

VYCHOVATEL.

ČASOPIS

VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO ŠKOLSTVÍ.

ORGAN

JEDNOTY ČESKÉHO KATOLICKÉHO UČITELSTVA
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM.

ROČNIK XXX.

MAJITEL A VYDAVATEL „DRUŽSTVO VLAST.“

REDAKTOR UČITELSKÉ PŘÍLOHY:
T. J. JIROUŠEK.

REDAKTOR VĚSTNÍKU KATECHETSKÉHO
JAR. SLAVÍČEK.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:
GYMN. PPOF. EMANUEL ŽÁK.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLAST.
1915.

Obsah „Vychovatele“ v roce 1915.

Ars artium. 25, 37.

Co jest demokracie? Podává prof. dr. Lubomír Petr. 180, 172.

Demokracie a náboženství ve Francii. Podává dr. Lub. Petr. 3 15, 27, 39, 54, 65.

Dvoji klerus. 13, 49.

Filosofické hnutí k jednotě 224.

Knihovny pro neokomunikanty. Podává Fr. Košák. 80.

Mniši-aestheti z Beuronu 226.

Náboženství u dětí. 1.

Nová učebnice středoškolská. ThDr. Josefa Kašpara věrouky část II. 139.

Paběrky ze starší i novější literatury vychovatelské. Píše dr. Josef Vajs. 7, 33.

Pius X. — příznivec katechetů. Píše Frant. Košák. 97, 109, 121, 133, 145, 158, 171, 195, 203.

Promluva před svátky vánočními 228.

Právní poměr mezi farářem a katechetou. 61, 73, 85.

Prvotní křesťanství a řecko-finská kultura. Podává dr. Lub. Petr. 89, 99, 111, 123, 135, 146.

Příspěvek ku kritice monismu. Dle Klimkeho a jiných pramenů upravil L. Polabský. 103, 116, 126, 138.

Slavný den rakouských národů. 157.

Třetí říše. Podává prof. dr. Lub. Petr. 196, 208, 226.

Válka a mravnost. Překlad výchovné stati dra Fr. W. Förstera: Der Krieg und die sexuelle Frage. 149.

Volné kapitoly z dějin církevního zpěvu. Píše dr. Dobroslav Orel. 4, 17, 28, 41, 77.

Výchova mládeže. Několik volných kapitol. Podává Em. Žák. 128, 152, 162, 175, 208, 221.

Výchovné prostředky v rodině. Podává dr. Ignác Rath. 56, 67, 91, 102, 114.

Výchovné povinnosti přítomné doby. 169, 193 201.

Z akademických fečí r. 1914—15. Přednesl univ. professor dr. Fr. Kordač. 19, 31.

Z české sekce středoškolských profesorů náboženství. 44.

Feuilleton.

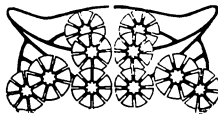
Ukázky zákovských vycházek po Praze. Napsal Vác. Hrudka. 8, 21, 57, 69, 83, 93, 105, 117. Počátky laicisace ve Francii. Podává Ant. Melka 130, 142.

Případ Huysmansův. Slovo o psychologickém momentu náboženské konverze. Podává Jos. Hronek. 153.

Z listů otcovských. Podává Fr. Janovský. 165, 177, 197, 209.

Smés.

10, 23, 36, 47, 59, 71, 84, 95, 107, 119, 131, 143, 155, 167, 199, 211, 231.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotově. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nehran. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchovské, Ferdinandovo náb. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelinek, učitel v Břevnově a Prahy, pro Vestník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Sláviček, katecheta na Smíchovské 902.

Náboženství u dětí. — Demokracie a náboženství ve Francii. — Volné kapitoly z dějin církevního zpěvu. — Paběrky ze starší i novější literatury vychovatelské. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Náboženství u dětí.

„*Náboženství je prvotní řeči duše*“, napsal přední moderní paedagog, univ. professor Dr. Förster. A každý, kdo náboženství učí, cele potvrdí tato slova. Neboť ví ze zkušenosti, s jakou pozorností, s duší dokořán otevřenou, naslouchá malé dítě slovům katechetovým, když jen poněkud poutavě vypráví hluboké svým obsahem, a zase zcela prostinké svojí formou, biblické události, hlavně pak děje ze života Páně. Duše dítěte, nezmatena jinými názory, neposkvřněna hříchy, slavi v pravém slova smyslu své duchovní hody, je nejšťastnější, když slyší o laskavém Otci nebeském, o božském Příteli dítek a t. d. —

Aby tento fakt a spolu potřeba náboženského vyučování ve škole byly zlehčeny, ba docela popřeny, našli se paedagogičtí experimentatoři, kteří dotazníkovou methodou chtějí vyzkoumati dětskou duši. Ti ptají se dětí, které učební předměty školní považují pro život za nejpotřebnější, které jsou jim nejmilejší, které nejprotivnější, a t. d. A dle těchto dětských odpovědí soudí na potřebu a užitečnost toho kterého školního předmětu. Obliba dítek a nikoli potřeba pro výchovu, jak ji uznávají a vždy uznávali přední vychovatelé, má rozhodovati při vypracování nových učebních plánů. Pamlssek má míti přednost před živným, posilujícím chlebem.

K jakým krajnostem v této experimentální methodě se dospívá, ukazuje případ protestantského pastora Feldena, který působí při škole u sv. Martina v Bremách. Tento provedl ve své škole zvláštní zkoušku. Přímým písemným dotazem na 410 školních dětí chtěl zjistiti jich víru v Boha. A výsledek dotazníků byl zdrcující: 370 dítek se vyslovilo, že v Boha nevěří, 14 nemohlo se o tom rozhodnouti, a pouhých 26 vyznalo, že v Boha věří.

Na základě těchto výpovědí dp. pastor Felden dovozoval, že idea Boha nezakládá se v nitru člověka, ale že je mu pouze výchovou vštěpována. (*Měsíčník: Die Tat.* Březen 1914.) —

Je viděti, že p. pastor k potěšujícím výsledkům svého působení nedospěl, a že okolí, v němž mu je působiti, není pro výchovu náboženskou právě příznivé.

Ale je zajímavé z celé diskuse, která se kol jeho článku rozvinula, slyšeti aspoň úsudek známého profesora, dra. Fr. W. Förstera.

Tento na článek Feldenův odpověděl (»Bremer Nachrichten«) v podstatě takto: »Z takých odpovědí vyvozovati zmíněné důsledky anebo tvrzení, je eminentně nevědecké, poněvadž při tom schází každé pojištění proti rušivým vlivům, které působí na dětské výpovědi. Já sám vyrostl jsem v svobodomyšlném domě a vím, jak mocným vlivem na duši dětskou působí odpor otcovského domu k vládnoucímu náboženství. Zajisté bylo by právě tak nevědeckým z kladných odpovědí dítek pozitivně uzavíratí na náboženské jejich schopnosti. Každý vyskolený psycholog, který poznal novější výzkumy v psychologii dětských výpovědí, stejně odmítne každý z těchto druhů experimentálního vyšetřování.

Kdyby bylo možno a snadno takým libovolným dotazováním nehlubší obsah duše přivést na světlo, bylo by poznání lidského nitra věru věcí velmi jednoduchou. Pouhé popírání Boha, a to ještě u věku mladického, neposkytuje zcela žádných poznatků o skutečné, nejvnitřnější potřebě Boha pro duši. Jsou mladí i dospělí popěrači Boha, jichž všechn vniterný život přímo volá po více v osobního Boha, kteří však nějakou rozumovou překážkou, neporozuměním, vlivem, který je svádí s pravé cesty, jsou zdržováni od skutečné víry a jejího projevování, ba jsou přímo vedeni k negaci. Oni vlastně neznají sebe sama, jestliže svědčí proti Boží pravdě. Teprve pozdější zralá zkušenost je o tom poučí, kam jich nejvnitřnější schopnosti směřují. Potom také pochopí, že víra v osobního Boha není žádným anthropomorfismem, neboť my zajisté nesmíme lidské formy osobního života přenášeti na Boha; ale my nemůžeme zřídlo naší vlastní, nejvyšší duševní centrální síly jinak vyjádřiti, nežli v obraze našeho vlastního nejvyššího života; nemůžeme jej jinak chápati, nežli z nejosobnějšího jádra naší vlastní bytosti.

A čím vlastně jsou ony všechny neurčité a prázdné představy, jež p. pastor Felden svým dětem podává na místo víry v Boha? Které vznešené duchovní vzněty, jaké objasnění spletité lidské přirozenosti, jaké posílení vnitřního života oproti zevnímu světu může vycházeti z takých nejasných věcí? Jaký nezměrný sebeklam, ba zaslepenost spočívá v názorech, že křehké lidské stvoření pomocí takých inspirací opravdu se dopravuje k svědomí a charakteru, k pevnosti, jež překoná svět, k věrnosti ve věcech skrytých, k bezpodmínečnému plnění povinností! *Všechn monismus a pantheismus jest nebezpečím pro charakter, poněvadž ono nepravé splynutí ducha a hmoly, osobnosti a vnějšího světa jen podporují.* —

Pan pastor Felden nazývá mne »reakcionářem«. Nemá o tom ani tušení, že v mém odporu hlásí se k slovu právě nová generace, která volným náboženstvím »experimentálně« prošla, co zatím dnešní svobodomyšlné náboženství pánové *na-prosto* ještě vězí v illusích 18. století!

Já jistě nejsem slepým stranníkem každé orthodoxy, a měl bych ještě ji mnoho říci proti dnešnímu způsobu vyučování náboženství, který má velikou vinu na tom, že lidé se náboženství odcizují. Ale byť i tam nezřídka skytalo se kamení na místo chleba, tož přece nemůže býti božská pravda se všemi svými životodárnými silami žádnou lidskou nedostatečností zbavena své účinnosti, ona i touto nedostatečností — ba ona často v pozdější době ještě ze suchého materiálu, uloženého v paměti, vstává k životu jako Kristus vstal z hrobu; — ale moderní, pántheisticko-monistické náhražky neskytají ani kamení, ale jen písek

místo chleba, všude jen vidí ono »lidské« a »přiliš lidské«, a místo světla, jež vychází z nadpřirozeného, skytají zvučné sliby nebo zaslepené sebezbožňování pomíjejícího stvoření.

Jak daleko odvádí tato moderní moudrost člověka od skutečnosti, jak málo jej vyzbrojuje k boji s životem a s sebou samým! A jakož se *pro paedagogické prohloubení náboženského vyučování* důrazně přimlouvám, *přece bych daleko raději vždy svěřil své dítky nejneobratnějšímu hlasateli staré osvědčené pravdy, nežli nejduchaplňšímu hlasateli nového učení.* Neboť čím více je tento duchaplný, tím více klame mládež o tom, že v jeho učení není žádné životodárné síly. —

Paměťhodná slova Foersterova obsahují celý jeho program: *Nezbytnost náboženské výchovy a nutnost přizpůsobiti metodu poměrům doby.* V tom je i celý náš program.

r.

Demokracie a náboženství ve Francii.

(Podává Dr. LUB. PETR)

V náboženském vývoji Francie překvapují dva protichůdné směry, dvě linie přímo se rozcházející: linie vzestupná ve francouzské intelligenci, a linie sestupná ve vrstvách lidových. Hořejší vrstvy a intelligence francouzská, jež byly před revolucí propadly nevěře a mravní bezuzdnosti, vracejí se znenáhla ke smýšlení a citění katolickému, a oceňují sympaticky činnost katolické církve ve své vlasti, vstupují do řad uvědomělých katolíků a obránců jejích. »Nejen mladí lidé,« praví rektor katolické university pařížské *Baudrillari* v »*Le Renouveau intellectuel du clergé de France au XIX. siècle*«, »jež vychovali jsme na svých vysokých školách, tvoří tuto vzdělanou a věřící massu vyšších tříd národa, reprezentující nesmírnou sociální a morální moc ve službách křesťanské pravdy. Nejneodvislejší duchové, ano i mnozí koryfeové nynějšího života duchovního náleží k ní.«

Ještě důležitější svědectví vydává jim známý ve Francii pseudonym *Agathon* v »*Les jeunes Gens d'aujourd'hui*«: »V école normale supérieure jest teď třetina žáků praktikujícími katolíky. Nemluvíme o narozených katolicích, nýbrž o katolicích z přesvědčení, kteří dle předpisu církevních žijí a jsou většinou členy vincenských konferencí své farnosti. Povážíme-li, že ještě před desíti lety byli sotva tři, čtyři katolíci mezi žáky, pak tento přírůstek bude ztěžka lze vykládati dílem náhody.«

Profesoři vyšších tříd na nejznamenitějších státních gymnasiích pařížských, *Condorcet*, *Henri IV.*, *Louis le Grand*, dosvědčující tuto katolickou renaissanci. — »Většina našich žáků,« píše jeden z nich, »záleží z praktikujících katolíků. Mezi hostejnými je antiklerikalismus mrtev. I nevěřící uznávají všecku cenu víry.« Jiný, skeptičtější, píše: »Myslím, že si je podmanila aesthetika a morálka katolicismu; jsou především moralisty. V Sorbonně studenti konečně opouštějí sociologické metody Durkheimovy a volí si svým učitelem katolíka Viktora Delbose.«

Vůči těmto faktům arci podivně se vyjímá věstba známého zastance přirozené morálky, paedagoga Payota: »Brzo nadejde den, kdy mapa katolické Francie se bude krýti s mapou nevzdělané Francie!« —

Bohužel, opačným směrem běře se náboženský vývoj lidu. Kdežto za doby revoluce městské a venkovské obyvatelstvo bylo většinou tak věřící, že farář,

odhadující přibližně počet obyvatelstva své farnosti, násobil dvěma počet dospělých, kteří byli u velikonočního sv. přijímání, kdežto za samé revoluce neprošel kněz s Pánem Bohem k nemocnému jdoucí, aby byl lid před ním neklekal, dnes dělnictvo, obchodnictvo, živnostnictvo, nižší úřednictvo naplněno jest ve veliké většině nechutí ke všemu, co sluje církev nebo kněz. V předměstských farnostech pařížských na 100.000 obyvatel čítajících žije a umírá devět desetin bez jakéhokoli styku s náboženstvím. »Jádro venkovského obyvatelstva, následujíc příkladu obyvatelstva městského, stává se zvolna opět pohanstvým,« praví *Taine*.

V katolické Francii dávno tedy není již jednoty náboženské. Ti, kteří navázali na revoluci a na principy jí hlášané ustavili se v novou jednotu, jednotu nepřátel církve a pořád určitěji a určitěji rozestupují se oba tábory. »V naší zemi,« praví *Renan*, »zápasí dva národové, usilující vzájemně se potříti; nebo jak dí *Taine*: »dva směry myšlenkové, jež tak svérázně na naši francouzské kultuře pracují.«

V témž poměru však, v jakém se sesýchal počet věřících, rostlo i uvědomění zbylého hloučku. *Odstranění vlažných mělo v zápětí soustředění zbylých*. Odpadl špatný příklad, jasněji byla uznávána potřeba náboženského a mravného života, spoustami způsobenými nevěrou vzpružena byla snaha přiskočiti na pomoc kleru a i se strany laiků ujeti se missionářské práce.

Ve Francii to nebylo nic nového. Tam vždycky, a zvláště v těžkých dobách církve, přihlašovali se ochotní laikové, aby část břemene vzali na svá bedra. Když za revoluce 40.000 duchovních bylo z Francie vyhnáno, je ku podivu, co bylo vykonáno laiky, aby umožněno bylo trvání církevních funkcí. *Pierre de la Gorce* oceňuje zvláště *zásluhy žen*. »Jejich bohatýrské činy by naplnily knihu,« praví v »*Histoire religieuse de la Révolution française*.« »Potají od vesnice k vesnici oznamují místo, kde bude mše sv. konána. Slídí, svádějí již z daleka četnictvo na nesprávnou stopu, zahlazují každý sled po bohoslužbě Jsou nevyčerpatelní ve lstech, ale heroických lstech Když kněz byl všude vyháněn, jsou silnější svou vzmužilostí než jini svými zbraněmi, a poskytují mu přístřeší.«

(Pokračování.)

Volné kapitoly z dějin církevního zpěvu.

(Sředoškolské exhorty pro třídy vyšší.)

Dr. DOBROSLAV OREL.

II.

Chorál gregoriánský.

Právoplatnou formu chorálu dal sv. Řehoř Veliký. Jím počíná v dějinách církevního zpěvu doba *rozkvětu a vrcholu*.

Sv. Řehoř nar. 540, stal se v 30 roku věku svého římským pretorem. Po smrti svého otce zanechal skvělé úřednické dráhy, založil ze zděděných statků v Sicilii několik klášterů a jeden v Římě na »*Monte Coelio*«, kde stal se mnichem dle řádu sv. Benedikta a později opatem. Papežem Pelagiem II. byl poslán jako apokrisiar čili vyslanec k císařskému domu do Cařihradu. Roku 590 byl zvolen papežem a zemřel 604.

Kromě řízení celé církve věnoval největší péči liturgii vůbec, a liturgickému zpěvu zvláště.

Práce jeho šla *dvoujm směrem*, theoretickým a praktickým. Po stránce theoretické získal si nemalých zásluh, že upravil liturgické knihy, *Sacramentarium*, základ nynějšího missálu, a *Antiphonarium*, základ nynějšího gradualu. Řehoř měl mnoho hotových melodií před sebou, z těchto vhodné vybral, jejich hudební myšlenky přiostril a prohloubil, jiné zpěvy sám složil a opět jiné, které byly recitativem, převedl na půdu hudební. Vše spojil a zaokrouhlil v celek, jakoby všechny melodie byly dílem jednotlivcovým.

Dle slov životopisce sv. Řehoře *Jana Diakona* z XI. stol., byl antifonář připevněn k oltáři basiliky svatopetrské a měl býti nedotknutelnou normou liturgického zpěvu. Bohužel, se ztratil!

Po stránce *praktické* získal si Řehoř zásluh, že zorganizoval pěveckou školu, zvanou *«schola Romana»*, jejíž členové zachovávali neporušenou a neustálou tradici zpěvů. Melodie chorální byly notovány *písmem* zvaným *«neumy»*; byly to značky, jež udávaly jen směr melodie v jednotlivých skupinách tónových, a nedovedly říci zpěvákovi, o jaký *intervall* melodie klesá nebo stoupá. Znalost intervalového rozsahu melodií udržovala se právě ústním vyučováním v pěvecké škole, založené Řehořem. Představený slul *«primicerius»* a členům jejím dostávalo se vysokých hodností. Někteří z nich dosedli na trůn knížete apoštolského. Řehoř sám, ač nemocen, zasvěcoval členy školy v ducha melodií chorálních. Z ní vycházeli šířitelé zpěvu křesťanského do zemí ostatních, jako do Anglie, Irska, Francie i do střední Evropy.

Tak na př. posílá papež *Hadrián* na sever znamenité pěvce *Romana a Petra*. Romanus založil v klášteře Svatohavelském (Sct. Gallen) na jihu jezera Bodamského slavnou školu pěveckou, která vynikla pěstěním *sekvencí, tropů* a řízením chorálu po západní Evropě. —

Jestliže kolem IX. století šířil se zpěv řehořský po všech zemích západních a zapustil kořeny i v Anglii, zajímá nás otázka, jak tomu tehdy bylo v *zemích slovanských*.

Sv. Cyrill a Methoděj přinesli k nám símě víry z východu. Užívali liturgie v jazyku staroslovanském a dvakrát zodpovídali se ze svého jednání v Římě. Přeložili prý obě liturgie *východní*, sv. Basila a Jana Zlatoustého na jazyk slovanský, a zaváděli je v zemích, kde působili, v Pannonii, na Moravě a v Čechách Papež Hadrian II. a Jan VIII. († 882) ztvdili slovanskou liturgii sv. Cyrilla a Methoděje, a uznali jazyk slovanský s glagolicou za právoplatný při bohoslužbě a rovný s liturgickým jazykem latinským, řeckým, a syrochaldejským. Papež Jan VIII. však nařídil věrozvěstům slovanským za jejich druhé návštěvy v Římě aby evangelium přečetli napřed latinsky, a pak teprv slovansky. Z toho můžeme souditi, že liturgie jejich nebyla čistě slovanská, nýbrž *slovansko-latinská*.

Někteří historikové se domnívají, že východní liturgie slovanských věrozvěstů byla *slovansko-řecká*, poněvadž ji přinesli z východu a jeví se v ní vlivy řečtiny. Ať již původní slovanská liturgie byla smísená s liturgií východní řeckou nabo západní latinskou, zachovala se jen krátce a byla nahražována liturgií římskou. Liturgie se slovanským jazykem v XI. stol. ojedíněle se pěstovala pouze v klášteře Sázavském. Avšak i tam zanikla r. 1096 za Břetislava II. (1092—1100) vnitřními nesváry.

Císař Karel IV., chtěje sblížit církve východní s církví římskou, vymohl pro Emauzy v Praze liturgii slovanskou. Gregoriánské zpěvy a zajisté i obřady zůstaly z katolické liturgie *západní*, ale místo latiny se užívalo jazyka slovanského, jak tomu nasvědčují v knihovně Strahovské objevené fragmenty slovanských chorálních zpěvů z doby Karlovy. Nalezené tyto zbytky chorálních knih s notací i textem ukončily spor o tom, zdaž liturgie Emauzská měla obřady a zpěvy *církve východní* s překladem textovým do slovanštiny, či zdaž mniši chorvatští konali zde liturgii, úkony *církve západní*, užívající místo latiny jazyka slovanského. Slovanská liturgie západního ritu, pěstěná v Emauzích, zanikla na dobro roku 1635.

Z těchto dějepisných dat je patrné, že v XI. a XII. století liturgie římská se zpěvem gregoriánským nabyla půdy v krajích slovanských, což ani jinak diti se nemohlo, jestliže měly kraje ty zůstatí ve spojení se stolicí římskou a přejímají s náboženstvím křesťanským celou kulturu národů západních. A nemusíme litovati, že zpěv řehořský u nás se šířil jako v krajinách ostatních, a že jsme se nespojili s církví východní. *Chorál západní stal se základem naší zpěvné slávy; na jeho podkladě Slované vypěstili si svérázné zpěvy národní*, jimiž vynikli nade všechny národy ostatní.

Protože Slované přijali s věrou křesťanskou také zpěv církve západní, že s věrou zakořenilo se v srdcích jejich porozumění pro rázovitost chorálu řehořského, proto ten duch pronikl je zcela, pronikl i jejich duchovní i světské písně doby husitské. *I v kancionálech českobratrských a protestantských jest římský chorál podložený českým překladem liturgických textův.*

Melodie *chorálu svatováclavského* obsahuje v sobě prvky starobylé latinské sekvence *»Media vita in morte sumus«*, kterou složil *Notker Balbulus* († 912) mnich kláštera Svatohavelského.

Staročeské roráty nejsou ničím jiným, než interpolovaným chorálem řehořským.

Církevní toniny i celé melodické frase přešly z chorálu do pěvecké literatury slovanské. *Světská píseň slovenská* čerpala hlavně z nekráceného chorálu řehořského, jak lze se přesvědčiti přirovnáním chorálních mešních částek k slovanské písni lidové.

Chorál řehořský byl a jest předmětem obdivu a úcty všech znalců, i z tábora nekatolického.

»Chorál jest ve zpěv uvedená bible.« Tak píše r. 1871 *Otto Kade*, vydavatel Lutherova sborníku z r. 1530, a připojuje: *»Řehořský zpěv čili chorál jest ze všech produktů, jež církev sebou přinesla, uměním nejsamostatnějším a nejvlastnějším. Nic nedovede nahraditi světu velikou cenu význačných forem choralu, na němž církev po tisíce let pracuje; žádná hudba nedostihne ho v jeho účinných motivech.«* A *Heidelberský profesor Thibaut* (1772—1840) nadšeně dí ve své knize *»O čistotě umění hudebního«*: *»Pokud vim, jsou gregoriánské zpěvy skutečně božské a vznešené zpěvy, jež vynalezeny byvše od geniův v nejkrásnější době církve, cit a vůli hlouběji uchvacují, než mnohé, jen na zevnější efekt vypočítané novější komposice.«*

Paběrky ze starší i novější literatury vychovatelské.

(Dr. JOSEF VAJS.)

Osud literatur malých národů, že trpíme nedostatkem dobrých knih odborných, pocítujeme v praktické paedagogické literatuře české až příliš. Myslím tudíž, že posloužím dobré věci, ukážu-li na tu neb onu knihu paedagogickou z literatur cizích.

Před časem byl jsem upozorněn, řekl bych náhodou, na vynikající paedagogiku dánskou prof. S. Heegaarda, které bych dal přednost před nejednou učebnicí paedagogickou z doby novější. Dr. S. Heegaard byl professorem filosofie na universitě kodaňské a sepsal, byv vybídnut ministerstvem vyučování, v letech osmdesátých paedagogiku pro kandidáty učitelství. Spis Heegaardův dočkal se dvou vydání v jazyce dánském, a podle druhého dánského vydání byl pořízen i německý překlad pod názvem: *Über Erziehung. Eine Darstellung der Pädagogik u. ihrer Geschichte von Dr. S. Heegaard. Gütersloch 1884, I—II.* Překladatel nazývá dílo to mistrovským a nejvýznačnějším spisem paedagogickým literatury dánské.

Heegaard je sice Herbartovec, ale »non iurat in verba magistri.« Je věřící protestant, a proto nám nemůže býti v paedagogice lhostejným, ježto z úst samotného prof. V. Reina víme, na jak vratkých nohou stojí paedagogika bez základu náboženského.

K posouzení, jakým duchem byl ovládán Heegaard, uvádím v překladu jeho úvodní slova k 2. vydání. »S pocitem hlubokého zármutku vzpomínám na den, kdy jsem počal o této knize pracovati. Netušil jsem tehdy, jak osudnou mi bude budoucnost; neboť mohu opravdu říci, že od té doby snesly se nad moji hlavou bouře životní a že mnou otřásla utrpení a hluboké bolesti až do nejvnitřnějšího základu duše mé a pobořily basi na níž jsem dosud stávil. Uprmně jsem důvěřoval ve vědu, že v její vyši jsem nalezl bezpečný přístav. Ale tento přelud se rozplynul; když bouře přišla a duše má byla v mrákotách, roztrhly se husté mlhy vědy jako zpuchřelý provaz, a já viděl, jak se zmitá lodička mého života všemi větry. Chytil jsem se podpory, které se chopili již mnozí přede mnou: hledal jsem a nabyt jsem pokoj ve víře křesťanské. Nikoli, nenechal jsem ležeti vědu ladem, ale vykázal jsem jí jiné místo; ale o tom mohu vydati svědectví, že když se noc rozhostí v srdci člověka a když mizí všechna naděje, zbývá jedině bezpečné útočiště: prostá víra křesťanská. Blaze tomu, kdo zapustí kotvu (křesť. naděje) v čas a nenechá věci dojiti k nejhoršímu!«

Knihu v takovém duchu psanou člověk rád bude čísti a bedlivě studovati, protože má předem záruku, že nemaří čas, že rozšíří své vědomosti.

Pekrásná jsou slova, jimiž autor končí stať o výchově vůle, kde dí: »Byl-li někdo dobrým synem neb hodnou dcerou doma, řádným žákem ve škole, řádným občanem společnosti — to vše nestačí, aby se dostal do země velikých záhad (věčnosti); neboť dům, školu a občanskou společnost člověk opustí s životem a nemůže se od nich žádné pomoci nadíti, když stane před branou veliké věčnosti. Tím se nám otvírá nová úvaha v příčině výchovy nanejvýš důležitá. V pozemském životě pohybujeme se v úkolech konečných a omezených. A musí tomu tak býti, ježto každý má určité místo ve službách společnosti lidské. Ale vychovatel musí si býti jasněji než jiní toho vědom, že náš život jest

jako ostrov v oceánu, a že všickni bez výjimky tento ostrov jednou opustíme a že jest nám plaviti se za oceán do země, z jejichž břehů nikdo se nevrací. V této myšlence leží všechna vážnost života. Tím ozřejmuje, že vychovávatí člověka pro tento život pozemský, jest jen malá část celé výchovy. Každý z nás jest nejen obyvatelem země ale i občanem nebes. Cesty k nebi však nenalezneme, nemáme-li života, který jest z Boha. Neprodereme se ze smrti k životu, nemáme-li víry, která přemohla svět. A proto tato víra jest nejvyšším (nejdražším) statkem našeho života, statkem, jehož si musíme krok za krokem vybojovávat; ale právě v tomto boji záleží *mravně náboženský život* * —

Již výše podotknul jsem, že Heegaard jest přívrženec Herbartův. Ale v psychologii nedává se jím zakřiknouti. Ať pomlčím o jiných jeho spisech, náš auktor i v této knize vystupuje proti Herbartovi, na př. v článku o *obecných představách* (str. 83—85), kde zdůrazňuje, že obecná představa zůstává představou a nelze stotožňovati ji s *pojmem*.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ukázky žakovských vycházek po Praze.

Napsal VÁCLAV HRUDKA.

Pražské kostely — tyto výrazné a slavné reliqie kulturních epoch naší vlasti — samy nutkají katechetu k vycházkám se školní mládeží.

Moderní člověk odcizil se kostelu, namlouvá si, že mu chrámem celá příroda. Moderní Pražan se pyšní, že jeho rodné město chová zvláštnost, jako jest židovský hřbitov a staronová synagoga, ale neučí se od Židů, aby své památky, mnohem umělečtější a důležitější, ochránil před zhoubou. Moderní Pražan chodí kol zachráněných synagog na Starém městě, a nevzpomene ubohého kláštera bl. Anežky na Františku, jenž přece pro domácí umění značí pokrok, epochu, mezník!

Navštívíme-li Frankfurt n. M., neopomeneme shlédnouti proslavený *Römer* s císařským sálem. A zda který Čech vzpomene si v oné chvíli návštěvy, že kdysi v Čechách pátek po neděli provodní zván byl dnem svátosti, kdy říšské klenoty veřejně ukazovány na Karlově náměstí u kaple Božího Těla? Že měli jsme kdysi doma památku významem rovnocennou německým reliquiím, avšak jen s tím nepatrným rozlišením, že Němci posud se mohou pyšnit množstvím uchovaných historických památek, a nás však hladová bestia triumfans nese nic výrazného, vynikajícího, jen

zlatou prostřednost. . . Kolik hvězdiček ve svém průvodci Baedeker by musil vytisknouti u této vkusné památky, kdyby úžasná surovost nedávných dob nebyla ji srazila s povrchu české země? Kam by mimovolně musili píliti první kroky Němců při jejich prohlídkách Prahy, kdyby tato kaple dosud existovala?

A tak bych mohl vypravovati, oč nás tato bestia triumfans připravila, oč jsme chudší než bývali předkové.

Moderní člověk se odcizuje kostelu. Nebouří se, když památky, jež jsou ozdobou a pýchou jeho vlasti, svěvolně se ničí. Tupě chodí kol kostela sv. Václava na Novém městě a zcela klidně nese, aby jako torso trčel do výše, spíše ruina než chrám.

Chrást jest dům meditace, modlitby, ale zbožnost předků nakupila v něm to nejvzácnější, čeho byl schopen jejich tvůrčí duch. Každý pražský chrám je malé národní museum, a soubor svatyní pražských jsou — naše dějiny!

Jednotlivci pochopili význam pražských kostelů pro české kulturní dějiny; zvláště klub za starou Prahu mezi svými vycházkami po Praze úsilovně dbá, aby umělecká cena chrámů stoupenci jejich snah byla chápána, a oni také pilně různé svatyně navštěvují. I jednotlivci v kleru se přičinili, aby restaurace chrámů svěřena byla nejlepšímu odborníkům, takže mnohé chrámy souladem barev vyrovnají se nejlepšími pracím cizím. Ale činnost několika sdružení a klubů, Spolku přátel starožitností českých, Klubu za starou Prahu, jest omezena na úzký kruh stoupenců. Je potřeba znalost a porozumění

pražským chrámovým stavbám prohloubit, organisovat, šířit, učinit je složkou, článkem ve výchově náboženské i dějepisné.

Těch několik okamžiků, jež mládež dle zákona stráví v chrámu, ještě ji pro kostel neziská; proto demonstrují, pokud jen čas zbývá, svatyni jako památku náboženskou, kulturní, uměleckou.

Mládež často se značným despektem ohlíží se zpět po minulosti, soudíc, že přítomnost jest nejnádhernejší rozvinutí tvůrčích schopností lidského ducha; ona zná Národní divadlo, museum, snad Rudolfinum, Obecní pražský dům, pozoruje novou, vzrůstající Prahu. Avšak při těchto vycházkách slyší a také vidí, že tyto nové, moderní, umělecké výtvoři nijak nepředčí stará díla církevní; ba naopak, že chrámy strahovské, křižovnické, svatovítské, svatomikulášské a tak mnohé ještě jsou to poslední, čím promluvílo umění naší vlasti.

Mládež slyší při těchto vycházkách jména mužů, jako byli *Lohelius, Quistenberg, Hirnheim, Mayer, Svilauský, Pospíchal, Cymburk*, a s úžasem zří, co energie a nadšení dovedou při malých prosředcích!

Chci zde ukázati na několika příkladech, jak si počinám při těchto vycházkách i jak si mládež připravuji. Budu líčiti vycházky, jež podnikám s mládeží střední školy. O málo méně lze provést i se žactvem vyšších tříd měšťanských škol, je-li mládež soustavně připravována.

Od primy vedu žákyně, že jednou ty chrámy pražské navštívíme, až poznáme v liturgice odchylky slohů. Při liturgice samy žákyně vzpomínají, kde co podobného v Praze se vyskytuje. A při tomto vyučování pomocí vyobrazení i slovem stále se připomínají pražské památky, jejich cena historická i umělecká. Život mnohých světců jest vyobrazen v chrámech velkolepými obrazy, olejem neb al fresco, aneb i celými cykly po klenbách a stěnách, a při dějpisu neb i v exhortách se naskytá vhodná příležitost poukázati na tyto památky. Svatý Norbert, arcibiskup magdeburský, vyobrazuje se s monstrancí v rukou.

Nuže, hodí se v oktavě Božího Těla exhorta o nejsvětější svátosti. A jako příklad uvedu sv. Norberta, proč vyobrazuje se s monstrancí. Stručně v rámci exhorty zmíním se o jeho životě i o jeho posledním útluku v našem království i o opatském

chrámě na Strahově. Při vycházce, kterou později jsme podnikli, vyprávím život sv. Norberta opět, aby porozuměli obsahu nástěnných Neunhertzových maleb. Žákyně ostatních tříd, které se vycházky nezúčastnily, když samy navštíví tuto skvostnou svatyni, lehce porozumí obsahu malířské i sochařské výzdoby na tom podkladě, co slyšely v exhortě.

Podobně poznají životy světců, jichž příběhy jsou vyprávěny celými cykly obrazů: sv. Jindřicha, Tomáše, Mikuláše, sv. Augustina, a vyobrazeny v jiných pražských chrámech.

Nejen při liturgice, i při vyučování katechismu je možno bráti příklady z umělecké výzdoby kostelní. Vzpomeňme jen skutků duchovního i tělesného milosrdenství. Pro každý z těchto skutků najdeme příklady v životech svatých, na příklad sv. Martina, sv. Rocha, sv. Tomáše z Villanovy. Při výkladu ctností vyjdu z příkladu, že světec právě touto ctností vynikal, a že možno spatřiti obraz jeho v některém kostele a na kterém oltáři, jako sv. Martina na Strahově, an skýtá část svého pláště opuštěnému nebožáku. A pokud možno, uvedu autora, malíře či sochaře, s několika poznámkami co nejstručněji, a žákyně si vše zaznamenají.

Vše zajisté děje se co možno stručně a zhuštěně; naši povinností jest učiti náboženství, a nikoli dějinám umění. Avšak příkladů k vyučování užiti musím, dávám tedy přednost oněm příběhům, jež jsou zobrazeny v chrámech, které chci se žáky prohlédnouti.

Připomínám, kde najdou vyobrazeny Otce církevní i s jejich emblemy, evangelisty s odznaky, ctnosti božské a hlavní s allegoriemi, poslední soud, příběhy evangelia, které připadá právě na neděli.

Při šestém skutku tělesného milosrdenství se táží, zda smíme do ponuré trestnické budovy vstoupiti a uvězněné pouštět, a připomínám sousoší na Karlově mostě. A byl jsem překvapen, že rychle si žákyně vzpomněly na známé a osobité dílo *Brokoffovo*, sousoší sv. Jana z Mathy a sv. Felixe z Valois. Tak malými prostředky budím zájem o církevní umění. Několik vět stačí vysvětliti obsah díla, obrazu či sochy, a poněvaž umělci se opakují, Brandl, Škréta, Palko, Rainer, Brokoff, Braun, mohu o nich promluvit jen jednou.

Chci některé vycházky zde slovně opakovati s veškerými detaily, aby bylo možno užiti jich za průvodce. Vyličím skvělý chrám sv. Tomáše na Malé Straně. Tato svatyně

našla v zemřelém Dru Bohumilu Matějkovi svědomitého historika; proto je možno spo-lehnouti se na historické údaje. —

(Pokračování.)

SMĚS.

Hoden jest dělník mzdy své. Počet mobilisovaných učitelů až do dnes obnáší 5000. Že částečný plat byl jim ponechán, aby jich rodiny nemusily trpěti hladem, je právě tak povinným aktem lidskosti, jako na základě státního zákona dostává se podpory ženám i dětem do zbraně povolovaných záložníků a domobranců. Jen toto zařízení zachraňuje přechetné rodiny od bídy a všech následků, jež bída vyvolává. — Aby však ve školním rozpočtu nevznikly nepředvídané výdaje, školní úřady snažily se dosáti, aby substituce za mobilisované učitele absolvo-vanými kandidáty učitelství daly se *bez-platně*. »Věstník učitelství« poznamenává k tomu:

»Učí tedy v král. českém celé řady čes-kého učitelstva úplně zdarma, bez nároku na odměnu, a tím přinášejí obět dvojnásobnou. Nutno uvážiti, že jsou to synové a dcery většinou rodičů, neoplývajících ve-zdejšími statky, že rodiče stěžej vynaložili vydání nutná na jejich vzdělání. Proto dou-fáme také, že bude jim dle náhledů zemské správní komise ne-li plně, alespoň z části vynahrazena obět, kterou přinesli v době nejtěžší a v době, kdy drahotní poměry dvojnásobně na životní potřeby doléhají.«

Máme za to, že úřady samy cítí, že tento požadavek bezplatného vyučování je naprosto nedůstojný. Nikdo z c. k. škol. dozorců a předních funkcionářů v úřadech školních nekoná své práce zdarma. Kterak může žádati těchto bezplatných prací na učitelích? Zásada, že hoden jest dělník mzdy své nepřipouští výjimky. — Je věru potěšitelné, že některé obce samy uznaly nedůstojným žádati na kandidátech učitel-ských, vesměs skoro chudých, aby povin-nosti školní konali zadarmo, a uvolily se jim dávat z prostředků obecních aspoň skrovnou remuneraci. r.

Zvláštní horlivost c. k. okresních inspektorů. Píše se nám: Někteří pp. in-spektoři vyvinují zvláštní horlivost v tom, aby kde jaká hodina, jež byla určena

k přípravě na přijetí sv. svátostí, byla od-straněna, a učilo se pokud možno v den sv. zpovědi co nejdéle. Tak se stalo i na okrese k . . . Tam p. okresní in-spektor nařídil, aby v den sv. zpovědi vy-učovalo se až do 11 hodin. Dle jeho ná-zorů stačí ta chvíle, kdy dítě ze školy odejde, až do 12 hodin úplně na přípravu k sv. zpovědi. My o tom pochybujeme. Malé děcko, které jen pomalu se rozpomíná a ještě pomaleji si své hříchy dovede po-znamenati — a k tomu v nižších třídách lze jenom raditi — sotva může býti s řád-nou přípravou na sv. zpověď hotovo v tak krátkém čase. To by každý pan inspektor, který chápe duši dítěte a ještě nezapomněl, co sv. zpověď je, mohl nahlédnouti, a ne-rušiti, co již ode dávna a vším právem bylo zavedeno. r.

Mohou býti Židé příslušníky če-ského národu? O tom se rozpředla v ně-kterých krajských listech zcela zbytečná debata. Slovo žid neznamená, jak někteří se domnívají, pouze náboženské vyznání, ale také příslušenství k národnímu celku, jehož praotcem byl Abraham. Národ je totiž souhrn všech jedinců, kteří jsou si vědomi společného původu. Ovšem že náboženství patřilo dříve vždy k význačnému znaku toho kterého národu. Ale jestli se může cí-titi dnes i bývalý pravoslavný, který pře-stoupil na katolickou víru, řádným Rusem, nechápeme, proč by měl přestatí pokřtěný žid býti židem. Je třeba náboženstvím ka-tolík, ale národností žid. O národní příslu-šenství Židů k české či německé národ-nosti netřeba se hadati. Ať jen zůstanou Židy a nepřebíhají tam, kde o jich nové příslušnosti jsou vážné pochybnosti. Stačí, když zůstanou *poctivými a obětavými* přá-teli toho národa, mezi nimž žijí a jehož pohostinství požívají. r.

Čemu nás učí válka. Známý německý paedopsycholog, Dr. Ludv. Stein, v mě-sičníku »Nord und Süd« mezi jiným píše toto: »Mezi zbraněmi nemlčí jenom musy, ale v ruchu a burácení velikých událostí umlkají též *veliká slova*. Naši aesthetové jsou ochromeni, a dobře tak. Pivním na-

učením války je: Buď zase mužem. Ani citové rozechvění a také ne rozumové mudrování, ale ukázněná vůle má fidiťi tvé činy. Válka je oživotněný, v krev a kosti přelší voluntarismus. »

Česká sekce spolku středoškolských učitelů náboženství konala své členské schůze 27. listopadu a 18. prosince v kn. arc. semináři v Praze.

Přítomni byli kolegové: Předseda Dr. Lub. Petr, M. Kocmich, Em. Žák, J. Šprongl, Fr. Schindler, Fr. Trnka, Dr. Jos. Kašpar, G. Verich, Dr. Orel, Dr. V. Mull, V. Houra, Dr. J. Smrček, J. Soldát, Matějka z Berouna, Dr. J. Čihák a jednatel. — Kol. V. Průša, katech. realky v Praze-Podskalí, omlouvá se a hlásí za člena sekce.

Jednatel předčítá návrh žádosti k c. k. ministerstvu za vymezení 5% kvoty pro pomůcky náboženské z celé roční dotace na učené pomůcky, a určité přiměřené kvoty pro vyučování zpěvu, ježto i zde bývá často nepatrný obnos přisouzen, ač dle nařízení ministerstva někdy mají býti slavné bohoslužby z důvodů loyálních konány a žáci mají zpívat, nemajíc potřebných not a zpěvných skladeb. Žádost tato bude v prvních měsících příštího roku zaslána na c. k. ministerstvo kultu a vyučování.

V prosincové schůzi přednášel Dr. Jos. Kašpar stať o lidské duši dle své učebnice věrouky pro vyšší třídy škol středních, připravené ku approbačnímu řízení. Toto pojednání o duši lidské svědčí o důkladném studiu této veledůležité látky, a jest prakticky rozděleno na jednotlivé paragrafy: 1.) Podstata duše lidské (od těla rozdílná, na něm v mnohém směru nezávislá, jednoduchá a duchová) 2. Mozek a duše lidská. 3. Duše lidská nesmrtelná. 4. Duše lidská a duše zvířecí. 5. Učení církve sv. o původu a podstatě duše lidské. Pravdy, jimž žák má se naučiti, jsou vytyčeny s příslušným výkladem jasně a přehledně obvyklým tiskem učebnic; vcelkem jak pro informaci katechetovu tak i pro poučení žáků jsou »legenda«, poznámky pod čarou, kde autor čelí četným námitkám a názorům darwinismu citáty moderních fyziologů (zvl. Mareše), psychologů, doklady filosofů řeckých a římských a tradicemi národů (zvl. o nesmrtelnosti duše.) Sextán na gymnasiu, který současně probírá nauku o těle lidském, opraví si mylné často názory o funkcích mozku, nervstva vzhledem k duši lidské; že mozek jest nástrojem duše, ne však původcem činnosti její, mají zde

přesvědčivé doklady o tom od autorit z doby nejnovější.

Předseda děkuje srdečně Dru Jos. Kašparovi za přednesení látky tak důkladně a prakticky zpracované, kde i zkušený katecheta slyší mnoho nového a zajímavého. Při debatě prof. Žák souhlasí úplně s výběrem obsáhlé látky o duši lidské, schvaluje deduktivní metodu jako vhodnou pro učebnice, ale projevuje přání, by p. autor podal v časopise našem látku tuto methodou *induktivní*, jak totiž katecheta má žáky vésti, by z toho, co o duši a její činnosti ze zkušenosti vědí, byli přivedeni ku svrchu uvedeným pravdám. Tím stane se vyučování poutavým a více přesvědčivým, než pouhým přednesem s katedry by se dalo. Dr. Kašpar slibuje tak učiniti. Ku konci předseda přeje všem přítomným radostné svátky vánoční a šťastný Nový rok, a s poděkováním za cílou a četnou účast schůzi ukončil.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

Příkázání válečné paedagogiky.
Professor Theod. Ziegler uveřejňuje tento »válečný dekalog.«

1. Dbej mezi svými žáky vždycky kázně a pořádku, a přidržuj je nyní i potom k svědomitému plnění všeho, co jest jejich povinností. Neboť jsi svému národu nyní více než kdy jindy zodpověden za budoucí generaci. Ale proto nebuď žádným tyranem, a to dnes méně než kdy jindy, a rozuměj umění pochopiti jich duševní stav. Neukládej jim mnoho úloh, vždyť i oni chtějí čísti o nejdůležitějších událostech na bojišti.

2. Nečiň nikdy válku předmětem zábavy pro školní mládež. neboť je věcí velmi vážnou. Proto neoslavuj každé vítězství školní prázdniinou.

3. Vychovávej své žáky jako státní občany. Máš nyní k tomu nejlepší příležitost, neboť válka je státoobčanským vychovatelem prvního řádu.

4. Vyučuj nyní ještě poutavěji, nežli bylo dříve tvoji povinností, neboť nyní velmi snadno jdou myšlenky tvých žáků svými vlastními cestami. Proto hleď všechno vyučování spojit s událostmi dne a hodiny. Kde lze toho snadno dosíci, nedej si ujiti žádné příležitosti; kde je to těžkým, přitáhni ji klidně taktořka za vlasy.

5. Učiň nyní více než kdy jindy každou hodinu mateřské řeči hodinou vlasteneckou, a uč své žáky slohu úředních zpráv vá-

lečných. To dále také při latině a matematice.

6. Čti při němčině Schillera, jak jen umíš a můžeš, neboť on je nejmůžnějším mezi našimi básníky; vychovávatí pouhé aesthety nemá na ten čas žádného smyslu.

7. V dějinách mluv nyní často o válkách, neboť tvá mládež o to nyní nejvíce se zajímá. A poukaž prostě na řízení Boží v dějinách, jež se i dnes podivuhodně mezi námi jeví.

8. Nebuď příliš úzkostlivým v zachovávaní učebného rozvrhu na jednotlivé hodiny. A máš-li mluvití snad o Asii, zcela klidně mluv o bojištích nynější války, na nichž tvoji starší bratři dobyli slavného vítězství. Ve školních úřadovnách nesedí žádní nelidové, ale rozumní, vlasteneční mužové.

9. Uvažuj dobře, zda není skutečného rozdílu mezi mužem a ženou, a mezi hrdinstvím mužovým a ženíným. Proto učíš opět otázku koedukace problemem, i když snad již ses stal tajným školním radou. Neboť my potřebujeme mužné muže a ženské ženy, a každé pohlaví má svůj vlastní úkol.

10. Raduj se z toho, že jest již konec se stoletím dítěte, neboť to bylo velmi pošetilé heslo. Naši vojevůdcové jsou muži mezi 50 až 70 lety, a i ti jinoši, kteří plní odvahy odešli do pole, vrátí se jako vážní mužové domů, a vtisknou své době vlastní svůj ráz.

Je patrné ihned, že toto »desatero« psal německý paedagog a vyjádřil v něm duši celého národu. Jistě je však v tomto katalogu mnoho paedagogicky cenného a bystře vyjádřeného. r.

Touha moderního člověka po ideálech. Přední současní filosofové, Foerster, Eucken, Paulsen, Bergson a j. znovu a znovu prohlašují, že moderní kultura ochudila duši, že v ní ožívá se touha po velikých ideálech. Podobně píše i Old. Petr, který v německém časopise (Saemann, červen 1914) mluví »o vykoupění z intelektu«. Žaluje, že nynější doba nalezla svoji životní jednotu v stroji a kapitálu, že se šíří mechanisování a technisování života, jemuž žádné povolání nemůže již uniknouti. Prohlašuje pak dále: »My dnes můžeme vše vyjadřovati v číslech, a vše vypočítati, cenu lodního nákladu i uměleckého díla, cenu práce i člověka. Nesmírné zpovrchnění celého života je známkou nynější doby. A co má nastati? Odpověď zní stručně a jasně: *Zvniterněni života.* Ovšem ještě je daleko

chvíle, kdy tato myšlenka zachvatí celý náš národ jako nutná potřeba. Ale kdo rozumí znamením doby, ten dobře vidí, že »nové« je již na cestě, aby učinilo nás opět mladými a silnými. Prvním toho znamením je jistá, viditelná »*kulturní znavenost*«. Ještě s údivem nasloucháme vítěznému pochodu technických věd, jež nám clítí podrobiti vzduch tak, jako kdysi našim předkům zjednaly vládu nad mořem. Ale zcela potají již tu či tam hlásí se otázka: Čeho jsem tím získal pro vnitřního člověka? A odpověď na tuto otázku ještě není dána. Kázání monismu, jak daleko jsme to již přivedli, nezajímá již ani polovzdělané. Poznenáhlu již i v těchto kruzích začínají chápati, co nám schází. Již rozumíme opět středověku a jeho podivuhodným zjevům, rytířům a světcům, měšťanům a učencům. A všude, kdekoli kopeme v minulosti, pronikáme k věčným pramenům, které náš národ vždy znovu napájely, chápeme ducha těchto zjevů a nejen jejich formu. Dnové praktického a filosofického materialismu jsou asi již sečtení, vane silný, mystický proud našim věkem vzduchodolů. Vime opět, že člověk na konec nemůže žiti od toho, co znamená peníze, a že jeho nejvyšší cena nespočívá v tom, co může, ale v tom, co je.« r.

Hlasy Svatováclavské. Sbírka časových brožur. Majitel a vydavatel družstvo Vlast v Praze-II., 26. n. Redaktor Vlastimil Hálek, farář v Liboci u Prahy. Administrace: Praha, čís. 570-II., Žitná ulice. Ročník XIII. a XIV. Tiskem a nákladem družstva Vlast. V čís. 1.—3. roč. XIII. uvedených brožur uveřejnil dp. Frant. Jirásko mosaikový obraz z I. století v Římě: »Boj křesťanství s pohanstvem (48 str.), kterážto práce u příležitosti 1600 letého jubilea osvobození církve z nadvlády pohanské přišla velice vhod. V čís. 4.—6. jest »Poučení pro vystěhovalce do Ameriky« od Vlast. Hála, jež objednatí by si měl každý, kdož zamýšlí pustiti se na moře — a pojednání Václ. Leflera »O naukách modernistů«, úvaha velmi časová! V čís. 1.—3. roč. XIV. jest práce »Tři zrádná hesla« (»Pryč od Říma!« »Pryč s manželstvím jakožto svátostí!« Pryč s náboženstvím ze škol!« 52 str.) v čís. 4.—6. životopisná črta: »Alois Dostál« od Msgra. Th. Dr. Rud. Zháněla (48 str.). Doporučujeme tuto sbírku upozorňujeme, že předplácí se na celý rok toliko 60 hal. Jednotlivá čísla prodávají se po 10 h. J. F. Slavečský.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Vychovatel* vychází i. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci coloračně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslal se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a neřádné. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zaslány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Dvoji klerus. — Demokracie a náboženství ve Francii. — Volné kapitoly z dějin církevního zpěvu. — Z akademických řečí r. 1914—15. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Dvoji klerus.

Nemyslím tu na dvoji klerus, který je samým církevním zákonodárstvím uznáván a sankcionován. Klerus světský, podřízený diecesnímu biskupovi, a klerus řeholní, podřízený v první řadě představenému svému řeholnímu. Ale mám na mysli *klerus kurátní* a *klerus školní*, katechety.

Zákonodárství světské, v první řadě zákony školní a neobyčejný rozvoj národního školství, vyvolaly zcela mimo církevní kodex zvláštní stav kněžstva, *katechety*. Ustanovili je v první řadě k úřadu učitelskému. Oni vedou duchovní správu mládeže školní, jako klerus kurátní, duchovní správu dospělých a dospívajících.

Staří páni faráři a vikáři, kterým ustanovení kněze jenom pro potřeby školní, jeho bydlení mimo farní budovu, jeho zdánlivá volnost, poněvadž nebyl pod touhou jeho kontrolou jako jich kaplani, věc byla novou, proto leckde s jakousi nedůvěrou hleděli na kněze-katechetu. Bylo v tom podle jich názoru mnoho »světáctví a neodvislosti«. Proto nejeden z nich nazval katechetu »knězem světákem«. Ale dojista neprávem. Neboť kněz-katecheta právě svým zvláštním postavením, podle něhož je mu žití valnou většinou ve společnosti světské, je soudu veřejnosti více exponován, vysazen, nežli klerus farní, který žije v budově farní mimo styky s veřejností.

Ale čas nové poměry spravil a co bylo výjimkou, stalo se hlavně ve větších městech pravidlem. Vedle kleru kurátního s rostoucím počtem škol rostl počet katechetů; a ve velkých městech, v pražských částích a hlavně v předměstích pražských počet katechetů rozhodně převýšil počet kněžstva kurátního. Ba jsou místa, kde je počet katechetů až pětikrát větší nežli počet duchovenstva farního.

Poměry tyto nejsou zdravé, a rozhodně ne v duchu církevního zákonodárství. Podle něho by mělo všechno kněžstvo, tedy i farní, účastniti se pastorační práce ve škole, právě tak, jako kněží-katechety měli by se účastniti pastorační práce v chrámu. Tím by se také kněžstvo v osadě, často jen vedle sebe a ne pospolu žijící, valně sblížilo, a mohla by všechna pastorační činnost býti jednotnější, svornější.

Ve škole klade se základ pastorační činnosti vůbec. Zde všechna práce katechetova k tomu čelí, aby z dítek byly později řádní věřící, lidé mravně-nábožensky vychovaní. Je v první řadě na katechetovi, aby svým vlivem, dovedností a horlivostí připravil dorůstající generaci pro chrám. To je ovšem také *práce nejnámáhavější*. A každý, kdo ve škole působí a spolu je účasten duchovní správy, jako důst. páni faráři a kaplani na venkově a v menších městech, jednomyslně potvrzují, že práce ve škole nejvíce namáhá, nejvíce vyčerpává energii, nejvíce požadavků klade na duševní činnost kněžstva. V tom smyslu říkali staří: »Quem dii oderunt, paedagogum fecerunt.« Duchovní praxi podle církevních zákonů nejvíce odpovídá, aby všichni kněží, pokud jich síly stačí, na roli školské působili. A v tom smyslu rozhodně venkovské duchovenstvo je bližší intencím církevního zákonodárství nežli kněžstvo velkých měst, kde ono »rozdělení práce«, působení ve škole a působení v chrámě, má za následek *roztřížení a také často oddálení se kněžstva navzájem*.

A nepoměrné rozdělení práce mívá obyčejně za následek i *nepoměrné rozdělení odměny, materiálního postavení kleru*. A jako bývá již pravidlem, že těžší práce ve světě bývá méně honorována, tak jest i u kleru. Kde ve velkých městech následkem poměrů je dvojí klerus, farní a školský, tam klerus školní je daleko v nepříznivějším postavení hmotném, než klerus farní. I tato okolnost vedle té, že není společné pudy působnosti, spíše oddaluje nežli sblížuje kněze dohromady.

Není společných starostí, není společné práce, není společného stolu. A nedivno tomu všude tam, kde vlastně ani klerus kurátní mimo společnou střechu a několik chvil v sakristii, nic nespojuje. Je přímo proti duchu církevnímu, že ani klerus farní namnoze nemá společného stolu u svého faráře a je poukázán — obyčejně více z pohodlí farářova nežli z jiných podstatných důvodů — na stravování mimo dům farní.

V duchu církevních zákonů, opakuji důrazně, je, aby všechen klerus jak v duchovní správě, tak i ve školství ustanovený, pokud a kde jen možno, společně působil. Z této práce ani faráře, jako duchovního správce osady, pokud věk jeho tomu dovoluje, vyjmouti nelze. Neboť jako správně světské zákonodárství žádá a všem správcům škol ať obecných, měšťanských či středních za povinnost ukládá, aby jistý počet hodin ve škole vyučovali, a tak v stálém a bezprostředním styku s mládeží byli, tak i farář je povinnen práce školní se účastniti, aby tak s budoucími osadníky svými se seznámil, jich výchovy se účastnil, a oni v něm učili se znáti svého duchovního správce. Při nynější praxi školních katechetů a školních kaplí věru že mnozí žáci a žákyně vlastního faráře často ani — neznají. —

V našich diecesích, kde rozdělení kleru ve farní a školní *via facti* je uskutečněno, ordinariáty jak mohou zdůrazňují své přání, aby klerus školní účasten byl práce v duchovní správě. V reterátě náboženských školdozorců je otázka: »Žije katecheta ve shodě s místním farářem a vypomáhá v duchovní správě?« Otázka zajisté včasná a věčná. Ale vedle ní měla by býti též otázka druhá, korelativní: »Žije místní farář v přátelské družnosti s katechety, a vypomáhá ve školní výchově dítek?« —

Všechen klerus v osadě má tvořiti jeden celek, jednotné těleso, jeden sbor. Toho však není možno dosáti ztrnulým rozhrančením a nerovným rozdělením práce a odměny za ni, ale prací společnou, svornou a jednotnou. r.

Demokracie a náboženství ve Francii.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

V mnohých obcích, kde nebylo kněží, pocífována byla touha po slově Božím a společné pobožnosti. Jako ve středověku, kdy klerus na mnohých místech nevyhovoval, náboženské povahy sáhaly k svépomoci a zaváděly zpo-
vědi laické, byla i tenkrát náboženská potřeba mnohde dost silná, aby prolomila
tradicionální pažení, dělící laiky od oltáře a kazatelny, a založila jakýsi druh
laického kněžství. Vesničan četl ve jménu všech veřejně mešní modlitby. Pro-
konsulové konventu vyslovovali se rozhořčeně proti těmto vesnickým regentům,
kteří »měli býti příkladem všech republikánských ctností a zatím předfíkávali
Otčenáš.« Byla docela jmenována diecese, (Saint Claude), kde tito občanští před-
stavení far měli dovolení církevní vrchnosti ke konání bohoslužeb.¹⁾

S konkordátem zmizely tyto abnormální jevy, ale nikoliv duševní stav
z toho vzešlý, nikoli vývojové tendence francouzské kultury. *Náboženský vývoj
Francie byl totiž vždycky úzce spjat s hnutím demokratickým.* Osvědčovala-li
francouzská demokracie dědičné takřka nepřátelství k církvi, nedá se zapřít, že
právě tato nevraživost vzbudila v bezčetných katolických mužích a ženách po-
divuhodný heroismus a že reakce během století vtiskla mnohým katolíkům
umíněné idee demokratické, a vytvořila jimi katolické osobnosti nového, slib-
ného rašení.

Víme ku příkladu, jak první socialisté ve svých systémech (Saint-Simon,
Enfantin, Pierre, Leroux, Cabet) sáhali zpět ke Kristu a k evangeliím. Víme, že
*katoličtí demokrati právě v tom spatřovali přednost svého náboženství, že jedině
ono jest s to, aby vyvolalo v lidech ctnosti, bez nichž demokracie nutně stala by se
sestrou anarchie.*

Chateaubriand, jenž byl napsal aestheticcko-individualistickou obranu kře-
stanství, po roce 1836 uznal i jeho sociální sílu. »Kdybych měl dnes ještě jednou
napsati *»Ducha křesťanství«* píše v *»Mémoires d'Outre-tombe«*, »pak nepřipo-
mínal bych již dobrodiní a institucí našeho náboženství v minulosti, nýbrž ukázal
bych, že křesťanství jest světovým názorem budoucnosti a lidské svobody; že
tento osvobozující názor světový jest jediným podkladem sociální rovnosti; že ji
on jediný může utvořiti, poněvadž jediný vedle rovnosti staví potřebu povinnosti,
čímž demokratický instinkt jest sváděn do správných drah.«

Konkrétněji ještě pronáší se Ozanam, jenž sní o křesťanské republice jako
nejvyšším stavu, k němuž lidstvo může dospěti. »Co vím z dějin, opravňuje
mne věřiti, že demokracie jest přirozeným, konečným cílem, a že Bůh svět
k němu vede. Byl jsem vždy nadšen pro svobodu, pro reformy, jež lidi
umravňují, protože je pozvídají, pro dogmata rovnosti a bratrství, jež nejsou
než uskutečněním evangelia ve věcech časných. *Ale tato příští společnost zrodí
se z práce, odříkání, ze všeho, co uložuje svědomí a charakter.* Tato společnost
jest chudá, pracovitá; potřebuje jen ještě čistoty (castity), aby měla vše, co ná-
rody činí silnými.« Pokrok skrze evangelium jest jeho cíl, pokrok, jenž lidi vede
před trůn Nejvyššího. Hluboká víra v síly v lidu dřímající a nekonečně hlubší
víra v Krista, jenž jediný tyto síly probuditi a umístiti může. S těmito neko-

¹⁾ Goyau: »Les Origines populaires du Concordat.«

nečnými úkoly není možno otálet. Politika musí býti nahrazena sociální prací. Proto musí každý pracovati, *svoje povolání sociálně pojímati*, svoji sociální práci nábožensky orientovati.«

Tyž *Ozanam*, jenž svůj život posvětil lásce k bližnímu a spáse duší, často zdůrazňoval nutnost *laického apoštolátu*. Srovnává lidstvo naší doby s biblickým poutníkem, jenž upadl mezi lotry. Byl oloupen o poklad víry a lásky. Kněží, kteří v tomto případě byli kněží opravdoví, chtěli mu pomoci; ale byli zneuznání a zapuzeni.

»Chceme se toho odvážití tedy my, laikové neveliké víry, a půjdeme k velikému nemocnému. Snad nás se nezalekne; dovolte, abychom prohlédli jeho rány a nalili do nich oleje. Řekněme mu slova útěchy a pokoje. A až oči otevře, odevzdáme ho těm, jež Bůh ustanovil strážci a lékaři duší, a kteří jsou v jistém slova smyslu na našíездеjší pouti našimi hostinskými, ježto našemu bloudícímu duchu dávají slovo Boží za pokrm a naději v lepší svět za přístřeší. Ten jest vznešený úkol, jež nám Prozřetelnost vytkla.« —

Ovšem tehdy, uprostřed všeobecné lhceejnosti, nebylo ještě možno uvéstí širší kruhy do náboženského pohybu. Když r. 1847 *O'Connel* na cestě do Italie projížděl Paříží, byl uvítán *Montalembertem* a několika katolíky. »Bylo nás,« vypravuje *L. Veuillot*, »patnáct nebo dvacet; všichni neznámí krom *Montalemberta*, jenž nás vedl. Ve veliké Paříží tvořili jsme téměř celou katolickou stranu. Kdyby byl *Montalembert* chtěl shromáždití jen katolíky proslulé, byl by musel přijítí sám jediný.«

Nemožnost přibrati tehdy větší počet laiků k součinnosti, souvisela nejen s všeobecnou situací, ale i s tím, že nebylo tehdy prázdných vztahů mezi klérem a lidem. Uzavřená a jednostranná výchova seminářská byla velmi málo způsobila, aby dala základ promyšlenému spolupůsobení.

Ve Francii jest totiž jinak než u nás, kde theologové většinou vystudovali střední školy s laiky, a kde vztah mezi klérem a laiky jest nepoměrně lepší. Doznalť sám biskup *Le Camus* teprv nedávno: »Laikové byli příliš dlouho vzdalování od života církevního. Uvěřili na konec, ježto kult jest státem zaručená veřejná služba, že jest potřebí jen jejich přítomnosti, ne jejich spolupůsobení.« (*Tirer le bien du mal. Paris. Oudin 1906.*)

Tím bylo způsobeno, že se v *kruzích laických zahostilo znetvořené pojetí katolicismu*. Také na vliv světské vědy, jemuž laikové byli většinou na pospas vydání, nesmí býti zapomínáno. »Bůh byl vyloučen z úpravy sociálních poměrů; byla hájena volná hra oekonomických sil bez ohledu na požadavky morálky, a církvi nebylo dovoleno, aby omezila převahu kapitálu v řešení otázek dělnických,« dí *Goyau v Congrès de la jeunesse catholique 1899. IX.* »Bylo žádáno na církvi, aby byla liberální, aby »propustila« tak zvaný oekonomický pokrok. S jásotem vrhali se lidé do náručí jistých »vědeckých« důsledků, jež zdály se nepohodlnými dogmatické tradici. Z tak zvané vědy zhotoveno bylo jakési *Prokrustovo lože*, do něhož měla býti víra vtěsnána; církvi nebylo dovoleno, aby s trpělivostí, již dává věčnost, vyčkáno bylo provedení načrtnutých jen požadavků. Žádalo se na ní, aby se poddajně provinula klikatinami vědeckého pokroku.« Tak na dlouhou dobu přicházely na zmar všechny neocenitelné výhody, jež náboženství poskytuje rozumná součinnost duchovenstva a laiků. (Pokrač.)

Volné kapitoly z dějin církevního zpěvu.

(Středoškolské exhorty pro třídy vyšší.)

Dr. DOBROSLAV OREL.

III.

Chorální a mensurální zpěv v Čechách.

Papež Řehoř Veliký (590—604) jest reformatorem liturgického zpěvu, a po něm dodnes se nazývá *chorál řehořský, gregoriánský*. O činnosti Řehořově a o řehořském chorálu byla řeč minule. Dnes několik slov o *chorálním i mensurálním zpěvu v Čechách až do prvních dob husitských*.

a) Poklad melodií řehořských zůstal neporušen ve stol. XII. a XIII., a vedle starých chorálů se skládaly nové antifony, hymny, sekvence a celé mše. Století XIV. znamená u nás za doby císaře Karla IV. a arcibiskupa Arnošta z Pardubic *zlatý věk chorálu řehořského*.

Arnošt z Pardubic postaral se pro chrám sv. Víta především o *knihy* liturgické, jako svého času děkan svatovitský Vít. Některé z nich jsou dosud ozdobou kapitolní knihovny svatovitské, a byly pořízeny r. 1364. Též pečoval Arnošt o *pěvecké školy žákovské*, o jejich reformy na př. v Olomouci, o zřizování škol nových, a finanční stav jejich zlepšil zakládáním četných fundací, jak líčí *Winter* v knize: *Život a učení na partikulárních školách*. —

Do druhé poloviny stol. XIV. spadá skladatelská činnost *mistra Závěse ze Zap*, který se narodil kolem let padesátých stol. XIV., cestoval dvakrát do Říma, byl farářem v Prachaticích, kanovníkem u sv. Jiljí v Praze a též profesorem pražské university. Ač s počátku přál hnutí reformnímu, postavil se později ve přích husitských do řad Husovi nepřátelských.

Mistr Závěs skládal v duchu řehořského chorálu nové melodie chorální na liturgické texty, čímž nejlépe ukázal, jak hluboko v život i v ducha českého vniklo křesťanské umění hudební. Jeho mariánská sekvence: *»O Maria, mater Christi«*, obsažená v universitním rukopise sign. XIV. G. 17, z 2. pol. 14. věku, jeho dvě krásné melodie pro Kyrie, a jiný chorál jeho pro mariánské *»alleluia«* ze sborníku Vyšehradského z poloviny stol. XV., ukazují jasně, že nejpřednější český skladatel 14. věky zajímal se především o latinské zpěvy církevní v rámci přesné tehdejší liturgie mešní. *Jeho zpěvy staly se v Čechách populárními*, obsaženy jsou v graduálech století XV. a XVI., a zpívány byly při liturgii kališné i katolické. *Závěs jest tedy repraesentantem chorálu, vyrostlého na půdě české*.

b) *Vedle chorálu* pěstoval se v Čechách t. zv. zpěv *mensurální*, ne ve volném rytmu složený jako chorál, nýbrž o melodií, jejíž jednotlivé tony měly přesně odměřenou délku, míru, mensuru; tedy o melodií, složenou *v taktu* podle našeho nynějšího názoru. Mensuru vynutila ve zpěvu *vícehlasnost*. Měla-li hlavní melodie býti provázena jinými melodiemi, mělo-li se zpívat vícehlasně, bylo nutno dáti jednotlivým tónům přesně odměřenou délku. *Chorální nota* značila pouze výšku tonu; délka not se řídila délkou podložené slabiky. V mensurálním zpěvu vícehlasém, jehož počátky sahají do 10. stol., délka zpívané slabiky se řídí naopak přesně udanou délkou notace.

Vícehlasý, umělý zpěv poznal zajisté národ český péčí nejslavnějšího francouzského mistra vícehlasu, *G. Machaulta* (Mašó-a), jenž delší dobu dlel ve službách krále Jana Lucemburského. Byl jako kněz jeho almužníkem,

kancléřem, a provázel ho na jeho potulkách světem, tedy i když zavítal do svého království, aby získal zde peněz. Machault byl s králem Janem v bitvě u Kreščaku (1347).

Machault znal i hudební archiv císaře Karla IV. a nadšeně vykládá o bohatství hudebních nástrojů této sbírky. Některé jeho skladby jsou obsaženy v jednom rukopise universitní knihovny pražské z 14. věku. Úžasná činnost skladatelská a naprosté novotářství jeho děl vysvítá z ukázek, které vydal *Johannes Wolf*, professor hudební vědy v Berlíně, a zcela bude ji možno oceniti, až budou souborně vydány jeho skladby v *„Hudebních památkách rakouských“* (Denkmäler der Tonkunst in Österreich) profesorem Ludwigem ze Štrassburka.

I když dnes nemáme rukopisných důkazů ze 14. stol. o tom, zda ve 14. věku i čeští mistři se pokoušeli o vícehlas dle vzoru Machaultova, i když nemůžeme s jistotou tvrditi, že rukopisy z XV. a XVI. věku obsahují i vícehlasy ze stol. XIV., přece víme, že *mensura* byla ke konci 14. věku u nás známa, že v ní skládaly se, ne-li vícehlasé, aspoň jednohlasé zpěvy liturgické.

Skladatelem jejich nebyl nikdo jiný, než našimi historiky kaceřovaný, ale veliký *Jan z Jenštejna*, třetí arcibiskup pražský od r. 1379—1396. Jan z Jenštejna, blízký příbuzný svého předchůdce, arcibiskupa Jana Očka z Vlašimě, studoval na universitě pařížské a při dvoře francouzském měl příležitost poznati tehdejší mensurální hudbu francouzskou. Byl pokrokem francouzských skladeb i theoretiků nadšen, jak vysvítá z jeho dopisů domů. Když jako arcibiskup pražský horlivě šířil kult mariánský po vlastech českých, využil svých znalostí i talentu hudebního a skládal jednotlivé písně i *prosy* mariánské v *mensuře francouzské*. *Po Závěšovi jest Jenštein druhým známým českým skladatelem umělých zpěvů liturgických*.

Pro rozvoj hudby v Čechách byla novota notace Jenštejnovy krokem velmi důležitým. Čechy navázaly tu styky s vyspělým tehdy uměním francouzským, a kráčely i v hudbě po boku nejkulturnějších národů Evropy.

c) Novota mensurálního zpěvu podmiňovala i zavedení novoty v hudební notaci. *Chorální* melodie byly zapisovány v prvních stoletích písmem t. zv. *neumovým*. Byla to hudební stenografie, jejíž značky v podobě různých háčeků a čárek označovaly zpěvákům celé skupiny tónů, ale bez určitého rozpietí melodií. Dávaly na jevo, zdaž melodie klesá nebo stoupá, ale neřekly pěvci oč, o jaký interval se tak děje. Tohoto neumového písma užívalo se ve 12. a 13. věku i v Čechách, jak dokazují fragmenty, nalezené v knihovně Strahovské. Neumy ty psaly se bez linek a později i na linkách. Neumy na linkách pak již přesně určovaly výši jednotlivých tónů, a majíce tuto velikou přednost, nazývají se *diastematickými*.

Osnovy čtyřlínkové užívalo se u nás za doby Přemyslovců, jak svědčí nejstarší notovaný rukopis z 1235, t. j. *troparium*, a krásně psaný antifonář kláštera Sedleckého. Později psaly se noty i na osnově pětilínkové.

Chorální notou kosočtvercovou psány jsou knihy Arnoštovy z konce 14. věku. První zápisy notami *mensurálními* obsahuje teprve vzácný rukopis kláštera ve Vyšším Brodě z r. 1410; tedy s počátku doby husitské.

d) Vedle liturgických zpěvů latinských pěstovala se i *duchovní píseň česká*. Z doby předhusitské známy jsou 4 písně. *„Hospodíne, pomiluj ny“*, parafrase to liturgického *„Kyrie eleison“*, zpívala se při slavnostech státních, na př. př

korunovaci dle řádu korunovačního Karla IV., při liturgických průvodech, při kázání a při různých příležitostech, ba i v bitvách. R. 1280 v bitvě u Kressenbruna zaplašili vojinové českého krále Přemysla Otakara II. vojska Belova písní svatovojtěšskou, i »stala se porážka Maďarů veliká.« —

Druhou písní jest národní chorál: »*Sv. Václave*«, jejíž všechny sloky jsou již poznamenány ve *sborníku litoměřickém* z let osmdesátých věku XV. Tím vyvráceno dosavadní tvrzení, šířené i našimi učebnicemi, že by poslední z její 7 slok povstaly teprv později.

Třetí píseň: »*Buoh všemohúci*« byla hlavně oblíbena při velikonočních hrách, a processí o slavnosti vzkříšení.

Píseň čtvrtá: »*Jesu Kriste, štědrý kněže*« oslavovala »Boží Tělo«.

Kolem roku 1400 vznikaly písně nové; ale *synoda pražská* z r. 1406 nařizuje správcům kostelů, aby oznámili při kázáních lidu, že nové *kantileny* jsou zakázány a jen dovolen zpěv oněch 4 starých písní.

Století čtrnácté jest tedy stoletím správného zpěvu liturgického v oficiálním jazyku latinském. Liturgický zpěv, chorál, jest zpěvem *umělým*, jehož se mohl účastnit pouze *cvičený a umělecky zdatný sbor*. Byl to zpěv umělců, ne prostého lidu, a odlišoval se od zpěvu lidového asi tak jako stavba gotického, velebného chrámu, postaveného umělci, od občanského domu. Činit výtku církvi, že pěstovala tento umělecký zpěv při zpívání mši sv. a nedovolovala zpěvu lidového, bylo by asi tolik, jako vytýkati, že při divadelním provedení opery sborovou část zpívá a má zpívat umělecky ukázněné těleso pěvecké, a ne přítomné obecnstvo. Mimo to nebyly nové kantileny dogmaticky vždy naprosto správný a nápěvem upomínaly často na veselé písně světské.

Zpěv liturgický jest neodlučitelnou částí liturgie; byl přednášen kněžími, a přítomný lid byl oním poslouchajícím obecnstvem. Tak tomu bylo na celém světě křesťanském a má býti v kostelích dosud při mši sv. *zpívané*. *Při kantatě* se pěstuje hudba *umělá*, a to přece nelze církvi za zlé míti; *při tiché mši sv.* je naopak český zpěv *lidový*. Hudební skladatel, protestant Mendelssohn († 1846) řekl: »*Církev může jen tomu umění své svatyně otevřítí, jež dovede Nejvyššímu svatě sloužiti, a to dle těch ustanovení a pravidel, jež duch církve vydal.*«

Z akademických řečí r. 1914—15.

(Přednesl univ. professor Dr. FR. KORDAČ.)

»Tu es Christus, Filius Dei vivi.«

Mat. 16, 16.

Adventní doba nám připomíná *příchod* Páně, *adventum Domini*, příchod Messiaše čili Krista. — Známy historik Jan Müller k příchodu Páně poznamenává: (Allg. Gesch. I.): »*Dějiny před Kristem a dějiny po Kristu to je podstatné a nezměnitelné rozdělení dějin světových.*« —

Ohnisko, z něhož vycházejí paprsky světa, objasňující oba díly dějin světových jest — *Kristus*. Ke Kristu odkazuje vývoj židovstva a pohanstva jakožto ke svému cíli, a ke Kristu odkazuje vyvoj křesťanstva jakožto svému zakladateli.

Vyslechneme o tom svědectví starého světa před Kristem i světa nového po Kristu. Ale dříve se obrátíme *ke Kristu samému* v upřímné touze věčné

spásy svých duší s otázkou: »Kdo Jsi?« Pověz nám: »Ty-li jsi ten, který přijíti má?«

»Já jsem zaslíbený *Messias* Kristus, *Syn Boží*.« Tak odpovídá Kristus. Jméno to znamená tolik, co Pomazaný prorok, velekněz a král. Nuže Kristus byl prorokem, veleknězem a králem duchovní říše pravdy a svatosti na zemi, a zůstává králem věků, rex seculorum, na věky.

Kristus jako prorok není v řadě buditelů *přirozeného* kulturního vývoje lidstva, jak Jej vedle Konfucia, Buddhy, Zoroastra a Mohameda staví racionalisté: Strauss, Renan a j. Jinou řadu sestavuje sv. Pavel v listě k Židům (1) když praví: »Mnohonásobným způsobem mluvil Bůh k našim předkům skrze proroky; naposledy skrze *svého Syna*.« To jest řada proroků pozitivního, *nadpřirozeného* zjevení. A i v této řadě *není* Kristus dle nauky Pisma (k Žid. 1—3) s ostatními koordinován, *souřaděn*, nýbrž jim všem jakožto *Syn Boží* a tudíž jakožto *Bůh* pouhým tvorům a služebníkům *nadřaděn*. Sám Mojžíš, největší z těchto proroků, »jest sluhou v domě Hospodina Pána svého;« tamquam *famulus*, »kdežto Kristus jest Synem v domě vlastním, Christus tamquam *filius* in domo sua.« »Skrze Něhož byl stvořen svět a Jemuž se proto klanějí andělé Boží. (Žid. 1—3).

Proto odkázal Mojžíš v Deuteronomiu (18, 15) veškerý lid israelský na tohoto proroka *katexochen*, slovy: »Proroka z pokolení tvého jako mne vzbudí tobě Bůh tvůj; toho budeš poslouchati.« A Kristus se na toto místo nevěřícím fariseům odvolává a tím *authentický* jeho smysl potvrzuje slovy: »Kdybyste věřili Mojžíšovi, i mně byste věřili; neboť *psal o mně*; de me enim scripsit.« (Jan 5, 43).

Symbolické pomazání čili *authentické* pověření Krista v učitelském úřadě Bohem samým se stalo při prvním veřejném vystoupení Kristově u Jordanu, jak nám vypravuje sv. Matouš (3, 16): »Viděl (Kristus) Ducha Božího sestupovati jako holubici a přicházeti na něj. A aj, hlas s nebe řkoucí Tento jest *Syn můj* milý, v němž se mi zalíbilo.« —

Vim, jak si moderní *nevěra* oproti těmto a ostatním svědectvím Pisma počíná. Nemůže popřít historickou *hodnověrnost* textů z příčin *historicko-kritických*; proto popírá ji z *aprioristických* předpokladů *filosofických*. Tyto předpoklady jsou nedokázané, a nedokazatelná jejich dogmata, že zázrak a tajemství jsou nemožny. Nesprávnost této metody tuší sám *Renan* (Vie de Jesus p. IX.) když praví: »Je-li zázrak skutečným, je naše metoda ničemná.« —

My jsme se již dříve přesvědčili, že tajemství jest právě tak logickým požadavkem nekonečné Boží moudrosti, jako je zázrak požadavkem neomezené Jeho všemohoucnosti. A Bůh může užiti a dle nezvratných svědectví užívá skutků své moci v zázraku na doklad slova své moudrosti v tajemství. —

Apoštolové víru v Krista, Syna Božího vyznali, když se jich Kristus u Caesarey Filippovy tázal (Mat. 16, 16): »Kým praví lidé býti Syna člověka?« — A když mu odpověděli, že jej považují jedni za Jana Křtitele, jiní za Eliáše, Jeremiáše neb některého z proroků, — mínění sice vznešené ale nedostatečné, táže se jich Kristus s významnou *antithesí*: »Vy pak, kým mne býti pravíte?« Vy, kteří po tři léta se mnou chodíte, jsoucě zasvěcováni do tajemství Božích, »vobis datum est nosse mysteria Dei,« tedy; Kým mne býti pravíte? Odpovídá Petr, řka: »Ty jsi Kristus, *Syn Boha* živého.«

A Kristus schvaluje a potvrzuje jedině správný smysl svého prorockého úřadu slovy: »Blahoslavený jsi Šimone, synu Jonášův; neboť tělo a krev nezjevily toho tobě, nýbrž Otec můj, jenž jest v nebesích.« »Tělo a krev« znamená soud smyslů a povrchního racionalismu, jak jej maloobčané Nazaretští v domnělé znalosti vyjádřili řkouce: »Jest syn tesařův. Vždyť známe jeho otce a matku!« —

Racionalisté XVIII. věku nejsou moudřejší. — Oproti tomuto mínění »těla a krve« chválí Kristus nadpřirozenou víru Petrovu a udává její pramen od Otce světla, Boha.

Vyznání *božství Kristova* se stalo základem, na němž slíbil Kristus zbudovat svou říši pravdy a svatosti. Když odměnil Petrovo vyznání řka: »Na této skále vzdělám církev svou.« Víra v Božství Ježíše Krista jest též *základem království Božího v nás.*

FEUILLETON.

Ukázky žákovských vycházek po Praze.

Napsal VÁCLAV HRUDKA.

(Pokračování.)

Navštívil jsi již se mnou, mladý příteli, kapitolní kapli kláštera Strahovského, kde mezi obrazy, líčícími působení Praemonstrátů, jest zobrazen též mladý muž v zahradě, u výtržení se ohlížející na andělíčka, jenž mu praví: »Tolle, lege — Vezmi a čti?« — A životopisci vypravují o tomto muži, že vstal, otevřel knihu Písma a četl z listu k Řím. 13.: »Jako ve dne poctivě choďme. . . Oblect se v Pána Ježíše Krista, a nemějte péče o tělo podle žádostí!« A mladý 32letý muž poslechl slov apoštolových. Téhož muže jako biskupa zřít na Karlově mostě v kameni od Jana Kohla. V ruce nese vlastní srdce Pánu jako vroucí obět, srdce horké, planoucí; plameny jeho lásky k Bohu šlehají z něho.

Mnohem více o tomto podivuhodném muži vypráví *chrám* Augustiniánů, sv. *Tomáše*. Znáš li tuto svatyni, mladý příteli? Tak apparitním způsobem vystupuje špičatou podivnou věží z malostranských domů.

O sv. Augustinu chci ti vyprávět. Obvykle jej vidíš zobrazena v biskupském hávu na břehu mořském s andělíčkem u nohou. Znáš obsah této legendy. Dítě učitelem tohoto duševního velikána!

Narozen uprostřed čtvrtého století v Tagastě r. 354., v zkažené době, a také dítě

své doby, žije nedobře. Jen slzy matky jeho, Moniky, vyprošují ztracené duši dítěte milost Boží. A slzy matčiny jsou ve spojení s modlitbou neúčinnějším zakročením u milosrdenství Božího. Ve stáří 32 let, řečník, jemuž není rovna, myslitel vzletnější nad Platona a Aristotela, znalec světa i duše lidské, jenž prožil a krvavě zaplatil slabosti a vášně člověkovy, je nešťasten, rozerván, v pravdě bídny. Neuspokojuje jej ani moudrost pohanská, ani mudrování manichejské. Jako ozvěnu z dále slyší ve snách sladké napomínání matčino: »Si hic et ille, cur non tu, Augustine?« Co zmohl ten či onen, proč bys toho nedovedl ty, můj Augustine? Modlitby matčiny, vliv sv. Ambrože a vlastní úžasné nadání — anima naturaliter christiana — jej přivádí do církve. Pokřtěn teprve ve 33. roce věku, vrací se do rodné Afriky a zemírá v době obležení jako biskup hipponský ve stáří 76 let.

Mnohým vynikajícím spisovatelům přidělila církev pyšný titul: »Učitel církevní, doctor ecclesiae.« A jen čtyři jsou na západě otcové církevní: sv. Augustin, Ambrož, Jeroným, Řehoř Veliký, kteří zasloužili si býti nazváni učiteli církve.

A všech největší sv. *Augustin*. On bude vždy časový, moderní, čtený! Znáš z dějin úžasné muže, jako Alexandra, Napoleona, jichž díla zhyňula s nimi, aneb ještě dříve? Psané dílo Augustinovo stále trvá.

Znáš z dějin literatury básníka *Viktora Huga*. Vzpomeň, mladý příteli, jeho *Legendy věků*. Znáš jeho oslňující sloh, plný antithes, protikladů, znáš jeho řečnickou sílu, ten rhetorický výraz. Ale básník dopouští se velikášství, zveličuje lidské, mali-

cherné »já« proti Tvůrci, proti kosmu. Ale slyš tuto antithesi sv. Augustina, co praví o svých spisech: »Co v nich pravdivého nalezneš, podrž a přičítej církvi, co by tam však chybného bylo, zavrhní a mně, jenž jsem člověk, odpusť!« — Slyšíš tuto hudbu slov Bohem nadaného řečníka? Slyšíš toto vyznání pokory nejnadanějšího muže, jež zná historie? Není mu rovna v dějinách nejen theologie, nýbrž i literatury i vzletem myšlenek i krásou slohu i pokorou ducha.

Znáš z moderní literatury *Tolstého »Dětství, chlapectví, jinošství«*, dojemnou zpodobu mladého muže. Podobný obsahem jsou sv. Augustina *»Confessiones«*, dílo litosti, pokání, duševního obratu. Porovnej, mladý muži, obě knihy, a jistě se otážeš, proč piší lidé po staletích po sv. Augustinu tyto knihy, obsahem podobné? Ať prostě následují jeho život po jeho třicátém třetím roce, po jeho zkušenostech!

Tento světec slovem i příkladem upravil 100 let před sv. Benediktem († 543) pospolitý život duchovenstva a položil základy životu řeholnímu.

V století třináctém, r. 1250 spojilo se několik menších rozptýlených řádů pod *regulí sv. Augustina*. Stalo se tak na společné kapitole v Římě za papeže Alexandra IV., a zvolili si společného představeného. Podle nejčelnějšího řádu ze spojených, *Vilemítů*, nosili bílé řeholní roucho a to doma; naproti tomu mimo klášter oblékali černý šat podle sv. Augustina, jenž od smrti matky sv. Moniky stále dle slov legendy nosil černé roucho. I pražští Augustiniáni až do 18. stol. nosili doma bílé řeholní roucho.

Slyš, v jakém spojení byli naši předkové s cizinou; jak rychle kulturní proudy ciziny vnikaly do cév a porů duševního života našich předků.

Boleslav II. vystavěl Benediktinským klášter sv. Jiří r. 973; v roce 993 založil Benediktinům klášter břevnovský. Roku 1134 zemřel sv. Norbert, a již 1140, tedy 6 let po smrti zakladatelově, buduje Vladislav II. Praemonstrátům strahovský klášter, r. 1159 zakládá Vladislav II. u P. Marie pod řetězem první českou komendu Johannitům, a brzy po sloučení Augustiniánů v r. 1256 zakládají klášter v Pivoňce na Šumavě, r. 1262 na Ostrově u sv. Dobrotivě, v Šopce u Mělníka 1268, a léta 1285 Václav II. uvádí poustevníky řádu sv. Augustina do Prahy ke kostelíku sv. Tomáše pod hradem pražským vedle hradeb. U kostela byla též kaple sv. Doroty

a vše jim postoupili majitelé břevnovští Benediktini s opatem Křišťanem v čele.

Augustiniáni založili velkolepou klášterní svatyni. Přirozeno, že stavba zvolna šla v před. R. 1316 vysvěcen kůr, 1338 připomíná se ambit a také asi kapitolní kaple sv. Barbory, r. 1368 knihovna, r. 1398 refektář. Dne 17. dubna 1379 vysvěcen s velikou slávou chrám od papežského legáta, kardinála Pilaea. Tudiž připadá stavba lodi chrámové do zlaté doby Karlovy a 6 měsíců po smrti jeho vysvěcena.

Představ si, jak vynikal tento chrám svými velkolepými rozměry nad nižší okolí, co znamenal českému umění nesčetnými uměleckými poklady, bohoslužebným náčiním, rouchy a vnitřním zařízením! Co by Čechy byly bez husitského řádění, jež zpusťlo zemi! Víc než Kolín nad Rýnem, víc než Čáchy, rovny Francii a Itálii!

Děsně procitl ze sna klášter sv. Tomáše! 14. června 1420 vypálen Husity a doba slávy, tvoření, uměleckého ruchu končí. Synové vlasti ochuzují a hanobí vlast!

Klášter zvolna povstává z neštěstí, z ruin. R. 1497 jest obnovován, ale požár jej ničí r. 1503 a 1541. — To jest onen nešťastný malostranský oheň, jenž tolik uškodil Malé Straně i Hradčanům — a v r. 1509 kůr se zřítíl. K obnově chrámu přispěl Ferdinand I. v roce 1552, Rudolf II. r. 1592, Ladislav Lobkovic a později Zdenko Lobkovic, takže mohl býti vysvěcen a sice 29. prosince 1593 od papežského nuntia Caesara Speciana z Kremony. 1596 restaurována kaple sv. Barbory — nadpis nade dveřmi.

Nová epocha nastává kostelu za působení osvětleného prvního českého provinciála, *Jana Svitavského z Buchova*, a velkolepou munificencí šlechtetné Heleny Barbory Martinicové, rozené z Vřesovic. 27 let žila ve vdovství po zemřelém Jaroslavu z Martinic. Zemřela 22. srpna 1682. Udává se 29.250 zl., jež věnovala na uměleckou výzdobu chrámu, zvláště připomeneme z její doby skvostné lavice a zpodobnice v chrámu a skříně v sakristii, tabernákl, monstanci, hlavní oltář, sochy, svícny, dlažbu, paramenty.

Intelligentní Svitavský *objednává roku 1637 u P. P. Rubense dva obrazy pro hlavní oltář*. Nehynoucí obdiv získal sobě i vděčnost, že dvě díla tohoto malířského genia zjednal řádu a Praze. Obě díla: Smrt sv. Tomáše i sv. Augustin, jsou výborné věci. A jak málo Rubensových prací podánilo se získati do Čech! (Pokračování.)

SMĚS.

Husův rok 1915. Věstník organisovaného učitelstva, ve svém čísle ze 7. ledna píše mezi jiným »o roce Husově« takto: »Jenom tenkrát, když sami s několika stran vnikneme v dobu Husovu a význam Husův pro národ náš i veškeré lidstvo, budeme moci zcela přesvědčivě a proto účinně mluvit o Husovi k mládeži a bude nám snadno býti přesvědčivými učiteli lidu. Jen tenkrát, když vyzbrojíme se důkladnými znalostmi dějepisnými a kulturně historickými o Husovi a jeho době, budeme moci neochvějně a bez rozpaků, pevně stojíce na vědeckém základě, čeliti všem těm, kdo připravují se a jsou pohotovi, aby nás, jako propagátory Husovy památky a jako vzdělavatele lidu mohli odbývat pohrdavým gestem jediné oprávněného znalce, a po případě snad i nás osočovat z nesprávného, nepřístojného učení a podněcování.

Proto naše oslava, pokud jde o naše osoby vlastní, jest hlavně niterná a znamená nám povinnost proniknouti dokonale, vědecky důkladně Husovu dobu a osvojiti si tak značnou znalost významu a důsledků Husova života i jeho tragického skonu, abychom nejen v tomto roce oslavném, ale vůbec po všechna léta svého učitelského působení měli silný a bezpečný základ vědní, který jediné opírá všechen zdar učebný a zajistí i výchovný, ať jde o naši oslavnou práci ve škole nebo mezi lidem.

Pronikneme-li dokonale v život Husův, vynikne nám sama sebou nutnost *mravní obrody*, mravnostního zdokonalení vlastní osobnosti.

Zrevidujme na počátku Husova roku život svůj, ozřejměme si, zdali vskutku patříme k těm, kdo se *»milovali vespolek, dobrých násilím tlačiti nedali a pravdu každému přáli,«* a zdali snad nepodléháme jako synové přítomné doby moderní mravní porušenosti, jaká jeví se v rostoucím sobectví, hmotářství, nicotné chamtivosti, vzájemném opovrhování a podezřívání a jiných mravních kazech doby prosyrcené až dosud shonem po požitcích a porušené jistou mravní otřlostí. Nepředstupujeme jako hlasatelé Husovi před mládež ani před lid, není-li v nás opravdová snaha po mravním zdokonalení a následování zářivého příkladu Husova čistého života. Obrnění vědomosti o Husovi a jeho době, proniknutí nadšenou snahou

obrodití sami sebe mravně v duchu Husově, nabudeme teprv schopnosti a síly, abychom s upřímnou, nestrojenou, horoucí nadšeností mohli oslavovati Husa jako učitele české mládeže i českého lidu.« —

Souhlasíme tentokrát úplně s pisatelem článku. A přejeme si i my, aby naše učitelstvo »s několika stran«, — s několika hledisek — pokusilo se pochopiti dobu Husovu. Jenom tak z ovzduší banálních frází dospěje k jádru otázky a bude možno s ním klidně o této době promlouvat. Také podepisujeme, co pisatel radí: zrevidovati život svůj a srovnati jej s životem toho, který má mu býti vzorem. Vlastní duši každé reformy je reforma vlastní duše. *r.*

Remunerace výpomocným učitelům.

Do 21. prosince 1914 zemská správní komise dala souhlas k povolení remunerace 236 výpomocným učitelům a učitelkám, a poukazy na ni byly ihned zaslány zemskou školní radou příslušným okresním školním radám a c. k. berním úřadům. Doufejme, že brzo i ostatním výpomocným učitelům dostane se v brzkou poukazů na příslušnou odměnu. V nynější drahotě znamená to pro nejednoho z nich existenční otázku. I zde platí: »Dělníku dej mzdu, dřív než mu oschne pot na čele.« *r.*

Ethické momenty a doby válečné.

Německé paedagogické listy jsou plny článků, jež jednají o tom, kterak přítomné doby a jednotlivých jejích událostí využití k mravní výchově školní mládeže. Nelze tuto metodu neschvalovati. Vypravování některé zajímavé události, svědčící o té či oné mravní síle našich vojinů, a její využití k mravnímu posílení mladého charakteru rozhodně dnes je účinnějším, nežli čtení nějakého starého, nechutného článku, jehož výklad učitele netěší a mládež nudí. Proto je nejvýš vhodno význačné události nynější doby sebrati, a jich též k výchově mládeže vhodně použiti. *r.*

Přidavky učitelstva v roce 1915.

O tom, kterak zemská správní komise hodlá se zachovati k učitelstvu v tomto roce, vydána následující úřední zpráva: *Zemská správní komise král. Českého* radila se ve své mimořádné schůzi 19. prosince za předsednictví praes. hr. Schoenborna o různých finančních opatřeních pro rok 1915, a usnesla se m. j. v příčině mimořádných přidavků učitelstva, aby přidavky ty praeliminovány byly v zem. rozpočtu na r. 1915 obnosem rovnajícím se polovině výše pří-

dávků vyplácených v roce 1914. Tím se umožní, aby v I. pololetí r. 1915 vypláceny byly tyto přídatky učitelstvu způsobem dosavadním a ve výši dosavadní (též učitelům k vojenské službě povolaným), při čemž rozhodným bude stav dne 31. prosince 1914. Příslušné číselné sumy obsaženy budou v zemském rozpočtu, jenž se dle § 7. statutu zemské správní komise předloží k nejvyšší sankci. Stanovisko zemské správní komise v příčině učitelských přídatků po 1. červenci 1915 záviseti bude od výsledků příjmů zemského fondu v I. pololetí r. 1915; avšak již poskytnutí přídatků učitelstvu v míře dosavadní v I. pololetí r. 1915 nevyhnutelně způsobí následkem úbytku výnosu zemské dávky z piva, zemských přírůžek a státních údelů, přivoděného poměry válečnými, jakož i následkem vzrůstu režijních výloh v zemských ústavech za dnešní stoupající drahoty životních potřeb zvýšení dosavadní zemské přírůžky ze 85% o dalších 10% na celý rok 1915. Zajištění přídatků učitelských též na II. pololetí r. 1915 vyžadovalo by zvýšení zemských přírůžek o dalších 10%, tedy celkem na 85%. K tomu však nemohla se zemská správní komise odhodlati, nemohla tudíž následkem toho vložit do rozpočtu náklad na učitelské přídatky na celý rok 1915.

Ze zprávy této je patrné, na co jsme již dříve upozornili, že zemská správní komise má nejlepší vůli učitelstvu přispěti aspoň v té míře, jako se dalo loni. Vůbec činnost zemské komise, byť byla ona ustanovena proti formálnímu právu, je celkem všudy blahovonně oceňována a s díky doznáváno, že vede si vůči všem požadavkům spravedlivě a humánně. Praeliminující do celoročního rozpočtu poloviční summu obnosu na vyplácení těchto přídatků, chce ji všechnu v první polovině roku vyplatiti, tak aby nikomu ujma se nestala. Doufáť zajisté i ona, jako my všichni, že v té době válečné operace se skončí, že nastane nové hospodářské a průmyslové obrození, příjmy zemské se zvětší, a ona na základě zvýšených příjmů, bude moci učiniti návrh, aby i v druhé polovině tohoto roku mohla přídatky nezkráceně vypláceti. Kéž opravdu tak se stane!

r.

V čem spočívá největší bída nejější. Bystrý kritik soudobých poměrů, Dr. Sonnenschein, napsal »Rodinný život je

následkem hospodářského rozvoje, který zasáhl i mládež, poškozen a namnoze v rozkladu. Továrna stvořila ženskou práci, vyprostila ženské ruce od udržování domácnosti, zmenšila schopnosti k vedení její a vychovatelskou činnost domácí. Ve vychovatelském ohledu naše doba daleko upadla za dobu rozkvětu řemesel. Rodiče cítí, že nejsou s to něco pořídit. Jinoch, dívka, jdou vlastními cestami.« A. W. *Classen* podobně praví: »Největší bída nespočívá v sociální demokracii, ale leží daleko hlouběji: mravní, náboženská rodinná kázeň vymizela. Proto rodina nemůže vychovávat. Mládež není špatná... ale stává se špatnou, poněvadž jí rodina skýtá buď málo, nebo nic.« r.

LITERATURA.

Vzdělávací četba katolické mládeže.

Vydává »Jednota českého katolického učitelstva« v král. Českém. Redaktor Alois Dostál. Administrace v Praze-II., Žitná ul. číslo 26 nové. Ročník XII. a XIII. Tiskem a nákladem družstva Vlast.

Častěji měli jsme již příležitost promluvit o této sbírce, jež v roč. XII. vykazuje pro dítky vhodně volené práce Al. Dostála: »Jak jsem byl skautem.« »Hrozný rozsudek« a j. Jana Ježka: »Ptactvo v zimě.« »Z českých pohádek o Kristu Pánu.« »O zvonech chrámu svatovítského« atd. L. Grossmanov-Brodské: »Z cizích dílů světa.« A. Simerkové: »O bílé myšce.« »Ve psí říši.« (Obě mají zde též hojně pěkných básniček a přání.) Ot. Jakoubka: »Ryby a rybolov.« B. Ledvinkové: »Ztracené dítě.« Ant. Ježka: »Věneček.« V. Kronusa: »Malé obrázky« a m. j. V roč. XIII. shledáváme se s pracemi těchže spisovatelů, k nimž druží se V. Jukl obrázkem: »Odplata.« J. Voborský deklamankami: »K uvítání velepastýře.« Fr. Veselý článkem: »Boubínský prales.« J. Kafka práci: »Hry venkovské mládeže« a Václav K. Peer úvahou: »Růženeček.« Doporučujeme znovu pečlivě redigovanou tuto sbírku, jež vychází šestkrát do roka, na niž předplácí se na celý rok pouze 60 hal.

Šeb. Rada.

Katolíci pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci colorodě 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Plánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel* se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník katechetský příjímá r. kopiey redaktor Jaroslav Sleváček, katecheta na Smíchově 992.

Ars eritium. — Demokracie a náboženství ve Francii. — Volné kapitoly z dějin církevního zpěvu. — Z akademických řečí r. 1914—15. — Paběrky ze starší i novější literatury vychovatelské. — Směs. — Literatura.

Ars artium.

I.

Již starověký církevní učitel, který výchovou mládeže i vzděláváním dospělých po dlouhá léta se zabýval, sv. Řehoř Veliký, pronesl ona hluboká slova: „*Ars artium regimen animarum.*“ Umění všech největším je výchova charakteru.

To platí stejně jak pro pastorační malých, tak pro pastorační dospělých. Není jenom paedagogika školní, je také paedagogika dospělých.

Kdekoli žijeme, tam působíme na lidské duše a jsme za ně zodpovědní, a všechen zdar našeho působení záleží na tom, zda se nám podaří svoji vůli přenést na jiné, dotknouti se jich nitra na pravém místě, a jich počáteční odpor a nedůvěru časem proměnit v ochotný souhlas a v čin.

A to není jenom úlohou vychovatele mládeže; toť úlohou všech, kteří jiné mají účelně vésti. Státník, který oproti hřmotné opposici má zastupovati a hájiti stanovisko a vůli vlády, vůdce dělnictva, který chce ovládati rozčilený, pobouřený dav, lékař, který hodlá regulovati životosprávu nemocného, továrník, který má urovnati neshody se svým lidem, důstojník, který své mužstvo chce spojit v taktickou jednotu, paní v domácnosti, která své služebné chce navyknouti přesnému, svědomitému plnění povinností. — ti všichni mají vlastně před sebou paedagogický problem. A jenom potud úkolu svému dostojí, pokud budou jednati *výchovně*; to jest: pokud dovedou působiti dovnitř, na duši svých svěřenců; pokud dovedou je přesvědčiti, jich vůli k svým radám a rozkazům přikloniti, nikoli jen zevně činiti nátlak, hroziti a nutiti.

Byly doby, v nichž každý železnou kázní, donucovacími prostředky, hrozbami a tresty byl přidržován ke konání svých společenských povinností. Hluboký anglický myslitel, *Carlyle*, nazval tyto staré výchovné metody přilehavým jménem: *nákrčníkové metody*. Ale dnes již doba jich pominula, staly se přežilými, nepůsobivými, ba přímo škodlivými.

Čím více v duchu nynější doby individuální svoboda, smysl pro čest a lidskou důstojnost, pro vlastní zodpovědnost dochází ve výchově k platnosti, tím

více je úkolem vychovatele, aby *tyto vnitřní duševní stavy moderního člověka respektoval*, a s nimi se spojil, a nikoli aby znásilňováním je dráždil k výbuchu a k revoltám. Dnešní vychovatel, chce-li opravdu býti se svého úkolu, musí se snažit, aby opravdu výchovným, taktním působením dosáhl toho, co dříve bylo úkolem mechanických method, dressury, křiků, hrozeb a trestů.

V polovině minulého století, kdy všude v životě »kaprálská metoda« křiku, hrubosti a trestů byla na vrcholu, vyšlo významné, ba přímo epochální dílo anglického psychiatra, *Johna Conolly-ho* o t. zv. »*No restraint system*«, t. j. metodě, která zachází s choromyslnými bez mechanického nátlaku a donucovacích prostředků. Je neobyčejně poučné pro každého, kdo chce výchovně působiti na lidské povahy, co v této knize je napsáno o účincích pouhé represse, bezohledného kommandování a donucování právě na dráždivé a porušené duševní stavy člověka, jakož i to, co spisovatel radí: navázati na sociální potřeby a ony dobré vlastnosti, které i v duši, poruchou zatížené, vždycky dřímají. Z této knihy a z celé literatury tohoto směru, která nyní v oboru neurologie a psychotherapie tak mohutně vzrostla, je patrné, jaká neobyčejná, silná touha po sebeúctě, po respektování a volnosti v těchto lidech je ztajena, a jaké abnormní jevy, spojené s těžkými psychickými a mravními poruchami, vyskytují se všude tam, kde tyto přirozené sklony a touhy jsou tlumeny anebo dokonce potlačovány. I přední amerikanští a angličtí vychovatelé důrazně upozorňují, jaký význam ve výchově dospělých i nedospělých vězňů a káránců má *moudré pěstění a posilování jich sebeúcty*. Zkrátka působení na onu lepší stránku, která v duši každého člověka dřímá.

A jestli opravdu je podivuhodno, co taktu, důmyslu, psychologických ohledů a co vědy k tomu se používá, aby zanedbaní a duševně porušení lidé byli přivedeni na správnou cestu života, je zase nejednou nejvyšší žalostno, jak neuvěřitelně primitivní a pochybené jsou ony metody, jimiž někteří dnešní »vychovatelé« chtějí ještě působiti na mladé a normální duše.

Případně praví *Fr. W. Förster*: »Podivuhodně pokročili jsme dnes v technickém ovládnutí přírodních sil. Umíme proměňovati kinetickou energii v potenciální, uvolňujeme potenciální energii k mocným výkonům neobyčejné síly, ba není již daleký čas, kdy mohutné explozivní síly, které se tají v dynamitu, budeme přeměňovati ve spořádané, hnací síly v průmyslu. A právě tak musí se nám podařiti, abychom zdokonalili své metody v odpoutávání neb ve vázání duševních sil, a nezacházeli s těmito nejmocnějšími ze všech hnacích sil naprosto beze všech ohledů a beze všeho účelu.«

Všechno umění výchovné spočívá v tom, která spojiti nezbytnou kázeň s rovněž nezbytnými ohledy k individuální povaze toho, jejž chceme vychovati; která uvést v soulad nutnou autoritu, tento pořádkový a soustřeďující princip, se svobodou chovancovou. »Lidé,« jak praví *Förster*, »v základě chtějí poslouchati, ba nikdy potřeba řádného vedení nebyla tak veliká jako v moderním zmatku rozpoutaných sil, — ale lidé chtějí poslouchati jako svobodní občané a nikoli jako ukázněni poddaní, jako mravní osobnosti a nikoli jako zbitá, nerozumná zvířata.«

(Pokračování.)

Demokracie a náboženství ve Francii.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Co Ozanam, největší snad laický apoštol XIX. stol., již r. 1834 považoval za přední podmínku obnovené práce náboženské, »*zničení politického ducha na prospěch sociálního*«, mělo býti teprv v době následující začato a z části provedeno. Rádlo bylo nasazeno sociologem *Le Playem* (1806—1822). Jeho boj platil především systemům *St. Simonovým, Fourierovým, Pierre Lerouxovým, Proudhonovým, Louis Blancovým*, jež chtěly světu přinést štěstí a pokoj novým řádem společenským. Vystoupil však proti konservativcům své doby, chtěl obnoviti autoritu a tradici nikoli změnou společenských zřízení, nýbrž zlepšením individuí, zvýšením mravů, probouzením odpovědnosti, tedy *reformou individualní*. Demokracie byla i jeho ideálem. Jeho tři zásady, že »lidský pokrok jest vázán na zákon mravný, že rodině jest plniti vznešené a sociální poslání a že individuí jest osvědčovati nejen lásku bliženskou, ale i sociální povinnost spravedlnosti,« vcházely po roce 1870 v širší a širší známost. Falešný politický duch, jenž tak mnohé lidi zdržoval od účasti v obnovné práci náboženské, překonán byl empiricky-konservativně podloženou sociální filosofií *Le Playovou* účinněji než lyrickým demokratismem osmačtyřicátníků. Laikové, jako *Cochin, Lefébure, Picot, Leroy-Beaulieu*, také *de Mun* a *de la Tour du Pin* získali si ve »Škole sociálního pokoje,« jež spolky a časopisy vcházela do života, nesmírné zásluhy.

Take Amerika nezůstala bez velikého účínu na náboženské oživení sociálního ducha francouzského, zvláště od roku 1835, kdy vydána byla Tocquillova kniha: »*De la démocratie en Amérique*.«

Lev XIII., jehož bystrozraku neušly náboženské vývojové možnosti demokratických idejí francouzských, přičiňoval se od samého počátku svého pontifikátu osobně, aby docílil *přímknutí katolíků k republice*. Ve svých velikých encyklikách dával všeobecné direktivy k obnově náboženského a sociálního života, a uměl také svým duchem naplniti muže, zvláště laiky, aby jeho nové idee uváděli ve skutek.

Hrabě *A. de Mun*, zakladatel katolických kroužků dělnických, vypravuje ve svých »*Pamětech*«, jak ho Lev XIII. svým vlivným a naléhavým způsobem na vždycky získal: »Slíbíte mi, že budete vždycky věrným ochráncem církve! A naléhavě, s výrazem rozkazu opakoval: »Slibte to!« Učinil jsem tuto přísahu,« pokračuje *Mun* »a myslím, že za třicet let nikdy jsem se jí nezpronevěřil.« Z *Pamětí* těch dovidáme se i jiné zajímavosti, že papež před uveřejněním dělnické encykliky: »*Rerum novarum*« žádal tyto laiky o zvláštní pamětní spis a tak dával svým ideím nejvyšší posvěcení.«

Mun vyhověl i pokynům obsaženým v encyklice *Au milieu de sollicitudes* (1892) a k pohoršení svých přátel, on hrabě, přiklonil se k republice. »Veliká postava tohoto papeže dvacet let ovládala můj život,« psal *Mun*. Něco podobného mohli o sobě říci i jiní laikové, ku příkladu *Georges Goyan* synovec praesidenta *Felixe Faury*, jenž se za svého studijního pobytu římského hojně s papežem stýkal, a zvláště *Ferdinand Brunetière*, proslulý literární historik. Dvě léta trvalo, než se *Brunetière* vžil do nového tohoto světa myšlenkového. Problem morálky, jenž od dob rozluky církve a školy zaměstnával demokracii a jež *Brunetière* kdysi

troufal si pozitivisticky řešiti, žádal stále naléhavěji svého zajištění před individualistickou libovůlí. Tu Brunetièrè mluvil s papežem sám a 1. ledna r. 1895 uveřejnil ve svém časopise epochální článek: »*Po návštěvě ve Vatikáně.*«

Nedbaje pokřiku konstatoval dvě fakta: Náboženství znovu nabylo části své úcty, věda jí pozbyla. Vědě se především nepodařilo a nikdy nepodaří, aby založila individuální a sociální morálku. Tušil, že katolicismus jest největší a nejstarší mocí mezi lidmi. »Je-li v tradici katolicismu sociální síla, proč by se v době jako je naše neměl pokusiti, aby ukázal se národům v tomto novém světle a proč by to nemělo býti provázeno úspěchem?« Brunetièrè měl též cíl jako církev, zachovati základy společnosti. Dává katolicismu přednost před protestantismem, poněvadž má vládu, učení a tradici, a poněvadž sociologicky myslí (Communio sanctorum), a to je v kritické době, v níž žijeme, jeho největší přednost. Když byl prohlásil »*částečný bankrot vědy*« (taillites partielles de la science), když byl doznal, že člověk od přirozenosti není dobrý, a že *sociální otázka je otázkou mravní*, přisvědčil i k jiné otázce, zda v základních věcech dorozumění s církví jest možno a končil slovy: »Dohodneme-li se ve třech, čtyřech bodech této důležitosti, pak není třeba mluvit o podmínkách a obsahu dohody, pak jest již hotova.«

Toto smělé počínání, pro něž náboženství nepřátelští vzdělanci francouzští měli jen posměch, získalo mu sympatie četných katolíků. »Nedivme se,« praví jeho žák Giraud, »že tolik zdůrazňoval mravní a sociální důvody víry; byly mu první do očí.« Nezůstal pouze při nich. Od vnějšku přešel do nitra víry. Chystal velikou apologii katolicismu, již vyšel však jediný svazek: *L'utilisation du positivisme*. Snaží se v něm pomocí positivistických myšlenek dokázati »*potřebu náboženství jako cíl a korunu každé sociologie.*« Zvláště mládež Inula k slavnému tomuto muži, jenž »idealům jí drahým přinášel podporu své výmluvnosti a autority.« Brunetièrè těšil tento vliv. Proto rád chodíval mezi katolickou mládeží, již v různých konferencích takřka předváděl jednotlivé etapy svého obrácení. Jeho svědectví mělo nespornou autoritu, poněvadž bylo prožito

Žel, že umřel příliš záhy, zdolan přílišnou prací, na níž jeho tělesný organismus nestačil, mučedník svých idejí. Bourget v »*Pages de Critique et de Doctrine*« praví o něm: »Mezi spisovateli své generace nenašel jsem nikoho, jenž by více než on byl přesvědčen, že *Duch* svět řídí a jenž by důsledkem toho byl měl silnější vědomí odpovědnosti.«

(Pokračování.)

Volné kapitoly z dějin církevního zpěvu.

(Středoškolské exhorty pro třídy vyšší.)

Dr. DOBROSLAV OREL.

Jednohlasé a vícehlasé zpěvy stol. XV. a prvé poloviny stol. XVI.

IV.

Chorál, jednohlasý zpěv ve volném rytmu řečnickém po celá staletí až na naše doby jest předmětem obdivu největších genů hudebních, jako na př. *Wagnera*, *Liszt*; jeho melodii vzdává hold i *Mozart*, pravě, že by rád dal všechny své skladby za to, kdyby se mohl zvát skladatelem chorální preface, kterou kněz zpívá při kantátě. — I nekatolíci, jako skladatel opery: »*Židovka*«, *Halevy* (1799—1862) cení vysoko řehořský chorál a táže se, jak mohou mnozí připustit

tu bídu naší moderní pseudocírkevní hudby, když mají v gregoriánském zpěvu nejkrásnější náboženské melodie, jež vůbec na světě existují.

1. V době předhusitské, ve stol. XIV. zpívalo se v českých kostelích výhradně liturgickou řečí, latinsky. Chorál zazníval při liturgických úkonech mešních a při církevních hodinkách. Vedle něho se pěstovala *mensurální píseň* jako ukázka nového způsobu zpěvu. Husitství stol. XV. ponechalo si celkem i řeč latinskou i chorál při svých bohoslužbách. Dochované husitské rukopisy z té doby jsou většinou *latinské*. *Sborník Vyšebrodský* z r. 1410 (signatura H. 42), *sborník Vyšehradský* z poloviny stol. XV., t. zv. *latinský* kancional Jistebnický z 2. pol. stol. XV., graduály města Sedlčan z rozhraní stol. XV. a XVI., soukeníka *Franuse kancional* v Hradci Králové z r. 1505, skvostně iluminovaný *graduál Kutnohorský*, nyní majetek hudebních sbírek c. a k. dvorní knihovny ve Vídni, *kališnický graduál* z r. 1512 v museu Království Českého, psaný rukou Martina Dacisia z Vyskytné, *Chrudimský graduál* z r. 1530 psaný Janem Táborským, graduál *obce Slavětina* z doby krále Ladislava — různé graduály a kancionály c. k. universitní knihovny Pražské, knihovny musea Království Českého a jiných knihoven ze stol. XV. a z I. poloviny stol. XVI. — ty všechny vyjmenované i jiné dokazují snad více než dosti, že *kališníci zpívali při bohoslužbách latinsky chorál*. —

Výjimku tvoří *český kancional* Jistebnický a několik agend, které volně překládají latinský, liturgický text do češtiny a podkládají jej chorálním melodiím, tvořice ze zpěvu melismatického zpěvy *syllabické*. České zpěvy *chorální* pěstovala v létech dvacátých stol. XV. strana tábořská. Vedle *chorálních zpěvů liturgických*, jak řečeno, většinou latinských, šířila se ovšem mezi husity *latinská i česká náboženská píseň lidová*. — O ní psal Konrád a Nejedlý.

2. Latinský i český *chorál* liturgický a duchovní *písně* (kantileny) byly zpěvy *jednohlásé*. Vedle jednohlásého zpěvu pěstoval se zpěv *vícehlásý*. Rozvoj jeho v Čechách však neodpovídal současnému vícehlasu v ostatních zemích kulturních; zvláště v první polovině stol. XV. jest pěstění *umělé formy* vícehlásé dosti pozadu za uměleckým zpěvem Anglie, Nizozemska, Italie a Francie.

Příčiny toho byly různé. Některé příkrejší strany husitské zamítaly ze zásady vícehlásé zpěvy; při liturgii husitské uplatňoval se i *zpěv lidu* a ten nemohl býti jiný, než většinou jednohlásý a český. Zvláště prvé doby rozmachu v hnutí husitském, bohaté na boje a války, zpřetrhaly pásy mezi zahraničním rozkvětem umělé vícehlásé hudby katolické a demokratickými snahami lidového umění domácího.

Umělý kontrapunkt *školy nizozemské*, pěstovaný školenými skladateli stol. XV., hlavně kněžími, byl v Čechách s počátku nahrazen lidovým skládáním prostých dvojhlásů a trojhlásů, v nichž lze nalézt stopy primitivních forem, jaké jinde byly pěstovány ve stol. XII. a XIII. Nelze ovšem přesně říci, zda zpěvy v těchto formách teprve povstaly za doby husitské, či zda jsou ještě zbytky ze století předchozích a pro svou primitivost udržely se v demokratickém ovzduší stol. XV. a XVI.

Starobylé tyto formy čítáme k t. zv. *starému umění* vícehlasu a říkáme mu *ars antiqua*. Umělé formy zvou se *ars nova*, uměním novým, jehož spoluzakladatelem jest ve 14. věku francouzský skladatel Machault (Mašó), důvěrný přítel a průvodčí českého krále Jana Lucemburského.

A) Abychom porozuměli starým útvarům hudby vícehlasé, jest nám věděti předem, co znamená slovo *homofonie*, *polyfonie* a *heterofonie*.

Homofonii zve se vícehlas, v němž základní melodie doprovázena jest ostatními hlasy tón za tónem zcela soudobně. Vedlejší hlasy netvoří samostatné hudební myšlenky, kdyby samy o sobě byly zpívány; pouze provázejí vůdčí melodii v různých intervalech. K homofonii patří na př. národní písně, jež někteří ze zpěváků provázejí v terciích nebo sextách.

Polyfonii jest vícehlas, v němž jednotlivé hlasy mají samostatné, od sebe nezávislé melodie, a dohromady jsou zpívány tvoří krásný melodický i harmonický celek. K polyfonii patří na př. Bachovy kantáty, nebo v některých partiích Novákovy ballady.

Při *heterofonii* mají jednotlivé tóny *hlavní* melodie delší trvání a obetkány jsou v nepravidelných, někdy i dissonujících intervalech skupinami tónů kratšího trvání melodií *vedlejších*. Heterofonie povstala tím, že sice všichni zpěváci chtěli zpívatí nápěv tentýž, ale někteří sem tam při zpěvu se uchýlili, od původního nápěvu buď bezděčně nebo úmyslně nápěv písně ovinujice kudrlinkami. Nebo zpívali všichni píseň jednohlasně, ale na konec někteří se od původní melodie uchýlili a provázely poslední její tóny dvojhlasem v nepravidelných intervalech. Co s počátku bylo pouhou improvisací a dělo se bezděčně, dalo se později vědomě jako upomínka na primitivní zpěv nebo instrumentální hudbu národní.

Heterofonii nalezli cestovatelé ještě u dnešních národů nekulturních a zachytili ji fonografem. Heterofonie jeví se i v té formě, že k jednohlasnému zpěvu v nepravidelných intervalech hraje nějaký nástroj, obyčejně foukací, zpěv provázeje částečně v jednohlasu částečně se nepatrně uchyluje od něho v různých variacích. Heterofonní ráz vícehlasu mají i vícehlasá motetta, v nichž *různé* písně *o různém textu současně* se přednášely, a nehledělo se na to, že povstanou tím i velmi nedokonalé a nepřijemné harmonie. Forma tříhlasého až pětihlasého motetta přešla k nám z Francie; v něm současně zazníval v jednotlivých hlasech různý text. Pěstitel jeho byl uvedený Machault.

Ve starobylém skládání vícehlasém v Čechách (*ars antiqua*) jest vedle prvků heterofonních především zastoupena homotonie, v níž hlasy netvoří ještě onoho krásného souzvuku, který jest požadavkem *umění nového* (*ars nova*). Této homofonii se říká *conductus*, neboť všechny hlasy mají též rytmus, tvořice t. zv. syrrhythmii, a jejich souzvuk jest ještě nedokonalý, jako na př. v uvedených motettech.

Formy konduktu českého jsou zbytky ze století předešlých. Lid provázel píseň druhým hlasem, který postupoval s ním rovnoběžně v paralelních kvintách. Tomu vedení hlasovému se říkalo *organum*; lze ho nalézt ve sborníku Vyšebrodském z r. 1410 a v českém kancionále Jistebnickém. Též francouzský *déchant* se u nás pěstoval, v němž protipohybem šly oba hlasy z kvinty do oktávy nebo do jednohlasu. Zvláště oblíbenou byla *anglická forma* *gymel* v rovnoběžných terciích nebo sekstách. Čechové v malých sekstách zpívali dvojhlasý již ve stol. XIII., jak svědčí kronika Petra Žitavského.

Jestliže spojily se tři hlasy, v němž druhý byl s prvním v terciích a třetí s prvním v sextách, povstal t. zv. fauxboudon (tóburdon). V těchto formách skládány byly dvojhlasé písně latinské i české s instrumentálními předebrami

a mezihrami. Zvláště zajímavou jest vánoční píseň »*Stalat se věc divná*« z kancionálu Jistebnického.

B) Vedle těchto diletantských a primitivních hudebních forem starého umění pěstováno bylo umění nové, *ars nova* dle uměleckých zákonů, jež dala umění skladatelskému *škola nizozemská* stol. XV. Jí v čele stál *Dufay* (Düfé) *Okeghem* a *Josquinde Près* (Žoskén de Préh), v Čechách dobře známý. Pod jeho jménem vydal Václav Solín v době Blahoslavově svou »*Muziku*«.

Umění nové pěstuje hlavně umělou skladbu *polyfonní*. V Čechách zpívají se skladby slavných mistrův klassické polyfonie ze století XV. až v první polovině stol. XVI. Rozmach v umělem zpěvu vícehlasém jest dán *literáckými bratřinami* čili *sbory literátskými*, jejichž počátek dle Palackého a Tomka možno stopovati kolem r. 1500. Tu se rozvíjí v Čechách umělá činnost skladatelská, která by byla nemožnou, kdyby zde nebyly zdatné pěvecké sbory, o jichž dovednosti si učiníme náležitý pojem, když se pohroužíme do nesnadných a velmi umělých skladeb hlavně cizích mistrův tehdejší doby, jak je zapsaly naše vzácné rukopisy.

Z cizích mistrův doby předpalestrinovské byli pěstováni mistři nizozemští, jako *Touront*, *Verbonet*, z německých *Alexander Agricola*, *Isaak*, jenž docela komponoval svá motetta na české duchovní písničky, dále *Gaspar van Weerbeke*, *Nicasius de Clibano*, veliký theoretik *Tinctoris* a jiní, jejichž jmén světová literatura ani nezná. V našich rukopisech jsou i díla mistrův, jichž neobsahují rukopisy národů světových, mají tedy světovou důležitost.

Studium starých rukopisů vyneslo i velikou kořist v oboru *domácího umění*. Ze skladatelů dosud nezámých budiž jmenován *Gontrášek* a *Thomek*. — Obraz liturgického zpěvu ve století XV. a v první polovině stol. XVI. jest dle uvedeného velmi bohatý a pestrý. Kališníci zpívali tehdy *latinský chorál jednohlasý, taktované písně latinské i české a vícehlasé zpěvy ve formě starší i novější*. Některé náboženské zpěvy byly provázeny hrou na různé nástroje, na př. na kvinternu, nástroj to podobný loutně. *Četnější záznamy vícehlasých latinských zpěvů* objevují se však až kolem po r. 1500. *Česká vícehlasá* motetta, bohatá na umění polytonní, skládána byla teprve od 2. poloviny stol. XVI. Česká škola klassické polyfonie vrcholí v dílech *Křištofa Haranta z Polžic*, statého na Staroměstském náměstí 1621.

Jak vysoko stál český národ ve svých snahách uměleckých, vysvitá z výroku českého humanisty XVI. věku *Nikolaida Vodňanského*, který docela české písně přeložil do latiny a napsal: »*Z toho patrno, že staří Čechové byli velmi oddáni umění hudebnímu, jež velmi pilně pěstovali jako dar Boží, po slově Božím nejcennější.*«

Z akademických řečí r. 1914—15.

(Přednesl univ. professor Dr. FR. KORDAČ.)

Vrcholem svědectví o Kristu, Synu Božím, jest Jeho vlastní svědectví, které pronesl v předvečer své smrti před nejvyšší náboženskou autoritou Starého zákona. »*Zapřisáhám tě skrze Boha živého,*« oslovuje úředně a obřadně Kaifáš Krista (Mat. 26, 63), *abys nám pověděl, jsi-li Kristus, Syn Boží?*« To je formálně Kristu předložená otázka naše. Jak zní tedy v tomto nejvážnějším okamžiku života, odpověď Kristova, na níž závisel nejen Jeho život neb smrt, nýbrž

i plebiscit a osud židovského národa a víra světového lidstva? »Ty jsi řekl,« t. j. ano, *jsm Kristus, Syn Boží*, odpovídá Kristus a dodává na výklad pravého smyslu slov posledních »Syn Boží.« A užijete syna člověka seděti na pravici Boží a přicházeti v oblacích nebeských (Dan. 7.)

Těmito slovy odkazuje Kristus soudní dvůr Kaifášův na proroctví Daniellovo (7. k.) o »synu člověka«, jemuž co Synu Božímu patří i soud světa, při němž nespravedliví soudcové »uzří«, čemu nyní nevěří, Syna Božího až přijde soudit živých i mrtvých. — Tak tomu rozuměl velekněz Kaifáš i Židé. Neboť Kaifáš z posledních slov Kristových s rozhořčením dovozuje: »Ty jsi tedy *Syn Boží?*« A když Kristus tento smysl potvrdil, roztrhl Kaifáš roucha svá a řekl: »Rouhal se! K čemu ještě potřebujeme svědků: Slyšeli jste nyní sami rouhání jeho; co se vám zdá?« A oni odpověděli: »Hoden jest smrti.« —

A nemohouce ortel smrti vykonati sami, vedou Krista k Pilátovi vznášejíce naň dle sv. Lukáše (22, 66) obžalobu *dvoji*: jednu politickou: »Řekl, že je Kristus *král*«; druhou nábožensko-theoretickou »dělá se *Synem Božím*«. (Jan 19. 7.). Pilát, přihlížeje k první obžalobě, potvrzuje plebiscit lidu volajícího: »Ukřižuj.« —

Svědectvím Kristovým v těchto okolnostech vydaným jest otázka o Kristu na vždy rozhodnuta. Myslícímu člověku nezbývá než padnout na kolena a vyznat s apoštolem Tomášem: »Pán můj a Bůh můj«. Kdo *nevěří, uzří jej* — ale pozdě — přicházeti v moci božské soudit živých i mrtvých. —

Draží v Kristu! Doba adventní, doba příchodu Páně, nám připomíná pravdu: *Ex oriente lux*, světlo přichází od východu; nejen světlo fyzické v říši přírody hmotné, nýbrž i světlo pravdy v říši kultury duševní. Světlo víry Kristovy zachránilo výtěžek pravdy kultury antické před zkázou skepse rozumu a pessimismu života, a přeneslo zrno horčičné vědy i viru od národů řecko-římských k národům romano-germanským a slovanským. Křesťanská kultura jihozápadní Evropy se stala kolébkou křesťanské kultury evropské, a evropská světové. Cesty, které stavěl pohanský Řím pro své legiony, aby si podmanil svět, sloužily zároveň apoštolům, aby plnili rozkaz Páně: »Jděte do celého světa a učte všechny národy.« —

Obrození světa k novému životu křesťanskému se nestalo bez hrůz válek a útrap národů. Připomínám třistaleté pronásledování křesťanů a stěhování národů. Rozpoutané elementární síly ducha i hmoty ničí nejen co k životu není schopným, nýbrž budí životní síly lidstva a napíná je k heroické energii a činnosti.

Nezdají se vám, draží v Kristu, hrůzy přítomné války evropské předzvěstnými bolestmi k obrození světových národů? — Světlo křesťanské kultury, které přišlo od východu na západ, obrátí se od západu na východ, aby západ díky splatil, co před tisíci léty od východu přijal. Komunikační prostředky, které Evropa zřídila neb zříditi po válce se chystá, mají bezprostředně sloužit světovému obchodu z Evropy do Asie a účelům vojenským k jeho ochraně. Ale tyto cesty a veškeré prostředky moderní světové komunikace budou též sloužit proudění ideí křesťanské kultury od západu na východ, aby milionové zástupy dosud pohanských národů byly proniknuty kvasem křesťanské víry, bez níž pravá a trvalá kultura je nemožna. — Most z Evropy do Asie má tvořiti Balkán.

Slovanské národy říše rakouské, tvořící kulturní jednotu solidárních dědiců tisícileté západoevropské kultury křesťanské, očekává velká úloha, budou-li jen vyzdrojeni hybnou silou živé víry křesťanské. Doba přítomná, která určí směr-nici světové historii národům na staletí, nechť nás neshledá malichernými.

Světová válka drtí ledovce egoismu a spojuje v ohni bitevní linie pána s dělníkem, knížete s poddaným, národ s národem, v jediný organický celek ve-leříše rakouské. Z bojiště spojených národů rakouských zaznívá k nám výstraha: Vzhůru srdce z dusivých nížin malicherných svárů a nacionálních rozbrojů k jasné výši světových dějin, jejichž *mezíkem jsou jesle v Bellemě a kříž na Kalvarii*. Živá víra v Krista, Syna Božího, je základem nejprve říše pravdy a sva-tosti v nás, a potom říše trvalého míru a pokroku mimo nás; neboť Kristus, Syn Boží, jest »cesta, život a pravda.«

Paběrky ze starší i novější literatury vychovatelské.

(Dr. JOSEF VAJS.)

(Pokračování.)

Velice cenná jest kapitola o *obrazotvornosti* (str. 78—83); zejména poslední odstavec věnovaný *úkolům obrazotvornosti ve vychovatelsví*. Právem zakončuje auktor tuto stať slovy: »Takový vychovatel, který dovede užiti obrazotvornosti chovancovy ve výchově, má v ní kouzelný proutek, kterým si otvírá srdce cho-vancův a dovede je provázeti po příjemných pažitech a napájeti čerstvými vo-dami, o nichž se ani ve snách nezdá učitel, který by počítal jen s *rozum-ností* dítěte.«

Výborně jest dále zpracována v příčině vychovatelsví stať o *citech*. V obou článcích, v nichž autor sjednává o citu jednak jako cíli, jednak jako prostředku, nalezneme čtenář, byť ne věci zcela nové, alespoň novým způsobem podané; jistě však všem paedagogům užitečné, zopakují-li si je byť i po létech vychova-telské působnosti.

Že tato kniha psána jest s veškerou vážností, ukazuje mezi jinými zvláště *stať o náboženství*, kterou ovšem vzhledem k určitému (protestantskému) vyznání p. autorovu dlužno čísti zvlášť pozorně a opatrně (str. 227 a násl.). Čteme tu mezi jiným: »Ve všech okolnostech životních, kde vystupuje křesťanství ve své pravé rázovité podobě, vystupuje příkře proti *přirozenému* životu člověka. Tato protiva přináší sebou jakýs nepokoj, který plodí dílem nepřátelství mezi lidmi navzájem, dílem úzkost v člověku jednotlivce samém; neklid, který člověk za-žehná na chvíli, ba potlačí snad i na dlouhou dobu, ale který přes to opět a opět se přihlásí, byť by jej člověk zakrýval před jinými neb sobě samému vymlouval. Není tudíž divu, že od té doby, co křesťanství na světě existuje, dály se vždy nové a nové pokusy odstraniti tuto prvotinu (mezi přirozeným a *nadpřirozeným*) a to tak, že se dály pokusy buď křesťanství odstraniti, neb protivy z obou stran oslabiti. Ale všechny tyto pokusy selhaly a způsobily jen, že rozpor vy-stupoval vždy ostřeji a příkřeji. Příčina leží v tom, že křesťanství žádným způ-sobem odstraniti nelze, ježto okolnost, za kterých křesť. náboženství k nám mluví a na kterou samo jest vázáno jest tato: že lidský život jest pln bolesti a

útrap, pln hříchu a smrti, a my toužíme zbaviti se těchto zlých věcí neb aspoň není-li jinak možno, nabýti sil, abychom je mohli snášeti. Pokud nebudou odstraněny se světa útrapy, potud marny zůstanou pokusy odstraniti křesťanství...« V tomto tónu pokračuje, odpovídá si sám na námitky a končí: »Jest možná nějaká záchrana, jak ujiti tomuto peklu (života bez náboženství)? Ano jest, ale jen jedna, a ta je známa již mnohým pokolením lidským a zní: »*Pokořte se pod mocnou rukou Boží!*«

Jest málo knih, řekl bych tak *dovedně*, ale i tak *upřímně* psaných. Doporučuji p. auktora dpp. kolegům, zaměstnaným výchovou mládeže co nejvřeleji, ovšem s výhradou, o níž jsem se zmínil i výše v příčině jeho protestantských mínění, v nichž ovšem nám nelze s ním býti ve všem za jedno.

II.

Zajímavým zjevem v nejnovější anglické literatuře paedagogické jest knížka *Janety Erskiny Stuartové* o výchově katolických dívek. Našemu čtenářstvu bude přístupnější v německem překladě, který vyšel loni (1914) u *Herdera* pod názvem: »*Über die Erziehung katholischer Mädchen*«, *Freiburg i/B.* Že neplýtvám chválou řečeného spisku vysvětlá ze slov, která uznal za dobré položit do úvodu anglického originálu sám arcibiskup Westminsterský, kdež dí: »*Kěž tato kniha, psaná s odvahou, ale spolu velmi opatrně, povzbudí a provází ty, kteří věnovali život výchově katolické mládeže; kéž přispěje k odstranění vzájemné nedůvěry a k překonání odporu, který dosud citelně věje s vyšších míst proti každé snaze vychovatelské, která vychází z katolického tábora*«.

K německému překladu napsal předmluvu dvor. rada *Dr. Willmann*, býv. professor něm. university pražské, bezpochyby s úmyslem, aby jen tím více upozornil na knížku paedagogy německé a doporučil jim k úvaze zásady, na nichž Stuartová staví. Papež *Pius X.* vyslovil brevem, datovaným 10. pros. 1913. prot. Willmannovi své potěšení z toho, že přispěl svým slovem k zaslouženému ocenění knihy, jež má za účel pěstovati v dívčí mládeži charakter podle zásad křesťanských.

Knížka má na mysli vyšší dívčí ústavy; to plyne na prvý pohled z nadpisů statí, na které spisovatelka rozdělila latku. Jsou to: 1. Vzdělání náboženské, 2. Studium a budování charakteru, 3. Vlastní výchova (sebevýchova) učitelky, 4. Základní pojmy křesťanské filosofie a její význam v dívčí výchově, 5. Životní praxe, 6. Učení a hry, 7. Matematika a vědy přírodní, 8. Mateřština, 9. Cizí řeči, 10. Dějepis, 11. Umění, 12. Zdvouřilost (Eutrapelie), 13. Vyšší vzdělání ženské. Na konci knihy jsou připojeny 2 úryvky z asketických děl slavného oratoriana anglického, *P. Fabra*, jakož i výňatek z pastýřského listu arcibiskupa Westminsterského.

Promlouvati zde o všech hlavách jednotlivě není lze a není naším úkolem. Zastavím se blíže u hlavy 5. »O životní praxi«, a u předcházející hlavy 4. Promluviti o těchto podrobněji nutí mne naše okolnosti a potřeby domácí.

Ad 4. Co míní spisovatelka životní praxí? Za heslo na čelo teto stati postavila slova sv. Joh. Františky de Chantal: »Eh, Dieu! Nons marchons trop en enfants — cela me fâche.« Později vykládá, co míní touto praxí. Jsou to věci, kterým se člověk nenaučí z knih. Význam a cenu práce, jaká jí přísluší čest, pozná nejlépe člověk tehdy, přiloží-li sám ruku k dílu; proto auktorka s velikou

srdečnosti především o ručních pracích, jakou mají důležitost ve výchově, dále jak důležité jest obeznámiti dívky s nejpotřebnějšími pokyny při úrazech, v nemocích, promlouvá o vaření, všímá si otázky osob služebných. V příčině poučování o věcech sexuálních chová se naše spisovatelka *odmítavě*, dovolávající se při tom dlouholeté zkušenosti Miss Doroty Beale, představené Cheltenhamovy kolleje, která též byla toho mínění, že bližší poučování o těch věcech spíše škodí nežli prospívá. K této kapitole »O životní praxi« obrátil jsem pozornost čtenářovu zejména z toho důvodu, že u nás celkem jest t. zv. *lepší* veřejnost mínění jiného. Ovšem i naše autorka uznala za dobré zmíniti se o dívkách, svých krajanách, se vzděláním středoškolským a aspirujícím na studium universitní, které podlehlají modě tou měrou, že jsou skoro hrdy na to, »že *neudrží v ruce jehly*«. Práví to však i o nich s výtkou a připojuje své důvody. A pak uvážíme-li, že naše Stuartová píše *středoškolské mládeži anglické*, tu jako bychom v jejich řádcích slyšeli echo *Vivesa*, který měl tolik odvahy, že v paedagogickém traktátě, určeném anglické princezně Marii, dceři Kateřiny Aragonské, mluví otevřeně, že *ani kněžna, ani královna nemá se vzdalovati ručních prací!* (Srov. »Pädagogische Klassiker« XIV. Johann L. Vives, Wien 1883, str. 210 a násl.). Kdož ví, nenazval-li arcibiskup Westminsterský naši auktoru a její knihu »*odvážnou*«, že se nebojí předstupovati před *vybranou společností anglickou* s podobnými požadavky, za které by asi u našich žen, sklídila málo vděku? A přec, jak daleko jsme za nimi!

Druhá věc, která upoutala moji pozornost, a o které blíže se zmiňuji, jest čtvrtá kapitola, v níž spisovatelka ukazuje, jak užitečné jest i dívkám v příčině výchovy, seznamují-li se *se základními pojmy křesťanské filosofie*.

A zase bude se snad zdáti někomu, že upřilishuje, neb že vystupuje s tvrzením poněkud smělym a odvážným, když dí: »Toto studium jest *netoliko užitečnou, nýbrž přímo součástíkou důkladnějšího vzdělání dívek*«, ježto podle ní poskytuje *protiváhu* tomu, čemu se říká v obyčejné mluvě »*klackovitost*«, která se ukazuje u dospívající mládeže tam, kde se jí dopouští žiti bezmyšlenkovitě ze dne ke dni. I auktorka přiznává, že toto studium není bez nebezpečí, řekl bych, jakési marnivosti. Dívky budou si s počátku spíše »*hráti*« na studentky filosofie, než aby jimi do opravdy byly, a v nauce o argumentaci naleznou jen posilu přirozených svých vloh k disputování. Ale tato doba *přejde* a do budoucna zbude přec *cosi solidnějšího*, ba povahy poněkud hlouběji založené uniknou zmíněné ješitnosti i v začátcích.

Tak se soudí a píše za úžinou Lamanschskou! A u nás? Nedívíme se jednotlivcům, kteří by rádi degradovali paedagogiku na jakýs předmět druhého řádu — to může býti něčí soukromé domnění, kterého není lze ani nikomu vnucovati aniž na někom vynucovati — povážlivější zjev jest, že v nové lycejní osnově byly škrtnuty 2 hodiny vychovatelské týdně v třídě V. a zůstaly jen zbývající 2 hod. v šesté třídě. To se děje v době, kdy si veřejnost všeobecně stěžuje do nevychované mládeže! Soudit a láska k vlastní krvi a rodné zemi nutí nás k těmto steskům.

SMĚS.

Zbožné přání „Věstníku učitelských jednot“. Ve svém úvodním článku z 22. ledna t. r. Věstník měji jiným praví toto: »Náš národ mnoho potřebuje, aby z jeho života po válce zmizelo co nejvíce společenskou harmonii rušících živlů, aby s náležitým klidem oddati se mohl vyrovnávání všech ran, zasažených mu válkou a z trosek minulosti mohl budovati novou, lepší budoucnost. Lid náš jako soli bude potřebovati, aby soulad mezi ním a školou byl co nejlepší, a to nejen společenskými obvyklostmi, ale především hodnotou oněch blízkých vztahů, z nichž rodí se plodný život. Není třeba stále říkati, co jsme pro veřejnost jindy i (tak zejména!) nyní vykonali. Řeči takové, i dobře míněné, mohou vzbuzovati domněnky, že nastavujeme ruku pro bakši Nikoliv. Všecka vykonaná práce mluví za nás a sama sebou zakládá žádoucí harmonii mezi námi a veřejností. A také morální důsledky každé vykonané práce vracejí se k těm, kdo ji konali. Pocit z vykonané práce má sám v sobě vzácnou etickou cenu, již nevyrovná nic, nejméně odměna, která chce býti zaplacením. My pak nejméně jsme sklonni k tomu, o své dobrovolné práci mluvit, poněvadž chceme, aby dnes vykonávaná práce byla počátkem a základem oné činnosti veřejné, kterou pro dobu po válce chceme v učitelstvu co nejvíce, co nejlépe rozhojnit.«

Doufáme, že organizace samy budou pečovat, aby »rušící živlové«, ohrožující harmonii všech pracovníků na kultuře národní, zmizeli z jich řad a nastalo svorné spolupůsobení všech. r.

Žebrající děti. Po pražských ulicích a namnoze též po ulicích větších měst venkovských potulují se celé skupiny žebrajících dětí. Jestli v mnohém případě bída rodičů nutí je k tomuto kroku, je též zjištěna celá řada případů, kdy děti samovolně vycházejí, aby žebrotu vyzískaly několik haléřů na mlisky, cigareta a podob. Škola by si měla tohoto zjevu povšimnout, a přísně proti němu zakročovati. Spolky charitativní měly by poměry rodin, jichž děti vycházejí na uliční žebrotu, řádně vyšetřiti a také zakročiti. Proto souhlasíme se slovy »Věstníku učitelských jednot«, který ve svém článku o žebrajících dětech praví: »Zřídili

j sme si pomocné okresní komitety a jejich odbočky, t. j. komitety okrskové. Při dobré vůli a porozumění snadno přehledneme svůj distrikt a jakmile seznáme, že v něm objeví se žebrota dětská, zakročíme s největším důrazem, abychom ji bránili.

Snad poznáme bídu dosud netušenou a domácí poměry zoufalé, a tu učiníme vše, abychom získali pomoci s podmínkou, že žebrota dětská ustane. Snad někdy shledáme, že dítěte bylo hříšně zneužito, a že tak veliké bída není, aby musilo se jí dítě obětovati, a najdeme i tu důrazné prostředky záchranné.

Chraňme děti! Buďme jim strážci v době zlé a především učiňme vše, abychom je vyrvali z ponižení a zhouby žebroty, která jich porušuje a snadno svádí do zhoubných propastí, jakými jsou krádež, prostituce, toulavost, zahálčivost a mravní otřlost.

Nuže, komitety naše po okresích i v okresích: chutě do práce na ochranu českého dítěte!« r.

LITERATURA.

Eucharistická kázání. Řeči o nejsvětější Svátosti oltářní, ke čtyřicetihodinné pobožnosti, k prvnímu sv. přijímání, k výstavě převelebné Svátosti, k častému svatému přijímání, dle Jiřího Patisse T. J. upravitel Antonín Ondroušek, filosofie a theologie doktor, člen sboru doktorů university pražské, katecheta v Mladé Boleslavi. Cena 80 hal. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze. Nákladem vlastním.

Jsou opravdu krásným zjevem naší doby, jak píše vdp. spisovatel v proslavu, velkolepé světové sjezdy eucharistické, jaké byly v Madridě, v Montreale, v Kolíně n. R. v Londýně, v Lourdech a jaký byl před dvěma roky ve Vídni. † Sv. O. Pius X. doporučuje zvláštní modlitbou věřícím denní sv. přijímání a žádá, by děti už záhy, jakmile do rozumu přijdou, často chodily ke sv. přijímání. Přes tento eucharistický ruch jest však eucharistických kázání poskrovnu — a proto se odhodlal vdp. Dr. Ondroušek této potřebě naší doby vyhověti a uveřejniti tyto duchovní řeči, jež pracované jsou na základě věhlasného kazatele P. J. Patisse T. J., a které naši kazatelé s radostí zajisté uvítají. Doporučujeme vřele. Fab. Budil.

Katolíci pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Panům knihkopcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel* se jim dává toliko zahotové. Alumům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jest se nepočítá a neřít. Rukopisy pro blav. list. zpravy časové, knihy a časopisy zaslány buďto Em. Žákovi, prof. na Smíchovské, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelfnek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchovské 992.

Ars artium. — Demokracie a náboženství ve Francii. — Volné kapitoly z dějin církevního zpěvu. — Z české sekce středoškolských profesorů náboženství. — Směs. — Literatura.

Ars artium.

II.

Hrůzou nebo bezcitnou přísností chtít si zjednat autoritu a udržeti kázeň, tuto hlavní podmínku výchovy, je dnes dávno překonaným, zastaralým, ba přímo škodlivým stanoviskem. Již Cavour trefně říkával: *»Mit dem Belagerungszustande trifft ein jeder Esel regieren.«* —

Má-li vyučování a výchova se dařiti, je potřebí připraviti ve škole klidnou, vhodnou náladu. A tu připraviti lze jediné tím, že učitel sám klidný, vážný u vědomí své povinnosti již do školy vstoupí, a silou své individuality duševní svůj stav dovede přenést na svoje žáky. Je-li potřebí pohody k rozsévání na poli, je rovněž duševní pohody, přiměřené, jasné duševní nálady potřebí, aby výchovné slovo učitelovo zapadlo a vyklíčilo v duši žákově.

A kde proti rušitelům kázně sluší zakročiti, i tam je potřebí učiti to klidně, s rozmyslem, a nikoliv v rozčilení a hněvu. *Brutální zacházení jenom brutalisuje žáka.* Kde učitel nejmenším porušením kázně okamžitě se rozčílí a ztratí vlastní klid duše, tam ihned zneklidní duše žáků a poruší všechnu náladu třídy. *Sebeovládání je první a hlavní podmínkou k udržování kázně.* Proto platí i o škole, co napsal veliký africký cestovatel, Henry Stanley, o kulturní výchově nevzdělaných národů: *»Sebeovládání je cennější nežli střelný prach.«*

Případně k tomu poznamenává Dr. Fr. W. Förster: *»Je opravdu mnoho mužů veliké, průbojné síly vůle, jimž však schází každé sebeovládání. Ti budou proto vždy špatnými veliteli, a to již z toho důvodu, že svým neovládaným tonem řeči ustavičně budou vyvolávat opačné, odbojné účinky v duši poddaného a svůj vlastní neukázněný stav přenesou na mužstvo. Jenom ona síla, která mé vlastní vášně upoutává, mé nervy uklidňuje, mé pudy zkrátí, je schopna nespořádaný vnitřní život jiného přivést do určitého pořádku. Pevnost a neodolatelnost příkazu nespočívá na síle a ráznosti hlasu, ale na pevnosti a nepoddajnosti toho, kdo rozkazy dává, oproti jeho vlastním affektům a slabostem.* V tom smyslu praví již Konfucius: *»Jenom ten, kdo svůj vlastní charakter dovedl vypěstiti, může vládnouti jiným.«*

Ale tuto pevnost, soustředěnost vůle ničím jiným nelze vypěstiti lépe, nežli rozkazy, které vychovatel dává *sám sobě*, a také sám je přesně a svědomitě plní. V tom smyslu platí staré pořekadlo, že *jenom ten dovede poroučeti, kdo sám naučil se poslouchati*. Je potřebí býti nejprve přísnými a důslednými sami k sobě, chceme-li váhou své autority vésti jiné. —

Henry Stanley ve své pozoruhodné autobiografii poznamenává, že dnešní mladý člověk, když vstoupí do samostatného života, nemá prázdného pojmu o tom, kterak si zjedná autoritu. Neví, co jest sebeovládání, neumí svoji vůli přenášeti na jiné, a rozeznati rozkaz od affrontu, urážlivosti. Jeho každý příkaz je ponížením toho, komu je dán. —

Každý náš příkaz musí vycházeti jednak ze *silné, ukázněné, rozumné naší vůle*, a spolu ze snahy *po sociální kultuře* toho, komu poroučíme. To jest: musíme se snažiti *pochopiti duševní stav toho, komu rozkaz dáváme*, a spojití náš neodvolatelný příkaz se šetřením jeho cti, duševního stavu a citlivosti. —

Pokud máme na zřeteli silnou a rozhodnou vůli, kterou příkazem projevíme a již jediné autoritu si zjednáváme, je potřebí, aby ona *jasně*, daleka vši nerozhodnosti, vždycky se ukazovala *v každém našem jednání*. Všechno kolísání je slabostí. Právem napsal A. Weil ve své knize: *»Livre des rois«*: *»Ti, kteří myslí, že lze lidi ovládati pouhou dobrotou, jsou buď lidmi, kteří sami sobě každou slabost dovolí, anebo bloudové, kteří nemají názoru o skutečném člověku.«* —

Lidé »dobráci« bývají z pravidla též lidmi beze vši iniciativy a energie, bez silné a pevné vůle. A jako sami ve svém nitru jsou třtinami, větrem se klátícími, tak také nejsou s to rozhodně působiti na vůli jiného. Poněvadž nemají s dostatek energie proti svým vlastním popudům a vnitřním stavům, proto jsou také bezmocni proti nezřízenému jednání a chování jiných. Učitel tak zvaný »dobrák«, vlastně ten, který nemá nutnou míru energie, ráznosti, v několika hodinách má ve třídě nekázeň, hotovou anarchii, které nepřekoná ani »dobrotou« ani brutalností. Schází mu klidná pevná vůle vůči sobě samému, proto nedovede poroučeti, t. j. pevnou vůli projevití oproti jiným. —

Základní podmínkou získati si autoritu, dále jest, abychom byli vždy s to všudy tam, kde rozkazujeme a rozkazovati musíme, dovedli také poslušnost t. j. vyplnění rozkazu, si vymoci. Ale abychom to mohli učiniti, je potřebí bychom nejprve sebe sami udrželi v pravé míře, zůstali v mezích zákona, a *žádali vždy poslušnost jenom tam, kde k tomu máme nepopíratelné právo*, a kde můžeme svůj příkaz až do posledních důsledků také provésti. Kdo dává příkazy nerozumné, nemírné, příkazy nezákonné, nebo při tom hrozí následky a tresty, jichž nemožnost a nezákonnost sami žáci jasně vidí, ten brzo těžce poškodí svoji autoritu, ba na konec jí úplně pozbude. Dráždíví, svoji povahou prudcí učitelé nezískají si vzduch veliké energii své vůle naprosto žádné autority, poněvadž často sebe sama exponují, ba kompromitují rozkazy, k jichž provedení naprosto nemají ani práva ani moci. —

Ale druhou, neméně důležitou podmínkou získání si autority je: *mít stálý zřetel na duševní stav žákův*. Nestačí bezohledně svoji vůli příkazem projevití, ale musíme se také *vmyslíti v duševní stav toho, komu poroučíme*, abychom jemu svým příkazem žádaný akt poslušnosti ulehčili. To je ona sociální, výchovná stránka naší autority, která má za účel, aby náš příkaz nebyl nějakým znásilňo-

váním toho, kdo má uposlechnouti, ale má mu pomoci jeho lepší vůli projevit. Jeho uposlechnutí nemá býti na úkor jeho lidské důstojnosti, deprese jeho smyslu pro čest; ale má vyvolati jenom stupňování energie jeho vůle.

Tento stálý zřetel na žákovu psychu, soucitění s ním, je vlastním základem umění poroučeti a zjednati si jeho důvěru, získati autoritu. Uherský vojenský spisovatel, major *Mikosz*, ve svém paedagogickém spise: *»Mravní výchova a sebe-výchova«* (Videň 1909) zcela správně uvádí: *»Že poslušnost žádá šetření cti, to cítí každý, kdo má poslouchati, zcela bezděčně a nevědomky. Je mnoho povah velmi citlivých, které tvrdě s nimi zacházení přivede z rovnováhy. Tak jediné lze psychologicky vysvětliti ony politování hodné zjevy sebevraždy, deserce a jj.«* A co platí o mladém vojínu, platí i o každém dospívajícím žáků. V tom smyslu platí *Juvenalovo* slovo *»Summa debetur puero reverentia.«*

A zcela správně poznamenává *Fr. W. Förster*: *»Všudy, kde žádáme na jiném úkon pokoření se, jeho sebezpřemáhání a poslušnosti, musíme současně uznati způsobem svého rozkazování jeho lidskou důstojnost, musíme již tónem svého příkazu ukázati, že respektujeme smysl pro osobní čest toho, na němž žádáme, aby zřekl se své samostatnosti a stal se ochotným vykonavatelem naší vůle.«*

V tom spočívá umění poroučeti a zjednati si autoritu u žáků.

Demokracie a náboženství ve Francii.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

O popularisaci ideí Lva XIII. zvláště se zasloužili ještě jiní dva filosofové, *Ollé Lapruné* a *Georges Fonsegrive*, oba typové věřících demokratů. Od prvního vyšla r. 1895 brožura: *»Čeho hledáme v Římě,«* plná nadšení pro Lvovy reformy. *»Papež osvobozuje . . . Rozumějme jeho vznešeným myšlenkám a svolme k nim. Pracujme s ním oddaně. Řím nechce pochlebňáků. Máte-li co říci, řekněte to uctivě, a budete slyšeni, a máte-li pravdu, Řím zachová se dle vaší rady; zakázáno jest pouze rozladění, zlá vůle, pomluva, nedůvěra a ironická pochybnost.«*

Nejhorlivějším však laickým apoštolem a hlasatelem Lvových ideí, dosud působícím, jest mladší druh Laprunův, neúnavný *Georges Fonsegrive*. Vlivem myšlenek Lva XIII. dospěl k přesvědčení, že katolíci nabudou opět občanského práva ve Francii nikoli politickou, nýbrž sociální činností, demokratickou, skrytou, oduševněnou přáním, býti užitečným a sloužiti. Tak vyšly r. 1893: *»Listy venkovského faráře,«* r. 1894: *»Listy kantonského faráře,«* r. 1896 a 1897 dva svazky *»Denníku biskupova,«* jež přeloženy byly také do italštiny a angličtiny vyvolaly pozornost i za hranicemi Francie.

Umělci, jenž jest ve Fonsegrivu stajen, se podařilo ideje a úmysly Lva XIII. uvést v život. Chce podati živý obraz sociálního apoštolátu, jak ho papež zásadně a theoreticky žádal. Že kněžský život jím líčený jinak dopadal, než jej mnozí kněží dosud byli vedli, rozumí se samo sebou. Rovněž jest pochopitelné, že mnozí nerozumějící smyslu obrazu jím cizího, proti němu se vyslovovali, a že mnozí měli malou radost z laika, jenž tak nenadále vpadal do klidu jejich

farské panskosti a jenž s tak podrobnou znalostí popisoval slabosti a potíže doby. Ale to mohlo býti autoru lhostejno: vzkázal mu sám papež po kardinálu státním sekretáři svůj dík za užitečné a důležité dílo, jehož se podjal k povzbuzení farního duchovenstva, aby zaujalo k nynějším potřebám francouzského lidu postavení náležitější, nečitajíc množství jiných pochvalných uznání se strany nižšího i vyššího kleru, vesměs svědčících, jakou hlubokou brázdou jeho díla za sebou zůstává. »Starci, kteří v podvečer svého života stáli tu s holýma rukama, plakali studem čtouce jeho knihy; ale kolik mladých lidí plakalo nadšením z dobra, jež bylo třeba konati.« Také Fongrave přicházel do styku s mládeží, konaje jí přednášky a převzav redakci čtrnáctidenníku »*La Quinzaine*«, kolem něhož se seskupilo mnoho mladých spolupracovníků, kněží i laiků.

Časem stanou se z nich apoštolé našich ideí a metod a po našem odchodu bude ještě za námi zníti echo našich hlasů a buditi v duších touhu po světle«, napsal *Correspondant*, jehož redakční skupina z Francouzů různého politického přesvědčení záležející, spojena jest náboženským svazkem společné víry a společné poslušnosti k zákonům katolické církve. Jejím cílem jest šířiti náboženskou pravdu a hájiti náboženských zájmů v jejich vztahu k občanské společnosti. Jest názoru, že ve francouzské společnosti, jak se byla po politických a sociálních revolucích minulého století vyvinula, jest náboženským zájmům nejpriznivější stav všem zaručené svobody, pokud jest tak široká, aby se v ní náboženská činnost plně mohla vyvíjeti. Jeho redaktor, *Etienne Lamy*, jenž již od roku 1892 hájí republiky a demokracie a církvi mnoho již prospěl, rovněž jest hluboce přesvědčen o potřebě laického apoštolátu v moderní, demokratické společnosti. Nikdo se nesmí vyhýbati společné práci. *Nic by nebylo záhubnějšího, než kdyby za našich dob laikové zůstali nečinní a zůstavili všecku práci kléru.*

II.

Katoličtí demokrati dnešní doby, kteří mají ještě čtyři důležitá akční střediska¹⁾ a vedle toho i *Revue de deux mondes* svými spolupracovníky pečej svého ducha vtiskují, podobají se liberálním »katolíkům z roku osmačtyřicátého.« Přes všechna zklamání, která jim byla officialní demokracie způsobila, mluví o demokracii a republice s podobným nadšením jako o náboženství a církvi, a očekávají optimisticky od budoucnosti demokratická zřízení, v jejichž stínu katolické náboženství, svobodně působící, bude jádrem a duší prakticky demokratické práce reformní. *Ale nejsou již demokraty z náboženských důvodů* jako mnozí jejich předchůdci. Demokracie jest jim jevem národním, nikoli universálním; není dogmatickým požadavkem, jak 18. století soudilo.

Vedou zápas proti dvěma frontám: proti neosvíceným monarchistům, kteří trůn s oltářem zasnubují, a proti jednostranným demokratům, kteří světské i duchovní věci chtějí podříditi své nedoučné panovačnosti. Jejich život stál a stojí *ve znamení reakce proti monistickému kultu vědy*. Žáci *Pascalovi* a *Kantovi* učili se rozeznávat různé »řády« a dospěli k tomu mínění, že náboženství a demokracie náležejí různým řádům tak, že církev ve své tajuplné logice nás chce vésti k nebi, kdežto demokracie stejně jako kultura a věda náleží k řádům, jež nám chtějí vysvětliti a zaříditi zemi. Toto ohraničení, tato hierarchie řádů

¹⁾ La Chronique sociale de France, Le Bulletin de la Semaine, La Démocratie, La Revue hebdomadaire.

a plánů, není než hrází z konservativního materialu myšlenkového zřízenou proti nebezpečím všechno zaplavující monisticko-naturalistické demokracie. Tím výš stoupá cena a význam osobního života, jemuž připadá těžký úkol *utvořiti s pomocí milosti jednotu a styl ve spleti povinností a sklonů, jimiž nás řády světa obepínají.*

Podobné vymezení hranic přijali touž dobou někteří francouzští *filosofové* a pomáhali v mezích oficiální demokratické kultury připravovati půdu, na níž náboženství a církve mohly znova svou setbu zahájit. Celá životní práce *Boutrouxova* věnována byla a dosud věnuje se důkazu, že vedle říše determinismu existuje říše svobody (*De la contingence des lois de la nature*). Potírá rationalistickou thesi o zániku náboženství, dosazuje víru zase do jejích práv a dospívá k závěru, že *náboženství a věda musí usilovati o mír a shodu.*

(Pokračování.)

Volné kapitoly z dějin církevního zpěvu.

(Středoškolské exhorty pro třídy vyšší.

Dr. DOBROSLAV OREL.

V.

K chorálu, k jednohlasému to zpěvu, složenému ve volném rytmu řečnickém, patří i *staročeské rorátní zpěvy*. — Jejich historie a struktura budtež předmětem následujících úvah.

Již ve 13. věku obětovány byly v Čechách záhy z rána, po celý církevní rok, mše sv., které se zvaly *matury*. Matury, zpívané v době adventní, se jmenovaly *rorate*. Slovem tím počíná introit mariánského mešního formuláře: *Rorate coeli desuper*. Rosu dejte nebesa s hůry a oblakové deštěte Spravedlivého... Dle počátečního slova introitu adventního obdržel jméno *celý* mešní formulář té doby, a dle něho nazývají se i zpěvy, jež pěvecký sbor přednášel při mši sv. v době adventní. Byly to zpěvy *přesně liturgické a latinské*, jejichž text shodoval se úplně s modlitbami a zpěvy kněze u oltáře.

Pěvecký sbor pěl na počátku mše sv. introit a Kyrie, po epištole, lektorem přednesené, zazpíval graduale s alleluia a prosu čili sekvenci. Po evangeliu následoval zpěv offertoria, pak vyznání nicejsko-cařihradské čili »Patrem«, po prefaci »Sanctus«, po pozdvihování »Benedictus«, po »Pater noster« Agnus a Communio.

Do liturgických zpěvu sborových nebylo původně vkládáno jiného textu. Byly tedy *bez trópů*, jichž užití ve zpěvech rorátních spadá teprve do století XV.

V době rozkvětu liturgického, latinského zpěvu sborového, za doby Karla IV., a velikého reformatora církevní hudby, arcibiskupa Arnošta z Pardubic zpíval *sbor kněží* rorátní zpěvy latinsky a bez trópů, čili bez písni v taktu složených.

Tvrzení toto jest opřeno o nádherné a cenné rukopisy, jež poříditi dal na sklonku svého života arcibiskup Arnošt a jež dosud se chovají v kapitulní knihovně na Hradčanech. Dopsány byly r. 1364.

Ve stol. XV. vkládány byly do chorálních melodií *latinské písni*, jež obdržely jméno »canciones«. Nebyly však již skládány ve volném rytmu řečnickém,

nýbrž v taktu čili v mensuře, které naučil Čechy veliký arcibiskup Jan z Jenšteina, který poznal tuto hudební novotu za svého pobytu ve Francii.

Mensurální písně tyto byly apotheosou *kultu mariánského* v Čechách; ony osvětlovaly blíže ráz doby adventní a připravovaly na narození Pána Ježíše z Marie Panny. V literatuře české mají tropy místo velmi důležité; z nich se vyvinuly samostatné formy literární a pěvecké. Vždyť i píseň. »Hospodine, pomiluj ny« není něčím jiným, než tropem, parafrasí na liturgický zpěv: »Kyrie eleison.«

První zprávu o *interpolovaných* rorátních *latinských* zpěvech podává Sborník Vyšehradský asi z r. 1450; na prvních jeho stránkách napsán jest rejstřík chorálův a mensurovaných písní pro jednotlivé dny v době adventní. K nejstarší a nejčastěji zpívané písni, jež vkládána byla do chorálu rorátního, patří starobylá píseň mariánská: »Ave hierarchia«.

Kostrou *rorátů* v XV. věku zůstal tedy i nadále liturgický, latinský chorál; do této kostry vkládány byly latinské písně, v taktu složené, rázu radostného, jež byly předzvěstí blížících se svátků vánočních. — Jako příklad uvádím rejstřík *ze soboty*, jímž Sborník Vyšehradský nařizuje, aby pěvecký sbor v adventě ke zpívané mši sv. zazpíval známé chorální Kyrie mariánské: »*Kyrie, angelorum domino*«, a vložil do něj píseň mensurální o Panně Marii: »*Illustratam*«. Ke Graduale měli zpívatí alleluja *mistra Záviše*, předního skladatele umělého v Čechách, přítele, a vrstevníka, později odpůrce Husova. Jako prosu čili sekvenci bylo zpívatí »*Area virga*« s písní: *Angelus ad virginem*. Bylo možno i jinou sekvenci zvoliti, a to: »*Ave praeclara*« nebo: »*Flos de spina*«, a do ní vložití píseň: »*Collaudemus matrem*«, z níž povstal nápěv k nynější mariánské písni: »*O Maria, útočiště naše*«. Patrem, počáteční melodii udané, bylo bez interpolací; za to do Sanctus mariánského se vložila píseň: »*Flos cadens*« nebo vůbec jiná píseň »dle libosti« (ad placitum), jež by v tonině byla shodna s předepsanou kostrou pro chorálové Sanctus. —

Sborník čili kodex vyšehradský jest původu *utrakvistického*. Z toho patrně, že vyznavači »*pod obojí*« zpívali v XV. stol. roráty latinsky, a do chorálních, katolických, starých melodií vkládaly latinské písně jichž původ hledati sluší teprve ve století XV. *Chorál byl tedy původu katolického, vložené písně z doby utrakvismu.*

Avšak i *katolíci* si počínali v té době podobně. Katolický graduál z r. 1473, uložený v Museu království českého (signatura XII. A. 1.) obsahuje officium o Panně Marii v době adventní (Officium de beata virgine infra adventum Domini). Poroučí k introitu zpívatí: »*Rorate coeli*« (Rosu dejte) se žalmem: »*Coeli enarrant*« (Nebesa vypravují slávu).

Ke graduálu má se zpívatí: »*A summo coelo*« . . . »*Sancta dei Genitrix*« . . . potom sekvenci: »*Mittit ad virginem*« od Abelarda, jejíž melodie užívají ke svým vánočním zpěvům (»*My tři králi, my jdeme k vám*«) dosud malí dráteníčkové, kteří s Betlemem, svíčkou osvětleným za našimi dveřmi prozpěvují, prosíce o nepatrný dárek. Tu lze sledovat, jak starobylý církevní zpěv opravdu znárodněl a udržel se po staletí, byť v novém rouchu textovém. Do této chorální sekvence vkládali katolíci XV. věku píseň: »*Ave hierarchia*«, a protkávali chorál jednotlivými částmi pozdravení andělského »*Zdrávas Maria* — Ave Maria, gratia plena.« Za offertorium sloužil liturgický text, ještě v našich missálech tištěný: »*Ave Maria*« . . .

Též poručeno zvláštní Sanctus, čímž dáno i Benedictus a Agnus. Ke Kommuniu se zpíval veršik »*Ecce virgo concipiet*«. Ejhle panna počne .«, jak dosud zní tato část mešní ve formuláři »*Rorate*«. —

Jaký jest tedy výsledek bádání našeho o rorátních zpěvech v Čechách za století XIV. a XV.?

Ještě za doby Karlovy a Arnoštovy zpíval se v adventě *latinský* chorál mešního, mariánského formuláře »*Rorate*«, a to týmž skoro textem, který dnes přesně dle liturgických pravidel při zpívané mši sv. přednášejí kostelní pěvci z knih liturgických, které zoveme »*Graduál římský*«.

Jest *historicky naprosto nesprávnou seúšebecnělá domněnka*, že by *české roráty*, jak je nyní aspoň z výtahu známe, *pocházely z doby Karlovy*, tedy z konce XIV. věku. Tuto nehistorickou a nemožnou domněnku, pokud nám známo, uvedl poprvé do světa tisk českých rorátních písní, datovaný z r. 1618, tedy z doby přímo předbělohorské. Císař Karel IV. a arcibiskup Arnošt z Pardubic byli šířiteli a ochránci přesného zpěvu liturgického, jenž byl a bude jen *latinským*; liturgický zpěv při oficiálním vystoupení církve katolické, t. j. při mši sv. *zpívané* nebyl a nemůže ani nyní býti jinakým, než *latinským*, tedy v řeči mrtvé, nikdy v řeči živé. V tom právě i na venek se jeví universálnost a jednota církve způsobem význačným. Při *tiché* mši sv. může býti zpěv lidu v jazyku mateřském. Ale za doby Karlovy nebylo tichých mší sv. Mimo to pěvecký sbor sestaven byl z duchovních nebo aspoň z těch, kteří měli nižší svěcení. A ti zpívali vždy jen latinsky, umístění jsouce v presbytáři před oltářem a oblečení jsouce v roucha bohoslužebné. Pro pěvce — kněze byly právě psány zmíněné knihy za doby Arnoštovy.

Chorální melodie rorátní jsou prastaré. Některé z nich jsou obsaženy i v nynějším Graduálu římském edice vatikánské; mnohé z nich pocházejí z prvního tisíciletí křesťanského a obsaženy jsou v rukopisech století 11. a 12.

I století XV. zachovalo starou kostru chorálních melodií. Ale demokratisující vliv doby a větší účast laikův na církevních zpěvech vložila do chorálních melodií nové, v taktu složené *latinské* písně, canciones. V rejstříku vyšehradském jest jich pro 7 rorátních officií přes 30. Ty byly v stol. XVI. překládány buď volně nebo doslovně do češtiny.

Utrakvisté i katolíci zpívaly roráty v XV. věku tedy *latinsky*, do chorální, původní kostry vkládajíce nové písničky. A z této redakce, čili úpravy rorát *latinských* vyvinuly se teprve v 2. polovině stol. XVI. naše *české roráty*.

Jestliže předkové naši tak vážili si i v době husitské latinského chorálu, a jím připravovali se na příští Vykupitelovo, oč byli hudebně a liturgicky vyspělejší před těmi nynějšími posluchači a pěvci chrámové hudby, kteří z neznalosti podceňují největší klenot hudební, z něhož prvky čerpala i národní hudba slovanská, zvláště česká. Pozoruhodná tu pronesl slova *Rousseau*, když řekl: »Kdo dává přednost v kostele hudbě nové před chorálem, ten musí nemíti, nepravím právě žádné zbožnosti ve svém srdci, ale zcela žádného vkusu.« Chorál, i chorál rorátních zpěvů toť ve zpěv uvedená bible, — vox verbi divini. —

Z české sekce středoškolských profesorů náboženství.

Česká sekce středoškolských profesorů náboženství v Praze konala členskou schůzi 5. února 1915 o 5. hod. v kn. arc. semináři. Přítomni byli kolegové předseda, Dr. L. Petr, notáři Em. Žák, M. Kocmich, Dr. J. Kašpar, profesori F. Trnka, G. Verich, Dr. D. Orel, Dr. J. Palička, J. Soldát, V. Jiruš a jednatel. Omluvili se notář Fr. Schindler a Dr. V. Eltschmer.

Předseda přivítav přítomné, přeje hojně zdaru v novém pohnutém roce, dává jednateři přečísti zápis minulé schůze, jenž schválen a podepsán.

Jednáno o žádosti k c. k. ministerstvu kultu za přikázání 5% kvoty pro náboženské pomůcky z roční dotace pro učební pomůcky na středních školách. Dr. D. Orel předčítá zpracovaný návrh žádosti k c. k. ministerstvu, by pro každé oddělení zpěvu na střední škole bylo povoleno 30 K, z roční dotace (z posledního dílu »Kreslení a jiné«), by tohoto »jiné« bylo hlavně použito na určitý podíl na církevní zpěv. Odůvodňuje to z výslovného nařízení c. k. ministerstva, by o významných dnech císařských, na počátku a konci šk. roku, byly konány *slavné* bohoslužby. Jak má důstojně a dle liturgických předpisů býti provedena slavná bohoslužba, nemají-li žáci hudebních skladeb uměleckých, které stojí peníze při drahotě notového tisku a zákazu noty opisovati? Tato žádost odděleně bude poslána na c. k. ministerstvo kultu a vyučování spolu se žádostí o přikázání 5% kvoty na náboženské pomůcky. Tuto žádost dle souhlasu sekce vypracovali předseda a jednatel s náležitými důvody, hlavně že povolování obnosu na pomůcky náboženské z I. oddílu schematu (knihovna a zeměpis) závisí na libovůli a dobrém zdání sboru, a často při větším nákladu na některé požadavky kolegů světských nezbyvá buď ničeho nebo nepatrný obnos, za nějž katecheta téměř ničeho nemůže koupiti. Velká důležitost předmětu (mravní a náboženský základ položití mladému studenstvu, jakož i moderní požadavky výuky vyučovati názorně) přímo nutí katechetu, by měl po ruce umělecké reprodukce výtvarných umělců církevních (obrazy biblické), liturgické, církevně-historické, diagramy, mapy, slohy církevní a příručnou odbornou knihovnu theologickou, kde by katecheta doplňoval a oživoval svoje znalosti náboženské, nutné pro vyučování. Bude však nutno, obě žádosti zaslati jako volný návrh k valné schůzi, by Ústředí našeho spolku chopilo se podobné akce k ministerstvu a samo vedle nás za požadavek náš se zasazovalo. Jednatel vše obstará.

Dále bylo jednáno o *valné* schůzi spolkové, která má se konati v pondělí 15. února ve Vídni. Sekce nemá v úmyslu obeslati letos valnou hromadu svým zástupcem, ježto program týká se více vídeňských i německých kolegů (otázka student. časopisu Phoenix). Kol. Dr. Orel hlásí se, že asi pojede do Vídně a mohl by přece do schůze jíti, zač se i kol. E. Žák přimlouvá, by tlumočil tam zvláště naše požadavky ohledně oněch 2 žádostí. Pak by dle přání všech přítomných Dr. Orel mohl sekci zastupovati.

Na to podána zpráva jednateřská, účetní a pokladní.

Jednateřská zpráva.

Česká sekce konala v roce uplynulém celkem 8 schůzí: 4. a 25. února, 18. března, 13. května, 15. června, 29. října, 27. listopadu a 18. prosince. Schůze

byly dosti četně (12—16 kolegů) navštěvovány od kolegů z Prahy a také z blízkých měst (Berouna, Kladna, Nymburka).

V prvních schůzích rokováno především o požadavcích našich o započítání let strávených na ob. a měšť. školách i v duchovní správě před nastoupením služby státní při projednávání služební pragmatiky profesorské na říšské radě.

Činěny kroky u subkomitétu posl. sněmovny a u komise v panské sněmovně. Všem členům těchto korporací zasláno memorandum a zvláště u vlivných činitelů a příznivců našich intervenováno. S ústředím byla sekce v čilém spojení.

Přes stísněné a napjaté poměry parlamentní docíleno aspoň toho, že uznány naše spravedlivé požadavky v panské sněmovně, a přijata resoluce, přednesená Drem Stojanem v poslanecké sněmovně. To vše bylo na valné hromadě přiznáno za zásluhu české sekce. Ale vše pochováno jest ve známém chvatu skončiti jednání sněmovny a tak na přetřes se otázky ty nedostaly, pragmatika odložena, vlastně nepřijata. Tak pochodil celý stav professorský v Rakousku.

Nezdar tento nemůže býti přičítán sekci, jak se od některých málo členů stalo, že z důvodu toho i ohlásili vystoupení (celkem 3), čehož dlužno litovati v zájmu nutné organisace stavovské.

Ve schůzích přednášeli kolegové: v 3. schůzi V. Hrudka z lycea smíchovského o českém umění církevním, pokud ho lze užití pro vyučování náboženství na stř. školách, podává přehled reprodukcí a publikací z umění v čes. jazyku vydaných; v 8. schůzi zajímavá a poučná přednáška Dr. J. Kašpara o duši lidské v rámci učebné osnovy středoškolské pro dogmatiku.

Ve všech schůzích probírány různé otázky vychovatelské, o praxi vyučovací, dávány pokyny, mluveno o obtížích, stavicích se v cestu zdárné výchově nábožensko-mravní, zvláště přihlíženo ku nepřátelské tendenci některých učebnic světských a jj.

Ochotně zodpovídány dotazy kolegů mimopražských, stálý styk pěstován s ústředím vídeňským.

Zprávy ze schůzí uveřejňovány byly ve »Vychovateli«.

Ve smutné nynější době válečné všichni kolegové rádi přispívali na pomocné akce Červeného kříže (1% služného měsíčního), místních odborů, na dárky vojínům v poli, v nemocnicích, na válečnou půjčku, zřeknutím se honoráře za zastupování kolegů k vojsku povoláných a pod.

Jako loni i letos pamatovala sekce na Českou Ligu akademickou darem 20 K. Sekce měla v roce 1913 77 členů platících příspěvky (67 z Čech, 9 z Moravy a 1 ze Slezska).

Všemohoucím na věčnost povolán byl r. 1913 velezasloužilý kolega kn. arc. notář J. Královec, professor v. v. v Příbrami, a r. 1914 horlivý a oblíbený ThC. Fr. Gutwirth, professor realky v Příbrami v mužném ještě věku. Oběma v Pánu zesnulým kolegům vzdána upřímná pohrobni pocta. Všichni kolegové jsou žádáni, by jich při nejsvětější oběti pamatovali.

Roku 1914 vystoupili 2 kolegové a 2 noví přistoupili, takže členů všech jest 76, z nichž prostřednictvím sekce 22 odebíralo »Vychovatele« a 16 »Chr. Paed. Blätter«.

Na to podána účetní zpráva za r. 1914 jednatelem:

Příjem:

Přebytek z r. 1913 u jednatele	26 50 K
69 platících příspěvky à 5 K	345.— »
22 předplacení »Vychovatele« à 5 K	110 —
16 » »Chr. P. Bl.« à 4 K	64.— »
Celkem jednatel přijal	<u>545 50 K</u>

Vydání r. 1914:

Odvedeno do Vídně 69 přisp. à 2 K	138.— K
» 16 předpl. Chr. P. B.	64.—
22 » Vychovatele	110 —
Dar Čes. Lize akad.	20.—
Cestné jednatele na valnou hromadu do Št. Hradce (jízdné, 2 noclehy)	68.—
Roční dárek vrátnému semináře	4.— »
Schematismus prof. a tiskopisy	8 10 »
Předsedovi Dru Petrovi na výlohy	30.— »
Vydání jednatele za pozvání do schůzí, frankování dopisů — pošt. poplatky	20 38
Pokladníkovi koll. G. Verichovi odevzdáno	50.— »
Celkem	<u>512 48 K</u>

U jednatele zbývá 33 02 K.

Předseda na své výlohy přijal od pokl. G.

Vericha r. 1913	14 41
od jednatele Dra Hanuše	19.—
1914 » » »	30.— »
Celkem	<u>63 41 K</u>

Vydal na korespondenci a zaslání memoranda	55 23 »
Zbývá u předsedy	<u>8 18 K</u>

Zpráva pokladníka kol. G. Vericha:

Roku 1912 (přebytek z r. 1911) přijal od jednatele Dra Petra	47 67
roku 1913 (přebytek z r. 1912) přijal od jednatele Dra Petra	60.—
roku 1914 (přebytek z r. 1913, od Dra Hanuše	100 —
» 1915 » » 1914 » »	50.—
Úrok z vložených peněz v Městské spořitelně	13 53 »
Úhrnem	<u>271 20 K</u>
K tomu: Přebytek u jednatele	33 02 K
» předsedy	8 18 »
jmění sekce jest na začátku r. 1915	<u>312 40 K</u>

Zprávy všechny vzaty přítomnými s díky na vědomí.

Dalším bodem programu byla přednáška jednatele: *»Přehled mravních soustav vzhledem k principu mravnosti«*. Ale pro pokročilost doby přeložena do příští schůze.

Jednatel při volných návrzích čte dopis jednoho kolegy mimopražského, který stěžuje si do nepřátelského tónu některých učebnic historie c. k. ministerstvem již schválených, žádá by bylo tomuto snižování katolického nábož. v samých učebnicích zabráněno na příslušných místech.

Když jiných návrhů nebylo, předseda s poděkováním přítomným za účast schůzi ukončil.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

SMĚS.

Věstník katolického duchovenstva ve svém čísle z 10. února t. r. věnoval úvodní článek našemu článku z 15. ledna: *»Dvoji klerus«*. Práví v něm, že se v našem článku »tvrdí věci, které jsou nebezpečné pro staletou organisaci církevní, a kter' jsou s to falešnými a neprávnickými názory způsobiti rozbroj a povážlivé trhliny mezi kněžstvem«. Aby to dokázal, *vytrhl autor článku ve »Věstníku« ze souvislosti našeho článku některé věty a naprosto nepochopil jeho tendenci, že má klerus kurátní i školní tvořiti jednotu a společně pracovati.*

»Věstník« píše: »V článku tom (t. j. »Vychovatele«) mimo jiné se tvrdí, že prý zákonodárství světské a první v řadě zákony školní vyvolaly zcela *mimo církevní kodex* zvláštní stav kněžstva — katechety«. Nepředpojatý, klidný čtenář zajisté porozuměl, že tu slova: *mimo kodex církevní* znamenají totéž jako *proti* duchu církevního zákonodárství, že tedy církevní zákonodárství tohoto rozdělení *nezná*.

Stejně nepochopil pisatel článku věty, že »katecheti vedou duchovní správu mládeže školní, tak jako klerus kurátní vede duchovní správu dospělých a dospívajících«. Článek tu poukazuje na tento trvajících stav ve velkých městech, hlavně v předměstích pražských, kde *ono* »rozdělení práce« poměry je vyvoláno, jako na nezdravý a *neschvaluje* jej a tvrdí, že by v duchu církevních zákonů všechno kněžstvo, dokud poměry dovolí, mělo se účastniti pastorační činnosti ve škole i v kostele.

Co z *nepravých* supposic »Věstník« pak dedukuje, padá samo sebou. Slova, jako »konfuse názorů«, »názor ven a ven nesprávný, nedíme-li přímo haeretický, pro organisaci v církvi nebezpečný a farní organisaci vážně ohrožující,« redakce »Vy-

chovatele« zcela klidně odmítá jako bezpředmětná.

Silácké slovo ještě neznamená správné slovo. Bude i nám jenom milo, když »Věstník«, jakož slibuje, přinese pojednání o právním poměru faráře a katechety na základě církevního a státního práva. Ale ohražujeme se proti tomu, aby »Věstník« článku našemu dával právě *opačný smysl*. Nepřekrucovati tendenci článku, proti němuž píše, je přece první podmínka každého pisatele článku a časopisu. Tuto poctivost žádáme i my od »Věstníku« dříve, než přikročí k právnímu řešení poměru faráře a katechety.

r.

Napomenutí k trpělivosti. »Věstník« učitelských jednot ve svém úvodním článku z 5. února moudře volá k učitelstvu: »Nastávají nám důležité úkoly. Předem je dlužno *vydržet*. Vytrvat trpělivě v tom pevném vědomí, že trpělivost každou překážku přemáhá. Jen trpělivý dosáhne všeho, překká všechno a dočká se obratu k lepšímu. Mezi námi je mnoho netrpělivců, upřilíšené lamentujících a nervosné nepokojných netrpělivců. Nechtějí si říci, že všechno má svou dobu i tempo svého postupu. Domnívají se, že v dnešní době jsou dosažitelné všechny věci, které byly dosažitelné v době míru. Nechápou, že dnes postup ku předu znamená nanejvýš jen milimetrové krůčky, může-li se tu o postup v některých věcech našich vůbec mluvit. Dnes mnohdy — a na známých faktech dalo by se to snadno doložit — postup kupředu musí se spokojiti pouhou časovou stagnací. Vždyť to bývá už cenná vymoženost, neklesá-li ta neb ona záležitost *vzad*!« — Je zajímavé sledovat, jak pod tlakem poměrů (válečných i censurních) vrací se nejednomu listu rozvaha a moudrost. Dříve měl »Český Učitel« stálou přílohu: »V boj«, v níž ustavičně zněl válečný signál, jehož však na štěstí nikdo prakticky neposlouchal. Učitelstvo bylo rozumnější než jeho rádce a tlumoč-

nik. Nyní též orgán učitelských jednot má heslo: Trpělivost a rozvaha. Rozhodně správnější metoda.

Organisace a jich členové. »*Věstník učitelských jednot*« ve svém čísle z 5. února dozrává: »Na počátku války panoval pošetilý názor, že organisace jest bohatý strýček, jenž má tolik, aby mohl jen rozdávat. Myslílo se, že těžké nynější doby vyžadují přímo, aby organisace od svého členstva ani nic nechtěla. Organisace měla ztrácet desetitisíce, aby jednotlivci nemusili dostati své korunové povinnosti. I dnes je slyšeti takové smutné hlasy, kde jednotlivci rádi by se vyzuli z platební povinnosti vůči organisaci s poukazem na nepřítelny doby, ale současně též nebo podobní jednotlivci žádají, aby jím organisace plnou rukou uštědřovala z jakýchsi neznámých a neviditelných pramenů bohatých příjmů.« — Tak, bohužel, i v jiných organisacích hledí se na jich účel. Dá se do spolku několik korun ročně, a když druhý rok ve formě stokorunové ihned se nerentují, ihned žaloby, že organisace praničeho nedělá, že je škoda atd. — r.

Školství ve válce a jeho důležitost. Ve Vídni přednášel nedavno prof. Wettstein o školství ve válce a jeho důležitosti. Politické poměry před válkou činily nás malomyslnými; záleží nyní na tom, abychom lépe oceňovali síly, nadání a schopnosti obyvatelstva. K tomu dopomohou dobré školy. Nutno zdůrazniti, že *politické vlivy mají býti ze škol vyloučeny*, neboť jeví se neblahý vliv toho v nadbytku středních škol, jelikož zakládají se leckde jen z důvodů politických bez ohledu na prospěch obyvatelstva. Ve dvaceti letech stoupl počet žáků středních škol z 80.000 na 140.000, v Haliči stoupl počet gymnasistů z 12.000 téměř na 40.000, Halič má tudíž třetinu všech rakouských gymnasistů. Reformy je třeba. Zvláště třeba všimati si dorostu řemeslnického, rolnického a obchodního. Počet posluchačů vysokých škol stoupl v 10 letech od roku 1893 až 1903 ze 16.000 na 43.000. Pouze universita vídeňská měla v posledních letech téměř tolik posluchačů, jako i. 1893 všechny rakouské vysoké školy dohromady. Přednášející vidí velké nebezpečí v tomto nadbytku středních a vysokoškolských posluchačů, kdežto školy

obecné a odborné jsou leckde zanedbány. Z celé věci vysvítá, že třebaš nepřímo i ve Vídni v německých kruzích se uznává, že školy nutno zakládati dle skutečných potřeb obyvatelstva.

Dvojí klerus. Naš článek o dvojím kleru rozvířil trochu stojaté vody »statu quo«. Hnul svědomím těch, kteří ve svém nitru pocítují, že mají dosti volného času, aby také v úřadě učitelském ve škole spolupůsobili v době, kdy povoláním četných katechetů a kaplanů pravidelné vyučování školní mládeže značně je ohroženo. Z celého článku, jak doufáme, je jasno, že netýkal se oněch důst. pp. kooperátorů a kaplanů pražských, kteří počtem vyučovacích hodin ve škole často vyrovnávají se počtu hodin katechetů, a jichž stálý a hlavní přímým právě z jich katechetského působení je zabezpečen. r.

Křesťanský názor světový. Díl II.: Zjevení Boží. Sestavil Josef Šmejkal, farář. Cena K 1'80, poštou K 2. Nákladem vlastním. Knihstiskárna Spolku sv. Bonifáce v Praze-II.

Kdo četl díl I. této práce (vyšel r. 1912; cena 1 K 70 h, poštou 1 K 90 h), kde pojednáno bylo tak jasně a srozumitelně každému o krisi víry a vědy, o moderní nevěře, o vědě, víře a náboženství, o jsoucnosti, podstatě a vlastnostech Božích, o původu a vývinu světa, o prozřetelnosti Boží, o modlitbě, mravnosti a duši (228 str.) — rád si zajisté objedná i tento díl druhý (362 str.), kde podobně zřetelně a přesvědčivě pojednáno především o tom, že není nic nového pod sluncem, tedy ani ne moderní názory životní. . . dále o přirozeném a nadpřirozeném, o zjevení Božím, potřebě nadpřiroz.-náboženství, o Písmu sv., církevní tradici, o zázraku — pečeti víry, o prazejevení Božím, vzniku pohanství a modlářství, o přípravě lidstva na Vykupitele, o Ježíši Kristu, o Bohu trojjediném, o Duchu sv. — vodě živé, o potřebě církve, úřadu církve J. Krista, o andělech, konci světa, posledním soudu, o zatvrzelých a konečně o víře, naději a lásce. Hle, co tu důležité a vždy časové látky! Řečníci mají zde bohatý zdroj ke svým přednáškám! Doporučujeme co nejlépe. Fab. Budil.

Stručný výťah z liturgiky. II. rozmnožené vydání, pro žáky obecné školy na 16 str. Prodává se jen za hotové: 100 kusů za 6 korun 40 hal., 50 kusů za 3 kor. 30 hal., a 25 kusů za 1 kor. 70 hal. i s poštovným. — Objednávky vyřizuje nakladatelství Družstva Vlast v Praze-II., Žitná ulice čís. 26 nové.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půllitně 3-50 K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupecům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zhotově. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslali se předp. a adres.reklamace, jež se nepočítá a nehran. Rukopisy pro hlav. list, správy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínk, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Dvojí klerus. — Demokracie a náboženství ve Francii. — Výchovné prostředky v rodině. — Feuilleton. — Směs.

Dvojí klerus.

Náš článek v 2. čísle „Vychovatele“ dal „Věstníku katolického duchovenstva“ podnět k polemice, jejíž obsah svědčí, že náš článek, psaný s nejlepšími úmysly, zůstal autorem polemiky ve „Věstníku“ *úplně nepochopen.*

Aby o tom nebylo pochybností, zrekapitulujeme ještě hlavní myšlenky našeho článku a uvedeme pak v podstatě odpověď „Věstníku“.

„Zákonodárství světské, v první řadě zákony školní a neobyčejný rozvoj národního školství“ — pravili jsme my — „vyvolaly zcela mimo církevní kodex zvláštní stav kněžstva, *katechety*. Ustanovili je v první řadě k úřadu učitelskému. Oni vedou duchovní správu mládeže školní, jako klerus kuratní duchovní správu dospělých. S rostoucím počtem škol vzrostl počet katechetů tak, že ve větších městech počet jejich převyšuje počet kněžstva kuratního.

Poměry ty nejsou zdravé, a rozhodně ne v duchu církevního zákonodárství. Podle něho mělo by *všechno kněžstvo*, tedy i farní, účastníci se pastorační práce ve škole, právě tak jako kněží-katecheti měli by se účastníci pastorační práce v chrámu. Tím by se také kněžstvo v osadě, často jen vedle sebe a ne pospolu žijící, valně sblížilo, a mohla by *všechna pastorační činnost býti jednotnější, svornější.*

To jsou hlavní myšlenky našeho článku. A každý nepředpojatý čtenář jistě pochopil, že jeho úmyslem bylo nikoli vymezovati pravomoc farářovu, nýbrž vřele doporučovati *větší sblížení* kleru kuratního s katechetami, a vice versa katechetů s klerem kuratním za účelem jednotnější práce a úspěšnějších výsledků pastoračních vůbec.

Tím větší podiv vzbuzuje proto způsob, jímž „Věstník“ k našemu článku odpověděl. Náš článek jest prý „s to způsobiti falešnými a neprávními názory rozbroj a povážlivé trhliny mezi kněžstvem,“ neboť tvrdíme prý, že

1. „zákonodárství světské a v první řadě zákonodárství školní vyvolalo zcela mimo církevní kodex zvláštní stav kněžstva — katechety;

2. že katecheti *vedou* duchovní správu mládeže školní tak, jako klerus kuratní *vede* duchovní správu dospělých a dospívajících.

Obě zásady jsou prý nesprávné, ježto:

a) »katecheti netvoří žádný *zvláštní stav* mimo kodex církevní, t. j. nejsou žádnou novou organizací v pastorační farní, nýbrž starou částí dávné organizace farní, jejíž hlavou a vedoucí silou jest dle »církevního kodexu« příslušný farář. Církevní právo prý »již od nejstarších dob zná katechety, které jmenuje diákoný (!), kteří učili náboženským pravdám a konali některé bohoslužebné úkony pod vedením a dozorem místního faráře. Nynější katecheti nejsou tedy (!) žádnou novou formací v organizaci církevní, nýbrž prastarým církevním útvarem (!) s tím toliko rozdílem, že katechety za starých církevních dob bývali diákoní, a dnes jsou jimi kněží

»Ve vykonávání svého úřadu nejsou (katecheti) samostatní, neboť *úřad nekonají jménem svým, nýbrž jménem místního faráře, který jest rektorem veškerého náboženského vyučování v osadě, jejich prvním a bezprostředním dozorcem a hlavou*, a proto, jak níže uvidíme (ač níže nevidíme ničeho), zakazuje církevní zákon katechetům pokládati se za kněze na osadě samostatné od faráře neodvislé, a toliko vikářům a biskupům přímo podřízené. Ve smyslu církevního práva má jediný farář na své osadě *jurisdictionem ordinariam*, on jediný jest samostatný, a ostatní kněží na osadě svým úřadem působící jsou jemu přidělení, ať již jsou to kaplani, katecheti či kooperatoři. Tvzení »Vychovatele«, že katecheti tvoří zvláštní stav mimo kodex církevní, jest názor ven a ven nesprávný, ač nedáme-li, *přímo haeretický* Kodex církevní zná jen diecese a místní farní okrsky. Vkládá mezi tuto tisíciletou organizaci církevní nějakou novou instituci teritorií katechetských se samostatným »zvláštním stavem mimo kodex církevní« jest ven a ven nepřipustným.

b) Rovněž není správným tvrzení »Vychovatele«, že katecheti *vedou* duchovní správu dětí tak jako kuratní klerus *vede* duchovní správu dospělých a dospívajících.

Slovo duchovní správa tvoří právní terminus technicus pro jistý obor práv a povinností v církevním právu ustálených, katecheti nesmí (správně nesmějí) bez svolení faráře ani křtíti ani pohřbívat ani jiných podobných farních funkcí konati — třeba by se funkce ty vztahovaly na školní děti, a proto nelze o nich říci. — Je vykonávají duchovní správu školních dětí, a již docela ne, že *vedou* duchovní správu dětí; o nich možno toliko říci, že vykonávají *jistou část duchovní správy školních dětí*. Duchovní správu školní mládeže *nevedou* katecheti, poněvadž duchovní správu všech osadníků *vede* jediný farář, on sám mocí své řádné jurisdikce jest *rektorem*, t. j. duchovním správcem osady, a to nejen osadníků dospělých, nýbrž i školní mládeže, katecheti a kaplani jsou mu přidělení ve smyslu církevního práva jako kněží pomocní, proto katecheti konají toliko část duchovní správy, pokud se školní mládeže týče, a to ještě *jménem a pod dozorem místního faráře*.

Tak »Věstník«.

Nežli přikročíme k meritu věci, upozorníme na některé nepřesnosti. Co praví »Věstník« o diakonech-katechetech, jež církevní právo od nejstarších dob zná, shoduje se spíše s *ambitiosním přáním* paně autorovým než s historickou pravdou.

Předně nemohlo jíti tehdy o *školní mládež*, a proto byla tato historická exkurse naprosto nepřípadná, zbytečná. A za druhé: v náboženském vyučování katechu" menů a křesťanů spatřovali *přední svou povinnost* nejen jáhni, ale i *faráři* a biskupové, neboť jim šlo o blaho duší, jejich poučení a spásu, a nikoli o maličké škorpění.

Utíká-li se autor článku ve »Věstníku« k historii, můžeme posloužiti ještě starším historickým dokladem; tím totiž, že si *apostolové* zvolili jáhny proto, *aby se sami mohli tím svědomitěji věnovati hlásání evangelia, tedy úřadu učitel-skému*.

Ale i kdyby bylo pravdou, co »Věstník« tvrdí, byla by pravda ta k našemu případu za vlasy přitažena. My jsme tvrdili pouze, že rozvoj školství přivodil mnoho katechetů, t. j. výhradně náboženskému vyučování se věnujících kněží, k nimž kodex církevní prostě proto nemohl přihlížeti, poněvadž katechety vyvolala potřeba doby *nové*. To je zřejmý smysl našich slov »mimo církevní kodex«. Právě-li autor článku ve »Věstníku«, že instituce katechetů není nic nového, poněvadž už v nejstarších dobách jáhni učili náboženství (učili ovšem i faráři a kaplani), pak mu ukážeme důmyslnost a logiku tohoto vývodu na příkladě. Dnes mnoho charitativní činnosti na osadě vymklo se z dozoru farářova. »Věstník« vám to však snadno vyvrátí, neboť v nejstarších dobách byla péče o chudé svěřena jáhnům. Dnes university staly se ústavy světskými. I tento omyl vám »Věstník« snadno dokáže, neboť za starodávna university byly institucí církevní a podléhaly dozoru církve.

Stejně nerozvážno a povážlivo jest, označuje li »Věstník« náš názor skoro za *haeretický*. Neboť každý čipernější žák třetí třídy obecné školy ví, že haerese se dopouští ten, kdo se tvrdošijně vzpírá některému článku víry. I kdybychom tudíž byli chtěli řešiti právní poměr mezi farářem a katechetou — ač nás to bylo daleko — bylo by toto označení »Věstníku« naprosto nemístné. Neboť *rozsah pravomoci farářovy není žádným článkem víry*, nýbrž jest věcí církevní disciplíny, věci, která se přizpůsobuje potřebám času a podléhá změnám, jako život sám. Příklad to zase lépe osvětlí.

Koncil tridentský praví, »že *pueros in religione informare parochi* jubentur« (Sess. XXIV. c. 4. de ref.) Dnes někteří faráři ani neučí, ani nevisitují. Neučí, poněvadž vyučování z potřeby doby ve velkých osadách svěřeno bylo katechetům; nevisitují, poněvadž k tomu ustanovil biskup z podstatných důvodů někoho jiného než faráře své ordinariátní komissáře. Autor monstrosního článku ve »Věstníku« v naprostém rozporu se svým respektem k starobylým zřízením církevním škrtl z kodexu povinnost »pueros in religione informare«, tedy docere, učit, ale náhradou za to zdůraznil »*visitare*«. O vyučování nestojí, o visitování mu jde.

A jestli tvrdí, že »katecheti ve vykonávání svého úřadu nejsou samostatní, neboť úřad nekonají jménem svým, nýbrž jménem místního faráře«, je »Věstník« v naprostém omylu.

Katecheti svůj úřad ovšem nekonají jménem svým, *ale také ne jménem místního faráře*, nýbrž *jménem svého ordinaria*, t. j. *biskupa*. Abychom to dlouho nevysvětlovali, řekněme krátce: »Viděl snad někdy chefredaktor »Věstníka« *jurisdikci katechetovu podepsanou místním farářem*? Nepodepsal jí biskup právě tak,

jako jurisdikci farářovu? Ovšem v každé z nich jsou povinnosti dotyčného různě vymezeny.

Jen mimochodem k tomu podotýkáme, že řádnou jurisdikci *pro foro externo* v celé diecesi, tedy ve všech osadách, má *jediný biskup a žádný farář*. Farář má řádnou jurisdikci pouze „*quoad forum internum*“. Každému bohoslovcí 4. ročníku rozdíl této dvojí jurisdikce je známý a jasný. Slavný kanonista „Věstníku“ patrně o tomto církevně právním rozdílu neví. *Trpí někdy ve své hlavě povážlivou konfusi práv biskupových a farářových*. A jestli jest názoru, že katecheta svůj učitelský úřad ve škole koná jménem místního faráře, je to názor „ven a ven nesprávný, nedíme-li haeretický,“ organisaci diecesní ohrožující a práva biskupova omezující a t. d.*)

Kdyby autor článku ve „Věstníku“ častěji vzal do rukou katechismus snadno by se z něho přiučil, že *papež a biskupové* dohromady jmenují se církev učící. Podle jeho názoru patří ovšem k církvi učící ještě farář místa, kde „Věstník“ je vydáván, poněvadž všichni katecheti v rozsáhlé farnosti *jeho jménem* učí! Ostatní dpp. faráři, znajíce smysl a dosah terminu „církev učící“, zajisté ve své skromnosti a znalosti katechismu na toto místo v církvi učící jistě nečiní si žádných aspirací. —

* * *

Leč dále k vývodům „Věstníku“. My jsme nepsali svůj článek nějakým analfabetům v církevních věcech, jimž by bylo třeba teprve vysvětlovati, že „katechetům nenáleží bez svolení faráře křtiti, pohřbívati nebo podobné farní funkce konati.“ Třeba že víme, že farář „Věstníku“ blízký není na tato svá práva tak žárliv, jde-li o bezplatné výkropy ochotně katechetou konané, jsme přece zase jen tak velikými „haeretiky“, že se nedomníváme, že by duchovní správa byla vyčerpána duchovními funkcemi, jež jsou v nejužším spojení s nároky stolárními, a které ve svém výkladu „Věstník“ za příklad vypočítává.

Nám je duchovní správa, jak samo slovo ukazuje, něčím světlejším. Jest to péče o svěcené duše k tomu směřující, aby lidé vyučováním, výchovou, posvěcováním, modlitbou, uváděním do křesťanského života byli vedeni k Bohu a k věčnému životu v něm. A v tom smyslu pravili jsme, že katecheti vedou t. j. vykonávají duchovní správu dětí. Neboť jsou biskupem k tomu posláni, aby konali to, co by *měl* vlastně konati každý farář, co však mnohý farář pro přílišný rozvoj škol již konati nestačí; tedy aby v zastoupení farářově, ale *nikoli jménem farářovým* školní dítky vyučovali, jim slovo Boží kázali, mši svatou pro ně sloužili, sv. svátostmi jim přisluhovali a tak je ke spasení vedli. V této, takto vymezené části duchovní správy, *opakujeme důrazně znovu*, pracují *jménem biskupovým*, a nikoli jménem farářovým a jediný způsob, jímž by farář mohl zasahovati v tento obor jejich působnosti byl by ten, že by chtěl tam, kde učí katecheta, *učiti sám*. V tom mu církevní právo rozhodně dává *prioritu*.

Jak patrně, plete si autor článku ve „Věstníku“, a to ne poprvé, jurisdikci farářovu s jurisdikcí biskupovou; omyl, jenž by spíše mohl býti označen, jak jsme již řekli, haeretickým, kdybychom chtěli následovati terminologie „Věstníku“. My jej označili pouze „ven a ven nesprávným“, poněvadž se jím skutečně ocitá

*) Také připomínáme, že definitivně ustanovený katecheta, právě jako farář na osadě, může býti jenom po předcházejícím úředním disciplinárním řízení přesazen nebo sesazen.

autor famosního článku ve „Věstniku“ *úplně venku z pravdy*. — *Katechetu ustanovuje biskup* bez jakékoli intervence farářovy, a dává mu právo, aby v určité, v dekretu jmenované škole náboženství vyučoval a svěřené dítky i bez dovolení farářova vedl k Bohu. — —

Rovněž tak ven a ven nesprávným jest názor článku ve „Věstniku“, že katecheta koná svůj úřad *pod dozorem místního faráře*. Nikoli. K dozoru na činnost katechetovu ve škole usťanovuje biskup zvlášťní své dozorce a ordinariatní komissáře. Může to býti farář místní, ale rozhodně také nemusí. A je zajistě právně nemyslitelno, že by biskup, ustanovuje místo faráře svým náboženským školdozorcem jiného, chtěl ustanoviti v místě dozorce dva.

Že tento názor náš je naskrze správný, vysvitá nejlépe z toho, že v některém případě biskup jmenuje náboženským školdozorcem i *faráře*. Toho by zajistě nečinil, když by farář byl dozorcem již *ex officio*, moci svého úřadu. I v tom případě, kdy biskup jmenuje školdozorcem nad katechety místního faráře, tuto volbu biskupovu určuje nikoli hodnost, t. j. pravomoc farářova, nýbrž *farářova katechetská minulost*, která opravňuje k naději, že farář je způsobilý podle svého školního působení dovednost katechetovu, jeho snaživost, methodu a výsledky jeho práce, často v poměrech nejružnějších konané, náležitě posouditi a oceniti. Známe faráře, který třeba po celých 20 let své k něžské činnosti práh školy nepřekročil.

Kdyby pravomoc farářova ke katechetům plynula z toho právního titulu, že církevní právo zná od nejstarších dob diakony-katechety, kteří učili náboženským pravdám, mohl by z toho příště „Věstník“ stejně vyvoditi, že má též místní farář právo vyučovati i dozírati k vyučování na fakultě theologické, kdyby náhodou nalézala se ona v jeho farnosti. Ba mám o logické čipernosti páně pisatelově tak vysoké mínění, že by dovedl z historie a kanonického práva dokázati své právo k dozoru i na třech fakultách ostatních, poněvadž, jakož jsme řekli, by snadno vyložil, že university byly původně zřizovány církví, stály pod dozorem a vedením církve, a on, jak svrchu řečeno, k církvi učící a dozírající náleží, *«vi muneris sui»*. — A ještě k těm jáhnům-katechetům a k vykonávání jich úřadu *«pod vedením a dozorem místního faráře»*, jedno slovo. Jestli v staré církvi mladí jáhnové konali některé náboženské úkony pod vedením a dozorem staršího faráře, měl by vice versa vlastně dnes na př. některý mladý farář, kdyby ve škole chtěl učiti, konati tento svůj úkol pod vedením a dozorem starého, v úřadě svém na osadě sešedivělého, zkušného katechety. — —

*

Jsme ovšem daleci toho, abychom nechtěli uznávati, že farář má pravomoc i ke školním dítkám i ke katechetům *jako ke svým farníkům*. Chtěl-li by tudíž své farní dítky poznati, a uznal-li by tento způsob za nejvhodnější, může zajistě i jako farář i jako člen místní školní rady dítky a katechety ve škole *navštívití*, ač myslíme, že by úřadu pastýřskému lépe odpovídalo, kdyby farář, pokud jeho věk a jiné, *nutnější* povinnosti nejsou tomu na překážku, k lepšímu poznání svých farníků každého roku náboženské vyučování sám v některé třídě převzal. Toto „právo“ jsme chtěli faráři tak málo upřiti, že jsme se v článku z 15. ledna přímo za to přimlouvali, aby nejen školní klerus účasten byl po přání ordinariátu

práce v duchovní správě, nýbrž i farář v přátelské družnosti s katechety žil a sám též na školní výchově dítek bral podíl. Autor článku ve „Věstníku“ toho, bohužel, *nePOCHOPIL*. —

Opakujeme ještě jednou: Farář, má právo ke katechetům jako ke všem svým farníkům; právo, jež často *končí vystěhováním katechetů z jeho farnosti*. Chce-li je vyhledávat ve škole, aby je zdržoval, nebo chce-li hledati vhodnějších cest ke styku s nimi, aby je, jak se na faráře sluší, přátelstvím ke své osobě upoutal, jich lásku a důvěru získal, vlivem své osoby, povzbuzením k účasti na tárních úkonech a na farní pastoraci přiměl, to ovšem náleží jinam, totiž do pastoralní theologie a do farářovy praktické, pastýřské zdatnosti. Je-li současně náboženským dozorcem ustanoven, má ovšem ještě práva jiná. —

Tím, jak doufáme, vyčerpali jsme sdostatek „právnícké názory“ o poměru faráře a katechety, pokud je „Věstník“ ve svém článku z 10. února uložil, anebo se jich aspoň dotekl.

„Věstník“ slibuje, že pojedná ještě o tomto poměru „na základě církevního a státního práva“. Přenecháme tedy další slovo jemu. Jenom jedno ještě na konec „Věstníku“ připomínáme: *Zákony nejsou tennisové míče, s nimiž může každý, kdo se jimi rád obírá, libovolně a pro kratochvíli pohrávati. Zákony jsou meče, na obě strany broušené.* Kdo dilettantsky, neopatrně, lehkomyslně s nimi každé chvíle rád se ohání, sám je vinen, když často do krvava své prsty pořeže. *r.*

Demokracie a náboženství ve Francii.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Podle *Bergsona* zase, »Fichte a Chateaubrianda naši generace«, »duchovního svědomí okamžiku«, jak se jeho žák pronáší, jest vlastním polem rozumu a tudíž i vědy obor hmotný, neorganický. Do říše duše a života vniká jen filosofie intuicí. Věda jest služkou života, opatřuje, co je užitečno a prakticky nevyhnutelné tím, že buduje své theorie a systémy. Jen láska proniká k jádru bytí, z něhož se otvírají nekonečné perspektivy. Tím zjednává Bergson místo pro Boha, svobodu, nesmrtelnost. Tvoří však tím spolu uprostřed vše nivellisující demokracie místo pro elitu, jež prosta vši demagogie a fanatismu, v lásce a nezištnosti k nejvyšším cílům může spěti. »Mladí lidé jsou jeho učením proto tolik zaujati,« praví románopisec *Paul Acker*, »že mládeži překonáním racionalismu vrací úchvatné krásy idealismu. Proto jsou jeho žáci plni vděčnosti k němu.«

Veliký vliv na myslící mládež má i Bergsonův žák, *Georges Sorel*, bojovný theoretik revolucionářského syndikalismu. Krutě trpká kritika, pohrdání demagogickými průměrnými politiky a jejich bezcharakterními pletichami, jest duševním východiskem jeho zápasů. Nevěřící ve zlepšení poměrů vývojem a ve vytříbení humanitních idejí. Nezbyvá proto jiná cesta než násilí, revoluce. Jako bourgeoisie si vytvořila »mythus« republiky a svobody, tak tvoří si proletariát, když tento první pokus tak žalostně skončil, »mythus« všeobecné stávký, jež bude s to, aby proletariát nadchla k výbojnému zápasu. Z těchto jeho ran, zasazovaných racionalistickému individualismu, státní všemohoucnosti a utilistickému materia-

lismu, má mládež upřímnou radost. »Neznám účinnějšího protijedu proti zbahnění dobovými předsudky,« praví *Lotte*.

Zvláště ostře zápasí Sorel s racionalismem liberálních protestantů (Buisson, Steeg, Pécaud, Mouod, atd.), kteří ve třetí republice domohli se tak velikého vlivu na utváření věcí: »*Reformovaní dopustili se v XVI. století veliké chyby, že odstranili mnišské řehole*. Domnívali se, že každý věřící, čte-li pozorně bibli, může si svůj náboženský život lépe upravit než staří mniši; dnes víme, že tento život v nesmírné většině případů jest bezúčinný. Lze snadno dokázat, že eucharistický kult tvoří jednu z největších sil katolicismu; kalvinisti jej zne-možnili. Dnes víra v božství Ježíšovo stala se mezi protestanty velmi vzácnou.»

»V XIX. století domnívali se mnozí filosofové, že protestantismus stane se liberálnějším, dovede-li se dnešním poměrům přizpůsobiti. Nebyl jako katolicismus přetížen nadpřirozenými věcmi, přesycen dogmatikou, nebyl duchovní vládě podřízen; ale umírá právě z těch důvodů, jež dle rozumu oněch filosofů měly jeho trvání zajistiti. *Dnes tvoří francouzští kalvinisti obávané politické sdružení, jež všechny nepřátele křesťanstva v jejich beznáboženské propagandě podporuje; . . .* co vydávají kalvinisti za nejvyšší projev své theologie, jest jen měkký tlach; . . . jejich duchovní, téměř všichni, odpuzují svým pokrytectvím. Neúspěch tohoto náboženství musí býti církvi jen výstrahou před moudrými rádci, kteří na ní žádají, aby dělala veliké ústupky racionalistickým nechutnostem. Protestantismus odumírá tím, že nechtěl býti křesťanským v dřevním slova smyslu.» Tak praví Sorel.

S jednostrannou příkroostí reaguje v těchto myslitelích život, skutečnost proti domýšlivosti vše ovládajícího racionalismu, že jest jedinou půdou, s níž lze ke skutečnu a životu proniknouti. Skutečno není jim jednoduché, podle logického schematu rozčleněné, a proto je bláhovo chtít systemisovati jevy života a duše zrovna tak jako jevy neživé hmoty. Tedy zase něco jako Brunetièrovy »*faillites partielles de la science*.«

Jinak postupuje se demokracie a náboženství v mužích, jimž *Boutroux* a *Bergson*, *Sorel* a *le Bon* ukázali cesty do tajů náboženství. Tvoří dost ostře ohraničenou duchovní vrstvu, jež v *Charles Péguyovi* uznává svého mistra. Našla si cestu k veřejnosti časopisem »*Les Cahiers de la Quinzaine*« a od tří let má v »*Bulletin des Professeurs catholiques de l'Université*« náboženský orgán, jehož ředitelem jest *E. J. Lotte*, laický apoštol vzorné horlivosti a neochvějné stá- tečnosti.

Obrat ve třetí republice, Dreyfusova aféra, v níž republikánská aristokracie musila ustoupiti antiklerikální demagogii, byl také této straně východiskem obratu. »Dreyfusova aféra, v níž zápasili jsme z celého srdce a všemi silami, otevřela nám oči a osvětlila nám náš omyl. Bojovali jsme s nespravedlností státní rai- sony za nezákonně odsouzeného nevinného člověka. Sotva však přívrženci Dreyfusovi nabyli vrchu, poškozovali obratem ruky spravedlnost a vlast nej- horším způsobem. Je třeba připomínati hanebnosti *Combesovy* vlády? Začátky antipatriotismu? Vzkříšení antiklerikalismu? Založení zednářsko-atheistického stát- ního náboženství na materialistické a sociologické basi? A všechny ony špatnost a zločiny — udavačství, konfiskace, olupování a vypovídání — těchto dvanácti posledních let?«

„Jaká porážka, jaká špinavá porážka! Všude egoismus, cynismus, zrada! Neřesti bourgeoisie, — sabotáž a neplodnost — zkazily lid; neřesti politiky — lež a parlamentarismus — zkazily všechny vrstvy. Kam se máme obrátiti?

Právě v tomto okamžiku obrátila hra událostí naši pozornost na církev.

Křiklavá nespravedlnost, s jakou se stát k ní choval, rozptylovala naši starou nedůvěru; její chování vynucovalo si v nás obdiv a sympatie. Nic nás nezískávalo tak, jako tato trpělivost v protivenství, tato důstojnost a pevnost Církev zdála se nám vítěznou. *Považovali jsme ji za mrtvou, vstala zase z mrtvých.*“

Současně praskala pod dvojím vlivem psychologie Bergsonovy a morální kritiky Péguyovy kostra *Tainova scientismu, Renanova intelektualismu a Kantova moralismu*. Byl to útek z determinismu, vzlet k opět nalezenému Bohu.

„Nevím již, který Atheňan prohlašuje v *Platonově „Hostině“*, píše *Lotte*, „že skutečně žije teprv od té doby, co zná Sokrata“. Řekl bych totéž o Bergsonovi, kdybych se nebyl stal křesťanem od té doby, co ho znám. Studium jeho filosofie, studium, jež počal jsem, tona v nejhrubším materialismu, otevřelo mi cestu k osvobození.

Až do r. 1902 vězel můj duch v poutech Tainových a Renanových. To byli bozi mého mládí.“

(Dokončení.)

Výchovné prostředky v rodině.

(Podává Dr. IGNÁC RATH).

Dítě! Co radosti a co nadějí, co bolesti a úzkostí vzbuzuje v srdci rodičů toto nevinné, kratinké slovo! Jak zjemňuje láska k dítěti i to nejdrsnější a nejtvrdší srdce životem těžce zkušeného muže! Jakou rozhodnost, vytrvalost a odvahu mu dodává v boji o existenci. Jak pozorným, povolným, pokorným a vděčným jej činí k osobám, které vzděláním a mocí ani z daleka se mu nevyrovňají, pro které by snad jinak měl nanejvýš pohrdavý úsměšek, kteří však najednou nabývají pro něho nesmírné důležitosti, poněvadž mohou přispěti ku zvýšení blaha drahého jeho dítky!

Jak činí starost o dítě nepřístupné samotáře a neúprosné despoty lidmi společensky milými, kteří každou slušnou společnost, zvláště pak společnost dětskou, v zájmu svého miláčka horlivě vyhledávají a ku zvýšení jejího významu dle sil svých všemožně přispívají, poznávajice, že sebe promyšlenější výchova rodinná nepostačuje, aby si dítko v pozdějších letech dovedlo zjednatí za všech poměrů úctu, lásku a vliv v té společnosti, ve které i po jejich smrti musí prožít celý svůj život! Jak pečlivě začnou si rodiče z lásky k svému dítěti všimati nauk a institucí, které jim před tím byly stanoviskem dávno »překonaným«! Jak vděčně přijímají každý pokyn upřímných, zkušených lidí!

Dítko! To slabé bezbranné stvoření, to stvoření dojemného pláče a úsměvu, plného rajského kouzla, *dítko to je, které je nejvzácnějším statkem rodiny, církve i státu.*

A jestliže společenské poměry v posledních dobách nabyly takové příkrosti a bezohlednosti, není zajisté jednou z příčin nejposlednějších okolností, že i ti nej-mocnější, nejbohatší, nejprůchytější, nejsvědomitější a vychovatelsky i společensky nejnadanější rodiče přes všechnu svoji práci, přes všechny svoje oběti pozorovali,

že milované dítě jejich na celém tom širším světě, mezi všemi těmi miliony lidských tvorů, nenajde prázdného upřímného přítele, který by mu po smrti rodičů aspoň poněkud nahradil jejich obětavost a lásku.

Tyto smutné poměry společenské vyprovokovaly v některých případech přímo zoufalé napjetí sil. Zoufalství je však velice špatným rádcem jak ve směrech jiných tak zvláště ve směru výchovném. Tato nervosa spolupůsobila při vzniku onoho odporného a zhoubného »boje« o školu, vedla k nepřírozenému nápodobení existenčních a politických zápasů světa dospělých, a vedla konečně k onomu *osudnému ignorování blahodárného idealismu, plynoucího s křesťanské víry, naděje a lásky.*

V tomto vlnobití názorů a snah, v tomto víru protichůdných směrů, ukládá každému jednotlivci, ať moudrému, ať málo nadanému, ať mocnému, ať slabému, přirozený cit i zákon občanský těžkou povinností, *vychovati slabé, milované dítě pro vítězný zápas života*, v němž klesají před našima očima nejsilnější heroové. A kdo by mohl mít srdce tak tvrdé, aby neměl porozumění pro úzkosti svědomitých rodičů? Kdo by měl odvahu ignorovati zásady a zřízení, která jim zodpovědnou jejich práci umožňují a usnadňují? Kdo by nechápal, že v našich dobách naprosto nemůže stačiti výchova ledabylá, nýbrž že pro tento svět, který celkem ani obětovati nemůže a neobětuje ani tam, kde by mohl a měl, úspěchy vítězného pokroku slabosti jednotlivce, kdo by nechápal, že pro tento svět je třeba zajistiti dítě všechny podmínky, aby v tomto vysoce vyspělém světě jako rovnocenný člen společnosti lidské mohlo jednou spolupůsobiti na dalším rozvoji lidstva a radovati se z výsledků bojů a práce předcházejících tisíciletí?

K dosažení tohoto cíle je však třeba nejen práce rodičů a jiných výchovných a vzdělávacích činitelů, nýbrž i práce dítěte samotného a to práce nadšené a horlivé, pozorné, svědomité a vytrvalé. Tuto *chut k práci je při těkavosti dítěte třeba vzbuzovati a udržovati také uměle*, a někdy i prostředky přísnějšími, aby se dítě neopozdilo a nezanedbalo. Rodiče však jsou zároveň povinni starati se o to, aby tato práce a toto donucování k ní neuvádělo dítě v nespokojenost, omrzlost a malomyslnost. Je třeba přísnosti; ale tato *přísnost musí býti ve službách lásky*. Je třeba žádati na dítěti oběti, ale tyto oběti nemají, pokud možno, život jeho činiti smutnějším, nýbrž krásnějším, obsažnějším a cennějším. Je třeba pěstovati u dítěte smysl pro skutečnost a její požadavky, ale nesmí se zanedbávati ušlechtilý idealismus, musí se žádati poslušnost přesná a ochotná. Ale při tom je třeba vychovávat dítě k samostatnosti a podnikavosti; je třeba učit dítě snášenlivosti. Ale při tom je také třeba *podporovati jeho energii*, aby slušně, spravedlivě ale účinně dovedlo hájiti svých práv samo neb prostřednictvím jiných k tomu povoláných osob.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ukázky žákovských vycházek po Praze.

Napsal VÁCLAV HRUDKA.
(Pokračování.)

Koncem století XVII. a počátkem XVIII. vyvinuly pražské kláštery úžasnou činnost

stavitelskou i uměleckou. Na Malé Straně řády přímo závodily o primát v uměleckém podnikání. A návštěva chrámu sv. Tomáše již byla věřícím nebezpečná pro sešlost klenby, střechy a celé stavby!

Na štěstí měl řád v osobě *Serafina Melzra* výborného převora, jenž již v Bělé získal zkušenosti v oboru stavebním. Melzer zastával úřad převora v letech 1722—1734.

S velikými obtížemi přistupovalo se k důkladné obnově chrámu a zabezpečení staveb, neboť nebylo prostředků.

V letech 1725—1727 *Kilian Ignác Dientzenhofer* zbudoval hlavní fasádu za 2500 zl., a obnovu chrámu vypočetli na 25.000 zl. Kontrakt sepsán se stavitelem Dientzenhoferem 26. dubna 1727. Klášter však musil dát roztaviti 4 stříbrné sochy Martinicovou věnované, aby získal prostředků. Tyto sochy vynesly 8000 zl.

Slušl spravedlivě uznati a oceniti činnost Melzrova, muže opravdu vzácného. K zamyšlené rekonstrukci kostela vybral nejlepšího tehdejšího pražského stavitele, *mladšího Dientzenhofera*, jenž povolal si k pomoci nejlepší malíře i sochaře, takže společným úsilím vzniklo dílo, jež jest důstojnou náhradou bývalé gotické svatyně. V některých detailech Augustiniáni vítězně konkurují s uměleckou výzdobou sv. Mikuláše!

Melzer s úžasnou energií sháněl prostředky k dovršení přestavby. A mimo to odpor souseda, knížete Filipa Lobkovice, několikrát přivodil úřední přerušení stavby. Vlivem knížete musily odpadnouti jižní galerie chrámové na východní straně, aby kostel v úzké uličce Letenské byl nižší a nestínil paláci. Při výstavbě chrámové kopule architekt sesílil zdi a potřeboval zazditi dvě okna v presbytáři, jež otvírají výhled z knížecí oratoře, spojené s palácem. Konečně dovolil Lobkovic zmenšiti okna oratoře, aby se mohl postaviti mezi ně na jižní straně presbytáře oltář, a dovoleno mu na jeho náklad prolomit okno do jižní poboční lodi. Ovšem pro zachování symetrie totéž musil učiniti v severní vedlejší lodi.

Uvážíme-li, co vše převor Melzer musil překonati, nežli byla loď chrámová 8. prosince 1729 a presbytář 24. srpna 1731 vysvěceny, jistě mu zachováme vděčnou paměť za vše, co vykonal pro české umění.

Těchto několik historických poznámek jsem musil uvést, abys porozuměl stavitelským změnám v této svatyni a jejímu uměleckému přerodu. —

Chrám sv. Tomáše zevně, svojí výzdobou, obrazy, oltáři, lavicemi, klenbou, římsám, činí dojem barokové stavby. Ale přece jistě pocituješ, milý příteli, že zde něco tento dojem tísni, ruší. Při vstupu do barokových chrámů pocituješ lehkost, vzdušnost, nad tvou hlavou se rozpinají širá pole klenbová, buď příjemně bílá neb

dle vzorů Pozzových perspektivními malbami ozdobená. Znáš od sv. Mikuláše i od sv. Jakuba tyto úžasné nástropní malby, jež svojí malovanou architekturou prolamují, fiktivně prohlubují strop do nekonečných hloubek. Pokud se týče rozvíjení chrámového půdorysu, ovládání prostoru chrámového, rozměry šíří i výškou, vytváření členitosti celku, poví ti o baroku více nežli tento chrám mnohé menší, třeba i vesnické kostely, jako Panenské Břežany, Vosov u Hostomic, Vodolka a jj.

Půdorysem nepodá ti svatyně sv. Tomáše přesného obrazu o barokovém chrámu. Baroko miluje prostrannou hlavní loď, oválnou, podélnou, kruhovou, oklopenou výklenky neb kaplemi. Zde vidíš zachovaný půdorys gotický, dlouhou, vysokou a úzkou loď, dlouhý presbytář, jakž bylo zvykem stavěti v řeholních chrámech, neboť potřebovali místo pro řeholní chór.

Chrám sv. Tomáše jest užiti, adaptace gotických zbytků. Proto nepodal architektu přiležitosti ovládnouti a rozčleniti veliké prostory, jak Dientzenhofer dovedl při nových stavbách. Nejvíce mohl uplatniti svůj vzrušující, živý styl na západní fasádě, kterou nejdříve provedl a kde byl vázán jen starým mramorovým portálem asi z roku 1613. Také socha sv. Augustina jest starší. Některé sochy z Dientzenhoferovy stavby již scházejí. Mohutně upravil jižní portál k Josefské ulici, že ovládá celou délku ulice již od ulice k mostu. Pohled na západní průčelí je zničen později přistaveným domem. Všimneme si, jak nad těžkým spodkem s dórskými pilastry a sloupy položil mohutné voluty a stavbu vkusně vyvrcholil štítem. Bohaté barokové dvěře, dřevěné, železným plechem pobité a plechovými ornamenty pokryté, západní z r. 1727., a na jižní straně kostela z r. 1728.

Ve vnitřku chrámovém přidal kopuli dle vkusu baroka s nízkým tamburem — svislé dolejší stěny kopule. Viz, jakými triky Dientzenhofer si pomáhal, aby vyvážil nadbytek svislých linií v původní stavbě, a uplatnil linie vodorovné, po kterých touží baroko: nad vedlejšími loděmi upravil galerie, k pilířům přidal mohutné polosloupky a pilastry, jež nesou bohatě vyvinutou a silně vystupující římsu. Tak zlomil přílišnou výši chrámu. Pasy vystupujícími od jednotlivých polosloupů a pilastrů rozdělil strop na rozsáhlá klenbová pole, jež poskytl malíři dosti místa. (Pokračování.)

SMĚS.

Oprava »Věstníku«. Na článek »*Věstníku*« z 10. února, nadepsaný »*Dvoji klerus*«, poslal zodpovědný redaktor hlavního listu »*Vychovatele*« k rukám chefredaktora »*Věstníku*«, vldp. Jana Pauly-ho následující opravu:

Na základě § 19. tiskového zákona žádám, aby v nejbližším čísle »*Věstníku* katol. duchovenstva« na témž místě a týmiž literami byla k úvodnímu článku téhož listu z 10. února t. r., nadepsaného: »*Dvoji klerus*« otištěna následující oprava:

1. Není pravda, že v úvodním článku »*Vychovatele*« čís. 2. t. r., nadepsaném: »*Dvoji klerus*«, tvrdí se věci, »které jsou nebezpečné pro staletou organizaci církevní, a které jsou s to svými falešnými a nepravnickými názory způsobiti rozbroj a povážlivé trhliny mezi kněžstvem«. Ale *pravda* je, že řečený úvodní článek »*Vychovatele*« fakticky existující stav dvojího kleru, kurátního a školního, který vlivem zákonodárství světského v oboru školním zcela mimo církevní kodex hlavně ve velikých městech během doby se vyvinul, konstatuje, ale tento stav *neschvaluje*. Právě se v řečeném článku »*Vychovatele*« výslovně: »Poměry tyto nejsou zdravé a rozhodně ne v duchu církevního zákonodárství«. Proto je pravda, že tvrzení »*Vychovatele*« se staletou církv. praxí se shoduje, jeho názory jsou správné a právnické, a za jednotné a svorné působení kněžstva kurátního a katechetů se přimlouvají.

2. Není pravda, že »*Vychovatel*« tvrdí, že »katecheti vedou duchovní správu mládeže školní, tak jako klerus kurátní vede duchovní správu dospělých a dospívajících«; nýbrž pravda je, že zákony světské, v první řadě zákony školní, tuto praxi zavedly, a že toto ustanovení, jak »*Vychovatel*« ve svém článku tvrdí, je *proti* dosavadnímu církevnímu zákonodárství, podle něhož má se *všechno* kněžstvo, tedy i farní, pastorační práce ve škole účastniti, jako kněží-katecheti měli by se účastniti pastorační práce v chrámu.

3. Není pravda, že tyto zásady »*Vychovatele*« jsou nesprávné; ale pravda je, že jsou správné.

4. Není pravda, že tvrzení »*Vychovatele*«, že »katecheti tvoří zvláštní stav mimo kodex církevní, t. j. stav mimo or-

ganisaci kleru církevním právem stanovený, jest názor ven a ven nesprávný, ač nedíme-li přímo haeretický, pro organizaci v církvi nebezpečný a farní organizaci vážně ohrožující«. Ale pravda je, že »*Vychovatel*«, jak ze svrchu uvedených názorů vyplývá, toho *netvrdí*. Jest tudíž tvrzení »*Vychovatele*« a jeho názor ven a ven správný, zcela orthodoxní, pro organizaci v církvi bezpečný a farní organizaci vážně podporující.

5. Není pravda, že chybný je výrok »*Vychovatele*«, že katecheta je duchovním správcem mládeže, zrovna tak jako farář je duchovním správcem dospělých, ale je *pravda*, že »*Vychovatel*« tento výrok ve svém článku nikde *neucinil*, a podobný názor, jak z předchozího zřejmo, neztává.

6. Není tudíž pravda, že tvrzení »*Vychovatele*« je chybné, že vede ke konfusi názorů a otevírá veliké pole sporů mezi farním duchovenstvem a katechetou. Ale pravda je, že tvrzení »*Vychovatele*« je správné a volá po svorném spolupůsobení farního duchovenstva s katechetou a katechetů s farním duchovenstvem. — Profesor Emanuel Žák, kníž. arcib. notář a školodzorce, ordinariátní komissař, t. č. redaktor *Vychovatele*. —

»*Věstník*« vložil opravu do *zvláštního* článku, v němž zprvu vykládá, že naše oprava je ojedinělá. tiskovému zákonu neodpovídající. Dejme tomu. Nevyhovuje-li tiskovému zákonu, jistě vyhovuje *osmému příkázání*: »Nepromluvíš proti bližnímu svému křivého svědectví.« To je snad starší, nežli tiskový zákon, a tomu je povinen vyhověti každý zodpovědný redaktor, byť zasláná oprava paragrafům neodpovídala. Jistě že z *tohoto důvodu* »*Věstník*« místa jí popřál. — Pisatel článku ve »*Věstníku*«, v němž opravu uveřejnil, neví, proč redaktor užil všech svých oficiálních titulů. Můžeme tu to vysvětliti. Jsou lidé neobyčejně hladoví po hodnostech a neskrotně ctižádostí. Na ně takový způsob zaslání opravy má podivuhodné účinky. Neukojený hlad se ozve, přirozenost se probudí. Prohlašujeme však, že to o autoru článku ve »*Věstníku*« *neplatí*. Dopustili jsme se tu v rychlosti práce omylu. — »*Když* »*Věstník*« tuto poznámku učinil, uvádí proti naší opravě »zdrceující doklad«, že prý »*Vychovatel*« přece jen tvrdí, co ve své zasláné opravě *neschvaluje*. Nebudeme o té věci »*Věstník*« znovu přesvědčovat.

Kdyby byl *»Věstník«* chtěl své čtenáře řádně informovat, měl otisknouti buď celý, anebo aspoň podstatné části našeho článku, jako my v dnešním čísle činíme, nikoli však jednotlivý odstavec vytrhnout, a dáti našemu článku právě opačný smysl.

Jestli *»Věstník«* došle zprávy dpp. farářů pražských a venkovských svědčí, že cítili se našim článkem napadenými, žádáme *»Věstník«*, aby tyto zprávy uveřejnil anebo adresy jich zasilatelů dal naší redakci k dispozici. Pošleme jim náš článek, a z něho oni nejlépe se přesvědčí, zda *»Věstník«* je správně informoval o meritě našeho článku čili nic.

O budoucí reformě školy. *»Věstník«* učitelských jednot, mluvě o nutné reformě příští školy, do níž jistě zkušenosti, učiněné na poli války, a potřeby dob příštích vhodí svůj kvas, píše ve svém čísle z 12. února mezi jiným takto:

»Ve válce tak ohromné, jakou jest nyní, neupadá lidstvo fysicky i tenkrát, kdy řady jeho mizejí ve vlastní krvi, ale obrozuje se i lidstvo, a škole případné úloha, aby toto obrozování se učinila předmětem i rámcem svých reform. K budoucí škole, nikoli budoucí ve smyslu utopijském, musíme tudíž už hleděti jako ke škole reformní. Reformy, principiální reformy už dávno byly žádoucí ve všech našich školských oborech, a nedostavovaly-li se tak úspěšně a rychle, jak bychom si byli přáli, vězelo to v onom společenském a státním utkvělém systému, jenž nyní byl překonán událostmi světové války

Reformy budou snad nyní míti volnější půdu, uvolněnější cesty k svému uplatnění. Válka odstranila mnohou urputnost, která se pokrokovým akcím školským stavěla napříč.

Už v tom, jak poměry válečné spojily z dané nutnosti školu bezprostředně s životem a jak v praxi si vyžádaly, aby postavila se přímo do služeb veřejnosti, spatřovati lze jistý pokrok, neboť tu přiveden byl k platnosti princip, který dosud uznával se jen jednostranně, kdežto druhou stranou škola sloužiti musila jen nápadům byrokratickým a neživotnému systému starého, lépe řečeno zastaralého řázu.

Zde bude nutno, aby bezděčné porážení starého systému bylo náležitě uvědoměno a rozvedeno. Byl-li proražen byrokratický smysl, který školu omezoval zase jen na

školu, takže z ní vytvořil do jisté míry i suchou větev na zeleném stromu života, pak přenést se musí všechno to, co nová doba samočinně si uplatnila, na úplný školský organism, což znamená zreformovati školu v duchu nově vyvolaných potřeb od základu a na podkladě seriosní praxe životní. —

Že nastane reforma školy, věříme i my. Ale rozhodně nenastane v tom smyslu, jak si páni *»pokrokoví«* přejí, ve smyslu *»školy laické«*, jež náboženství ze školy vylučuje. My naopak věříme, že náboženský moment v ní se uplatní. Pro účelnou, časovou reformu metody ve vyučování náboženském sami ovšem se přičinujeme.

K předčasnému ukončení letošního školního roku. Některé denní listy přinesly zprávu, že nejvyšší úřady školní uvažují o tom, že bude nutno vzhledem na válečnou situaci jakož i nebezpečí epidemií letošní školní rok dříve ukončiti. Zpráva této byl leckde dáván falešný výklad. My můžeme z pramene dobře informovaného sdělit, že by předčasné ukončení školního roku stalo se jenom v tom případě, když by všeobecně rostoucí nebezpečí epidemie, na základě skutečných onemocnění, vyžadovalo toho to opatření. Dosud však, bohudíky, tohoto nebezpečí není, a nejvážnější autority lékařské varují se každého prosvětlení o tom, že by skutečné epidemie vyskytnouti se musily. Jestli byly za dřívějších dob epidemické nemoci nerozlučnými průvodkyněmi války, dnes, při výborných hygienických opatřeních, nemusí tak býti. Klid myslí, střídmost, čistota jsou nejlepšími obránci proti epidemii. — Za to však bude nutno *dospívající školní mládež na venkově hojněji než jindy od školní povinnosti osvoboditi*, aby polních prací při nynějším nedostatku dospělých mužů, pokud síly její stačí, mohla se účastniti. Šíříme všude pevnou důvěru v Prozřetelnost, pracujeme se zdvojnásobnými silami ve škole, abychom nutně učivo v hlavních rysech probrali, hledíme případnými poučeními z nynější válečné doby působiti na mysl a na charakter mládeže; *snažme se, aby i ona ve své mladé mysli nynější vážnou dobu prožívala*, to jest hlavní náš úkol v nynějších časech. Mluvit o předčasném všeobecném ukončení vyučování školního je zatím — velmi předčasně.

Vychovatel vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, pololetně 3-50 K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepočítá a nehran. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákov, prof. na Smíchovské, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchovské 992.

Právní poměr mezi farářem a katechetou. — Demokracie a náboženství ve Francii. — Výchovné prostředky v rodině. — Feuilleton. — Směs. — Literatura. — Listárna redakce.

Právní poměr mezi farářem a katechetou.

Věstník dostal svému slibu. *Právnický* rozebral poměr mezi farářem a katechetou. Rozeběřeme zde i my právnické názory *»Věstníku«* jeden po druhém. —

Po přečtení článku zůstane v každém nepředpojatém, nestranném čtenáři dojem: Farář má samá práva a žádné povinnosti ke katechetovi; katecheta pak samé povinnosti a žádná práva vůči faráři. Nanejvýš když farář *»ex titulo charitatis«* pozve jej o církevních průvodech k assistenci, k nějakému kázání a podob., když napřed jej *»ex titulo iustitiae«* z chrámu vykázal, aby v něm *»pro své pohodlí«* mši sv. Bohu chválu a díky nevzdával.

Co *»Věstník«* katechetovi ukládá, je věru charakteristickým. *Onesimos*, uprchlý pokřtěný otrok, když poslán byl k *Filemonovi*, pánu svému, nesl si ve svém doporučujícím listu více práv, nežli jich *»Věstník«* po celém skoro dvou-tisíciletém vývoji církevního života a kanonického práva katechetovi, jdoucímu na osadu přisuzuje. A přece tu jde bratr k bratru, stejným stupněm svěcení k svému povolání připravený!

To je první dojem, který po přečteném článku ve *»Věstníku«* jsme měli. — Leč přistupme k meritu věci.

»Věstník« stále mluví o farářovu *právu* k vyučování školní mládeže, a zamíčuje jeho *povinnost* vyučovati. — Poněvadž s rozvojem školství farář této povinnosti v některé osadě dostáti nemohl, ustanovil tam biskup *samostatného katechetu*, aby místo faráře mládež školní vyučoval a vychovával. Tuto pravomoc mu dává *biskup*. Delegovaná jest tato pravomoc katechetova potud, že k ní byl delegován nejvyšším učitelem náboženství v diecesi, *biskupem, a nikoli farářem*. Katecheta koná tedy duchovní správu školní mládeže *odvisle od svého ordinaria, biskupa, ale neodvisle od svého faráře*, není-li farář ordinariem jmenován nábož. školdozorcem. Právi-li *»Věstník«* že katecheta tuto duchovní správu školní mládeže *»nekoná neodvisle od faráře«*, je rozhodně v právním omylu.

A jestli *»Věstník«* z toho, že kaplan smí křtíti, zaopatřovati, pohřbívati, odváděti, církevní průvody vésti, kázati a t. d. bez dovolení farářova, kdežto kate-

cheta nikoli, jestli z toho dedukuje, že »obor působnosti katechetovy je mnohem užší než u kaplana«, a katecheta patrně na faráři tím závislejší, pak odpovídá sice tento závěr velmi přiléhavě velikášství autora článku ve »Věstníku«, ale s rozumem shoduje se asi tak, jako tvrzení, že obor působnosti advokátovy, lékařovy, professorovy je mnohem užší, nežli obor působnosti kaplanovy, ježto advokát, lékař, professor nemůže křtít, kdežto kaplan ano. Neboť je zřejmo, chtěl-li by někdo srovnávat obor působnosti katechetovy a kaplanovy za účelem jejich hodnocení, mohl by to učiniti jediné s hlediska: Co je důležitější částí pastorače, učiti nebo pohřbívati, církevní průvody vésti a podob.? Ovšem řešiti takového, z ješitnosti vzniklé otázky, zůstáváme »Věstníku«; sami se jimi zabývati nebudeme. — —

Ale to je faktum, které můžeme mnohými příklady dokázati. Když na rozsáhlé osadě, v níž »Věstník« je redigován, není to či ono v pořádku, z obsahu »Věstníku« ihned to možno poznati. »Věstník« proběhne onen casus »podle církevního a světského práva« *in forma generalí*, všeobecně, jako by ve všech farních osadách byly stále konflikty, nesváry a nedorozumění, a způsob, jakým je upravuje a řeší »Věstník«, měl býti direktivou a instrukcí pro všechen katol. klerus v zemích koruny české.

»Věstník« z názoru, že jurisdikce farářova jest ordinaria (ač její rozsah quoad forum externum et internum naprosto nechce chápati, dovozuje: »jako papež má jurisdikci pro celou církev, biskup pro celou diecesi, tak přísluší faráři řádná jurisdikce pro celou farnost«. Čili jinými slovy *farář je papežem ve své osadě!* Názor ven a ven nesprávný a velmi podezřelý. Z toho na konec první části své církevně právní úvahy dedukuje: »Farář je samostatný rektor ve své farnosti i pokud náboženské výchovy školní mládeže se týče, a katecheta jest kněz jemu přidělený a tudíž faráři podřízený.«

Z toho, že katecheta »vices gerit parochi loci in religiosa educatione e institutione juventutis«, nemusí ještě následovati, že je mu podřízený v tom smyslu, že právo dozoru, jus inspectionis, v první řadě a výhradně faráři náleží. Známe *ordinariální výnos*, tedy autoritativní, autentický výklad církevního práva, kde výslovně se dí:

»Není správně, chce-li si farář ve příčině škol i přes ustanovení zvláštního ordinariálního školdozorce náboženského podržeti práva a je vykonávati. nevykonáváje právům těm odpovídajících povinnosti, neboť je-li mu at mravně at fysicky nemožno konati dotyčné povinnosti, nelze souditi jinak, než že jest mu at fysicky at mravně nemožno vykonávati i s povinnostmi těmi spojená práva, a jako první část tohoto okruhu přikázána zvláštním učitelům náboženství, tak druhá jeho část přenesena na zvláštní náboženské školdozorce, jež Ordinariát jakožto vrchní úřad církevní v diecesi ze své moci ustanovuje, kteréžto právo že mu přísluší, jest nejen samozřejmo, nýbrž vidno to dokonce i z § 2. říšského zákona škol. z 25. května 1868, § 5. zákona z 14. května 1869 a ministr. vynes. z 28. června 1869 čís. 5705. A že tím netrpí ani Tridentinum (sess. XXIV. cap. 4. de reform), zřejmo z toho, že funkce ty a práva nepatří mezi t. zv. iura stricta parochialia; a i když a pokud vyučovací funkce a práva farářům při-

*slušeji, nejde tu pouze o vyučování mládeže ve škole, nýbrž také o vyučování mládeže té jakož i dospělých katechisováním při t. zv. křesťanských cvičeních, a v tomto směru nepřenesena funkce ta, ba ani dozor na ni od biskupa na nikoho jiného, nýbrž vše ponecháno dpp. farářům.** (Ordinar. výnos čís. 17.732 r. 1914.)*

Tak výnos ordinariátu, který náš názor, v minulém čísle »Vychovatele« a tuto zase znovu opakovaný, skvěle a v plném znění potvrzuje, a mínění autora článku ve »Věstníku« důkladně vyvrací. Chce-li farář, někdy povinnosti vyučovací a někdy s ní i práva dozoru na katechety zbavený, s mládeží se stýkati, o její náboženských vědomostech se přesvědčovati a ji v křesťanském životě utvrzovati, má k tomu ještě *velmi široké a volné pole: v křesťanských cvičeních.* Tu může všechna svá práva i povinnosti vůči mládeži na své osadě dokonale uplatniti. Má k těmto cvičením *nepochybné právo a nepochybnou povinnost.*

Co praví »Věstník« o instrukci českého episkopátu ze dne 26. července 1869 § 12, dle níž bezprostřední péče, řízení a dohled na náboženské vyučování a náboženské cvičení ve *všech* školách veřejných i soukromých jednotlivých far náleží dotyčnému faráři, to jasně vysvětluje též *ordinariátní výnos*, kterého jsme se svrchu dovolávaly, když praví;

»Ustanovení zvláštních náboženských dozorců jest instituce ordinariátní, kterou biskupové mocí svého arcipastýřského úřadu jakožto vrchní správce diecése a parochi parochorum uvedli v život tam, kde za nastalých poměrů potřeba a prospěch dobré věci toho žádaly a žádají. Přísluší řízení diecese jim. a ostatní duchovní diecesi jsou jen pomocníky jejich na vinici Páně.«

Dále pak jest všeobecně známo, že církevním ustanovením novějšího data zbavuje se buď úplně nebo částečně — *iuxta rei et legis naturam* — platnosti své starší ustanovení církevní o věci té, podle známé regule: *»Lex posterior derogat priori«* resp. *»abrogat priorem.«*

Z toho však následuje, že není správně odvolávati se na instrukci českého episkopátu ze dne 26. července 1869, která je staršího

*) »Věstník« ve svém čísle z 10. března k našemu článku z 1. března odpovídá, že »článek náš žádných právních protidůvodů nepřináší«, a ničeho z toho, co nám »Věstník« dokázal nevyvrací. Doufáme, že mu nyní výnos nejduš. ordinariátu pražského, který tuto cituje, jeho pravní názory důkladně vyvrátí. Piše-li, že tvrdíme, že »farářovi do působení katechety ve škole nic není,« je to prostě nepravda, protože jsme toho nikde nenapsali. Na důkaz, že názory »Věstníku« jsou správné, dovolává se »Věstník« »Úředního slohu církevního« od dra Klem. Borového, vydaného r. 1887 str. 150. Povíme mu o novějším prameni práva, Je to »Právní rádce pro duchovní správu,« sepsal Jan Pauly, vydal r. 1902; kniha zajisté obzvláštní přesnosti, důkladnosti a spolehlivosti se vyznamenávající. Ale my na doklad správnosti citujeme nejnovější *nejduš. výnos ordinariátu pražského*, čís. 17.732 z roku 1914. Divíme se jen, že »Věstník« o něm ničeho neví. Kanonista »Věstníku« měl by přece znáti i *výnosy nejnovější*, a na nich své názory založiti, resp. o ně je opřít, nebo si je aspoň opravit.

data, pocházející z doby, kdy byl jen nepatrný počet katechetů škol národních, když jde o instituci náboženských školdozorců ordinariátních, která jest novějšího data. pocházející z dob pozdějších, kdy ve velkých obcích počet katechetů velice vzrostl. Byloť ustanovení § 12. zmíněné instrukce z r. 1869 derogováno co do farářova (resp. i vikářova) dozoru ke školám národním v některých městech a obcích, když pro tato města s četnými školami zřízení byli od biskupa diecesního zvláštní dozorcí náboženství, na něž přešly co do náboženského dozoru a s ním spojených povinností a práv ve školách povinnosti a práva dpp. farářů a vdpp. vikářů, tak jako na instituci zvláštních katechetů školních přešly povinnosti členů duchovní správy farní co do vyučování sv. náboženství ve školách tam a potud, kde a pokud farní duchovenstvo dle příkazu koncilu tridentského tyto povinnosti zastati nemohlo a nemůže, a kde tudíž nastaly poměry mimořádné, vyžadující mimořádného opatření, na kteréž arci ani Tridentinum, ba ještě ani zmíněná instrukce episcopátu českého z r. 1869 pomýšleti nemohly. Proto též těmto zvláštním náboženským školdozorcům přísluší dozírati ke školám po stránce náboženské. jim přísluší podávati o výsledcích dozoru toho každoročně zprávy bisk. Ordinariátu a činiti mu návrhy, jak co do žádoucích snad náprav věcných, tak co do pochvaly ať katechetů ať jiných členů sboru učitelského

Chce-li autor článku ve »Věstníku« s tímto autoritativním vyřízením polemizovati a jemu se vzpírat, jest jeho věcí. Ale my nemůžeme si odepřít, abychom neukázali na jednu z eskamotází, kterou »Věstník« provedl. Ačkoli sám se dovolává toho, že poměr mezi farářem a katechetou řečeným způsobem upravila instrukce biskupů a sám o tuto instrukci domnělé právo faráře vůči katechetovi opírá, nechce rozhodně chápati, že tyto instrukce biskupské mohou býti dle stávajících potřeb časových biskupem zase pozměněny, ba eskamotáží vpašuje do svých dedukcí za biskupskou instrukci *oekumenické sněmy*, jako by snad ony poměr faráře ke katechetům někde byly vymezily. Tento trik provádí pisatel článku ve »Věstníku« s tím, nám arci průhledným úmyslem jenom proto, aby mohl slavnostně prohlásiti, že »ani biskup nesmí mu zasáhnouti do jeho práv na katechetu,« že »ani biskup nesmí mu je vzíti a na svého komisaře resp. školdozorce je přenést!« Ale není ani nyní naší věcí poučovati autora článku o povinné reverenci k biskupu a jeho právům, ač on žárlivě též reverence pro sebe a svá práva na katechetech žádá.

Slovutný kanonista »Věstníku« ocitl se tu náhle v nesmírně nepřijemné situaci, z níž těžko se dostane, jestli ve své domnělé neomylnosti v otázkách církevně právních tvrdošíjně setrvá. Vystřelil, a kule zvláštním řízením prozřetelnosti zaryla se do jeho vlastního čela. To je osud všech čarostřelců. r.

Demokracie a náboženství ve Francii.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

(Dokončení.)

Bylo by zajímavé, uvést tu dojmy, jež prožíval Lotte při studiu Bergsonových spisů. Pro stručnost omezím se na jedinou větu: „Nezapomenu nikdy bouřlivých pocitů, jež přihlašovaly se ve mne z jara r. 1907 při čtení *„Evolution Créatrice“*. Cítil jsem Boha na každé stránce. Jen kdo léta bez Boha žil, pochopí radost z jeho nalezení.“

Sotva že se byl Lotte trochu vžil do tajů víry a zázraků modlitby, neví nic naléhavějšího než spěchatí na pomoc těm, kdo podobným nepokojem zachvázeni, byli na téže cestě. »Jiní mne předešli, bratřští přátelé, kteří mne přitáhli k sobě; jiní mne následují, bratřští přátelé, jež přitáhnou k sobě já. Jest to řetěz společné spásy: Druh druhá bere za ruku a pomáhá mu vzhůru k nebi. Jest to zákon života, tvrdý, svatý, zákon práce.«

Zakládá svůj skromný časopis, jenž má býti všem katolíkům pevným i ostýchavým ještě pojítkem, aby nabyli síly k vyznávání pravého Boha.

»Pro tyto lidi (v nevěře vyrostlé, ale dobrou vůlí a vyšší snahou prochnuté), pracujeme tu z celého srdce. Třeba především najít, kde se jich chopiti. Jakmile tito ateisti nalézají zase svého Boha a materialisti svou duši už jsou naši. *Kdo ve Francii odhazuje katolickou víru, odhazuje současně i víru v Boha. Když však Boha zase uzná, vrací se k víře katolické* .«

První pocit, jež mají tito noví abonenti katolického listu — a jsou mezi nimi zvláště učitelky — jest pocit uspokojení, že nejsou již tolik izolováni. »Jsme jistě velmi početní, ale neviditelní, neshledatelní; schováváme se jako krtkové.« Druhý pocit jest rozhořčení na učitele, kteří jim vzali víru, na muže, jako *Buisson, Seigneboise, Séailles, Durckheim, Salomon, Reinach, Monod, Lanson* a jiní, jimž tento list metá v tvář nejprudší výčitky.

Stůj zde ukázkou, jak Lotte zkouší své čtenáře na různých školách dostat do svých mystických pout:

„Jest nutno se modliti.

Myslete na tisíce a tisíce křesťanů, kteří se již nemodlí.

Naše skupina jest především skupina modlitby. Sestoupili jsme se především proto, abychom se víc a lépe modlili, modlíce se za víc a s více bratry.

Toto mystické sjednocení musí se ve společném aktu víry a lásky vypůsobiti. Považujeme proto za nutné, aby abonenti našeho časopisu, myslíme ti, kteří věří a praktikují, každé první neděle v měsíci společně přijímali Tělo Páně.¹⁾

Prosím snažně svých přátel, aby nevymykali se této povinnosti.

Prosím oněch několik málo učitelů náboženství, vikářů a farářů, kteří jsou našimi abonenty, aby v našem smyslu oné neděle svou mši sv. obětovali, a biskupů, kteří naše snahy osobně podporují, aby nám uštědřili požehnání své nedělní benedikce.

Podle mého soudu musí za našich dob křesťan denně aspoň za 10—12 osob se modliti.«

¹⁾ Jsou mezi abonenty i rodičové mnozí, kteří stojí sice ještě na prahu, ale své děti posílají do náboženského vyučování, vidouce, že jenom tak jest mravný život možný.

Tato víra, jež elementárně ze zdupané země vyráží a pustiny ateismu a materialismu zaplavuje, nabývá divné chiliasticko-mystické povahy. »Jsme v předvečer velikého účtování. Jest zřejmo, že absurdní režim, jež máme, nemůže dlouho trvati. Již teď je nutno pozorně přihlížeti, abychom jednak v dané chvíli uzavřeli nutné svazky a jednak abychom po vítězství vyhnuli se křivdě slepé odplaty

Volní myslitelé, katolíci, radikálové, konservativci atd., tyto etikety znamenají pořád mihn a mihn. Všeobecná úzkost smýšlení zmocnila se všech kruhů, poskvnila všechna vyznání, všechny strany Nesmíme tudíž říkati: Tento jest katolík, jest náš bratr, onen jest ateista, nedůvěřujeme mu! Je třeba napřed se přesvědčiti, jak ten neb onen ve vážné chvíli reaguje. Už není mužů, už není charakterů. Jen tak bylo možno, že tyranie moderní Sorbonny mohla býti tak dlouho snášena, a Francie ve své slavné kultuře tak těžce poškozována. Moudrost jest zpravidla maskou zbabělosti.«

»Buďme nepočetni, ale buďme pevní! Tvořme jádro, kolem něho se zerganisuje masa. *Naše síla tkví především v naší poctivosti!*«

Podobně vykládá *Seilliere* i jejich vnitřní život, řka, že jim méně záleží exegesi než na jevu, jenž jest vskutku základem náboženského života: *Vnitřní zkušenost, mystická intuice božské bytosti*. Jisto jest ovšem, že jejich názory prosvítá antiintelektuální základní rys Bergsonovy filosofie. »Zřekněte se této klamně objektivitu, zavřete oči i uši, stáhněte se do svého nitra, pak otevře se vám výhled do nekonečna.«

Svého cíle, obrození víry, doufají dosíci v první řadě „působením křesťanského života“. *„Právě svým životem budeme bezděčně vykonávati nejlepší apoštolát.“*

„Vrátíme-li se v našem věku k víře, pak je tovolná, prostá víra. „Učitelem této prosté víry jest *Charles Péguy*, vydavatel *„Cahiers de la Quinzaine“*.

Jako Bergson nemá i on pevně sečleněného systému. Jako on pohrdá učeným aparátem. Jako on jest víc umělcem než filosofem. Postaviti se doprostřed duchovního života, do plnosti jeho a neulpěti na strnulých formách pevně založených myšlenek, tím řídil se i on. A tak šel důvěřivě tam, kde našel život i sílu života zároveň, k církvi a neptaje se mnoho a nepromýšleje se spoustou problémů, stal se jednoho dne dítětem víry, jak se často děje lidem s katolickou tradicí v krvi. »Kristus nedal sebe se vším co měl, abychom mohli luštit hieroglyfy Řekl nám jen velmi prosté věci: Vtělení, spásu, vykoupení, slovo Boží, tři nebo čtyři tajemství, modlitbu, sedm svátostí. Nic není tak prostého, jako velikost Boží.«

Tací tedy laikové zabývají se ve Francii obrodnou prací náboženskou, a to nikoli pro politické výhody, nýbrž pro náboženství samo, v rámci vnitřně náboženských problémů. Jejich zásluhou šíří se v katolických vrstvách francouzských nejen sebevědomí, ale i přesvědčení, že nikoli deklamace, zatracování přítomnosti, stesky na anarchii a bezbožnost a politická agitace zdolají nevěru hluboko v lidu zahnížděnou, nýbrž neúnavná práce drobná, sebevýchova, apoštolát v úzkém kruhu, styk se životem a skutečností, s lidem a jeho potřebami. »*Katolicismus zachraňuje duše a jest duší Francie,*« jest jejich devisou.¹⁾

¹⁾ Viz *Hermann Platz: Demokratie und Religion in Frankreich*, Hochland 1913/14 č. 4 a 5.

Výchovné prostředky v rodině.

(Podává Dr. IGNÁC RATH).

(Pokračování.)

V době, kdy ze čtení dojemného nápisu, aby dítě šetřilo života prostého kvítka, nás může vyrušit zpráva o bezohledných, s ďábelskou důkladností promyšlených atentátech na život lidí nejšlechetnějších, v době takové je více než kdy jindy třeba intenzivního rozvoje všech sil a schopností člověka, aby se nestal ubohou hříčkou cizích zájmů, rozmarů a nálad.

Rodina vysílá své dítě do školy, někdy i do ciziny, a nemůže je uchránit rozmanitých vlivů dobrých i zlých. Ale může a má dítě na tyto vlivy předem upozornit, může je poučít, jak by se v různých poměrech mělo chovat; může se dítěte zeptat, jak těchto rad šetřilo, může opravit jeho názory a poskytnout mu příležitost, aby se cvičilo v takovém jednání, kterým by se vlivům škodlivým ubránilo, a naopak samo na své okolí dovedlo vykonávat vliv dobrý a zjednat si respekt i přízeň.

Ale to všechno předpokládá u rodičů jednak snahu a schopnosti zjednat si potřebných vědomostí a informací, jednak jistotu, že dítě si jejich slov bude vážit a dle nich se také zařídí. Dítě musí mít pro své rodiče opravdovou úctu; musí k nim mít neomezenou důvěru; musí být pozorným a poslušným. Tyto vlastnosti musí ale mít dítě každé, i tehdy, kdy rodiče nemohou, nedovedou neb nechťejí úkoly právě naznačené plnit sami, nýbrž svěří jich provedení svým zástupcům.

I tehdy je důležitá autorita rodičů, poněvadž zdrojem autority jejich zástupců, nejpodstatnější to podmínky dalšího působení, je autorita rodičů. Jestliže pak autorita rodičů je nepatrná, neb spočívá na nesprávných základech, tu výchova a vzdělání dítěte přes nadlidskou námahu odborníků nejzkušenějších a nejgeniálnějších nedosáhne nikdy toho stupně, který při dostatečné autoritě rodičů by byl dosažen zcela snadno.

Abychom nemusili přihlížeti k různému věku dítěte, mluvmе o dětech prvního až pátého školního roku. Co platí o kázni dětí tohoto věku, toho lze v podstatě po příslušných změnách ve formě použít také u dětí mladších i starších.

V jedné rodičů musí se jevit klidná, rozumná a důstojná láska, která spravedlivě a radostně uzná každou skutečnou zásluhu dítěte a je shovívavou k nezaviněným jeho slabostem; která se přemáhá v mrzuté náladě, vyhýbá se drsným slovům, napomene raději pohledem a to spíše vážným neb bolestným než hněvným, a domluví teprve tehdy, když by pohled zcela jistě nestačil; ale je vždy a všude odhodlána zakročiti s veškerou přísností a rázností, kdyby prostředky mírnější nepomáhaly.

Vědomí viny je dítěti již samo o sobě pocitem nepříjemným a tedy trestem. Dají-li rodiče pohledem neb posunkem na jevo, že o vině dítěte vědí, a z jejich vážného klidu a mlčení je patrné, že buď přemýšlejí, jak mají dítě potrestati neb čekají až na vhodnou dobu pro potrestání, tu působí tato nejistota velikosti i doby trestu jakož i vážnost a bolest rodičů na duši dítěte dojmem tísnivým, který se jeví v jeho oku a chování. Když rodiče dítě nenápadně pozorují až do okamžiku, kdy se již dítě s touto náladou jaksi spřátelí, mohou zakašláním neb pošoupnutím židle neb jiným rušivým zvukem znovu obrátiti pozornost dítěte k své vážné

tváři a tak je udržovati v stálém tísnivém očekávání věci budoucích, kteréž je zároveň úrodnou půdou pro upřímnou lítost nad vykonaným činem, pro opravdové předsevzetí, že už to příště neudělá, i pro kající uznání viny a ochotné přijetí trestu, který mu rodiče ve vhodné chvíli oznámí neb udělí.

Zvláště v této době očekávání trestu si dítě nejlépe zvykne pozorovati oko, posunek, mlčení a chování rodičů. U takto vychovaného dítěte stačí později pouhý pohled, a to i zcela mírný, pro oko nezavščeného zdánlivě i laskavý, poněvadž dítě ví, že ten pohled skutečně něco vážného znamená, že za pohledem, nestačí-li, bude jistě následovati slovo neb skutek, a to třeba i za delší dobu; třeba i za hodinu neb teprve večer neb druhého dne, neb na konci téhodne beze všeho rozčilování, bez dlouhých řečí a výkladů, ale za to s tím přilehavější důkladností.

Mimo to má dítě do té doby, než mu rodiče dovolí mluvit, čas, aby jim mohlo vylíčiti celý průběh a všechny okolnosti svého provinění, aby je mohlo prositi, aby mohlo dokázati kající mysl, aby vzorným chováním si zatím zasloužilo mírnější rozsudek. Rodiče zase mají čas, aby se z prvé zlosti neb z překvapení vzpamatovali, aby se uklidnili, aby uvážili, zdali nelze pochybení dítky nějak v jeho prospěch vysvětliti neb omluviti. Mohou si zatím lépe rozvážiti, kterými slovy a jakým tónem by mu měli domluvit, jak by mu měli vylíčiti jeho vinu, který vhodný trest neb jaké pokání by mu měli uložiti. Ano v této době mohou časem na dítě pohlédnouti i soucitně, ale jen na krátko, aby dítě vidělo, jak musí rodiče v sobě přemáhati lásku, aby bylo učiněno zadost spravedlnosti a důležitým zájmům moudré výchovy, a jak přes všechnu něžnost rodičů vítězí v nich vědomí, že provinění aneb náklonnost, ze které provinění vyšlo, je tak nebezpečné, že jen přísný trest může dítě zachrániti od dalších chyb a zlých jejích následků.

Po této době vnitřní přípravy přijme dítě nezbytný trest pokorněji a s větší odevzdaností, a nebude se ani mezi vykonáváním onoho trestu na své rodiče hněvati, nýbrž spíše jich bude litovati, poněvadž vidí, jak je jim nemilo a bolestno přísně trestati dítě, které tak upřímně a obětavě milují, ale jak užívají vši rozhodnosti své vůle, aby tento trest vykonali s náležitou přísností a opravdovostí.

Takto připravený trest *nebude také rušiti pouto lásky v rodině, nýbrž ještě více je upevní*, jestliže dítko po laskavé a vážné domluvě, která za nějakou dobu po trestu následuje, chyby své se chrání, nikoli z otrockého a zbabělého strachu před trestem, nýbrž z rozumného přesvědčení a z lásky k rodičům, jestliže dokonce později i po delší době při vhodné příležitosti třeba i na tajný pokyn jednoho z rodičů znova se táže: »Matinko (tatičku), že se již nehněváte, že jsem tehdy to a to provedl?«

Nic není tak dojemné, jako láska dítěte, které s upřímnou lítostí a s moudrým uznáním viny i nezbytností třeba i přísného trestu, líbá ruku, která je musila trestati. Ovšem toto *odprošování* a jakési urovnání disharmonie, která trestem vznikla, *nesmí býti komandováno*, nýbrž psychologicky tak dovedně připraveno, aby mělo v srdci dítky ráz úplné dobrovolnosti a radostné jakési náhrady za způsobený zármutek. Toho lze docílit tím, že po trestu uplyne doba dosti značná, aby mohla postačiti k uklidnění dítěte, jakož i k tomu, aby zatím svědomitou prací, vzornou poslušností a kajícím chováním dokázalo, že je zase lásky svých rodičů hodno. Proto je tak důležité, *aby přísnějších trestů se*

i doma užívalo co nejméně, a pokud možno, vždy teprv až za nějakou dobu po provinění dítěte, které zatím může býti potrestáno způsobem mírnějším. Proto musí také rodiče při vši laskavosti a při všem žertování s dítětem zachovati přece jen jistou důstojnost, aby se nepřipravili o úctu dítěte, která by je chránila před poklesky hrubšími, vyžadujícími trestů přísnějších.

Pokračování.

FEUILLETON.

Ukázky žákovských vycházek po Praze.

Napsal VÁCLAV HRUDKA.

(Pokračování.)

Milý příteli, chápeš, že chrám jest uměleckým celkem i při své mnohotvárnosti, že hlavní oltář s tabernáklem jest středem a pointou vši umělecké výzdoby! Umělci, zaměstnaní budováním chrámu, stavitel, malíři, sochaři vedou všechny naše smysly k oltáři. I zpěv chrámový patří blíže k oltáři, jak tomu je v klášterních chrámech. Hledáme jednotnou koncepci, základní myšlenku tohoto chrámu!

Tato umělecká soustředěnost chrámu a jeho jednotná koncepce se musila vyjádřiti — stropem, měla-li totiž býti vyjádřena. Dientzenhofer netvořil, nepracoval úryvkovitě, zlomkovitě; tihl k harmonii, souladu a gradaci v uměleckém vyjádření. Zasvěcení oltářů i obrazy jejich našel hotové, proto umělým rozčleněním stropu připravil místo malíři, aby vyjádřil uměleckou jednotu chrámu tímto cyklem. Augustiniáni zasvětili svůj chrám sv. apoštolu Tomáši.

A Dientzenhofer vybral pro fresky nejosvědčenějšího malíře pražského, Václava Vavřínce Reineru (1689—1743). Reiner již tehda provedl malby u Křížovníků a u sv. Jana na Hradčanech, takže skutečně u Augustiniánů pracovali nejlepší síly.

Na pěti klenbových polích hlavní lodi — zasvěcené dříve snad sv. Augustinu — vyobrazil v pěti gigantických prácích život zakladatele řehole. Obsah počíná od varhan: Sv. Augustin v mužném věku 33 let přijímá svátost křtu z ruky sv. Ambrože, biskupa milánského, klečí se sepiatýma rukama u křtitelnice. Na druhém poli klenbovém sv. Augustin černě oděn — připomněl jsem ti, že po smrti své matky nosil černé roucho — na stupních ve chrámě řečnický zápasí s náboženskými odpůrci, levici odkazuje na ote-

vřenou bibli, kterou jiný kněz drží. Na třetím obraze jest nápis latinský, jehož překlad zní: »Veliký otče, Augustine, dnes jsi zasloužil spátiťi Syna Božího v těle, tobě svěťuji církev svou.« Sv. Augustin kleče myje Spasiteli nohy, a kněží za ním stojící drží mísu a potřebné věci k omývání. Na čtvrtém obraze sv. Augustin v hávu biskupském s mitrou jako ochránce a otec svých řeholníků. V levici třímá vysoko kříž. — »*Me regit ille*, mne řídí onen —« pravici podává řeholníkům svoji reguli. — »*Vos diriget illa*, vás bude říditi ona.« A andělé sami zvedají jeho plášť a pokrývají jim shromážděné zástupce řádů, augustiniánů, johanitů, křížovníků, strážců Božího hrobu i papeže a biskupa, a Duch svatý bdí nad světcem. Krásná parafrase slov Pisma: »Kolikráte chtěl jsem shromáždit jako slepice kuřátka«. Na pátém obraze světec, anděl nesen, v pravici drže své srdce, vroucí, hořící láskou k Bohu, stoupá do slávy věčné.

Loď byla vymalována asi r. 1728, přebytář a kopule r. 1730.

Mladý příteli, nerad slycháš o stol. 18., že národnost česká byla utlačena a myslíš, že to století v umění znamená falešný duchaprázdny pathos neb rozmařilost, frivolnost. Chceš jmenovati *Fragonarda*, *Bouchera* a legie jiných. Nevymlouvám ti ničeho, avšak jen vezmi silné kukátko a dobře studuj tyto výtvary pražského rodáka Reineru. Tyto fresky jsou podivuhodně zachovány, nádherné v syté barvě. Postavy jsou heroické, mužné, plné síly a životního zdravého ruchu jako u Brandla, pohyby jejich přirozené a nenucené, vše bez affektace, bez přehánění v barvě či komposici. Uvaž, jak obtížně se pracuje fresko ve vlhké maltě, jak těžko kresliti se zkratkami na křivých plochách kleneb, jaké neobyčejné trpělivosti a vytrvalosti zapotřebí k tomuto těžkému dílu. Jen nejvytrvalejší a nejnadanější umělci odvážili se na fresko. Pozoruj bedlivě všechny detaily kresby i barev! A ten du-

ševní život osob! Viz na obraze mytí nohou vlídný sladký pohled Kristův, ty jasné oči, plné jasu a lásky, viz pokoru ve tvářích sv. Augustina. Detaily studuj, jak silou duševního hnutí vlnnou zraky, rty se stahují a obličej vyjadřuje jen vroucnost a něhu. Ale viz pohled sv. Augustina, kde odpírá manichejským, a jak jiný jest, když ochraňuje rehole a když stoupá k nebi!

Je umění Reinerovo veliké, životné, výrazné, umění lví síly a dětské vroucnosti.

Při výzdobě presbytáře dbal malíř *oltářního obrazu Rubensova se smrtí sv. Tomáše*. Do kopule, jejíž malba má být korunou vši malířské výzdoby kostela, vložil nejdůležitější okamžik ze života sv. Tomáše, kde Pán se zjevuje nevěřícímu svému apoštolu a dovoluje, aby vložil prst do otevřených ran. Siň dle zobrazení plna andělů a architektonické malované výplně. Reiner musil děj obrazu umístiti hodně nížko, na kraj kopule, aby jej v nízké báni vůbec bylo viděti, a zkrivení kopule vyplnil architekturou a poletujícími anděly.

Tři obrazy v klerbových polích presbytáře, užší nežli v lodi, líčí, jak sv. Tomáš vycouje pohany; dále jak jemu nevěřícímu otvírají hrob Panny Marie, jež v jeho nepřítomnosti zemřela, a jak v úžasu zří do prázdného hrobu, a na třetím obraze sv. apoštol učí vytrvale, ač smrt mu hrozí od pohanů. Oba cykly obrazů končí oltářními malbami; na hořejší sv. Augustin s anděličkem na břehu mořském, a velký obraz představuje smrt sv. Tomáše. Zde visí poněkud světlejší kopie; originály prohlédni v Rudolfské obrazárně, kam je konvent ochotně zapůjčil.

Slavný čin v dějinách řádu českých Augustiniánů! V Čechách není umělců; zuří třicetiletá válka, umění doby rudolfské, dvorní a osobní, nemá tradic, a provinciál *Jan Svitavský z Buchova* objedná r. 1637 obrazy od Petra Pavla Rubense z Antverp. Dila byla do Prahy dovezena a umístěna 1639.

Promysli význam tohoto činu provinciala Svitavského! V nejistých poměrech třicetileté války, kdy doprava byla ztížena válečnými přiběhy, za značnou cenu 945 zl., což na tehdejší poměry jest velká obět, objednával od nejlepšího současníka výborné dilo! A měl odvalu, ač viděl, jak v Praze loupí přátelé i nepřátelé.

Obraz ukazuje charakteristiku Rubensovu: živé, pohnuté linie v kresbě, jeho

suverenní ovládní barev, vzrušující vervu celého děje. Detaily prohlédneme při prohlídce galerie Rudolfské.

Této malířské výzdobě sv. Tomáše snad není v Praze rovno. Ze starší doby předčí ji jenom výzdoba kaple sv. Václava u sv. Víta, kde podivuhodnou shodou také k umělci domácímu se přidružil Nizozemec.

Projdeme kostelem. Snadno najdeme body, z nichž pozorovati dlužno nástroji malby, kopuli i obrazy v pendentivech, allegoricky znázorňující čtyři díly světa. Na evangelní straně před oltářní mřížkou zříš náhrobní kámen šlechtetné *Heleny Martinicové*, rozené Kostomlatské z Vřesovic. Povšimni si zde jejího rodinného znaku Kostomlatských — Martinicové mají lekno — a často ještě uříš na předmětech hraběnkou darovaných její rodny, vodorovně položený srpek měsíce. Co chtěla mít z kostela sv. Tomáše! Fundovala 6 stříbrných soch téměř v životní velikosti a již čtyři byly provedeny; ovšem až po létech r. 1720, když kapitál dostatečně vzrostl. Dle nákresu malíře *Jiřího Heintsche* ve dřevě provedl sochař *Onřej Quittainer*. Jeho dřevěné modely jsou posud zachovány u oltářů sv. Jana Nepomuckého a sv. Rodiny, postavených u zdi v severní boční lodi.

Když však řád opatřoval si prostředky k přestavbě chrámu, papežské svolení připustilo tyto čtyři hotové veliké stříbrné sochy roztaviti a zhotoviti 6 menších soch za původně stanovených 6000 zl., a zbytek, jenž úroky byl vzrostl od smrti testátorky, věnovati na přestavbu. Tyto stříbrné menší sochy sv. Augustina a Moniky, sv. Václava, Lidmily, Vojtěcha a Víta, ozdobovaly hlavní oltář až do státního krachu v r. 1811.

V knize, jež snad jednou bude vydána municipicí české šlechty: *»Česká šlechta a umění«*, nádherná kapitola bude věnována činnosti hraběnky *Heleny Barbory Martinicové*, rozené Kostomlatské z Vřesovic. A tato šlechtetná paní ani německy neuměla! —

Když jsme kráčeli kostelem ku hlavnímu oltáři, pozoroval jsi, milý příteli, ono nádherné, zářící, slavnostní zařízení kostela? Augustiniáni neměli prostředků, aby chrám ozdobili mramorovými oltáři, jako Jesuité u sv. Mikuláše a Praemonstráti na Strahově. A nelitujeme toho. Aspoň *pražské truhlárství* 18. století dostalo příležitost vryti se nesmazatelně do dějin českého umění. S úžasem, ba vzrušením a opojením stojíme před

těmito výtvary uměleckého truhlářství. Pozoruj jenom, pokud vede ruku řemeslníkovu umělec, kde řemeslník stává se umělcem, a kde umělec ovládá materiál jako řemeslník!

Oltáře jsou podmíněny svým okolím; vysoké a úzké, krásné vynikají ve vysokém chrámě. Oltáře a zdi v severní lodi jsou širší a méně vkusné.

Můžeme rozeznávat zde dva typy oltářů. U typu staršího uplatňují se více

motivy architektonické. Příkladem budiž oltář sv. Jana Nepomuckého. Oltář jest obšoupen silnými sloupy, někdy točenými, jež nesou silné římsy, a oltář vyvrcholí zužujícím se štítem, jenž ozdoben bývá a vyplněn menším obrazem nebo ozdobou plastickou. U typu druhého převládají motivy dekorativní a malebné, sloupy přecházejí v seříznuté orámování obrazů; celé uspořádání jest pružnější a hravější.

(Pokračování.)

SMĚS.

Katecheta — farář. Vracíme se ještě k článku *»Věstníku«* ze dne 25. února, v němž dobrotitě a jenom z lásky ku pravdě naše oprava byla uveřejněna. Zaslal ji p. *prof. E. Žák, katecheta smíchovský*, který podle *»Věstníku«* náležel patrně mezi ony nevzdělané redaktory, kteří nevědí komu, jak a kdy opravu tiskovou možno zaslati. Spáchal věc v časopiseckém písemnictví ojedinelou.

Kdo rozumí terminologii autora článku ve *»Věstníku«* ten ví, co v jeho ústech zde užitě slovo *»katecheta«* znamená. To je tvor svým kněžským svěcením sice vyšší nežli kostelník, ale zase nižší nežli kaplan, protože *»obor působnosti u katechety jest mnohem užší nežli u kaplana.«* (*Věstník* z 25. února 1915. strana 1.) Ale vždy stejně farář podle *»Věstníku«* podřízený jako tito dva.

P. chefredaktor *»Věstníku«* tu veřejně prohlašuje: Těším se z toho, že jsem plných třicet let na tomto poli, pro církevní působení jistě nejdůležitějším a nejzodpovědnějším, poctivě pracoval. Nehledal jsem, nikdy v životě, jak zřejmo, jenom *»funkci reprezentačních«*. Stal jsem se podle judikatury *»Věstníku«* na konec katechetou podřízeným farářem, který již plná *dvě léta* stojí v čele největší osadě v arcidiecési, a jehož pastorační činnost působí často opačnou silou magnetu. Za svých 30 let působnosti ve škole jistě jsem vešel v užší duševní styky se svými žáky, nežli pisatel článku *»Věstníku«*, který plných 20 let do školy nevstoupil a je toho názoru, že jeho jménem učím. Kdyby on se svými paragrafy a jich velešfastnou, vždy případnou aplikací, do školy přišel, rozhodně by v ní za nynějších časů nepobyl ani 2 měsíce. —

Titul katechety je mu nízký; titul faráře zase příliš chudý. Arciděkan to zní zcela jinak. — Kdo plná 2 léta téměř ve stálých sporech v osadě prožil, ten už má jistě právo, aby dostal titul arciděkana. Autor článku ve *»Věstníku«* dojista bude znáti faráře který za rok po jmenování hledal a našel dobromyslné lidi, kteří v obecním zastupitelstvu hodlali učiniti návrh, aby kterási předměstská fara na vyvolanou žádost obecního zastupitelstva od příslušného Ordinaria byla povýšena na arciděkanství. Že z toho již v počátku sešlo, protože sami laikové byli v této záležitosti rozvážlivější, tiše ale trpce dotýčný čekatel nesl. —

Ovšem, kdo má málo pravého, jemného, pastoračního smyslu, tomu těžko vykládati, kolik důvěrnosti, lásky a oddanosti spočívá v tom, když osadníci řeknou ze srdce: *»Náš pan farář.«* Tímto titulem je vyjádřena všechna jich úcta a důvěra k svému duchovnímu vůdci. V tomto pojmenování chtějí říci, že je to jich duchovní otec, rádce, těšitel, lékař jich duší. Tento titul skví se kouzlem nečistší intimity. Jich láska ke chrámu a k církví roste nebo upadá s láskou k jich farářem. Jeho srdce jest prvním jich chrámem, je-li to srdce pravého pastýře duší. Proto je tento název duchovnímu správci *nejmilejší, poněvadž vystihuje pravý a zdravý poměr mezi osadníky a jich duchovním vůdcem.*

S tohoto hlediska nedovedu ani z daleka chápati, že někdo touží tolik po jiném, vyšším titulu. *»Arciděkan — konsistorní rada,«* to zní mu nepoměrně zvučněji a sladčeji, nežli pouhý farář. Vždyť farářem je třeba kněz kdesi v zapadlé Lhotě; ale já, duchovní správce tak veliké osady? — Jako by pouta mezi farářem a jeho osadníky v chudé, zapadlé osadě, a farářem a jeho osadníky ve velikém městě měly být utkány z jiných, rozdílných citů. Jako by pouta

mezi chudým, upřímným otcem a jeho dětmi, a mezi domýšlivým, chloubným boháčem a jeho rodinou měla býti setkání ze zcela různých citů! —

Ale kollega jeho se studií už je soudním radou, a on má stále býti jenom pouhým farářem? — Jaké to hledání světských titulů! Pan rada, ba i Excellence, pan ministr, je přece pořád svým dítkám jenom *otcem*; a to tím dražším, čím o ně pečlivějším, a věru nechtěl by, aby dítky jeho mu říkali jinak, nežli: »Otče«.

»*Věstník*« už podal několikrát řadu návrhů, dle nichž by se měly v diecésích významnější a tituly udělovati. Sleduje bedlivě jich rozdělení, tu schvaluje, tu zase projevuje nelibost, podiv, tu zase je umlčuje. A ordinariáty, jichž právem výhradním jest udíleti pochvaly, ne a ne pokyny »*Věstníku*« se řídit! »*Věstník*« už si plete i adresy. Piše dopis do Olomouce, a chce aby mu rozuměli — jinde. Chválí Olomouc, aby káral — jinde. A Olomouc za pokyny neděkuje, a jinde zase rozuměti nechť. Nevolaný rada pořád se nabízí; nedotazovaný ustavičně odpovídá. r.

LITERATURA.

Promluvy. Cyklus III. Ave Maria. Promluvy o Panně Marii. Sepsal P. František Žák, T. J. Cena 50 hal. Cyrillo-Metodějská knihutiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. Co napsali jsme svého času o prvních dvou cyklech »Promluv« p. Žákových, to plným právem platí i o cyklu tomto, jehož předmětem jest Neposkvrněné Početí P. Marie, a sice v promluvě první nadšenými slovy vyličen význam, jaký má »Obraz Neposkvrněného Početí P. Marie«, jak podává ho ve svém Zjevení miláček Páně sv. Jan: »I ukázalo se znamení veliké na nebi: Žena oděná sluncem a měsíc pod nohama jejích, na hlavě její koruna dvanácti hvězd.« V promluvě druhé na základě slov: »Nepřátelství položím mezi tebou a ženou« probráno »Neposkvrněné Početí P. Marie z Pisma dokázané.« V promluvě třetí: »Neposkvrněné Početí P. Marie a podání, konečně pak v promluvě poslední: »Neposkvrněné Početí P. Marie odůvodněno k rozumu«. Kazatelé uvítají tyto vhodně rozdělené a důkladně propracované řeči duchovní zajisté s radostí. Kéž by se

jen také každý dle možnosti přičinil o jich rozšíření a tak přispěl k brzkému jich pokračování a ukončení. Doporučujeme co nejvřeleji.

Jos. Fabian.

Listárna redakce. V nedávné své postní reflexi, uveřejněné ve feuilletonu »Čechy« ze dne 21. února, psali jsme o hladu lidu po slově Božím, a přiznavše podle pravdy, že máme v Praze řadu dobrých, ba výborných a hledaných kazatelů, dodali jsme k tomu: »Ale občas vyskytne se také leckdy výjimka. Dává se lidu pleva místo chleba... Byl jsem nedávno posluchačem takového prázdného kázání. Poslední den v roce, v roce tak výjimečně vzrušeném, mimořádném, dějinně velikém. Kostel nabitý do posledního místa, a kazatel tak mělký, patrně nepřipravený, bez vnitřního procítění, bez ohně, bez lásky k slovu Božímu. Byl jsem bolestně dojat. Tolik vděčné pudy a tak vlašný rozsevací. Lidé přišli lační, a odcházeli hladoví. Jak to bolí! —

Zavádili jsme hůlkou o křoví, a dostali jsme na velké osmerce papíru následující říkání (snad příspěvek do našeho listu):

Ad informandum.

»Katecheta, který by v novinách obvinil faráře, že na Sylvestra šel nepřipraven na kazatelnu, dopouští se urážky tiskem spáchané, poněvadž ho obviňuje z nedbalosti při konání úřední povinnosti. Jest to dle § 491, 492, 493 trest. zák. přečin s přitěžujícími okolnostmi, poněvadž jest a) obviněna úřední osoba (farář) při konání své úřední povinnosti (kázání); b) a poněvadž urážku spáchal katecheta, který dle své služební přísahy jest vázán zvláštní úctou ku svému faráři. Třeba byl katecheta papežským prelátem, zůstane úřadem katechetou, t. j. ve smyslu kan. práva přiděleným knězem farářovým v jeho farnosti. Dle § 491. není třeba jmenovati osobu uraženou výslovně, nýbrž stačí uvést »auf ihn passende Kennzeichen«, aby alespoň 2 osoby poznati mohly, oč se jedná.

Urážka tiskem patří nyní — ve válce — nikoli před porotu, nýbrž před 4členný senát. § 493. vyměřuje nejmenší trest na takovou urážku vězení 6 měsíců. Veřejný úředník takto odsouzený ztrácí svůj úřad, poněvadž, kdo odsouzen byl pro přečin, ztrácí schopnost k veřejnému úřadu. Poněvadž se tu jedná o urážku úřední osoby — faráře — může žalovati státní návladnictví samo, a nemusí žalovati farář. Optejte se na to advokáta, a ten Vám každé slovo potvrdí. — K tomu příložená visitka: Th. C. Jan Kř. Pauly, farář města Smíchova.

Autor tohoto právního rozboru věci trestní zajisté zná, sebe sama nejlépe. Chce-li jím tudíž prohlásiti, že všechno to, co jsme nahoře o málém a patrně nepřipraveném sylvestrovském kazateli napsali, jsou »auf ihn passende Kennzeichen«, tak že ho podle nich čtenáři snadno mohli poznati, pak ovšem po prohlášení výsledem z tak kompetentního místa, nechceme a nemůžeme o pravdě toho pochybovat, a uznáváme se tak vinnými, že šest měsíců kriminálu, jichž perspektivu nám tu tak láskyplně otevřel, zdá se nám na velikost naší viny trestem až příliš malým, zvláště uváží-li se ta velmi přitěžující okolnost, že to byl jen pouhopouhý, podřízený katecheta, jemněž jeho vldp. farář tak podareně naběhl.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3.50 K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zomí 9 korun. — Panům knihkupcům slevujeme 25 procenta. Vychovatel* se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předp. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro uč. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Právní poměr mezi farářem a katechetou. — Volné kapitoly z dějin církevního zpěvu. — Knihovny pro neokomunikanty. — Feuilleton. — Směs.

Právní poměr mezi farářem a katechetou.

II.

»Věstník« ze slov instrukce českého episkopátu ze dne 26. července 1869 dedukuje, že »všichni katecheti na osadě vůbec, *ať jsou to katecheti středoškolsí nebo škol obecných a měšťanských*, jsou v první instanci podřízeni místnímu faráři. . . Toto právo faráře těsně a nerozlučně souvisí s farní jurisdikcí, a patří *ad essentiam* úřadu farářského,« atd. (Věstník z 25. února t. r. str. 163.)

Kde autor onoho článku sebral svůj názor, že právo dohledu nad katechetou náleží »ad essentiam« úřadu farářského, je nám hádankou. To je *prostě jeho fantasie!*

Již kritik Paulyho: »Právního rádce pro duchovní správu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku« v moravské »Hlídce« (ročník XXI. str. 120) napsal: »Jura mere parochialia nejsou zde přesně vypočtena; lépe jsou v učebnicích práva církevního. . . Také iura non mere parochialia měla se přesněji vytknouti, když už zde o nich řeč jest.« — Ale »Věstník« ani od té doby, za plných 10 let, ničemu se nepřiučil a v ničem nepolepšil. A věříme, že i přes autoritativní poučení ordinariátu, jež jsme v minulém čísle citovali, bude stále tvrditi a své čtenáře udržovati v omylu, že právo inspekce na školy patří »ad essentiam« úřadu farářova.

Povinnost učití školní mládež ovšem podle »Věstníku« »ad essentiam« tohoto úřadu již nenáleží!

»Věstník« stále mluví o tom, že jurisdikce katechetova je delegata. Nepraví však, kdo mu ji dává; kdo jej deleguje. Pravili jsme, a nikdo, kdo se aspoň v základních zákonech církevního práva vyzná, o tom nepochybuje, že biskup, a nikoli farář. — Týž kritik Paulyho »Právního rádce« dále připomíná (Hlídka, roč. XXI. str. 186): »O jurisdikci kaplanů nelze jiného obecného pravidla stanovit, nežli že je taková, jakou biskup kaplanovi udělil; v různých diecesích může býti různá.« A je věru podivno, že »Věstník« proti tomu dosud se neohražuje, že

biskup sáhá do pravomoci farářovy, když přece farář dle jeho názoru je papežem na své osadě, a patrně farář uděluje jurisdikci katechetovi i kaplanovi.

Autor článku o právním poměru faráře ke katechetovi, nepochybně zatížený vášní panovačnosti, měl ještě ze svých názorů vyvoditi tyto, v duchu jeho právnických zásad zajisté zcela logické dedukce: »Jelikož katecheta vyučuje mládež jedině jménem farářovým a pod jeho dozorem, vyplývá z toho nad slunce jasněji, že faráři náleží též právo prozkoumati způsobilost člověka, který chce jeho farní mládež vyučovati. Nemůže přece býti faráři lhostejno, jaká jest to síla, jež ve škole jménem farářovým působí. A z toho nutně vyplývá, aby katecheti zkoušky způsobilosti k vyučování náboženství skládali před farářem, a ovšem jemu též předepsané taxy zapravili.

Rovně je jisto, že farář není povinen trpěti ve škole katechetu, jenž přání a vkusu jeho nevyhovuje, a že ho tudíž může z vlastní moci, která jest ordinaria, prostě úřadu zbaviti a sesaditi, jak ostatně již vyplývá z vládou potvrzeného čeledního řádu § 12. odst. 5. Neboť farář je pán farnosti, kdežto katecheta jest pouze jeho služebník, a platí tudíž o jejich poměru i ustanovení řádu služebního čili, jak svrchu bylo řečeno, čeledního. Ex titulo iustitiae mohl by ho ovšem propustiti okamžitě; ex charitate et congruentia dopřeje mu však čtrnáctidenní výpovědi.« Snad k těmto »právním« názorům také jednou »Věstník« dospěje. —

Tak by zněla jeho dedukce »dolů«, když dedukuje »nahoru«: »Dokud farář je farářem, nesmí toto právo (t. j. dozoru a bezprostřední vrchnosti) mu býti odňato a na jiného kněze přeneseno, poněvadž by to znamenalo porušení podstaty farní jurisdikce. Tvrditi tedy, že tato práva farní byla farářům biskupem vzata, a na biskupské komisaře, resp. biskupské školdozorce přenesena, je ve smyslu kanonického práva ven a ven nepřipustné a nemožné, poněvadž podstata jurisdikce farní, která jest stanovena sněmy oekumen., nemůže býti rušena biskupem.« Tak »Věstník« ve svém památném čísle z 25. února 1915.

Všichni biskupové, kteří ustanovují zvláštní školdozorce na školách obec a měšť., a své ordinariátní komisaře na školách středních, dopouštějí se dle tvrzení »Věstníku« bezpráví. Běrou některým farářům práva, jež náležejí »ad essentialiam« farářského úřadu! Schází jen, aby autor článku ve »Věstníku« poslal jim také nějaké: »Ad informandum« a pohrozil žalobou, jako často rád činí. —

Kdyby vážně a systematicky církevní zákonodárství studoval, přečetl by aspoň též »Acta et decreta concilii provinciae pragensis« z r. 1860, kde na konci článku: »De vicariis foraneis« výslovně se praví:

»Quum officia Vicariis foraneis concredita non ex proprio munere jure, sed ex mandato pendeant, prout etiam jura eorum et praerogativae ex potestate nonnisi delegata repetuntur: Ordinariis liberum erit, ad expendendos casus singulos vel alios sacerdotes delegare, vel generalis mandati hoc decreto expressi tenorem et ambitum, prout in Domino opportunum videbitur, immutare.« (Str. 218 a 219.)

Platí-li to o biskupských vikářích, platí tak i o farářích. Ale to vše, jak viděti, je »*Věstníku*« španělskou vesnicí. Jeho kanonista, posedlý megalomanií, všechno usurpuje — *pro sebe*.

*

Přímo směšným je tvrzení »*Věstníku*«, že i *katecheti středoškolské* jsou »v první instanci podřízeni místnímu faráři«.

Jeich představeným je vždy k tomu Ordinariem jmenovaný *biskupský komissař*. Je-li jím jmenován místní farář, pak ovšem je tento první instancí katechetů středoškolského. Ale vždy musí jím býti *zvlášť* jmenován. Ovšem »*Věstník*« vám zase prohlásí, že i toto právo náleží »ad essentialiam« farářovy pravomoci. Stále opakující se falešný názor velkého kanonisty!

Zatím však je pravdou, že biskupové inspektorem vyučování náboženství na středních školách jmenují pravidelně *zvláštního ordinariátního komissaře*. Není-li jím místní farář, nemá s dozorem na středních školách pranic co činiti.

Je to též zcela jasno z povahy tohoto úřadu. Neboť žádá-li se na knězi, který má vychovávat středoškolskou mládež, aby přísnými zkouškami prokázal k tomu zvláštní odbornou způsobilost, nebylo by o dozor na školách středních vhodně postaráno, kdyby biskup zůstavil místnímu faráři, který nejčastěji potřebného odborného vzdělání nemá, aby středoškolského katechetu visitoval a jemu »příslušné pokyny dával«. Neboť nemohl zajistě tohoto vzdělání nabýti ani praxí farář, vyhýbal-li se i té uzákoněné povinnosti vyučovati aspoň ve třech třídách školy obecné.

Žádní dpp. faráři, pokud víme, nejsou-li biskupem výslovně školdozorci jmenováni, také si práva školdozorců na školách národních nebo právo ordinariátních komissařů na školách středních neosobují. Ponechávají je zcela v duchu kanonického práva těm, jež biskup touto funkcí pověřil, vikářům a ordinari. komissařům. Oni také zcela dobře vědí, že *není učitele, který by měl nad sebou tolik inspektorů, jako právě katecheta*, podřízen jsa doзору všech školních orgánů laických i duchovních. — Jenom jediný farář, známý autoru svrchu řečeného článku ve »*Věstníku*«, trpí stále záchvaty inspektorátu *na všech školách* ve své osadě.

Tuto touhu projevil ne dlouho po svém nastoupení na úřad farářský aspoň tím, že dotěrně se ucházel o místo církevního zástupce v c. k. okresní školní radě, nestydě se žádati, aby zasloužilý vikář, muž velmi zkušený, rozšafný a konciliantní, byl místa toho zbaven, a on, který po 20 let vyučování ve škole se vyhýbal, na jeho místo byl ustanoven. Jak viděti, projevila se touha jeho po škole způsobem *velmi charakteristickým*.

*

*

Vrcholu naivnosti však kanonista »*Věstníku*« dostoupil, když i ze *státního zákona* z 25. května 1868 ř. z. čl. 84 o poměru školy k církvi chce vyvoditi docela i *státem* zaručené právo *farářovo* k dohledu vyučování náboženství ve školách obecných a středních.

Tento zákon zůstavil každé církvi nebo společnosti náboženské, aby opatrovala a řídila vyučování a cvičení v náboženství svých vyznavačů a k obojímu

měla dohled. »*Věstník*« tu provedl zase kus svého prestidigitaterství. Dedukuje takto : Poněvadž církev nebo společnost náboženská je farář, náleží dozor na náboženství ve školách státem zřízených farářům. »Proto právo faráře k místnímu školství a k místním katechetům jest založeno nejen v právu církevním, nýbrž i v *právu státním*«, libuje si autor řečeného skvělého pojednání.

Jak jednoduše dospěl ke svým závěrům ! Druhý Cagliostro v provádění obdivuhodných evolucí s paragrafy zákonů církevních i světských.

*

Odvislost katechetovu na místním farářovi vyvozuje »*Věstník*« též ze slov *přísahy*, kterou katecheta, nastupuje svůj úřad, skládá do rukou svého Ordinaria nebo jeho zástupce.

Nejprve několik slov k tomu, co bylo asi motivem diecesního Ordinaria, že tuto přísahu kněžím, nastupujícím úřad katechetský uložil.

Kanonistovi »*Věstníka*« jistě bude známo, že tato přísaha je data novějšího, nejsouc zavedena déle než asi 10 let. (Ordinariatní list arcid. praž. uvádí její znění teprve roku 1906 str. 45.) Starší katecheti této přísahy vůbec neskládali. A jestli biskupové ji zavedli, právě tak jako zvláštní odborné katechetské zkoušky a jako farář, nastupující svůj úřad vždycky do rukou svého Ordinaria přísahali a přísahají, učinili tak zajisté proto, že jednak úřad katechety považovali za *obzvlášť důležitý a zodpovědný*, a spolu aby ukázali, že tento úřad *má ráz stabilisace*, ustálenosti, analogicky jako úřad faráře.

Příčinou ustanovení přísahy jistě nebyly snad nějaké neblahé, bolestné zkušenosti, že katecheti s místními farářmi šli v nelásce a nesvornosti, že si snad osobovali práva, která jen farářům náležejí, nebo že chtěli se vymykati jich doзору, jak by nějaký vykladač zákonů v duchu »*Věstníka*« z formule příszejní katechetů mohl se pokoušet dokazovati. — V ní se praví, že katecheta je povinen farářovi úctou, jakou mu jistě každý kněz v osadě vzhledem k jeho úřadu projevuje, že má s farářem i s jinými spolubratři v lásce a svornosti pracovati (tedy s *ním* učit), že katecheta koná, co by měl ve škole vlastně konati farář, že ničeho bez jeho vědomí proti jeho vůli »in cultu divino« nebude měniti, a že uznává jeho právo k doзору nad náboženským vyučováním. *Oušem předpokládá tu příszejní formule, že tento dozor nebyl Ordinariem s faráře přenesen na jiného kněze.*)*

Tomu právě rutinovaný interpret církevních kánonů ve »*Věstníku*« nechce rozuměti, že by vůbec tento dozor na jiného kněze mimo faráře přenesen býti mohl. Je to patrně nad jeho schopnosti appercepční, když nemůže pochopiti, že práva doзору tohoto může biskup, uzná-li toho potřebu, *zavítati faráře i vikáře* a přenést je na zvláštního školdozorce.

Katecheti dojistá se svým farářem v lásce a svornosti jako jeho spoludělci na roli Kristově pracovati chtějí. Vždyť nic tak neulehčuje jim jich těžkou, namáhavou práci, jako láska a bratrská upřímnost, a podpora jich staršího spolukněze. Také všudy, kde oba svých povinností a vzájemného poměru cele jsou

*) Dost podivno, že kanonista »*Věstníku*« z této formule příszejní také nedokazuje, že ustanovenému katechetovi náleží tuto přísahu skládati *před farářem*, a nikoli před Ordinariem nebo jeho zástupcem.

si vědomi, přátelský poměr mezi farářem a katechetou trvá. Kde však ho není, protože lidská slabost ideální pásy duchovního bratrství porušila (ale tyto případy, bohudík, jsou ojedinělé), *není vždy vinou katechetovou*.

Nemáme po ruce znění přísahy farářovy, abychom mohli z ní povinnosti farářovy vůči jeho spolubratřím vypočísti. Také zde na tom nám nezáleží. Ale jistě v ní není ni jediným slovem prohlášeno »právo«, že farář může a má se ke katechetům pánovitě chovati, jejich úřad podceňovati, jim na uctivý pozdrav jenom ledabyle děkovati, jich na sobě odvislost každé chvíle jim připomínati, je z chrámu, kdy se mu zlíbí a jakmile v jeho nemilost upadli, vykazovati; zkrátka jim jakýmkoli způsobem jich práci ztěžovati a ztrpčovati.

Tolik k některým vývodům »Věstníku«. Jak viděti, nevane z nich velký duch Kristova evangelia a církevních kanonů, ale malá, hrabivá a domýšlivá duše nějakého pokoutního advokáta.

Volné kapitoly z dějin církevního zpěvu.

(Středoškolské exhorty pro třídy vyšší.)

Dr. DOBROSLAV OREL.

VI.

České rorální zpěvy.

(Části chorální.)

Na rozhraní 15. a 16. věku žil v královském věnném městě Hradci Králové zámožný soukeník, utrakvista *Jan Franus*, který svým nákladem dal r. 1505 na pergamenu velmi krásně napsati kancionál o 367 listech velikého formátu. Jeho zbožnost dosvědčuje i to, že dal v kostele sv. Ducha postaviti oltář, kterýž posvětil biskup *de Villanova*.

Franusův kancionál jasně dokazuje, že ještě na počátku 16. věku utrakvisté zpívali *latinský* chorál církve katolické a jej protkávali mensurovanými písněm o více slokách. Mezi jednotlivé věty chorální totiž se vkládaly *metrické písně rýmované* se zvláštní, od chorálu odlišou melodií, t. zv. *canciones*. Chorální melodie byly mimo to *tropovány* dle starobylého zvyku naší církve; na př. mezi slova *Kyrie eleison* se podložil melodií chorální *prosaický text*, který blíže vysvětloval tu neb onu dobu církevního roku.

Těmito prosaickými tropy a metrickými písněmi nabyly liturgické mešní zpěvy přílišné délky a protahovaly i samu mešní liturgii. Vplétání kantilen do chorálních melodií bylo tehdy v Čechách všeobecné, jak svědčí i velmi cenné sborníky musea Sedlčanského a kancionál Chrudimský z r. 1530., který napsal *Jan Táborský*.

První polovina 16. století pokračuje ve zvycích století XV. a zpívá interpolovaný latinský chorál nejen v době adventní, nýbrž po celý církevní rok. Kantileny mensurální jsou v 16. věku skoro tytéž, jako ve stol. XV., a opakují se při různých officiích mešních.

O liturgickém postavení těchto písniček se dosud nevědělo. Rejstřík *Franusova* kancionálu luští tuto záhadu, neboť vypisuje, které písně mariánské do toho

neb onoho Kyrie a Gloria jest vložiti. Hlavně podává návod, jak si tu počínati o jednotlivých dnech doby adventní.

V první polovině stol. XVI. jsou tedy ještě roráty *latinské*.

Roráty s tropy a kantilenami latinskými zpívají při bohoslužbě *družiny literátské*, tedy lid, nikoliv kněží, jako za dob Karla IV., kdy znělo officium Rorate bez kantilen.

V druhé polovině stol. XVI. nastává obrat. Tu můžeme teprve mluvit o *českých rorátních zpěvech*, jak je nyní známe. Dnes promluvíme o *hudebním a literárním vývoji chorálních částí rorát českých*.

V chorálu římském s textem latinským se vyskytují často skupiny o více notách, jež jest zpívati na jednu slabiku. Skupiny ty zovou se *neumy* a jsou-li velmi dlouhé, známy jsou pode jménem jubily, jubilace nebo melismy. K melodiím gradualu po epištole přidává se *alleluia*, jehož konečná celá řada tónů zpívá se na poslední hlásku »a«. Pěvcům jakoby nestačila melodie pro vzletné Alleluia. Ve zpěvu pokračují, ač již text liturgický jest u konce. Nemajíce dalšího textu, prozpěvují radostně dále na poslední slabiku slova »alleluia«, čili přidávají *jubilaci* na hlásku »a«.

A co se stalo s těmito neumami a jubilacemi v rorátech XVI. věku? Tonové skupiny byly rozloženy na své tonové prvky, ze zpěvu *melismatického* stal se *zpěv syllabický*. Text latinský byl volně přeložen do češtiny, nebo z básněn text zcela nový a *jednotlivé slabiky* textové podloženy byly *jednotlivým* notám. Na každou slabiku tak připadlo pravidelně jenom po jednom tónu. Tím zpěv chorální zbaven byl sice svých okras melismatických, ale stal se lidovějším a snažším. Mohl se ho účastnit i celý kostel, neboť z pole umělého, koloraturního zpěvu, přešel na pole řečnického recitativu, v němž délka zpívaného tónu se řídila délkou podložené slabiky, pokud se jednalo o chorální a ne o mensurované melodie. Ve zpěv syllabický přeměněny byly *chorální* melodie všech introitů, kyriamin, gradualů a pros; [prosa jest původně zkratka palaeografická a značí tolik jako: pro sequentia, pro s — a]. Původní melodie pro Patrem byla celkem již syllabický recitativ; stačilo pouze text přeložiti do češtiny a podložit jednotlivé slabiky jednotlivým notám.

Z toho všeho jest patrno, že česká parafrase rorát obsahuje větší počet slabik, než úsečný, krátký a jadrný text liturgický. Na rorátech může literární historik nejlépe stopovati vývoj *českých* tropů a určití jejich poměr k tropům latinským.

Jako v latinských rorátech stol. XV. (s tropy a kantilenami), tak i v *českých* jest pro každý den v témdni předeepsán zvláštní pořad zpěvů o různých textech. Obsahují tedy české roráty XVI. věku *sedm různých officíí*; jedno pro neděli, druhé pro pondělí atd. V každém officiu střídá se chorál s mensurálními písněmi. Postup chorálních částí jest týž jako v rorátech latinských a jako asi při naší mši sv. zpívané, když správně přednáší pěvecký sbor za sebou jednotlivé částky, introitem počínaje.

Ve většině rukopisův českých rorát, z poslední čtvrtky 16. stol. datovaných, schází však Sanctus, Benedictus, Agnus a Communio. Dle těchto rukopisův i nynější tisky obsahují *pouze Introit, Kyrie, Graduale s alleluia, Prosu a Patrem* na jednotlivé dny téhodne adventního. Některé rukopisy, jako na př. Rorátník královéhradecký z r. 1584 obsahuje pro jednotlivé dny kromě uvedených částek

ještě Sanctus a Benedictus, ovšem vše s českým textem. Patrem se zpívalo o neděli dvojhlasně.

Jsou tedy ve většině rorátních knih vepsána officia neúplně.

Tuto neúplnost mešních formulářů rorát pro jednotlivé dny v témdni bylo však možno odstraniti použitím knih jiných. Chybějící části, t. j. Sanctus, Benedictus, Agnus a Communio mohly býti snadno doplněny z jiných sborníků, které vedle rorátních knih bývaly majetkem literátských kůrů.

Latinské kodexy chorálních zpěvů *stol. XV.* měly již svůj ustálený pořad liturgických zpěvů. Na počátku byly napsány různé introity, za nimi následovaly melodie pro jednotlivá Kyrie, pak byla řada nápěvů pro Gloria, po té výběr různých Patrem, Sanctus a Benedictus. Za sbírkou těchto *přesně liturgických* zpěvů byly napsány velmi četné latinské písničky, většinou s texty mariánskými. Ke konci těchto sborníků, na př. v kodexu Sedlčanském objevují se latinské zpěvy více hlasé. —

Do liturgických chorálních zpěvů vkládaly se totiž mensurované písničky s rýmovaným textem. Při vplétání jejich do chorálu bylo nutno neustále listy kancionálu převraceti, což bylo dosti nepohodlné.

Tomuto zlu odpomohli pisáři *českých* kancionálů *stol. XVI.*, že případné písně ihned vetkali do chorálních melodií, čili provedli *interpolaci* introitů, gradualií s alleluia a sekvencí sami, neponechávajíce zpěvákům volnou volbu úpravy. Různými úpravami povstávaly samostatné sborníky rorátních zpěvů až po Patrem. Další zpěvy chorální, od Sanctus počínajíc, *nebyly* protkávány písničkami a mohly se prostě zpívat z knih druhých. Nebylo jich třeba tedy vepisovati znovu do rorátníků. Proto jich obyčejně neobsahují; redakce rorátních zpěv jen výjimečně jsou notovány ještě Sanctus s Benedictus. Agnus vůbec schází v rorátech, protože schází i v *latinských* mších sborníků kališných.

Ke konci stol. XVI. přestávala se konati vlivem protestantismu u oltáře obět nejsvětější vůbec. Zbyl v kostelích jen zpěv a kázání t. zv. ranní a veliké. Pak ovšem stačil zpěv rorát jen po Credo, poněvadž zmizel *liturgický* význam jednotlivých jejich částí. Tak ze sedmi rorátních introitů jsou vytištěny v kancionále Jednoty Bratrské z r. 1594 pouze čtyři a mají se zpívat *před kázáním ranním*.

Starší náhled pravil, že mešní části rorátní od introitu až do Patrem (Kreda) z českým textem zpívali při t. z. mši katechumenův *čeští literáti*. Od Sanctus prý pěli t. z. *figurální literáti**) *latinské*, vícehlasé zpěvy při t. z. mši věřících. Tento názor není ničím doložen a padá jeho oprávněnost již tím, že některé rorátní knihy obsahují i Sanctus i Benedictus s textem českým. Patrem pro neděli jest ve většině kodexův dvojhlasé; pak by *figurální* literáti měli povinnost zpívat toto Credo a nikoli čeští literáti, kteří pěstovali zpěv jednohlasý.

Těž uvážiti dlužno, že se nejedná o katolickou bohoslužbu, nýbrž o *kališnickou*, která se lišila v mnohých bodech od katolické. A sborníky utrakvistické jež obsahují vícehlasé, polyfonní zpěvy mešní, postrádají právě tak *Agnus* a *Communio*, jako české rorátníky. V utrakvistických sbornících zpěvů *vícehlasých* schází Agnus i u takových mešních skladeb, které utrakvisté přejali od katolických

*) Literátské družiny dělily se na dva sbory, z nichž první zpíval jednohlasé písně české, a druhý pěstoval umělý, sborový zpěv, většinou latinský.

mistrů 16. stol., na př. od skladatelů nizozemských, italských a německých, a při nichž Agnus původně bylo prokomponováno. Neúplnost jednohlasých officií rorátních jest analogickou s neúplností officií vícehlasých.

Není tedy možno, aby *figurální* literáti přejali při mši sv. věřících úkol po českých literátech, zpívajících jen při mši katechumenův, protože kodexy i pro ně jsou právě tak neúplny jako rorátní knihy pro *literáty české*.

Kostrou českých rorátních zpěvů stol. XVI. jsou starobylé, katolické chorální melodie, jímž byl podložen text český. Melismatický chorál byl upraven na chorál syllabický. Obsahují introit, kyrie, graduale, alleluia, prosu a Patrem, Gloria schází, poněvadž advent jest dobou kající. V některých rorátních zpěvech jsou vepsána pro jednotlivá officia ještě Sanctus a Benedictus, avšak bez kantilen. Do chorálních melodií introitů, kyrie, gradualů a sekvencí vpleteny jsou české písně taktované, původu mladšího. Před introitem se zpívaly četné antifony. Redakce čili úprava rorát není ve všech rukopisech touž; podléhala zajisté vkusu a dobru zdání jejich redaktora.

Ze všeho jest patrné, že t. zv. *české rorátní zpěvy* nemají nic společného s dobou Karlovou. *Chorály jsou mnohem starší a vložené mensurální kantileny mnohem mladší než věk Karla IV. a Arnošta z Pardubic.*

Knihovny pro neokomunikanty.

Roku 1912. v malém alpském městečku v jižním Bavorsku, v Garmisch založeno bylo při knihovně tamního tiskového spolku zvláštní oddělení: *knihovna pro neokomunikanty*.

Dne 5. ledna t. r. oznámil ve škole katecheta Vojtěch Mayer třiceti dívkám, připravujícím se k prvnímu sv. přijímání, že mohou dnes po školním vyučování, po třetí hodině, v půjčovně knih katolického tiskového spolku vypůjčiti si zdarma knihy, které právě pro ně jako neokomunikanky se hodí. Každý týden budou si moci vypůjčiti jednu knihu. Dívky znaly posud jedinou takovou knihu, a to „100 příběhů pro neokomunikanty“, z které od počátku adventu při ručních pracích předčítaly. Ale kniha ta se jim velice líbila, a proto po třetí hodině ani jediná dívka nechyběla v místnostech knihovny tiskového spolku. Tam již připraveno bylo 70 knih, nově vázaných, které jakoby se usmívaly a k sobě zvaly malé čtenářky.

Knihy ty byly rozděleny ve tři části: 20 byly povídky a vypravování pro neokomunikanty; 20 poučných, zvláště několik o sv. Aloisu, a třetí oddělení o 30 knihách tvořily ročníky časopisů pro neokomunikanty.

Dne 5. ledna byly knihy prvně půjčovány, a již počátkem února se ukázalo, že 30 malých čtenářek přečetlo přes 100 knih. I hoši byli pozváni a z 33 neokomunikantů jen 6 si nepřišlo knih vypůjčiti. Každou středu pak půjčovány knihy, a do soboty před Bílou nedělí bylo rozpůjčeno 275 knih (263 dívkám, 12 hochům) k veliké radosti šťastného zakladatele a horlivého knihovníka. Děti však si knihy ne snad jen vypůjčovaly, ale také pilně četly, jak se o tom knihovník přesvědčil při vyučování a přípravě k sv. přijímání. Knihy mnohou prací mu usnadnily, mnoho užítku a radosti přineslo čtení.

Po prvním sv. přijímání — na Bílou neděli — nepřestalo se však s půjčováním, knihy čteny byly dále, a ukázalo se, že *není lepšího prostředku k zavedení a podporování častějšího sv. přijímání dětí, než pravidelné půjčování těchto knih*. A že horlivost neochabovala dokazuje to, že do konce roku bylo skoro 800 vypůjček knih; přicházely i dívky z vyšších tříd pro knihu, jež k horlivosti v přijímání sv. svátosti je povzbudila.

Šťastnou zajisté byla myšlenka dp. Mayera založiti takovou půjčovnu knih, a znamenitý její úspěch a dobré ovoce, jež přinášela, byly příčinou, že záhy za příkladem v Garmisch zřizovány podobné půjčovny i jinde v Bavorsku a v hlavním městě, v Mnichově, již roku 1914. bylo jich pět.

A tak v listopadovém sešitě, v listu Mnichovského katechetského spolku „*Katechetische Blätter*“, podává V. Mayer, nyní kaplan v Mnichově, zprávu o třech knihovnách tiskového spolku a o vypůjčování knih z oddělení pro neokomunikanty.

Knihovna u sv. Bonifáce roku 1913 skoro 5.000 knih půjčila 500 dětí, v roce 1914 skorem 7.300 knih mezi 650 neokomunikantů.

Knihovnu v části města Neu-Hausen navštívilo roku 1913 604 (296 hochů a 308 děvčat), a roku 1914, 563 (260 hochů a 302 dívky) dětí, připravujících se k prvnímu sv. přijímání. Těmto bylo r. 1913 půjčeno 3005 (hochům 1518 děvčatům 1487) a roku 1914 již 3750 (1632 hochům a 2118 děvčatům) knih z oddělení pro neokomunikanty.

Také katolická lidová knihovna v Haid-Hausen vykazuje roku 1914 mezi čtenáři 225 dětí (9 hochů a 132 dívek), horlivých vypůjčovateli z oddělení pro neokomunikanty, neboť vypůjčili si celkem 1018 knih (hoši 409, dívky 609).

Uvedená čísla jasně ukazují jaké oblibě se těšily knihy z knihoven půjčované, a dávají tušiti dalekosáhlé, blahodárné výsledky, jež taková knihovna přináší. Jsou ovšem ti čtenáři už poněkud rozumnější a dospělejší než u nás. Ve všech bavorských diecesích totiž jdou prvně k sv. přijímání děti v pátém školním roce.*) (K sv. zpovědi po prvé ve třetím školním roce v diecesích: Würzburg, Řezno, Eichstätt, Špýr; ve čtvrtém škol. roce v diec.: Pasov, Mnichov, Augsburg, Bamberg. Tedy několikrát k sv. zpovědi a pak teprve k sv. přijímání. Dle osnov bavorských z r. 1912.).

V uvedeném článku uveřejněn i seznam knih pro neokomunikanty, jež knihovna v Mnichově v Neu-Hausen půjčuje. Knihy rozděleny jsou ve čtyři oddělení. V oddělení I. a II. jsou knihy přesně k I. sv. přijímání se vztahující, v části III. knihy všeobecně náboženského obsahu, ve IV. časopisy.

Část první obsahuje povídky a vypravování k prvnímu sv. přijímání. Vyšly většinou po roce 1909 a napočítli jsme jich 32. Nejstarší a nejoblíbenější knihou jest již zmíněných: *100 příběhů poučných pro neokomunikanty* od *Dra. Ant. Jos. Kellera* (vyšlo 1909.).

V části druhé jest 24 knih poučných, mezi nimi i několik knih modlitebních, zvláště pro neokomunikanty sepsaných a upravených. — V oddělení třetím jest 18 knih náboženského obsahu vůbec, ale pro děti případných (život P. Marie, legendy svatých, sv. Stanislav Kostka, sv. Alois a pod.).

*) Biskupové bavorští určili *pátý školní rok*, jedenáctý rok stáří, za rok společného prvního sv. přijímání dětí.

Část IV. uvádí čtyři časopisy pro neokomunikanty, jež v knihovně jsou všemi ročníky zastoupeny.

Mají Němci, pokud nám známo, pět časopisů pro neokomunikanty, jichž cena za ročník je kolem 50 pfeniků. Nejstarším časopisem, který letos již po dvacáté páté vychází, je Düsseldorfský; »*Das Kommunion-Glöcklein*.« Již po šestnáct let vychází v Kempenn: »*Mein schönster Tag*.« Také v Essenu počal 1914 vycházeti: »*Dein schönster Tag naht*, a téhož roku v Hildesheimu: »*Das fromme und fröhliche Kind*.« Také v Aschaftenburgu vychází malý časopis: »*Das gute Kommunion Kind*.«

Zajímavým zjevem též jest, že mají neokomunikanti v Německu i svůj vlastní kalendář. — *Rok milosti*, jež vydává Helena Pagés, a který letos již po páté vyšel v Essenu. Ten svým rozmanitým obsahem jest pro děti hojnou studnicí jak zábavy tak i poučení.

Ve svrchu zmíněném seznamu nejsou ovšem uvedeny všechny vyšlé a hodící se pro děti knihy; jsou tam jen ty, které jsou v půjčovně v New-Hausenu v Mnichově. Jest ještě více jiných v ostatních knihovnách; vždyť v Německu knihy tohoto obsahu stále nové vycházejí, kterými knihovny ty se doplňují.

Taková knihovna jest zajisté velmi cennou a prospěšnou pomůckou pro duchovní správu a pro katechety jak ku přípravě dítek ku prvnímu sv. přijímání, tak i k častějšímu sv. přijímání. —

Spolek katechetů v litoměřické diecesi v Čechách, na schůzi své sekce v Liberci, dne 27. ledna t. r., stanovil, že na příští schůzi spolkové má býti jednáno o spisech, pro děti komunikanty určených. Snad na schůzi té pak jednáno bude i o půjčovnách takových knih v Bavorsku, a snad i o založení takových knihoven bude uvažováno.

Zda dočkáme se i v našich českých diecesích takové blahodárné knihovny? Literatura naše jest ovšem chudá na knihy podobného obsahu. Časopis máme jediný. Vydává již druhým rokem na Moravě Matice Cyrillomethodějská v Olomouci měsíčník katolické mládeže, věnovaný úctě Nejsvětější Svátosti: »*Pán přichází*.« (Číslo za 3 hal, loni za 2 haléře.) Časopis ten v mnoha výtiscích je odebírán a katechety většinou rozdáván ve třídách neokomunikantů, mezi nimiž jistě mnoho dobrých služeb prokazuje.

A z knih? Dalo by se snad několik vybrati z naší katolické literatury, které by pro mládež k prvnímu sv. přijímání se hodily, ale knihu zvláště pro tyto dítky vhodnou máme snad jen jedinou, kterou vydala za 90 haléřů »*Mariánská družina učitelek*« v Praze II. Ječná ulice č. 2. »*Helenska, miláček Boží, fialka Nejsvětější Svátosti*.« Tak jest nadepsaná knížečka, vypravující o malém děvčátku a jeho lásce k Pánu Ježíši v Nejsvětější Svátosti. Knížečka vyšla původně r. 1911 anglicky a přeložena jest do všech jazyků evropských, ba i do japonštiny.

V Čechách nemáme tedy mnoho literatury pro neokomunikanty; příčinou toho snad je i to, že naše děti jdoucí k prvnímu sv. přijímání mnoho ještě čísti nedovedou, stěží někdy přečtou větu z katechismu. A nemáme také knihoven s oddělením pro děti jdoucí k sv. přijímání. Ale že knihovna není jen pro neokomunikanty, vidno na příkladu z Garnisch; ona je povzbuzením k častějšímu sv. přijímání dětí. A tu snad co není, mohlo by s pomocí Boží býti aspoň pro

ty větší, by naučily se častěji k stolu Páně přicházeti. Snad několik knih pro začátek by se sešlo a postupem času po případě i překladem se rozmnožilo. Kéž dán by byl tímto článkem podnět k založení aspoň jediné knihovny pro komunikanty ve vlastech našich, k větší horlivosti pro Ježíše Krista v Nejsv. Svátosti oltářní!

Fr. Košák.

FEUILLETON.

Ukázky žákovských vycházek po Praze.

Napsal VÁCLAV HRUDKA.

(Pokračování.)

Hlavní oltář u sv. Štěpána na Novém městě patří staršímu architektonickému typu; zdejší hlavní oltář však typu druhému. Skládá se z části nižší, v níž jest umístěn tabernákl, a nad ním výklenek s umělecky méně významnou sochou Panny Marie, a výše samostatně na zdi je umístěn veliký rám se dvěma *Rubensovými obrazy*. Oltář jest bohatě členěn, puzoruje detaily: řezby na výklenku Panny Marie a na postranních vchodech za oltář, jakož i dvě vásy, nahoře umístěné, jež se nápadně odlišují. Jsouť empirové z r. 1822 od *Ignáce Platzera*. Sošky sv. Augustína, sv. Moniky a Lidmily z r. 1730 jsou výborné práce *Ferdinanda Brokoffa*; sv. Vojtěch, Václav, Vit z r. 1731 od *Ignáce Müllera*. Snad to jsou modely ztracených stříbrných soch.

Veliké sochy po stranách sv. *Mikuláše Tolentinského* a sv. *Tomáše de Villanova* a všechny postavy andělů vytvořil r. 1731 sochař Antonín *Quittainer mladší*. Truhlářská část díla tolikéž z toho roku od *Christiana Kowarsche*. Rozměry obrazů patrně Rubensovi dány, že dobře zapadly do celkové šťastné dispozice. Celkový rozvrh oltáře svědčí, že jest dílem samého Dientzenhofra.

Vzpomeň též, jak u sv. Jindřicha vysoký tabernákl zakrývá dolní část oltářního obrazu; ale pozoruj zde celkový soulad linií, jenž svědčí o schopnosti a fantasii svého původce. Autor zajisté dosáhl uměleckého účinku, po němž dychtil. Tudiž obsah vší umělecké výzdoby hlavního oltáře líčí nejvážnější okamžik života patrona chrámu, sv. Tomáše, jeho smrt pro Krista, a slavnou chvíli žití sv. Augustína, zakladatele řádu, kdy anděl, posel Boží jej po-

učuje. Po stranách andělé radují se z nich; dva členové řádu jako čestná stráž se přidružují, sochami sv. patronů českých měl oltář přítulně hovořiti českému srdci.

V presbytáři *náhrobní deska kníže Lobkovic*. Rozkošná jest dřevěná mříž před oltářem, kde anděličkové mezi rozvili-nami z révy a klasů přinášejí kaditelnici, konvičky, svícny, knihy, bursu s korpora-lem.

Na evangelní straně presbytáře pozoruj malý, jemný oltářík sv. *Šebastiána*, mučedníka. Světec šípy proklán. Obraz uměleckou hodnotou nevyniká; po stranách slabé sošky sv. *Rocha* a některého augustiniana s knihou. Oltářík však jest výborně rokokově formován, podobně jako protější na epištolní straně oltář sv. *Rocha* se slabými sochami patronů lékařství sv. *Kosmy a Damiána*. Oltář z r. 1767.

Sv. Rochus jest uctíván jako patron proti moru. Zajímavý chrám má zasvěcený na Strahově.

Sv. Rochus putoval do Říma a přišel do krajiny morem zatížené a nakazil se v ošetřování nemocných; pes přinášel mu chléb. Bývá vyobrazován velmi zhusta, a sice jako poutník okazující na těle morové rány a pes s chlebem. Oltářní obraz sv. *Rocha* jest výborná práce; přičítá se a asi právem *Františku Palkovi*. Od něho je též na příklad sv. *František Xaverský* u sv. *Mikuláše*. Obraz mistrovským vrháním sánu i světla, teplou svěží modelací a zvláště lapidárním zachycením výrazné hlavy svět-covy stojí umělecky nepoměrně výše než obraz protější. Byl zajisté Palko (narozen 1724 ve Vratislavi, zemřel snad r. 1770) mistrem.

Následují v presbytáři dva větší oltáře. Na severní straně Nejsvětější Trojice, a na jižní Nanebevzetí Panny Marie. Patří oba k typu oltářů rokokových a svými jemnými tvary i vhodným umístěním mezi okny oratoře jsou asi dílem Dientzenhofrovým. Oltář Nejsv. Trojice pochází asi z r. 1730; Nanebevzetí Panny Marie z r. 1732. Obrazy

oltární mají svým původcem *Karla Škréty Šotnovského ze Závorčí* (1610—1674).

Podobný obraz Nejsvětější Trojice najdeš v chrámě sv. Jindřicha, ale lépe provedený; jest umístěn v čele severní boční lodí. Zdejší obraz pokládají právem za méně cennou repliku obrazu svatojindřišského. Kompozice obrazu Nanebevzetí Panny Marie jest nejasná a zmatená — srovnej Assuntu Tizianovu. Podobně se nepovedlo i Nanebevzetí Panny Marie na hlavním oltáři v chrámě Týnském.

Obrazy vznikly r. 1644; dne 9. června 1645 Škréta slavil sňatek v chrámu sv. Tomáše. Obrazy nesympatickým koloritem a zběžným provedením patří k slabším pracím Škrétovým. Největší ozdobou těchto dvou oltářů jsou sochy čtyř církevních otců. u Nejsv. Trojice sv. Athanasia a Řehoře Nazíanského; na jižní straně sv. Augustina

a sv. Ambrože. Chybně se tvrdí sv. Basilia, neboť pendant k sv. Augustinu může býti buď sv. Monika, neb sv. Ambrož a úl dosvědčuje, že to sv. otec, arcibiskup z Milána. Sochy vynikají životností, majestátním klidem, rozvržením roucha, rytmem v pohybu.

Dr. Matějka nenašel doklad o jejich původu, přisuzuje však sv. Athanasia i Řehoře *Ferdinandu Brokoffovi* do r. 1730. A poněvadž Brokoff zemřel v březnu 1731, byly sochy sv. Augustina a Ambrože pracovány pod vlivem mistra asi od *Ignáce Müllera* či *Antonína Quittainera*; také hádá na Františka Weisse, jenž mnoho pro augustiniány pracoval. Dojista tyto sochy jsou skvělou ozdobou chrámu; zvláštním způsobem vybrali dva církevní otce východní a dva ze západu.

(Pokračování.)

SMĚS.

Věstník katol. duchovenstva a Vychovatel. Naš rozbor článku o právních poměrech faráře a katechety, který uveřejnil *Věstník*, a tak dal impuls k debatě, nejednou polemicky zahrocené, vzbudil v duchovenstvu živou účast. Četné dopisy dp. katechetů svědčí o tom, že jsou vděční nejduš. Ordinariátu, který svým výnosem vnesl jasné světlo v poměry leckde dosud nejasné, jakož i že těší se z toho, že jsme se katechetů a jejich postavení v osadě v poměru k místnímu faráři ujali. Bylo jistě již nejvýš na čase touto záležitostí se zabývat, když počet katechetů rok od roku roste, a mnozí již po třicetiletém svém působení odcházejí na odpočinek. — Dva vdpp. faráři, jeden z Čech, druhý z Moravy, v listě svém projeví, že těžce nesou polemický ráz našich článků. Souhlasíme s nimi i my. I my teprve po dlouhém váhání, ale též po důkladném rozmyšlení, uznali jsme za nezbytné tímto způsobem vystoupit. Vyložíme v některém z nejbližších čísel, které kroky sou-

kromé a přátelské napřed jsme učinili, aby celá sporná záležitost urovnala se infra muros. Ale všechny návrhy naše byly marny. Zbývalo jen forum časopisecké. Tolik zatím na vysvětlenou dpp., kteří nemohou si vysvětliti příčinu naší polemiky, kterou pěstovati, a ji považovati za nějakou nezbytnou část našeho působení, ani z daleka nikdy nám nepřipadlo. Hádavost a sporů milovnost jistě není *v naší krvi*. Proto prosíme ještě za trpělivost.

Statistika duchovenstva v Rakousku. Dle nejnovější statistiky čítá *duchovenstvo v Rakousku* 55.370 osob, mezi nimi 1 patriarcha, 4 primasy, 11 arcibiskupů, 53 biskupů, 24 světicích biskupů, 12.863 farářů, 539 duchovních profesorů. Dále se čítá 720 mužských klášterů s 59 opaty, 45 provinciálů, 6754 duchovními, 645 kleriky, 240 novici a 1917 laiky. Počet ženských klášterů obnáší 298 s 5198 jeptiškami. r.

Katolíci pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

Stručný výťah z liturgiky, II. rozmnožené vydání, pro žáky obecné školy na 16 str. Prodává se jen za hotové: 100 kusů za 6 korun 40 hal., 50 kusů za 3 kor. 30 hal., a 25 kusů za 1 kor. 70 hal. i s poštovným. — Objednávky vyřizuje nakladatelství Družstva Vlast v Praze-II, Žitná ulice čis. 26 nové.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotově. Alumním, kterým a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nehran. Rukopisy pro hlav. list, správy časové, knihy a časopisy zasílány buďto Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Právní poměr mezi farářem a katechetou. — Prvotní křesťanství a řecko-římská kultura. — Výchovné prostředky v rodině. — Feuilleton. — Směs, — Literatura.

Právní poměr mezi farářem a katechetou.

III.

»Věstník« na naše články více neodpovídá. Zahalil se v mlčení. Ale sotva asi proto, že uznává správnost našich důvodů; spíše aby nás mohl svým mlčením označiti jako zarputilé polemisty, kteří za každou cenu hledají boje. Kdo však sleduje náš list, nejlépe ví, že vždycky daleci jsme byli každých sporů. A také »Věstník« zůstavili bychom zcela klidně v jeho »právnických« meditacích, kdyby se nebyl rozpsal o základních podmínkách a poměrech stavu katechetického.

Mluvil, jak autoritativní rozhodnutí Ordinariátu svědčí, zcela falešně. *Nyní zase zcela falešně mlčí.* Bylo zajisté povinností »Věstníku«, jakmile ordinariátním rozhodnutím o nesprávnosti svých subjektivních »právních« domněnek, jež povýšil na objektivní pravdu, jasně byl poučen, výnos ten *uveřejniti*, a tak své čtenáře vést z mylných názorů, jež jim svým článkem vštípil. Kdyby byl tak učinil, *mohl si všechnu polemiku ušetřiti*. Tím však, že této povinnosti, která každému redaktoru, vědomému své mravní zodpovědnosti, je evidentní, dosud nedostál a sotva asi dostojí, nutí nás, abychom nepředpojatým čtenářům sami vysvětlili, co »Věstník« opraviti nebo na pravou míru uvésti opominul. Píšeme tedy za »Věstník«.

Chceme při tom předpokládati — ač se to vzpírá naší dosavadní zkušenosti — že mlčení »Věstníku« je mlčením toho, kdo chybu svoji uznal, mlčení tiché kající, a nikoli mlčení zatvrzelé umíněnosti. *Výnosem nejvyššího diecézního úřadu byl »Věstník« ve svých právnických vývodech přímo guillotinován.*

Chceme proto jen komentovati zbývající ještě názory »Věstníku«.

»Věstník« píše: »Co se tkne mše sv., přijímání sv. svátostí, zúčastnění se školní mládeže ostatních bohoslužebných výkonů pro školní mládež předepsaných, není katecheta oprávněn faráři usnesení sboru učitelského prostě intimo-

vati, nýbrž jest povinen s ním jako s rectorem o čas, způsob a místo se shodnouti, při čemž rozhodující slovo patří faráři jako rectoru života náboženského na osadě, který zase má bráti nutný zřetel na poměry školní.*

Kde katechti pro množství dítek, sv. svátostí přijímajících, jsou odkázáni na výpomoc duchovní správy, jsou ovšem povinni s ní se o času přijímání sv. svátostí se dohodnouti. Nesprávné by bylo, kdyby duchovní správa se domnívala, že katechti sami mají se o přijetí sv. svátostí u mládeže svěřené starati, jako stejně bylo by mylným, kdyby katechti se domnívali, že jest to výhradní záležitostí duchovní správy, protože jsou i školní dítky její »parochiani«. Katecheta musí přece vykonávati též svůj úřad kněžský.

Ordinariatní výnos, z roku 1914 čís. 17.732 výslovně praví:

»Jest zřejmo, že ani v tom případě, když jest na farní osadě ustanoven zvláštní katecheta na zastoupení duchovní správy v náboženském vyučování školní mládeže, nemůže se farář a jeho kaplani vyzouvat z povinnosti zpovídati školní dítky. Proto jsa od katechety, jak toho již slušnost žádá, upozorněn na konání sv. zpovědi dítek, rád dle sil svých vyhoví, ač ovšem tam, kde jest školních dětí veliký počet, nebo kde jest více katechetů, postará se příslušný katecheta o to, by i jiní kněží, hlavně též katecheté v tomto směru mu vypomohli, jsa arci zavázán navzájem zase těmto katechetům ve zpovídání školních dítek jejich vypomáhati. Všakť se zpravidla na uwarování možných kolísí stane o zpovídání školních dítek mezi všemi účastníky závčas náležitá dohoda.

Ale spolu je též zřejmo, že katecheta jako kněz na osadě působící ochotně vyhoví požádání páně farářovu za pomoc při zpovídání dospělých poenitentů, zejména při větším jich návalu, a že také i jinak dle sil svých pomocí svou v duchovní správě přispěje.

* * *

Věstník pokračuje takto: »Farář není oprávněn ohledně vyučování náboženského katechetovi něco nařizovati, co protiví se osnově předepsané, ani různá nařízení dávati ohledně náboženských výkonů školní mládeže, která z nařízení konsistoře zemskou neb okres. školní radou za závazná prohlášena nebyla. Uzná-li potřebu, aby se v tom či onom směru něco ohledně náboženských úkonů školní mládeže změnilo, neb něco nového zavedlo, má o tom cestou vikariatní konsistoři zprávu podati, která věc uváží a správnou-li ji shledá, cestou zemské školní rady nařídí.«

S povděkem tuto konstatujeme, že »Věstník« přece aspoň jedno právo faráři ve vyučování odepírá: měniti náboženskou osnovu, již určil diecéšní biskup. Jest to velmi potěšitelná známka, když aspoň v tomto bodě práva diecéšního Ordinaria uznává. — Vyslovil tu jistě pravdu, o které žádný farář před tím nevěděl! *Rostandův »Chanteclair«* (Kohout) domnívá se, že slunce vychází proto, aby slyšelo jeho zpěv. Tento passus ze slavného článku »Věstníku« rovněž zaslouží podobného obdivu a uznání světa.

Jenom malou poznámku připojujeme ještě k právním názorům »Věstníku«. Konsistoř cestou zemské školní rady ničeho nenarizuje. Ale *zemská školní rada*, shledá-li, že návrh konsistoře je v souhlase s řádem školním a vyučovacím, *sama školám v tom smyslu nařízení dává.*

Věstník: »Školní kapli spravuje si katecheta, dozor nad touto správou přísluší faráři.« — Je to zajisté velice potěšitelným, že katecheta podle »Věstníku« smí také něco spravovati. *Školní kapli*; a že rector ecclesiae aspoň zde ponechává katechetovi trochu svobodné vůle a dovoluje mu uplatnití svůj vkus. Je-li farář náboženským školdozorcem ve své osadě, dojista mu též náleží dozor nad správou školních kaplí. Pakli však jím není, náleží právo dohledu dotyčnému školdozorci. Nahlédnutí do formuláře inspekční zprávy, kterou každým rokem náboženský školdozorce ordinariátu podává, nejlépe autora článku ve »Věstníku« o tom poučí.

Chce-li však farář ve zvláštní své horlivosti o ozdobu stánku Božího i školní kapli tím či oním liturgickým předmětem opatřiti, jistě katecheta ochotně a vděčně kapli a její zařízení mu ukáže. Jednu radu však při tom nemůžeme »Věstníku« odepřiti. Až jednou rozepíše se na př. »o právním poměru faráře« k církevnímu umění nebo k liturgickým rubrikám, dojista neopomene též zdůrazniti, že farář má v úpravě sobě svěřené svatyně vždy dbáti jejího stylu a nikdy výplody svého osobního nevkuasu chrám »vyzdobovati«. *Že duch stylu chrámového a nikoli »vkus« rektora chrámu je tu ven a ven směrodatný.* A co platí o chrámových bohoslužebných předmětech, platí i o rubrikách liturgie a o zpěvu, ať liturgickém či lidovém.

Proto, není-li rector chrámu obeznámen ani s uměním ani s církevní hudbou, dojista vždy poradí se s odborníky, aby mu v jeho činnosti byli pomocní. Jinak ocitne se vždy v nebezpečí, že návštěvníky chrámu umělecky cítící svými nápady a dekorativními invencemi urazí, a ne neprávem zaslouží si slova výtky: »Ne sutor ultra crepidam.« Jsou již na světě malíři, kteří se domnívají, že malují, a oni zatím mažou; a jsou zdobitelé, kteří žijí v myšlence, že zdobí, a zatím znešvařují. Jich práce podobá se umění jako orangutang člověku.

* * *

Věstník: »Co se tkne nákladu na mešní potřeby pro náboženské úkony školní mládeže, které dle zákona jsou pro ně závaznými, je katecheta oprávněn tento náklad žádati od místní školní rady .«

»Na soukromé mše sv. katechety potřebný mešní paušál není povinen hraditi ani farář ani místní školní rada. To je věc čistě soukromoprávní a předmětem zvláštní dohody mezi farářem a katechetou. Tam, kde záduší má jmění dostatečné, má se katechetovi z něho poskytnouti tento náklad; kde však není jmění zádušního nebo není ho v dostatku, musí si náklad ten platiti katecheta sám.« —

Je nám nepochopitelné, že chefredaktor »Věstníku« mohl poslední odstavec článku v tomto znění uveřejniti. Kdyby byl otevřel svoji příruční knihu z *Paulyho: »Právního rádce pro duchovní správu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku«*, byl by tam na str. 237 četl doslova: »Slouží-li v chrámě katecheta, professor deficient, pens. farář, zkrátka cizí kněz mši sv., mají mu všechny potřebné věci ke mši sv. zdarma na účet chrámu dány býti. (Výnos mistodrž. ze dne 27. června 1853 č. 14.131.)«

Tento rozpor v názorech autora článku z 25. února 1915 a spisovatele »Právního rádce«, dp. Jana Paulyho, kaplana na Smíchově, z r. 1902 jest jedním z typických dokladů duševní proměny, jaké může kdo během času a okolností

podlehnouti. A jestli se tato proměna děje směrem, oddalujícím se od správného hlediska, není to právě radostným znamením pokroku. Kaplan J. Pauly byl rozhodně r. 1902 pravdě blíže, než chefredaktor »Věstníku« J. Pauly r. 1915.

Že tomu tak, nejlépe dokazuje námi citovaný *ordinariátní výnos* z r. 1914 čís. 17.732, jenž praví:

„Jelikož dpp. katecheté jsou zástupci a pomocníky duchovní správy ve vykonávání povinností školských co do náboženského vyučování mládeže a konání různých náboženských úkonů pro mládež, tu je zřejmo, že nelze jich od ostatního duchovenstva místního odlučovati, a že nejsou v příslušné farnosti kněžími cizími. Sloužice tudíž mši sv., mají mít potřeby bohoslužebné hrazeny z téhož pramene, jako ostatní duchovní ve farnosti, tedy ze záduše, je-li táž dostatečná, jinak z jiného náhradního pramene, ať už je jim obnos patronem nebo farní obcí nebo jinou osobou právní v sumě paušální poskytovány; a teprve v nejnepríznivějším případě bylo by možno mít útočiště k tomu, aby se i u katechetů, tak jako u jiných, osadě jinak zcela cizích kněží, hledělo k tomu, by na úhradu výloh těch přispívali. Tak zajisté zní o cizích, v osadě farní nepůsobících či kostelu nepřidělených kněží rozhodnutí posv. kongregace koncilu ze dne 21. června 1625, a nejinak zní i vynesení c. k. místodržitelství v Praze ze dne 27. června 1853 čís. 14.131 a z 29. dubna 1912 čís. 17 A-157.“

Tímto »právním poměrem mezi farářem a katechetou« dále a podrobně se zabývatí bylo by věru nejtrapnějším místem z celého našeho pojednání. A doufáme pevně, že autor článku ve »Věstníku« bude nám jen vděčen, když blíže do *konkretního* rozboru poměrů, jež námi citovaný výnos ordinariátní vyvolaly, nebudeme se pouštět.

Nadhodíme jenom ještě několik otázek, na které nechť hledá pisatel článku ve »Věstníku« odpovědi ve vlastním nitru. *»Na soukromé mše sv. katechety potřebný mešní paušál není povinen hraditi ani farář ani místní školní rada,«* píše »Věstník«. Hradí si farář sám potřebný mešní paušál na své *soukromé* mše sv.? — A odkud hradí se potřebný paušál na soukromé mše sv. ostatního farního duchovenstva? — A žádal-li farář na katechetovi náhrady výdajů na potřeby bohoslužebné, ví, jaká mu nastává nyní po autoritativním rozhodnutí ordinariátu povinnost nejen pro futuro, ale i *pro praeterito*?

Je osadě prospěšnější a horlivému duchovnímu správci milejší, když katecheta slouží mši sv. v časné hodině, kdy školní budova ve smyslu řádu školního a vyučovacího musí býti uzavřena, v liduprázdné školní kapli, anebo když mši sv. slouží v kostele, kde věřící i mimo čas farních bohoslužeb mši sv. přítomni býti mohou? A je to opravdu známka *pohodlí* katechetova, jak »Věstník« to motivuje, když po celý školní rok, den co den, v prvních hodinách ranních, jakmile jen kostel je otevřen, katecheta jde do chrámu, aby zde obětí mše sv. svoji denní práci *započal*?

Jen více svědomí, více zkušenosti, nabyté vlastní činností pastorační *ve škole*, a pak věru jsme přesvědčeni, že by byl autor článku ve »Věstníku« si rozmyslil posílati do světa pojednání tak tvrdá, zvrácená, nezralá, a nejednou uboze o paragrafy

se opírající, jež snadno mohla by se státi kamenem úrazu pro všechnu pastorační činnost a ohroziti svorné spolupůsobení všeho kněžstva v osadě.

*
*

Svět v klidné a radostné součinnosti neudrží paragrafy a tlusté právní folianty, byť jich bylo tolik, že by se z nich daly postavit všechny pyramidy egyptské. Svět udrží dohromady upřímná vzájemná láska, věčně vyzařující z neobjemných, tklivě prostých listů evangelií. *A kdo tímto duchem Kristova učení je proniknut, ten nezačíná poměr mezi farářem a katechetou luštití paragrafy, ale poznáním, ovšem na své vlastní zkušenosti založeným, že katecheta koná nejtěžší, základní a proto hlavní součást pastorační práce v osadě, že všichni jsme si rovni služebníci Boží a že nesluší se jednomu nad ostatní nechutně, naivně se vyvyšovati, a spolu bratrskou, ve společném chrámu všechny kněze radostně a pohostinně vítající láskou.*

Prvotní křesťanství a řecko-římská kultura.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

V hollandském Valkenburku konán byl r. 1913 v koleji sv. Ignáce vědecký kurs prázdninový. O jeho vysoké úrovni a důkladné přípravě svědčí nejen jména přednášejících učenců, ale i themata ke přednáškám zvolená. Jen namátkou uvádím *Maxe Przibilla S. J.*: »Beznáboženské vyučování morálce«, *Dra Rudolfa Hornicha*: »Ethika jako pomocná věda paedagogiky, *P. Lindworskiho*: »Zkoumání vyššího života duševního«, *H Dieckmanna*: »Prvotní křesťanství a řecko-římská kultura« atd.

Na posledním místě tu uvedená přednáška Dieckmannova jest zvláště významná nejen po stránce informativní, ale i po stránce *apologetické*.

Není totiž pochybnosti, že *boj na půdě náboženských dějin a zvláště dějin křesťanství tepru začal*, a že nejbližší desíletí sotva se budou v první řadě zabývatí problémy přírodovědeckými, jak se dosud dalo. A neplatí to jen o pracích učencův. Problémy jimi nadhozené byly již v populární formě vrženy mezi lid a jsou jím hodně přetřásány. Stačí pouze připomenouti panbabylonismus, v zápase pod jménem »*Bible a Babel*« známý, pak vědecky odmítnutý, nezdařený pokus *Artura Drense* o proměnu historické osoby Kristovy v pouhý *mythus*, a posléze pokus uvést křesťanství ve spojení s *hellenismem* a vysvětliti je z řecko-římské kultury, za níž bylo křesťanství časově vzniklo.

Den ke dni rostoucí literatura o tomto předmětu obsahuje hojné útoky na pravdu a božský původ křesťanství. S druhé strany však nechybí ani mnohých obhajců božského původu Kristova učení, usilujících o správné osvětlení a vymezení vztahů křesťanství ke kultuře řecko-římské.

Nuž, který pak jest poměr prvotního křesťanství k jeho okolí, t. j. k řecko-římskému světu a jeho kultuře?

Ke správné odpovědi bude nutno, abychom načrtli aspoň hlavní a podstatné linie kultury té, jejíž vnější stránky budou nás přirozeně zajímati méně než ideje, které ji utvořily a které v politice, vědě, umění, ve všem citění a konán

lidovém a zvláště v tehdejší životě náboženském svého přirozeného ohlasu docházely; slovem světový názor, t. j. *filosoficko-náboženské pojetí člověka a jeho vztahu ku vnějšimu světu*.

Potíž se zachycením těchto vůdčích a základních idejí spočívá v tom, že tehdejší obraz světový postrádá stálosti a jednoty. Podobá se spíše zvlněnému proudu, v němž různé vody víří a se prostupují. My, v jednotné kultuře křesťanské vychovaní a vyrostlí, dopouštíme se zpravidla té chyby, že jednotné toto měřítko přikládáme i k časům vzdáleným a zapomináme, že ucelenost *našeho názoru světového jest právě zásluhou křesťanství, jež se proudy a víry oněch dob namáhavě musilo k němu probítí a propracovati*.

Ano, byla to v pravdě doba pronikavého vzrušení a kvašení náboženského. Až do čtvrtého století před Kr. můžeme stopovati zárodky této náboženské touhy, již lze označiti jako *touhu po Boží pomoci po vykoupení*. Nebyla sice ještě touha tato uvědomělá, nebyla ještě určitě vyslovena, ale žila již ve spodních hloubkách lidské duše. Víra ve staré bohy řecké byta překonána. Zeus, Hera, Athéna a ostatní obyvatelé Olympu vybledli v pouhé symboly; Jupiter, Juno, Minerva stali se státním božstvem, úředními zástupci svět ovládajícího Říma. Jejich kult, okázalé průvody a oběti, byly sice lidu vítanou podívanou, ale náboženské citění, touhu po osobních vztazích s nekonečnem, po styku s božstvím, po prosbě, dku, smíření, tedy po tom všem, po čem nová doba tak bouřlivě volala, v lidu vzbuditi a lidu dáti nedovedly.

Bylo na úsvitě nové doby. Zahájil ji rozkvět řecké filosofie. Ztuhlý, těsný tlak řeckých státečků byl zlomen. Dotud každé město bylo vlastním státem s vlastní politikou. A politika ta byla vším jeho obsahem; kol blaha neb pohromy státu soustřeďoval se všechen zájem města a jeho občanů. Stát chtěl býti svobodný a nezávislý; jednotlivec nebyl než jeho služebníkem, a žádal-li toho zájem státu, byl mu jedinec prostě obětován. Čím byl jednotlivec, čím byla osobní svoboda v Athénách, Spartě, Thébách, Megaře, Korintě? *Stát zasahoval do nejvlastnějších práv rodinných*, rozhodoval o životě a smrti novorozenat, řídil s vyloučením rodičů výchovu mládeže, nařizoval náboženství a kult, nakládal po vůli časem, jměním, životem občanů; slovem, osvědčoval individualitě a osobním právům neváznost, jež nám jest nepochopitelná.

Z téhož malého způsobu života vznikala i věčná nepřátelství a ustavičné války městských států. Jimi dochovala se slušná část starého barbarství do doby samého nejvyššího rozkvětu řecké vzdělanosti a umění, do dnů Perikleových a Feidiových. Vzpomeňme jen války peloponesské, vyhlazovací války dvou dávných soupeřů, Athén a Sparty.

V attických Panathenajích, ve hrách olympyckých spatřujeme sice již nasmělé náběhy k prolomení úzkých stěn malého státečkování. Úplný převrat způsobila však teprv bitva u *Chaeroneje* v níž Filip Makedonský konec učinil Heladě nesjednocené. Oním dnem byly v prach povaleny starořecké ideály a zahájena byla nová doba tak zvaného *hellenismu, dobývavého a vítězného tažení řeckého živilu na Východ*.

Toto řectví nemělo však již ducha dřevních států městských. Alexandr Veliký táhl s ním, jeho vojevůdčí nadání a jeho světová politika. V něm ztělesnila

se nová doba. Alexandr rozuměl jí a dovedl jí zcela využítkovati; sklízela, co předcházející pokolení byla nasela.

Zvolna, ale cílevědomě pracovala i *filosofie* na tomto rozkladě starých idejí. Její útoky mířily přirozeně především na staré učení o bozích. Jakmile umělecká fantazie Řeků dala bohům lidskou tvářnost a opředla je vlastními slabostmi a neřestmi, byl od toho již jen krůček k veřejnému doznání, že *domnělí bohové nejsou než vynikající lidé, kteří pro své zásluhy svými vrstevníky nebo potomky povýšeni byli do Olympu*.

První vnesl tuto myšlenku do lidu *Euémeros z Messeny*. Napsal r. 270 př. Kr. román, »*Svatou kroniku*« nazvaný, jenž podává zprávu o zvláštním objevu. Vykládá zde, že podnikl plavbu do Indického oceánu a zde dospěl k neznámým dříve ostrovům, z nichž zvláště jeden, Panchaia zvaný, vynikal všemi krásami přírody. Zde našel lid velmi zbožný a poctivý, a nedaleko hlavního města našel chrám Zéva Trifylského. Ve chrámě stál veliký, zlatý sloup, na němž písmem panchaiským zaznamenány byly činy některých bohů, zejména Urana, starého zdejšího krále a zakladatele panovnického rodu, z něhož vyšel syn a nástupce jeho Kronos, a syn tohoto Zeus, jenž procestoval mnohé země, všude jsa vysoce ctěn a jako bůh oslavován. Z toho Euémeros dovozoval, že bohové a jejich činy neobsahují nic nadlidského. Jejich kult vznikl z té okolnosti, že vynikali nad své vrstevníky, a že byli dobrodinci lidstva.

Ježto Říman *Ennius* brzo přeložil tento řecký originál i do tvrdé řeči Latia, vnikala záhy pochybovačnost, nevážnost a nevěra i do svatýň bohů římských.

Staří bohové jsou mrtví — vlastně nikdy nebyli — ke komu se má člověk obrátiti?

Nechyběly pokusy nahraditi mu pozbyté náboženství. Nejblíže arci bylo k myšlence, *hledati útěchy a náboženského upokojení ve filosofii řecké*. Její zásluhou však staří bohové byli přece padli! Bez průpravné práce filosofů byl nemožný Euémeros a jeho schematické pojetí.

Již jonská přírodní filosofie ve stol. VI. př. Kr. dostala se na cesty, po nichž musela dospěti k popření staré víry v bohy. Pokusila se totiž řešiti velikou otázku lidstva a světa: »*Odkud a kam?*« Pojmem »světa« dostala se však okamžitě k okruhu dochovaných názorů. Neboť existuje-li svět, t. j. souvislý a uspořádaný celek a má-li tento celek společný původ, pak arci neudržitelno bylo staré učení, jež mělo pro každé město, pro každý kmen bohy vlastní. Pak neodbytně vstírá se otázka: Odkud jest tento jednotný svět? S touto otázkou zahájeno bylo pátrání po *jedné* božské bytosti.

(Pokračování.)

Výchovné prostředky v rodině.

(Podává Dr. IGNÁC RATH.)

(Pokračování.)

Rodiče příliš snadno vznětliví a nervosní musí se v zájmu svého dítěte *ovládnouti* aspoň do té míry, aby při provinění dítěte nezačali ihned křičeti a nadávati, neb okamžitě tělesně trestati. Jestliže v čas si všimnou svého hněvu, ať raději od dítěte o krok neb dva kroky ustoupí, ať mlčí, a když to může býti, třeba i z pokoje na chvilku odejdou. Vždyť slabému, jim úplně na milost a nemilost vydanému dítěti je trestem již to vědomí, že rodiče se hněvají, a že snad jen

proto se přemáhají, aby je tím vhodnějším a účinnějším způsobem potrestali, bez nepěkných výjevů, jimiž by trpěl u dítěte smysl pro čest a jimiž by si rodiče před dítětem zadali, a tak *výchovnou svou práci sami mařili*. Za to působí na duši dítěte tím více vážný pohled, aneb i pohledy opakované v promyšlených přestávkách a ve vhodných chvílích, delší mlčení, kteréž se třeba i dítěti samotnému poručí a trapné, z toho vzniklé ticho. Po chvíli se může ještě pronésti vážně a klidně stručná nějaká poznámka jako: »Cos to provedl! Jak ti to mohlo napadnouti!« Může se připojiti hrozba přísným trestem.

Dítěti se může uložit za trest, aby stálo na vhodném místě, kde nepřekáží a je ustavičně na očích. Musí státi zpřímá, majíc paty u sebe, aniž by se otáčelo, smálo neb mluvilo. Také může, třeba i na tomto místě svém, čísti z knihy tiše neb nahlas čtvrt hodiny neb déle články, které rodiče ustanoví. Mohou mu také uložit, aby opsalo, ale pořádně, krasopisně, z katechismu, biblické dějpravy neb čítanky nějaký odstavec neb článek, který by se dobře hodil k provinění dítěte, neb napsalo něco z předmětu, ve kterém málo prospívá. Za trest se mu také může uložit, aby se naučilo nějaké básničky, nějakému vypravování, neb nějaké jinak zajímavé neb důležité stati, a to do určité doby, aby se musilo namáhati a nemohlo z pohodlnosti neb ze vzdoru lenošiti. Také se mu může poručiti, aby oblíbenou svou hračku samo doneslo a zamklo do té a té skříňe. Dítě může také své provinění zapsati do lístku, který se večer předkládá otci k vůli evidenci o chování dítěte po celý den, k vůli ráznějšímu napravení chyb, které se během dne vyskytly, ale také k vůli pochvale neb odměně, když dítě toho dne bylo hodné neb nějakou zvláštní zásluhu si zjednálo.

Dítě může býti také trestáno při jídle. *Nikoli však postem*, leč by bylo zcela jisto, že ojedinelý a ne příliš přísný půst dítěti nikterak neuškodí. Nesedí totiž u stolu na svém obvyklém místě, nýbrž na místě horším; neb jí až tehdy, když ostatní vstanou od stolu. Mezi jídlem ostatních může státi mlčky na ustanoveném místě, neb předčítá z knihy, pokud možno něco takového, čím by se vyličovala ošklivost neb špatné následky jeho jednání, neb zase naopak užitečnost a krása jednání řádného. Také se mu napřed může dáti jen jediný pokrm polévka; a pak teprve po delší chvíli a jako z milosrdenství v přestávkách jídla další.

Při menších proviněních má dítě samo před nejbližší společnou modlitbou před snídaní, před svačinou, před obědem, před večeří neb před spaním) odprositi toho, koho pohněvalo neb zarmoutilo. Při větších proviněních pak má odprositi ještě jednou před modlitbou večerní. Za velká provinění má odprositi také ještě v sobotu neb před svátkem. Tím je dítě nuceno na své provinění mysliti delší dobu, by si chyby své lépe všímalo, chránilo se zlých příležitostí a přemáhalo svou náklonnost a vášeň.

Poslušnost na pouhý pohled je nezbytná, chtějí-li rodiče vzíti dítě s sebou na veřejnost a do společnosti, poněvadž jinak buď by musili dítěti všechny nezpůsoby trpěti, nebo by před cizími, ne vždy shovívavými a trpělivými lidmi, musili s ním příliš dlouho a nápadně vyjednávat, čímž by se pro rozmary dítěte stávali směšnými zvláště proto, poněvadž by dítě velice snadno mohlo pochopiti a po způsobu nezvedenců náležitě využítovati »immunity«, která je ve společnosti chrání před ostrými výrazy a jinými ještě ráznějšími prostředky, které

by je doma zcela ještě neminuly. Rodiče mají již doma významně pohlédnouti na dítě, kdykoli něco tropí, co se jim nelíbí. Když se dítě na ně neřívá a nechcejí volati ani k němu jíti, mohou zatleskati více nebo méně rukama, a když dítě neuposlechne ani po zhlédnutí výstražného neb káravého pohledu, uloží mu rodiče ihned nějaký přísnější trest. Večer mu otec důkladně domluví, že na pouhý pohled poslechnouti nechťelo, a dá si od dítěte slíbiti, že si výstražných pohledů svých rodičů lépe bude všimati a ihned ochotně a přesně poslechne.

Ovšem že je třeba *dítě také cvičiti, aby si na pohled neb posunek a rychlou poslušnost při něm zvyklo*. Proto se mohou dítěti často se opakující rozkazy domácího života udíleti obyčejně posunkem neb pohledem. Tímto způsobem si také sami rodiče zvyknou naznačovati svá přání a rozkazy, i přísnější i ve spěchu, jen posunky a pohledy mírnými. Pohled zlostný je nepěkný a ve společnosti vzbuzuje domněnku, že by asi dítě na mírný pohled neposlechlo čili že je nezvedené. Zlostného pohledu však také není třeba. Vždyť pohled nemůže přece býti náhradou ani za domluvu ani za tělesný trest. Z pohledu samotného také dítě vlastně strachu nikdy mítí nebude. Dítě se bojí toliko té pravděpodobnosti neb jistoty, že pohled obsahuje skutečně vážně míněnou hrozbu trestem a neuposlechne-li, že při důslednosti a neúprosnosti rodičů, dítěti známé z celého jejich jednání vůbec, přísný trest se jistojistě dostaví. (Pokračování.)

FEUILLETON.

Ukázky žákovských vycházek po Praze.

Napsal VÁCLAV HRUDKA.

(Pokračování.)

Dříve, nežli opustíme presbytář, prohlédni si velká okna oratoří, jež vkusným orámováním a skvostnými mřížemi tak zvláštním, až bizarním způsobem zdobí a oživují vysoké zdi presbytáře. Vypravoval jsem již, co nesnázi způsobily tyto oratoře dobrému převoru Melzrovi. Ale dnes jsou ozdobou a pýchou presbytáře.

Znak na severní oratoři naznačuje, že patřivala hraběcímu rodu *Valdštejnů*, jichž sídlo patří do farní osady svatotomášské; jižní patří k domu, jenž po Lobkovicích patřil Oetfingen-Wallersteinům, a nyní pražské obci. Mříž jest dole prakticky vypouklá a velmi jemných, jednoduchých a elegantních tvarů.

Zapamatuj si dobře tyto barokové formy, neboť klášter se honosí ještě jinou starší, krásnou mříží, ať sám, mladý příteli, musíš vycítili proměnu vkusu mezi dobou 1600 a 1731. Severní mříže jsou datovány roku

1731. *Matouš Pucher*, zámečník, obdržel za ně 491 zl.; mříže na jižní straně vznikly asi v roce 1732. Mříže v presbytáři a také oba závěsy lamp svojí delikátností dotvrzují, že nákresey zhotovil sám Dientzenhofer.

Vstupující do lodi, věnujme i nyní vzpomínku *Heleně Martinicové*, jako jsme učinili před hlavním oltářem. Hle, tyto tvrdé nádherné lavice i zpovědnice jsou jejím darem. Pozoruj to hluboké, téměř násilné profilování říms, bohaté kartuše s ozdobou ovoce, provedené v haut reliefu, viz vroubkované orámování ploch a výplní. Celek jest poněkud těžkopádný, ale výrazný a působivý. Tyto znaky svědčí o druhé polovině 17. stol. A skutečně byly tyto předměty v letech 1684—1686. V sakristii najdeme vyřezávané datum 1672. Přirovnání tvary i ozdoby těchto lavic a zpovědnic k ozdobám oltářů, jenž vznikly o 50 či 60 let později! Tímto přirovnáním lehce porozumíš umělecky těžké, hmotné mluvě XVII. stol., a elegantnímu, jemnému stylu Dientzenhofrovy.

Sv. Augustin byl dojista úchvatný řečník už i dle mocného stylu jeho děl. Nuže, zcela logicky patří na *kazatelnu* jako vzor i ochránce kazatelův. Jeho socha zdobí svršek stříšky nad kazatelnou a u jeho nohou ostatní Otcové církevní na západě:

Sv. Ambrož († 397), sv. Jeroným († 420) a sv. Řehoř Veliký († 604). Andělé drží jim berlu a kříž; stěny kazatelny případně zdobí reliéfy, znázorňující tři scény ze života dobrého pastýře; na zábradlí stupňů rozséváč. Veškerá tato sochařská výzdoba od *Antonína Quittainera*, a práce truhlářská od *Christiana Konarsche*, dokončena byla počátkem roku 1732. Kazatelna jest jednoduchá práce baroková, ale v proporcích velmi dobrá a umělecky účinná.

V čele severní vedlejší lodi uvidíš dvěře, vedoucí na chodbu k sakristii, a nad nimi okno oratoře s mříží podobnou oněm v presbytáři.

Ke stěně této severní poboční lodi přiléhají tři oltáře; všechny provedeny ve starším, architektonickém stylu. Oltář sv. Rodiny, sv. Jana Nepomuckého a u vchodu sv. patronů českých. Obrazy sv. Rodiny a sv. Jana jsou díla slabá; větší cenu má obraz sv. patronů. Tento poslední oltář má sloupky točené dle vzoru *Berniniho*; ostatní dva přímé a dva točené sloupky. Po stranách oltáře sv. Rodiny zříš dřevěné, bíle natřené sochy sv. Augustína a Vojtěcha; u sv. Jana sochy sv. Víta a sv. Václava, práce *Ondřeje Quittainera*. Jsou to původní modely dřevěné, jež také provedeny byly pro hlavní oltář ve stříbře a r. 1729 roztaveny. Proti umění Brokoffovu, výraznému a osobitému, vytýkáme jim jakousi schematičnost, konvenčnílní zpracování, ztrnulost. Ale do jisté míry i slavnostnosti jim upřít nelze; gesta soch jsou sice theatrální, ale plastická. Srovnáme-li s nimi sochy sv. Šebastiána a sv. Rocha na posledním oltáři sv. patronů českých, uznáš, že tyto poslední jsou daleko životnější a opravdovější. *Matějka*, jenž těmto dvěma sochám věnoval nevšední pozornost, nerozpakuje se uvést je ve spojení se jménem Brokoffovým.

Neznáš snad z reprodukcí ony spoutané barbary, zajatce Michelangelovy? Vzpomínka na ně vkrádá se skutečně v mysl při pohledu na tohoto sv. Šebastiána. Od těchto postav navrát se několikrát k oněm čtyřem Quittainerovým, bedlivě prohlížej každý sval, vrásku, záhyb roucha i pohyb, a naučíš se čápatí odlehle, dávne umělecké epochy individuelní umělecká nazíraní.

Oltáře sv. Rodiny a sv. Jana Nepom. vznikly roku 1725; z téhož roku pochází též jejich řezbářská výzdoba od *Jana Michala Briederle*; ve štítu oltáře sv. Rodiny nahoře sv. Jan Křtitel. Jak snadno baroko dalo se svěstí až k umělecké hýřivosti, do-

kazuje oltář sv. patronů českých, kde bohatá sošnická výzdoba pokračuje až na strop. Truhlář *Jan Unmuth* zhotovil oltáře sv. Rodiny a sv. Jana.

U pilířů severní lodi pozoruješ tři oltáře v tomto pořadu od kazatelny: Narození Páně, sv. Anny, a sv. Karla Boromejského. Pozoruj u všech oltářů chrámových, jak jejich původce počítal vždy s okolím, kde budou umístěny a tak zvýšil jejich malebnost a uměleckou účinnost. U pilířů jsou oltáře úzké a vysoké, u severní zdi širší, majíce po stranách dva sloupky rovné a dva točené, a jak malebně jsou vklíněny oltáře v presbytáři mezi okna oratoře. Tímto vhodným využitkováním všeho prostoru umělec velice přispěl k zvýšení uměleckého rázu chrámového vnitřku. Bedlivě přirovněj blízké oltáře Narození Páně a sv. Rodiny, a pozoruj, jak architekt využil daného místa u pilíře a jak širšího místa u zdi.

Oltář Narození Páně má dobrý obraz narození Páně; nahoře světce s otevřenou knihou a dole menší obraz sv. Antonína. Po stranách má ještě sloupky; ale jeho dekorace jest velice bohatá a vkusná. Sochařská výzdoba záleží vhodně z osob Sv. tří králů a jich služebníka. Sochy jsou životné a umělecky cenné. Pozoruj, jak krajní sochy umístil u úzkého oltáře již po stranách.

Velkolepým dojmem působí druhý *oltář sv. Anny* s dobrým obrazem této světky. Odpadají zde motivy architektonické a převládá ozdoba. Postranní sloupky zaměněny rámem, z něhož vyrůstají zprohybané římsy štítové a z nich splývají pestré, skládané záclony. Sošky čtyř řeholnic doplňují zdobu tohoto oltáře. Dekorace tohoto oltáře jest zcela zvláštní, pestrá, ale velice vkusná a slavnostní. Nezvyklým dojmem působí *ostatky sv. Bonifáce*, mučedníka, uložené na oltáři v skleněné rakvi. Ostatky získal provinciál *Benignus Sychrovský* († 1735).

Také třetí oltář *sv. Karla Boromejského* náleží k druhému typu oltářů, u něhož obraz světcův jest orámován silným výstupkem, přecházejícím nahoře v mohutnou římsu skrojenou. S římsy visí volně dolů festony: nad římsami vkusný štít s obrazem sv. Michala. Toto řešení není tak originelní jako u sv. Anny, ale přece vkusné i zajímavé. Dale rokokový obraz sv. Tekly se lvem v pestrém rámcí, ale tuze zastírá obraz sv. Karla. Sošky čtyř světců doplňují výzdobu; mezi nimi sv. Veronika a sv. Magdalena. (Pokračování.)

SMĚS.

K dalšímu opatření příjmů na provisorní příplatky učitelstvu. Je známo, že zemská správní komise učinila opatření pro výplatu dosavadních požitků učitelstva pouze na první polovici tohoto roku. Jak bude dále? K tomu píše »Český úředník« mezi jiným takto:

»Nové naděje učitelstva vzbuzují zprávy denního tisku, že vláda pomýšlí zavedením některých nových státních dávek opatření potřebné finanční prostředky na úhradu veškerých požadavků, které nynější doba klade na státní správu. Tyto naděje učitelstva docházejí výrazu v žádostech k rozhodujícím činitelům, aby *při rozrušování výnosu projektovaných státních dávek* pojata bylo zachování plného provisoria učitelského v Čechách mezi ony nezbytné potřeby veřejné správy, které nutno jak s ohledem na domácí poměry, tak s ohledem na cizinu finančně zajistiti. Nové berně, které mají býti zavedeny, týkají se daně ze sirek a různých dávek a poplatků, zahrnovaných v t. zv. velkém finančním plánu....

Učitelské provisorium v Čechách není ovšem *přímo* položkou ve státním rozpočtu, protože učitelské platy a prostředky k tomu potřebné obstarati má zemský sněm resp. zemská správní komise. Je však dobře známo, že zavedení provisorních přídavků k učitelskému služnému v r. 1914 bylo právě umožněno jenom na základě finančního příspěvku státu ve formě údělu ze zvýšené daně lihové a osobní. Tedy *nepřímo* je naše provisorium zahrnuto ve státním rozpočtu a sice v položce těchto údělů, poskytovaných dle říš. zákona z 23. ledna 1914 královstvím a zemím na říšské radě zastoupeným. Do jaké míry je pak učitelské provisorium závislo na státních údělech, vysvítá nejlépe z úřední zprávy zemské správní komise z 19. prosince m. r. Tehdy komise ve všech denních časopisech oznámila, *že následkem úbytku na výnosu státních údělů* (mimo jiné) učinila finanční opatření, kterým se výplata provisorních přídavků učitelských prodlužuje toliko na I. pololetí r. 1915, kdežto pro II. pololetí potřebná úhrada na tyto přídavky že nemohla dosud býti ustanovena. Tedy závislost přídavků od stát. údělu byla jaksi *oficiálně prohlášena*...

Proto může učitelstvo v Čechách spo-
lěhati, že vláda zařídí vše tak, aby oběti učitelstva byly rovnoměrné s obětmi ostatních vrstev občanských a že poskytne zemské správní komisi finanční prostředky na prodloužení provisoria v plné výši pro druhou polovici běžného roku. Jsme si při tom velice dobře vědomi, že naděje učitelstva, zde projevené, jsou až do krajnosti skromné, ježto mají za cíl výplatu služebních požitků dle norem doby předválečné, kdežto na př. uherské státní zaměstnanectvo, v jehož řady náleží učitelstvo veřejných škol v Uhrách, dožaduje se s ohledem na mimořádné vyživovací poměry zvláštního *válečného příplatku*, tedy zvýšení platů předválečné doby. Učitelské rodiny našich míst touží po brzkém uklidňujícím rozjasnění nejasné budoucnosti a s napětím očekávají příznivé výsledky těchto poslaneckých intervencí i vyjednávání vedeného zemskou správní komisí. r.

Výborná paměť a lenost v myšlení.
Výborná paměť je nejednomu intelligentu vlastně na škodu, a stává se často, že člověk, vládnoucí výbornou pamětí, ve vlastním usuzování a názorech je velmi opožděný. Onen spoléhaje na své získané vědomosti, upadá v nebezpečí, že samostatný svůj úsudek, svůj vlastní názor, v nijakém novém případě nikdy si nedovede vytvořiti; a zase naopak špatná paměť přímo nutí člověka, aby si vytvořil v daném případě své vlastní mínění, protože jeho nabyté vědomosti zůstávají jej často na holičkách. Dobrá paměť často je na ujmu duševní samostatnosti, a zabraňuje nejednou poznání a nalezení významných vlastností na pozorovaném předmětu. — Každý učitel z vlastní praxe poznal takové děti, které okamžitě dovedou z paměti vybavit to, čemu se kdy učily, ale při tom k samostatnému pozorování a přemýšlení nikdy nedospěly. Ve škole platí často za vzorné žáky, co zatím samostatně usuzující dítě se špatnou pamětí bývá nepochopeno a neuznáváno jednoduše z té příčiny, že k vytvoření svého úsudku potřebuje více času nežli ti »s výbornými vlohami.« (Meumann.) r.

Povaha křesťana. Známý katolický profesor v Paříži, *Ollé-Laprune*, charakterisuje takto pravého katol. křesťana: »Křesťan nose v sobě i lidskou přirozenost i to, co k ní připojuje — což však, k ní se připojující, přizpůsobuje se jí — nezavrhne ničeho, nezhrdá ničím, nenávidí ničeho

z toho, co je lidské, protože je to lidské; a důsledně jest spolu i nejpovolnější i nejneústupnější z lidí. *Maje co dělati s principem, nikdy neustupuje;* a pak, není to jen jeho křesťanská víra, je to jeho rozum, jeho svědomí, je to i jeho čest, jež nalézají ho neotřesitelným a neústupně rozhodným podržeti jej proti každému; v této úctě a v této věrnosti pro vše, co je pravdivo, dobro, počestno, spravedlivé, posvátno, má a nalézá všechen jemnocit, všechnu horlivost a veškeru odvahu. Jeho energie je nezkrotná. Tu však, kde *neběží* o principy, je pln ochoty a povolnosti, a ostatně pro lidi, spolubližní své, je vždy pln ohledů, ba i pln omluv; cítí on více než kdo jiný hluboký pocit své slabosti a křehkosti. Tato intimní pokora dodává mu jasnovidnosti a činí ho spravedlivým a dobrým; a maje úctu pro pravdu a jsa prochnut duchem spravedlnosti a lásky, snaží se chápati jiné, chápati je i v jich bludech a chybách; a znaje odsouditi chybné a špatné, není k osobám ani pohrdavý ani kousavý. (V »Novém Věku« cituje Václav Lankaš.) r.

Povzbuzujeme mládež ke spořivosti. Jestli v každé době je potřebí mládež, neznající cenu peněz a majetku, nabádati slovem i skutkem, praktickými poukazy, ke spořivosti, tím více je to nutno v nynější době válečné. Samo ministerstvo vyučování v těchto dnech zvláštním výnosem k tomu poukázalo. V něm vybízí se učitelstvo, aby poukázalo mládeži ve školách na to, že anglické loďstvo válečné pokouší se odříznouti Rakousko-uherskou říši od dovozu ze zámořských zemí a také od dovozu přes neutrální území, aby tak říši postavily před nebezpečí vyhladovění. Toho cíle nepřátelé spřátelených říši nedosáhnou, jestliže obyvatelstvo při rozumném hospodaření se zásobami vystačí do nejbližších žní. V tom smyslu má býti školní mládež ve všech třídách příhodně poučena. Má se jí, dle výnosu, zdůraznit nesmírná důležitost chlebovin a bramborů pro lidskou výživu a co nejdůrazněji vyhlásit nebezpečí plýtvání a tím i zmaření tohoto hlavního živního prostředku veškerenstva i jednotlivců. Výnos udává i formu poučení, jež má býti dětem nadiktováno, a při tom jim má býti uloženo, aby diktát předložily rodičům k prohlédnutí a aby si jej od nich daly podepsat. »Učitelstvo, jmenovitě učitelé náboženství, potom

členové místních školních rad, získají si zvláštní vlastenecké zásluhy, jestliže poučení také jinak v nejširších kruzích obyvatelstva rozšíří, leč vždy s podotknutím, že v tomto napomenutí, jež varuje před plýtváním, není žádné příčiny ku znepokojení.« r.

LITERATURA.

Český jinoch. Časopis pro dospělejší mládež československou. Rediguje prof. Václav Müller. Ročník XIX. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. Ročník tento — proti dřívějším značně rozšířený — přinesl krásné básně Dr. M. Kováře, J. Miloty, A. B. Kadlčákové, B. V. Brožka, jakož i poutavé povídky od Aloise Dostála, B. Boušky, K. J. Zákouckého, J. Plešingra atd. Zajímavé články poučné, vzdělávací a časové mají zde J. Váňa, Jos; Bartoň, J. Mcelský, J. Dědinský, Dr. J. Hanuš, J. Kosina, K. Waldhauser, A. J. Komský a m. j. Jak vidno, jsou tu shromážděni spisovatelé již dávno osvědčení — i jest proto jen velice litovati, že časopis tento »na ten čas za nastalých poměrů válečných« nelze vydávat, jak čteme v prohlášení redakce a vydavatelstva »Č. J.«. Než doufáme, že poměry ty brzo se změní a ve vydávání listu tohoto — svého druhu jediného — opět bude pokračováno; zatím upozorňujeme a doporučujeme »Č. J.« všude! Zaslужuje toho plnou měrou. Fab. Budil.

Katolíci pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

Marianské písně:

Máti Páně přesvatá.

Prvních 50 výtisků s 1 harmon. nápěvem
1 K, každé další 100 bez nápěvu 1 K.

Chválu vzdejme o křesťaně.

100 kusů K 1-60.

Tiskem a nákl. družstva Vlast v Praze.

Objednávky přijímá a vyzívuje

admin. družstva Vlast v Praze-II., 570.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemi 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotově. Alumním, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 670-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nehraní. Rukopisy pro hlav. list, správy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchovské, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelfínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchovské 992.

Pius X. — příznivec katechetů. — Prvotní křesťanství a řecko-římská kultura. — Výchovné prostředky v rodině. — Příspěvek ku kritice monismu. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Pius X. — příznivec katechetů.

(Píše FRANT. KOŠÁK.)

Smutně zahlaholily zvony římské 20. srpna 1914., oznamující celému světu, že osiřel stolec Petrův v době vážné, v době válečného ruchu, který dotekl se smrtící ranou citlivých strun srdce, jež láskou a dobrotou planulo k bohatým i chudým, vznešeným i nízkým celého světa. Papež eucharistický, Pius X. umírá, aby neviděl ta hrozná neštěstí, jež válka přináší národům. »Všemohoucí nechtěl, abych zažil hrůzy válečné, pod jejichž tíhou úpěti budou národové,« toť slova sv. Otce na lůžku smrtelném.

Po jedenácte let řídil osudy církve. Po slavném pontifikátu Lva XIII., za něhož zasvitla církev blahodárným světlem božské nauky do nových zemí, bylo potřebí pontifikátu *unitární obnovy církve*; a tu za svůj životní program si zvolil Pius X. »*Omnia restaurare in Christo!*« bylo životní ideou a programem, k němuž odnášela se veškerá jeho činnost jak na poli církevním, tak kulturním. Učení Kristovo chtěl k nové platnosti přivést v celém katolickém světě, do všech srdcí zasít lásku Kristovu, a tak celému lidstvu vštípit v pravdě křesťanský řád a ducha Kristova.

Již slavný předchůdce jeho, Lev XIII., pravil: »*Největší nepřítelkyní náboženství jest neznalost náboženských pravd.*« A zajisté právem, neboť příčinou nevěry, náboženské lhostejnosti a veškerých smutných zjevů v nynější společnosti lidské bývá, mimo jiné četné vlivy zhoubné, nezřídka nedostatečné vzdělání náboženské, a na prvním místě neznalost pravd v katechismu obsažených. A tu dobře vystihl Pius X., kde třeba začít, a s energií sobě vlastní *počal s obnovou unitárního života náboženského u mládeže.*

Předním úkolem náboženského vzdělání jest, aby hned mládež dokonale poznala pravdy náboženské, učivo v katechismu obsažené, je pochopila a do paměti si vštíplila jako základ života v pravdě křesťanského. »Prakticky pracovati pro mládež, to je to hlavní!« tak vyjádřil se Pius X. (»Kat. Blätter 1914. 10.) a sám tak učinil. *Nutnost křesťanské výchovy mládeže* byla stálou jeho péčí.

K mládeži táhlo jej ode dávna láskyplné srdce; mládeži a její spáse věnoval po celý život nejpřednější svoji péči. Nikdy nezni slova jeho vážněji a důrazněji, než když vyzývá rodiče k bdělosti nad mládeží.

»V mládí,« tak psal jako biskup mantovský, »vzdělává se člověk. Mladé srdce podobá se roli, které ochotno je přijati símě z rukou rolníkových. Zasejte-li do něho símě ctnosti, budete kliditi dobré ovoce; zůstane-li však mladé srdce sobě ponecháno, přináší jen zármutek a slzy.« Hlubokou bolestí naplňuje jej proto nebezpečnost svedení, jež mládeži se všech stran hrozí. »Nikdy nesmí kněz mlčet,« psal jako patriarcha benátský, »vůči záplavě špatných knih a novin, které právě mládež kazí a viru podkopati hledí.« (Dr. J. Samsour: »Papežové v dějinách« str. 255.)

Proto s vysoké stráže stolce Petrova napomíná k řádné křesťanské výchově dítek a připomíná: »Jestliže však rodiče jsou nuceni, jak se často přihází, dáti se zastupovati ve výchově svých dětí jinými, nechť pamatují na svatosvatou povinnost, aby volili takové ústavy a osoby, které umějí a chtějí co nejsvědomitěji dostáti místo nich povinnosti tak důležité. Lhostejnost v tomto ohledu stala se nenapravitelnou zkázou tolika dítek. Jak velkou budou míti z toho zodpovědnost před Pánem Bohem!« (»Napomenutí rodičů« ve druhém katechismu.)

V útlá srdce dětská pravdy víry zasévati, je opatrovati, povzbuzovati a ke Kristu vésti, by vzrostly v pevný strom nezlomné víry, jež odolá v bouřích života a vytrvá až do konce, toť předním bylo mu úkolem, o kterém třeba stále pilně pracovati. A dobře činil, vždyť zajisté všechna snaha byla by polovičatou, marnou, kdyby mládeži nedostalo se řádného katechetského vyučování a poučení. Jaká mládež, takový národ! Ze špatného semene nemůže vyrůst dobrý strom.

A v této neunavné péči o mládež stává se nejen jejím pečlivým otcem, ale *nezapomíná* i těch, kterých úkolem je mládež vyučovati, těch, jimž od rodičů mládež je svěřena, *katechetů*! I jim jest pečlivým otcem, ale i rádcem a učitelem, příznivcem a vůdcem, je poučuje a pobuzuje, jich si váží a jim žehná.

Jako dobrý řemeslník potřebuje dobrého nástroje, tak i dobrý katecheta touží po dobré učebnici. A Pius X. mu *podává katechismus* a dává pokyny a *radý, jak vyučovati*, jak *mládež posvécovati* a tím *i sama sebe*. By pak výklad pravd náboženských v katechismu obsažených byl důkladným a řádným, nezapomíná na další vzdělání, *povzbuzuje k bádání a studiu, k sjezdům* a radostné práci *na vzájemném povznesení* a vzdělání i ve vědách světských.

I.

Papež Pius X. nabyt v duchovní správě bohatých zkušeností. Byl postupně kaplanem, farářem, profesorem a kanovníkem, biskupem, patriarchou a kardinálem. Kardinál Sarto jako patriarcha benátský těžil jen z bohatých svých zkušeností a uplatňoval výtečné své vlastnosti a dary ducha v nových poměrech, kráčeje opatrnou, ale pevnou nohou za cílem reformy a reorganizace, přizpůsobené sice potřebám času, ale zbudované a vedené duchem přesně církevním. Každá tři léta visitoval celou diecési, při čemž kázal, katechisoval, podával sv. přijímání, biřmoval, z rána časně zasedal do zpovědnice a slyšel zpovědi.« (Dr. Rud. Zháněl: Svatý Otec Pius X., 50 let knězem. Str. 40.) A jako osvědčil se dobrým pastýřem v Mantově a Benátkách, tak táž otcovská láska provázela ho

na trůn papežský; vyjádřil ji již v první své encyklice ze dne 4. října 1903, v níž naznačuje svůj program. Ukazuje, jakým směrem bude postupovati za heslem svým, když píše: »Koho by však zůstalo tajno, když lidé rozumem nejvíce a svobodou vedeni bývají, že vyučování náboženské je tou nejhlavnější cestou, aby vládařství Boha v duších lidských bylo znovuzřízeno?« (Dr. J. N. Sedláček: Pius X. a jeho okružní list. XIX. Děd. Svatojánské.)

Co tu papež naznačil, péče o mládež a vyučování náboženské, nedalo na sebe dlouho čekat. Dbaje o rozvoj stáde Kristova, vydal dne 15. dubna 1905. encykliku »*Acerbo nimis*«, v níž vyjadřuje svou živou bolest nad neznalostí náboženských pravd u křesťanů a napomíná farářů a správců duchovních, aby horlivě katechisovali v kostele i ve škole. (Znění viz: Ordin. List pražské arcidiecése 1905. č. 5.)

Svou nejvyšší mocí nařizuje, aby ve všech diecésích všichni faráři a duchovní správci o všech nedělích a svátcích po celou hodinu mládež o pravdách náboženských poučovali a ji je dle katechismu vykládali. Zvláště mají dbáti, aby v určitých dobách v roce ku přijetí sv. pokání a sv. oltářní po několik dní mládež byla připravována, by svátosti ty hodně přijala. Největší pak péči mají věnovati v době velikonoční tomu, aby poučováním a povzbuzováním, výkladem a zbožným příkladem dospělejších, mládež náležitě se připravila k prvnímu sv. přijímání. V této snaze, přeje si papež, aby příkladem a poučováním kněze podporovali i zbožní laici, a proto doporučuje zakládati sdružení katechistů světských, jakož i ve městech zvláštní školy k vyučování náboženství.

(Pokračování.)

Prvotní křesťanství a řecko-římská kultura.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Sluší ovšem dle pravdy přiznati, že žádná z mnohých filosofických škol a systémů, jež se během staletí vystřídaly, nedomyslíla do konce představy o jediné božské bytosti. Žádná nepronikla k poznání nadsvětového, osobního Boha. Všecky ztrácely se v mlžinách pantheismu, spíše citem než rozumem chápaného. Ve světě a světem žijící Bůh, jehož nejdokonalejším projevem jest myslící duch lidský, to byly celkem hranice, za něž se nedostala řecká spekulace.

Ve srovnání s dětinskými bájemi o bozích znamená nicméně toto poznání značný pokrok. Pokrok tak veliký, že vítěznému jeho postupu nemohla na dlouho vzdorovati reakce, již padl za oběť Sokrates. Jeho smrt byla aktem sebeobranu starého náboženství. Ale sebeobrana ta byla beznadějná, ježto mezi starým a novým náboženským pojetím bylo vyloučeno smíření. Byly to dva různé světy, jež se tu srážely. Estétu a adepty umění, oku a fantasii mohli dřevní bohové něco poskytnouti; rozumu však a srdci stačiti nemohli.

Ale zda mohlo je nahraditi náboženství filosofické?

Řecká filosofie vykonala jistě mnoho. Dala člověku universalistický pojem jediné bytosti božské. Shrnula v pojem světa mnohost a rozmanitost věcí vnějších. Učinila člověka těsných státek kosmopolitou, světoobčanem. Učinila mu celý svět vlastí, kolbištěm jeho probouzející se činorodosti a probudila v něm sebe-

vědomí, náležitě zhodnocení vlastní síly, poukazujíc na veliké muže veliké doby, na Alexandra, jehož titanské síle svět byl příliš těsný, na jeho vojevůdce, kteří stali se velikými králi a zakladateli mocných dynastií. Ptolomeovci v Egyptě, Seleukovci v Syrii, Attalidi v Pergamu, byli takřka obtěžkací zkouškou životní pravdy nového náboženství. A zkouška dopadla skvěle. V člověku tkví božský zárodek, božská jiskra. Proč neměly by býti Alexandru přinášeny oběti? Zda není on sám a jeho nadání vojevůdčí, jeho nezadržitelný postup, jeho vítězství nad barbarstvím, projevem a zjevením božství? Proč neměl by člověk uznati toto zjevení, proč neměl by v Alexandru uctívati a vzývati božství?

Kult panovníčí, božská pocta, jež byla vzdávána Alexandru a jeho nástupcům, později i císařům římským, není vskutku v rámci tehdejší filosofie nic zvláštního, a cizorodého. Vpravuje se důsledně v imanentní pantheistický princip světový.

Také oblíbená filosofie římská, *stoicismus*, není v podstatě než *materialistický monismus*. Rozeznává sice dva principy ve světě, ale oba hmotné, byť i princip vyšší, světový rozum, *logos*, záležel z látky jemnější. Byl míněn jako oheň, teplo, síla. Tento neosobný *logos*, jenž v podstatě není než světa běh, světové dění se slepou, absolutní nutností se projevující, jest božstvím stoické filosofie. Jako Ananké, Tyché, Fortuna, jako bohyně osudu vstoupil do společnosti olympských bohů, nikoli jako rovnocenný druh, nýbrž jako jejich vládce, jenž sám určuje osud bohů i lidí.

Na tomto pojetí božství spočívá *ethika stoy*. Její nejpodstatnější ctnost, jež znovu a znovu jako cesta ke štěstí a ke vnitřnímu pokoji byla velebena a doporučována, jest *apathie*, stoická resignace, hrdé vpravení se do střídavých osudů lidského života. Nechť se srdce svírá sebe větší bolestí, nic nesmí to prozraditi. Jako z kamene musí býti tvář, jako z kovu její rysy, nepřístupny bolesti i soucitu. —

Tomuto světovému názoru nelze upřítí důslednost. Vládne-li lidským životem jediná Tyché, slepý osud, pak arci všechen stesk a nářek, všechno vzpírání, všechny prosby jsou zbytečny a nerozumny. Pak lidská velikost může jediné spočívat v tom, že člověk vzpřímen zůstává v každé strasti a že ani brvou neprozradí, co se v jeho srdci děje. Pak hrdinou je ten, kdo samozvaně otevírá výkupnou bránu smrti a s pohrdavým úsměvem na zsinálých rtech dobrovolně odchází z tohoto života.

Učení a mravouka stoy jsou vrcholem filosofických soustav; stvořily Seneku a Epikteta. Proto tato filosofie jest nejvhodnějším měřítkem k ocenění vlastního náboženského obsahu filosofické vzdělanosti.

Že tento životní názor stoy nemohl proniknout do širokých vrstev lidu, jest samozřejmo. Jen málo lidí má tak velikou sílu a hrdost vůle, jakou stoa předpokládá; zvláště ve dnech utrpení a strastí. Její učení může oslňovati ve dnech štěstí a moci. Filosof zdobený korunou a císařským pláštěm, *Mark Aurel*, jest s to dle ní žíti. Ale dolehne-li bída a bolest, pak lidské srdce potřebuje hlubší, lidštější útěchy než jest neosobné, studené vědomí, že Osud jest nezměnitelný a neodvratný, že všechny modlitby a oběti jsou marny a že jest jediné rozumné lhostejně se všemu podříditi.

Henrici *) má pravdu, srovnává-li hellenismus a jeho filosofické náboženství s hvězdným nebem, jemůž slunce chybí. Z nekonečných dalek trpí se hvězdy, ale jejich chladné světlo ani nehřeje ani neoživuje. Svítí i nad věčným ledem a sněhem polárním.

Chybělo slunce, chyběla útěcha. *Útěcha v utrpení*. A otázka utrpení jest přec veliký problém lidský. A z hlubin duše prodíralo se ještě něco jiného na povrch; upění lidstva pod těžkým břemenem, výkřik viny, touha po odhřícení, po *vykoupení*.

V systému stoy nebylo místa pro hřích. Podle ní nebylo ani svobodného sebeurčení, ani svobodné vůle ani odpovědnosti. Každý nutně kuje si svůj osud, svůj život. Ale s druhé strany všechny tyto rozumové úvahy nedovedly přehlušiti vědomí viny, onen žalující a usvědčující hlas nitra. Srdce volalo po odpuštění a milosti.

Tu málo zpomáhala neosobná božská bytost, Osud citu a srdce prostý. To právě lidi odpuzovalo od oltářů starých bohů: přesvědčení o jejich nicotě a bezmocnosti, vědomí, že marno jest u nich hledati útěchy a pomoci. Probudila se *touha po Vykupiteli*. Vlastně docela nedřímala nikdy. Mstící se Erinyje staré mytologie, očistné obřady, jež ze šera dávnověku přešly do slavných dob Hellady, nejsou než předchůdci této touhy po Vykupiteli. Určitěji a naléhavěji vystupuje však teprv od dob velikolepé expansivní politiky řeckého ducha pod vedením Alexandrovým.

Ale kde najíti tohoto Osvoboditele z viny a trestu? Starořecký stát měst byl mrtev. Nastoupil po něm veliký stát hellenistický, říše Alexandra Velikého a pak říše jeho vojevůdců. Poněvadž v těchto útvech všechna moc byla stělesněna v panovníku, jenž po mnohé stránce byl převzal úkol dřevních božstev státních a byl otcem svých poddaných, ochráncem i prozřetelností, není divu, že touha po vykupiteli zabloudila do trůního sálu hellenistických dvorů a měnila trůn v oltář, hold v klanění, panovníka ve spasitele, v živého, přítomného boha. —

Tak dostali jsme se jinou cestou opět ke kultu panovníků. Má své kořeny v potřebě spasitele, v touze po náboženství, jež by uspokojovalo rozum i srdce. Filosofie zkypřila mu prsť a zaručila mu zdar i vzrůst. Přistupoval k němu ještě obdiv úspěchu a vděčnost za přijatá dobrodíní.

»Na nejstarších příkladech«, praví *Wendland*, »dá se dosud ukázati, jak zbožnění člověka vyrostlo z ryziho pocitu vděčnosti a nejpřímnější víry v boží moc *skrze člověka* působící. Pocity, s jakými Athéňané r. 307 přijali vítězného *Demetria Poliorketa* (Athenaeus VI., p. 23), reprodukuje věrně náboženské citění doby.« Slunce a hvězdami jeví se jim se svými druhy, synem Poseidonovým a Afroditiným. »Ostatní bozi jsou příliš daleko, buď vůbec nejsou nebo nás neslyší. Tebe však vidíme tváří v tvář, ne ze dřeva nebo kamene, nýbrž živého. Proto modlíme se k tobě, dej nám mír, neboť jsi Pán!« V mocném vojevůdci, jenž vyprošťuje město z válečných béd a přináší mír, vidí Athéňané spasitele; vykonal něco, co po lidském soudu zdálo se nemožným, co nedalo se provésti prostředky lidskými. Božství zjevilo se v něm tělesně.

*) Literární povaha novozákonných knih, str. 17.

Podobné smýšlení v lidu stihl i *Augustus*, když zvítězil r. 31 př. Kr. nad svým soupeřem Antoniem v bitvě u Actia, do Říma se vrátil a po dvou letech zavřel Jánův chrám, poprvé po stoletích plných válek a po desetiletích plných občanských bojů a nespravedlivých násilností. Lid si oddechl a projevoval svou vděčnost apotheosou, zbožňováním panovníka, v němž viděl svého touženého zachránce. Panovník přinesl světu mír a jeho požehnání, a proto lid vyzvedl ho z prostého člověčenství a povýšil ho za boha. Tím způsobem *přinesen byl řecko-římský kult vládce i do Říma* a vyvinuv se v kult císařův, stal se legálním výrazem oddanosti a poddanské věrnosti. Kult císařů neboli kult státu — císař byl stát — byl jako projev patriotismu první občanskou povinností a první občanskou ctností. Z toho vyplýval i opačný důsledek; odepření tohoto kultu byl nevážeností, *zradou na císaři*, na státě, na Římě a jeho světovém panství.

Takové bylo dědictví antických názorů o státě a jeho všemohoucnosti, názorů, jež po některých stránkách byly immanentní pantheistickou filosofií spíše posilňovány než zmírňovány.

Stoupencům přízpůsobivých soustav filosofických nebyly názory tyto nebezpečny; vůči křesťanům staly se však nutně výzvou k boji, ba odsouzením k smrti. Jak víme, vedly k zápasu na život a na smrt, jenž trval tři staletí, a staly se svědky nového ducha a nových sil, jež v přítomní katakomb připravovaly se na ovládnutí světa.

(Pokračování.)

Výchovné prostředky v rodině.

(Podává Dr. IGNÁC RATH.)

(Pokračování.)

Jestliže je třeba trestu tělesného, tu má rákoska rozhodně přednost před metlou, důtkami neb řemenem, poněvadž se nemůže tak snadno státi neštěstí, a přece je možno trestati citelně. Rukou trestati se vůbec nedoporučuje, poněvadž každé takové uhození činí *dojem příliš sprostý*, a snadno se může dítěti vážně ublížiti. Také tahání za uši neb za vlasy, rozdávání štůlců a jiné příliš naturální tresty sluší rozhodně zavrhnouti již proto, že svádějí k trestání okamžitému bez předchozí přípravy dítěte i trestajícího.

Tělesnému trestu musí vždycky předcházeti žaloba, vyšetření neb domluva. Otec (neb matka) si sedne a dítě se postaví před ním. Dívá se klidně, uctivě a kajicně do očí, aniž by přešlapovalo, se otáčelo a ohlíželo neb se dokonce usmívalo. Vyličí, jak se všechno stalo, aniž by se vymlouvalo a svalovalo vinu na jiné. Na otázky musí odpovídati stručně a na některé z nich pouhým slůvkem »ano« neb »ne«. Když začne místo stručné odpovědi široce a dlouze vykládati, ak to všechno vlastně bylo, řekne otec: »Mlč a počkej! Tak, a teď odpověz ale jen to, nač se tě ptám: krátce, klidně a slušně, beze všeho křiku a pláče!«

I trest tělesný z výchovného hlediska sluší připravit zvolna a rozvážně. Když by však otec pozoroval, že dalekosáhlé přípravy k »ukrutnému« trestu a vzniklý z toho strach dítěte postačí k jeho napravení, může v poslední chvíli zaměnit trest tělesný trestem psaným neb jiným mírnějším.

Trest rákoskou přes dlaň má tu výhodu, že je zcela neškodným, ale přece dosti citelným a poslouží značně ku cvičení poslušnosti i trpělivosti, odvahy a

odhodlanosti dítěte. Mimo to může otec hledět při trestu dítěti stále do očí a jestliže nevykonává trest příliš rychle, nýbrž ve volných přestávkách, může zároveň působit okem, výrazem tváře a slovy na srdce dítěte tak, že mnohem dříve dočílí onoho duševního stavu, který další tělesný trest činí zbytečným ano i škodlivým.

Kdyby dítě před trestem uteklo, nemá je otec honiti a za ním křičeti, nýbrž počká až druhého dne neb ještě později; ale pak je potrestá tím přísněji neb dvakrát: jednou za provinění, po druhé za útěk. Křik má dítěti při trestání vůbec zapovědět a když nepovolí, nemá na jeho křik dbáti, nýbrž trest zcela nerušeně vykonati.

Ovšem, *čím méně trestů, tím jemnější a vnitřnější je výchova dítěte.* Bázeň před trestem, kterého je časem třeba jako výchovného prostředku, může však nahraditi toliko láska, a to především láska k rodičům. Čím více radostí rodiče mohou dítěti popřáti, tím snáze si mohou udržeti jeho lásku. Ale dítě má přání četná, a později vidí děti jiné, bohatší a šťastnější. Pozoruje, že mu rodiče ráj na světě připraviti nemohou, ano že mu snad nikdy v životě nemohou poskytnouti ani těch radostí, které u dětí jiných jsou něčím zcela obyčejným a všedním.

Mimo to musí rodiče dítěti odeprít z různých důvodů mnohou radost, které by mu dle názoru dítěte zcela dobře mohli dopřáti. V těchto okolnostech všedního života je velké nebezpečí pro onu ideální, všechny překážky přemáhající a všechny stíny rodinného blaha zaplavující lásku dítěte k rodičům.

Láska dítěte k rodičům předpokládá shovívavost k jejich křehkostí, vadám a nedostatkům, k jejich chudobě, podřízenému jejich společenskému postavení, předpokládá vědecké uznání jejich dobré vůle a jejich přičinlivosti, předpokládá ochotu oběti jejich spláceti oběťmi vlastními, těšiti je, pomáhati jim, zastati se jich proti jejich nepřátelům a působiti jim radost v náhradu za útrapy života a na důkaz lásky. Jinými slovy: *láska k rodičům vyžaduje obětavosti dítěte.*

Sebezapření a oběť je však ve svém základě něco nadpřirozeného, něco ideálního, vznešeného, co svou podstatou naprosto se vymyká zásadám praktického, vypočítavého a sobeckého světa. *Pro sebezapření a oběť nenajde nepředpojaté myslící člověk ve všech případech spolehlivého důvodu jinde než jedině v Bohu,* k němuž jedinému každá skutečná oběť ve svých posledních důsledcích směřuje. Nedostatečnými jsou v těžkých zkouškách života všechny pohnutky ostatní jako čest rodu, sláva rodiště, vlastenectví, humanita, solidarita a rozmanité ty -ismy, které dělí tu velkou rodinu lidskou v tolik beze studu a bez smilování vzájemně se tupících a hubících skupin a stran.

(Pokračování.)

Príspevek ku kritice monismu.

(Dle Klimke-ho a jiných pramenů upravil L. POLABSKÝ.)

Lidská snaha se nese za jednotným názorem světovým a životním. Člověk se snaží vysvětliti jsoucnost věcí z jejich *prapůvodu*. Nestačí mu znáti jednotlivé věci, obsáhnouti veškerý obory lidského vědění, nýbrž hledí si utvořiti *celkový názor* o věcech, které vidí kolem sebe.

Moderní filosofie až na nepatrné výjimky se odpoutala od Zjevení. Současná filosofie, vyjma filosofie křesťanské, která hájí existenci Boha odlišeného, jsoucího mimo kosmos, nahrazuje osobního Boha, který stvořil svět a jej řídí, který odměňuje dobro a tresce zlo, který má nejdokonalejší vlastnosti, Bohem jiným, který není mimo svět, nýbrž je vše a ve všem, jehož jsoucnost tvoří existence všech věcí, jenž bytuje stejně v člověku jako v bylině a nerostu, který nepotřebuje člověku oznamovati svou vůli, ježto co koná a chce, koná a chce skrze něho.

Za touto filosofií kráčí i snaha vytvořiti nové náboženství, které by odpovídalo této filosofii. Neboť ani člověk naší doby nedovede v sobě potlačiti touhy a potřeby náboženské, která spíaty s lidskou přirozeností, vystupují v každé době. Avšak nehledá se nyní ukojení této vrozené touhy a potřeby v křesťanství, nýbrž jinde. Nepodáváť prý křesťanství dosti jednotného, vše vysvětlujícího světového názoru. Křesťanství jasně odlišuje od sebe Boha a svět, ducha a hmotu. Je v podstatě dualistické. Nynější však filosofie se nese za *absolutní jednotou všeho bytí*.

Zamítá tudíž křesťanství, a na jeho místo staví něco jiného, což neklade prapříčinu bytí světa mimo něj, nýbrž hledá důvod a příčinu jeho existence v něm. System tento sluje *monismus*.

Jméno monismus pochází od *Chr. Wolfa*, který nazval slovem „*monisté*“ ony filosofy, kteří ve světě uznávají jediný způsob bytí, hmotu nebo ducha.

Rozeznává se více systémů monistických dle toho, nač se klade od jeho hlasatelů největší váha. V nejnovějším svém díle o monismu dělí *P. Klimke* S. J. monismus v *kausální* a *konstitutivní*. Onen tvrdí jednotu příčiny, tento jednotu bytí a skutečnosti.

Jiné rozdělení je v monismus *theoreticko-poznávací* a *metafysický*. Dle monismu theoreticko-poznávacího je celý svět tožný s poznávajícím duchem. Subjekt a objekt je tentýž, jsou jen dva způsoby pojmání téže jediné skutečnosti.

Metafysický monismus chce stanoviti bezprostředně bytí v jeho podstatě. Hledá-li metafysický monismus rozřešení pravé podstaty bytí v jednom ze způsobů projevu, ať fysickém ať psychickém, sluje *monismem fenomenálním*, ježto bytí se ukazuje při nejmenším částečně ve fenomenálním světě našemu poznání ve své pravé podobě, nebo také *monismem reálním*, který se domnívá, že může bytí určití v jeho pravé, reální podstatě. Je-li však pravé bytí věcí za světem zjevným, jak se aspoň projevuje našim smyslům a našemu sebevědomí, jest třeba poznamenati, že nemůžeme toto bytí samo o sobě přesně stanoviti, ačkoli se staly v této věci četné pokusy.

Fenomenální (reální) monismus, který vidí částečné projevení vlastní podstaty věcí v říši jevů, které se dělí v jevy hmotné a duševní, rozděluje se dle tohoto v *monismus materialistický* a *spiritualistický*. Materialistický monismus připouští pouze existenci hmoty; všechno je hmota a mimo hmoty neexistuje nic jiného. Spiritualistický monismus učí, že vlastní podstatou věcí je duch, co pak se nám jeví jako hmota, je podvědomý, méně vyvinutý stupeň ducha.

Nejlepší definicí monismu, již vedle mnohých jiných filosofů uvádí i *Klimke*, je: „Der Monismus ist mithin als diejenige Weltanschauung zu bestimmen, nach welcher das direkt oder indirekt Erfahrbare selbst das einzige, absolute, in sich selbst begründete und sich selbst genügende Sein ist, seiner Natur nach überall

wesentlich gleichartig, sich uns in der Mannigfaltigkeit der Einzeldinge sowie in der Verschiedenheit des physischen und psychischen Geschehens darstellt.« —

Podavše definici monismu, přicházíme k otázce, jak odůvodňuje a dokazuje monismus své tvrzení a své učení.

Monismus, ježto nemůže popřít harmonii, která vládne ve věcech a účelnost jich samých, je nucen hledati důvod, proč tomu tak je a nejnak. Kdežto křesťanská filosofie hledá vysvětlení a pochopení této harmonie a účelnosti, která ve světě se jeví, v Bohu osobním, monismus se domnívá, že našel rozřešení této otázky v principu vnitrosvětovém.

Monismus staví na principu *jednoty všeho bytí* fysického i psychického. »Bytí není kolikeré, nýbrž jen jedno.« (Irine: »Nejvyšší ideál lidstva«). Tvrdí tedy monismus tožnost, stejnorodost ducha i hmoty.

Jednota všeho bytí vede nutně ku přijetí a připuštění jediné jen substance, která je absolutní, věčná, nutná; s níž je identické vše, co se nám jeví různým a mnohým.

Různost a množství věcí vzhledem k jejich sestavení, podobě, dokonalosti je výsledkem vývoje tohoto jediného bytí. Zdrojem všeho toho, co existuje je nekonečné bytí, kterým se rozumí bez počátku a konce existující síla podmiňující život a existenci všech věcí. Bytí projevuje se nám teprve existencí. Že bytí je, může se poznati; co však je, pochopí se teprve, když se jeví existencí.

Nelze zavrhovati snahu monistů po jednotě, která je velice prospěšná, užitečná, ba nutná. Nesmí se však tato *snaha po jednotě přehánět*. Zcela správně praví v té příčině Klimke: »Nicht darin besteht der Fehler der monistischen Philosophie, dass sie nach einer letzten, abschliessenden und umfassenden Einheit strebt, sondern darin, dass sie dieses an und für sich berechtigte Streben einseitig übertreibt.« (Monismus S. 583.) *Nespočívá tedy chyba monismu v tom, že hledá jednotu, nýbrž že ji hledá tam, kde ji není; že ve své snaze po jednotě přestřeluje.*

Nachází se zajisté jednota ve věcech, v objektech; snaha pak po jednotě v myšlení, v *subjektu*. Snaha po jednotnosti poznané látky je nutná subjektivně; musí však snaze subjektivní po jednotě v myšlení odpovídati skutečná jednota ve věcech, neboť jinak by tato snaha po jednotě neměla významu.

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ukázky žákovských vycházek po Praze.

Napsal VÁCLAV HRUDKA.
(Pokračování.)

Těmto třem oltářům u severních pilířů úplně odpovídají oltáře u jižních pilířů, takže přichází vidí tři páry oltářů stejně zdobených. Toto řešení pravidelně se vyskytuje v barokových chrámech, a možno je označiti jako velmi šťastné. Pozoruj,

mladý příteli, s tohoto místa u hlavního vchodu nyní celý chrám. Tyto stejné oltáře působí příznivě, harmonicky, dodávající i spodní části kostela jakési soustředěnosti a jednoty. Avšak kdyby všechny byly týmž způsobem provedeny, působily by zajisté jednotvárně a monotóně.

Tyto tři adaequatní oltáře od hlavních dveří počítaje jsou sv. Otilie, sv. Kříže a sv. Mikuláše Tolentinského.

Obraz sv. Otilie uspokojuje. Ve štítku nahore obraz světce s kalichem, a dole obraz Pany Marie Pomocné. Sošky čtyř. sv.

apoštolů, mezi nimi sv. Petra a Pavla. Oltář tvarem jest obdobný severnímu oltáři sv. Karla Boromejského.

Oltář sv. Kříže jest obdobný oltáři sv. Anny. Má též pod oltářním obrazem skleněnou rakev s ostatky sv. Justa; kol sošky sv. panen, mezi nimi sv. Doroty a Kateřiny.

Dále viz sloupkový oltář sv. Mikuláše Tolentinského. Oltářní obraz tohoto světce jest velmi dobré dílo. Připisují je Škretovi a patřil by mezi jeho lepší díla, neboť zdá se mi, že posud byl málo oceněn. Nahore ve štítě obraz nějakého světce, dole obraz Panny Marie dobré rady, malovaný v Italii v Genazzaně na dřevě.

Originál tohoto mariánského obrazu pochází asi z 13. stol. Nyní nalézá se v *Genazzaně*, v klášteře augustiniánů, kam nevysvětlitelným způsobem přibyl 25. dubna 1467 ze Skadru, když Turci dobývali Albanie. Nenadále objevil se na zdi kaple sv. Blažeje. Zde tedy jest kopie a originál v Italii. Typ Madonny asi ze 13. stol. srovnej naši Madonnu svatoštěpánskou neb zbraslavskou). Na oltáři sochy čtyř světíc, mezi nimi sv. Renata a Vaiburga.

Poslední v této řadě — od presbytáře první — proti kazatelně stříbrný oltář *»Ecce Homo«*. Tento oltář náleží ke druhé skupině oltářů, dekorativnějších. Pochází z r. 1744, kdy byl snad od Josefa Lauermanna z mramoru vytesán; zlatník Jan Pakemius pravděpodobně ozdobil jej stříbrným tabernáklem.

Tento tabernákl byl několikrát pozměňován, až nabyl snad r. 1769 definitivního tvaru od zlatníka *Jakuba Ebnera*. Stát zabavil při velké krachu r. 1841 velkou část stříbra. Nyní sám můžeš pozorovati, které částky jsou dosud stříbrné. Zvláště všimni si pěkného, jemně provedeného kruhového. Viz, co provedeno v mědi a ohněm pozláceno. Jsou to, jak vidíš, konstruktivní částky tabernáklu, kdežto ozdoby byly stříbrné. Stříbrné součástky státem zabavené byly nahrazeny jich dřevěnými modely.

Oltář podporovali hrabata *Morzinové*, kteří též štědrě dotovali augustiniánský klášter ve Vrchlabí. Nad tabernáklem obraz Ukřižovaného; snad italská práce ze 17. století. Nad ním již ve vlastním orámování oltáře větší obraz, jak sv. Monika s klášterními sestrami dostává od Panny Marie řádový opasek. Prostřední práce od Jindřicha Berise, Belga z 1849 za 100 zl.

Dva velcí andělé sedící na rozvlinách rámu, nesou v rukou štítky s charakteristickými nápisy: *»Vlastní krví vešel«* a *»Bez vylití krve není odpuštění«*. —

K jihu od tohoto zajímavého oltáře jsou dvěře do kaple sv. Doroty, a nad nimi okno s mříží do oratoře Lobkovické. Snad zde stávala kaple sv. Doroty, dříve nežli Augustiniáni přišli. Zde oltářík sv. Doroty a dva mariánské. Ze sošek Madon jedna baroková, a druhá jest kopie Panny Marie v Einsiedelnu ve Švýcařích.

V jižní boční lodi kostela, blíže kaple sv. Doroty, jest zajímavý oltář Panny Marie. Na oltáři jest soška *Pražského Jesulátka* ve skleněné skřínce, a výše obraz Panny Marie dle staršího středověkého typu. Dole v rohu výborný portret mužské hlavy. Napis zní: *»Ad honorem omnipotentis Dei et intemeratae Virginis matris Mariae, cunctorum ad se refugientium auxiliatricis, Compagnonus de Corlis Mantuanus ex devotione pingi curavit anno Domini 1619.«* Tedy Compagnonus de Corlis z Mantovy věnoval obraz. Jistě oltář votivní. —

V těžce lodi na pravo od vchodu proti oltáři sv. patronů českých jest oltář zasvěcený sv. Tomáši z Villanova. Světec rozdává chudým chléb. Obraz starším silně počerněl a visí v tmavém místě; ale důležno jej počítati mezi lepší práce Škretovy. Vyniká komposicí i barvou. Malován byl r. 1671 za 300 zl.

Pod ním obraz sv. Aloisia od jesuity Ignáce Raaba. Prohlédni dobře ten zvláštní žlutavý kolorit a asketické rysy obličeje, a přišť vždy poznáš styl tohoto osobitého malíře. Ale klásti jej musíš daleko za Brandla i Palka. Sochy sv. Norberta s monstancí a sv. Mikuláše Toletinského Matějka připisuje Františku Ignáci Weissovi, jenž pro augustiniány pracoval. Jsou grácierní, ale vynikají málo nad průměr. Cínová křtitelnice z r. 1749 nevyniká. Naproti obraz Černé Panny Marie s rokokovým moderním rámem od Krejčíka z r. 1911.

Několikrát jsi slyšel, milý příteli, jmenovati sv. Augustina, sv. Mikuláše Tolentinského a sv. Tomáše z Villanova, zakladatele a svaté členy řádu. Jest přirozeno, že Augustiniáni stavbou svého chrámu oslavili svůj řád.

Něco málo ze života těchto dvou světců.

Sv. Mikuláš narozen v třináctém století v San Angelu u Ferma v Italii, vstoupil ve věku 18 let do řádu augustiniánského

v Tolentině. Po životě věnovaném kajcnosti, modlitbě a dobrým skutkům zemřel 10. září 1308 a od papeže Eugena IV. prohlášen 1446 za svatého. Zobrazován bývá v augustiniánském řeholním rouchu s hvězdou na prsou neb lílí v ruce.

Sv. Tomáš z Villanovy, arcibiskup valencijský, narodil se 1488 ve Fuenlaně v Kastilii. R. 1516 vstoupil do řádu, přednášev dříve mravouku a filosofii. Vynikal jako řečník, odmítl arcibiskupství granadské, ale podruhé se neubráníl. Zvláště pečoval o chudé a vězně, a jeho život jest velkolepý příklad heroismu, práce, štědrosti a odříkání. Zemřel 8. září 1555, a svatým prohlášen r. 1658 od papeže Alexandra VII.

Sv. Teklu vidíš vyobrazenou se lvem v paměť, že lvové v cirku jí neublížili. —

A stojíme ve hlavním vchodu kostela. Z dále od hlavního oltáře svítí znak řádu, červené planoucí srdce, šípem lásky probodené. Ano, nadšení a láska vedly ruce, jež budovaly tento velkolepý chrám. Oceň nyní tuto uměleckou práci, článkování klenby i zdí; pozoruj syté a výrazné polychromování oltářů a všech dřevěných součástek, jež i při vši pestrosti nekřičí ani neruší!

Oceň to trvalé staré zlacení! Starý mistr *Jan Jiří Schmidt* se zavazuje kontraktem, že celý obnos chce ztratiti, když by v jeho díle jediný jen lupínek falešného zlata se našel! Tuto zprávu našel Dr. Matějka v klášterním archivu. Takovou svědomitou čistou práci bez falše nám zanechali naši předkové!

Chrást při vši pompéznosti a nadheře působí vznešeně, velebně. Rozrušuje na okamžik smysly, ale hned zase uklidňuje. Byly to mohutné a silné ruce Dientzenhofovy, jež dovedly linie a křivky vésti až k vrcholu hýřivosti a běsnění, ale podrobily je zase do nížin pokory. Práce umělce — stavitele, sochaře, malíře, jde společně k vznešenému cíli s dílem řemeslníka, cínaře, zámečníka, truhláře, pozlacovače, kamenníka, zlatníka; a tyto zdatné pracovníky vybral a zaměstnal augustiniánský řád na svou čest a k ozdobě Prahy! Potomci děkují jim za jejich dobré dílo.

Detaily vyniká zdejší chrám i nad chrám sv. Mikuláše. Práce sochařská nesporně je lepší u sv. Tomáše a v malířské výzdobě sv. Mikuláš má Palka, ale nemá Reinera.

(Dokončení.)

SMĚS.

Šťastné znamení do budoucnosti?

Z toho, že pod tlakem válečných událostí protivy strannické a třídní ustoupily v pozadí, namnoze se soudí, že v budoucnosti nastane práce jednotnější a svornější. Že strany nebudou vystupovati s takou příkrostiti proti sobě, jako před nynější válkou se dalo. »*Věstník*« učitelských jednot v král. českém ve svém úvodním článku z 16. dubna mezi jiným praví:

»Mezi stranami padají rozpory, ztrácejí se příkré difference a hledají se vzájemná pojítka. Vidí se, jak proti ohromným událostem dnešní války mizejí a blednou všechny ony spory, které naplňovaly dříve naši mysl. Vidí se, jakými títkami obírali jsme se dosud až do krvavých důsledků, a to vše, o čem vedli jsme příkré boje, že to vlastně byl jen záškodný prach, který kalil nám zrak, abychom neviděli daleko a pozbývali smyslu pro větší horizonty. Smysl pro sjednocování hlásí se k životu jako veledůležitá sociální potřeba pro vnitřní zharmonisování se lidské společnosti, ale také jako důsle-

dek železné logiky příčin, daných rozmachem dnešní války. Musí vítána býti všemi, jimž jde o úspěšný rozvoj jak státu, tak národa a národních tříd. To chápou právě jednotlivé společenské vrstvy a snaží se, jak patrně nejlépe z veřejného tisku politických stran, co nejvíce otupiti ostří bývalých sporných příčin a vyvolávají diskuse o potřebě žádoucí dohody, z níž vyrostla by společenská jednota.«

I my přejeme si, aby se tak stalo. Ale k svornosti musí býti lidé vychováni od mládí. Snášlivost a vzájemná úcta k přesvědčení druhého pod tlakem událostí se nevypěstí. Za bouře ustane ostrý rozhovor, hádka a svár, ale když je po ní, začne to vášnivě znovu. Obáváme se, že je podobně i nyní, ač chtěli bychom věru býti v tom špatnými proroky.

r.

Sběrný den mládeže. V nedávných dnech konala školní mládež eminentně vlastenecký úkon. Nu popud ministerstva vyučování konala dům od domu sbírku různých kovů, jež hodlá vojenská správa zakoupiti k účelům válečným a všechen obnos za ni má připadnouti fondům na podporu vdov a sirotků po padlých vojácích. Mlá-

dež s nadšením a horlivostí hlásila se k této úloze, všude velmi slušně, skromně a uctivě si vedla, a bylo radostno sledovati, s jakým nadšením odnášela darované předměty do místnosti sběrací. Dobře vytušila, že koná dlo zasloužné. A my znovu vidíme, jak dobře je občas mládež, která stále žije pod velitelským slovem svých rodičů a učitelů, nějaký samostatný, vlastenecký a dobročinný úkol svěřiti, aby tak naučila se slušně veřejně vystupovati, a měla vědomí, že koná práci užitečnou. Tím i její správné sebevědomí i charakter neobyčejně se podporuje. r.

Učme mládež ctíti invalidní vojiny. Máme nyní častou, ovšem též i neradostnou příležitost poučovati mládež, aby ctíla ty, kdo v obraně říše přišli o své zdraví nebo utrpěli ztrátu některého svého údu a stali se navždy defektními. Pan arcivévoda Karel Štěpán, protektor válečné péče, při zahájení polské umělecké výstavy ve Vídni případně prohlásil:

»Stanou-li se všichni lidé, kteří ve válce přišli o jednu nebo obě ruce, jednu nebo obě nohy, opět schopnými k práci, a budou-li co možná vráceni svému povolání, zaplatili jsme těmto hrdinům nejen část svého čestného dluhu, nýbrž zachránili jsme je také duševně. *Nesmí se opakovati, aby invalida musil s kolovrátkem pulovati dům od domu*, žebraje o almužnu. To se nesmí státi za žádnou cenu. Tak mnohý z invalidů, který provedl na bojišti hrdinské činy, stoupl svým výkonem ve službách vlasti, abych tak řekl, společensky. Mají býti tito hodní lidé opět společensky sníženi? To by byla zajisté velká křivda. Na štěstí možno říci, že jak ministerstvy, tak i úřady, společenstvy atd. projevuje se největší ochota, aby se invalidům dostalo opět jejich dřívějšího výděлку.«

Kéž budoucnost skvěle dokáže, že p. arcivévoda měl plnou pravdu! r.

Dočasné pensionování učitele bez konfese. Český odbor zemské školní rady na Moravě rozhodl ve smyslu výnosu ministeria kultu a vyučování, aby trvalé pensionování učitele, který se prohlásil bez konfese, bylo prohlášeno za pensionování *dočasné*. — Odbor patrně vyšel z hlediska, že učitel, který prohlásil se bezkonfesijním, v době svého dočasného pensionování se umoudří a přijde k lepšímu názoru. Poklá-

dal bezkonfesijnost za jakousi mravní krizi, kterou dotčným časem překoná.

»**Věstník**«, orgán dp. J. Paulyho, přinesl ve svém čísle z 25. dubna následující zprávu: »Vychovatel« těžce nese, že mu neodpovídáme. Na věcnou, odbornou polemiku, bychom odpověděli, ale to, co »Vychovatel« o právním poměru faráře a katechety napsal, není žádnou věcnou polemikou, ale něčím docela jiným, načež bude odpovídati u církev. soudu — sám p. redaktor »Vychovatele« E. Žák. O věci pak přineseme příslušnou zprávu.« — Otiskujeme bez poznámky.

Nová učebnice. Jak se nám sděluje, chystá Th. Dr. K. Farský, professor na reálce v Plzni, novou *učebnici morálky* pro střední školy v té snaze, aby odpovídala časovým požadavkům jak v ohledu věcném, berouc patřičný zřetel na potřeby doby, tak v ohledu formálním, úpravou terminologie, definic i žádoucí živostí slohovou a záživností věcnou. Učebnice má vyjít tiskem do podzimu, načež nejdéle během roku hodlá též autor přikročiti k vydání věrouky.

LITERATURA.

Václav. List pro křesťanské jinochy a muže. Ročník XXXV. Řídí Frant. A. Kuttan, farář ve Slavkově, p. Světlík na Šumavě. Vydavatel a zodp. redaktor J. Seidenglanz, správce bisk. knihtiskárny v Č. Budějovicích. Nákladem »České sekce diec. komitétu v Č. Budějovicích«.

K »Ludmile«, listu pro křesť. matky, a »Anežce«, listu křesť. panny, připojil před lety zakladatel těchto měsíčníků Dr. Ant. Skočdopole též časopis pro jinochy a muže, jehož poslední (35.) ročník vykazuje řadu pěkných básní od Ant. Travěnce, Jos. Jabulky, M. Linhartové, jakož i hojnost povídek a článků jak zábavných, tak poučných, jimiž zvláště přispěli: »Besedář«, »Štěpař«, »Dědeček«, J. Chalupěcký, Bož. Hradecký, R. Gaulík, A. Svoboda, V. Š. Kronus, Fr. Sobotka-Jablonecký a m. j. Doporučujeme měsíčník tento, na nějž předplácí se ročně jen 2 K, našim jinochům a mužům co nejlépe. Necht nedají se zahanbiti od žen a dívek! Šeb. Rada.

Katolíci pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Panům knihkupcům slevujeme 25 procent „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nehraní. Rukopisy pro hlav. list, správy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákovi, prof. na Smíchovské, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přilohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchovské 992.

Pius X. — příznivec katechetů. — Prvotní křesťanství a řecko-římská kultura. — Výchovné prostředky v rodině. — Příspěvek ku kritice monismu. — Feuilleton. — Směs. — Literatura.

Pius X. — příznivec katechetů.

(Píše FRANT. KOŠÁK.)

(Pokračování.)

Encyklika papežova došla záhy ohlasu na mnoha místech. Tak na př. ve Vídni, kde je nedostatek kněží, kteří by mohli se věnovati mimoškolnímu vyučování náboženství, utvořilo se »*Družstvo katechese laiků*«. Dámy z předních kruhů vídeňských věnují se tomuto vznešenému úkolu, připravují zanedbané dítky k sv. zpovědi a k sv. přijímání. Místopředsedkyní toho družstva je hraběnka Jindřiška Chotková.

Příprava ke sv. zpovědi a ke sv. přijímání je zajisté nejdůležitější částí náboženského vyučování, a hlavně, jde-li o první přijímání těchto svátostí. První krok dítěte ke zpovědnici rozhoduje mnohdy o jeho spokojenosti či nespokojenosti v celém dalším životě. Aby takovým »Družstvům katechese laiků« dostalo se, k tomu tak důležitému úkolu, pomůcky, vydána v němčině příručka, která kritikou co nejpriznivěji byla přijata. Kniha ta přeložena i do češtiny: »Katechese ku přípravě na první sv. zpověď a první sv. přijímání s krátkým výkladem mše sv., zvláště pro katechese konané těmi, kdo nejsou kněžími.« Napsal Josef Pascher, profesor náboženství při c. k. učit. ústavě ve Vídni. Přeložila a vlastním nákladem vydala hraběnka Gisela Silva-Tarouccová.

V encyklice své »*Acerbo nimis*« prohlašuje papež Pius X. *úkol katechetů za vyšší než úřad kazatelský*: »Daleko snáze lze naléztí výmluvného a nadšeného kazatele, než katechetu, jehož vyučování by všestranně chvályhodným bylo.« Řečníkem mnohý bývá, praví papež, od přirozenosti; ale ku katechetství jest třeba mnoho namáhání, pile a meditace, a čím méně vzdělané a méně chápavé žáky má katecheta, tím více práce a namáhání musí vynaložiti, aby ty nejvznešenější pravdy jim učinil pochopitelnými a způsobil, by jim byly milými a staly se oblíbenými.

Dobře však věděl sv. Otec, že k dobré katechesi je *třeba dobré knihy*. Již jako biskup mantovský staral se o zavedení vhodného katechismu ve své diecési.

Vydal tehdy katechismus: »*Compendio della dottrina Christiana*,« upravený na podkladě katechismu, jež zpracoval roku 1765. biskup *Michal Casati*. (Katechismus ten vyšel roku 1901 a 1903 v San Benigno Canavese, libreria Salesiana s ilustracemi). Biskup mantovský, Josef Sarto, snažil se katechismus ten zavést jako *jednotný katechismus* pro Lombardsko a Piemontsko, ale narazil tehdy na odpor benátské církevní provincie. Stav se papežem *nepustil Pius X. otázku katechismu se zřetele*. A na mysli mu tanul katechismus jednotný pro Itálii, — pro celou církev.

Již *sněm vatikánský* vážně jednal o otázce té. Do 11. března 1870. ve shromáždění otců na sněmu mluvilo o katechismu 41 řečníků. Poznávána nevýhoda, že každá diecése má svůj zvláštní katechismus, jenž se měnil čas od času valně, z čehož povstávaly rozmišky. A tu měl pro celý katolický svět vydán býti *jediný katechismus malý* t. j. pro děti. (Blahověst, r. XX. 159.). Dne 24. dubna v přítomnosti 667 Otců konáno třetí slavné sedění sněmu a po něm znovu horlivě rokovalo se o malém katechismu, avšak věc ustoupila v pozadí dogmatické otázky. (Dr. Fr. Kryštofek: Dějiny církve v Rakousku II. 466.) Dne 4. května přijat předložený sněmu v té příčině návrh: Svatá Stolica dá vypracovati latinský katechismus, který pak bude péči biskupů do různých řečí přeložen (Dr. Blanda, Dr. Sýkora: Katechetika). Co sněm vatikánský o malém katechismu ustanovil na základě stížností na dosavadní nejednotu katechismů, otištěno v VI. roč. »Pastýře duchovního« (r. 1886. str. 746—749.). O snahách a pracech za jednotný katechismus v zemích našich a v Německu psáno v »Křest. Škole« r. IX. (1910. str. 292 a násl. Článek: »Jednotný katechismus«). —

Pius X. nastoupiv na stolec papežský přál si míti zatím jednotný katechismus *pro Itálii*, ale touha papežova dále směřovala. Jednotný katechismus *pro celou církev byl jeho ideálem*, avšak k uskutečnění této myšlenky cesta daleká a těžká! A i tu kráčel papež „opatrnou, ale pevnou nohou za cílem.“ Vydal katechismus užívaný v diecési Lombardské a Piemontské, hned roku 1905 po vydání encykliky »*Acerbo nimis*«, určiv jej za katechismus pro církevní provincii římskou. Vydání to provází Sv. Otec listem, daným ve Vatikáně dne 14. června 1905., kardinálu Petru Respighimu, generálnímu Svému vikáři. V listě tom naznačena touha papežova, po zavedení jednotného katechismu, patrna jeho péče o náboženské vyučování a snaha o řádnou učebnici k náboženskému vyučování mládeže.

Papež píše: »Pane kardinále!

Povinnost pečovatí pokud nejvíce možno o náboženské vyučování útlé mládeže, přiměla Nás k vydání katechismu, který jasně vykládá základy svaté víry a ony božské pravdy, o nichž každý křesťan má býti poučen. Ačkoliv jsme prohlédli text mnohých až posud v diecésích italských užívaných knih učebných, přece zdá se nám nejvhodnější — ovšem po některých menších změnách — ta učebnice, kteráž biskupy Piemontu, Ligurie, Lombardie, Emilie a Toskány byla schválena.

Užívání tohoto textu jest nyní závazné při veřejném i soukromém vyučování v římské diecési a ve všech diecésích celé římské provincie; doufáme pak, že bude přijat i v jiných diecésích a tak oně všeobecně toužené jednoty katechismu, alespoň v Itálii, dosaženo bude.

V této radostné naději udělujeme Vám, Pane kardinále, z plna srdce Své apoštolské pozhřebání.

Katechismus má mnohé přednosti proti jiným katechismům (přeložen byl r. 1906 do němčiny Jind. Stieglitzem) i v uspořádání i v podání nauky křesťanské. Jest však zpracován pro poměry italské a za katechismus celé církve se nehodí. Učivo v něm jest velmi obsáhlé, podané v 931 otázkách a odpovědích, z nichž mnohé jsou velmi dlouhé a těžké, řeč jest příliš abstraktní a theologická, pro děti a lid těžko srozumitelná.

Praktický duch sv. Otce záhy seznal, že třeba katechismus upravit tak, *aby se v něm k dětem sestoupilo*, aby byl zjednodušen, zkrácen. A tudíž nedočkal se onen katechismus dlouhého trvání a již po sedmi letech vyšlo úplné jeho přepracování, ku prospěchu mládeže upravené. *«Catechismo della dottrina Cristiana pubblicato per ordine di Sua Santità Papa Pio X.»* (Roma 1912. Cena 20 cent.)

Nový katechismus předepsán jest opět jen pro Římskou provincii; ale doporučen všem biskupům Italie. Je to malá kniha ani ne o 120 úplných stránkách. Katechismus ten jest výsledkem několikaleté práce zvláštní komise. Když byl vypracován, byl ještě prohlédnut asi 50 biskupy a theology; sv. Otec sám se účastnil činně práce o tomto katechismu. Nový katechismus pro mládež je malá, úhledná knížka, vyšlá v tiskárně vatikánské, za nepatrnou cenu nevázaná 20, vázaná 40 centesimů! Proti hornoitalskému katechismu, který papež na počátku své vlády v Římě zavedl, jest velmi zkrácen. Onen měl skoro 200 stran vlastního textu, tento shrnuje učivo ve 433 otázkách a odpovědích na 79 stranách malé osmerky. Učivo tohoto katechismu je rozděleno ve tři části dle katechismu římského, vydaného z nařízení sněmu Tridentského. I. Víra (základní pravdy víry, Věřím v Boha .). II. Příkázání (desatero, příkázání církevní a nauka o ctnosti). III. Svátosti a modlitba (jako prostředky milosti). Krátké z missálu vybrané modlitby jsou připojeny na vhodných místech. Ku katechismu jsou přidány: modlitby k soukromé pobožnosti, ke mši svaté, k sv. zpovědi a sv. přijímání. Následují: kratičké biblické dějiny (v devíti článcích), krátké poučení o roku církevním, o dnech svátečních, dnech postu a ujmy; a ku konci napomenutí rodičům a vychovatelům. Rodičové mají být prvními a nejpopovolanějšími katechety svých dětí. Musí tudíž mít tři vlastnosti dobrého katechety: ovládati dobře učivo, osvojiti si dobrou metodu a sami dle křesťanské víry žítí. (Naučení to v překladě viz *«Křesť. Škola»* 1915, čís. 5.)

Praktický duch sv. Otce jeví se i tím, že ke katechismu je přidán nejen obsah, ale i obšírný index, který je velmi vhodně uspořádán. Toť katechismus, který právem *může být vzorem dobrého katechismu!* (Pokračování.)

Prvotní křesťanství a řecko-římská kultura.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Dříve však jak staré víře tak filosofii zastoupil cestu ještě jiný nepřítel. Chtěl uvázat se v dědictví obou, a co více, chtěl dáti a poskytnouti to, na čem obě se byly shroulily: uspokojení nově probuzené a dosud neukojené touhy po náboženství. Příliš nesnadným se to nezdálo. Olympští bohové vstoupili v říši pohádek. Kult císařů byl příliš plochý a byl příliš závislý na vlastnostech a schop-

nostech toho kterého panovníka. Vybledlé a opotřebované nauky nejistě tápající filosofie nestačily ani rozumu, a byly tudíž tím méně s to, aby podjaly se zápasu s náboženstvími Východu, na celého člověka, i na jeho srdce a cit reagujícími. Filosofie, místo aby nové náboženské hnutí ohraničila nebo do vlastního vysychajícího řečiště svedla, stala se sama služkou Východu. Její poslední výhonek, *novoplatonismus*, jest vítězstvím Východu a náboženského citu nad rozumovou spekulací řeckého Západu.

«Filosofie,» praví *Cumont*, *) »snažila se učení východních mysterií spojit s vlastními výsledky, nebo ještě lépe, asijsí kněží usilovali o to, aby ve svých posvátných tradicích znovu našli theorie filosofických škol. Myslitelé navykali si spatřovati v dogmatech a obřadech Orientálů mdlé reflexe pradávnej moudrosti, kterážto tendence shodovala se příliš s nároky a zájmy mazdejského kléru, než aby ji nebyl ze všech sil podporoval.»

Ex Oriente lux. Přední Asie a zeměpisně i politicky úzce s ní spjatý Egypt jsou vlasti nového náboženského hnutí, jež odtud bývá zvané *orientalismem*. Podle společné známky jeho náboženských a obřadných forem říkají mu také *náboženství mysterií*. A ještě jedno jméno vzniklo na jeho označení: *synkretismus* nebo *náboženství synkretistická*. Jméno to shrnuje dějinný vývoj těchto různých náboženství dle národa a země individualisovaných, jejich roztavení ve všeobšáhrou, pestrrou směs bohů a náboženstev. Synkretismus jest tedy smísení různých útvarů, názorů a zřízení pod vlivem dějinami daných podmínek.

Dějinné tyto podmínky nastaly po vítězném tažení Alexandrově, tedy asi 300 let před Kristem. Veliké státní útvary Babyloňanů, Médů, Peršanů, Egyptanů byly sice již sblížily národy Přední Asie a jejich náboženství. Ale k vědomému smísení došlo teprv tehdy, když řecko-makedonská vojska pronikla až k posvátnému Indu a všude zakládala řecké kolonie. Pak teprv začal *zpětný náraz východního světa* zbraněmi poraženého, nezadržitelný, vítězný postup východních náboženstev. Postup bral se směrem západním. Od města k městu, od přístavu k přístavu, od pohraničního tábora římských legií k táboru pronikaly tajemné cizí kulty, až koncem třetího století křesťanského letopočtu, zdál se cíl, ovládnutí světa dosažen. Holdovalo jim vojsko i hlavní město i dvůr i císař.

Postavilo se jim na odpor jediné křesťanství, v jehož krvi souzeno jim bylo utonouti. Dioklecianovy edikty, jeden krvavější druhého, byly vydány. Již dal násilný vladář raziti mince s nápisem: »*Deleto nomine christiano*« (r. 305), když za osm let ležel Diocletian v posledním tažení a z císařského ležení milánského rychlí poslové roznášeli do hlavních měst a do provincií edikt dvěma císaři podepsaný, památný edikt, jehož šestnáctistyleté výročí bylo nedávno oslavováno.

»Od té doby mizí orientalismus z pokřesťaného světa. Zatím co křesťanství zákonům a císařské policii na vzdory dovršovalo div vítězství nad světem,« praví *Cumont* v díle již citovaném, »zanikaly mithrijské mysterie, jakmile přizeň státu proměnila se v nepřátelství. Jejich úloha byla dohrána.»

Nelze však popřít, že úloha ta nebyla nepatrná. Po šest století orientalismus v míře stále rostoucí určoval a ovládal náboženský život antického kul-

*) *Die Mysterien des Mithras*. Ein Beitrag zur Religionsgeschichte der römischen Kaiserzeit. Lipsko 1903, str. 18.

turního světa. Byl úplným vítězstvím Východu nad Západem, Asie nad Evropou, větším než vítězství velkého Makedonce a jeho vojevůdců nad špatně vedenými voji spuchřelé říše perské. *Frant. Cumont*, jeden z prvních badatelů východních náboženství a nejpovolanější odhadce jejich vlivu, jde ještě dál a nazývá prostě dějiny císařské říše za prvních tří století křesťanského letopočtu *«pénétration pacifique»*, pokojným proniknutím a dobytím Occidentu Orientem,^{*)} a to nejen na poli náboženském, ale i ve všech oborech kulturních, byť i převaha *náboženských* idejí nejvíce bila do očí.

Na vítězném svém pochodu orientalismus narážel na národy, kteří svá znetvořená a zakrslá náboženství vyměňovali za mělkou osvětu, a jež zžírala touha po náboženství. *Pravý hlad po zjevení je mučil*. Pevné, jasné pravdy, určité vymezená dogmata, vystupující s nárokem na absolutní pravdu a opírající se o nadpřirozené zjevení, to bylo, čeho se jim nedostávalo. Odpověď chtěli míti k neodbytným otázkám životním, zvláště k důležité otázce: kam? Touha srdce po štěstí, jehož nedovedla dáti žádná filosofie — ani hrdá stoa, musí býti ukojena buď tu na zemi nebo v příštím životě posmrtném. Duše touží po oddechu, po úlevě svědomí, po styku s Bohem, s pečující Prozřetelností. A pak po něčem, co mluví k srdci a citu, po něčem tajemném, slavnostním, mystickém.

A právě to slibovala náboženství východu: vědění i víru, orakule a manitu, náboženská dramata a tajemné formule, hrůzné a napínavé obřady a nádherné průvody — všim mohla posloužiti. Zaručovala odpuštění hříčů a poko svědomí, mystovi, zasvěcencovi slibovala blaho a štěstí na onom světě.

Pojímají člověka jako celek, skutečnou lidskou přirozenost s jejími city a tužbami. Všecko chtějí dáti, všechny stránky přirozenosti uspokojiti. Chtějí vykonati i nemožnost, rozpor v lidské přirozenosti odstraniti, nebo aspoň ignorovati. *Tim a svou vnitřní nepravdou také zašly*. Pojaly člověka jen povrchně a nezměřily jeho skutečných hloubek. V životní moudrosti a znalosti lidí, v praktické psychologii byli by se mohli leccemu od řeckých a římských myslitelů naučiti. Takto bylo však jejich náboženství jen *náboženstvím nálady*, zbudovaným na nespolehlivé, kolísající půdě citového světa. Náležejíce do oblasti náboženského citu a nikoli intelektuálního poznání, náboženské názory v mystériích neobsahují nic pevného a určitého, leží spíše samy ve sféře tajemného přítmí, jež obřady mystérií charakterisuje a mohou proto jednotlivcem podle míry jeho náboženského poznání různě býti vykládány.^{**)} To bylo vůči fantastickému náboženství antiky a vůči ryze rozumovému náboženství filosofickému předností, ale vůči tvrdým zkušenostem života a jeho obtěžkacím zkouškám schodkem, jenž nutně vésti musil k úplnému bankrotu.

Chceme-li do těchto mystérií hlouběji nahlédnouti, bude nutno všimnouti si některých význačnějších, a na nich pozorovati, jejich podstatu a účinky. Zamoтанá spleť těchto kultů, spousta exotických jmen, rodokmeny a příbuzenské vztahy všech těchto asijských božstev byly by sice s to, aby člověka odstrašily od bližšího s nimi seznámení. Když však oko jejich neklidným proudům poněkud zvykne, dají se v nich snadno rozpoznati asi čtyři nebo pět hlavních pramenů, jejichž směs tvoří synkretismus v užším slova smyslu.

^{*)} Les religions orientales dans le paganisme romain, str. 13.

^{**)} *Gustav Aurich*, Das antike Mysterienwesen in seinem Einfluss auf das Christentum. Göttingen 1894, str. 34.

Jejich domovem jest Egypt, Frygie, Syrie, Babylonie, Persie, vysočina Iránská. Všechny braly se jedním směrem, cestou nejmenšího odporu a největší šířky, po silnicích západních. Řím, hlavní město světa, byl jejich cíl.

Egypt musí býti jmenován na místě prvním, ježto tam byla *theokrasie*, mísení bohů k vytváření nových náboženství, nejdříve principiálně a cílevědomě prováděna. Egyptský *Serapis*, jenž s bohyní *Iris* konal svou vítěznou pout, jest sám již produkt synkretismu, složený z heterogeních živlů a srozumitelný jen politikou Ptolomeů, k tomu se nesoucí, aby stvořila řecko-egyptské božstvo, jež by domorodým Egyptanům i nastěhovaným řeckým dobytelnům bylo stejně milé.

(Pokračování.)

Výchovné prostředky v rodině.

(Podává Dr. IGNÁC RATH.)

(Dokončení.)

Jediné Kristus zůstává ve všech případech života pravým přítelem dětí, jediné Bůh zůstává vznešeným i nízkým, mocným i slabým, šťastným i nešťastným nejvyšším moudrým a dobrotivým otcem, a jediné církvi svaté je Spasitelem světa svěřen úkol, aby pokračovala ve vykupitelském jeho díle a z nezměrného pokladu milostí ji svěřených poskytovala vyhnáným synům Evy útěchu, pomoc a sílu k vítěznému boji proti útrapám tohoto života, by po šťastně dokonané pouti pozemské vejíti mohli v říši nebeské radosti a slávy.

Rodiče, kteří své děti opravdu milují, kteří pojímají s posvátnou opravdovostí vznešený a zodpovědný úkol výchovy, kteří pro bezstarostný úsměv nezkušeného dítěte nezapomínají na vše strhující a ničící víry a bouře života, kteří nechtějí, aby dítě jejich v tom sobeckém světě bylo opuštěno, nýbrž aby požívalo ochrany té nejvznešenější, nejmocnější, obdivuhodně uspořádané, samým Bohem založené a samým Bohem řízené společnosti, takoví rodiče použijí vděčně všech prostředků, které jim k výchově dítěte nabízí náboženství.

Je to především modlitba. Pravidelná modlitba ranní a večerní, před jídlem, po jídle a při klekání, zvláště pak společná modlitba celé rodiny, při níž buď otec neb někdy i jiný člen rodiny předřikává, tato pravidelná modlitba je mocným prostředkem k zachování zbožnosti, pořádku, svědomitosti, poslušnosti, mírnosti a snášenlivosti v rodině.

Před společnou modlitbou je nejvhodnější okamžik, aby otec dítě ještě jednou buď přede všemi neb jen stranou šeptem napomenul. Zvláště se k tomuto vážnějšímu jednání hodí chvíle před modlitbou večerní, kdy dokončený právě den jaksi sám vybízí k úvaze o chybách toho dne spáchaných a k odprošení těch, jimž dítě způsobilo nějaký zármutek. —

Jestliže náboženskému životu svého dítěte věnují větší pozornost a péči, mohou časem dítěti koupiti nějakou náboženskou či zábavnou knížku, jejíž četba by tvořila užitečný podklad k přemýšlení dítěte. Vhodná nábožná kniha, při této příležitosti dítěti darovaná a opatřená věnováním rodičů jakož i datem významného dne, bude zajisté dítěti po celý život nejen krásnou upomínkou, nýbrž i stálým zdrojem útěchy, povzbuzení a poučení.

Jiným prostředkem je náležité *slavení všech církevních svátků a slavností*. Zpěvy rorátní, vánoční stromek a jesličky, koledy, vykropování přibýtku vodou

tříkrálovou, hromnice, popelec, ratolesti svěcené o květné neděli, obřady Svatého téhodne, zvláště Boží hrob, žehnané pokrmy velikonoční, průvody o prosebných dnech, věnečky svěcené o Božím Těle, vhodné dárky přinesené dítěku z poutních míst neb účastenství dítky na podobné pouti, — to všechno v rukou laskavých a moudrých rodičů může vykonávat na rozum, srdce i vůli dítěte vliv velice blahodárný. Taktéž svaté přijímání neb zaopatřování nemocného, modlitba při zvonění umíráčkem, pohled na křesťanský pohřeb, účastenství při pohřbu známého, zvláště pak dítky neb rodičů malých, kolem hrobu plačících dítek, návštěva hřbitova zvláště o dušičkách, zdobení hrobu drahého zvěčnělého, přítomnost truchlících při zádušní mši sv. poskytuje dítěku příležitost, aby poznalo vážnost a žalostné stránky tohoto života pod vedením milujících rodičů, kteří již se dovedou o to postarati, aby tyto dojmy nezpůsobily skleslost mysli, nýbrž aby přispěly k posílení poslušnosti, svědomitosti, pracovitosti, mírnosti a něžnosti dítěte.

Také blahopřání a věnování vhodných dáreků při různých příležitostech, zvláště o jmeninách rodičů, příbuzných a přátel jakož i známých dítěte samotného přispívá k jeho ušlechťení. Hry, loutkové divadlo, vhodná četba, předplacení dětského časopisu, různá představení dětská, návštěvy známých, procházky, výlety, návštěva sbírek a výstav jsou dalšími prostředky k rozšíření duševního obzoru dítěte a k obohacení vnitřního jeho života.

Dítě má býti vedeno k *dobročinnosti*, aby si dovedlo ochotně ve prospěch bližního něco odepřiti a aby blíže poznalo lidskou bídu a neštěstí, dobré i špatné vlastnosti chudiny, a konečně, aby si dovedlo získati úctu, lásku a důvěru těchto ubohých.

Proto je dobře, když dítě samo a přívětivě odevzdá almužnu, kterou rodiče chtějí žebrákovi dáti, když samo ze svého (z darů, úspor a z výdělku, k němuž mu i zámožní rodiče zámyslně dají příležitost, aby dítě záhy poznalo význam práce, cenu peněz, a onu radost a ono sebevědomí, že také dovede vykonati něco opravdu užitečného, co svět uznává a zač platí), když samo ze svého věnuje něco na dobročinný neb zbožný účel a to nejraději ve prospěch nešťastných dítek, když k sv. Mikuláši neb k Ježíšku některému chudému spolužáku, připraví malý dárek, když doprovází rodiče, kteří chtějí navštívit nešťastnou nějakou rodinu, aby jí v něčem pomohli, když si prohlédne nějaký sirotčinec, chudobinec neb nemocnici v průvodu vychovatele, který dovede vhodným způsobem upozorniti dítě na lidské utrpení a na povinnosti, které ona ukládá lidem šťastnějším.

Opravdu pečliví rodiče hledí pro výchovu dítky použití jeho spolužáků, svých sousedů, příbuzných a známých. Udržují také přiměřený *styk se školou*, by se po každé v pravý čas dověděli, jak se dítě jejich ve škole chová a poprosili o radu, jak by vyskytnuvším se nedostatům odpomohli, aneb dobré vlastnosti dítěte pěstovali a zušlechtili. —

Jeli dítě velice neposlušné a vzdorovitě, tu pomáhá někdy hrozba vychovatelnou; zvláště tou, kterou dítě na výletě samo vidělo. Chtějí-li však rodiče tohoto prostředku účinněji využítkovati, pak je třeba, aby rodiče nejbližší některou vychovatelnu skutečně znali alespoň z popisu lidí, kteří měli příležitost blíže seznati vychovatelnu a život v ní. Velice dobré je, když se před tím o svém di-

těti dohovori se správcem vychovatelny, který by jim dle svých zkušeností poradil, jak s dítětem mají jednat, a když by bylo třeba, dovolil by jim také, aby dítě skutečně do vychovatelny přivedli. Správce by mu pak domluvil a pohrozil, neb by je skutečně mezi ostatními chovanci nějakou hodinu, půl dne neb i delší dobu ponechal, jakoby tam mělo dítě již zůstatí stále. Teprve na slib dítěte, že se opravdu polepší a na přímluvu matčinu by je správce »prozatím« a jen jako »na zkoušku« propustil zase domů. Podobný účinek by mohlo mítí ponechání dítěte u známé rodiny, v níž otec, řádný, zkušený, spolehlivý a hodný muž, dovede jednat tak vážně a přísně, že nažene neposlušnému dítětu strachu a donutí je k přesnému chování, aniž by mu ublížil.

Príspevek ku kritice monismu.

(Dle Klimke-ho a jiných pramenů upravil L. POLABSKÝ.)

(Pokračování.)

Je třeba rozeznávatí dvojí jednotu. Předně tu, která se nachází ve věcech, *jednotu ontologickou*, a za druhé onu, za kterou se nese myšlení, *jednotu logickou*. Každá jednotlivá bytost tvoří sama o sobě jednotku ontologickou. Ontologickou jednotkou je každý člověk, zvíře, bylina, nerost. Nejvyšší jednotku ontologickou tvoří Bůh, který má nejdokonalejší, nedělitelné bytí.

Jednotě ontologické odpovídá jednota logická, která se jeví ve snaze lidského ducha tvořiti všeobecné pojmy. Na př. pojem »člověk« objímá v jednotě všechny lidi. Nejvyšší logickou jednotu tvoří pojem »bytí«, který v sobě zahrnuje i Boha i všechny věci stvořené.

Že skutečně jednota v přírodě je, to dokazuje *jednotná stavba vědy*, která by jinak nebyla možná. Je absurdním mysliti, že by duch lidský si sestrojil přírodní zákony a dle nich třídil jevy, kdyby vskutku v přírodě zákonitosti nebylo. V přírodě vládne jednotná zákonost, vzájemná závislost a soulad, harmonie při největší rozmanitosti a protivě. Je tedy snaha po jednotě i v naší přirozenosti, i objektivně je plně oprávněna.

Naskytá se nám však otázka, *jak daleko snaha po jednotě může jíti? Kde leží její hranice?* Tyto hranice stanoviti jest úkolem filosofie, která se nemá dáti řídití subjektivní libovůli, nýbrž je třeba přiložiti subjektivní snaze po jednotě objektivní, neklamné měřítko. Již v tom, že nutno přiložiti měřítko této snaze po jednotě, je viděti, že titíž činitelové, kteří ke snaze po jednotě vedou, obsahují již v sobě omezení této snahy monistické. Pouze tam se může uplatniti tato snaha monistická, kde je třeba překonati protivy, vyrovnati rozdíly, odstraniti rozpory. Chce-li monismus spokojiti se s úplnou a absolutní jednotou, ničí sám sebe a své vlastní předpoklady. Vždyť již pojem monismus a »monon« by se nemohl utvořit, kdyby zde nebylo protivy vzhledem k pluralismu nebo aspoň dualismu. Kdyby ve skutečnosti jednota byla ve všem, tu nebylo by teprve třeba ji tvořiti.

Snaze monistické po absolutní jednotě odporuje skutečnost sama. Vykazuje sice podivuhodnou zákonost a harmonii, ale nikterak úplnou, nerozdílnou jednotu. Jednotnost není nikterak jednotou. Monisté ve své upřílišené snaze po jed-

notě, přehlížíjí obtíže, které se naprosté jednotě staví v cestu a ztrácejí zároveň objektivní, kritický smysl, smysl pro skutečnost a stávají se neschopnými přiblížit se co nejvíce k objektivní skutečnosti.

Soudí-li filosofové monismu, že nejvyšší princip světa je immanentní, zatlačují filosofickou vědu do doby, kdy filosofie byla ještě v začátcích a kdy se nedospělo ještě ku přesné distinkci mezi vnitřními a vnějšími příčinami.

Monismus přes to, že naráží stále na jevy stojící k sobě v odporu, tvrdí stále podstatnou jednotu světa. V čem však dlužno hledati onu podstatnou jednotu? Zda já, moji rodiče, zvíře, kámen jsou bytostí jedinou?

Každý člověk jest si vědom, že je něco docela rozdílného než jeho bližní a pojímá svou vlastní jsoucnost jakožto skutečný důvod své činnosti. Každý jest si vědom, že jest nositelem myšlenek, citů, soudů, lásky, nenávisti, radosti i žalu. Nejjasněji a nejurčitěji poznává, že je nositelem oněch jevů v těch případech, kdy se může svobodně rozhodovati. Sebevědomý člověk pojímá sebe sama jako bytost samostatnou od ostatních oddělenou. Ostatní věci, s kterými se ve světě setkává jsou mu cizími a určitě a jasně je odlišuje od sebe. *Rozdíl mezi vlastním «já» a světem vnějším dokazuje sebevědomí.* Poznává tedy člověk různost svého bytí vzhledem k bytí jiných lidských individuí. Tím spíše poznává, že ani ostatní věci nejsou jediného a téhož bytí. Střelec a zastřelený jelen, dravec a polapený vrabec. To vše jsou od sebe odlišené existence.

Zda možno hledati jednotu ve svištějící kouli či v nešťastné oběti, kterou zasáhne, aneb snad je jednoho bytí nešťastník a nelitostný živel, který jej zachvátí? Je v právu či v bezpráví, jež triumfuje? Je v mrtvých hvězdách či v ubohém tvorstvu, které k nim vzhlíží?

Princip jednoty nemůže býti v těchto zjevech plných protiv, nýbrž musí se nalézati mimo tyto protivy, musí býti nad protivy. Nemůže býti vnitrosvětová jednota jsoucna, nýbrž je jednota nadsvětová, která spočívá v plánu Božím, v Bohu, jenž pořádá protivy jako geniální umělec konsonanci a dissonanci, aby z nich vytvořil harmonii.

Jednotné jsoucno muselo by býti absolutně dokonale. Avšak skutečnost okazuje pravý opak. Plným právem platí slova *Heřmana Schella*: „Tento svět, tento celý svět, plný nářku a bídy, špíny a bahna, podlosti a nenávisti až k smrti, lži a smyslnosti máme pojímati jako výraz božství? Má-li temno světové záhady zmizeti, nesmí příčina světa býti tak myšlena jako svět.“

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Ukázky žákovských vycházek po Praze.

Napsal VÁCLAV HRUDKA.
(Dokončení.)

A nyní opustíme chrám, bychom shlédli jeho pozadí tam, kde v presbytáři posud vyčnívají ze zdi gotické opěrné pilíře. Ambity klášterními vejde se na chodbu vedoucí

do sakristie. Zde viz skvostnou renaissanční mříž rudolfskou a kružbu v gotickém okně. Prohlédni si dvře sakristie a vstup! Žasneš? Zajímavá gotická stavba, podobná sakristii u sv. Jakuba, s jedním pilířem uprostřed, z něhož bezprostředně vyrůstají žebra bez konsol a hlavic.

Architektura sakristie jest jistě zajímavá a hodna studia. Srpek měsíce vyřezaný na nádherných skříních ti opět připomene velkodušnou hraběnku Martinicovou. Poznáš druhou polovici 17. stol. dle hlubokého

profilování, římsy silně vystupují a kartuše s ovocem jsou sytější a plně vyřezávány; veškeré orámování jest pokryto vroubkou. Největší cenu nábytku působí ovšem ta okolnost, že celá sakristie harmonicky je vyplněna nářadím, a že vše podivuhodně zachováno. Část na jižní straně sakristie jest asi nejmladší s vyřezávaným datem 1672. Na západní straně skříní ve vkusném orámování podobizna Heleny Martinicové a jejího chotě Jaroslava Bořity z Martinic.

Augustiniáni tě nikdy nezapomenou, česká šlechtičko 17. věku!

Nad skříněmi visí velké obrazy církevních otců, částečně poškozené a neurčené. Zajímavější by byl obraz Krista Pána na kříži, umístěný mezi okny. Jest však poškozen. Ale nápis sděluje slova: »Don Guillelmus de S. Clemente Ord. s. Jacobi de Spada Eques Catholici regis Philippi III. ad Rudolphum II. Imperatorem legatus hoc monumentum pietatis posuit anno Christi 1608.«

Nádherné mramorové Lavabo pod oknem také nese znak hraběnky Martinicové.

Se sakristií k severu sousedí *kaple sv. Barbory*, jež jest zároveň kapitolní síní, kde řád koná kapitolu, to jest porady a volby. Přístupna jest vchodem z ambitu, jehož římsa jest krásně renaissančně vypracována a nese datum 1596. Síní o dvou pilířích jest zachována v úplně gotické svěžesti, presbytář však již nemá nic gotického, je pozdější. Sloupkový oltář pochází z r. 1709; na něm oltářní obraz sv. Rodiny se sv. Barborou a Kateřinou od *Josefa Heintze* (nar. 11. června 1564 v Basileji a zemřelého 15. října 1609 v Praze). Obraz jest dílo doby rudolfínské, barevně skvělé, upomínající na své italské vzory. Zesnulý Matějka je odhadl, vlastně objevil. V siní ještě některé lavice z nábytku hraběnky Martinicové.

Z bohoslužebného náčiní jmenuji skvostnou monstranci, jejíž nohu zhotovil roku 1701 zlatník Jiří Zeller velice vkusně po stránce figurální i ornamentální; paprskovitý svrček od Karla Taxnera z r. 1721. Drahokamy věnovala hraběnka Berková.

V ambitech klášterních u jižní zdi ochozu stojí zdvižený náhrobní kámen básničky *Alžběty Johannny Westonové*, rodilé Angličanky, jež zemřela v Praze 23. listopadu 1612 ve věku prý 33 let. Její manžel Jan Lev z Eisenachu dal zříditi jí náhrobek. Básnička ovládala několik jazyků a

pro své vzdělání a básnické nadání byla velmi slavena. I Čelakovský z ní překládal.

Klášteří archiv jest velmi důležitý pro dějiny českého umění zvláště v době baroka. Chová tak zvaný *codex thomaes*, sbírku opisů důležitých listin a inventářů sepsaný počátkem století 15. Hlavní kniha obsahuje opisy listin od XVI. stol.; je zde též kniha příjmů a vydání a »liber rerum memorabilium«. Probádání klášterního archivu umožnilo Dru Bohumilu Matějkovi sepsati vzácnou monografii této znamenité svatyně. Podobnou monografii stále dokládanou ověřenými piameny přál bych všem pražským kostelům!

Chrám sv. Tomáše byl nedávno za provinciála *Aurelia Láblera* zevně obnoven, a sice jen na maltu bez nátěru a barvy; a spolu též opatřen novými střechami. Obnova se zdařila. V nejbližším sousedství chrámu palác dříve Lobkovický byl též nedávno obnoven a natřen; avšak ten nátěr již pouští a pelichá, kdežto chrám vzhlíží svěže a po letech, až dostane patinu stáří, vysvitne ještě lépe vhodnost této úpravy.

Augustiniáni vůbec mívali štěstí ve volbě umělců, jimž zadali své kostelní práce; a přál bych jim ze srdce, aby při zamýšlené obnově chrámového vnitřku volba umělců, jimž dílo svěří, byla rovněž šťastna. Úkol bude obtížný. Oltáře i obrazy jsou v barvách sytějších, pestrých, bohatých; polychromie chrámu musí utvořiti rámec a doprovod k efektním malbám nástropním a k malebným oltářům. Zdobení stěn at utvoří pozadí, v němž malby i oltáře vyniknou, a nebudou přehlušeny a nezaniknou. —

Laskavostí vdp. převora Randy dostalo se mi pomůcek, že jsem mohl podati přesné a spolehlivé údaje.

Měl jsem na mysli napsati příručku, průvodce po kostele zvláště středním školám; proto jsem volil tuto formu. Proto jsem vynechal poznámky, zvláště životopisné, o umělcích. Ty se podají předem ve škole; stačí na základě Naučného slovníku. Obsáhlejší popisování prací kostelních jsem též vynechal; jen jsem udal hlavní znaky, na příklad lavic z druhé polovice 17. stol. a formy oltářů z r. 1731. Dlouhé popisy ber ilustrací stejně nepomáhají a při prohlídce kostela průvodčí snadno upozorní na vše, co pozoruhodno, máje po ruce data. Důst. panu převoru pak za ochotu jeho děkuji co nejupřímněji.

SMĚS.

Dvoji rozhodnutí. »Věstník ústředního spolku jednot učitelských« ze 7. května velice se diví, že říšský soud: rozhoduje dne 21. dubna o povinnosti dítek navštěvovati náboženské cvičení, prohlásil, že *ona jsou podstatnou součástíou náboženské výchovy* a že tudíž rodiče jsou povinni dítky své na ně posílati. Rozhodnutí toto je prvním opakem verdiktu téhož říšského soudu z 11. ledna, jenž prohlásil, že rodičům se pouze ukládá povinnost míti děti k pravidelné návštěvě vyučování bez rozšiřování této povinnosti na přidržování k náboženským úkonům. — Věstník je patrně velmi nepříjemně dotčen rozhodnutím říšského soudu z 21. dubna. Že týž říšský soud v různých svých senátech v téže otázce různě rozhodl, stalo se již vícekrát. My však máme za to, že rozhodnutí z 21. dubna duchu toho, co se povinnou náboženskou výchovou školní rozumí, rozhodně více odpovídá, než náhled opačný. Náboženské cvičení tvoří nerozlučnou součást náboženského vyučování. Jizlivá poznámka, že za čtvrt roku patrně se stal některý člen říšského soudu pobožnějším, charakterisuje názor »Věstníku«. Z redakce jeho za čtvrt roku patrně se nestal žádný člen pobožnějším. *r.*

Válka a křesťanství. »Učitelské noviny« z 6. května citují z německého paedag. listu: »Pommersche Blätter für die Schule« následující:

»Mnoho se mluví o mravním působení války. Válka lidi nezmění; nečiní jich ani lepšími ani horšími. Jest však bezpečným zkušeným kamenem ceny člověka. Zjevuje, co je na něm a co v něm. Odhaluje zbabělce a surovce, sprostotu a zřetnost, zlé a dobré. Ukazuje v pravém světle udatné, zmužilé, silné, laskavé — zkrátka lidskost. Čím však kdo nebyl, nestane se též po válce. Tak rychle se nitro lidské nepřetvoří. Mnozí se radují, že znovu ožil náboženský život. Zdánlivě! Nejsou všichni prosící a modlíci se nábožnými lidmi. V pravdě byly v prvních dnech a týdnech kostely přeplněny. Snad plížil se tam mnohý, jenž od let na kostel nepomyslel. Leč, co je tím ziskáno? Nyní jest zas namnoze tak, jak bývalo dříve. Budme pravdivými a nechťjme si kouzlit klamně obrazy. Kdo náboženský jest, byl jím už dříve, kdo není, nikdy jím

nebude. Válka nečiní lidi náboženskými. Či máme náboženstvím nazývati, když někdo, jenž nikdy se nemodlival, trápen velkou bolestí, smrtelnou úzkostí, spíná ruce a stěná v modlitbách? Vznešený klid náboženství jej nikdy nenapojil. Budme upřímní! Náš lid byl před válkou právě tak dobrý a jistě i později takovým bude.

Jistě že se válkou všichni nestanou nábožnějšími. Válka je trestem Prozřetelnosti, a trest jen na citlivé duši působí, na zatvrzelce zůstane bez účinku. Že však mnozí, kdo hrůzy války prožili, změnili na vždy své protináboženské smýšlení, dotvrzuji pouhá fakta. Zbožnými se stali přemnozí vojíní v poli, i vracející se invalidi v nemocnicích. Zůstanou-li takými, stejně těžko všeobecně tvrditi i popíráti. *r.*

Zajímavé publikace v době válečné. Naším čtenářům dobře známý univerzitní professor v Mnichově, *Fr. W. Förster*, vydal zajímavý malý spisek: »Die deutsche Jugend und der Weltkrieg«. Jsou to 3 řeči, v nichž autor uvažuje o válce s hlediska křesťanské ethiky. Spisek vyšel ve Furche-Verlag v Kasselu. Přineseme později některé zajímavé stati z této časové publikace. *r.*

Česká sekce středoškolských učitelů náboženství konala členskou schůzi 7. května o 5. hod. odp. v kn. arc. semináři v Praze. Přítomni byli: předseda Dr. L. Petr, professor E. Žák, J. Šprongl, Dr. J. Kašpar, Fr. Schindler, G. Verich, Dr. Palička, J. Soldát, J. Matějka, Dr. J. Čihák a jednatel, Omluvili se prof. M. Kocmich, Dr. Dobr. Orel.

Předseda uvítav přítomné dává čísti protokol předešlé schůze, jenž uveřejněn byl ve Vychovateli jako výroční zpráva činnosti, proto upuštěno bylo dle přání přítomných od čtení jeho. — Na to předseda zmiňuje se o akci, kterou podnikl při ústředí ohledně pragmatiky. Ježto prošlo novinami, že možno očekávati sankci pragmatiky státních profesorů, a také deputace spolků professorských přednášely své požadavky u předsedy ministerstva J. Ex. hrab. Stürgha a J. Ex. ryt. Hussaka, min. vyučování, předseda dopsal hned Mgru Wolnymu a dle pokynu jednatele i nynějšímu předsedovi Dr. L. Krebsovi, by ústředí naše činilo kroky příslušné u ministerstva ve prospěch přijatých resolucí sněmovních o započítání oněch 8 let po approbaci do stabilisace a pense.

V dopisu píše: Ježto jsem byl od mnohých kolegů dotazován, zdali jsme se také

my ozvali, a ježto tento okamžik jest tak vhodný, bychom upozornili na své požadavky sl. vládu, resp. něčeho dosáhli, žádám Vás snažně, byste ihned jak možno u J. Ex. ministrů praes. hr. Stürkgha a ryt. Ex. Hussarka naše prosby přednesli. Jest to velmi důležité; nebylo-li by Vám to možno, prosím o laskavou odpověď, by česká sekce pak, jak by se pravděpodobně 7. května ve schůzi usnesla, vlastní deputaci do Vídně vyslala. Ovšem sotva by tento případ přispěl ku posílení společné organisace. — Pro krátkost doby odpověď dosud nedošla, ale v budoucí schůzi bude o celém jednání znovu uvažováno.

Ohledně žádosti o přidělení zvláštní 5% kvoty na náboženské pomůcky z celkového paušálu a určitého obnosu na zpěv, valná hromada ve Vídni rozhodla, že uložila výboru spolku, o tom pracovati.

Předseda jménem sekce blahopřál dvor. radovi Dru Ottovi k jeho sedmdesátiletí. Na to přednášel Dr. J. Hanuš: *Přehled mravních soustav doby novější* dle jejich principu mravnosti vzhledem k mravouce katolické. Omlouvá se, že pro množství látky a krátkost času omezuje se na přehled těchto systémů až do doby nejnovější a to pouze k vůli orientaci. Když předseda poděkoval přednášejícímu, žádá kol. E. Žák, by přednáška byla uveřejněna s příslušným výkladem ve Vychovateli.

Na tendenčně psanou lokálku ve *»Věstniku katol. duchovenstva«* z 25. dubna snížili kvalifikaci katechetů středškolských a zneprátelili jim duchovní správu uložila sekce kol. E. Žákovi, by přiměřeným způsobem odpověděl.

V příští schůzi podá referát svůj o učebnicích dějepisu kol. Dr. J. Čihák. Když jiných návrhů nebylo, předseda schůzi s poděkováním ukončil.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

LITERATURA.

Nové učebnice pro školy střední.
Nákladem c. k. školního knihoskladu v Praze vyšly letos *Dějiny zjevení Božího ve Starém zákoně* od prof. Š. Pokoje. Druhé, přepracované vydání se 43 ilustra-

cemi a 3 mapkami pro III. třídu škol středních. Úřední posudek o tomto vydání praví: »Druhé toto vydání, ne pouze přehlédnuté, nýbrž valně pozměněné, jest, jako již první bylo, s velikou pílí zpracováno, aby z obtížné i obsáhlé látky vybráno bylo, co věku žakovskému a času příliš krátce vyměřenému jest přiměřeno. Hlavní úloha jest upravení textů biblických, aby celá látka byla probrána a pragmatická souvislost v postupu zjevení byla jasna. Jest při tom nutno vynechávati, zpracovávati a přece zase žádoucno, aby cel posvátného slohu byl zachován. To jest práce velice oblíbená a subjektivní. Co podáno, jest jazykově správné, obratné, chápavosti i paměti žactva přizpůsobené. Tisk jest zřetelný, odlišení textu a poznámek vhodně provedeno, ilustrace jsou instruktivní.«

Dějiny zjevení Božího v Novém zákoně od prof. Š. Pokoje. Druhé, přepracované vydání se 47 ilustracemi a 3 mapkami pro IV. třídu středních. Úřední posudek o tomto vydání praví: »O upravení tohoto druhého vydání učebnice náboženství pro IV. třídu škol středních platí totéž, co napsáno o učebnici dějin starozákonních. Zvlášť dlužno pochvalně vytknouti neobvyčejnou píli, s níž z knihy staré uděláno vhodné kompendium dějin evangelických a apoštolských, jež může Žákovi i pro dobu pozdější doporučeno býti jako studnice mnohonásobného poučení. Úprava zevní jest vhodná.«

Obě tyto učebnice jsou schváleny všemi nejdůstojnějšími ordinariáty v Čechách a brněnským na Moravě a vysokým c. k. ministerstvem kultu a vyučování dne 25. října 1913, čís. 45.778. Aprobace bude uveřejněna ve Věstniku ministerském dne 1. nebo 15. května 1915.

Vlastenecké homilie.

Díl I. Sebraných kázání. — Doplňuje P. V. Váchal, farář. — Vyšel sešit I. — XI. v ceně 12 K. Probírají celý církevní rok. Poslední, XI. sešit, stojí 1 K 20 haléřů.

Objednávky přijímá a vyřizuje
administrace družstva Vlast
v Praze-II, Žitná ul. č. 26 n.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupecům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotově. Alumům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zaslá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a neřítí. Rukopisy pro hlav. list, správy časové, knihy a časopisy zaslány buďtož Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínke, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Pius X. — příznivec katechetů. — Prvotní křesťanství a řecko-římská kultura. — Příspěvek ku kritice monismu. — Výchova mládeže. — Feuilleton. — Směs.

Pius X. — příznivec katechetů.

(Píše FRANT. KOŠÁK.)

(Pokračování.)

I tento katechismus provází papež vlastnoručním listem svému generálnímu vikáři Petru Respighimu. V listě tom shrnuta veškerá snaha a péče sv. Otce o mládež i dospělá, by řádným poznáním a naučením se pravdám křesťanským, obnoviti svůj život. Vyloženy tu pohnutky, které vedly ku zkrácení katechismu a naznačen plán další. Jasně se tu jeví pravá pastýřská a otcovská péče sv. Otce, veliká zkušenost, znalost poměrů a potřeb všeho křesťanstva u toho, jehož božská Prozřetelnost povolala k nejvyššímu úřadu zde na zemi.

Zajímavý a důležitý tento papežův list, zní:

Panu Kardinálu Petru Respighimu, našemu generálnímu vikáři.

Pane Kardinále!

Již od počátku Našeho Pontifikátu věnujeme největší péči náboženské výchově křesťanského lidu a zvláště dítek, přesvědčení jsouce, že většina neštěstí, jež církvi působí bolest, pochází z neznalosti církevní nauky a jejích zákonů. Nepřátelé církve odsuzují nauky ty, rouhajíce se tomu, čeho neznají, a mnoho jejích dítek, znajících je špatně, žije, jako by zákonů oněch ani nebylo.

Pročež ukazovali jsme často na nejvyšší nutnost, aby se děti řádně učily katechismu a k tomu jsme vybízeli se vším úsilím, podle Naší možnosti, ať již encyklikou „Acerbo nimis“ a předpisy, které se týkají vyučování katechismu ve farnostech, ať schvalováním a povzbuzováním sjezdů katechetských a zakládáním škol náboženských, ať opět zaváděním katechismu zde v Římě, kterého v některých velkých církevních provinciích v Italii již delší dobu se užívá.

Poněvadž po řadu let, jednak pro nové překážky, které se hromadí a listivě brání jakémukoliv vyučování náboženství křesťanskému ve školách, které v nich přece bylo od věků, tak také pro obezřetné urychlení, jak jest vůlí Naší, prvního sv. přijímání dítek, a též z důvodů jiných, bylo nám zřejmé projevováno přání po řádném katechismu, jenž by byl o mnoho kratším a více odpovídal dnešním

požadavků. My dali k tomu svolení, aby starý katechismus upraven byl v nový velmi stručný. Ten jsme sami prozkoumali a chtěli jsme, aby byl také dobře prohlédnut od mnohých našich spolubratří biskupů italských, za tím účelem, aby nám podali úsudek všeobecný, zvláště však, aby udali, dle své znalosti a zkušenosti, jakých změn by bylo třeba učiniti.

Majíce od nich příznivý úsudek, takřka jednomyslný, s mnohými cennými poznámkami, na něž dle Našeho rozkazu vzat byl patřičný zřetel, máme za to, že již nesmíme déle odkládati s upravením textu, kteréžto upravení bylo z různých příčin za vhodné uznáno, doufajíce, že text ten bude, s požehnáním Božím, vhodnější, ne-li ještě mnohem užitečnějším než starý; jednak proto, že jsa zmenšený jak objemem tak obsahem učiva, nezalekne mládeže, beztak již velmi přetížená školním učivem, a umožní učitelům a katechetům probrati ho celý; jednak proto, že třeba krátce, přece jen lépe vysvětluje a zdůrazňuje ony pravdy, které jsou dnes nejvíce potírány, nevšímány a zapominány, k nesmírné škodě duší a celé společnosti lidské.

Doufáme také, že i dospělí budou někdy toužiti po tom, jak by k vůli lepšímu osobnímu životu a výchově rodinné obnovili v duši základní poznatky, na nichž spočívá křesťanský život duchovní i mravní, k čemuž jim bude užitečným a vítaným tento stručný, ale formou velice přesný souhrn, v němž najdou ve výkladu velice prostém, základní pravdy božské a nejučinnější úvahy křesťanské.

Pročež tento katechismus a základní pravdy, které jsme v něm pro pohodlí dítek uspořádali, a které jsou v něm beze změny slov obsaženy, My schvalujeme tímto listem, a předpisujeme pro diecési a pro církevní provincii římskou, zakazujíce, aby se od této chvíle užívalo jiného textu při vyučování katechismu. Pokud se týká jiných diecézí italských, stačí Nám projevití přání, aby v nich tento text, od nás a i od jiných biskupů uznaný za dobrý, také byl přijat, již k vůli tomu, aby přestal neblahý zmatek a obtíže, kterých dnes zakoušejí přemnozí při častém stěhování, nalézajíce na novém místě formule a texty značně se lišící, jimž snadno se učí, ježto nezvyklými výrazy se pletou a konečně zapominají i to, co již uměli. A hůře na tom jsou děti, protože nic není tak osudným pro žáducí zdar vyučování, jako pokračovati ve vyučování s textem odlišným od toho, jemuž již dítě více neb méně zvyklo.

A protože by mohli shledati dospělí nějaké obtíže zavedením tohoto textu proto, že se liší od předešlého také v některých obrazech, k vůli předejití nesnázím nařizujeme, aby při všech mších svatých hlavních svátků na začátku, jakož i ve všech třídách před vyučováním křesťanskému náboženství, hlasitě, jasně, výrazně a s pozorností obyčejné modlitby a základní pravdy byly recitovány.*)

Takovým způsobem naučí se jim v krátkém čase bez námahy všichni, a zaveden bude velmi dobrý a milý zvyk společné modlitby a učení se, jež jest oblíbeným v mnohých diecesích italských, k nemalému vzdělání a užitku.

Napomínáme tudíž vřele v Pánu všechny katechety, nyní když jim usnadňuje práci již stručnost textu, aby s tím větší péčí vysvětlovali a působili k tomu,

*) Něco podobného zavedl blahé paměti biskup Brynych, vydav »Oltář« své diecési.

aby nauka křesťanská duše mládeže pronikla, čím větší se nyní jeví potřeba řádné výchovy náboženské, aby zmizela bezbožnost a nemravnost.

Nechť vždy toho jsou pamětlivi, že *užitek z katechismu závisí téměř naprosto na jejich horlivosti, na jejich důvtipu a umění učiniti žákům vyučování lehčím a příjemnějším.*

Modlíme se k Bohu, aby jako dnes nepřátelé víry, každou hodinu silnější a mocnější, všemožnými prostředky bludy rozšiřují, tak aby povstalo co nejvíce duší ochotných podporovati s nadšením faráře, učitele a rodiče křesťanské u vyučování katechismu, které jako jest nutné, tak jest i vznešené a užitečné.

S tím přáním udělujeme ze srdce Vám, pane kardinále, a všem, kteří spolu s Vámi pracovati budou ve službě tak svatě, apoštolské požehnání.

Dáno ve Vatikánu, 18. října 1912.

P. P. Pius X.

(Pokračování.)

Prvotní křesťanství a řecko-římská kultura.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Uvedeme příklad, jak taková božstva povstávala.

Ve starém Egyptě byl bůh, jenž od nepaměti slaven býval tajemnou bohoslužbou, *Osiris*. Ptolomeus Soter nebo Philadelphus, aby tohoto boha učinil přijatelným Řekům, spojil ho se Serapisem, jenž v Sinopě, přístavním městě na Černém moři, těšil se obzvláštní úctě. Serapis měl však také již bohaté dějiny vývoje za sebou. Dle úsudku mnohých badatelů byl původně ctěn při Perském zálivu pod jménem *šar-apsí*, t. j. bůh vodních hlubin, pozbyl pak přijetím řeckých prvků mnoho ze svého semitského typu a tak zhellenisován dostal se do Synope.

Spojovacím článkem přistoupilo k těmto dvěma božstvům ještě třetí, vědomé vypůjčení eleusinských, tedy atticko-řeckých tajemných učení a obřadů, mysterií. Nové božstvo dostalo jméno *Serapis*, mělo v rostoucím světovém městě Alexandrii svou ústřední svatyni, *Serapeum*, a brzo i ve všech přístavních městech po Itálii a v Římě hojně cítěle a chrámy.

Co je obsahem *mysteria*, jež jest všem těmto náboženstvím společno, o tom poučují nás nejvhodnější dvě veliká frygijská božstva, *Kybela*, »veliká matka bohů« a *Attis*, s ní související mužské božstvo. Nejsou v podstatě než personifikacemi velikých přírodních jevů, života, vzrůstu, odumírání a smrti. Pučící jaro, zrající jeseň, ztuhlá zima, zurčení bystřin, šelest vánku, všechny hlasy, jimiž příroda mluví ke vnímavým duším, byly trygijským horalům zjeveními božství. Kybela jest země, plodná máť všech věcí; Attis jest bůh vegetace. Jako vegetace hyne a zase z mrtvých vstává, tak i bůh. Ta jest stále se vracějící, základní myšlenka mysterií: *smrt a vzkříšení boha*, a scuběžně s ním milostné roztoužené bohyně, jež ho v nářku a pláči hledá, až ho nalézá a křísí k novému životu.

Mysterium je tedy vlastně *kult přírody v silně smyslném obalu*. Zejména u Semitů, Féniciánů a Syřů prostoupil erotický živel všecken kult přírody a vyrostl ve zbožnění nepravosti, v bohoslužebnou organizaci prostituce a lidských

obětí. Ještě za časů Hadrianových, tedy počátkem druhého století, byli Astarté obětováni dospělí i děti.

Osobitost a přitažlivost mysterií tvořil orgiový ráz jejich slavností. Posvátné běsnění zmocňovalo se mystů, zasvěcenců. Když podzimní vítr dul lesy a shazoval listí se stromů, slyšel myst stony a nářky matky bohů pro jejího Attise. Pak za křiku a hudby spolu s jinými zasvěcenci chodil myst po horách a lesích. Jakmile však hřejivé paprsky jarního slunce uvolnily pouta studené zimy, vzbudily bystřiny k životu a kouzlily ze země zeleň a květ, rázem mění se smutné pohřební nářky v nejrozpuštější slavnostní veselí.

Něco podobného dalo se při mysteriích konaných v uzavřené místnosti. Známe taková shromaždiště, zvláště tak zvané *mithreje*, prostory totiž, v nichž uctíván byl perský bůh světla *Mithras*. Ve hlavním městě i na dlouhých hranicích římského imperia, nejčastěji v *Německu*, kde vždycky četné římské pluky konaly pohraniční stráž, byla tato shromaždiště vykopána. Vojíní totiž byli obzvláště šířiteli Mithrova kultu. »Německo jest země,« dí *Cumont*, »v níž většina mythrejí byla objevena; po stránce jejich rozměrů a tvárnosti podalo nám ono nejúplnější obraz.« Od Hedderneimu (u Frankfurtu) a hessenského Friedberku, od Augustu u Basileje přes Strassburk, Mohuč, Neuwied, Bonn, Kolín, Dormagen až ke Xanténu svědčí Mithrovy svatyně o veliké úctě, jaké těšil se v německých krajinách tento cizozemský bůh slunce.

Tato znalost Mithrových svatyní a jejich posvátných obřadů, a s druhé strany veliké rozšíření tohoto kultu. jež přimělo *Davidu Strausse* k nadsázce: »*Kdyby svět nebyl se stal křesťanským, byl by připadl Mithrovi*« a posléze mnohé shody v učení a v obřadech, jichž bylo použito v útocích na křesťanství, jsou dostatečným důvodem, abychom se tu Mithrou a jeho náboženstvím podrobněji zabývali.

Cumont srovnává mithracismus dějinně nám dochovaný s geologickými vrstvami různých dob. Prahorstvo tvoří starobylé tradice z vysočiny Iránské, náboženství mazdaismu, v němž *Ormuzd* nebo Oromazdes jako bůh světla a dobra, a *Ahriman* jako bůh podsvětí a zla se o svět dělí. Mezi oběma vládne *Mithras* jako bůh světla, jako vůdce nebeských vojsk proti bohu tmy. Jest bohem pravdy, poněvadž jeho svítícím očím nic neuniká. Jest bohem války a vítězným pomocníkem svých přívrženců, bohem vojska a vládcem.

Tak sestoupil Mithras z drsných hor Iránských. Ale již v počíní Eufratu, v nížinách babylonských pozbyl mnoho ze svých hrdých přívlastků. Byl na roveň stavěn bohu slunce Shamashovi, jeho úcta stala se *astrolatrií*, vzýváním hvězd. A čím dál na západ pronikal, tím více cizí živly zastíraly jeho původní podstatu. Přijímal postupně podobu pontského boha luny *Mema*, byl uctíván jako *Sabazios* a *Attis*, byl stotožňován s řeckým bohem slunce *Helíem*, vešel ve svazek s frygijskou matkou bohů *Kybelou* a dobyt v tomto přestrojení římského světa. Až do konce prvního století křesťanského trvalo jeho čekání. Nejprve musela býti půda připravena jeho náhlému vzrůstu. Otroci, úředníci a zvláště vojíní císařské doby byli jeho posly v nejdlehlivějších provinciích říše. Častá přemísťování vojenských oddílů, nařizovaná římskými císaři na ochranu ohrožovaných hranic, způsobovala přestěhování celých obcí Mithrových z nitra Přední Asie až do Španěl, Britanie, Germanie, krajů podunajských.

Nejlepší časy Mithrovi nastaly, když císaři postavili se do řad jeho ctitelů. Den, kdy *Kommodus* (180—192) se mu dal zasvětit, byl počátkem vzestupu k zenitu světovládné jeho moci. *Kommodův* nástupce *Severus*, silný *Aurelian*, mocný *Diokletian*, jenž ještě jednou obnovil lesk a moc staré říše, *Julian Odpadlík*, jenž marně zkoušel překonanou kulturu znova oživit, ti všichni stáli ve znamení a pod ochranou nepřemožitelného boha slunce Mithry, skalorodého. Ten byl v pravdě »*Sol invictus*«. Mithras dával jim moc a vítězství, propůjčoval jim nárok k neuhasínajícímu posvátnému ohni, hořícímu v jejich paláci, k paprskové koruně jako symbolu politicko-náboženské moci nad poddanými, ke vzývání a zbožňování. Jimi Mithras ovládal Řím a svět.

Tolik, co se týká *vnějších dějin* Mithrova hnutí. Důležitější jsou *vnitřní hybné jeho síly*. Které pak byly *vnitřní* hodnoty tohoto náboženství?

Jeho naukový obsah jest ubohý. Staroperská kosmogonie, babylonské uctívání hvězd, obetkané dětsky primitivními pověstmi a bájemi, jak se s nimi setkáváme u prostých národů pastýřských a kočovných, bez pojítka srovnané, se všemi svými rozpory a nemožnostmi, ta jest Mithrova theologie. Tupý fatalismus a vřelé vzývání božství stojí tu jako ve stoe klidně vedle sebe.

Sluší arci dodat, že mithricismus nežil v první řadě ze svého obsahu naukového. Jeho silou byla *životní moudrost, hodnocení života, překonávání života*. Svou mravní a umravňující silou vynikal nesporně nad všechna pohanská náboženství své doby. Byl svou povahou náboženstvím boje se vším, co je tmavého a nízkého, boje i s nízkými hnutími a silami lidské duše.

Byl morálkou činu, jež musila prostě jako reakce na tehdejší ochrnutí vůle probouzeti všechny činnorodě založené duchy a přiváděti je pod svůj vliv. —

K tomu přistupovala *slavnost mysterií*, konaná při obřadě přijímání a zasvěcování adeptů. Nikoli prostorhé síně nebo svatyně bohů, sloupy obstavené a zalité světlem, nýbrž vzpomínkou na tmavé horské sluje a rokle domova, sklepení, krypty, podzemní chrámy nevelikého rozměru bývaly jejich jevištěm.

Z polokruhového výklenku ze tmy zářil jasně osvětlený Mithrův obraz. Bylo to známé, vezdy se opakující podání, jak Mithras zabíjí býka, z jehož krve vyrůstají léčivé byliny. Kolem v přítmí nehybně klečí postavy do pobožnosti ponořené. Kněží a služebníci, zasvěcenci různých stupňů v podivných přestrojeních krkavce, lva, Peršana atd. čekají na kandidáta. Raffinované, na výši tehdejší techniky stojící světelné účinky braly mu jasný výhled, jisté měřítko, ke správnému ocenění toho, co viděl. Opojivý účinek posvátného nápoje, dlouho napínané a nyní vyvrcholené náboženské vzrušení stíralo hranici skutečnosti a illuse. Pestře malované a zlacené obrazy bohů stávaly se zářivými, nadpřirozenými jevy. V opojení extase slyšel je myst mluvit a prožíval všechno, co mu v dlouhé době přípravy bylo kouzleno za cíl jeho tužeb, za odměnu jeho vytrvalosti. Fingovaná vražda, provedená před jeho zrakem, za jejíž oběť snad sebe sama považoval, byla mu důkazem jeho srdnosti, zárukou od nynějška ho provázející, pocíťované blízkosti jeho boha, nepřemožitelného Mithry.

Když zasvěcenec probral se pak ze svého smyslového opojení, mohl z vnitřního přesvědčení mluvit podobně, jak zaznamenává *Apuleius* o svěcenci mysterií Isidiných: »Prošel jsem branami smrti, překročil jsem práh Proserpinin, a když proletěl jsem všemi živly, vrátil jsem se na zemi. Za čiré noci viděl jsem

zářiti slunce v oslnivém jase; přiblížil jsem se dolejším i hořejším bohům a vzýval jsem je tvář v tvář.

Přimyslíme-li si ještě mrazení ze závazku nikdy neprozraditi tohoto tajemství, za jehož pečlivě střeženými branami leckdo doufal dojiti velikého štěstí, pak pochopíme vítězný postup Mithrova kultu. Byl protiváhou, nebo snad spíše nutným doplňkem řecko-římské duchové kultury, s níž domácí náboženství nekráčelo stejně rychle. Přizpůsobil se nedostatkům a mezerám této kultury tak, jako by byl opravdu povolán vzbuditi ve spojení s ní novou světovou dobu, v níž mitracismus převzal úlohu, jež ve skutečnosti připadla křesťanství.

(Pokračování.)

Príspevek ku kritice monismu.

(Dle Klimke-ho a jiných pramenů upravil L. POLABSKÝ.)

(Pokračování.)

Absolutno dle monistického pojetí obsahovalo by tedy v sobě odporující si atributy. Neboť jak pochopiti jednotu, když jedni vidí v náboženství a mravnosti nejvyšší úkol lidstva, druzí naopak v bezpráví proti požadavkům zdravého rozumu? Když jedni věří v osobního Boha, druzí pak holdují nejhrubšímu materialismu a atheismu?

Monista má svůj názor za jedině správný, kdežto zdravý lidský rozum a sebevědomí se vzpírají, aby byly pouze modifikací, nepodstatným atributem všehomíra. Uvedené dohady vedou nás k závěru, že přijetí monistické jednoty všech věcí odporuje sebevědomí a vede ku křiklavým odporům, pročez nezbyvá než uznati transcendentní působení fyzické, skutečné a nutné ku vysvětlení fakt.

Monismus snaží se, aby vyloučil Boha. Dle něho ne primus motor, nýbrž duše v světových tělesech samých jim vtomná, pohybuje vším. Ve všem vládne táž látka, všude táž síla, týž pořádek, týž zákon. Materie a forma ve věcech nejsou od sebe rozdílné; forma, prapříčina pohybu u účel spadají v jedno s materií. Tímto způsobem chová v svět své immanentní prapříčiny a účely.

Monismus připouští pouze jedinou substanci, již je substance tohoto světa, mimo níž neexistuje jiné. Nezbyvá pro Boha-Tvůrce tudíž žádného místa. V tom smyslu se vyslovuje *Haeckel*: »Gott und Welt sind ein einziges Wesen, der Begriff Gottes fällt mit dem der Natur oder der Substanz zusammen.« Podobně mluví i jeho žák *Arthur Drews*: »Was die Wissenschaft nicht zugeben kann, und worauf es beim Monismus ankommt, ist die Annahme einer Mehrheit von Substanzen.« (Der Monismus. Jena 1908. 44.)

Avšak proti tomuto odpověď zní: Má-li věda zůstatí na poli pravdy a neuchylovati se na scestí, musí uznati více substancí. Nesmí se však definice substance překrucovati. Substance v pravém slova smyslu je v sobě stávající a v jistém smyslu o sobě existující bytí, které není případkem něčeho jiného. Monisté však překrucují definice substance a definují ji: »Substanz ist ein nicht verursachtes mit voller Unabhängigkeit bestehendes Wesens.« Potom ovšem je pouze jediná substance, nekonečné dokonalosti, nezměnitelná — Bůh. Ve skutečnosti však každá jednotlivá bytost je substancí, každý člověk je substancí,

více lidí tvoří více substancí. Bůh rovněž je substancí, která však je nestvořena, bez příčiny, nekonečně dokonalá, čistě duchová, nezměnitelná, všudy přítomná.

Moderní učení monistické dospělo Petzoldtem až k tomu, že *substanci popírá*. Píše totiž Petzoldt, když jedná o substanci: »Das zuletzt gegebene, das, worauf sich all' unser Denken und Handeln schliesslich gründet, ist weder Erscheinung noch Ding an sich, weder der Sinnlichkeit noch dem Verstande Gegebenes, weder Bewusstsein noch Bewusstseinsinhalt, weder Bewusstes noch Unbewusstes, weder Inneres noch Aeusseres, weder Materielles noch Immaterielles, weder Physisches noch Psychisches, weder Stoff noch Geist.« (Petzoldt, Das Weltproblem 138.). Pod pojmem substance, jak vysvítá z těchto slov, se nemůže absolutně nic myslit. Pojem substance je, praví Petzoldt, logicky neudržitelný, neboť spočívá na pojmu absolutno. Absolutno je však vůbec nemyslitelné.

Zaměňuje zde Petzoldt absolutno se substancí, a jelikož neuznává absolutna, popírá i substanci.

Monisté popírají stvoření. Činí tak z toho důvodu, že stvoření není možné »Stvoření z ničeho«, míní W. Haache, »jest nám zcela nepochopitelné; pojem stvoření je proto zcela neschopný něčím přispěti ku vysvětlení světa. Svět se musí pojímati jako něco daného. U nás běží o to, dnešní svět odvoditi z dřívějšího a tento opět uvést na jiné světy. Stvoření světa nemůže pro vědu nic jiného znamenati než během doby vzniknuvší vývoj všehomíra a všeho toho, co v něm jest.«

Pojem stvoření obsahuje zajisté nesnáze pro náš rozum. Nejsme schopni, abychom si učinili správnou představu o stvoření. Z této neschopnosti rozumu však uzavíráme na nemožnost stvoření samotného, je nesprávné a ukvapené. Kdyby byl takový závěr dovolen, musely by i jiné mnohé věci býti popřeny, jichž existence na jiné straně je nepochybně dokázána. Již pojem příčinnosti by nám byl nepochopitelným. Také zde si nemůžeme učiniti správné představy o tom, kterak jedna věc podmiňuje a vyvolává druhou, kterak jeden stav podmiňuje jiný. Pouze stálá následnost věcí a stavů, která se přidružuje k obvyklým představám, vyvolává zdání známého, každodenního, obyčejného.

Pojem stvoření obsahoval by v sobě odpor, kdyby byla vyloučena *prapříčina*. Avšak učení o stvoření nepopírá prapříčinu, nýbrž pouze nutnost materiálu, z něhož prapříčina něco tvoří. Učení o stvoření dokazuje, že hmota nemůže býti sama ze sebe a absolutní, nýbrž děkuje za své bytí bytosti absolutní a duchové. Jelikož pak hmota nemůže býti emanací božství, nezbyvá jiný výklad, leč stvoření. V čem však bytí stvoření pozůstává, jakým způsobem byl Bůh činný, aby něco mimo sebe učinil, toho ovšem nechápeme.

Tvrdí-li monisté, že svět je věčný, nestvořený, pak stotožňují pojem věčnosti s absolutnem. Že hmotě nelze absolutnost přičísti, plyne ze vzájemné závislosti jednotlivých hmotných částí. Absolutní bytí má v sobě dostatečný důvod existence, vylučuje odvislost od jiného bytí, každou případečnost ve smyslu absolutní nutnosti svých vlastností. Absolutní bytí vylučuje každou nedokonalost, nemůže v sobě obsahovati omezení svého bytí. Je to zcela pochopitelné z toho důvodu, že bytí, které je příčinou své existence, nemůže přijati své bytí od jiného. Mimo tohoto absolutního bytí, může existovati ještě jiné bytí, jež nemůže bytí stejné podstaty s prabytím. Toto jiné bytí nemá však v sobě důvod své existence, nýbrž v prabytí.

Absolutní bytí existuje s naprostou nutností; neboť co je absolutní je nutné. Vedle toho absolutní bytí je nezměnitelné. Plyne to opět z povahy absolutna. Absolutno vylučuje každou podstatnou i akcidentální změnu; vylučuje i každé složení. Bytí, které by bylo složeno, obsahovalo by v sobě možnost změny, čímž by se vylučovala všechna dokonalost. Neboť změna svědčí o nedostacích, nedokonalostech. Absolutní bytí však si nelze myslet s nedokonalostmi, nýbrž naprosto dokonalé.

Nelze tvrdit, že svět, o němž učí monismus, že má důvod svého bytí v sobě, má ty vlastnosti, které absolutní bytí vyžaduje a bez nichž by absolutno nebylo absolutnem. Svět však sestává z částí, není jednoduchý, nýbrž mnohonásobně složen. Bytost světa je podmíněná, závislá, každá částka je závislá na jiné, zakouší a trpí mnohými vnějšími vlivy, podléhá stálým změnám. Vnější vlivy působí, že věci přijímají jinou formu. Jedna forma ustupuje druhé. Nejsou však změny pouze formální, akcidentální, nýbrž zasahují změny často do podstaty, zasahují až k substanci věci.

Tělesa přírodní, atomy jednotlivé, samy o sobě jsou lhostejny ku klidu i pohybu lhostejny k tomu, kde se nachází, lhostejny k rychlosti, směru i způsobu pohybu. Jsou tedy tělesa přírodní závislá a podmíněná přemnohými vlivy.

Monismus, který přikládá světu samému důvod bytí, může tak činit s popřením základních principů lidského myšlení.

Svět v nynějším svém stavu vykazuje rozmanité a oddělené principy činnosti, kontrární i kontradiktorní protivy. Vidíme na světě bytosti rozumové i bez rozumu, vidíme zde lidi ctnostné i bezbožné, lidi zarmoucené i radující se. Dle monistů dlužno za to mít, že táž substance je obdařena rozumem i bez rozumu, že činí dobro a páše zlo. Na toto odpovídají monisté, že tyto protivy se nedotýkají substance samé, nýbrž že jsou to modifikace nebo akcidence. V tom však se mýlí, neboť každá činnost a obzvláště činnost psychická musí mít činnosti její odpovídající princip. Neuznává-li toho monismus, přichází konsequentně k tomu, aby povýšil protivu a odpor za princip bytí a myšlení. Než tím otevírá monismus bránu skepticizmu, když může stejným právem totéž tvrdit i popírat. (Dokončení.)

Výchova mládeže.

(Několik volných kapitol. Podává EM. ŽÁK.)

Čím více dospívají všichni vychovatelé z povolání k neklamnému přesvědčení, že *školní výchova nikdy nemůže nahradit výchovu domácí*, a spolu že vychovatelská stránka v nynějším řadě školním v srovnání s vyučovatelskou daleko ustupuje v pozadí, tím mocněji ozývá se volání po užších stycích školy s domovem mládeže a větším sblížení učitelů s rodiči a odpovědnými dozorci žáků. Naprostý požadavek jednotné mravní výchovy též toho žádá. Učitel i rodiče společně tu pracují na témže velikém díle: *výchově budoucích pokolení*. Mají též cíl. Nuž potřebí, aby oba, byť ne týmiž cestami, přece aspoň ne sobě navzájem odporujícími k témuž cíli pracovali. Jediné tak výslednice jich snah může směřovati k pravému blahu mládeže.

Z toho důvodu znovu a znovu volá se po častějších stycích učitelů s rodiči. Pořádají se vychovatelské přednášky, rozhovory, schůze, v nichž jednak

povahu svěřenců jedni druhým mají osvětliti, jednak o společných vychovatelských cestách se dohodnouti. Leč tyto schůze a přednášky o umění vychovatelském dosud nedošly takového rozšíření a porozumění, jakého zasluhují.

Proto několik myšlenek a pokynů z praktického vychovatelství, které tu podáváme, budiž aspoň náhradou oněch želaných styků mezi školou a domovem žáků, po nichž všichni, kdo na výchování mládeže vážně nazírají a jimž osud budoucího našeho pokolení není lhostejným, upřímně touží. Psané slovo budiž tu aspoň jako zachyceným stínem upřímné snahy a lásky k výchově mládeže a přátelské vůle k těm, kteří své dítky k slávě Boží, ke cti své vlastní a k prospěchu našeho milého národa vychovati se snaží.

I.

Moderní naši kulturu tvoří hlavně *technické vynálezy a vymoženosti* našeho věku. Fysika, chemie a všechny vědy, jež mysl člověka poutají k přírodě, honosí se takovými úspěchy v jediném století, jakými celá tisíciletí předchozí nemohla se vykázati. Přemáhají překážky vzdáleností (železnice, telegrafy, telefony), otevírající světy vzdálené i říši oku lidskému dosavad neviditelnou (teleskopy, mikroskopy). Poskytují vzácné produkty (chemie), jež život lidstva činí pohodlnějším a snažším; potírají choroby (moderní lékařství, chirurgie), ba i každé bolesti snaží se ulomiti její ostrý hrot a život lidský učiniti bezbolestným.

Ale při tom *vlastní zušlechtění ducha nejednou zůstává zanedbáno*. Což platno, užívá-li moderní člověk telefonu, ale při tom duchem svým dosud je barbarbarem; dovede-li k službám svým použití sil přírodních, ale duševně nad stupeň mravní zdivočelosti valně se nepovznese? Co platno, že uměním zjemnil svoji esthetickou stránku, pakli po vlivech právě ethiky v duši jeho není ani stopy?

Středověká kultura brala se cestou opačnou. Starala se o *vnitřní zušlechtění člověka*.*) Stavíc mu stále náboženské ideály před oči, měla na zřeteli jeho duševní zdokonalení. Všechno vzdělání jeho směřovalo k jedinému cíli: náboženskému povznešení člověka, jeho přiblížení se ku křesťanskému ideálu lidskosti. Ovšem mravně i tehda člověk klesal a hřešil; ale vše vůkol mu též připomínalo, že chybí k hřeší. Péče o zušlechtění nitra dle norem křesťanské mravouky bylo vrcholem kultury.

Dnes všeobecně opět se uznává, že *kultura citu a vůle je daleko nalehavějším úkolem výchování, nežli rozumové vzdělání člověka*. Cena člověka není určována jeho vědomostmi, nýbrž hloubkou citu a ušlechtilostí mravní. *Ethická kultura* daleko víc než intelektuelní jest měřítkem jeho pravého vzdělání. Již *Bacon* mluvě o intelektuelním vzdělání duchaplně napsal: „Naše učenost není ani pohovkou, na které bychom odpočívali, ani klášterem, v němž bychom se osaměle procházeli, ani věží, s níž bychom hrdě pohlíželi dolů na jiné, ani pevností, ve které bychom vzdorovali ostatním, ani dílnou pro zisk a zboží, ale bohatou *zbrojírnu a pokladnici k zušlechtění života*.“

(Pokračování.)

*) Použito některých myšlenek z knihy Dra *Fr. W. Foerster*a: „Jugendlehre“.

FEUILLETON.

Počátky laicisace ve Francii.

(Podává ANT. MELKA.)

Těžko bychom uvěřili, že dnešní snahy uskutečnit laickou morálkou sahají počátky svými až do XVI. století, a že první podněty dali k ní vedle *Montaigne* dva katolíci: duchovní: *Du Vair* a *Charron*. A přece je tomu tak.

Počátkem XVI. století začaly pronikat ve Francii spisy starých klasiků. Zvláštní obliby docházely jejich spisy mravoučné a mravoučné sentence i po všech jiných spisech praktických Římanů roztroušené. Vyrojila se ihned v letech 1500-1550 spousta sbírek, v nichž jako vytepána v krátké, úsečné a obsažné formule objevovala se »moudrost starých.«

Byla to po větší části moudrost stoická; neboť stoicismus byl vrcholem a výkvětem pohanské poctivosti a cnosti. A že obliby docházela, k tomu nemálo přispívaly i časové poměry.

Byloť století XVI. již stoletím nové doby, století bezprostřední po nových objevech, které rozšířily obor vědění a spolu povznesly, jak obvyčejně bývá, i lidské sebevědomí a pýchu. A jako pro pokorný středověk zcela postačila a jej oblažiti dovedla mravouka pokorného odříkání, tak pyšný novověk vyhledal si morálku sebevědomí a pýchy.

Bylo to též století velkých převratů a války a to války všech nejděsnější, války náboženské. Všecky temné instinkty se rozbourily a zaplavovaly svět zřícenami; vládly vášně. Za takových bouřlivých dob, kdy církev sama si byla vědoma náказы, která až do její svatyně vnikla, a kdy její vady v očích lidu zveličovány, přeháněny, jen aby o všecku důvěru byla připravena, kde měli lidé lepšího smýšlení hledat opory? Trpěli novotami, důvěra v církev a její působení byla ořesena. Kde tedy najíti opory a útěchy?

Filosofie stoická, slibující »aequam servare mentem,« zdála se v tu chvíli vitanou. Nesla také na sobě plombu pověřující: byla vyzkoušena za podobných ba ještě horších a potupnějších časů, za vlády římských Caesarů, kdy filosofům, trpícím pod krutostí a nevázaností dvora, bývala zdrojem vnitřní, nepodtajné a neprodajné síly. Nuž, co mohlo

ještě více doporučovati ideje *Senekovy*, *Epikletovy* a *Plutarchovy* v dobách tak zlých?

Ovšem tehdejší doba nepřijímala stoicismus tak strohého, jak byl ve své římsko-pohanské formě. Byl již stoicismus jiný, umírněný, jak jej zformoval v humanistickou formu *Montaigne*. —

Michael Montaigne, pocházející ze starobylé rodiny šlechtické, narodil se na zámku Perigord (1533) a došel tak pečlivého a ranného vychování, že již v 13. roce mohl počítí studium práv. Věnoval se pak veřejným záležitostem jsa členem parlamentu v Bordeaux a později dlouhá léta mairem téhož města. Velikého rozhledu nabyl na delších cestách po Německu a Italii, kdež se hlavně v Římě déle zdržel. Jméno jeho proniklo zvláště dvěma literárními díly: přeložil »*Theologia naturalis*« *Raymunda ze Sabundy* a pak vydal pověstné své »*Essais*«. Vzda se veřejné činnosti skončil bolestnou nemocí na zámku Montaigne (r. 1592.)

Jeho »*Essais*« jsou snůškou bystrých pozorování, názorů, nápadů, vztahujících se na různé případy vlastního i cizího života, na různé stránky lidských povah, zvláště své vlastní povahy, jejíž slabiny otevřeně a upřímně, a bohužel, často velice lehkomyslně odkrývá. Proto nazvali jeho spis: »Životní zpovědi, ovšem bez litosti a bez touhy po rozřešení.«

Jeho životní názory jsou stoické. Ovšem zmírněné. Nepohrdá rozkoší, ale hledá jí spíše; nepohrdá bolestí, ale odvrací od ní a od smrti všecko mysl, aby nerušeně užiti mohl života. Při tom však přijímá všecko zlo, jakožto nutnou složku lidského bytí, proti níž je marno se vzpouzení. — Avšak osudnější jest poměr, v jaký se postavil oproti zjevenému náboženství. Upírá totiž rozumu vůbec schopnosti dobádati se etických jistých pevných zásad, a myslí, že tím co nejvíce podepřel nutnost zjevené víry.

Avšak je-li rozum lidský tak nedostačelný, čím rozpozná člověk pravé náboženství od nepravého? A tak zaujal Montaigne vůči zjevenému náboženství stanovisko velice neurčité a dvojaké. Sám se modlí, věří, přijímá svátosti — je křesťan. Ale morálka jeho »*Essais*«, zbudovaná zcela na podkladu filosofickém stačí mu na všechen život a všecky jeho poměry; také se skutečně náboženství a jeho příkazů a zásad

nikde nedovolává — nepotřebuje jich. Výslovně náboženství nepotírá, odstavuje je pouze stranou. Nepotlačuje — nahrazuje; nanejvýš staví oboje vedle sebe. A tak vytváří Montaigne zvláštní typ: křesťana zvlášť a člověka zvlášť. A ti žijí v něm vedle sebe úplně v pokoji a v klidu, poněvadž Montaigne pečlivě dbá, aby se spolu nestýkali.

Takové stanovisko ovšem je nepřirozené, umělkované. Bylo potřebí provést spojení, splynutí obou: stoika-člověka i věřícího-křesťana v jedno. —

První, kdož se o to pokusil, byl biskup *Vilém du Vair*. Na jeho pracovním stoleku leží již vedle sebe nerozlučně *Rukověť Epiktetova* a *Evangelia*; přeložil též *Rukověť* s patrnou zálibou a když jasně a zřejmě vyložil zásady stoické v díle *«Philosophie morale des stoïques»*, odhodlal se ke kroku dalšímu: spojení obou rukověti i evangelia v díle: *«Sainte Philosophie»*.

Duše musí znát nejprve samu sebe. Filosofie stoická stačí k tomu úplně: duše poznává se na jejím základě ve svém původu, svých schopnostech i vadách. Po znání vlastních nedostatků a vlastního zla vede duši přirozeně k touze po vyléčení

skrze zásluhu Spasitelovy, zvlášť skrze svátost pokání. A pak očistěna nese se toužbou svou k životu ctnostnému, zvlášť k ctnostem (stoickým): mírnosti, statečnosti, opatrnosti a spravedlnosti, jež du Vair slovy filosofů vřele líčí. Konáním ctnosti pak přibližuje se člověk Bohu a žije v něm.

»Sainte Philosophie« jeví se takto jako nějaká rozprava Senekova, z níž bylo vypuštěno vše, co znělo čistě pohanským zvukem a nahrazeno úryvky teologie křesťanské. Stoicismus Montaignův byl pohanský; stoicismus du Vair-ův má být křesťanský. Ale z křesťanství má pouze slova, a splynutí obou, stoy a evangelia, dosaženo jen zevně, kde obojí soustava mluví podobnými, ba místy i stejnými slovy. Zásadní rozdíl, různý původ i různý cíl obojí morálky a různé vnitřní principy, to vše zelo nepřekonatelnou propastí dále. Moudrost pohanská a moudrost křesťanská musily být spojeny lépe vnitřně — a ne jen tak náhodně zevně — ne jen slovy — nýbrž skutečně a věcně — v jednotě svědomí.

Odvahu k tomu měl *Pierre Charron*.

(Dokončení.)

SMĚS.

Věstník učitelských jednot ve svém čísle z 21. května přináší článek, nadepsaný: »Výchova a učba.« Pojem výchovy vymezuje takto:

»*Vychovávat* znamená vésti žáky, jak uživati tělesných i duševních schopností v životě soukromém, v rodině, ve společnosti, v přírodě. Vychováváme, když přimějeme žáky, aby použili dovednosti psaní v životě praktickém, aby napsali dopis otci na bojišti, aby si vedli zápisky svých myšlenek, aby si zaznamenávali příhody a události v obci. Vychováváme, přivedeme-li žáky k tomu, by dovednosti čtení v životě použili, aby čtením sebe vzdělávali, aby předčítali domácím a tím i jiné vzdělávali. V počtech vychováváme, zajímají-li se žáci o počet a velikost věcí, o jejich váhu i cenu, používají-li se zálibou svých početních dovedností v životních případech. Vychováváme, snaží-li se žáci všude správně, zřetelně a dle pravdy své řeči k vyjádření svých myšlenek použít, snaží-li se zraku,

sluchu, čichu, chuti, hmatu ve všech okolnostech životních použít, používají-li zpěvu, kresby a ručních prací k užítu a zpřijemnění života. Vychováváme realiami, užijí-li žáci nabytých vědomostí a dovedností při pěstování plodin i živočichů, k vysazování strání, vědomostí zeměpisných při cestování, chemie a mechaniky při pracích a výživě, dějepisných příkladů k zlepšení svého života. Vychováváme, vedeme-li žáky, aby paměti užili při potřebách životních, při recitaci, hudbě, při divadelní hře, aby obrazotvorností využili při pracích a hrách, aby řídili život svůj rozumovým úsudkem a city nejlepšími, aby pevnou a výtrvalou vůlí své životní jednání řídili. K výchově nestačí vyloužiti žákům prospěch šetření, ale je nutno přiměti je, aby skutečně šetřili a své úspory ukládali; nestačí, vědí-li, že čistota je půl zdraví — ale nutno, aby o čistotu sebe a svého okolí pečovali.«

Jak vidíte, velmi obšírně vypočítáno, v čem výchova záleží. Ale jeden směr výchovy, a to nejhlavnější, »Věstník« naprosto pomíjí. Výchovu duše k Bohu, k náboženství, v němž každý správný životní názor kotví,

a jež je jediným, nevysychajícím pramenem mravní síly, trpělivosti a útěchy. »Věstník« patrně už počítá se školou laickou.

K jubileu Husovu. »Věstník učitelských jednot« ve svém 32. čísle praví:

Doba nynější není ovšem vhodná pro oslavu v podobném rozsahu, v jakém byla projektována a myslíme, že není radno pomýšlet na ni ani v tom případě, ukončí-li se do významného dne válka, poněvadž doba velká vyžaduje i velkých příprav a na ně nezbude ani v nejlepším případě času. Proto rozhodně raditi dlužno tam, kde nějaká oslava v širším rámci se připravuje, aby byla odložena. Bylo by škoda propustiti takovou příležitost a spokojiti se nějakým okleštěným programem. Takový návrh dáváme kolegům činovníkům, jimž namozte případně při oslavách Husových hlavní podíl.

A tak, ač doba přítomná málo se hodí pro oslavu jakékoli vůbec, nemusíme propustiti výchovný moment jubilea Husova (ve škole) zcela bez užitku a lze přece tiše, bez okázalosti a hlučných fanfár způsobiti mnoho. Hlavní oslavu odložíme do r. 1916, roku Jeronymova, kdy snad již usmířená Evropa spolu s námi oslavovati bude Husa, neohroženého bojovníka a vítěze Pravdy!

»Věstník katol. duchovenstva« přinesl ve svém čísle z 25. dubna následující lokálku: Náboženský dozor na středních školách a — Vychovatel. Ve »Vychovateli« redigovaném prof. E. Žákem píše v letoš. roč. str. 75: »Neboť žádá-li se na kněží, který má vychovávat středněškolskou mládež, aby přísnými(!) zkouškami prokázal k tomu zvláštní odbornou způsobilost, nebylo by o dozor na školách středních vhodné postarání, kdyby biskup zůstavil místnímu faráři, který nejčastěji potřebného odborného vzdělání nemá, aby středněškolského katecheta visitovala jemu příslušné pokyny dával.« — Potud Vychovatel. A nyní otevřeme-li *catalogus cleri arcidiec. pražské* shledáme, že ordin. komisařů středněškolských jest v arcidiecezi 37 a mezi nimi jen 15, kteří mají buď doktorát nebo alespoň středněškolské zkoušky; 22. ord. komisařů, z nichž nemá ani jedno ani druhé, jest

z valné většiny faráři a proto jmenováním jich se biskup o dozor na středních školách dle »Vychovatele« vhodně nepostaral! Taková je logika »Vychovatele.«

K této lokalce »Věstníku«, orgánu dp. J. Pauly, z *uložení a jménem České sekce středoškolských učitelů náboženství* odpovídáme toto: »Věstník« dopustil se tuto opět nepoctivosti, vytrhnuv z našeho článku několik vět, aby jim mohl dát jiný smysl, nežli je tenor celého odstavce našeho pojednání. Potlačil naše řádky, jež mluví o tom, že místní farář jest jenom tehdy školdozorcem středních škol, je-li jím od diecézního biskupa jmenován, aby *vzbudil proti nám v důst. pp. farářích domněni, že je prohlášen za nezpůsobilé k úřadu dozorčímu*. Odmítáme tuto neslušnou insinuaci se vši rozhodností. Vímeť, že valná většina farářů spojuje úřad duchovního správce s úřadem katechety, a že mnozí z nich, nežli se stali faráři, zasloužili se velice ve vychovatelské práci školní. Právě tato jejich *paedagogická minulost a zdatnost* bývá biskupům důvodem, že volí si dle svého práva komisaře na školách středních z jejich řad. My netvrdili jsme tudíž, že by o dozor na školách středních nebylo vhodně postarání, kdyby biskup k tomu úřadu jmenoval faráře, nýbrž pravili jsme, že by o dozor na školách středních nebylo řádně postarání, kdyby farář b. zvláštního jmenování biskupova, eo ipso, prostě mocí svého úřadu farářského dle názoru »Věstníku« byl středněškolským školdozorcem. K tomu pak, aby přísné zkoušky, jichž žádá biskup na kandidátech středněškolského úřadu katechetského, zlehčoval vykřičníkem, nemá »Věstník« naprosto žádného práva ni kompetence. Kritika jich leží rozhodně mimo obor jeho způsobilosti. My také nikdy jsme si nedovolili kritisovati přísné zkoušky některého ThC. Naše logika je poctivá a správná; to však nelze vždy tvrditi o logice a úmyslech »Věstníku.«

Katolíci pamatujte zvláště v dnešní době na naši knihtiskárnu!

Stručný výťah z liturgiky, II. rozmnožené vydání, pro žáky obecné školy na 16 str. Prodává se jen za hotové: 100 kusů za 6 korun 40 hal., 50 kusů za 3 kor. 30 hal., a 25 kusů za 1 kor. 70 hal. i s poštovným. — Objednávky vyřizuje nakladatelství Družstva Vlast v Praze-II., Žitná ulice čis. 26 nové.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotově. Alumním, klerikům a studujícími slevuje se deset procent a sberatel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacie, jež se nepečetí a neřaz. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro uč. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Pius X. — příznivec katechetů. — Prvotní křesťanství a řecko-římská kultura. — Příspěvek ku kritice monismu. — Nová učebnice středoškolská. — Feuilleton. — Směs.

Pius X. — příznivec katechetů.

(Píše FRANT. KOŠÁK.)

(Pokračování.)

Katechismus, který papež tímto krásným a obsažným listem provází, nepřekročil ovšem hranice své domoviny; měl však se státi vzorem a základem pro další práci na úpravě a zjednodušení katechismu, aby došlo se k cíli konečnému: upravení řádné a vhodné učebnice náboženství pro děti celého katolického světa. Měl býti povzbuzením a pobídkou i jiných ku práci na prospěch mládeže, vždyť, *když nejvyšší autorita církve, její Nejvyšší učitel, se takovou snahou a prací zanáší, jest to jistě mocným povzbuzením pro všechny, by co nejhrošlivěji pracovali na další úpravě katechismu, který by se aspoň přiblížil katechismu ideálnímu, pro celou církev jednotnému.*

A hlas sv. Otce nežůstal »hlasem volajícího na poušti.« Za příkladem nejvyšší autority církevní počato záhy s prací na zjednodušení a úpravě katechismu na všech stranách. Ovšem s různým zdarem.

Budiž aspoň vzpomenuto pilné práce ve »Spolku katechetů v království Českém«, kde komise katechismová před lety při spolku utvořená, pilně pracovala; svůj elaborát uveřejňovala v katechetské příloze »Vychovatele« a konečně samostatně vydala: »Katechismus náboženství katolického pro školy obecné. Dle návrhu komise katechismové zpracovali: Frant. Suchomel, Frant. Strnad, Jan Konopík. («Unie» 1913. Cena 60 hal.) Tento pokus o zjednodušený katechismus jest v rukou všech katechetů českých. Na Moravě také ozvaly se hlasy volající po úpravě katechismu a pozoruhodné návrhy podali farář Grya a kooperátor Rozmahel. Články a návrhy přinesl »Věstník Jednoty katol. duchovních diecése Brněnské«. (Roč. VI., VII. a VIII.)

V témž asi čase, kdy v Čechách vydán katechismus »komise katechismové«, vydán německý pokus o zjednodušený katechismus. Tištěn jest jako rukopis a vydán anonymem, kryjícím se jménem Simplex. Imprimatur textu v Tarnově dává tušiti, že je to asi známý pracovník o katechismu polském. Katechismus vyšel ve Vídni u H. Kirsche pod názvem: »Katholischer Katechismus

für Kinder, bearbeitet von Simplex.» (228 stran textu katechismu. Cena K 1'50.) Autor předem podává úvod, v němž vykládá zásady, dle nichž katechismus svůj pracoval. Připojuje jej ke školní německé bibli Eckerově.

Upouští úplně od katechismu rakouského a nedělí katechismus ani dle Canisia, ani Bellarmina, ani Deharba, ale v pěti částech pojednává: v části 1. o víře, v 2. o naději a modlitbě, v 3. o prikazáních a povinnostech. ve 4. o svátostech a v 5. o mši svaté. Všude podává při zpracování nástin výkladu pro katechetu předem, připojuje modlitby a poukazuje na známé písně, jejichž obsah, kde třeba, vykládá. Do katechismu vkládá při učení o církvi i její krátké dějiny v devíti obrazech. Katechismus ten podává učivo ve 300 otázek a odpovědí.

Vzorem katechismu pro děti, jednodušší než katechismy jiné, jest *Basilejský katechismus* vydaný r. 1911 v Lucernu po práci téměř dvacetileté. (»Křesťanská Škola« 1915. »Švýcarský katechismus« str. 77.) V Německu mají mnoho katechismů, hlavně P. Jakubem Lindenem T. J. zpracovaných dle Deharba, ale reviděti se jim dlouhá trvání (»Křesť. Škola« 1914. »Úprava katechismu« str. 97. a n.) Roku 1914 vydal známý katecheta, pilný pracovník o katechetských věcech v Bavorsku, *Jind. Stieglitz*, kazatel a redaktor »Katech. Blätter« v Mnichově, nový katechismus pro děti, zatím jako práci soukromou, jež jest velkým pokrokem v pokusech o zjednodušení katechismu; řídil se autor katechismem papeže Pia X. (»Křesť. Škola« 1915. »Německý katechismus Stieglitzův«.)

V Rakousku němečtí katecheti zůstali pozadu v práci o zjednodušení úpravě katechismu, jak přiznává pilný pracovník vídeňský *Vilém Pichler*, uznáváje přednost práce katechetů českých (Christ. paedag. Blätter 1915. čís. 3.) Katechismus rakouský, píše Pichler ve svém článku, nutně potřebuje úpravy a proto vybízí ku práci o zjednodušení. O potřebě změny a zjednodušení katechismu našeho měl v prosinci 1914 v katechetské sekci »Rakouské společnosti Lvovy« přednášku farář Filip Hofer, známý z německých katech. kursů. Spolek katechetů vídeňských měl 22. února 1915 valnou hromadu, při které podal farář Filip Hofer referát o »zásadách pro nový rakouský katechismus«. Přijata byla tato resoluce:

1. jednota katechetů vyslovuje svoje přesvědčení, že katechismus ve své nynější formě neodpovídá potřebám vyučování náboženského,
2. při opravě katechismu budiž zmenšen počet otázek aspoň o polovici,
3. budiž hleděno, aby katechismus byl více přizpůsoben potřebám praktického života,
4. katechismus budiž populární a chápavosti dítek přiměřen.

Na vady našeho Rakouského katechismu již několikráte na mnohých místech bylo poukazováno. (Křesť. Škola« 1909. »Otázka změny katechismu« str. 129 a násl.) Již roku 1911 katecheti biskupství Špištského žádali za zavedení jiného katechismu (Deharbova*), a nejnověji účastníci katechetského kursu v Krakově v listopadu 1913. podali episkopátu odůvodněnou prosbu o vydání nového katechismu. (Christ. paedag. Blätter 1914 č. 1.)

Ba *katechismus náš nelze již právem nazývatí rakouským*, poněvadž se ho v celém Rakousku ani již neužívá. Ordinariátní List diecése v Dubrovniku v Dal-

*) Deharbův katechismus zaveden jest v Německu, hlavně v Bavořích a v Badensku, již dávno do škol, a nově upravený dále se zavádí. Upravován a zjednodušen jest P. Jak. Lindenem T. J. Deharbův katechismus býval i u nás užíván, na př. vydání katechismu Deharbova v překladu faráře Fr. Vodičky od konsistoře v Olomouci, schváleno r. 1859.

macii oznámil již roku 1911, že »Odbor pro opravu náboženské nauky« se usnesl, aby byl do obecných škol opět zaveden Deharbův katechismus, v němž by byly učiněny pouze malé změny. Tím učiněn první krok k odstranění všeobecného katechismu, který před dvaceti lety zaveden, dle všeobecného úsudku málo vyhovuje účelu, ke kterému byl složen.

Tak příklad papežův, který *po sedmi letech* odstranil katechismus, který shledal pro mládež obtížným a nahradil jej »zmenšeným, jak objemem tak obsahem učiva«, nachází následovníků a pracovníků i u nás a s radostí můžeme připojiti: České katechety nalézá zapracované a k úpravě připravené.

Se snahou o úpravu jednotného katechismu souvisí *úprava jednotné osnovy*. (Křesť. Škola 1910: »Snahy o úpravu jednotné náboženské osnovy« str. 18. a násl.). A i v té příčině přiložil rukou svou v prozíravé péči své Pius X. Po vydání nového katechismu učiněn v Římě další krok k reformě náboženského vyučování, vydány »předpisy, které se týkají vyučování katechismu ve farnostech« čili vydána nová učebná osnova.

Náboženské vyučování v Římě má býti rozděleno *ve tři oddělené kursy*. Nižší kurs obsahuje čtyři třídy, v každé má se vyučovati v neděle a svátky po hodině. Na konci školního roku má býti veřejná zkouška, při níž se rozdělí odměny. První dvě třídy mají předepsány nejpotřebnější modlitby a základní pravdy víry, druhé dvě třídy celý malý katechismus. (Vydána zvláštní knížka pro ně za 30 centesimů, vázaná: »Primi elementi della Dottrina Cristiana tratti dal Catechismo pubblicato per ordine di Sua Santità Papa Pio X., pag. 48. Střední kurs má probrati větší katechismus ve třech třídách. První třída: věrouka a biblické dějiny; druhá třída: nauka o přikázáních; třída třetí: nauka o milosti a výklad mše svaté. Prakticky mají býti probírány i nejdůležitější námítky proti víře. Žáci, kteří s dobrým výsledkem ukončili tento střední kurs, a jimž je aspoň 16 let, mohou dostati, prokáží-li se vysvědčením mravův od svého faráře, od Římského komitétu *díplom k vyučování náboženství v nižších třídách*. Osnova ta upravena ovšem dle poměrů italských.

Tak sv. Otec Pius X. stal se vůdcem a rádcem katechetů na nových cestách ku prospěchu vyučování mládeže, papež sám pracoval o tom, co katechetovi nejpotřebnější: katechismus a osnova!

Ale všeliká práce byla by marnou bez Božího požehnání, bez posvěcení. A i o to pečuje sv. Otec, chce posvětit vše, posvětit v Kristu a proto posvětit na prvním místě — mládež!

(Pokračování.)

Prvotní křesťanství a řecko-římská kultura.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

(Pokračování.)

Byli učenci, kteří vážně věřili v možnost mithracistického světa, a vítězství křesťanství přičítali ryze náhodným a vnějším vlivům. Taková možnost však nikdy neexistovala. Svědkové, kteří se ze zániku antického světa kulturního zachránili a dochovali do našich dob, mluví příliš zřetelně. Ovšem kdo tyto úryvkovité a často zkomolené jich zprávy, tyto setřené linie v křesťanském smyslu doplňuje, kdo — abychom mluvili bez obrazu — ducha křesťanství, jeho učení,

jeho mravní výši do dochovaných učení a obřadů mysterií *ukládá a včítá*, ten může arci mluvit o příbuznosti křesťanství s asijskými tajnými kulty, ba může křesťanství i z nich odvozovati. Na štěstí jest tento způsob bádání vědecky v principu již odbyt a sice pokrokem vědy samé. *Hluboké, až k nejspodnějším základům sahající rozdíly křesťanství a orientalismu jsou čím dál, tím patrnější* Dotkneme se tu aspoň některých.

1. Kdo jest *Mithras*? Mystická postava, jméno přírodní síly, výtvar vymýšlivé fantasie bez dějinného jádra a bez skutečnosti.

Kdo jest *Kristus*? Bůh ve smyslu daleko hlubším než bůh mysterií a spolu historická osobnost, jejíž existenci, život a působení až do jednotlivostí zaručují dějiny vši svou autoritou; *»zajištěný výsledek nepředpojatého, svědomitého, bohatý materiál úplně vyčerpávajícího historického šetření.«* Tato poslední slova pocházejí od známého berlinského profesora *Jindřicha von Soden* z jeho odpovědi na bezpodstatnost *Drewova mythu o Kristu*.

2. Které pak jest *učení mithracismu*? Bylo již nahoře řečeno: Pestrá, ne-logická, jen historicky souvislá směs dětinsky naivních vypravování, monstrósní astrologie a dobrodružných spekulací o stavbě a tvárnosti světa.

Které pak jest *učení Kristovo*? Děje se mu, jako velikým uměleckým dílům. Čím více se do nich vmýšlíme a vžíváme, čím bedlivěji je zkoušíme a studujeme, tím bohatší jest svět jejich krásy a požitků z ní. Tak jest i s křesťanstvím. Dílo neobyčejné prostoty i velikosti, do posledních podrobností jedinou idejí ovládané, bez rozporů, přihlížející k rozumu inteligenta i dítěte. Proto také mnohý, jenž byl vyšel zkoušet své štěstí, a svůj ostrovtip na tomto velikolepém uměleckém díle, vracel se pln uznání a podivu k jeho velebené krásě.

Která pak jest *mravouka mithracismu*? Zajisté ve srovnání s mělkým a hrubým požitkářstvím zkomírajícího kulturního světa tehdejšího stála nebetyčně vysoko. Horský vzduch jejího domova ji ovíval i na její pouti světem. Zhýčkanému a vyžilému světu měla odvahu pronést slovo: *odříkání*. Žádá na svých příslušnících zápasu a udatného srdce.

Ale o zpracované soustavě, o ideálním, do výšin směřujícím pojetí života o moci na lásce spočívající a touto láskou svět obrozující, v ní nečteme. *Mithrův kult byl kult přírody* ulpěl na viditelném tvorstvu. Obrys hvězdné oblohy jest vnější okruh jeho představ. Pracuje s vášní v člověku, opájením smyslů, drážděním nervů. Jeho posvátné obřady jsou kejkle.¹⁾ Jejich zasvěcováním probleskují ještě příliš zřetelně původní divoká běsnění a krvavé orgie ani lidských životů nešetřivší. Neostýchá se spojení s mravně zvrhlými kulty, jež chlipnost a ukrutnost počítaly k bohoslužbě. Baal a Kybela a převzetí taurobolia, krvavé, teplé koupele v crčící krvi poraženého býka, dávají morálce dějinného mithracismu a její umravňující síle velmi špatné vysvědčení. Ukazují nám, že kult

¹⁾ *Dieterich, Mithrova liturgie*. Ukázkou posluž tento citát: »Nabeř dechu z paprsků, vtáhni jej třikrát do sebe co možno nejsilněji, a užíš se vynesným do výšin tak, že mníš se ve vzdušných končinách. Neuslyšíš ani člověka ani zvířete, ale také ne-užíš nic smrtelného na zemi v oně hodině, nýbrž budeš patřit jen na nesmrtelno. . . Užíš, jak bohové na tebe upírají zrak a k tobě se blíží. Tu hned polož ukazováček na ústa a rci: »Ticho! Ticho! Ticho!«, znamená věčného, nepomíjejícího boha, »chraň mne, ticho!« Pak písej dlouze, zaluskej a mluv, a uvidíš jak bohové milostivě na tebe shlížejí a již se k tobě neblíží, nýbrž odcházejí na místo své činnosti.« Str. 7.

slunce, prve než nastoupili svůj výbojný pochod na západ, již nevyléčitelně trpěl vnitřním rozkladem.

Naproti tomu *křesťanství* a jeho *mravouka*, necht se Římanům zdály sebe drsnějšími a sebe přísnějšími, obsahovaly nejen trochu toho dobra, jehož Mithras mohl poskytnouti, ale *chovaly a dávaly skutečně mravní obrození a mravní život*. Pozvedaly člověka z jeho ryze pozemského okolí, z jeho ryze časných zájmů; zdůrazňovaly cenu duše, ušlechtilost duše, podobnost s Bohem a dětství Boží. V Kristu, Synu Božím, podávaly ideální obraz dokonalého člověčenství, vzor, jehož mají stoupenci následovati.

Již z těchto několika málo rysů, jež jsou ovšem podstatny a směrodatny, vysvítá absolutní nemožnost uvést křesťanství v genetickou souvislost s některým náboženstvím východním. Přistupuje k tomu, že křesťanství již hotové a plně vyvinuté vstupovalo se svým Zakladatelem do světa. Není jediné stopy vývoje v podstatných jeho částech.

A tím přicházíme na další, nejvyšší příznačný rozdíl orientalismu a křesťanství: *schopnost k přizpůsobení a k proměně. Všecka východní náboženství přizpůsobovala se a měnila se*. V tom většinou spočíval jejich úspěch, a tím uchraňovaly se od osočování a pronásledování.

Křesťanství však jest tuhé, nepoddajné, nesmiřitelné, výhradné. Tato nepoddajná výlučnost bije tím nápadněji do očí, čím vládnější byly všechny ostatní kulty, čím poddajnější byly tehdejší náboženské a theologické názory a pojmy. *Křesťanství nezná smlouvání ani ústupků ani kompromisů*. Položilo poprvé důraz na *nesmírnou vážnost, na přísnou důstojnost pravdy*, předkládalo ji jako skálu, o níž tříští se všechna poločivatosť a povolnosť.

Toto pojetí pravdy bylo nové. Uštěpačné slovo Pilatovo: »Co jest pravda?« jest víc než projev okamžitého rozpaků. Je to *konečný resultát životní moudrosti všeho antického vzdělaného světa*. Křesťanství kladlo do tohoto světa pochybnosti absolutní, nezměnitelnou pravdu, mluvilo o teče na iota, jež zůstati musí na věky věkův, proneslo hrdá slova: »Kdyby anděl s nebe něco jiného vám kázal mimo to, co jsme my kázali, budiž proklet.« (Gal. 1, 8.)

Křesťanství proniklo až k samému základu pojmu *pravdy* a prohlásilo: »*Pravda jest jen jedna*. Co se jí protiví, je klam, omyl nebo lež.« S hlediska výhradného držení pravdy křesťanství posuzuje jiné názory, je přijímá nebo zavrhne. A necht mínění mu odporující jsou sebe starší a účtyhodnější, necht jsou s mravy a zvyklostmi, se vším životem občanským sebe úžeji spjaty: »Vaše řeč budiž ano, ano, ne, ne!« A necht jich hájí moc císařská a meč katův: »Dávejte co jest císařovo, císaři, a co jest Božího, Bohu.«

Tím vysvětlena jest i otázka, jež se pozorovateli náboženských dějin prvních křesťanských století přímo vtírá: *Proč jediné křesťanství bylo pronásledováno?* — Je přece jisto, že před ním a s ním jiné kulty týmiž cestami se braly a k těmž cílům směřovaly, k světovému městu Římu. Proč proti nim Řím neuplatňoval též vyhlazovací politiky jako proti křesťanství? Kázání v synagogách a na veřejných místech nebylo tehdy nic neobyčejného. Víme, že pohanští filosofové, východní magové a kněží svou moudrost hlásali u chrámů i na tržištích. Sv. Pavel byl v Athenách pozván, aby v areopagu mluvil před vybraným poslu-

čačstvem. Tento případ dokazuje, že v tichém universitním městě byly vrstvy, jež si ve filosoficko-náboženském hnutí své doby přály býti orientovány. Odkud tedy, že jediné kázání křesťanské činilo výjimku z dovoleného? Bylo-li nové učení vskutku jen odstínem, jen odrůdou orientálních mysterií, odkud toto různé chování?

Mohlo by se poukázati na odloučenost křesťanů, jež i Židům byla tolik nápadna, na jejich tajné schůze a uzavřená náboženská sdružení, jež svých tajemství před nepovolanými pečlivě střežila. Ale současně s nimi existovala nesčetná podobná sdružení náboženská se zasvěcováním a tajemstvími, zavazujícími k naprostému mlčení. Křesťanství byly neprávem připisovány zločiny, jež se v leckterých pokoutních, světa se štitících kultech skutečně dály.

Příčina ležela tedy hloub. A sice v pravdě křesťanství, v jeho nároku k jediné pravdě. To byl jeho zločin.

(Dokončení.)

Príspevek ku kritice monismu.

(Dle Klimke-ho a jiných pramenů upravil L. POLABSKÝ.)

(Dokončení.)

Monismus odporuje zákonu kausality. Monisté nehledají důvodu světa, nehledají Tvůrce, nýbrž míní, že ho našli v určitém, tajemství plném, vnitřním principu světa, v prabytí, které se vyvíjí svou vlastní silou. Tedy v myšlence evoluce hledají monisté rozřešení záhady světa.

Než k objasnění tohoto tvrzení obraťme svůj zřetel ku dvěma směrům evolučního monismu. Buďto se tvrdí, že vývoj absolutna je skutečný, reálný postup od stavu méně dokonalého ku dokonalejšímu, nebo hájí se stará zásada evolutionismu, že je to stálý, stejný postup od jednoho stavu ke druhému. Jednotlivá stadia nejsou dokonalejší stupně bytí, nýbrž se nám pouze takovými jeví.

V prvním případě získalo by absolutno během vývoje vpravdě nové zdokonalení, kterého dříve nemělo. Tážeme-li se po vysvětlení tohoto zjevu, je zde dvojitý možný výklad, jeden i druhý však znamená pohřbení monismu. Toto zdokonalování buď nevyžaduje důvodu dostatečného a tím se zbavuje práva na každé rozumné vysvětlení. Pak nezbývá než připustit, že něco povstává z ničeho. Tím padá monismus.

V druhém pak případě, má-li se zachovati princip kausality, je třeba hledati dostatečný důvod pro tento vývoj mimo vyvíjející se bytí. Avšak tato konsekvence odporuje ještě více principům monismu než dřívější, neboť dle these monismu není jiné bytí mimo bytí absolutního všehomíra. Vede-li princip kausality s železnou logikou k tomuto, pak zdá se, že nezbývá nic jiného, než buď upřítí absolutnost světa nebo platnost principu kausalit.

Než je zde ještě jeden zdánlivý východ. Absolutno obsahuje v sobě sílu, aby se mohlo vyvinouti k vyšším stupňům; síla tato je absolutnu immanentní a stačí úplně k vysvětlení tvrzení monismu. Tak není monismus donucen, aby vzal útočiště k učení o absolutním dění, ani připustiti bytost mocnější, která se nachází mimo svět.

Dle tohoto nemá absolutno v jistém stadiu vývoje ještě všechny dokonalosti, ale má v sobě potenci, aby si tyto časem získalo. V tomto názoru předně

je zahrnuto, že absolutno nejprve tyto dokonalosti nemělo, ale později je má, a za druhé, ježto vnější příčina je vyloučena, musí býti úplná příčina obsažena v samém bytí. Tážeme se však: Je možno, aby tomu bylo tak, jak tvrdí monismus? Dají se spojit pojmy absolutnost světa, vývoj, eliminování každé vnější příčiny?

Která je příčina, že absolutno přijímá nové zdokonalení? Dle principu kauzality nic se neděje bez dostatečného důvodu. Musí tedy dotyčná prapříčina již předem toto zdokonalení v sobě obsahovati a sice musí býti aspoň téže quality a nalézáti se na témže stupni, v jakém se děje ono zdokonalení, nebo spíše na stupni vyšším.

Jen v tomto případě pak možno mluvit o vývoji z nižšího ve vyšší. O skutečném však vývoji se zde mluvit nemůže, jelikož je zde odpor mezi pojmem vývoje a vyloučením vnější příčiny. Tím však přestává svět samozřejmě býti výlučným důvodem svého vývoje. Je závislý od vnější příčiny a nemůže se více nazývat absolutním.

Avšak i mezi absolutností světa a jeho vývojem je odpor. Buď je svět absolutní a každá vnější příčina je vyloučena: pak je reální vývoj nemožný. Nebo je ve světě vývoj a pak svět není absolutní, pak vyžaduje nutně vnější příčinu svého vývoje. Buď tedy se popře zákon kauzality, anebo se vyloučí vnější příčina. Není a nemůže býti nějaká bytost, jež by se mohla zdokonalovati a vyvíjeti bez nějakého vnějšího působení.

Monismus, který se staví otevřeně proti dualismu, je systemem velice nebezpečným. Obsahuje zajisté v sobě zdánlivě nejjednodušší rozřešení záhad světových. Svým učením o naprosté jednotě všeho bytí dovede oslniti a uchvátiti na dlouho lidské myšlení. Vedle mnohých předností obsahuje v sobě monismus i četné nedostatky. Bez popření základních zákonů lidského myšlení nedovede s určitostí dáti odpověď na nejdůležitější otázky životní.

Mezi monismem a dualismem nastává boj, který se vede s houževnatostí a s velikým úsilím s obou stran. Boj ten nebude rozhodnut dnes ani zítra, nýbrž pravděpodobně bude vyplňovati celé dvacáté století.

Avšak křesťanský dualismus se nemusí báti postavit se proti monismu, neboť jeho staleté trvání, jeho osvědčení se ve mnohých bojích, které musel během doby podstoupiti a v nichž se prohloubil a zocelil, zajišťuje mu opět vítězství, byť ne vítězství dneška, přece vítězství v budoucnosti, až opět filosofie se vrátí do správných kolejí a bude hledati rozřešení záhad světových a životních tam, kde jediné lze je nalézt, v uznání osobního Boha, Tvůrce a Zachovatele světa.

Nová učebnice středoškolská.

(*Th. Dr. Josef Kašpar*: Učebnice katol. náboženství pro vyšší třídy škol středních a jim rovných ústavů. Část II. Zvláštní. — Věroučná. V Praze 1915. — Nákladem Al. Wiesnera. Cena 4 K.)

Doba naše charakterisuje se zvýšenou snahou kruhů katechetských, aby učebnice náboženské stály na výši doby, vyhovující všem požadavkům po stránce obsahové i stránce methodicko-didaktické. Spolek katechetský získal si v tomto směru velikých zásluh, zasahuje ve »Vychovateli« i v debatách spolkových

iniciativně v reformu metody nábož. vyučování a precísuje požadavky, dle nichž by měly býti upraveny naše školské učebnice.

Přihlížeje k těmto požadavkům a řídě se dle zásad projevených nejd. rakouským episkopátem, sepsal *Dr. Kašpar* r. 1915 »*Učebnici katol. náboženství pro vyšší třídy škol středních*. Část I. Obecnou-Apologetickou,« která setkala se s vřelým přijetím v kruzích učitelů středoškolských i v kruzích kurátního kleru.

Letos vydává *Dr. Kašpar* pokračování své učebnice »*Část II. Zvláštní-Věroučnou*.« — Učebnice *Dr. Kašpara* je pozoruhodným zjevem v edici školských učebnic a důstojným ohlasem reformních snah kruhů katechetských. Svoji metodou a svým zpracováním předstihuje dosavadní učebnice; vymykajíc se suchému podávání učiva, zasahuje do současných proudů myšlenkového a literárního hnutí a tak jako v krásném koberci staví dogmata víry katolické ukazujíc klidně, pozitivně, bez ostnu výboje na pravdu, »že hlubší studium vede k Bohu ke Kristu.«

Po stránce obsahové jeví učebnice bohatství nových, obsažných statí, jež původním svým zpracováním svědčí o bedlivém studiu a přípravě p. spisovatele, který snesl hojně materiálu ze spisů vynikajících učenců doby nejnovější.

Poukazuji tu na články: Monismus; šestidenní a vědy; vývojová theorie a člověk; duše lidská; původní stav lidstva atd.

Stati ty zpracovány jsou s důkladností a zároveň decisní přesností, podepírajíce velice účinně these křesťanské věrouky. Vyčerpána v nich literatura nejen autorit cizích, ale nač zvláště klademe důraz v učebnici pro české ústavy — uvedeny jsou tu četné doklady z domácích vynikajících učenců (*Mareš, Rádl, Čelakovský, Velenovský, Babák, Němec* atd.). Stati ty otevírajíce mládeži široký rozhled do myšlenkového hnutí přítomné doby, jsou vhodnou přípravou pro život a jakousi profylaxí vlivů, jež tak mocně v životě a v moderní literatuře působí na mladou duši. Spisovatel při hájení křesť. stanoviska sáhá ponejvíce k *autoritám doby nejnovější*, čímž učebnice stává se časovou, vyhýbajíc se stereotypnímu opakování starého průkazného materiálu.

Mariologii a kulturnímu významu úcty mariánské věnovány dva články, v nichž zvláště brán zřetel k českým dějinám a k české literatuře. Jako »novum« podána jest v učebnici stať »*Josefologie*.«

Učení o Eucharistii zpracováno je velice instruktivně. Materiál nejstarší tradice plně je vyčerpán a to doklady rozhodující průkaznosti. Článek »*Eucharistie a lidský rozum*.« podává cenný materiál k hlubšímu pochopení a rozumovému zdůvodnění učení o nejsv. svátosti oltářní. Článek »*Kulturní význam Eucharistie*.« sestupuje na pole praktické; ukazuje na význam Eucharistie ve příčině mravní, sociální, v umění, v životě národohospodářském a tak i po stránce praktické budí úctu k Eucharistii, jejíž mysterium bylo a je tak mocnou složkou obdivuhodné kultury křesťanské, vyrostlé u oltářů Eucharistického Pána.

Ke článku tomuto druží se stejně významný článek: »*Kulturní význam zpovědi pro jednotlivce, pro společnost lidskou*.« Praktická aplikace katolického učení na život je nejúčinnější jeho obranou; ovoce, jež přináší v praktickém životě mravním a sociálním je nejmocnějším důkazem jeho božského původu.

Časovým je též článek »*O nerozlučitelnosti manželství*.«

Možno říci, že p. spisovatel po stránce obsahové plně vyčerpává požadavky akutních otázek soudobých a to způsobem přesvědčujícím, doloženým citáty

z doby nejstarší i doby nejnovější, vyhledáváje také nové cesty ku dokázání a vysvětlení staré, věky křesťanskými nám podané pravdy. —

Po stránce methodicko-didaktické sleduje učebnice methodu, která osvědčila se při zpracování »I. Apologetické části.« Suchému podání učiva vyhýbá se tím, že v petitu podává hlubší a podrobnější zdůvodnění látky, doložené mnohými vhodnými citáty. Učebnice poukazuje též na četbu vědeckých a básnických spisů, čímž prakticky budí zájem pro náboženskou literaturu a pro význačná díla vědecká, v nichž zobrazuje se náboženské hnutí a smýšlení soudobé intelligence. Jaká příležitost naskytuje se tu učiteli náboženství, aby případným přednesem vhodných statí ze spisů naznačených náboženské vyučování prohloubil a oživil!

Čítankový charakter učebnice rozšiřuje obzory náboženského názírání; je tichou propagandou dávno chované tužby, aby ze středních škol vycházel dorost, jenž by vážně hleděl na veliký úkol, který přísluší katolické intelligenci v životě náboženském. Vzbuzení zájmu pro díla náboženská je důležitým faktorem ve výchově náboženského charakteru. Učebnice dává k tomu příležitost a přiměřený návod.

Memorování učiva usnadněno je tím, že hlavní definice, jimž při věrouce nelze se vyhnouti, přizpůsobeny jsou textu velkého katechismu; ostatní pak text učebný akkomodován širšímu pojetí látky, jak vyžaduje osnova učiva pro školy střední. *Rozlišení pak textu různým tiskem* přispívá nejen ku přehledu látky, ale dává také instruktivní vodítko pro memorování těch částí, které tvoří »necessarium« poznatků věroučných.

Obrazy učebnice jsou vhodně voleny a přispívají k názoru, k oživení a k historickému zdůvodnění pravd náboženských. Úvodní obrazy sv. Cyrilla a sv. Prokopa mluví k srdci české mládeže; chrám Božího Těla hlásá víru našich zbožných předků v nejsv. svátost oltářní; obrazy z katakomb otevírají živou knihu tradice, posvěcené dobami krvosvědků víry Kristovy atd.

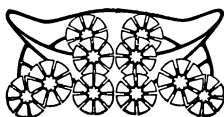
Důležitému požadavku moderní učebnice vyhověno *rejstříkem jmenným a věcným*.

Připojená *část čítanková* uvádí částky Pisma sv. Starého a Nového zákona, vyňatky ze sv. Otců, církevních spisovatelů, ukázky ze spisovatelů světských. Uvedené výňatky jsou apologií jednotlivých pravd věroučných a s prospěchem lze jich použití při výkladu a obhájení důležitých pravd věroučných.

Celkový úsudek o učebnici Dra Kašpara lze shrnouti krátce: Učebnice vyhovuje všem požadavkům po stránce obsahové i methodicko-didaktické; je praktická, přiměřená potřebám doby, původní, svědčící o paedagogické zkušenosti, širokém literárním rozhledu a poctivé práci p. spisovatele.

Professorstvo středoškolské nalezne v ní zajisté účinnou pomůcku ve svých snahách o prohloubení a upevnění náboženského přesvědčení a smýšlení dorostu naší intelligence.

— f. —

FEUILLETON.

Počátky laicisace ve Francii.

(Podává ANT. METELKA.)

Pierre Charron byl synem pařížského knihkupce; narodil se 1541 a věnoval se právníctví. Později stal se knězem a dvorním kaplanem Markéty Navarské. Jako znamenitý kazatel prošel velkou část francouzských měst; v Bordeaux seznámil se s Montaignem. Těšil se přízni biskupů, zejména condomského a cahorského. Při návštěvě Paříže 1603 zemřel náhle na ulici. Vystoupil jako apologeta spisem *Trois Vérités*, kde proti nevěrcům, Židům, pohanům, Turkům atd. hlásal pravé náboženství; toto pravé náboženství jest křesťanství; a to opět je neporušeno zachováno jedině v církvi katolické.

Ale pověstnější jest jiné jeho dílo. *O pravé moudrosti*. (De la vraie sagesse). Tou není ani moudrost t. zv. světská, ani moudrost nadpřirozená, již učí víra, nýbrž *moudrost prostě lidská*, ta, k níž dospívá člověk veden pouhým světem svého rozumu. Veden tímto všeobecným a prvním zákonem varuje se »mudřec« zlého a snaží se býti čestným mužem, poctivým člověkem. A to je také především třeba, má-li se státi křesťanem. Nežli sáhne k nadpřirozeným prostředkům, k spravedlnosti a ctnosti napomáhajícím, je třeba, aby použil a využil všech prostředků přirozených. To činil tak starověk a dosáhl mnohdy až heroismu v ctnosti. A když takto připraví vlastně půdu sám u sebe ctností přirozenou, pak přijde křesťanství, zapustí kořeny v této zkyplené půdě a přinese ovoce nadpřirozené.

Opakuje se tak vlastně u každého člověka historie počátků křesťanství, všechno úsilí lidské před Kristem vyspělo až v stoicismus, jenž byl jakýmsi všelidským voláním po Bohu — který konečně přišel, když půda byla připravena.

Čeho dosíci chtěl Du Vair tím, že moudrost pohanskou a křesťanskou položil vedle sebe — toho dosíci hleděl Charron tím, že je nadřadil. —

Nelze upříti do jisté míry oprávněnosti tomuto názoru, pokud slovu poctěný a poctivý člověk správně rozumíme. Jako přirozený rozum neodporuje víře, tak přirozená čestnost a mravnost, která záleží v úplně

a naprosté shodě života s přirozeností, v srdce napsaným zákonem Božím, není v odporu se spravedlností a svatostí evangelia, nýbrž skutečně její podmínkou a podkladem. A hotovou potupou viry jsou případy bohužel skutečné, kdy ten a onen úsilovně stoupá na výšiny ctností nadpřirozených a při tom nedbá ctností přirozených: je čistý, štedrý, zbožný — a při tom postrádá nejobyčejnějších přirozených ctností. To je tak, dí Bougaud, jako kdyby krásná socha odmítala přiměřený svůj podstavec, a uvádí několik takových příkladů ze života markantním svým způsobem, chtěje znázorniti co jest »svatost bez čestnosti«.

Pan X. je vyšším úředníkem — a při tom »dobrým křesťanem«. Zpovídá se často, často přijímá. Každého roku koná duchovní cvičení a v jeho stolku našli byste celý sešitek dobrých úmyslů a předsevzetí. Ale při tom je k úřednictvu svého oddělení brutálně hrubý, bezohledně prudký a dává se věsti svou sympathií a antipathií až i k nespravedlnostem. A o těchto věcech nenajdete v jeho sešitku ani slova. »Svatý«, ale ne čestný.

Paní »Z«, je z nejzbožnějších žen celé osady, předsedkyní mariánského družiny atd. Ale má jazyk inferální, a neplatí svých dluhů. »Svatá«, ale ne čestná.

Ale oba vlastně nemají ničeho z pravé svatosti, leč jakousi karikaturu. Scházíť přirozený podstavec ku krásné soše, která se pádem rozbíjí . . .

Než, bohužel, takhle Charron přirozené poctivosti a čestnosti svého »mudrce« nerozuměl. Ale pokládá je za prostý plod pouhých přirozených lidských sil a nadšen moudrostí a ctností starověkou, vyličil svého mudrce nanejvýš dokonale. Člověk ten, neznaje ještě ani Boha, svou přirozenou silou ovládá vášně, přemáhá zlo a koná ctnost. Čeho ještě tento muž potřebuje? Co mu ještě náboženství, až k němu přijde se svoji naukou a se svými nadpřirozenými prostředky, může vůbec ještě přidat? Nic! On již vše má. K čemu tedy náboženství? Rozum a jeho morálka stačily vychovat mravního heroa. — Proč by měl on nyní sklonit světlo svého rozumu před světlem víry? Proč svou nezávislou morálku před jinou morálkou?

Tak Charron, chtěje snad prospěti věci dobré, dovedl svou »pravou moudrost« až tam, že z ní zbývá učiniti již jen jediný

krok k morálce nezávislé. A poněvadž přijal za svůj i onen skeptický názor o naprosté nedostatečnosti našeho poznání, jež nanejvýš může dospět k jakéms takés pravděpodobnosti, jakémuž holdoval i Montaigne, není divu, že stal se předmětem rozhodných útoků.

Sv. František Saleský, jesuita Garasse a jiní zle mu odpírali. P. Garasse prohlásil ho za křestana dle jména a za ateistu skutečného. Dippel nazval ho: eine sehr zweideutige Gestalt. Nejnověji však ujmá se ho abbé Sabrié ve spise: *«De l'humanisme au Rationalisme, Pierre Charron»* a hájí ho proti výtece ateismu a svobodářství. Apologie *«Trois vérités»* a okolnosti, za nichž byla vydána, dosvědčují upřímnost a opravdovost jeho snah, jež bohužel, sešly na scestí.

A příčinou toho jest, že při těchto jinak dobrých snahách spojití moudrost a mravnost přirozenou s křesťanstvím nebylo dbáno nauky, která je základním a úhelným kamenem, u něhož všechny systémy bludné sešly na scestí — nauka o hříchu dědičném. Nemůže býti správné mravnosti bez správného poznání člověka a jeho přirozenosti; a není správného poznání člověka bez známosti hříchu dědičného.

Že na něj nepoložil potřebného důrazu ve své »pravé moudrosti«, bylo osudnou chybou Charronovou. Krok, který od jeho »pravé moudrosti« až k úplné nezávislé mravnosti ještě zbývalo učiniti, učinily pak osvícené hlavy pozdější a Voltaire, Diderot a jiní hlásí se k němu jako k svému otci.

SMĚS.

Příští číslo *»Vychovatele«* vyjde dle usnesení výboru družstva *»Vlast«* 1. srpna.

Přídavky učitelstva v druhé polovině tohoto roku. Jak známo, zemská správní komise, stanovíc rozpočet příjmů a vydání země na rok 1915. prohlásila, že zatím přídavky učitelstva v téže výši, jako loni se dávaly, možno na jeho základě pouze stanoviti pro první polovici tohoto roku. Ohromná dražota, která následkem válečných událostí stále ještě roste, stupňovala starost všech učitelů bez rozdílu o další jejich existenční minimum. Konečně došla uklidňující zpráva:

»Zemská správní komise království Českého konala dne 7. června 1915 pod předsednictvím presidenta J. Excellence hr. Schönborna mimořádnou schůzi, ve které bylo usneseno, aby mimořádné učitelské přídavky byly také v druhé polovici roku 1915 v dosavadní výši a dosavadním způsobem vypláceny. Usnesení to se předložilo k Nejvyššímu schválení. Pokud se týče doby po 31. prosinci 1915, musí sobě zemská správní komise království Českého vyhraditi učiniti nová usnesení v příčině výměry a struktury těchto přídavků, jakož i v příčině úpravy úhrady případnými novými příjmy.« Nejvyšší schválení již došlo.

Že při nynějších neklidných poměrech nelze činiti utěšenější proposice do budoucna, leží na bíledni.

Náboženské vyznání českého učitele. C. k. zemský inspektor, p. Fr. Bílý, vydal paedagogické dílo *»Příspěvky k praktické poetice«*. Rozebírá zde některé typické, nejznámější básně starší i nynější periody, na nichž ukazuje, kterak učitel má si vésti, aby žáky zasvětil v jejich myšlenkové hloubky a krásy. *»Učitelské Noviny«* přinášeje ve svém čísle z 10. června kritický posudek o této práci z pera Aug. Jar. Doležala, praví tato charakteristická slova:

»Pečlivé, svědomité studie Bílého ukazují nejen na literárního nadšence a výborného literárního historika, ale i na dobrého učitele. Kniha určena jest především školám středním, poslouží však dobře učitelu na školách národních. Recensent nesdílí pouze náhledů autorových tam, kde autor zapálen literárně historickou cenou staročeské duchovní písně, přisvědčuje mnichu břeňnovskému, že »lze doufati, že zpěv tento (t. j. Hospodine, pomiluj ny) bude žiti až do skonání světa« — nebo tam, kde vykládáje Čelakovského báseň »Buď vůle Tvá«, staví se na monotheistické, křesťanské stanovisko autorovo. Literární plody jako staročeská píseň »Hospodine, pomiluj ny« nebo zmíněná óda Čelakovského mají jen a jen cenu literárně historickou; jinak jsou pro moderního člověka bezcenné, poněvadž světový názor, na němž jsou zbudovány, je dnešnímu člověku nepochopitelný, cizí, nepřijatelný. To nutno dnes říci bez obalu, hlasitě. Škola, která se bude piplat spřežitky starých kultur, moderní lid nevychová.«

Člověk, který v dnešní pohnuté době dovede takto cynicky psáti o základních

pravdách náboženských, patří jenom do fronty, aby se naučil pod tlakem válečných hrůz jinak dívatí na životní názor, který sílí a utěšuje. *r.*

Škola v rukou nejstaršího učitelstva. »*Věstník učitelských jednot*« píše ve svém úvodním článku z 11. června mezi jiným takto:

»Dnes škola zůstává v rukou učitelstva nejstaršího. Učitelstvo nejmladší a středních mužských let odvoláno jest válkou. Ze zbývajících učitelstva velmi valná část jest jednou nohou ve výslužbě. To se musí uvážiti. Jednak je štěstí pro školu, že vyučují tu za tak neblahých poměrů síly pedagogicky vyspělé, ale jednak nedá se odčinu skutečnost, že mnoho učitelů zůstává v činnosti přes vysilený svůj věk. Je třeba, aby za daných okolností usilováno bylo povoláními činiteli o jistou rovnováhu. Máme úplný smysl pro zájmy státu, ale škola také náleží do oboru státních zájmů a není tu na místě nejposlednějším. Právě budoucnost státu vyžaduje, aby šetřeno bylo především tím, co na dlouhou dobu jest nenahraditelné. Škola je činitelem v rozvoji státu a bylo by osudným nedopatřením, aby v kritických chvílích úplně byla ignorována a odstraňována.«

Přejeme si i my, aby bylo učitelstvo jako kulturní činitel povinnosti vojenské ušetřeno potud, by práce školní mohla nerušeně pokračovati. A na oněch mladých, duševně často nevykvašených, kteří jsou v činně válečné službě, kéž se vyplní slova *fr. W. Förstra*: »Tato válka se svými nadlidskými požadavky na tělo i duši člověka odkládá mnohý moderní světový názor, který se zrodil z hrůžákství, sebeklamu, z abstrakce nebo ze svěťáctví a pohodlnosti. Všude, kde duše má se vyrovnati se skutečností v její nejmocnější a nejstrašnější podobě, kde se všechny překážky a hrůzy života proti ní zdvihají, tam člověk buď hyne, a nebo se uskutečňuje nemilosrdný a uzdravující pochod, který jasně vynáší na světlo a vylučuje, co je klamné, nicotné, co slabé, nepotřebné, abstraktní a života neschopné, co je jenom lesk a zdání, a vrhá

ostré světlo na vše, co je pravé, silné, život posilující, a co je »charakter«. Při takém mohutném nárazu člověka a skutečnosti bez klamu chápeme, co v člověku je s to posílití jej oproti skutečnosti; co ze skutečnosti vyrostlo, a co je vyhlášeno.« Život prožívati v jeho nebezpečnostech toť největší jeho škola. *r.*

Zbožnost vojínů. Dvorní rada prof. *Dr. Willmann* měl v měsíci květnu v Solnohradě přednášku, v níž mluvil o náboženském obrození, které namnoze vyvolala nynější světová válka. Jako příklad uváděl, co *Dr. Raymond Dreiling*, kněz řádu františkánského, uveřejnil v »Köln. Volkszeitung«. Vojín výbuchem granátu přišel o zrak. Když jeho přátelé stáli kol něho, snažíce jej potěšiti, pravil: »Tam uvnitř v duši není tmy, tam je vše jasné a světlé, protože jsem dnes přijal svého Boha.« — Časté sv. přijímání katol. německých důstojníků vzbudilo podiv zajatého francouzského plukovníka, a když jej projevil vůči knězi, pravil tento: »Němečtí důstojníci již několik neděl denně chodí k sv. přijímání.« »Můj Bože!« zvolal francouzský plukovník a slza se zaskvěla v jeho očích. Jaké vzpomínky a myšlenky se asi probudily v jeho duši! — Těžce raněný a nesmírně bolesti trpící porýnský voják klidně pravil: »Kristus na kříži trpěl pro mne daleko více; proto musím přece i já něco pro něho snášeti!« *r.*

Listárna redakce. Katecheta při průvodu o Božím Těle je povinnen v taláru doprovázeti svoji školní mládež. Tak nařídila konsistoř vynesemím ze dne 15. června 1908, čís. 8.451. Výnos měli kníž. arcib. školdozorci sdělití katechetům. V něm se výslovně praví: »Žádáme proto Vás, vele-důstojný pane, abyste pp. katechety svému dozoru svěcené, z nařízení Jeho Eminence, nejdůst. Arcipastýře, na to upozornil a je vybídl, aby výhradně jen v taláru při průvodu Božího Těla školní mládež doprovázeli.« Ustanovení to platí tak dlouho, dokud nebude zrušeno. Co »Věstník« ve své listárně píše, je pouze soukromý náhled redaktorův.

Stručný výťah z liturgiky, II. rozmnožené vydání, pro žáky obecné školy na 16 st. Prodává se jen za hotové: 100 kusů za 6 korun 40 hal., 50 kusů za 3 kor. 30 hal., a 25 kusů za 1 kor. 70 hal. i s poštovným. — Objednávky vyřizuje nakladatelství Družstva Vlast v Praze-II., Žitná ulice čís. 26 nové.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50K. Do krajín německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupecům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahodové. Alumům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres.reklamacce, jez se nepeteti a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtoš Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. VI. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchově 992.

Pius X. — příznivec katechetů. — Prvotní křesťanství a řecko-římská kultura. — Válka a mravnost. — Výchova mládeže. — Feuilleton. — Směs.

Pius X. — příznivec katechetů.

(Píše FRANT. KOŠÁK.)

(Pokračování.)

II.

Hluboce zasáhl papež Pius X. v náboženský život naší doby a zároveň i v katechesi svými *dekrety o sv. přijímání*, jimiž zasloužil si opravdově jména *papež eucharistický*.

Dekrety ty *pozměnily dosavadní, namnoze příliš zdlouhavou praxi v přípravě na přijetí sv. svátostí*. Jest zajisté cílem vyučování náboženství vykládati a naučiti pravdám, které Bůh zjevil a bez jichž poznání nemožno jest dojíti spasení, poskytnouti útěchu ve strastech a bouřích života pozemského, poučovati o cíli nadpřirozeném a vésti člověka k lásce k Bohu. Katechese však má také účel naučiti řádně používatí těch prostředků, jimiž dosáhnouti lze očištění duše, ji posvěcovati, život svůj v Kristu zdokonalovati a tak již zde na zemi dosíci nejvyššího blaha: spojení duše s Bohem pro život věčný. Tedy při vyučování náboženství dlužno nejen míti na paměti slova velikého učitele církevního sv. Augustina: *Vyučuj tak, aby děti věřily, věrice doufaly a doufajíce milovaly*, ale vésti žáky k tomu, aby i na nich plnilo se, zač prosil Kristus ve své velekněžské modlitbě: *»Aby poznali jediného pravého Boha a toho, jehož jsi poslal, Ježíše Krista,«* *»aby i oni posvěceni byli v pravdě, aby, kde jsem já, byli se mnou, aby láska byla v nich i já v nich«* (Jan VII. 3. 19. 24. 26.), a oni pak mohli říci se sv. apoštolem Pavlem: *»Žiji pak nikoli více já, nýbrž žije ve mně Kristus«* (Gal. 2. 20.), jak On sám ujišťuje: *»Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm«* (Jan VI. 57.).

K této dokonalosti, která ve skutcích nachází ohlasu a ve spojení s Kristem svého cíle, hleděl přivést sv. Otec duše mu svěřené a na prvním místě ty, jež Kristus nejvíce miloval, dítky. A toho chtěl dosáhnouti papež svými dekrety eucharistickými, vybízaje ku častějšímu, ano dennímu přistupování ku královské hostině, k níž volá Kristus duše všech: *»Pojďte ke mně všichni, a já vás občerstvim.«* (Mat. XI. 28.)

Toto *spojení s Kristem i dítě* ve sv. přijímání má se díti po vůli sv. Otce *po pečlivé přípravě* má být pro ně *okamžikem památným a slavnostním*, má být *časté*, ale i *brzké*.

Dne 12. ledna 1905 sv. Otec, jako duchovní správce města Říma, vydal svému generálnímu vikáři, kardinálu Respighimu list, který svědčí, jak obezřetným a starostlivým duchovním správcem byl papež Pius X. V listě tom mluví o *důležitosti pečlivé přípravy dítě k prvnímu sv. přijímání a o slavném jeho konání*. Úkol ten, praví sv. Otec, jest *tak důležitý, že vyžaduje ne snad jen několik týdnů, ale měsíců veškeré péče*. Papež vyvrací některé námitky a výmluvy, mezi jinými i tu, že kdyby se taková péče měla věnovati přípravě té, musely by se zanedbati věci jiné a praví přímo: *»Kdyby farář i nic jiného konati nemohl, vykonal tím mnoho, ba všechno, postarav se tím o pravé dobro svých farníků.«* Na konec praví sv. Otec: *»Nepřízeň doby ráda by obmezila kněze jen na svatyni: ať si, ale faráři dobře vědí, že duše dítěte jest nejsvětější svatyně a jest-li jest jejich povinností zažihati a udržovati oheň svatý v těchto živých chrámech, kam ruce zločinné snaží se vrhnouti plameny zlé, jedním z nejmocnějších prostředků jest právě to, o čem jsem mluvil.«* (SS. Eucharistia 1905 str. 97.).

Téhož roku 1905 dne 12. července udělil sv. Otec Pius X. pro první sv. přijímání *zvláštní odpustky*: plnomocné odpustky těm, *kdo poprvé k sv. přijímání přistupují*, pomodlí-li se na úmysly sv. Otce; plnomocné odpustky *jejich pokrevným příbuzným* až do 3. stupně včetně, když se účastní slavnosti sv. přijímání, sv. svátosti přijmou a na úmysly sv. Otce se pomodlí; odpustky sedmi let a sadmi kvadragen, *které se zkroušeným srdcem slavnosti této se účastní*.

Proti modernímu pohanství a atheismu, jenž zvláště v Evropě nalézala hojnost přívrženců, podal sv. Otec dnešnímu křesťanskému světu spásyplný lék: častější, ba denní přijímání Těla Kristova. Hříšné srdce má být posvěceno pokáním, jež předcházeti má požívání chleba božského; častější a denní sv. přijímání bylo na rozkaz sv. Otce dovoleno a co nejvřeleji a nejdůrazněji doporučeno dekretem svaté kongregace koncilu ze dne 20. prosince r. 1905 *»Sacra Tridentina Synodus* « (Text viz. »SS. Eucharistia« r. 1906 str. 62 a násl.).

Dekret tento stal se důležitým pro katechesi. Myslelo se, že pro děti dekret ten neplatí, a proto podán byl dotaz k sv. Stolicí, zda dekret týká se také dětí po prvním sv. přijímání. Dne 15. září 1906 sv. Stolica odpověděla: *»Častější přijímání má se dle prvního článku dekretu — přijímání časté a denní, ježto si ho Kristus Pán a církev katolická co nevroucněji přejí, všem věřícím křesťanům každého stavu a povolání dovoleno býti má, takže nikdo, kdo ve stavu milosti a s pravým úmyslem ke stolu Páně přistupoval, od něho zdržován býti nemůže — také dětem doporučovati, které už k prvnímu sv. přijímání byly připuštěny a nemá jim v častějším přijímání býti bráněno, nýbrž mají spíše k němu býti povzbuzovány.* (»SS. Eucharistia« 1907 st. 16.) (Pokračování.)

Prvotní křesťanství a řecko-římská kultura.

(Podává Dr. LUB. PETR.)

(Dokončení.)

Křesťanství zavrhovalo všechny ostatní kultury jako blud a modlářství. Nemohlo se snížiti k přizpůsobovací politice, jež se přičila jeho nejvnitřnější podstatě. Proto jest *křesťanství v úplném protikladu ke své době a k velikému náboženskému*

hnutí své doby, jež jsme nahoře poznali jako synkretismus, jako smísení a splynutí různých kultů východních.

To přirozeně budilo odpor. Nechtěl jest obraz různých náboženstev oné doby sebe pestřejší, v neurčitých liniích základních jsou přece všechna za jedno, v přesvědčení totiž, že všechna náboženství jsou stejně dobrá a že jest jen věci osobního vkusu, jaké si kdo zvolí. A teď přišlo křesťanství se svým osobivým názorem, že ono jediné má pravdu!

Tu bylo často třeba jen jediného podněcujícího slova, aby rozhořčení lidu a zvláště kněží bylo rozníceno ke krvavé odvetě, k zabíjení křesťanů.

Taková pronásledování byla však celkem jen místní. A co bylo příčinou velkých pronásledování křesťanských, k nimž dali podnět úřady, římsí cisařové a jimi reprezentována světovláda římská? Jaký zájem měl Řím a jeho vláda na vyhubení křesťanského jména?«

Znovu stojíme před zdánlivou záhadou. Známe život křesťanů, známe napomínání Pavlova, aby vrchností bylo posloucháno, známe ujišťování apoštolů, že křesťané se modlí za císaře. Křesťané byli věrní poddaní, udatní vojáci. Nebyli mezi zrůdci a spiklenci, jimž padl mnohý císař římský za obět. A přec považování byli za nepřátele říše, za zrádce vlasti a za nepřátele císařovy!

Odkud to?

A zase nalézáme příčinu toho v *pravdě* křesťanství, v jeho *vylučnosti* a *osamocenosti*. V křesťanství dosud platilo slovo, jež za hromu a blesku kdysi ozvěnou se odráželo od skalnatých stěn Sinaje: »Já jsem Hospodin, Bůh tvůj. Nebudeš mít bohů kromě mne.« Když pozemský vládce, a nechtěl jest to sám vládce světa, opovázlivě zasahá v základní práva Boží, křesťanství odkazuje ho do příslušných mezí: »Dávejte co jest Božího, Bohu.« A dožaduje-li se císař poct, jež jediné Bohu přináležejí, křesťanství odpovídá mu nepoddajně »ne«.

Toto »ne« vyvolalo třístaletý krvavý zápas s křesťanstvím, zapudilo je ze světla veřejnosti do tmy katakomb a ořezalo jeho větve až na sám kořen, aby křesťanství vykrvácelo z jediné veliké rány smrtelné. Jeho nejlepší a nejslechetnější lidé umírali při lopotné práci v dolech a při robotách, v krvavých arenách, v plápoajících hranicích a rozžhavených rostech. Kolo, pochodně, olověné koule, důtky a meč závodily o triumf krutosti. Papežové, biskupové a jáhni, ctihodné matrony, panny v květu života, útlé děti, jichž nevinnost dojímalá samy sesurovělé katy, chrabří, jizvami posetí vojáci, ubohé otrokyně a urozené Římanky — ti všichni z ruky katovy přijímali stejnou, násilnou, potupnou smrt.

A jediný hlas žaloby a výtky neozval se proti náboženství, jež svým tvrdým »ne« své děti vhnělo do smrti. Nikoli; s jásotem jako o slavnostech, přiděni jako k svatbě, s vítěznými hymny a písní díky na rtech, krácejí křesťané na popraviště. To jsou historická fakta, jež vysvětliti nelze než nadpřirozenou silou, jež uzpůsobuje Kristovy přívržence k nejvyšším obětem — *Kristovou silou v Kristově kříži tkvící*.

Církev s krvácejícím srdcem přihlížela k umírání a smrti svých dětí. Ale nad bolest vyšší jest veliké přikázání pravdy. A církev je strážkyní pravdy, jak sv. Pavel markantně řekl: »Piliř a základ pravdy.« A proto nemohla ani za život svých dětí tečku na iota sleviti s převzatého dědictví pravdy. »Dejte co jest císařovo, císaři a co Božího, Bohu.«

To jest hranice pozemské moci. Poslušnost, věrnost, vojenskou službu, daně — ano. Ale co za tou hranicí jest — ne. A císař žádal víc. Žádal náboženského uctívání své moci, svého genia, své osoby. Nahoře bylo zevrubněji naznačeno, jaké nároky si činil. Téměř současně s křesťanstvím vešel kult císaře do antického kulturního světa. První hlasatelé evangelia zastihli tento kult již zorganizovaný. Vděčnost za požehnání míru pod pokojnou vládou Augustovou, východo-řecká úlisnost, jež za rostoucí moci a stoupajícím bohatstvím táhla do Říma, obchodní spekulace, jež si od přízně nového boha slibovala výhody, strach před nemilostí boha tak hrozně blízkého, to všechno přispívalo k šíření a organizaci nového náboženství. Společenstva císařského kultu byla v každé provincii, v každém důležitějším městě. Byly konány slavnostní hry, budovány chrámy, a oltáře ke cti císařově, ustanovování zvláštní kněží a služebníci chrámoví. Jméno císařovo bylo pojato do formule přísězné. Jeho soše prokazována byla božská pocta. Císař sám byl uctíván oběťmi, pozdravován poklekem a klaněním.

Průměrnému pohanu všechny tyto požadavky tehdejší doby nebyly ničím podivným. Kult císařův úplně se shodoval s duchem doby. Nebyl, než dalším vítězstvím Východu nad západem. Proto mohl býti již předem jist ochotným uznáním a účinnou propagandou se strany náboženství mysterií. A ostatní svět, zvláště vzdělaný, jenž bezpodmíněně nepřisahal na Mithru a Kybelu, úpadl následkem rozkladné filosofie a zmatku různých náboženství do apatie a lhostejnosti, jež mechanicky pouze účastnila se vnějších ceremonií, zvláště hrozil-li hněv císařův nebo sekera liktorova. Muži na způsob Thrasea, jenž ztělesňoval kus starého římanství a staré římské ctnosti, byly převzácnou výjimkou. Jeho smrt za podezřívání hrůzovlády Neronova došla sice obdivu, ale málo napodobitelů.

Jinak křesťané. Měli na očích jedinou, vznešenou pravdu, vyhráňenou a jako ocel pevnou. Na mysli tanulo jim slovo Kristovo: »Dávejte, co jest císařovo, císaři, a co Božího, Bohu.« Pokud císař nechtěl sestoupiti se svých domýšlivých výšin, dotud nebyl možný mír s křesťanstvím, dotud musilo trvati pronásledování. Křesťanství sebevědomě postavilo se mimo obecné právo. *Dalo se samo do klatby odepřením kultu císaři.*

Ve psi dáno, bezbranno, práv zbaveno, jde křesťanství svou cestou osamoceno a nepochopeno v divém vlnobití náboženského hnutí. Šlo křížovou cestou svého Zakladatele. Od onoho večera, kdy se slunce západem v císařských zahradách vatikánských zapáleny byly živé pochodně, aby svítily Neronovi a jeho dvoru a krvi uvyklému arennímu obecenstvu k noční slavnosti, od té doby po tři sta let neuhasinal smutný plápol ohně na obzoru křesťanství. K mrtvým a svatému jejich pokoji utíkalo se křesťanství, kde vykopávalo si na míle dlouhé chodby, podzemní kaple a síně z měkkého římského tufu. Začal život v temnu a ústraní katakomb. Tam za noci při plápolavém svitu pochodní odnášeli zkrvácené, rozsápané, zuhelnatělé mrtvolky a ukládali je do země jako drahé poklady. A do mramorové desky hrob zavírající bylo vryto jméno, křesťanské přání: »Pokoj s tebou« a symbol palmy nebo kotvy. A fossore, hrobníci a strážci podzemního města, otevíraly nové štoly a nové hroby.

Ještě silněji rozpoutávalo se pronásledování. I bohoslužby bývalo nutno v tmavých podzemních kobkách konati. Pak lkavě a žalostně znělo chodbami »Kyrie eleison« šťvaných křesťanů, aby Pán zkrátil dny navštívení a vrátil své

církvi mír. Deset křesťanských generací se tak modlilo a odpovědí bylo pronásledování den ke dni lítější. Třetí století schylovalo se k svému konci. Bylo hrozně pohleděti do jeho bilancí. *Decius* (249—251.) první vydal všeobecný edikt proti křesťanům. Následek jeho byl pronásledování v celé říši, mnoho mučedníků a — mnoho odpadlíků. *Valerian* (253—260) následoval jeho příkladu. Vnikl i do ticha katakomb a dal zasypati Thrasonovo coemeterium i s křesťany v něm k modlitbě shromážděnými. Nejistějším a nejistějším stávalo se položení křesťanů. Kam měli se utéci, nebylo-li jim samo město mrtvých dost bezpečným útlukem? A přec dnové nejtěžších běd jich teprv čekali!

Diocletian (284—305. zemř. 313), Galeriem svým spoluvladařem podnícen, vytkl si za cíl své pánovačné vůle vyhubiti křesťanství. Dvacátého třetího února r. 303 byla v Nicomedii, stoličném městě císařově, krásná basilika křesťanů do základu pobořena. Druhého dne první persekuční edikt nařizoval pobořiti všechny křesťanské chrámy a zbaviti všechny křesťany občanských práv. V dubnu téhož roku druhý edikt přikazoval uvěznění biskupů a kněží, třetí vybraná muka, aby byli k odpadu donuceni. O rok později, v dubnu r. 304, vyšel edikt čtvrtý: buď obětovati nebo umříti.

A křesťané umírali po stech a po tisících. Všecky způsoby smrti, všechna muka, jež raffinovaná ukrutnost dovede vymysleti, byla užita. Zvláště na Východě tekla krev křesťanů proudem. Vrstevník *Eusebius* vypravuje, že v egyptské *Thebais* po léta konány byly hromadně, dvacet, šedesát, až sto za jediný den, že v maloasijské Frygii celé křesťanské město bylo vojáky obstoupeno a se všemi obyvateli spáleno (*Eusebius*, hist. eccl. VIII., 9, 3—4 a 11, 1). Zdálo se opravdu, že sekera přiložena byla ke kořenu, že poslední hodina křesťanství, jeho smrtelný zápas se počal.

Tu objevila se v červancích západu znamení křesťanů, kříž nad sluncem, Kristus nad Mithrou, nepřemožitelným bohem slunce, dosavadním ochráncem říše. S tímto znamením kříže táhl *Konstantin* proti Maxentiu do boje o světovládu. Jeho vítězství bylo vítězstvím křesťanstva. Jeho díkem byl *tolerancií edikt milánský*, svoboda a rovnoprávnost křesťanství. Svoboda a rovnoprávnost, vic křesťanství nepotřebovalo, aby dovršilo svoje vítězství. Jsou vítězstvím úplným. Neboť křesťanství nezřeklo se jediného svého požadavku, neustoupilo ani o píď. Římský císař sestoupil s nadlidských výšin, zřekl se v osobě Konstantinově císařského kultu a náboženského uctívání a na uprázdňený stolec dosedl Bůh z Boha, Světlo ze Světla, pravý Bůh z pravého Boha, Kristus, v jehož znamení svět dosud vítězí nad životem i smrtí.

Válka a mravnost.

(Překlad výchovné stati Dr. FR. W. FÖRSTERA: »Der Krieg und die sexuelle Frage«.)

Denní rozkaz generála Mannsteina, kterým nabádal své vojsko k útoku na düpplerské hradby, obsahoval mezi jiným následující věty: »Na zdatnost pluků bezpečně spoléhám. Oheň granátů nemůže býti záminkou lekati se anebo ustoupit. Při tom musí zůstat: naše korouhve vlají na hradbách.« —

»Alles Vergängliche ist nur ein Gleichniß«, praví *Goethe*. I rozhodný a neochvějný útok na hradby. A válka se všemi svými hrůzami je pro živoucí duši vůbec jen tehda snesitelnou, když tato útočící heroická síla, jež všech těchto

hrůz nedbá a ničím nedá se zvíklati, bude nám obrazem pro každou železnou vytrvalost a pevnost oproti útoku životních sil a životních pokušení. Jsou zajisté pokušení, která bijí do duše jako dešť granátů a proti nimž každý odpor zdá se směšným a bezmocným. A přece, rozhodně dím: »Oheň granátů nemůže býti záminkou, abychom se lekali nebo ustoupili. Při tom musí zůstat: naše korouhve vlají na hradbách.«

Jenom ten, kdo nezměrné bědy nynější války v tomto smyslu s vyššího hlediska chápe a promyslí, kdo všechny nadlidské úkoly dne i noci, jež válka tato ukládá, pojímá jako *podobnoství věčných úkolů v boji o nadzemský cíl*, kdo zprávy o hrdinném životě promyslí a prožije až do jich posledního a nejvnitřnějšího smyslu, jenom ten opravdu pocítuje přítomnost Boží na poli válečném. A jenom ten může býti jist, že válka nerozpoutá zvířecí pudry v jeho přirozenosti, ale vyvolá v něm a uvede v činnost ono »věčné« z tajemných hlubin jeho duše. *Což mi prospěje železný kříž za statečnost před viditelným nepřítelem, když při tom vzdávám se na milost za nejpotupnějších podmínek nepříteli učitelnému? Křesťanské náboženství ukládá neuvznesenější a nejušestrannější ofensivu lidské vůli*, ono je věčným »denním rozkazem« duše, daným naší tělesnosti, ono našeptává nám svaté: »*Ku předu*« ještě tam, kde všecky polnice světa troubí k ústupu. »Buďte dokonalí, jako Otec váš v nebesích dokonalý jest.« —

Pokušení k mravní nevázanosti je ve válečném životě jistě silnější než kdekoli jinde. A obzvláště ve válce posíchní. Jednotvárné svizele života v ochranných příkopech, otupení citu pro cenu lidského života, každý den a každou hodinu hrozící nebezpečí smrti — to vše rozněcuje, ba přímo bičuje žádostivost po smyslovém opojení až skoro k nepřekonatelnému stupni.

A přece — právě ochranný příkop má zase těž svůj *tajuplný protilek*, antitoxin, a to nejen pro tělesné zdraví. Právě v této nevylicitelné bidě nečistoty, hladu, zimy, mokra a granátů, probouzejí se ve všech šlechtetněji založených duších zcela nové a netušené mravní síly a potřeby; pouhá občanská zdatnost a čestnost není dostatečnou protiváhou těchto béd tělesných. Je potřeba sníti o sněhobílé čisté košili, aby člověk v příkopě ve své dávno nevyprané košili vydržel; je potřeba toužiti po dokonalé mravní čistotě, po zcela nedotknuté mužné cti, po naprostém odvrácení se od každé špíny v slovech i ve skutcích, aby člověk zůstal vítězem nad stonásobnou přemocí kalu, který se v takovém způsobu života dere stejně do šatu i do duše. To potvrzují mnozí stateční, silní a vznětliví mladí muži.

Ti, kdo nemají duševního těžiště, v takovém životě mravně hynou; kdo touží výše, prožívají zázraky ve své duši. Oni prožívají blaženství a příslibení »*Toho, který přemohl svět*«, a nikdy více se jich nevzdají. A protože neochvějně a pevně zachovávají věrnost k vznešené důstojnosti žen, svítí jim i v těžké osamocenosti všechny hvězdy a naděje budoucího společného života ve vzájemné lásce, a jestli padnou na poli cti, pak odpočívají tam nejen jako stateční strážcové hranic, ale také jako *strážcové starobylé mravní čistoty a neposkvrněného rodinného krbu* — až jednou uzří tváří v tvář, co nám zde na zemi se jeví jenom v nejasném podobenství.

Bez mravně-náboženského prohloubení mužného útočného ducha nemá též válečná hrdinnost žádného pevného základu a charakteru. *A kdo na kterémkolí poli stane se deserteurem, sběhem, kdo zahodí kdekoli zbraně a zbaběle vydává*

svoji čest, na jeho věrnost a stálost nelze ani na válečném poli za všech okolností spoléhat. Kdo jenom ve vojenském oboru je ukázněn, ale v jiných oborech pouští řádu nezřízeným žádostem, toho vůle nemá ještě dosti hlubokých kořenů pro kázeň, aby mohl čeliti všem vojenským eventualitám. Kdo je sice věrný ve frontě, ale za frontou jedná beze všeho pravého citu zodpovědnosti, tomu nelze svěriti žádné přední a nejzodpovědnější stráže. Jenom celý člověk je také spolehlivým vojínem. A jenom kdo chápe a oceňuje válku jako »vysokou školu pravé mužnosti«, oduševňuje a prohlubuje heroický ideál muže v každém směru; jenom ten zůstane i ve vojenském kabátě nositelem mužného života a přinese i do vojenského života hlubší mravní síly. —

Je sotva některé jiné slovo, které by dnes bylo více kompromittováno, nežli slovo »*ctnost*«. Ono značilo v pohanství době a ve středověku každý projev osobní síly charakteru proti lákavým pokušením života. V 17. a 18. století, když vzrůstal živel měšťanský, proměnil se tento osobní ideál v ideál pouhé měšťanské slušnosti a způsobilosti a vyhráňené mravní pedanterie. A tím právě byla silná, po činech toužící mládež přímo doháněna v pochopitelné nepřátelství k celému nazírání na ctnost. Ale to jí přineslo nezměrné škody. Místo aby starou ctnost si uhládila, onu mužnou sílu v dávném slova smyslu, onen veliký statek zcela osobní povýšenosti ve zkouškách charakteru, dala namnoze výhost všem ideálním cílům sebevýchovy vůbec a poklesla od vznešeného snažení k honění se po nízkých cílech, ze zvniternění života k »vyžití se«, anebo vrhla se v pouhé studium knižní. Nikoli nejhorší část její oddala se konečně životu sportovnímu, aby aspoň nějak pěstovala nevyhladitelný pud po zdokonalení. I v nejmladší generaci, především v některých směrech skautství (či junáctví) začalo se jevit protichůdné hnutí a návrat k starému pojmu ctnosti (virtus), projevovala se ošklivost před duševním rozkladem, touha po světě ideovém. Ale to bylo ještě nejasné, více z vlastního kvasícího nitra vyšlé nežli z vysoké školy úcty a božského zjevení, které jediné mohou člověka výše nad něho povznést.

Ale jako válka náboženskou zkušenost prohlubuje, poněvadž *ve chvílích opravdové krůzy všechny moderní náhražky a matné teorie selhávají*, rovněž tak skutečný, vážný boj s pohlavními vášněmi ukáže, že pravého ovládnutí přirozenosti lze jenom dosíci křesťanským učením a jeho náboženskými prostředky. *Pindar* praví: »*Buď tím, kdo jsi.*« Musím nejdříve poznati, kým vlastně v nejhlubším svém základě jsem, a teprve potom mohu správně pochopiti a uskutečniti, kým býti mám. Křesťanství nám ukazuje a osvětluje náš skutečný život tak, jakým opravdu je — ale moderní názory životní nás degradovaly na pouhý fysiologicko-pathologický životní proces. Proto nedivno, že moderní člověk snažil se rozluštit mravní otázku též ryze fysiologicko-pathologicky. Doufejme, že nás velká nynější »mobilisace« navždy vyprostí z této smutné éry sexuální otázky, t. j. ujařmování duše pohlavím. Doufejme, že toto mohutné probuzení všech duševních sil válkou bude jen podobenstvím budoucího dokonalého a slavného vítězství heroické vůle nad filosofií passivity.

Mravní otázka znamená nekonečně více nežli pouhou otázku občanské způsobilosti. Všechna hlubší sociální kultura našeho národu a lidstva musí k tomu směřovati, aby ve vzájemných stycích obou pohlaví bylo překonáno každé sobecké zneužívání člověka člověkem a idea zodpovědnosti byla sledována až do nejzazších, nezbytných důsledků, kterým nemožno uniknouti. Všechn pokrok

v ušlechťení srdce a citů bude rozhodně na tom záviseti, zda se podaří *nejší naší žádosti pozemské přirozenosti zúšlechťiti žádostmi duše po jejím věčném životě*. A všechna pravá kultura duše bude spočívati na tom, zda v této otázce bude duch opravdu velitelem, anebo zda nízké erotické davové pudy všeho druhu ještě dále budou mít rozhodující slovo.

V této otázce prožíváme ještě válku posiční. Kež se oněm lepším silám brzo podaří průlom!

Výchova mládeže.

(Několik volných kapitol. Podává EM. ŽÁK.)

(Pokračování.)

Proti moderní kultuře technické hledá se protiváha v ethické kultuře vůle. Prof. *Felix Adler*, zakladatel školy pro ethickou kulturu, za hlavní cíl školské reformy prohlašuje, že »veškeré vyučování má sloužiti k vytvoření šlechetné povahy žáků, aby tak škole vrácena byla ona vnitřní jednotnost, kterou měla ehda, kdy jediná církev měla v rukou školy, jichž účelem bylo vychovati věřícího křesťana.«

Pravda ovšem, že v každém předmětu učebním na našich školách spočívá výchovatelská stránka a že dovedný učitel vždycky ji dovede vyzdvihnouti vysoko nad ostatní poznatky. Vždyť to je vlastně jeho hlavním cílem a největším úspěchem. Paedagogika je vědou i uměním zároveň. A vždycky platí významné slovo amerického vychovatele *Parkera*, jenž pravil: »Učitel, který pouze sděluje s žáky své vědomosti není než řemeslník, ale učitel, který vytváří povahu, je umělec.«

Ale všechno toto výchovatelské působení je valnou většinou příležitostné, není tu systematicky zaokrouhlené, ucelené. Často nevyčerpává onen velký kruh povinností, jež na člověka v jeho sociálních vztazích nalehnou, a tu nezbyvá než aby rodinné výchování dbalo tím pilněji výchovatelské stránky dítek. Rodina vlastně má prakticky uváděti žáka v život a přihlížeti k tomu, aby plnil, co ve škole v pouhé theorii se mu vštěpuje.

Všechno ethické výchování naší mládeže je v našich školách theoreticky založeno na náboženství. Je pravda, že jeho mravouka vyčerpává systematicky všechny vztahy člověka k Bohu, k sobě a k lidem. Ale všechna theorie, byť byla sebe krásnější, je šedá, neživotná, jestli v životě její zásady se neprojevuji a nenabývají platnosti. Žák, který z náboženství má známku výbornou, ale při tom přece se dopouští hrubých poklésků, je nejvýmluvnějším toho dokladem, jak naučená theorie života skutečného života je daleka. Učení a život si tu neodpovídají. Ozvěna je zcela jiná nežli hlas, který ji vyvolal. Nejsmutnější paradoxon ve světě mravním!

Proto za dnešních školních poměrů nezbyvá než přiznati, že *těžisko všeho ethického výchování spočívá v rodině žákově*. Zde je potřebí všechny páky nasaditi, aby ethický vývoj žákův postupoval rovnoměrně s jeho rozvojem intelektu. Tento harmonický vývoj měl na zřeteli již *Seneka*, když napsal: »Qui proficit

in litteris et deficit in moribus, plus deficit quam proficit. — Kdo prospívá ve vědách, ale poklesá v mravech, více poklesá než prospívá.*

II.

Indové mají krásné přísloví: »Vychovati dítě, zasaditi strom a zorati role jsou nejzáslušnější skutky.« A je-li toto svatou povinností každého, kdo vzdělávání půdy se věnoval, je ono prvé nejsvětější povinností rodiny. Vždyť »dítka jsou živoucí pomník rodičů« (B. Nietzsche). Jich vypěstění je hlavním úkolem každého, kdo rodinu si zakládá. A byt' nejeden otec nezůstavil po sobě nežli řádně vychovaného syna, zvednou dceru, přece o blaho příští generace získal si větší zásluhu, nežli ten, kdo napsal folianty učených knih — o nichž příští desetiletí snad ničeho nebude vědět — ale při tom výchově svých dětí nevěnoval času ni péče. Neboť na těch, kteří se chtějí věnovati filosofii, bádání, již Epiktet žádá, aby nevcházeli v manželství, a komu dobro obecné jde nad blaho a štěstí rodinné, ten z těchže důvodů má se zřítí rodinného krbu. Ukládané bezženství tomu či onomu stavu jistě že v tomto zvýšeném požadavku naprosté obětavosti pro blaho jiných má svůj jediný moudrý důvod. Kdo však rodinu si založil, ten má již tolik času i pílě jí věnovati, aby zde položil pevné základy duševní ušlechtilosti svých dětí. »Summa debetur puero reverentia,« volá již římský básník Juvenal. Řekli bychom, že posvátnou péči sluší věnovati dětem.

A k čemu všechna výchova domácí i školní má směřovati? Dům a škola dělí se o všechn život mládeže. Rodiče a učitelé takorba si podávají dítě, a jen malým výsekem v jeho život zaléhá svět, budoucí jeviště jeho působení v letech dospělosti. A připraviti náležitě dítě pro tento život tot jediný cíl vši snahy vychovatelské. Professor na universitě v Chicagu, John Dewey, jeden z nejhorlivějších bojovníků za reformu všeho školství, mluvící o budoucí reformě školy praví: »Je-li jediný jen důvod, aby dospívající mládež seznámila se s měřictvím, fysikou, latinou a řečtinou, jest jich dvacet jiných, jež ukazují toho potřebu, aby mládež vnikla a pochopila ony skutečné poměry a vztahy, na nichž jich budoucí štěstí nebo nezdar bude spočívat. A přijde čas, kdy hlavním předmětem školního vyučování bude lidský život sám a z tohoto studia všechny ostatní předměty dostanou své světlo i význam.«

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Případ Huysmansův.

(Slovo o psychologickém momentu náboženské konverse.)

Podává JOS. HRONEK.

Kdo byl Joris Karl Huysmans? Spisovatel, předseda akademie Goncourtů, důstojník čestné legie, — tak diktoval svůj charakter sám na své úmrtní oznámení. Literární tysiognomie jeho u nás jest známa; méně správně však soudí se o jeho nábo-

ženské konversi, na niž hledí se jako na pouhý projev estétství. Tak soudí ovšem jen ten, kdo dobře nezná jeho díla.

První práce Huysmansovy mají svůj charakteristický ráz pro celé téměř jeho dílo, všude totiž jako základní tón zaznívá *ironický pathos*. Jaký význam má tento ironický pathos správně vystihuje F. X. Šalda: »Ironií vstupuje metafysický živel do díla Huysmansova: s počátku pouhé konstatační nedostatečnosti života stává se později soudem a kriteriem. Jako u Pascala, jako u Kierkegaarda jest ironie i u Huysmanse

přechodem k náboženskému citění, k náboženskému hodnocení.«

Jak pohlížeti na konversi Huysmansovu? Huysmans sesmutněn v duši, rozerván disharmonií skutečnosti, v níž nízkost a jiné moderní vlastnosti dnešního člověka znechutily a znavily jemně kultivovaný jeho smysl, hledá útočiště v náboženství. A právě *veliké umění církve naznačilo mu cestu, kudy třeba se ubíratí*. Při tom však pozorujeme, že psychologický process jeho konverse nedospívá v onu velebnou duchovnou harmonii, po níž prahnoucí básník tolik toužil. Umění středověkých katedrál, divukrásný ritus a vznešené melodie chorálů přetvořují nitro Huysmansovo jen na chvíli, dokud neprocitá jeho srdce v rozčarování, které přivádí jeho ironie. Tím však nijak vážný jeho úmysl o pravé náboženství nemění se v duchaplné snad zahrávání si. Huysmans byl v tomto ohledu příliš vážný a opravdový, než aby upadal v nějaké estétství. Klíč k tomu spíše by hledati bylo v jeho výlučném uměleckém smyslu.

Postup ve vývoji a sklonu k náboženství, vrcholící konečně v návratu do církve, vyznačen zřejmě hlavními dily jeho.

»A rebours« vede ke spiritualismu, v »*Là Bas*«, pandaemoniu to duši rozvrácených, odehrává se úžasný převrat, který vede ke katolicismu, »*En Route*« jest cesta za milostí Boží tajemným světem středověké mystiky, v »*La Cathédrale*« a »*L'Oblat*« otevírá se nový život, v němž objevuje hluboké prameny krásy a životní síly.

Vlastního náboženského dramatu Huysmans nepodal; nejzajímavější v tomto ohledu jest kniha »*En Route*«. Jak stal se opět katolíkem? Na to si Durtal-Huysmans odpovídá: »Nevím. Vím jen tolik, že jsem byl dlouhá léta nevěřícím, a nyní najednou jsem uvěřil. V celku překvapují mne jen ideje, jaké obyčejné lidé mívají o konversi. Slyšel jsem o náhlých převratech duše, o udeření hromu, nebo aspoň o víře, vybuchnuvší konečně v půdě, pozvolna a znalecky podkopy opatřené. Jest zřejmo, že konverse mohou se uskutečňovati prým neb druhým způsobem, neboť Bůh jedná, jak se mu líbí — ale musí tu býti i cesta třetí, bezpochyby ta nejobyčejnější, které užil Spasitel v případě mém. A v čem ta záleží, nevím. Nebylo tu cesty do Damašku, nebylo událostí přivádějících krizi; nic nepřekvapilo, probudil se člověk jednoho rána a aniž věděl, jak a proč, bylo to zde. Co

se mi jediné zdá býti jistým, jest v případu mém působení Boha — milost.«

Ale potom by tedy vůbec nebylo psychologie konverse? pravil si a odpovídal si dále: »Zdá se tak, neboť usiluji marně projít v mysli etapy, jimiž jsem kráčet. Mohu ovšem za sebou pozorovati některé mezníky: lásku k umění, dědičnost, omrzelost života; mohu se dokonce upamatovati na některé zapomenuté sensece mládí, na ty podzemní chodby ideí, vzbuzených mým pobytem v kostelích. Ale čeho nedovedu, to je sebrání všech těch nitek, jejich soustavné seskupení; čeho nechápu, to ona náhlá a mlčelivá exploze světa, jež se ve mně udála. Když hledím si vysvětlit, jak ze starého nevěře se stal, aniž o tom věděl, téměř přes noc, věřící — oh, tu se nedobádám ničeho, neboť působení nebes přišlo, nezanechávajíc stop. »Je jisto,« začal zas po chvíli zamyšleného mlčení »že *jest to sv. Panna, která v podobných případech na nás působí. To ona vás hněte jak těsto a vrhá v náručí Syna; ale její prsty jsou tak lehké, vzdušné a mazlivé, že duše ani necítí, kde se jí dotkly*. — — Šel jsem do nemocnice duší, do církve. Tam vás aspoň přijmou, uloží, opatrují. Nespokojí se pouze tím, jako to je na klinice pessimismu, že vám jmenují vaše utrpení a pak se k vám obrátí zády.«

A odtud vychází vytléčen příjav nejsvětější Svatost. »Kristus Pán otvírá pomalu a provětrává jeho světničku; bohatými vlnami vproudil k Durtalovi den. Zjev světa se změnil. Vše omládl. Měl chuť vykřičeti zde své nadšení a svou víru. Pociťil konečně radost života. Jenom Bůh mohl tak nasytiti duši — —«

Z malé této ukázky vidno, že nešlo Huysmansovi o nějakou hru, nýbrž zápas jeho o Boha byl tak vážný, opravdový a čistý, že nezdráhal se nijak po vydání své »*Katedrál*« resignovati na úřad svůj v ministerstvu vnitra, kde pobyl 32 let. Nenalézám vystižnějšího hodnotného výrazu nad resumé essaye Odvalilovy: »Třebas to nebyl ještě ideál moderní knihy katolické, knihy smíru a radosti pro všechny, proto přece v díle Huysmansově máme vzácný, svého druhu jediný dokument, epopej duše, která při tak vysokých požadavcích uměleckých a životních, neukojená ani tou nejpýšněji rozkvetlou kulturou moderní, nachází svých nekonečných tužeb předmět ještě nekonečnější u *nohou kříže*.«

SMĚS.

Oslavy Husovy ve vzrušené válečné době omezily se na řadu slavnostních přednášek, počínaje slavnostní schůzí universitní až ke schůzi českých evangelíků, jímž ovšem je *dnes* Hus prvním průbojníkem svobody svědomí, když v učení svém s věrou Husovou od svého počátku sami daleko se rozcházejí. »Hus byl daleko více katolíkem nežli evangelíkem,« prohlásil kdys profesor Drtina. Celkem možno dle pravdy konstatovati, že letošní oslava 500. výročí Husovy smrti neměla do sebe již útočného ducha proti církvi katolické, jako dříve pravidelně a výhradně se dalo. Byl-li tento ráz oslav způsoben tlakem válečné doby, v níž svoboda slova i písma značně je omezena, či prohloubením těchto oslav, ovšem těžko rozhodnouti. Snad obojí tyto vlivy letos se uplatnily. Také celá řada časových publikací menšího objemu spatřila světlo tisku. — Pokud Hus zasáhl v český kulturní vývoj ve smyslu jazykozpytném, jistě i my s povolanými znalci tohoto odboru plně souhlasíme. Jeho opravu českého pravopisu, zásluhy o vytvoření jednotné řeči spisovné, přímé Husovo obohacení české literatury, kostelní lidový zpěv, zásluhy o povznesení českého národního vědomí a zmohutnění českého živlu v Čechách a na Moravě, o znárodnění české university, vděčně uznáváme. Pokud v náboženských otázkách pobloudil, to ať páni neodborníci na poli theologickém zůstaví rozluštěti těm, kteří jsou k tomu povoláni. — Zcela bez vnější slavnosti odhalen na Staroměstském náměstí *Husův pomník*, dílo mohutné moderní umělecké koncepce mistra Šalouna. O jeho umístění kdysi vedeny až vášnivé spory. Pomník stojí, kde ho spolek pro vystavení jeho tím chtěl; s faktem nutno počítati. Celou svojí ideovou stránkou značí spíše probuzení národu nežli nějaký odboj proti autoritě církevní. Národ spící a národ k vědomí probuzený, jemuž kalich se stal symbolem, poněvadž s jiného hlediska stěží by se byl nadchl k boji za národní existenci, a uprostřed vysoko rostoucí postava Husova, — tot jeho mluva, již k nám mohutné postavy rozmloouvají. S tohoto hlediska působí neporně silným dojmem. Co mu schází je vzduch, jasná obloha, do níž by se výrazné jeho postavy silhouetou svoji

měly rýsovat. Pomník je v celém okolí »utopen«. Ale nepůsobí nikterak proti nám katolíkům demonstrativně. Horšiti by se mohl jen ten, kdo v každém slově a každém činu vělí demonstraci. r.

Česká sekce profesorů náboženství na středních školách konala 25. června o 5. hod. odp. svou schůzi v kn. arc. semináři v Praze. Přítomni byli kolegové: předseda dr. L. Petr, Em. Žák, M. Kocmich, J. Šprongl, Dr. V. Mutl, dr. J. Smrček, dr. J. Palička, J. Soldát, dr. Čihák, Vojt. Průša a jednatel. Po přečtení protokolu minulé schůze, jenž schválen a podepsán, předseda podává zprávu o krocích ve prospěch služební pragmatiky. Obrátil se dvakrát na ústředí do Vídně, by se staralo o splnění požadavků našich. Na to odpověděl býv. předseda Msgr. Wolny, že byl u J. Exc. ministra Hussara žádati znova o započítání let námi žádaných. Dostalo se mu ujištění, že aspoň částečně bude k tomu hleděno, třeba ne v celém rozsahu. U jiných vlivuplných osob potkal se s vytáčivou odpovědí, tak že prosí pp. kolegy o laskavé shovnění a trpělivost, až přijde konečně zákonné upravení našich požadavků. Kol. dr. J. Smrček podotýká k tomu, že mu na jeho žádost byla nyní započítána polovina před nastoupením služby státní po aprobaci (asi 3 měs.).

Kolegům, kteří jsou vázáni hlásiti se k domobraněcké prohlídce, dává se rada, by žádali svou konsistoř o stvrzení, že jsou kněží v činné službě, pak nechť se dle příslušného § ve formuláři uvedeném domáhají sprostění stavěti se k přehlídce. S tímto formulářem tištěným a vyplněným nechť obrátí se na příslušný úřad politický a tam o tuto úlevu požádají.

Na to podává kol. dr. Čihák posudek svůj o některých učebnicích dějepisu na středních školách a uvádí z nich místa za barvená tendenci nepřívznivou náboženského výchově v duchu evolučním a protikatolickým. Další recenze bude provedena i u jiných učebnic.

Předseda ukončil zdařilou schůzi upřímným přáním šťastných prázdnin.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

Generál o náboženství. Němečtí profesori a studující poslali u příležitosti vítězných pochodů armády generála šl. *Mackensena* tomuto vojevůdci blahopřejný dopis

k slavným úspěchům, na který tento odpověděl významným listem, jenž koloval někteřími denními listy německými. Tento vojevůdce zdůrazňoval, že jenom ve sportu a tělocviku nespočívá záruka úspěchů, ale v mravní síle a vůli budoucí generace. Právě doslova: »Vám a vašim žákům děkuji srdečně za blahopřání, která mi ve svém mládickém nadšení poslali. Vyložte mládeži jasně, že bude ode dneška úlohou německé mládeže, aby mravní a náboženské síly národu udržovala živoucí, neboť ony jí potřebu ale i velikost toho, co v přítomné době prožívá, jakož i tajemství nepřemožitelnosti národu nejjasněji zjevují. Bohu poručeno! Nejjodanější Mackensen.« Nejedna náš školní vůdce, který prodělal nanejvýš »boje« se svým ředitelem, katechetou a kolegy, má ovšem o úkolech příští generace jiné názory.

Vždyť je to jen katecheta! Mladý duchovní správce jedné z největších osad byl velmi překvapen, že po generální visitaci na jeho osadě konané, katecheta, kterému je přes 60 let a jenž je 36 let knězem, byl za své dlouholeté působení ve škole jmenován kníž. arcib. notářem. Podiv svůj vyslovil charakteristickými slovy: »Vždyť je to jen katecheta!« Je to výmluvný dokument, kterak dotýčný důst. pán nazírá na působení katechetovo.

LITERATURA.

Theosofická společnost a její učení. Napsal Dr. Jos. Čihák. Vzděl. knih. katol. LXII. str. 125, cena K 1'50. Nakladatelství V. Kotrby.

Tímto svazkem podává nám »Vzděl. knihovna katolická« spolehlivou orientaci o kuriozním novém proudu spiritualismu, jenž se soustřeďuje v mezinárodní společnosti theosofické. Pro nezasevěnce theosofie sděluje tato malá knížka velmi mnoho. Autor, mladý náš kolega a pilný pracovník historicko-theologický, rozdělil práci svou jak titul naznačuje ve 2 skoro stejné díly. První díl o 68 stranách seznamuje čtenáře se společností theosofickou; líčí v hlavě I. (str. 9—43) vznik, rozšíření, organizaci i cíle společnosti, a připojuje zprávu o oče-

kávaném theosofy velikém učiteli lidstva, jakož i přehled theosofické společnosti v Čechách. V II. hlavě pak (str. 43—68) popisuje se život a charakter předních osob společnosti theos., a to především její zakladatelky H. P. Blavatské (str. 43—57), pak jejich pomocníků a konečně nynějších vůdců celého hnutí. — Díl II. poučuje především (hlava III. str. 70—77) o ideí theosofie v minulosti a o jejím pojmu v době moderní, kdežto hlava IV. (str. 77—125) podává přehled jednotlivých základních nauk moderní theosofie, připojujíc jejich posudek po stránce vědy a katolické víry.

Kniha tato, první toho druhu v katol. literatuře, zasluhuje pozornosti naší plnou měrou. Jest psána sice v duchu katolického názoru na theosofii, při tom však s jemným taktem a vzácnou umírněností k výstředkům theosofickým, vyniká jak přesností věcnou tak i jasností a uhlazeností díkce. Těšíme se opravdu tomuto spisu a doporučujeme jej všem kolegům, zvláště tam, kde ve sboru jsou přátelé theosofického hnutí, k bedlivé četbě a rozšíření.

Dějiny světa v obrazech. Od pravěku do počátku XX. století. Složil Alois Hlavinka. Bibliotéka poučná a zábavná vydávaná »Dědictvím sv. Cyrilla a Metoděje« v Brně přinesla r. 1903 díl první (starý věk) tohoto krásného díla (600 str.) s mapou římské říše v době císařské — hlavní to dějiště starého věku: r. 1906 vyšel díl druhý (středověk; 688 str.); r. 1909 svazek první dílu třetího (Nový věk, 458 str.), konečně pak r. 1913 svazek druhý tohoto 3. dílu (362 str.) — mají tedy nyní údové jmenovaného »Dědictví« v rukou celou tuto krásnou knihu, kde opravdu jako v obrazech podány stručně dějiny světa od prvopočátku až do roku 1913 od odborníka dávno již osvědčeného. První tři svazky možno obdržeti za poloviční cenu (místo po 3 K jen po 1 K 50 h), poslední pak stojí 2'50 K — takže za nepatrný obnos mohou si skvostné dílo toto pořídit i nečlenové »Dědictví Cyrillo-Methodějského«, dopíší-li si o řecení knihy pokladníku téhož »Dědictví«, Dru Al. Dvořákovi, regentu bisk. alumnátu v Brně, Antonínská ulice. Bližších zpráv dočtou se na konci každého podílu. Doporučujeme vřele.

Jos. Fabian.

Vychovatel* vychází 1. a 16. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půletně 3-50 K. Do trajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamacce, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, správy časové, knihy a časopisy zasílány budoucím. Žákovi, prof. na Smíchovské, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. VI. Jelfnek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchovské 992.

Slavný den rakouských národů. — Pius X. — příznivec katechetů. — Co jest demokracie? — Výchova mládeže. — Feuilleton. — Směs.

Slavný den rakouských národů.

Den 18. srpna byl velikým říšským svátkem všech národů, věrně oddaných rakouské monarchii a staroslavnému panovnickému rodu habsbursko-lotrinskému. *Jeho Veličenstvo, náš císař a král, slavil 85. ročníci Svěho narození.*

Celá říše, jednomyslná ve svých citech k nejjasnějšímu svému panovníku, oděla se v roucho sváteční; vše, co mohla vykonati v těchto dobách, vzrušených litící válečnou a plných událostí vážných i radostných. jistě učinila, aby tento den byl *skvělou manifestací oddanosti k slavnému, vznešenému kmetu-vladaři, císaři a králi Františku Josefu I.*

Bylo by zbytečno opakovati, co všechny denní i periodické listy zaznamenaly, jak říše naše rostla kulturně i hmotně za požehnané vlády Jeho Veličenstva. Jak rozvínovala se ve všech směrech duševních, národohospodářských, průmyslových v ušlechtilé soutěži s říšemi ostatními. My zde vděčně vzpomínáme toho, kterak všechno školství naší říše za klidné pohody míru vzkvétalo pod ochrannou a otcovskou péčí našeho vladaře, který právě v letech posledních tak důrazně vždy akcentoval heslo: *»Vše pro dítě.«* —

Byto to v slavnostních přípravách na 80. panovnické výročí Jeho Veličenstva, kdy vznešený panovník projevil Svoji vůli, otcovské Jeho srdce zvláště charakterisující, že nežádá, aby velikými slavnostmi, pohlcujícími, značné peněžité náklady, byl tento den oslavován, ale že jest Jeho vroucím přáním, by oslavných fondů bylo použito na prospěch dětí nešťastných, osiřelých, zanedbaných, opuštěných a slabomyslných. A jeho přání dalo vznik *zemským, okresním i místním komissím pro ochranu opuštěné mládeže*, jichž nehluchná, ale vytrvalá činnost tisíce dětí zachránila před propastí zpustnutí a záhuby.

My s pohnutím vzpomínáme, kterak při každé vzácné návštěvě některého hlavního města srdce nejjasnějšího panovníka vedlo kroky Jeho *do škol, sirotčinců, opatroven*, a zde v pravdě otcovským způsobem přijímal náš vladař hold nejmenších Svých poddaných a s nimi láskyplně hovořil; s jakým potěšením, s tklivou roztomilostí, dovedl bráti i ty mimořádné nehody malých gratulantů,

když v pochopitelném, přirozeném rozrušení zapomněli blahopřejných, naučených slov, nebo improvisovali projev své radosti mimo oficiální program spontánními výkřiky slávy. S jakou něžností vše přijímal a dovedl pomoci i milému řečníku, když tento vypadl ze své úlohy ve chvíli, kdy paměť vypověděla mu službu! —

Kdo by neviděl v tom něžnou péči Jeho Veličenstva o národní školství, když na počátku minulého školního roku, za pohnuté doby válečné, kdy téměř všude ozývaly se pochybnosti a nejistota, zda má býti školní práce přerušena, či zda i za této neklidné doby, v níž budov školních mělo se použítí k ubikacím nastupujících vojinů a k léčení nemocných a raněných bojovníků, nebo má škola konati svoji povinnost, rozhodně projevil Svoji vůli, aby výchova mládeže netrpěla, aby všude se stupňovanou snahou učitelstvo pracovalo na vzdělání školních dětí. Že přes všechny obtíže doby bralo školství se svým pravidelným tokem, k tomu nejjasnější náš panovník Svým otcovským slovem dal nejbezpečnější direktivu.

A nás ještě jedno prohlášení nejmilostivějšího našeho panovníka dojíhá a zavazuje k nezměrné vděčnosti. Když před nemnohými léty důrazněji začaly se ozývati snahy »reformátorů«¹ školských po odstranění náboženství z veřejných škol, jak je »Volná škola«² pojala do svého programu, náš mocnář slavnostně a rozhodně při zahájení říšské rady prohlásil, že dítě nesmí býti olupováno o mravní základ života, o víru, že *náboženstvím, jako podkladem mravní výchovy, nesmí ve škole býti hnuto*. Panovník, jasný vzor plnění náboženských povinností, nejlépe sám na sobě poznal, co síly, útěchy a klidu skytala Mu víra v těžkých chvílích života, jimiž ho tak často zkoušela Prozřetelnost.

Za všechnu tuto nesměrnou péči a lásku o školství celá říše a všichni národové vždycky zůstanou svému vznešenému mocnáři v hloubi duše vděční. *V bohatou na šlechetné činy knihu jeho života zlatými písmeny bude vždy psáno, co vykonal pro rozkvět školství, pro povznesení výckovy a péče o mládež.*

Na kamenných římských milnících, jež vysoko pnuly se kol říšských silnic, hlásající velikost a sílu říše, byla vytesána slova: *»Consumor pro patria.«* »Obětuji se pro vlast.«³ Celý život našeho vznešeného mocnáře od chvíle, kdy nastoupil na trůn a chopil se žezla panovnického, — jež v málo měsících již plných 67 let v pečlivých rukou Svých pevně třímá, — byl ustavičnou péčí a starostí o blaho říše. *Všechny kulturní ústavy, které za Jeho Veličenstva požehnané vlády vznikly, jsou velikými pomníky péče Jeho Veličenstva o kulturní povznesení národů.*

Nejvyšší pán světa žehnej, ochraňuj a zachovej nám našeho vznešeného panovníka, císaře a krále, Františka Josefa I.!

r.

Pius X. — příznivec katechetů.

(Píše FRANT. KOŠÁK.)

(Pokračování.)

Již dříve, dne 16. února 1906 vyšel dekret posvátné kongregace odpustků a svatých ostatků, jímž se stanoví, že denním nebo častým přijímáním *lze nabytí všech odpustků, bez povinnosti týdenní zpovědi*. Dne 7. prosince 1906 dovolil Pius X., že nemocní, kteří již měsíc leží bez jisté naděje na brzké uzdravení, mohou přijímati i když něčeho na způsob nápoje před tím požili, a dle rozhodnutí

posv. kongregace koncilu schváleného svatým Otcem dne 25. března 1907 vzta-
huje se tento dekret i na takové těžce nemocné, kteří ačkoliv neleží, přece po
soudu lékařově přirozené lačnosti zachovati nemohou. A aby slova sv. Otce padla
v zemi dobrou, proto vyhlásil ještě listem posv. kongregace odpustků k biskupům
ze dne 10. dubna 1907. *k horlivým modlitbám a zvláštním pobožnostem za roz-
šíření zbožného obyčeje častého sv. přijímání a napomenul biskupy a kněze, aby
pili vynaložili k rozmnožení úcty nejsvětější Svátosti.*

Takovým způsobem sv. Otec Pius X. zve vřele k častému sv. přijímání
všecky křesťany: *dospělě i děti*. Významný dekret sv. Otce »*Sacra Tridentina
Synodus*« jest důležitým krokem k vykonání úkolu, který sobě vytknul hned
na počátku svého velepastýřského úřadu na stolici sv. Petra heslem: »*Omnia
restaurare in Christo.*« Chce, aby Kristus, jenž jest život sám, skrze svaté přijí-
mání co nejčastěji, denně, oživoval každého a takto obnovil život všech životem
svým jakožto chléb náš, chléb náš všech každodenní, živý a oživující.

Naskytují se ovšem *obtíže při provádění dekretu* toho zvláště u mládeže.
Na katol. sjezdu v Innomosti dne 11. září 1910 poslední shromáždění věnováno
bylo thematu: »*Nejsvětější Svátost a lid*«. Shromáždění tomuto předsedal biskup
litoměřický J. M. Josef Gross, a referát měl P. Michal Gatterer T. J. professor boho-
sloví na universitě v Innomosti. Potom následovala dlouhá, živá a velmi poučná
rozprava; referát i debata vyzněly v nadšení pro dekret sv. Otce a ukázáno, že
zdánlivé obtíže snadno při dobré vůli mohou být odstraněny. (»Kněžská debata
o dekretu o častém sv. přijímání« podává Jar. Ovečka T. J. v Eucharistii 1911
čís. 1—3.). Nařízení sv. Otce o častém, každodenním sv. přijímání dětí obšírně
probráno a vyloženo, námítky vyvráceny a na časovost častého sv. přijímání
dítěk poukázáno ve článku »Časté, každodenní sv. přijímání dětí« (SS. *Eucharistia*
1911 čís. 5. a 6. str. 87 a násl.).

Kterak *děti ochotně a rády plní přání sv. Otce* o častém sv. přijímání, dalo
by se uvést mnoho příkladů. V mysli však oživuje vzpomínka na *Eucharistický
sjezd ve Vídni* . . . Šťastným účastníkům tohoto světového kongressu ve svěží
paměti povždy utkví jeden z nejdojemnějších obrazů celé slavnosti — *sv. při-
jímání dětí*. Už koncem školního roku byly děti pozvány a připravovány. Byla
jenom obava, že leckteré děti, které se přihlasyly k sjezdovému přijímání, o sjezdu
samém jinak se rozmyslí. Ale přes nepříznivé počasí přišlo v některých kostelích
mnohem více dětí, hochů i děvčat, ku stolu Páně, než se jich původně přihlásilo.
Tak zvláště v jednom farním kostele v Leopoldově, čtvrti to židovské. V okresech
předměstských, jejichž školy navštěvují skoro výhradně děti sociálních demokratů,
skoro všechny děti přišly k sv. přijímání. V jedné farnosti z 2500 dětí chybělo
u stolu Páně jen 50, v jiné, málo menší, přišly skoro všechny. V pátek za deště
bylo v zahradách Švarcenberských 6000 dětí u sv. přijímání; všech dětských
přijímání bylo o sjezdu 120.000.

Jaké *účinky* má časté sv. *přijímání na děti*, to vylíčil na př. kardinál Mercier
slovy pronesenými k papeži dne 12. března 1909 u příležitosti belgické pouti
v Římě: »Zkušenost dvou let dokázala, že v mnohých farnostech a ve většině
našich vzdělávacích ústavů časté sv. přijímání přináší takové ovoce zbožnosti,
a mravnosti, jež převyšují daleko vše to, co jsme ve příčině té očekávali.«

Dr. Vincenc Harál, děkan ve Sv. Floriánu v Hor. Rakousích, měl roku 1913
na sjezdu kněží adorátorů linecké diecése referát o thematu: »*Poslušné plnění*

dekretů eucharistických požehnáním pro lid. Druhá část tohoto referátu pojednávala zvláště o účincích častého sv. přijímání na dítky. Referent rozeslal na ústavy v diecéších linecké, svatohypolitské, vídeňské, solnohradské prosbu a dotazník, jaké jsou tam poměry stran sv. přijímání chovanců. Ze všech s ochotou mu byly zaslány stručné i obšírné zprávy. Zprávy ty buď celé neb ve výtahu též referent podal a dospěl ke konečnému úsudku: »Ústavy, v nichž papežské dekrety o denním sv. přijímání bylo lze co nejúplněji uskutečniti, docílily u dítek i dospělých nejlepších výsledků a pocitují největší spokojenost z výborného účinku denního přijímání, ano, staly se jeho nadšenými velebiteli. Ony naproti tomu, které z nějaké příčiny nemohly denně přijímati a jen často tak činily, pocitily též podle toho méně dobrých účinků. Špatné výsledky však neukázaly se nikde. Ze zpráv různých ústavů jest viděti překvapující výsledky i u dětí nejzkaženějších. Vzдорovité a urputné děti stávají se mírnými a poslušnými. Zlodějské a nemravné děti při častém sv. přijímání i tyto vášně přemáhají a jim odvykají.« (»SS. Eucharistia 1914.«)

Dekret posvátného sboru »Sacra Tridentina Synodus« o častém a každodenním sv. přijímání dal podnět k tomu, že byl v červenci roku 1906 v Římě při kostele sv. Klaudia, kde jest kongregace kněží nejsvětější Svátosti, *založen spolek kněží zvaný »Lega sacerdotale Eucaristica«*, »Eucharistická liga kněží«, jehož účelem jest *naváděti věřící k častému a dennímu přijímání* podle úmyslu onoho dekretu. Svatý Otec Pius X. požehnal a pochválil založení »Eucharistické ligy kněží pro rozšíření častého sv. přijímání« a brevem ze dne 10. srpna 1906 obdařil ligu mnohými výsadami. Týmž listem spolek kanonicky zřízený při kostele sv. Klaudia v Římě povýšil na arcibratrstvo, aby mohl takové ligy jinde zřízené k sobě přivtělovati a jim výsady a duchovní milosti sdíleti. Hlavní sídlo arcibratrstva jest v Římě (Roma-160, Via del Pozzetto) při kostele sv. Klaudia, kongregace kněží nejsv. Svátosti; ale již 5. listopadu 1906 byla »Eucharistická liga kněží kanonicky zřízena a arcibratrstvu římskému přivtělena v Bolzanu (v již. Tyrolích) při kostele nejsv. Srdce Ježíšova, kde je táž kongregace kněží nejsv. Svátosti. Tam lze se také dáti zapsati do »Eucharistické ligy« pro rozšiřování častého sv. přijímání. (Eucharistisches Priesterbündnis zur Verbreitung der häufigen Kommunion. Bozen. Selbstverlag der Väter vom Allerheil. Sakrament 1910.) Mnohé výsady a duchovní milosti, na př. že mohou konati mši svatou již jednu hodinu před ranní zří a jednu hodinu po polední, podávati sv. přijímání až do západu slunce a m. j., kterými jest obdařeno arcibratrstvo »Eucharistická liga kněží«, svědčí opět o vřelé snaze svatého Otce Pia X., aby rozšířen byl zbožný obyčej častého sv. přijímání, ale jsou také hodny, aby přiměly mnohého kněze, aby se přihlásil za člena »Eucharistické ligy kněží«. (Adresa: Konvent vom Allerheiligsten Sakrament in Bozen. Südtirol.)

(Pokračování.)

Co jest demokracie?

(Podává prof. Dr. Lubomír Petr.)

Jediné století retrospektivy stačí, abychom uvědomili si ohromnost a rozsah změn, jimiž prošla lidská práce a s ní i sociální rozvrstvení lidstva. Nejpronikavěji působila změna ta přirozeně na třídu, která výroby a práce jest bezprostředně účastněna: na třídu dělnickou. Milionové těchto lidí prožily všechny

svízele a krise těžkého hospodářského a výrobního převratu, jehož nikoli nejmenším důsledkem jest nesmírná závislost pracujícího lidu na kapitálu, na továrně, na jejíž existenci jako na nitce visí i existence jeho.

S touto závislostí, jakož i s mechanisací práce těsně souvisí i všechna bezradostnost její. Dřívější patriarchální způsob drobné výroby, řízené organizacemi cechů, jež tvořily takřka rodinu se vši její bodrou srdečností a sociálně-charitativní činností, ustoupil organizacím strojové velkovýroby, v níž se člověk, jeho individualita a jeho způsobilost osobní ztrácí na minimum. Člověk stal se pouhým obsluhovatelem stroje, mechanickým výrobcem určité části tovaru, při jehož výrobě jest spíše potřebí zvykem nabyté zručnosti než myšlenek.

Také však i vnější okolnosti běrou dělníku radost z práce a života. Úsilí zužitkovati každou píď stavební plochy a docíliti z domu nejvyššího zisku, stěsnává dělnické rodiny do tmavých, smutných příbytků, jichž chudé zařízení tím nápadněji kontrastuje s přepychovým zařízením bytů bohatcových. Dělník má rodinu a téměř neví, co rodinný život jest, a zůstává nedotčen všemi prvky výchovnými, jimiž rodina působí na rodiče i na děti. Úbytek náboženského citění, zveličující a zdůrazňující cenu pozemských statků, rozmnožuje i nenávisť k vrstvám lépe situovaným. Dělníci vědí méně a méně o útěše, již poskytuje modlitba a naděje v život věčný. Vědomí rovné ceny všech lidí před Bohem, tato nejušlechtlejší forma lidského bratrství, jest dávno v očích dělnictva znehodnoceno. Věda v tom způsobu, v jakém se jim podává, řekla jim, že všechno na světě jest pouhý prach, pouhý vír atomů a energie, že není Boha, a člověk že jest jen nejvyvinutějším živočichem. Hospodářské nauky a věda staly se lidu autoritami daleko nemilosrdnějšími než byly za starších dob světské nebo církevní vrchnosti.

Ale jako sen zlatí na chvíli smutnou skutečnost, tak i bezradostnou existenci dělnických vrstev občas zachvívají záblesky jiných tužeb a nadějí. Nadějí, že sám lid se jednou vlády věcí zmocní.

V dobách, kdy západoevropské obyvatelstvo v úsilí o svobodu své osobnosti shledávalo nesnesitelným absolutismus knížat a úřadů, vystoupil *Jean Jacques Rousseau* s učením, že třeba dati lidu, co knížatům a úředníkům bude vzato, aby napříště vládla vůle lidu místo libovůle jednotlivých kast. Téměř v téže době prohlásili se obyvatelé Spojených Států neodvislími, a jejich příklad nesmírně přispěl k rozvinutí demokratických idejí, jež od té doby nebyly již s programu vzaty. Věda, jež proletáři brala mravní svobodu křesťana a hospodářskou svobodu samostatného muže, nabízela mu zdánlivě odškodnění v jiné svobodě, svobodě státního občana a suverénního lidu. »Prozatím jsi ještě v hospodářské závislosti,« říkala mu. »Ale až dospěješ ke vládě ve státu, pak se třeseš i hospodářskou svoji odvislost, do níž tě továrny vehnaly, pak změníš a upraviš si po své vůli všechen způsob výroby. Heslo toto se ujalo a podmaňuje si většinu dělnictva. *Rovností práv politických doufá proletář zase dosíci lidské důstojnosti.*

A tento sebeklam proletariatu učaroval i panujícím kruhům. Krom revoluce francouzské dospěla demokracie bez dlouhých válek občanských téměř všude k vítězství a k uznání svých idejí. Kdežto před Jean Jacques Rouseauem bylo jen několik švýcarských kantonů, jež honositi se mohly demokratickým svým zřízením, dnes je *demokratický celý nový svět, Amerika i Austrálie*. V Asii Čína

nahradila starou monarchickou vládu demokratickou ústavou správní. Jižní Afrika spravuje se demokraticky. V Evropě zastupují demokracii Francie, Portugalsko, Švýcarsy. Ve skutečnosti jsou demokraciemi i Anglie, Norvéžsko, Dánsko a Belgie, byť i z důvodů reprezentačních ponechaly v čele státu své dynastie. V Německu a Rakousku strana sociálně-demokratická a strany pokrokové, mající v programu zdemokratisování státní správy, jsou strany nejsilnější; avšak i strany ostatní ohrožovaly by se velmi rázně, kdyby byly podezřívány z nedostatku demokratičnosti.

Než všude tam, kde tyto lidové sny vytvořily novou skutečnost, všechna změna nepočínala v ničem jiném, než že dosavadní forma vládní byla zaměněna jinou. *Veškerenstvo státních občanů bylo prohlášeno za držitele státní moci a každý státní občan politicky uznán byl rovnoprávným se všemi ostatními. Jenže vykonávání státní moci bylo z pravidla celku, veškerenstvu, hned vzato a svěřeno volenému zastupitelstvu. To však ve skutečnosti nezastupuje všech státních občanů, nýbrž jen většinu, lépe řečeno, většinu těch, kdo svou politickou rovnoprávnost skutkem uplatňují; dost často jest to jen menšina.*

Jdeme-li věci na kloub, nedospěl k svobodě lid, jak mu bylo bájeno. Lid změnil jen svého pána: za šlechtickou nebo patricijskou třídu, jež mívala otěže vlády v rukou, nastoupila vláda mnohých.

Ale právě v této okolnosti tkví větší nebezpečnoství zneužití, než v kterékoli jiné správní formě. Kdykoli se stát zdemokratisoval, vždy záhy shledával nutným, činiti opatření na ochranu těch občanů, kteří nenáleželi k většině a jejím vůdcům. Tak Francie na př. snažila se původně předejiti zrůdnění své demokracie tím, že zřídila pečlivě sorganisovaný senát. Dnes, sotva po jedné generaci, vláda, aby se účinněji mohla brániti množícím se přehmatům, pomýšlí na uzákonění *volebního práva poměrného*. Právo to má i menšinám dopřáti vlivu na vládu a zákonodárství a má zjednatí jí aspoň možnost jakéhosi spoludozoru ve správě státní. Dosud však chybí zkušenost, zda ve státě tak velikém a lidnatém tento volební systém nebude mít za následek, že důležité zákony dosáhnou většiny jen za nesmírných obtíží, dosáhnou-li jí vůbec. Vedle toho přiči se tento systém podstatě demokracie, menšinám nepřející. — V poměrně malém Švýcarsku činí se dnes pokusy s dotazy z lidu a lidovými iniciativami. Tento způsob není však méně prost nedostatků než způsob francouzský a severoamerický, byť i v Severní Americe v poslední době docházel hojného napodobení.

(Pokračování.)

Výchova mládeže.

(Několik volných kapitol. Podává EM. ŽÁK.)

(Pokračování.)

Tedy *přípraviti dítko pro život jeho dospělosti*, toť všecken účel jeho vychování. Vlny života v jich různých barvách a síle daleko více však doléhají v pospolitý život rodinný nežli v sině školní. Rodina v různých vztazích, ve svém pestřejším složení: otec — matka — dítky, hoši a dívky, nemocní a zdraví, v různých oborech povolání otcova, zaměstnání matčina a prací dítek, je daleko věrnějším zrcadlem světa v celé jeho pestrosti a rozmanitosti, nežli škola, která

shromažďuje dítky různých povah, ale přece téhož pohlaví, zdravé, a v níž pravidelný rozvrh práce týden po týden po celý rok se opakuje. Proto znamenáme že děti z rodiny, v níž o domácí výchovu náležitě bylo postaráno, byť důkladné přípravy školní se jim nedostalo, vycházejí do života daleko lépe vyzbrojeni, nežli dítky, u nichž ať z pohodlnosti ať z nevědomosti rodičů všechny povinnosti vychování zůstaveny škole.

A není to jen vrozená láska k dítkám, jež rodičům i učitelům svorně ukládá připravit co nejlépe jich »živoucí pomníky« pro věk jich dospělý, je tu i *důvod národního vědomí, pravého patriotismu*. Horujeme o lepší, silnější a uvědomělejší generaci. O pokolení zdatnějším i šťastnějším. To však nevyroste pod zvukem hesel a trub. Zázrak opačný onomu u zdí Jericha, hroutících se za křiku oblehatelů, aby totiž ze země vyrůstaly náhle falangy lepších lidí, sotva se kdy stane skutkem. Zde jediné drobná, ale za to intenzivní práce u krbů domácích může vyplnit naše naděje. Jen tehdy, když všichni rodiče budou si vědomi svého velikého úkolu a pilně přiloží srdce i ruku k dílu, tehdy se vyplní náš velký vlastenecký sen o lepší budoucnosti národu. *Epiktet*, římský filosof v cářech otroka, později propuštěnec, velmi zřetelně se vyslovil, řka: *»Prokážete největší sluzbu národu, když pozvednete nikoli střechy domů ale duše občanů. Neboť je épe, aby velké duše přebývaly v malých domech, než aby nízké duše číhaly ve velkých příbytcích.«*

III.

Ale co je život průměrného člověka? Řada let, vyplněných konáním povinností, jež mu stav jeho ukládá — vše jedno ať na roli práce duševní či tělesné — souhrn jeho styků s těmi, kdo jsou kolem něho, trošek jeho občerstvení a oddechu, souhrn všech stavů jeho duše, jež okolí, v němž žije, v něm vyvolalo. A nad všemi jimi má zářiti heslo lidského života: *Štěstí*. *»Pro štěstí jsou lidé stvořeni a kdo je šťasten, má právo říci o sobě: Splnil jsem příkázání Boží na zemi. Všichni spravedliví, všichni svatí, všichni mučedníci Boží byli šťastni,«* praví *Dostojevský*. *I křesťanství vede k slunnému žití, ozářenému láskou k Bohu a k bližnímu, a daleko není tím, čím mnozí je mylně prohlašují, záporom a zakřiknutím plného života*. Slova *Kristova*: *»Pohleďte na ptactvo nebeské, jež neseje, nežne a neshromažďuje do stodol . . pohleďte na lilie polní,«* jsou toho nejvýmluvnějším svědectvím.

Nuž v drobné práci povolání najíti svoji spokojenost, svoje životní štěstí, tot vlastní cíl, k němuž mládež vlastně připravujeme. —

Snad tento názor bude se zdáti nejednomu příliš šosácky, střízlivý, že vede k výchově lidí, jichž celá existence má se pohybovati v příliš vyjetých kolejích života, jichž dráha je tak vyměřena a vytraisována jako železné koleje, po nichž zcela mechanicky pohybuje se parní stroi s množstvím vozů, plných nákladu nebo cestovatelů. Ale v pravdě není na světě jinak. Lidí, kteří by k »vyššímu« byli zrozeni, jest celkem malé procento. Geniů nemnoho se rodí. A talenty vzácné pružnosti a síly ukáží se samy, tak jako Achilles, od matky své v šaty dívčí ustrojený a mezi dívkami uchovávaný ihned se rozběhl z domu ven, jakmile Odysseus dal před okny zazniti válečné polnici. Jest jenom na těch, kdo bezpečně nadprůměrné talenty poznali, pečlivě je stříci a nedopustiti, aby jich životní síla byla dušena a utlumována. Ony samy cestu potom si najdou. Prorazí vlastní silou normální kruh výchovy rodinné i školní.

Ostatně netajme si toho, že valná část *»zázračných dělí«*, jež tu a tam na poli hudebního umění — a zřídka jen v oboru vědy — se vyskytují, nejednou ani talenty nejsou. Jest to jednostranný výcvik, krutý dress, k němuž dítě zvlášť svých rodičů — nejednou zcela zjištěně počítajících — tyransky je přidržováno. Násilím vypěstěná jich technika, omezující se na pouhou reprodukci naučeného, není ničím více nežli jakýmsi řemeslem vyššího druhu a nikoli uměním, které vlastně začíná teprve tam, kde přestává napodobení. —

Školní i domácí výchova může mít na zřeteli jenom život průměrný, obvyklé povolání dospívající mládeže. Nechci tím nikterak tvrditi, že sluší stále těchže paedagogických prostředků užívati a všechny žáky *»narážeti na jedno kopyto«* výchovatské metody. Tím by si opět vychovatel zasloužil vlastně názvu řemeslníka a nikoli myslícího umělce. Vždyť všichni jsme jiní, nikoli jen výrazem tváře, ale také povahou duše. A nenašel-li *Leibnitz* dvou listů téhož stromu zcela stejných a vhodných, marně bychom hledali lidí, jež by si navzájem mohli býti zrcadlem. A v tom právě vrcholí všechna dovednost vychovatská, aby rodina i domov našli onu pravou cestu k srdci i k rozumu dítěte, na níž všechny význačné vlastnosti dítěte dovedou harmonicky pěstiti v ucelenou, rovnoměrně vytvořenou povahu, v mravní individualitu. Jsou stromy a květiny, jež vyžadují zvláštní půdy. Jedny těžké a vlhké, jiné pískové a suché. Některé milují ostré paprsky planoucího slunce, jiné slabý stín a přití. Nejinak je i s pučícími ratoolestmi na stromu lidstva, s kulturou mládeže. Jedna potřebuje silících pohledů něžnosti a lásky, které by duši dodávaly odvahy a vytrvalosti a budily síly, jen pomalu a jako nesměle se probouzející, jiná přísnějších a bdělejších pohledů rozhodné a v ničem nepovolující autority, které by jako tmavé sklo rychlé klíčení a vzkypění mladých sil tlumily a zdržovaly. A jen jedno budiž každému způsobu výchovy společným základem: *láska k mládeži* a opravdová péče o její šťastnou budoucnost.

IV.

V době přechodu z dětství u věk jinošský a v jeho prvním rozvoji hoch potřebuje nejpečlivější výchovy. Duševní život počíná se tu samostatně vytvářeti, hoch vlastním svým rozumem usuzuje, ukazují se prvé známky jeho individuality, počíná jeho duševního odlišování. Je tu *mocná touha po samostatnosti*, která nejednou má za následek první odpor proti autoritě rodičů. Nejeví-li se slovem či chováním, aspoň jeví se v nitru, tiše revoltujícím proti náhledům a rozkazům jiných.

Tu je jistě na čase, aby jinoch důvody přístupnými byl o tom poučován, že to či ono, co se mu přikazuje, děje se v jeho zájmu a k jeho dobru. Je potřeba ukázati, proč to či ono se mu zakazuje a jiné zase nařizuje. Jediné tak poslušnost jeho, dosavad přikázanou jako kategoricky imperativ, lze proměnit v úkony svobodné, dobré jeho vůle a ochoty. *Vláda rodičů a učitelů má se tu poněkud přetvářeti v sebeovládání*, v němž jinoch z vnitřního popudu a dobrovolně konati chce to, co imperativně na něm se žádalo.

V době nynější nevede k cíli metoda bázně a strachu. Ostatně nevedla vlastně k výchově budoucího samostně jednájícího člověka nikdy — a z doby středověku jasným světlem svítil za příklad věkům budoucím výchovný ústav výborného paedagoga *Vittorina da Feltre*. Zván byl *»veselý dům«*, poněvadž m a d i c k á radost, čistá a upřímná vanula jeho prostorami. Panovala tam přísná

kázeň; ale smysl pro pořádek nebyl do mládeže hrozbami a tresty vtlučen, nýbrž všichni chovanci byli tak vedeni, že potřebu kázně ochotně uznávali a pro pořádek bylo nadšení. O této moudré kázní, pod jejíž jho jinoch ochotně hlavu klade, napsal znamenitý paedagog švýcarský *F. Girard*: »*Ve škole má se jinoch učití poslušnosti. Ale tato daleko nezáleží v tom, že se mládež zvířecky ohýbá pod ramenem silnějšího, ale že se dobrovolně zákonu podrobuje. Vždyť máme vychovávatí lidi a nikoli nerozumná zvířata. A jaká je tudíž úloha školy? Vštípití v mladou mysl nikoli strach, který pomine, ale úctu k zákonu, která trvá.*

Již sv. Pavel mluví o »*rationabile obsequium*«, moudré, rozumem uznané poslušnosti. A jsou to hlavně moderní školy americké, v nichž této zásady, aby žák uvykal nikoli býti ovládán jiným, ale sebe sama ovládal, je nejednou až k nejkrásnějším mezím šetřeno. *Mr. Hervey*, člen zkušební komise učitelské v New-Yorku, praví: »Nejvniternějším a nejvýzračnějším jest v každém dítěti snaha: býti samostatným. Proto je prvním a hlavním příkazem vychovatelským, k této snaze po samostatnosti, která dítě vede k tomu, aby žilo život svůj vlastní, míti náležitý zřetel. Proto žádný vychovatel neměl by se hroziti toho, když dítě činí námitky proti jeho názorům — jen když se to děje rozumně a slušně — ale měl by je s radostí vítati. Neboť není nic v paedagogice tak dotvrzeno jako to že dítě, které otec či učitel učili ve všem podlézati, později je v nebezpečí, že vůbec bude podlézavým a nesamostatným. A je to úloha vychovatele, aby snahu dítěte po samostatnosti nikoli dusil, ale třibil, ji oduševňoval a nikoli ničil.« Ve školách amerických snaží se dojiti k tomu, aby panovala zásada: »*Subordination ist not sacrifice, it is the highest success of the individual.* — *Podřízení se není obětí, ale největší pokrok jednotlivce.*«

A to je nejlepší ovoce vychovatelské práce, když svěřenec náš z vnitřního přesvědčení, ochotně a dobrovolně koná to, k čemu jsme jej vedli. Jen tehda jsme jej v pravdě vychovali, t. j. vypěstili v něm šlechetnou vůli, ušlechtilé snahy. Jeho přirozené dobré náklonnosti jsme posílili a získali mravnímu řádu a sebekázní. A to je cíl každé výchovy. Neboť »*vychovatel*« — jak dobře napsal *Nitzsche* — »*je osvobozovatel*«. Osvobozovatel jak od oněch vnitřních, v duši mladého člověka pučících vášní, jež elementární silou mohly by jej strhnouti na scestí, tak od oněch nebezpečných vlivů vnějších, které v okolí jeho se vyskytují a hrozí jej uchvátiti. —

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Z listů otcovských.

(Podává FR. JANOVSKÝ.)

„Otcové, vychovávejte syny
své v kázní Páně.“ Efes. 6, 4.

Prvními, od Boha ustanovenými učiteli a vychovateli dětí jsou rodiče; z školou jest dům otcovský. Jako rodiče dali z vůle Boží dítkám svým život tělesný, tak z téže

vůle Boží mají jim zprostředkovati i život duševní, poučováním a výchovou, pěstovati v nich život milosti, aby jim jednou, až dokončí pout pozemskou, vzešel život nebeský.

Proto Písmo svaté často připomíná rodičům tuto svatou povinnost. Tak na př.: Mojiš vstěpuje rodičům svatou povinnost, by vedli své dítky k lásce a bázni Boží, praví: »Slyš, Israeli, a hleď, abys činil, co přikázal tobě Hospodin, aby dobře bylo tobě a abys rozmnožen byl více, jakož slí-

bil Hospodin, Bůh otců tvých, Tobě zemi mlékem a strdí oplývající. Slyš, Israeli, Hospodin Bůh náš Hospodin jeden jest. Milovati budeš Hospodina Boha svého z celého srdce svého a ze vši duše své a ze vši mysli své. A budou slova tato, kteráž já přikazuji tobě dnes, v srdci tvém a budeš je vypravovati synům svým . . . » (V. Mojš. 6.) Šalomoun varuje rodiče, aby nenechávali chyb svých dítek bez přiměřeného a rozumného pokárání: »Kdo šetří metly, nenávidí syna svého, ale kdo jej miluje, v čas jej trestá.« (Přisl. 13, 24.) Sv. Pavel píše: »Otcové, nepopuzujte ku hněvu synů (a dcer) svých, ale vychovávejte je v kázni a terstání Páně.« (Efes. 6, 4.)

Převládá-li u matky láska k dítkám, jeví se u otce vážná autorita, a ty obě, láska i autorita, ladné u výchově dítek mají k blahu jejich časnému i věčnému napomáhati, tak jako tělo i duše člověka, jsouce ladně spojeny, mají mu dopomoci ku pravému štěstí.

Jak si liboval, jaký neskonalejší užitek z toho měl nedávno zvěčnělý *professor Contarde Ferrini*, že měl tak vzácného otce! Byltě *professor Ferrini* chloubou Itálie, chloubou všeho právníckého světa jakožto *professor římského práva* na universitě v Pavii. Nebylo mu rovného ve světě. Za krátký čas života svého — skonalt v 43. roce věku svého — napsal 160 děl a pojednání, jež se nesla celým učeným světem. Jak si ho učery svět vážil vidno i z toho, kolik učených společností pokládalo si za čest, míti jej svým členem. Taktě byl dopisujícím členem *Athenea* v Benátkách, řádným členem akademie v Modeně, čestným členem ústavu pro dějiny římského práva a akademie věd v Padově, skutečným členem lombardského ústavu pro vědy a literaturu. Jeho pojednání plnila vědecké časopisy italské i cizozemské.

Zároveň však stal se *Ferrini* i chloubou církve, byl jejím věrným synem a dospěl tak vzácných a velikých ctností, že se jedná o jeho blahověnění. Zaklad k obojí této velikosti *Ferriniově* položen v otcovském domě.

Bylt otec jeho *Rinaldo* váženým profesorem na polytechnice v Miláně; jeho díla »Technika tepla« a »Elektřina a magnetismus« přeložena i do francouzštiny a němčiny. Byl vzácného charakteru, vroucně zbožný, veliký dobroděj. Podle charakteru svého utvářel i povahu svého nejstaršího syna *Contarda*. Procházival se s ním jako

přítel s přítelem, chodíval s ním do kostela, do konferenci sv. Vincence z Pauly na dobrovolné ošetrávání chudiny. Matka *Ludovika* rovněž slynila zbožností a jemným chováním, naučivši se tomu již u svých hodných rodičů.

V 21. roce věku svého povýšen *Contardo Ferrini* v Pavii na doktora práv se zvláštním vyznamenáním. Byltě svou promoční práci napsal latinsky, a to o předmětu: »*Studium básnických děl Homerových i Hesiodových a dějiny trestního práva*.« Po jednomyslném usnesení právnícké fakulty pavijské uznána práce ta hodnou, aby vyšla tiskem, což se stalo roku 1881; vydána v Berlíně. Pavijský biskup *Riboldi* ptal se jednou *Ferriniho*, kdo že mu pomohl tak skvěle udělati doktorát. Tázaný ukázal veliký křtř, jež měl pod vestou na prsou. Roku 1883 již povolán za profesora římského práva na universitu v Pavii. Bylo mu 24 let.

Veliké bylo jeho předchozí vzdělání nejen právnícké, ale i klassické. Mimo latinu a řečtinu znal hebrejštinu, již se schvalně naučil, aby mohl Pismo svaté Starého Zákona čísti v původním jazyku; znal syrštinu, němčinu, francouzštinu, angličtinu, španějštinu. *Ferrinim* otevřel se studiu práv nový obzor. *Ferrinim* vzešla Itálii vzácná hvězda.

Professor Sagre z university parmské, první žák *Ferriniův*, taktě píše o svém učiteli: »Byl jsem jeho prvním žákem, kdyžž on, jakožto veliký znalec římského práva, jenom o čtyři léta starší mne, začal svou učitelskou činnost v Pavii, a tři léta naslouchal jsem svědomitě jeho přednáškám o pramenech práva. Z jeho přednášek, z jeho výtečné metody, z jeho ochotnosti, z jeho vzácného, vědě úplně zasvěceného života vzal jsem si povzbuzení bráti se stejnou s ním cestou a uložil jsem si přičiniti se, abych se stal hodným jeho blahověle a dokázati mu, že si mě od mistra zaseté nepadlo na zemi neúrodnou.«

V dalších letech působil na universitě v Messině a Modeně, až pak roku 1894 se vrátil do Pavi, aby byl blíže svých drahých rodičů, bydlicích v Miláně. Bydlel nyní u nich; do Pavie na přednášky jezdil vždy ve čtvrté ráno, zůstal tam do soboty, načež se vrátil na neděli a ostatní dny až zase do čtvrtka do Milána. Miloval své rodiče láskou přeněžnou; byl šťasten, velmi šťasten, že mohl

s nimi bydlet i a z jejich lásky se těšiti. Jaká vzácná podívaná byla na otce i syna, slovně učence, u stolů naproti sobě stojících ponořené do vědy! Otec zahloubán do věd přírodních, syn do římského práva!

Ferrini miloval život, miloval práci, miloval umění, miloval přírodu, jsa po všechna léta horlivým turistou a návštěvníkem A'p; avšak na smrt nikdy nezapomínal. V 25. roce věku svého projevil své plány do budoucna, podotkl skromně: »Rád také umru. Jaká to krásná podívaná, klidně a s důvěrou v Pána skonati! Ó závidění hodný pokoji klidného hrobu, hřbitove uprostřed malých hor, město mrtvých, stále svěcené zbožnými slzami! Ó šťastná chvíle, kdy poprvé Boha obejmú!« Jindy, jsa ještě professorem v Modeně, pravil professoru Olivimu: »Nejraději bych umřel v mé milé Suně.*) Kdyby mně zachvátila smrt zde v Modeně, obtěžoval bych příliš mnoho osob: rektora a professory university i úředové byli by k vůli mně vzrušeni. Avšak v Suně doprovodili by mě k poslednímu odpočinku jenom moji nejbližší příbuzní a vesničané, kteří umějí trpěti, umějí se modliti a dovedou duši skutečně pomoci.«

Přání to se mu splnilo. Skonal, svatě skonal v Suně dne 17. října 1902. Tvář jeho zachovala úsměv, jež po celý život bylo na ní vidati; kde kdo říkal: »*Umřel světec!*« Otec těšil zarmoucenou matku nad odchodem drahého syna: »Proč jsi tak příliš smutná? Považ, jak náš Contardo miloval Boha, jak ustavičně u něho dlel v modlitbě a rozjímání, jak ustavičně toužil jej spatřiti.«

Mnohým vzorným otcům nestačilo jenom svým slovem, svým příkladem, svou modlitbou usilovati o zdárné vychování svých dětí, nýbrž uložili tuto svou výchovatskou moudrost i do listů, aby i po jejich smrti mohly dítky slova jejich čísti a jimi se spravovati. Ale posloužili tím nejen svým vlastním dítkám, ale i mnohým jiným synům a dcerám, jimž se listy ony dostanou do rukou; posloužili i druhým otcům, kteří listy jejich budou čísti; posloužili i každému učiteli a vychovateli, kterýž ve svém úřadě jest jenom náměstkem, zástupcem otcovým. Všimněme si několika takovýcho listů otcovských. (Pokračování.)

*) Vesnička u jezera Lago Maggiore, kdež otec jeho byl koupil domek, aby jeho rodina měla na prázdniny nějaké venkovské přebývání.

SMĚS.

Příklad »klerikálních stran.« »*Věstník* ústředního spolku učitelských jednot ve svém čísle z 6. srpna dává všemu učitelstvu za příklad chování klerikálů, kteří rozdělení ve dva tábory, katolicko-národní a křesťansko-sociální učinili v společné schůzi na konci měsíce července konané slibný krok k taktickému sjednocení. Právě takto:

»Příklad z klerikálního tábora jest pro nás ukázkou, jak tiše prauje se jinde. Děje se tak nejen mezi klerikály, ale kdyby tomu tak bylo, bylo by to příkladem, že klerikálové jsou organizace opatrná, čilá, na všechny možnosti pevně se připravující.

Z různých společenských organizací skládá se národ. Nuže, jest jen tak bez širšího významu, když stav tak význačně pracující na kulturním poli slučuje se v jedno jediné těleso, když odmítá od sebe a překonává v plném vědomí vyšších cílů všechny dosavadní difference, když povznáší se nad vzájemné spory, když opouští půdu pouhých negací a vyhledává naprosto pozitivní práci? A když v lůně národa tvoří organizaci, která už svým příkladem musí mluvit o nutnosti jednoty národní? Dojista naše akce dojde pozornosti na všech stranách jako dílo *kladných* úsilí a nebude přehlížena ani teď v nuceném klidu, ani v příštích dnech, až zahájen bude ruch pravidelného života.

V soukromých laických kruzích, kde o podniku našem se již ví, dozývá naše myšlenka docenění snad většího, než dosud mezi námi. Ale i tu jsme přesvědčeni, že konec konců pronikne a stane se vůdcí ideou pro nejbližší dobu.«

Pány z »*Věstníku*« musíme na to upozorniti, že v otázkách školských naše dvě strany vždy měly *zcela shodný program*, t. j. náboženskou výchovu mládeže na základě vyznání, jemuž dítky náležejí. Dva učitelské »pokrokové tábory«, z nichž jeden má za orgán »*Věstník*«, druhý »*Učitelské noviny*« mají rovněž v otázce školní výchovy týž program: *školu beznáboženskou*. Pod tímto heslem jsou už dávno v jediném táboře, a jenom osobní nevráživost je dělí. Ovšem mezi učitelstvem křesťanským a nevěřícím, protináboženským, sotva kdy jednotu bude možno docíliti. r.

K úpravě učitelských platů. Širší společný permanentní výbor českých zemských organizací učitelských usnesl se 11. července t. r., aby podána byla zemské správní komisi žádost za aktivování předlohy školské komise *císařským nařízením dle § 14*, když dnes na zavedení normálních ústavních poměrů v naší vlasti rení pomyslení. Referent dovozoval, že tento krok musí býti schválen bezpodmínečně i těmi, kdo jsou vyslovenými autonomisty, poněvadž tím snažíme se o definitivní schválení toho, co bylo schváleno autonomistickým sborem par excellence!

Je viděti, že tento § 14 říšského zákona přece může býti někdy vítaným! r.

Úkol malých národů v dějinách lidstva. Profesor fysiologie na pražské universitě *dr. Frant. Mareš* vydal v »Lidových rozpravách lékařských« knihu: »*Výživa lidstva ve světle fysiologie*«. V závěrečné stati tohoto spisu praví: »Malo početný národ bývá prost hříchů proti životu pýchy a panovačnosti, třebas ne z přirozené ctnosti, nýbrž pro nedostatek hrubé síly. A tak spíše dojde ku ctnosti, hledaje svou oporu ve spravedlnosti. Nejvyšší kulturní ideály bývaly pěstovány právě u malých národů. Čím méně je četný národ, tím vzdělanější mohou být jeho nejširší vrstvy. Takový program vytklý českému národu jeho buditelé a jemu zůstane též věrný. Problém malého národa jest problém kulturní, jehož rozřešení nestane se žádnou mocí, žádným násilím. Snaží-li se malý národ o vyšší kulturu lidství, o zlepšení života, o potlačení nenávisti a nepřátelství, o spravedlnost a věrnost, nemá se čeho báti. *Právě od malých národů může vyjít usmíření, jako vychází od dětí, a tím dojde jejich život i před tváří velkých svého posvěcení.* Starost o naši národní kulturu, aby nevzala zkázu z nenávisti a zlosti zuřící právě světem, jest nyní vyšší než starost o výživu. Tato slova v pojednání o výživě stůjte tu jako modlitba ke stolu, které nikdy nepomijeli naši staří hospodáři.« r.

Svědectví Bismarkovo o ženách. Kterési dáme vyslovil se Bismark o úkolu žen takto: »Čím jsem se stal, stal jsem se zásluhou své ženy. Ctím každou ženu, která nás může vysoko povznášet, která nás učí mravům a náboženství, nám zachovává naše ideály a vplítá nám nebeské ruce do pozemského života. Chtěl jsem připou-

tati vzdělanou ženu k politice, ale nejsme k tomu dosti zralí; jsme dosud v plenkách. Naše královna Louisa prováděla také politiku, ale politiku čistého srdce: svou vlast chtěla učiniti velkou, bohatou a moenou; žádnou lidskou bytost jsem víc nectil. V jejím saloně shromažďovali se moudří a ušlechtilí duchové všech národů. Kéž by naše vznešené a vzdělané dámy opět chtěly pěstovati takovou politiku! Nemají se plésti muži do řemesla, ale mají míti na něj vliv, mírniti jej a vésti k dobru. Dříve bývala dělána v salonech dam politika; ale byly to většinou ženy, jež nebyly dobré a čisté, jež také měly na zřeteli účely sobecké. Takových žen nechci, nýbrž jen ženy s čistým srdcem. Přijde však den, kdy ženy budou vyzvány, aby spolupůsobily. r.

LITERATURA.

Kneippovy byliny léčivé s názvy lidovými, s udáním, kde byliny ty rostou, kdy kveou a proti kterým chorobám jako thé, prášky nebo kapky atd. se doporučují, jakož i inde osvědčené léky domácí.

Zajisté každý nám dá za pravdu, nazýváme-li přírodu největší, nejpůlnější a nejlacinější lékárnou. Jde však jen o to, jak z jejich nepřeberných pokladů těžiti a těchto pak vhodně a správně použiti. A k tomuto účelu nejlépe nám poslouží Cyrillo-Methodějským knihkup. Gustav Francel v Praze právě vydaná knížka »Kneippovy byliny léčivé«, sestavená prof. Janem Ježkem, která již po třetí, tentokrát v rozšířeném vydání, koná pouť mezi náš lid, aby mu byla dobrým domácím přítelem ve všech potřebách. Pouhým nahlédnutím do seznamu vidíme, jak bohatým obsahem knižka ta se honosí. Nalézame v ní rady, kdy a jak máme každou léčivou bylinu sbírat, sušiti neb pěstovati, které části byliny můžeme vhodně používati a zároveň připojen podrobný návod o přípravě thé, prášků, kapek, mastí a jich užití v případě té které nemoci, jakož i jiné osvědčené léky domácí. Ke každé bylince udány jsou též názvy lidové.

Nebude zajisté domácnosti, v níž by tato populárně psaná a zajisté velice potřebná knížka chyběla, zejména při její velice levné ceně 1 K 30 h, poštou 1 K 40 h.

Spisek vyzdoben roztomilou obálkou.

Jiří Skalecký.

Vychovatel* vychází l. a 15, každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemi 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratelé dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Výchovné povinnosti přítomné doby. — Pius X. — příznivec katechetů. — Co jest demokracie? — Výchova mládeže. — Feuilleton. — Směs.

Výchovné povinnosti přítomné doby.

Nynější válka, jediná svojí rozlehlostí, prudkostí, svými technickými pomůckami, vrhá svůj reflex po celém světě. A nejsou to pouze velká města, centra politických a hospodářských zájmů, ale i odlehlelé dědiny, ba i osamělé chaloupky, jež nesou na sobě šlepiče železného Marta, jenž rozletěl se světem.

Přirozeně, že i všude ve škole vidíme zájem mládeže o události válečné; že i v myslích a srdcích žactva obrazy se veliké události doby. A opravdový vychovatel věru by ani nebyl hoden svého úkolu, kdyby událostí těchto si nevšímal a nesnažil se co nejvíce z nich vytěžit pro vypěstění budoucího charakteru mládeže. Je potřeba, aby *mládež správně a jasně naučila se hledět na ohráňující a dalekosáhlé jevy na poli válečném*. Ale spolu též nutno, abychom vážné a citlivé duševní nálady její, kterou kupíc se událostí vyvolaly, dovedli využít pro utváření její povahy a jejího citění.

V tom smyslu má dnes školní výchova trojí úkol. Předně musí poukázati na ethické, mravní hodnoty války; vytknouti, kteréctnosti v nitru řádného člověka válka posiluje, spolu která nebezpečí jsou v ní skryta. Dále třeba je jasně vytknouti, která úskalí tají se ve válečných úspěších pro *budoucí* rozvoj národů. A konečně je upozorniti mládež, že jednou všechny příčiny, které působí nevraživost a roznitily válku tolika národů, bude třeba odstraňovati a že bude úlohou příštích dob, hledati a znovu utkávati pásky sblížení a spojení znepřátelených národů, aby lidstvo mohlo zase svoje kulturní a mravní poslání v plném a účinnějším ještě dosahu plniti než dříve. —

Pokud první úlohy se týče, nejbližší a každému nejpatrnější mravní následek války je ten, že jí *podivuhodně se budí smysl pro celek a národní jednotu, jakož i láska k vlasti*. Pohled na výkony válečníků, na všechnu tu činnost, jež rozvíjí se na frontě i za frontou, ukazuje, že každý musí a má pro celek národní přinášeti oběti. Heroická obětavost vojska, bojujícího nikoli za svůj zájem, ale za prospěch celého národa a celé říše, pobádá nás, abychom se ze své izolace vybavovali, přemáhali sobectví a každou individuální uzavřenost, a chápali, že jenom

v celku a sloužením celku každý jednatel má svojí cenu, ba všechn svůj životní zájem. Tento *proti-egoistický účinek války* jest, co nejsnáze každý pochopí a má též jím se řídit.

Ovšem ti, kdo takřka na vlastním těle přímé následky válečné lítice zakusili, jichž majetek zkažen, příbytky pobořeny, úroda polní zničena, daleko lépe cítí, že všechny pozemské statky mají relativní, pomíjející cenu. Bědou dojati jejich přátelé tím ochotněji podávají jim svojí pomocnou ruku. Neštěstí sdružuje lid a obměkčuje jich srdce. Čeho lidé za normálních poměrů nikdy by se nezřekli ve prospěch druhého, o to rádi a obětavě se dělí v době války. To často slyšíme o vojínech v poli, to platí i o *nevojínech*, jichž půda doma stala se polem bitevním. — Opačný však účinek nejednou má válka na ty, kdo žijí daleko od válečného jeviště. Přirozené stoupání cen plodin, surovin, různých tovarů a požívatin budí u nich nezřízenou spekulaci, lichvu, hrabivost a bezcitnost. Stát musí se vkládati mezi producenta a konsumenta a dočasným zákonem, výstrahami a krutými tresty regulovati ceny denní tržby. To je černý stín, jež válka vrhá daleko za frontu.

Na tyto zjevy válečné doby na poli ethickém jistě je včasno ve škole upozorniti. *Válka je oráč a rozséváč zároveň*. Ničí mnohou špatnost, která jako rez usadila se v duši člověka, a dává v ní vzkličiti obětavosti a heroismu, *ctností altruistickým*. Ale také působí opačně, podněcujíc u nesvědomitých lidí hrabivost, sobeckost a nejhorší ziskuchtivost. —

Ještě účinněji lze v nynější době působiti na vytváření charakteru mládeže tím, že občas poukážeme na *významné epizody, osvětlující odvahu, hrdinnost, obětavost a trpělivost vojinů*. I když musíme doznati, že ničící následky války jsou daleko větší nežli její vlivy tvůrčí, přece zas nelze popřít, že *doba válečná je vysokou školou heroismu*. Ona budí vědomí naprosté povinnosti, ukázněnosti a vážnosti, jež je v přímém kontrastu s ledabylostí, pohodlností a lehkomyšlností, jimž v době pokoje slabý člověk tak lehkou podléhá. Jest velmi vděčno příklady tohoto heroismu na poli válečném mládeži uváděti, aby byly jí vzorem a na nich posilovala svojí vůli v pevnosti, v statečnosti a trpělivosti. Budiž uveden aspoň jediný příklad.

List polní pošty oznamoval toto: Stalo se, že mezi operací, kterou konal lékař se svým personálem v polském kostele, na ten čas proměněném v lazaret, narazil granát na chrámové okno a vybuchl. Malta, kamení, rozbité sklo hlučně padaly na podlahu. Někteří z přítomných instinktivně se krčili k zemi, jiní zalézali pod operační stůl, jiní buď v sakristii nebo za oltářem hledali útočiště. Jenom operaci provádějící lékař a jeho asistent zachovali obdivuhodný klid. »Zde se operuje,« poznamenal chladnokrevně vrchní lékař a assistující lékař připojil: »Každý zůstaň na svém místě.« Tato slova měla netušený účinek. Uprchlý personál zpod stolu, ze sakristie a z úkrytu za oltářem vracel se ke své povinnosti. Klidně, jakoby se nalézali v operačním sále nějaké kliniky, pokračovali nyní všichni ve své práci, zachycovaly cévy operovaného, stírali krev a sešivali svalstvo na zbývajícím pahýlu jeho nohy.

Takový příklad má v sobě velký výchovný vliv. Tu se ukazuje onen veliký heroismus, který se nejvíce rozdáváním ran, ale jich léčením. Zde je potřeba ukázati, kterak ti lidé dospěli k takovému klidu a statečnosti, že ani nebezpečí smrti nedovedlo jich odvrátiti od přesného konání povinností. (Pokračování.)

Pius X. — příznivec katechetů.

(Píše FRANT. KOŠÁK.)

(Pokračování.)

Logickým důsledkem dekretu ze dne 20. prosince 1905. jest další dekret svátostné kongregace ze dne 8. srpna 1910. »*Quam singulari Christus amore*« vydaný z rozkazu Svatého Otce Pia X. o tom, v *jakém věku mají dítky přistoupiti k prvnímu sv. přijímání.* (Text dekretu viz »Ordinariátní List arcidiecése pražské« 1910. č. 9. str. 99 a násl.; český překlad 1911. str. 53 a násl.). Z důležitého dekretu toho uvádíme jen několik míst, odkazující k úplnému textu jeho v Ord. Listě.

»S jakou něžností Kristus Pán zde na zemi dítky miloval, zřetelně dokazují četná místa sv. evangelia. S nimi pobývati, do náručí je bráti, jim žehnati, bylo jeho rozkoší. Nemile nesl, když jich učedníci odmítali a káral je za to důtklivým slovy: »Nechtež maličkých přijíti ke mně a nebraňte jim, nebo takových jest království nebeské.«

Majíc toto církev katolická na paměti, hned od počátku trvání svého snažila se maličké s Kristem Pánem sblížití svátostným přijímáním, kterým přisluhovala jim již jako nemluvnatům.

Od tohoto zvyku bylo později v církvi latinské upuštěno, a dítky přistupovaly ke stolu Páně teprve pak, *když poněkud k užívání rozumu přišly a jakousi vědomostí o nejsv. Svátosti si přivlastnily.* Tento nový řád, dříve již na několika synodách místních přijatý, schválen byl slavně na všeobecném sněmu lateránském IV. r. 1215.

Sněm tridentský nezavrhne starého zvyku přisluhovatí sv. přijímáním dítkám před užíváním rozumu, rozhodnutí lateránské potvrdil a klatbu vyřkl nad těmi, kdož by jinak smýšleli.

Avšak časem vyskytlo se pak mnoho mylných náhledů a politování hodných zlovyků vzhledem k tomu, jak určití onen věk, kdy dospívá kdo k rozumu nebo nabývá schopnosti rozeznávací. Někteří soudili, že jiného věku třeba k přijetí svátosti pokání, jiného ke sv. přijímání. Ke svátosti pokání domnívali se, že dostačí věk, kdy člověk dobré od zlého rozeznáváti dovede, a tudíž hříchu jest schopen; ke Svátosti oltářní však že vyžaduje se věk dospělejší, větší znalost víry a důkladnější příprava duševní. A tak dle různých místních zvyků a lidských názorů se stalo, že ustanoven jest k prvnímu sv. přijímání věk tu deseti neb dvanácti, tu čtrnácti neb ještě více let, kdežto chlapci a dívky mladší ze sv. přijímání zůstali vyloučeni.

Takovýto zvyk, kterým věřící křesťané od stolu Páně pod záminkou, že se takto brání zneuctění této vznešené Svátosti, zdržováni byli, stal se příčinou mnohého zla. Tak se stávalo totiž, že dětinná nevinnost od objetí Kristova odalována, nebyla sílena pokrmem života vnitřního; a toho také ten následek byl, že mládež nemajíc ochrany a vystavena jsouc tolika úkladům, ztrácela svoji čistotu a upadala ve hříchy dříve, než poprvé svatého tajemství okusila.

Nejhorším však na té věci jest, že na některých místech dítkám, které ještě nebyly u sv. přijímání, velebná Svátost ani na smrtelném lůžku způsobem pokrmu na cestu do věčnosti se nepodává, a dítky ty pak, když umřely, a jako nemluvnata pochovány byly, oloupeny bývají o přímlyvy a modlitby církevní

Aby tedy dívky již od útlého věku k Ježíši Kristu přilnuly, jeho život žily a ochranu našly proti nebezpečnostem zkázy, proto posvátná kongregace, již svěřena jest péče o svaté svátosti, ve všeobecném shromáždění ze dne 15. července 1910 uznala za dobré následující pravidla o prvním přijímání dítek, jež všude zachovávatí dlužno, stanoviti:

1. *Věk rozeznávací* pro sv. zpověď i pro sv. přijímání jest ten, kdy dítě rozumně uvažovati počíná, to jest *kolem sedmého roku*, třeba i o něco dříve nebo později. *Tou dobou počíná závazek plniti obojí příkázání o zpovědi i přijímání.*

2. K první zpovědi a k prvnímu přijímání *netřeba plné a důkladné znalosti nauky křesťanské*. Dítě však později jest povinno časem celému katechismu dle svých schopností postupně se přiučiti.

3. Znalost náboženství, jaká se na dětech vyžaduje, aby se přiměřeně k prvnímu přijímání připravily, pozůstává v tom, *aby tajemství svaté víry, každému ke spáse naprosto nutná*, svým duševním schopnostem *přiměřeně pochopily*, aby dále *posvátný chléb od obyčejného chleba*, k pokrmu tělesnému sloužícího, *rozeznávaly a s tou nábožností, jakou jejich věk s sebou přináší, ke stolu Páně přistupovaly.*

4. *Povinnost plniti příkaz* sv. zpovědi a sv. přijímání, která dítě víze, *spadá zvláště na ty, kdož o ně péči míti mají*, tedy na rodiče, zpovědníka, učitele a faráře. Dle katechismu římského přísluší připustiti dítě k prvnímu přijímání otci neb jeho zástupcům a zpovědníkovi.

5. Těm, kdož péči o dívky mají, *jest dbáti, aby dívky po prvním přijímání častěji, ano, možno-li i denně*, jak si toho Kristus Pán i církve svatá přeje, *ke stolu Páně přistupovaly* a aby to činily s takovou zbožností, jaké ve věku svém jsou schopny.

6. *Dětkám*, majícím již rozum, *v nemoci nechat se nejsvětější Svátost podávat na způsob pokrmu na cestu do věčnosti, nechat se jím posloužiti posledním pomazáním* a zapovídat se pochovávatí je obřadem, jakým se pohřbívají nemluvnata.

Všechno to, co kardinálové posvátné této kongregace ustanovili, sv. Otec Pius X. ve slyšení dne 7. srpna 1910 schválil a dekret tento vydati a prohlásiti přikázal. Jednotlivým pak *biskupům nařídil, aby jmenovaný dekret nejen duchovenstvu oznámili, nýbrž též i lidu každoročně v době ohlašování velikonočního příkázání v mateřském jazyku předčítati dali*. Jakékoliv jiné nařízení, tomuto odporující, pozbývá nadále platnosti.◀

(Pokračování.)

Co jest demokracie ?

Podává prof. Dr. LUBOMÍR PETR.

Zneužití a přehmaty v demokratických republikách nedějí se však vinou lidu. Lid choval se v nich dosud pokojněji než v jiných vládních útvarech. Poskytnutí všeobecného práva hlasovacího, jež mu umožňuje časem politicky se uplatniti a ozvati, politickými agitatory živěná naděje ve zlepšení jeho situace, státem a demokratickými institucemi udržované v něm sebevědomí potlačují, jak se zdá, v demokratických státech revoluční choutky lidu. Příčina častého zneužívání a pokaženosti státních zřízení demokratických jest spíše *slabost jich samých a nesprávnost předpokladů, z nichž se při demokratisaci velikých států bylo vyšlo.*

Kultura a vzdělanost jednotlivých vrstev jest u velikých národů příliš různá, napětí mezi skutečnou sociální nerovností a theoretickou politickou rovnoprávností příliš silné, aby demokratické smýšlení mohlo přes noc všecken lid prostoupiti a držitele moci k tomu přiměti, by hospodářské své převahy ve veřejném životě zjištěně nezneužívali. Slabost státních zřízení jeví se však především v tom, že v demokraciích jednotlivá státní ústrojí, komora, panská sněmovna, říšská rada a jak se všecka jmenují, směřují a z pravidla dospívají k tomu, že jiné státní orgány vysílují nebo úplně pohlcují. Pojem lidové svrchovanosti má za nutný důsledek, že parlament, poněvadž se mu nerozumným způsobem přisuzuje výučné poslání zastupovati lid, nedá se prakticky na jednotlivá, určitá práva omezovati. Všude opakuje se zkušenost, že se parlament nezastavuje před žádnou pravomocí jiného ústavního orgánu a že znenáhla všechnu státní moc strhuje na sebe. Lze prohlásiti za zákon demokratického vývoje státního, že *každá demokratická ústava ve velikém státě přirozeně směřuje k tomu, aby se přetvořila v demokracii parlamentní*. Průběh tohoto vývoje jest nejpoučtejší dokumentován proměnami francouzského ústavního života v letech 1875—1882. Jednotlivosti ještě určitéji vystupují v jiných zemích. Nesnášlivost, kterou lidová zastupitelstva osvědčují svým »hořejším sněmovnám«, projevila se nejlépe ve vítězném zápase anglické dolní sněmovny se sněmovnou horní.

Parlamentní demokracie jest ze všech vládních forem nejhorší. »Le culte de l'incapacité« nazval Francouz *Faguet* knihu, již o ní napsal. Pocit odpovědnosti, jehož síla jest pro zdraví a výkonnost státu rozhodující, mizí v něm v téměř poměru, v jakém demokratisace velikého státu postupuje.

Nejen monarcha se svými rádci jest demokracií pomíjen nebo docela odstraňován, ale i úřednictvo jest jí ve své činnosti ochromováno. *Parlament* mluví sice do všeho, tlačí se při řešení všech otázek do popředí a neustává ujišťovati, že přejímá zodpovědnost za všechna usnesení. *Ale jeho početnost, nedostatek zkušenosti, a zvláště jeho původ z voleb nedopouští nikdy, aby se v něm vědomí zodpovědnosti náležitě vyvinulo*. Většině jeho údů bude se vždy nedostávatí dostatečného vzdělání průpravného i vnitřního zájmu i citu povinnosti pro zákonodárnou a dozorčí činnost, na niž si nárok činiti smí, protože rozmar lidu nebo politická strana jim k vítězství ve volbách byly pomohly.

Hned v první parlamentní demokracii, již se nynější kulturní svět dožil, převzal za ni parlamentní výbor, *konvent*, otěže do rukou. V základě vzato, má každý parlament svůj výbor pro obecné blaho. Vždycky jest to *malý kroužek vůdců stran a čilejších poslanců*, jenž ostatním delegátům technickou převahou v užívání parlamentních zvyků a triků ruce spoutává a jenž tím nerušeněji za celý parlament jedná, čím početnějšími frakcemi jest parlament rozdroben. Ale takové odstavení poslanců k pouhému hlasování dobrých, několika vůdčími kollegy způsobené, nemění tvářnost parlamentní vlády v jejím rozdílu s vládou iných státních forem. Dynastie, nepodléhající ovzduší a nízkým vášním všech volebních příprav, udržuje se v čele svého národu, jestliže mu dobře a spravedlivě vládne.

Poslanec, jenž v krátkých lhůtách musí se stavěti před novou volbu svých voličů, vychází tím jistěji z volební urny jako vítěz, čím více rozvíjí agitace a čím lépe rozumí umění demagoga; *neboť lid lze snadněji rozhoniti než vésti.* Uznáním vůdcům stran zaručuje arci jich jméno opětnou volbu do parlamentu. Ale co je jim to platno, nevrátí-li se do sněmovny v téže síle a v témž počtu jejich strana? A právě toto *věčné respektování volebně taktických hledisek na úkor hledisek politických podvazuje vědomí odpovědnosti poslanců, neničí-li ho docela.* I v tom případě tudíž, kdy poctiví a politicky myslící muži své strany vedou, nejsou tito vůdcové zbaveni nutnosti, stále dbáti toho, aby si svou stranu zachovali a udrželi.

Ale nebudiž zapomínáno, že téměř ve všech zemích dostávají se v popředí stran politikové z povolání, kteří v parlamentě bezohledně jen obstarávají zájem své strany. A tomuto utváření věci lze tím méně postaviti hráz, že členové parlamentu nesmí býti poháněni k zodpovědnosti, ač jim přísluší právo dáti do obžaloby každý jiný orgán státní.

Za takových okolností státní život nejen doznává újmy na své jednotě a výkonnosti, ale pozbývá i svého účelu. Cizorodé, nepolitické zájmy zmocňují se ho. *Parlament přestal býti orgánem státním jako přestal býti zástupcem národa. Stal se prostě nástrojem stran.* Dříve vzdělání politických stran prospívalo parlamentům, ulehčujíc jejich složení i jejich práci. Dnes strany *pohlcují* parlament jako byly pohltily ostatní státní orgány. Úplnění stran ve věčném jejich zápase vzájemném a docílení pokud možno největší kořisti pro příslušníky strany, stává se podstatným cílem politické činnosti.

Hasbach v knize *»Die moderne Demokratie«* ukázal velmi případně na tyto známky parlamentního vývoje. Nejbezpečnějším a nejpatrnějším účinkem pokroků strany v její organizaci jest vydání voličů, národa, na pospas tyranii kliky politiků z povolání. Jejich mzda záleží v úřadech a jiných výhodách, jež od své strany dostávají. Politika těmito organizacemi stává se *živností a obchodem* se vším jejich příslušenstvím.

Ztrátou mandátu pozbývá celá strana spousty výhod.

Na živnosti se žádá, aby svého příslušníka, když ne poctivě, aspoň slušně živila. V našem případě daří se živnosti nejlépe, jestliže strany parlamentem nejen zákonodárství ovládají, ale i vliv vykonávají na složení vlády. Následkem toho ve Francii a ve Spojených Státech přetvořila se vláda se vším svým správním aparátem ve volební těleso, jež většině, v té době u vesla jsoucí, neocenitelné služby prokazuje a jen velmi zřídka selhává.

Leží však v povaze moderního hospodářského života, že žádné živnostenské odvětví nemůže býti pěstováno izolovaně.

Bezprostředním sousedem v živnosti politika z povolání jest *tisk*. S ním o závod řídí tisk veřejné mínění a žije z něho stejně jako politický, živnostník. Co sněmovna mluví, proniká jen skrze tisk ke sluchu voličů, a nikdy neukazuje se strana svým voličům jen v tom světle, ve kterém by před ně předstoupiti chtěla, nýbrž i v tom, do kterého ji staví tisk. Oposiční list je tiž odstraniti než poslance, vývoji strany se vzpírajícího. *Redaktor velikého listu udává ve všech demokratických státech politickému vývoji mnohem účinněji směr*

než vůdce strany. Tisk, nikoli politikové, zasadil v posledních letech minulého století ve Francii stranám pravice tak hrozné rány, jimiž je zatlačil do menšiny. Záhy se proto mezi stranami a tiskem vyvinulo zájmové společenství. Tisk vyžaduje šetrného zacházení. Inseráty a tiskové objednávky hojně ho docházejí. Pečuje se o jeho rozšíření. Doručují se mu zprávy sensační ceny, vyhrazují se mu ochotně mandáty a výnosné úřady; v Severní Americe místa vyslanecká.

Služby, jež si prokazuje tisk a strana, jsou průhlednější než vzájemné služby politiků z povolání a **velkokapitálů.** V Severní Americe někdy provádějí své obchody společně, někdy se vzájemně vykořisťují. Pozemky jsou společně za laciný peníz získávány a za drahý státu a obci postupovány. Rovněž dělí se oba kontrahenti o výdělek ze státních a obecních dodávek. Často bývá velkokapitál tím odškodňován, že se potlačí nebo aspoň neprovádějí zákony, velkokapitálu břemena ukládající. Zadarmo se to arcíť neděje. Někdy zase dochází k výnosům a nařízením jen proto, aby mohlo býti trpěno jejich přestupování a aby za to k účelům strany mohly býti peníze sháněny.

V upravenějších, evropských poměrech Francie, vztahy velkokapitálu a politiků z povolání se poněkud zjemnily, v podstatě však jdou za týmž cílem jako ve Spojených Státech. Socialista *Delaisi* dokazoval ve své knížce *»La démocratie et les financiers«*, že francouzští politikové z povolání dali se úplně do služeb velkokapitálu, arcí za odměnu vydatného účastenství v jeho finančních obchodech. Podle *Delaisiho* dnešní francouzský parlamentarismus není již než španělskou stěnou, již velkokapitál staví mezi sebe a národ, aby ze státu mohl neslýchaným způsobem kořistiti. V parlamentě a senátu, ač hlasovací právo jest všeobecné, tvoří velkokapitalisté nebo jich příbuzní desetinu všech poslanců. Nemalý vliv na sněmovnu vykonává velkokapitál tím, že nejohravnější poslance-právníky všech stran pověřuje velmi výnosným zastupováním svých velikých podniků. Prvním významným typem takových *Députés avocats-conscils* byl *Waldeck-Rousseau*. Jeho dědicem byl socialista *Millerand*. Hledaným jeho konkurentem byl do své volby za presidenta republiky — *Raymond Poincaré*. (Pokračování.)

Výchova mládeže.

(Několik volných kapitol. Podává EM. ŽÁK.)

(Pokračování.)

V.

Puřící vášně! Slovo hrozné, máme-li na zřeteli ony neovládané touhy, které strhují člověka v mravní záhubu a činí jej otrokem vlastních žádostí. Je to jako první rez na květu, záhubná mšice na štěpu, který sliboval bohatou žeň. Bylo by ovšem trdnou, kdyby nebylo možno ony prudké touhy svéstí tak, aby člověku nebyly závadou v jeho mravním zdokonalování, ale jeho individuální vývoj spíše podporovaly. Ale jsou-li již dány takřka do vínku každému člověku, jistě že Tvůrce dal mu je dědictvím proto, aby pravým směrem vypěstěny, mohly u něho býti nejmocnějším zdrojem činů rázných a dobrých. —

Stává se nejednou, že dospívající hoch svoji fysickou sílu jeví hřmotivou chůzí, pod níž vše se otřásá, drsnou řečí, hlučným zavíráním dveří a podob. I škádlení a trápení zvířat — na první pohled kruté a surové — nejednou má

původ v tom, že hůch vlastně okazuje svoji nadvládu a přesilu nad okolím. — Je potřeba mu okázati, jak těchto svých sil *v domácích službách* může uplatnit. Vysvětlíte mu, že v ovládání fysických sil projevuje se vzdělání člověka daleko lépe, nežli v modním šatě, klobouku, hůlce a podob. Naučte jej, že sluší dvěře přidržeti a nikoli lomozně je přiraziti, když je zavírá, a že i dle této nepatrnosti lze vždy poznati slušného a jemného člověka. Vysvětlíte mu, kterak v hotelích, kde cizinci různých stavů a vzdělání se scházejí, ihned lze poznati nevzdělaného a hrubého člověka. Dle lomozu a hluku, který působí, když jde chodbou, když se myje, svléká, dvěře otvírá a zavírá a podob. Je to hrubé, poněvadž tím ruší ony, kteří snad více ještě po klidu touží nežli on. A je to vůbec osvědčeným paedagogickým prostředkem, když dítě povzbuzujeme a snažíme se v něm vyvolati zálibení v tom, co je ušlechtilé, nežli abychom je stále kárali a haněli. I vlastní chyby, když na jiných mu na ně ukážeme, daleko lépe vidí a špatnými shledává, než když mu stále zrcadlo stavíme před oči. — —

Stále se mluví o *výchovné síle příkladů*. Verba movent, exempla trahunt. Slovo nahne, příklad stáhne. Nuž třeba i v těchto drobných projevech vzdělání a duševní ušlechtilosti býti mu povzbuzujícím vzorem.

Nestačí, aby otec a matka byli jemnými a pozornými pouze ve styku s lidmi cizími, kteří snad na návštěvu zavítali v jich dům; ie potřebí aby i vůči svým vlastním dětem rovněž takými se jevíli. Býti drsným k vlastním a hned rázem obrátiti, když někdo cizí dvěře otevřel, je osudná dvojakost, nebezpečná přetvářka. Proč by otec či matka, žádající nějaké služby, i k vlastnímu dítěti neměli se obrátiti se slovem: Prosím? Proč nežádati za prominutí i vlastního syna tam, kde jiného za ně žádati velí pouhá spravedlnost? Či domníváte se, že by to bylo na úkor otcově autoritě? Právě k oné mravní sankci řádného a správného jednání nejvíce přispěje, když i otec a matka tolik se jí podrobuje, že i vlastní dítě dovede žádati za prominutí. To jest ona veliká vychovatelská zásada: »Mravní řád je něčím svatým, vznešeným.« Všichni stejně mu podleháme. A rodiče mají se nejprve před ním skláněti, chtí-li, aby byl vždy posvátným i dítkám. — —

Pro výchovu jinocha učinili jsme mnoho, když naučili jsme jej *sebeovládání*. Je to ona vzácná síla ducha, jež jej zdrží, že nereaguje ni na silné popudy, jež dráždí ať jeho sílu fysickou či hněv a podob., a spolu že duch jeho pevnými otěžemi tlumí každou žádostivost těla. — *J. Foerster* ve své výborné paedagogice ukazuje na příkladech ze všedního života, kterak jinocha lze k sebeovládání naváděti. »Při vyučování upozornil jsem hochy na to, že hned ráno, kdy s chvatem svoji obuv chťi zašněrovati a při tom uzlíky se jim tvoří, mají nejlepší příležitost ukázati svoji trpělivost a vládu nad svými nervy. V dnešních dobách není pravým hrdinou ten, kdo uzlel po příkladě krále Alexandra přerázne, ale který ve svém dūmyslu a trpělivosti dovede jej rozvázati.« —

Jako vzácný vzor hrdinného sebeovládání v nejedné čítance parádne *Mucius Scaevola*, který na znamení, že muk se neleká, klidně vztahuje ruku nad plameny ohně a při tom ni rysem ve tváři neprozrazuje bolest, která jej svírá. Nelze z tohoto příkladu, pro jinocha dosti dalekého, čerpati poučení pro všední život a každodenní příhody? Náš jinoch není přec starý Říman a bylo by též snad zbytečno, aby na znamení neohroženosti ruku nad ohněm si páliil. Ale možno mu při této příležitosti ukázati, že nemá se podávati každé, často

i nepatrné bolesti a hned ztráceti všechnu duševní sílu a čilost. Bolení hlavy, zubu, nepatrná nevolnost zdá se mu často dostatečnou příčinou, aby povinností svých zanedbal a nešel za svojí prací. Je to bázeň před každou bolestí, že dnešní jinoch zbaběle dává se na útěk. Ó, starý Římane, jak příklad tvojí neobyčejné síly vůle vybledl! —

Týž bystrý paedagog při té příležitosti ukazuje, jak velký paedagogický význam mají *nařízené církevní posty*. Jsou pravidelným cvičením se v sebeovládání. A byla to právě askese, pravidelné a vytrvalé odepírání žádostem těla, — jméno hrozné jediné tomu, kdo účel askese nechápal, — jež vytvořila nejsilnější a nejnepoddajnější povahy. Americký psycholog a paedagog James radí, aby jinoch dobrovolně si uložil, že každý den něco vykoná, co je mu hodně proti mysli, aby tak sílu vůle své cvičil. A John Stuart Mill praví: »Kdo si nikdy nedovedl odepřít, co je mu dovoleno, do toho nelze bezpečně se nadít, že vše si odepře, co dovoleno není. A nepochybuji, že opět jednou budou ditky a mladí lidé přidržováni k takému otužování, jako v starém věku se dalo, aby dovedli své choutky přemáhati, nebezpečím vzdorovati a dobrovolně bolesti snášeti; a to vše jen jako prostředek výchovy.« —

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Z listů otcovských.

(Podává FR. JANOVSÝ.)

(Pokračování.)

Tobiáš (kolem r. 700 př. Kr.) byl poctivcem doma, ve své vlasti Palestině, a zůstal poctivcem i v cizině, Assyrii v městě Ninive, kamž za dnů krále Salmanassara s manželkou svou i se synem a s druhými nešťastnými krajany byl zaveden do zajetí. Ač v zajetí žil, neopustil cesty pravdy Boží, sloužil věrně Bohu pravému, ujímal se chudších, veleochotně konal skutky milosrdenství. Nemaťomyslně v neštěstí, když pozbyl všeho majetku; ba když i o život mu ukládáno, když i oslepl. Zkoušel ho Bůh, jako se zkoušívá zlato v ohni. Znamenitě v té zkoušce obstál. Z té doby pochází naučení, jež dal svému milému synu, mladému Tobiášovi, a jež jako vzácný otcovský list jest čestně zapsáno v Písmě svatém na věčnou památku:

»Slyš, synu můj, slova úst mých a je v srdci svém jako základ založ. Když vezme Bůh duši mou, — pochovej tělo mé, a v poctivosti mítí budeš matku svou po všechny dny života jejího; nebo pomněti máš, jaká a jak veliká nebezpečnost trpěla pro tebe v životě svém. A když i ona doplní čas života svého, pochovej ji podle mne. Po všechny pak dny života svého

v paměti měj Boha a varuj se, abys nikdy nesvolil k hříchu, a abys neopouštěl přikázání Pána Boha našeho. Ze statku svého dávej almužnu a neodvracuj tvář svou od žádného chudého; nebo tak bude, že ani od tebe nebude odvrácena tvář Páně. Kterak budeš moci, tak buď milosrdný. Budeš-li mítí mnoho, dávej mnoho; jestliže málo mítí budeš, také i z mála rád udělovati hleď. Odplatu jistě dobrou skládáš sobě ke dni potřeby. Nebo almužna od všelikého hříchu i od smrti vysvobozuje a nedopouští duši jíti do temnosti. Doufání veliké bude almužna před nejvyšším Bohem všechněm, kteří ji dávají. Vystříhej se pilně, synu můj, všelikého smilstva. Pýše nikdy nedopouštěj, aby panovala v tvé mysli, aneb v tvém slovu; neboť v ní počátek vzalo všeliké zahynutí.*)

Kdožbykoli tobě něco dělal, hned zaplať mzdu jemu, a mzda dělníka tvého ať nikoli nezůstává u tebe. Čeho nechceš, aby od jiného dalo se tobě, hleď, abys ty nikdy jinému nečinil. Chléb svůj s lačnými a chudými jez a z oděvu svého nahé přikrývej. Chléb svůj i víno své nad pohřbem spravedlivého ustanov.**)

*) Andělé totiž i první lidé hříchem pýchy milost Boží ztratili a padli.
**) Starí strojíli při pohřbu hody a krmili při tom zvláště chudé, a to za duši zemřelého.

od něho, aby cesty tvé spravoval, a všechny rady tvé ať v něm zůstávají .

Neboj se, synu můj; chudý sice život vedeme, ale mnoho dobrého mítí budeme, jestliže se báti budeme Boha a jestliže odstoupíme od všelikého hříchu a budeme-li dobře činiti.* (Tob. 4.)

»Tedy odpověděl Tobiasš otci svému a řekl: »Všecko, co jsi mi přikázal, učiním otče.« (Tob. 5, 1.)

A věru tak učinil; byl hodným synem hodného otce. Otec zemřel maje 102 léta . . a syn jeho, když vyplnil devadesát a devět v bázni Boží, s radostí pochovali ho.)* Všecko pak přibuzenství jeho a veškeren rod jeho v dobrém životě a svatém obcování trval, takže příjemni byli tak Bohu, jako lidem, i všechněm bydlícím na zemi.« (Tob. 14, 16. 17.)

Anglický král *Jindřich VIII.* (1509 až 1547) byl původně horlivým zastáncem pravé víry katolické proti bludům Lutherovým. Napsal proti němu apologii sedmera svátostí, začal od papeže Klimenta VII. vyznamenán čestným titulem »*defensor fidei*« (obhájce víry), kterýž titul králové angličtí podnes mají na svých zlatých a stříbrných mincích.

Než pojednou, po 17letém pravém manželství, žádal v Římě, aby jeho dosavadní manželský sňatek s Kateřinou Aragonskou byl zrušen a nové manželství s dvorní dámou Annou Boleynovou mu bylo dovoleno. Papež Kliment VII., jako věrný strážce nerozlučitelnosti stavu manželského, rozhodně odmítl hříšnou žádost královu. Jindřich se pomstil. Anglii od Říma odtrhl, sebe prohlásil za hlavu církve anglické, rozvod s Kateřinou provedl a Boleynovou za manželku pojal (r. 1533). Jemu jako duchovní hlavě Anglicka musila se skládati *supremátní přísaha*. Kdo mu nepřisahal, anebo oprávněnosti druhého jeho sňatku neuznával, byl popraven. Měl po sobě šest manželek: dvě zapudil, dvě popravil, dvě umřely smrtí přirozenou. Dal usmrtili 12 vévodů a hrabat, 164 šlechticů, 2 kardinály, 2 arcibiskupy, 18 biskupů, 500 kněží a mnichů a asi 70.000 poddaných.

Nejpamátnejším z těchto mučedníků byl *Tomáš Mórus*, kancieř kráľův, slavný právník a učenec, pro své výtečné spisy zvaný »ozdobou Anglie«.

Když se Jindřich VIII. prohlásil hlavou církve anglické a s Annou Boleynovou se oženil, poděkoval se Mórus z úřadu kancléřského, nejpřednějšího to úřadu v celé říši, a odebral se do svého zatiší v Chel-seji poblíž Londýna; nikoli aby si odpočal, nýbrž aby se připravil na hořký kalich utrpení a smrti mučednické, kterou mu chystal král odpadlík. Když na něm za nějaký čas žádáno přísahy, nepřisahal. Odveden do žaláře, do *Toweru*. Tam se modlil, četl, psal.

Myslili, že se dá obměkčiti prosbami své nejmilejší dcery Markéty; dovoleno jí, aby otce v žaláři navštěvovala. Modlivali se spolu — jako andělé, rozmlouvali vážně. Řekl jí otec: »Moje svědomí jest pevné a pokojné. Jsem si jist svého spasení, jako že jest Bůh nad námi. Ať si mne potká jakékoliv utrpeí, budu se těšiti, že nebudu musít později v očistci dlouho strádati . . Modlím se za vás za všechny, drahé dítě, abyste Pánu Bohu horlivě sloužili, abyste ve službě té, jako já, radost a pravé štěstí spatřovali. Modlete se však i vy za mne, abychom se jednou shledali v nebesích.«

O čem nebylo možno ústně pojednat, bylo napsáno. Marně přicházely za Moorem do žaláře komise královské, aby ho přiměly k povolnosti a k souhlasu s počínáním královým. Nepovolil. Proto odsouzen.

Tento byl rozsudek: »Pan Tomáš Mórus buď z Toweru na procezen vlečen do Tyburna, tam oběšen, zpola živ sňat, rozčtvrcen, hlava pak na londýnském mostě budiž vystavena.« Rozčtvrcení pak změněno ve stětí. Poprava vykonána 6. července 1535. Císař Karel V. zvěděl, že Mórus popraven, zvolal: »Nejlepší město své říše byl bych obětoval, abych byl získal tohoto muže svým službám!« Církev svatá uctila ho slávou blahoslaveců. Přecťeme si několik listů Moorových.

Gonellovi, učitelé svých dítek, napsal: »Ochraň jich od propasti marnivosti a pychy. Ať se běhají cestou pokory a skromnosti. Kéž jich nezastřeší lesk zlata. Sličnosti tělesné ať nezohavují nečistotou, ale též ať jí klamně nezvěšují ničemnými prostředky. Ctnosti přísluší první místo, druhé vědě, a tož především té, z níž se naučí bázni Boží, lásce k bližnímu, skromnosti a pokoře.«

*) Těšice se ze šťastné a dobré smrti jeho.

Vědecké vzdělání dítek Mórových bylo v pravdě klassické. *Erasmus Rotterdamský*, důvěrný přítel rodiny Mórovy, napsal Fabrovi: »V Chelseji poblíž Londýna zbudoval si Moorův venkovský sídlo; než řekl bys spíše: Toť Platonova akademie! Já však dokládám: *Toť praktická škola křesťanského náboženství!*«

*

Seč byl, vyučoval otec dítky též sám. Nemohl-li pro práce úřední, byl-li vzdálen, povzbuzoval je písemně, aby si svědomitě hleděly ctnosti a vědy; psával všem ve spolek, zahrnoval je všechny titulem »*Má škola*«. Tak čteme v jednom takovém listě:

»Tomáš Mórůs posílá své celé škole srdečný pozdrav! Vidíte, jak jsem si pomohl, abych co nejkratceji všechny vás pozdravil. Bylo by zbytečno, Vás jednotlivě jmény jmenovati, ježto Vás všechny tak miluji, že nikdo nezůstane nepozdraven. Láska moje nemá jiné pohnutky, než abyste si pilně zjednávaly vědomosti; neboť věda a vzdělanost pojí mne k Vám pevněji nežli pokrevní příbuzenství. Jsem velice potěšen, že jste příčiněním pana Nikolasa zdárně pokročily u vědě hvězdářské. Jen pokračujte ještě dále v této tak podivuhodné vědě. Když pak denně zíráte na hvězdy nebeské, kéž i Vaše duše v nebi přebývájí, zvláště v tuto svatou postní dobu.«

*

V některých listech napomíná svých dítek, jako by prorockým duchem již napřed viděl strasti a pohromy, jež přikvačí na drahou jeho vlast. Píšeť: »Souzeno-li vám, drahé dítky, dožítí se dní, kdy nespátíte vůkol sebe dobrého příkladu, kdy ctnost bude trestána, nepravost odměňována, vězte, že věrnost k Bohu a k církvi svaté ve smutných těch dnech bude vám dvojnásob záslužnou.«

(Pokračování.)

SMĚS.

Naším odběratelům. Pro technické překážky nynějších poměrů, nedostatek personálu sazečského, obtíže s opatřením potřebného papíru z továren, jakož i neposlední příčinou: zdražení materiálu i práce, nebylo nám možno číslo z 15. září vydati. Doufáme pevně, že naši věrní abonenti nesaže tyto blahovolně uznají, a zůstanou di ale našimi upřímnými přáteli. Nutnost

redukce periodických publikací, nejen odborné literatury, ale i denního tisku všeobecně se uznává, a jistě stane se skutkem. My, seč naše síly stačí, budeme k tomu pracovati, aby náš časopis při nezvýšené ceně předplatní vycházel jako dosavad. —

r.

Časopis čítankou. »Věstník« učitelských jednot ve svém čísle z 3. září přináší kuriosní návrh, aby školní čítanka byla nahrazena časopisem. Čítanka je prý velikým kamenem úrazu pro svrchovanou zásadu paedagogickou: »Vyučuj zajímavě.« — »Čítanka je pro žáky nejen nezajímavou, ale i nezájímavou, ba i zastaralou, a to z několika příčin. A přece pro školu a všechno, co s ní souvisí, má na prvním místě platiti také svrchovaná zásada, aby se řídila duchem a pokrokem času.«

K tomu jenom podotýkáme, že dovedný učitel umí každému článku dáti život, i když se mu jeví »čítanka zastaralou«. Lenošivému učitelu ani »školní časopis« píše a živosti, nepřidá. Vážní lidé přímo perhorskují onu »novinářskou vzdělanost«, nesoucí často znamení povrchnosti, mělkosti a měnlivosti v názorech, která na úkol odborných knih a vědeckých revui se šíří. Svět se topí v novinách, a přece jeho pravé vzdělanosti v poměru k této četbě nepřibývá. Ma-li škola býti obrazem protichůdných názorů, teorií a hesel, jež ve světě na sebe narážejí, o tom snad není již potřeba debatovati. »Dílno pravé lidskosti« nemá s tímto virem pranic společného.

r.

Válka a stoupání cen životních potřeb. Mimořádné doby velikých socialních politických a vojenských převratů měly vždy vliv na zdražování životních potřeb. A tak je i letos. Déle než rok zdražují se enormně všechny existenční prostředky, a bylo-li dříve uměním při skrovném platu vyjítí, nyní stává se to skoro nemožností. Bylo by proto nejvýš na čase, aby povolané úřady a sbory všimly si těch, jim přiměřeně k požadavkům doby mzdu regužují, a hleděly jim jich existenci tím čioním způsobem usnadniti. Korporace jednotlivé valně by si získaly vděku, kdyžby usnadnily učitelstvu koupi viktualii *hromadnou objednávkou* a jich prodejem za rezižní cenu. System »přídavku« není dnes časovým. Stav učitelský sotva je tak materiellně opatřen, aby si mohl k domácím pracím opatřiti služku a poslati ji k některému ob-

chodu, aby tam několik hodin na zakoupení mouky, chleba a j. čekala, a pak třeba s prázdnými rukama vracela se domů. Tu funkci má nyní manželka učitelova, matka či sestra katechetova, anebo učitel sám. A k tomu nemá času a také s jeho povoláním se to nesrovnává. Dnes nejtěžší (xistenciální boj nevede dělník, hlavně ne tovární dělník, nebo řemeslník, živnostník, průmyslník, ale »střední stav«, úřednictvo a učitelstvo. Spravedlnost žádá, aby mu bylo nějak pomozeno a ulehčeno. Vlastenecké sbírky, humanitní potřeby, vyvolané válečnou dobou, naň doléhají a appellují nejvíce, a ono obětavě je podporuje. Je žádoucí, aby povolání kruhy toho si všimly a k polehčení nynější jeho existence učinily každouci kroky.

Učitelské jubileum. Duševní vůdce »Učitelských novin«, p. *Václav Beneš*, »naplnil 26. září půl století svého života«. K oslavě tohoto památného dne v dějinách českého školství uveřejnil »Učitelské noviny« úvodní článek, který celé české veřejnosti otevírá teprve oči o zásluhách tohoto vychovatele, o němž mimo jeho nejbližší okolí a stoupence strany sociálně demokratické sotva kdo v národě věděl. Z úvodníku vyjímáme toto:

»Varhantictví bylo nerozlučnou součástí učitelství a to součástíku namnoze rozhodující při postupu na čelná místa škol venkovských. Učitelské porady okresní počínaly ještě namnoze vzýváním Ducha svatého, učitelský život otáčel se kolem kostela, církevní hudby, farských hostin. Učitelstvo bylo ve svých požadavcích co nejskrupulejší, tichoučké, skromňoučké. Přidaná padesátka ke služnému byla jeho ideálem.

Vyburcovati učitelstvo z tohoto stavu poniženosti, vytknouti mu důstojné požadavky, vzpřímiti jeho šíje, zvednouti jeho sebevědomí, bylo naléhavým požadavkem. Založený ústřední spolek učitelský sledoval od začátku tento program, ale nesoustavně, ojediněle a nahodile na parádních sjezdech a tu i tam v učitelském časopisectvu. Teorisovalo se správně o organizaci, jejím cíli a prostředcích. Převést však šedou teorii v zelený strom životní praxe, učiniti slova teoretických programů a článků živým sytícím chlebem — tento úkol čekal Beneše, který s Frumarem se dostal v čelo obrozující se organizace.

Beneš formuloval první určitě a jasně stěžejní požadavky akademického vzdělání,

plných občanských práv a služného dle hodnostních tříd státního úřednictva. Vybojoval sankci těchto požadavků celou učitelskou organizací. Přesvědčivým slovem, živou agilitou v okresních jednotkách, novinařským svým působením rozproudil neobyčejný ruch stavovský pro uvedená desideria.

»Na poli osvětové práce vykonal Beneš více, než celé odbory osvětového svazu.« (Poněvadž tyto nyní musí zahálet, a kde pracovaly, nebylo ještě vždy jasno, zda to byla práce opravdu osvětová.) Beneš je mezi učitelstvem tím, kým orel mezi ptáky. Proto mu »Učit. noviny« přejí »volný čislý vzduch k dalšímu dlouhému létání.«

Prátelům misii! Družina sv. Petra Klavera pro podporování všech katolických misii černošských v Africe přeložila svou filiálku a administraci »Echa z Afriky« (posud na Hradčanech 33) na *Zbořenec Praha II, 281*. Zde se s dikem přijímají dary peněžní pro africké misie, předplatné na časopisy »Echa z Afriky« (ročně 1.30 K.) a »Malý Černoch« (ročně 1 K.) přilásky za podporovatele Družiny (roční příspěvek 2 K.), a za *účastníky mešního svazu* (jednou pro vždy 1 K.). Tamtéž možno odevzdati darované předměty, jako: paramenty, kostelní prádlo, šatečky pro děti černošské, staniol, upotřeбенé známky a t. d.

LITERATURA.

Bojem k vítězství. Duchovní knížka pro vojiny. Napsal P. Fr. Žák, T. J. Cena brož. 24 h, polotuhá 32 h, v plátně 40 h. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze.

Vkusně vypravená knížka tato (128 str.) obsahuje mimo obyčejné modlitby též úvahy pro vojiny velice přitupně volené, jako: »Duchovní zbroj«, »Přísaha«, »Bratrství«, »V poli«, »Ženy«, »Alkohol«, »V boji«, »Raněný«, »Odevzdanost«, »Povzdech k Pánu Ježíši«, »Poslední boj«, »Odevzdání se do vůle Boží«, »Modlitba v neštěstí«, »Modlitba za padlé druhy«, »Modlitba za vlast« atd. Škoda, že spisek tento nevyšel o něco dříve. Ale i nyní upozorňujeme na něj všechny ty, kdož k vojsku jsou povoláni — a pošleme ho příbuzným a známým, jimž bude zajisté vítaným průvodcem! Budou nám za to velice vděčními. Doporučujeme rádi.

Šeb. Rada.

Vychovatel* vychází 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletě 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 26 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumnům, klerikům a studentům slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nehran. Rukopisy pro hlav. list, správy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákov, prof. na Smíchovské, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jeřábek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetický přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchovské 992.

Výchovné povinnosti přítomné doby. — Pius X. — příznivec katechetů. — Co jest demokracie? — Výchova mládeže. — Feuilleton. — Směs.

Výchovné povinnosti přítomné doby.

(Pokračování.)

Kdekoli v nynější době na poli válečném setkáme se se zářivými vzory udatenství a statečnosti, je třeba vždy se tázati: *Kterak vlastně vyrostl tak vzácný charakter*, který žádným nebezpečím nebo hrůzou před smrtí nedá se zvrátiti od plnění svých povinností? Či dovede snad člověk, který se dá každou mouchou, jež kol něho bzučí, každým ptákem, který vedle něho letěl, každým hlukem z ulice, každou nepříjemností nebo malou bolestí, anebo každou myšlenkou, která náhle v jeho nitru se vynořila, vyrušiti ze své práce, zachovati v ohni granátů chladnokrevnost a svoji povinnost vyplniti až do konce? Anebo spíše bude mezi těmi, kteří zalezou při okamžitém nebezpečí pod stůl? —

Je proto potřeba z příkladů heroismu, který shledáváme na poli válečném, mládeži ukázati, že právě *přesné vykonávání drobných povinností jest jedinou zárukou toho, že člověk později dovede i velké a důležité povinnosti řádně plniti*. Při svých malých úkolech musí již mysliti na velké úkoly života, jichž ty nesčetné nynější drobné práce jsou obrazem a k nim průpravou. Zbabělost či statečnost, útek od praporu či heroismus nerodí se teprve na poli válečném, ale připravují se v malých a všedních úkolech života. Každý úkol, každá povinnost v útlém věku, dle toho, jak jsme ji vykonali, k tomu připravuje. V mládí každý stojí jako *Herkules na rozcestí*, aby volil mezi nestálostí či věrností v konání svých povinností, mezi útekem či vytrvalostí, mezi smyslem pro své povinnosti či neplodnou těkavostí a věrolomností.

Ve válce právě *ukázněnost tvoří divy*. Přesné zapadání všech funkcí, z nichž jedna podmiňuje druhou, jedna je základem druhé, a všechny spolu organicky spojeny, je první a hlavní podmínkou úspěchů a vítězství. Kdo vzpomene, že právě tato ukázněnost, přesnost, tento pořádek způsobil, že nejednou početně menší vojska vítězně přemohla velkou přesilu nepřátel, nejlépe vidí, jakou cenu má disciplína a intelligence.

A tato *ukázněnost* byla připravována dávno před válkou *školou, výchovou, pořádkem ve škole i v domácnosti*. Němci neříkají bez příčiny, že bitvu u Sádové

r. 1866. »*vyhrál učitel*«. Přesnost a otecká přísnost, s kterou mládež ve škole naváděl ke konání povinností, měly valný podíl na válečném úspěchu mladého vojska.

A právě kdo význam intelligence a ukázněnosti na poli válečném má na zřeteli, ten všechnu disciplinu, pořádek a přesnost v rodině i ve škole, v dílně, v úřadě, dovede oceniti v zcela novém světle. Ten nebude hned v každém školním zařízení viděti bezduchou pedanterii a puntičkářství. Školní řád nebude se mu zdáti potlačováním dětské svobody a vlastní vůle žákovy, ale v něm viděti bude průpravu pro *všechna velká budoucí vítězství v životě*.

Je třeba ukázati žákům, že každý, kdo přesně dostaví se na své místo, byť to byla pouhá schůzka se spolužákem, každý, kdo svoji úlohu bezvadně vykoná, kdo přesně a statečně vytrvá na svém místě a při své povinnosti i tehdy, když sta vábných hlasů jej svádí jako Odyssea plujícího kol ostrova Sirén, ten již náleží k oné nepřemožitelné armádě, která v cizí zemi koná divy ukázněnosti a disciplíny. Tento pořádek nebyl dán jenom s hůry; nebyl také jediné vypěstěn na vojenském cvičišti nebo na dvoře kasáren, neboť, je-li kdo v konání svých povinností váhavý a loudavý, toho ani kasárna nepřetvoří. Ale tisíce a tisíce těchto mladých mužů konaly skrytě, věrně své všední povinnosti, celou svojí duší konali každou práci. *Spatřovali svoji čest ve své přesnosti a spolehlivosti*. A to vše, co dříve bylo očím světa skryto, vyšlo na jevo, když nastala nejtěžší zkouška zdatnosti a síly národa; když odbila velká hodina, v níž se rozhoduje o osudech národů snad na staletí.

A při tom přesnost, ukázněnost, odvaha jedněch působila kouzelnou silou na ostatní. Jeden rozněcuje se příkladem druhého. Vojín viděl příklad úředníka, dělníka, strojvůdce na dráze; každý je na svém místě celý, do posledního okamžiku stojí tu v povinnosti, dokud druhý podle předpisu jej nevystřídá. Tento pořádek sílí a dodává důvěry. Ti všichni, kteří konají přesně své povinnosti náležejí k vítězí armádě, byť i nikdy ani na bojišti nebyli. I ti »*vyhrávají bitvy*«. I oni činí národ nepřemožitelným.

Ovaha v nejtěžších hodinách národu jest jenom velkou, viditelnou výslednicí denní odvahy a statečnosti v konání všedních povinností. Jen kdo cvičil se překonávati pokušení, protivenství, nepříjemnosti a konflikty v denním svém životě, ukáže se pravým hrdinou v rozhodných okamžicích pro celý národ.

Tento *heroismus válečný výchovně aplikovati na heroismus v bojích všedního života*, jest paedagogickou povinností všech, kdo chápou význam doby a chtějí, aby mládež z ní čerpala ethické síly pro život dospělý. (Pokračování.)

Pius X. — příznivec katechetů.

(Píše FRANT. KOŠÁK.)

(Pokračování.)

Dekret sv. Otce »*Quam singulari*« vzbudil všude nemalý rozruch nejen mezi katolíky, nýbrž i mezi nepřáteli víry, kteří se chápou každé příležitosti, aby náboženství očernili a zostudili. Nepřátelské listy dokazovaly, že novým nařízením se profanuje víra, že děti jsou hnány k sv. přijímání, ač o něm nemají nejmenších znalostí, nebo aspoň porozumění. U nás v Čechách to byl zvláště německý »*Reichenberger Zeitung*«, jehož články byly pramenem českých liberálních listů.

Brněnský spolek učitelů na své valné hromadě dne 22. března 1911. *podal protest proti časnému přijímání dětí* k zemské školní radě moravské, který však byl zemskou školní radou zamítnut.

Auřak i katolíci a kněží, zejména v *krajinách severních*, ve Francii a Německu, kde až dosud chodívala mládež k sv. přijímání v posledních letech návštěvy školní (mezi 12. a 14. rokem), *oddávali se obavám*, že by dívky předčasným sv. přijímáním mohly zneuctíti toto sv. tajemství, protože nejsou tak dospělé, jako na př. dívky v jižních krajinách, kdež dívky dříve dospívají. V Německu liberální *»Kölnische Zeitung«* psala proti dekretu, a orgán centra *»Kölnische Volkszeitung«* ho neuveřejnila. Když jí to bylo vytknuto, odpověděla, že pro Německo se očekávají změny.

Tyto obavy donesly se také sv. Otci Piu X. Učinil tak římský dopisovatel katolického listu francouzského *»Univers«*, jenž pak uveřejnil svou rozmluvu s papežem o novém výnosu. Při té rozmluvě *sv. Otec prohlásil: »Dítky mají právo přijímati našeho Pána, jakmile přijdou k rozumu. Tento věk — my jsme to ve výnosu připomněli — se může měnit. V severních zemích je duševní rozvoj u dítek pomalejší než v jižních zemích, jak se to nespočetněkrát zjistilo.«*

Dle nařízení sv. Otce měli všichni biskupové dekret ten oznámiti duchovenstvu a lidu. A tak vydali o dekretě skoro všichni *biskupové francouzští* zvláštní pastýřské listy. Výňatky z nich přinesl *»La Croix«*, z nichž poznati lze, jak souhlasně se sv. Otcem všichni biskupové *slíbují si mnoho dobrého z časného sv. přijímání.*

Biskup v Grenoblu na př. oznámil svému duchovenstvu, že se biskupové lyonské provincie shromáždili 23. září 1910., aby jednali o příhodném způsobu, kterak by nejlépe provedli rozhodnutí sv. Stolice o sv. přijímání dítek. Biskup při té příležitosti ohlásil, že *není nepřekonatelných překážek, které by se stavěly tomuto rozhodnutí v cestu*; biskup nezná důvodu, proč by hned dekret nevstoupil v platnost.

Biskup Amienský vydal o vyučování náboženství a přípravě ku prvnímu sv. přijímání zvláštní diecéšní předpisy, které v katechismech jsou v předu otištěny. Čini se tu *rozdílem mezi slavnostním a soukromým prvním sv. přijímáním*:

1. Děti, které k *slavnostnímu prvnímu sv. přijímání* přistoupeni chtějí, *musí býti jedenáctileté*, nebo toho roku 11. rok věku svého dovršiti, a musí také již po dvě léta býti vyučovány náboženství dle velkého katechismu.

2. Vyučování malému katechismu, jako příprava na *soukromé první sv. přijímání*, ve všech farnostech zavede se *pro děti od šesti let*. Tyto děti připojí se potom k vyučování katechismu v přípravě k slavnostnímu prvnímu sv. přijímání.

3. Doporučujeme dp. farářům všude, kde to možno, zavedení *»Spolku paní pro vyučování náboženství«* (Oeuvres des Dames catéchistes), který má za účel zvlášť náboženskou výchovu a základním vyučováním dítek se zabývati.

4. *Soukromé první sv. přijímání* musí za všech okolností podržeti svůj přesně *jen soukromý ráz*. Každá nádhera přísně se zapovídá, jak ve farních kostelích, tak i v kaplich různých ústavů.

5. *Slavnostní první sv. přijímání* bude se konati jako dosud a pokud možno každoročně. Třeba, aby mělo vždy co možno *ráz nejslavnostnější* a aby všechny posud obvyklé zvyky byly zachovány.

6. Na každé faře do zvláštní knihy запиše se jméno, přijmení, stáří a bydliště těch dětí, které k soukromému prvnímu sv. přijímání byly vedeny, zároveň s datem a místem křtu. Děti, které přijaly soukromě první sv. přijímání v kolejích, pensionátech a ústavech, zapsány budou v seznamu těch far, v nichž tyto ústavy se nacházejí.« (Die Christliche Schule 1915. 2. str. 95.)

V Belgii biskupové uveřejnili papežský dekret »Quam singulari« a nařídili aby dítky voděny byly k sv. přijímání *v jedenácti letech*.

Němečtí biskupové ve Fuldě v prosinci 1910 shromáždění »považovali za hodno a radno« vydati společný list pastýřský k věřícím svých diecézí a nařídili, že *nejpozději v pátém školním roce* dítky k slavnostnímu prvnímu sv. přijímání mají přistoupiti: »Vzhledem ku pozdějšímu vývoji dětí v našich krajinách a všem ostatním poměrům u nás obvyklým, stanovíme jakožto normální rok, v němž jest přistupovati po prvé ke sv. přijímání, *rok jedenáctý*, čili pátý rok školní.« V tomto roce má se konati slavné *první sv. přijímání na Bílou neděli*. »K prvnímu sv. přijímání mohou přistoupiti i děti před stanoveným termínem, mají-li touhu po něm, a dle úsudku rodičů a zpovědníka dostatečné vědomosti.« — V některých však diecézích přece sestoupili pod stanovený rok; tak na př. první sv. přijímání a to slavnostní pro arcidiecézi v Kolíně n. R., stanoví »instructio pastoralis« *ve devátém, nejvýš desátém roce*. V diecézi Trevírské již před tím bylo zavedeno, že mládež přijímala sv. svátosti *ve třetím roce školním*.*)

Také biskupové němečtí slibují si od časného přijímání dětí *blahodárný výsledek*, a proto vydali někteří biskupové ještě zvláštní pastýřské listy. Tak na př. biskup hildesheimský, Dr. A. Bertram vydal list: »Paedagogický význam dekretu Pia X. o prvním sv. přijímání dětí.« Vykládá v něm stanovisko katolika k papežským rozkazům, význam dekretu o prvním sv. přijímání pro výchovu mládeže, vliv sv. přijímání na náboženské porozumění dítěte, vliv na vůli a cit dítěte. (Překlad listu toho podal J. Voňavka v »Obraně« 1914; str. 57 a násl.).

Rakouští biskupové jednali o dekretu v listopadu 1910 na biskupských konferencích ve Vídni a nařídili, že děti mají přistupovati *po prvé k sv. přijímání ve třetím roce školním*, při čemž ovšem se předpokládají normální poměry jak u dětí, tak i na škole. Nedovoluje se, aby sv. přijímání kladlo se na pozdější školní rok nežli první sv. zpověď, jelikož již v tom roce váže dítky IV. přikázání církevní. V té příčině vydáno zvláštní »Vrchnopastýřské nařízení« (Ordinar. List pražské arcidiecése 1911, str. 17.).

Brněnský biskup nařídil, aby vedeny byly dítky k sv. svátostem *již ve druhém roce školním*; olomoucký arcibiskup dovolil až ve čtvrtém roce.

Arcibiskup Dr. Bilczewski ve Lvově vydal obšírný pastýřský list »Chléb života«, v němž doporučuje častější sv. přijímání. O prvním sv. přijímání dětí praví: »Kdekoli rodiče, poručníci, farář, katecheta, učitelé pozorují, že některé dítko již v sedmém, osmém roce věku má patřičné vědomosti věroučných pravd, eucharistický chléb rozezná od obvyčejného a má touhu posilniti se Tělem Páně, *mohou, ano mají přání dětí splniti*. Ku prvnímu společnému slavnostnímu přijímání má mládež školní nejpozději v devátém roce věku býti připuštěna.«

V Porýnsku a západní Falci mají, jak známo, ve druhém a třetím školním roce 4—5 hodin náboženských týdně.

V *pražské arcidiecési* na programu vikariátních konferencí duchovenstva pro rok 1911. dána otázka: »Které obtíže vyskytují se v obvodu vikariátním při provádění dekretu: »*Quam singulari*« o prvním sv. přijímání a jakým způsobem mohou býti překonány?« (Referáty podané na některých vikariátních schůzích přinesly: »Rádce duchovní« 1911. čís. 11., »Věstník katol. duchovenstva« XI. č. 20—22., »Křesťanská škola« X. seš. 10—12.). Na schůzích všeobecně ukazováno, že *dekrety dají se uskutečniti a s radostí vítány, jako dobrá pomoc pro dnešní pastorační*. — A právem zajisté, vždyť dekret papežův, jak vykládal P. Gatterer T. J. na katol. sjezdu v Inšpruku »má velký význam sociální, neboť *duchovní může sv. přijímáním děti získati celé osady nejen sobě, ale i Kristu*.«

Nastala ovšem katechetům, zvláště ve větších městech, s počátku těžká práce, zvláště proti rodičům světského smýšlení, kteří ze strachu před kostelem a i z jiných důvodů všemožně zdržovali děti od prvního sv. přijímání. Ale záhy všeliké obtíže a strachy byly překonány, a proto *nové nařízení přijato s radostí*, a katecheti na př. slovinští radostně pozdravují toto nařízení, poněvadž v něm mají zbraň proti rodičům, kteří by rádi oddělili první sv. přijímání, jako oddalují sv. biřmování.

A ty, jichž se týče dekret sv. Otce — děti? Z různých krajin, zvláště z Anglie, Belgie, Francie dostal sv. Otec *dopisy od dětí, v nichž mu děkují za dekret: »Quam singulari*«.

V dopise malých dítek školky sv. Finbara, v Corku v Irsku, sv. Otcí píší: »My, malé dítky ze školy sv. Finbara, děkujeme společně milému Pánu Bohu, že Ti vnuknul, abys vydal nařízení o prvním svatém přijímání. Podivuhodná přízeň, již Jsi prokázal malým dítkám, připustiv, aby mohly přijímati v útlém věku, naplnil nás tak velikou radostí, že se odvažujeme psáti Tvé Svatosti tento malý dopis díků.« (»Helenka, malá Nelli, miláček Boží.« Praha 1914.)

Otec Jan, kapucín v Belgii, zaslal sv. Otcí dva silné svazky s poděkováním a tisíce podpisů dítek. Na Bílou neděli 24. dubna 1912 bylo přijato sv. Otcem 400 francouzských dětí s jejich příbuznými — celkem 1300 osob — které přišly poděkovati, že mohly již přistoupení k prvnímu sv. přijímání. Kardinál Vanutelli představil je sv. Otcí. Jeden z hochů přečetl krásnou adresu díků, opatřenou 18.000 podpisy dítek. Sv. Otec s otcovskou laskavostí promluvil k dítkám a povzbuzoval je, aby často přistupovaly k sv. přijímání. (Tato promluva sv. Otce otiskána v překladě ve »Věstníku katechetském«, XIV. str. 113., »Vychovatel r. 1912.).

Na sv. Josefa roku 1912. přistoupilo v Římě na 2000 dítek k sv. přijímání a obětovaly je za sv. Otce. V neděli na to přijal je sv. Otec ve Vatikáně a s láskou otcovskou k nim promluvil. Dne 16. května 1914. konalo se slavnostní první sv. přijímání ve všech farnostech římských. Skoro 12.000 dětí přistoupilo ke stolu Páně; po slavnosti všechny děti sešly se ve Vatikáně a byly přijaty sv. Otcem. A sv. Otcí vždy potěšení působilo, když slyšel o horlivosti dítek, k sv. přijímání přistupujících. Při rozmluvách o tom s radostí opakoval: »*Obzvláště mne těší, co slyším o sv. přijímání dítek*.«

V této veliké lásce k eucharistii a k dítkám podporoval sv. Otec vše, co k účtě Eucharistie u dítek směřovalo. Tak na př. založen byl v Římě r. 1902. zbožný spolek dítek pod názvem: »*Spolek malých pážat nejsvětější Svátosti oltářní*« s tím úmyslem, aby dítky již záhy přiváděny byly k svátostnému Spa-

siteli, jenž za života tak velice dívky miloval. Spolek se brzo rozšířil i jinde v Itálii a pak i v jihoslovanských krajích, a osvědčuje se jeho blahodárné působení na dívky. Vida tyto výsledky, povýšil sv. Otec tento spolek na arcibratrstvo zvláštním listem ze dne 1. června 1911., a nadal je pro členy i jejich podporovatele hojnými odpustky. Účelem arcibratrstva jest shromažďovati dívky obojího pohlaví okolo svátostného Ježíše, aby v srdcích jejich se roznítila láska k nejsvětější svátosti. K tomuto arcibratrstvu přistoupiti mohou dívky od 5. až 15. roku. Po prvním sv. přijímání mají se snažiti často přistupovati ke stolu Páně. (Stanovy tohoto arcibratrstva přináší »Ss. Eucharistia« 1915., str. 214.)

Na vídeňském eucharistickém kongressu pravil kanadský arcibiskup *Archambault*: »Papežský dekret »Quam singulari« o prvním sv. přijímání dětí byl od věřících v Kanadě radostně pozdraven, ale narazil nejprve — přiznejme to upřímně — na rozpaky u mnohých biskupů a kněží. Ale brzy jsme se vzpamatovali za svého podivu, vzpomenu-li jsme si na devisu: »*Roma locuta, causa finita*«, a přikročilo se ku provádění dekretu.*) Já sám měl jsem před krátkou dobou to potěšení ve své kathedrále podávati 2.000 dětí, mezi nimiž bylo 600, které neměly ještě ani 7 let. A věřte mi, přes své mládí věděly dobře, co činí. Podrobili jsme je zkoušce. Ovšem nebyly s to nám vyložití rozdíl mezi substancí a accidencí; ještě nezasvitlo jim světlo nad způsobem přítomnosti božského Spasitele v každé i nejmenší částce sv. hostie, ale mohly nám říci velmi dobře, že přijímaly, poněvadž milovaly, a aby Jej ještě více milovaly, hříchu se varovaly a jistý byly na cestě do nebe. Měly tedy jistě pravý úmysl.« — (Pokračování.)

Co jest demokracie?

Podává prof. Dr. LUBOMÍR PETR.

(Dokončení.)

Sklon ke korupci, nebo mírněji řečeno, *sklon z politiky dělati živnost, jest tak starý jako demokracie sama*. Slabost státního zřízení v demokratických říších otevírá do kořán dveře k obohacování jednotlivců na úkor státu. I v prostých poměrech demokratických kantonů byla již před staletími úplatnost daleko rozšířenou neřestí. Hned první pokus o veliký stát s parlamentní demokracií, *konvent*, odhalil »podstatu demokracie s jejími velikými a ještě více s jejími nízkými sklony, svobodu jednotlivcovu šlapajícími«, jak *Hasbach* právem poznamenává.

Národ nemá ze vši demokratické slávy než pouhé zdání. Jemu dává se přelud. Docela jinak se utvářející skutečnost dává své plody a užitky jen lidem zámožným a bezohledným. Lid, jemuž bylo za těžko vydržovati panovnický dvůr, musí nyní platiti celé hordě vykořisťovatelů. Místo dobře opatřené a silné říše lid má nyní stát ochromený a vnitřní rovnováhy zbavený. Národ smí mluviti o svých právech, ale běda, kdyby chtěl použiti politické rovnoprávnosti se svými vůdci: demokracie má těžkou ruku a tvrdou pěst.

Jen ať zkusí sáhnouti na vládu politiků z povolání nebo na obchodní výhody kapitalistů s nimi společných: pak pozná záhy, co je to ozbrojená moc a co násilí dovede demokratická vláda rozvinouti! Příkré zakročení francouzského

*) Výrok ten uvést lze všeobecně, nejen pro Kanadu, ale pro všechna místa.

ministra *Brianda* proti stávkujícím železničním zřízcům jest ještě v příliš živé paměti. V pěti státech Unie jest bojkot zákonem zakázán; ve tři a třiceti vydány jsou zákony proti těm, kdo by chtěli dělníkům k práci ochotným hroziti nebo v práci překážeti. Celá řada soudů dlouho tam za neplatné prohlašovala zákony k ochraně dělnictva vydané, odůvodňujíc svůj nálezk tím, že zákony ty jsou v odporu s ústavou.

Toto počínání demokratických usurpatorů, jež samy soudy porušuje, jest naprosto důsledné. Každý vladař, aby se udržel, musí míti zření k celému národu a nesmí se rozejíti, zvláště ne na dlouho, ani s jedinou důležitější vrstvou svého lidu porušováním jejích zájmů. Vláda demokratického státu jest naproti tomu vždy jen vládou zlomku obyvatelstva, s jehož pomocí se byla dostala do sedla. Jejím úkolem jest ostatní část lidu udržovati v područí a zamezovati jí vliv na státní záležitosti. Rozpor mezi snem a skutečností ve státě demokratickém tkví tudíž nejen v lidské křehkosti, ale i v podstatě tohoto státního útvaru.

Demokratický stát není ani sociální, t. j. ani k tomu způsobilý, aby pomáhal lidu v jeho zápase o budoucí zlepšení svého hospodářského a sociálního bytu, ani svobodomyslný, jak se o něm tvrdívalo. Kdo mohl jako historik pozorovati, jak těžko nejušlechtilejší lidé před r. 1789 i pod prakticky mírnými vládami snášeli nedostatek práv, jak se právě pro tento nedostatek cítili ve své lidské důstojnosti dotčenými, a jaký pocit osvobození jimi zachvíval po zprávě o dobytí bastilly, ten pochová všechno kouzlo, jímž sen o demokracii, to jest o státě svobody a rovnosti, déle než století všechny vrstvy opřádá. Ale tento šťastný pocit nesmí brániti poznání, že onen sen jest nejklamnějším ze všech, do nichž kdy citový život národa se byl pohřížil. Neboť právě *zdání rovného práva, svobody, úcty k lidské důstojnosti*, jež demokracie dovedně umí vzbuzovati, dovoluje jejím vykořisťovatelům zotročovati víc než kdy jindy síly sociálně slabší.

Proto také obsah a pojem vyšších statků lidských nebyl nikdy tak znehodnocen jako v demokraciích. Každá strana, aby si získala voliče, stupňuje do nemožnosti svůj radikalismus, rozvíjí nejslibnější programy, ale jakmile se dostala k veslu, nezůstává nikoho v pochybnostech, že její radikální a nejradiálněší program byl jen *volebním manévrem*. Jsouc jednou u vesla, nemá vážnější snahy, než aby těžila z toho pro sebe. Zlořády ve správě nemocenských pokladen, tajné smlouvy při obecních a státních dodávkách, hojná zpronevěření v demokratických organisacích svědčí výmluvně o silně poklesající veřejné morálce demokratických stran.

Ale to souvisí již s mravní výchovou vůbec.

Je známo, jak dnešní demokracie usiluje o zmaterialisování člověka. Školou, agitací, tiskem. Jaké mravní úhony z toho vzešly, je příliš povědomo a stačí, si jen připomenouti kvapné sesurování mravů našeho venkova všude tam, kde špatně strávené ideje demokratické byly pronikly. Tam je mravní bankrot demokratických stran nejpatrnější.

Stálo by vůbec za úvahu, zda demokracie nezačaly svou stavbu od střechy.

Dějiny nás poučují, že společenské třídy vždy propracovávaly se z malých počátků; že usilovaly ve svém užším životním prostředí domoci se práv a svobod, aby s jejich pomocí s úspěchem zápolili s těmi, kdo stáli v cestě jejich rozvoji.

Městanstvo ku př. vybojovalo si své sebeurčení nejprve ve zdech svých měst, zorganizovalo se v nich a politicky vyspělo, a nechtělo hned s králi ovládati celou říši.

Tak měly by i snahy dělnictva nésti se především k tomu, aby si zjednalo pevnou posici *v továrně a obci*. Kdyby dělníci byli měli správné porozumění pro zvláštní ono ústrojí, v němž si chléb vydělávají, a pro politický útvar, jehož jsou občany, kdyby byli především k tomu směřovali, *aby v továrně a ve správě obce měli svůj spravedlivý podíl*, pak by se z dělnických organizací továrních byly vyvinuly úcty hodné orgány samosprávné, a ve správě obce měli by dělníci mnohem účinnější slovo než jaké mají dnes.

Ale úkolem tohoto článku není uvažovati o nových cestách, jimiž by se demokracie měla bráti nebo o jiných správních formách, jimiž by dosavadní měly býti zaměněny. Chtěl jen ukázati veť se ve většině demokratických států demokratické ideje a programy byly zvrhly, a k jakým oprávněným obavám dává podnět vývoj, jímž se demokracie ubírá.*)

Výchova mládeže.

(Několik volných kapitol. Podává EM. ŽÁK.)

(Pokračování.)

VI.

Léty dospívání jsou vlastně léta *fysického dozrávání*. V jinochu ukazují se prvé známky jeho mužství. Hlas jeho se mění, prvé chmýří, předzvěst budoucího vousu, ukazuje se na tváři, a duševní neklid, nejednou i *přechodné zakalení soudnosti a čilosti ducha*. jsou známkami důležitých převratů, jež dějí se s ním.

Je to *nejkritičtější doba jinochova*. Všechn jeho budoucí život a mravní jeho stav závisí na tom, zda jinoch v těchto kritických létech dovede ovládati své tělo a jeho pudy. A je věru bolno vzpomínati, že v těchto těžkých okamžicích přeměny většina naší mládeže je zůstavena sama sobě bez rady a bez poučení. Nanejvýš všechno to zasvěcení v taje dospělého života slyší od svých zkušenějších (!), dosti často zkaženějších spolužáků, kteří bezradného hochu nejednou svedou k tajným neřestem (masturbaci).

Ve škole, všem žákům společně jen stěží lze v tom věku podati výklad a poučení. Vždyť ono vyžaduje jisté důvěrnosti a intimnosti, která tète à tète daleko lépe na místě. A mimo to žáci současně fysicky nedospívají; dospívající jinoši jsou ve škole často vedle dětí tělem i duchem. Tu *moudré poučení otcovo* je nejlépe na místě. V těch letech má býti otec prvé, protože nejbližší rádce a takorba zpovědník svého ditka. A šťasten otec i syn, když v té době naprostá důvěra a upřímnost je sblíží. Vždyť prvé odcizování se dítěte od rodičů, počátky nedůvěry a tajemnuskářství, nápadného se vzdalování rodičů právě v této době obyčejně mají svůj původ. —

Na štěstí dávno ve vážných, vpravdě vědeckých kruzích pomínulo mínění, že by naprostá čistota mravní byla něco nadlidského, anebo že by škodila zdravý člověka. Prof. *Pavel Mantegazza*, známý italský fyziolog, praví: »Všichni muži

*) Viz *Martin Spahn, Was ist Demokratie*. Hochland, září 1913/14.

a, zvlášť mládež může blahé následky cudnosti na sobě poznati. Paměť je rychlá a trvalá, mysl čilá a zdravá, vůle silná, a povaha oceluje se v takovou energii, o níž chlipní ničeho nevědí. Žádné sklo neukazuje nám okolí v tak nebeských barvách jako hranol cudnosti, který své duhové barvy vrhá na všechny věci světa a působí blaženost, která nemá stínů a nevybledla. A Björnson píše: »Mám za to, že ze zdržlivosti ještě nikdo neonemocněl; zajisté ale z toho, že ve své fantasii výhradně se zabýval věcmi pohlavními. Zaměstnávej svoji fantasii jednostranně čímkoli chceš, a bude to vždy k tvoji zkáze.

Domov, otec či matka, mají tu velikou úlohu. Je potřeba nejen dítě v letech dospívání poučovati, ale i všechnu jeho životosprávu tak spořádati, aby účelně směřovala k ovládnání probouzejícího se pudu. Lehká strava, otužování těla studenými koupeli, práce, tělesná cvičení, lehká přikryvka a tvrdé lože, odepírání alkoholických nápojů a kouření, to jest, co zachování mravní čistoty mládeže vydatně podporuje. Rodiče či stravovatelé netrpte, aby jinoch zbytečně v posteli se považoval. »Každý mladý člověk, který zůstává v posteli jednu neb více hodin po probuzení, jest nutně hříšný.« (J. Payot: »*Výchova vůle.*») Těž tělocvičné hry, jež tak rychle se ujaly, sluší jen vitati jako výborný prostředek paedagogický. Posilují energii vůle a stravují ony tělesné síly, jež neuplatněny, nejčastěji svádějí mládež na scestí. —

Podmínkou čistoty pohlavní je ovšem *čistota mysli*. Je potřeba učit mládež tomu, aby každou necudnost považovala za porušení vzdělání a jemného vkusu. Navykatí ji čistým, jasným myšlenkám a intenzivní práci duševní. A jestli neblahé známky mravního poblouznění na dítěti znamenáme, starostlivost o jeho zdraví duševní i tělesné nám velí, abychom je chránili a z mravního poblouznění vyvedli. Ukažme, co všichni slavní fyziologové tvrdí, *v čistotě jinoch zjednává si největší zálohu sil tělesných i mravních*. Že je cti a největším vítězstvím člověka, když dovede překonati pudy čistě zvířecí. Čistota, naprostá zdržlivost, zjednává organismu podivuhodnou sílu. »*Jen čistý je silný.*« Jak mocným prostředkem k zachování čisté mysli a nevinnosti je *přijímání sv. svátostí*, časté přistupování k stolu Páně, o tom tuším, netřeba zvlášť se zmiňovati. Kéž by jen všichni paedagogové, kterým záleží na vypěstění zdravé a mravné příští generace, tohoto prostředku nezapomínali a chápali vnitřní jeho cenu a vliv na ducha mládeže!

A teprve když tímto způsobem nepodařilo se nám odvrátiti skleslou a slabou vůli dítko od nebezpečí mravního poblouznění, ukažme na následky, jež tajně hříchů mívají. »Mladí lidé, kteří se jich dopouštějí, nabývají stařeckého vzhledu; jeví se to vysílením páteře, neobyčejnou slabostí svalů, poruchou míchy. Barva pleti vadne, svěžest mizí; pohled očí je matný a mdlý. Fysiognómie prozrazuje vysílení. Vše svědčí o únavě, jež, opakuje-li se, ohlodává konečně samy kořeny života. To jest do jisté míry připravování žaludečních křečí, neuralgie (choroby nervů), hypertrofie srdce, slábnutí zraku, počínající zneutěšovati život neprozřetelných od třicítky.« (J. Payot: »*Výchova vůle.*«)

Krásně praví jeden učitel církevní »O čistotě, ty nikdy nevadnoucí koruno! Sidlo ducha Božího, vzácný klenote! Je málo těch, kteří tě hledají, mnoho, kteří tebou pohrdají, a jen tebe hodní tě získají. Štasten, kdo tebe dojde a pečlivě tě uchová. Je mu pro tebe mnoho bojovati, ale jeho námaha přinese mu radost nejčistší.« —

(Pokračování.)

FEUILLETON.

Z listů otcovských.

(Podává FR. JANOVSÝ.)

(Pokračování.)

Ač se všem dítkám dostávalo vroucí lásky otcovy, přece mu byla dcera *Markéta* nejmilejší. Její jméno vyniká září přejasnou, zvláště za doby utrpení a umučení otcova. U vědách, zvláště v latině, mohla zavodit s mnohým odborným učencem; latinské spisy svatých Otců byly jí nejmilejší četbou. Největším však pokladem, její ozdobou rejkrásnější, byla jí přeněžná zbožnost. Z té duše byla oddána dobrému otci. Duch její byl duchu otcově velmi podoběn; srdce otcovo bylo zjevně srdci dceřinu, srdce dceřino vždycky známo srdci otcovu; neznali tajemství. Mnoho let právala otcí žíněné roucho kající, jakož ona jedi znala veškero přísné pokání a umrtvování dražého otce. Byla správkyní chudobince, jejíž otec byl založil. Něžná láska těchto dvou duší září i z listů, jež si psali.

Zásilku peněz dceři doprovodil Mórús jednou těmito slovy:

»Žádáš na otcí peněz. Jsi jista, že peněz neodepru. Tvůj list odňal mi vůbec možnost žádosti Tvé nevyslyšeti. Alexander Macedonský dal prý Chlorikovi za každý rádek listu po zlatém penízi; já, kdyby moje pokladna byla podle mé vůle, dal bych Ti po dvou zlatých korunách za každou slabiku, kterou jsi mně v listu napsala. Posílám zatím, kolik jsi žádala; avšak kolik halířů, tolik slov žádám znova na Tobě. Jako s radostí dávám, tak se těším, že zase bude na mně žádáno; zvláště že Ty budeš opět žádati, má Marketo, Ty, která jsi mně tak draha svou ctností a vědou. Čím spíše tedy peněz dobře použiješ; čím spíše opět tak libezně budeš psáti, tím větší radost způsobíš svému otcí.«

Tak smýšlel otec o své dceři. Jakou ctností, počestností a dobrotou bylo tudíž býti vyzdobenu mladému muži *Vilému Roperovi*, jemuž Mórús dopřál své drahé Markéty za manželku! Byltě Mórús učitelem Roperovi, připravoval ho na veřejný úřad, dopřával mu příšřeši ve svém pohostinném domě, s dostatek prozkoumal jeho šlechetné srdce a učinil jej hodným své dcery. Šestnáct let strávil Roper v domě Mórův a

vydal tehánu svému slavné svědectví, že za všecken ten čas a i jednou neviděl ho uchvácená — jakoukoli náruživostí.

*

Přečtěme si Marketinu odpověď na list otcův ze žaláře: »Kolikrát jsem přečetla ten drahý a útěchy plný list! Onť věrně hlásá hrdinnou a ctnostnou mysl mého otce; onť dokazuje, jak povzneseno jest srdce Tvé nad nízkou lásku tohoto světa, jak pevně a nerozlučitelně jest spojeno s Bohem. Otče můj! Nikterak nepochybuji, že se pravice Boží Tebe ujme, že Tebe uchrání, ježto jsi odmítl pomoc a útěchu pozemskou a všecek jsi se poručil ochraně Boží! Čím myslíš, se těšíme, jsouce tak násilně od Tebe odloučení? Tvým minulým ctnostným a bohumilým životem; přesvědčením, že srdce Tvé prázdnou vši nízkosti pozemské, skví se a září milostí Ducha svatého a jest milým stánkem Božím.«

Dne 1. července 1535 vlečen Mórús nemilosrdně z Toweru ulicemi londýnskými před soud; až do té chvíle strávil v žaláři 15 měsíců. Bral se krokem vratkým, všecek bledý a sestárlý. Avšak v oči zářil mu bystrý duch a bleskotat vniterný klid a pokoj. Diváci plakali. Na soudě nespravedlivě odsouzen na smrt. Klidně vyslechl nespravedlivý ten rozsudek a doložil: »Svatý apoštol Pavel souhlasil kdysi s výrokem smrti proti svatému mučedníku Štěpánovi pronesený a bděl nad oděvem těch, kteří světce kamenovali; přes to však jsou i Pavel i Štěpán v nebi a zůstanou přáteli na věky. Trebas že mne dnes, milí páni lordové, na smrt vydáváte, prosím a modlím se, abychom se i my jednou v nebi shledali. Chraňž Bůh mého pána a krále a dopřejž mu věrných rádčů!«

Po té veden zpět do Toweru. Sotva že vyšel ze soudního domu, vrhl se mu k nohám syn jeho Jan, a pláče prosil za otcovské požehnání. Nežli vstoupil do Toweru, prodrala se zástupem a bičíci dcera Marketa. Padla otcí na prsa, líbala a slzami smáčela tvář jeho volajíc: »Můj otče!« Pro bolest nemohla více říci. Otec ji požehnal a pravil: »Drahé dítě, co trpím, trpím sice nevinně, ale podle vůle Boží. Bůh zná moje srdce. Poruč se i ty svaté vůli jeho a nes trpělivě svůj zármutek!«

Odešla. Ale za chvíli vrátila se opět a znova otce líbala a nad ním plakala. Jaká to zkouška vytrvalosti pro našeho

světce! Nemluvě slova stál sklíčen a zarmoucen nad nejdražším svým dítětem. Tvář mu bolem zesinala, z oka vyronila se mu veliká slza, za ní druhá, třetí, až proudem kanuly na tvář nejmilejší dcery. Kde kdo byl dojat, mnozí štkali, ba i tvrdí pocho-pové byli dojati. I v této krušné zkoušce Mórús statečně obstál. Ve vězení nabyl opět klidu. —

Ještě jeden list, dne 5. července, napsal uhlem drahé Marketě; péra neměl, vzali mu je:

»Vím, milá Marketo, co pro mne trpíš, a bylo by mně líto, kdybys dále měla trpět než do zítřka. Zítřa jest předvečer svátku sv. Tomáše Kantenburgského*) a oktáva sv. Petra; proto toužím, bych i já zítřa k Pánu Bohu odešel. Nikdy se's mi více nelíbila, jako když jsi včera na ulici se mnou se loučila. Těší mne, že tvá něž-nost a láska ke mně nedbala světských marných zdvořilostí. Nuže s Bohem, nejmilejší dítě; modli se za mne, jako se já za Tebe modlím i za všechny.«

* * (Pokračování.)

SMĚS.

Moudré upozornění. Velmi srdečný a upřímný článek přináší »Věstník« učitel-ských jednot v čísle z 1. října. Má nadpis »*Mladým učitelům*«. Doporučuje jim společ-enské způsoby a taktní vystupování. Píše mezi jiným: »Převážná většina učitelstva pochází z nezámožných i chudých rodin; synové takých rodičů nemají zpravidla ani doma ani jinde příležitosti, aby si osvojili *jednoho potřebného* pro život každého člověka a učitele, vychovatele mládeže, te-prve — *společenského taktu, distinktuovan-ých způsobů, charakteristického to pří-znaku opravdového vzdělance vůbec*«.

Bývalý prezident Severoamerické Unie Roosevelt řekl: »Nic není při výchově mládeže tak důležitého, jako způsob, jak se s ní zachází.« Jest ještě mnoho pravdy ve výroku tom. *Zachází-li se s dětmi jemně, setrně, bývají většinou hodné a zdvo-rilé. Zvláště děti abnormální vyžadují*

toho nezbytně: jediné neopanování se, jediné prudší, — snad v spravedlivém rozhoření — vystoupení učitelovo působí na takové dítě tak neblaze, že nejen vyvolává rovněž prudkost, snad nezdrovotlivý protest, ale bývá i příčinou, že dítě takové pozbývá důvěry a lásky k svému učiteli, a trvalý nepoměr mezi nimi může mítí záhubný vliv na vývoj jeho povahy. Jen klid umožňuje zdárnou výchovu. »Klid je první povinností občanskou,« pravil ministr Schutenburk Kehner. Avšak budoucí učitel má být též teoreticky připraven pro své povolání, aby znal aspoň hlavní *principy gentlemanství*. Bude jeho povinností, učit jim i svěřenou mládež. Bude jich však nezbytně potřebovat i pro sebe; jinak přichází do života nedostatečně i po této stránce připraven, budívá polito-vání, odpor i smích pro neznalost toho, co se ve slušné společnosti patří a co není přípustno. I jsem proto názoru, že — po-kud se učitelstvu nedostane akademického vzdělání — bylo by potřebí, aby mezi disciplinami čtvrtého ročníku pedagogia byla též *nauka o obcování s lidmi* jako část sociologie.«

r.

Odborní učitelé na obecné škole.

»*Věstník*« učitelských jednot ve svém čísle z 1. října přimlouvá se ve zvláštním článku za to, aby i na školách obecných, pokud poměry dovolují, učilo se podle odborů, a učitel, který v tom či onom předmětu (kre-slení, přírodovědě, tělocviku atd.) nemá vyučovací zručnosti a obratnosti, nebyl ve své třídě k vyučování jeho nucen. Návrh jistě vážný a úvahy hodný. V článku mezi jiným se praví:

»Náš požadavek reformy učitelského vzdělání je naléhavý, avšak myslím, že na dlouhou dobu ještě oddálený. Pedagogika skoky pokračuje blíže k jasnějším dnům dětství, avšak vzdělání dorostu učitelského se nepozvedlo, a kdyby nebylo svatého nad-šení v našem stavu pro dobrou věc, uboze bychom se vyjímali. Avšak nyní je již ne-možno, aby učitel vyhověl moderním poža-dávkám pedagogiky. Učitel je prý umělec, tak mluvíme si sami i jiní o nás, a je to nesmysl. *Učitelé mají být umělci, jejichž společným dílem má být dokonalejší lid-ský život na zemi*. Není však umělců, jakými chceme být i my — totiž umělců, kteří by byli mistry ve všem a vždycky. Tako-vým lidem se říká dilettanti. Jsem toho ná-hledu, že prospělo by se výchově i nám,

*) Sv. Tomáš Beck et, arcibiskup kan-terburský, mučen ve svém kostele, že se zastával svobody a práv církve proti věrolovnému králi anglickému Jindřichu II., dne 27. prosince 1170.

kdyby úřady dovolily, aby i na obecné škole učilo se dle odborů, totiž aby bylo ponecháno učitelské konferenci každé školy, aby se členové její dohodli, kterým předmětům učebním a v kterých třídách bude ten který učitel učit. Nemyslím na žádné rozškatulkované odbory ani na zkoušky, prostě dle chuti a nadání volil by si učitel předměty, kterým by chtěl vyučovat. Výjimku činil by pouze první školní rok (případně nižší stupeň vůbec), kde je třeba trvalé práce jednoho učitele. r.

Česká sekce spolku středoškolských katechetů v Praze konala svou členskou schůzi 6. října 1915 v kn. arc. semináři. Přítomni byli pp.: předseda Dr. Lub. Petr, profesori: Em. Žák, Dr. J. Kašpar, Fr. Trnka, Fr. Schindler, Gust. Verich, J. Soldát, J. Šprongl, J. Matějka z Berouna, Dr. J. Čihák a jednatel. Omluvil se Dr. D. Orel. Předseda vítá srdečně milé kolegy v novém roce školním, přeje hojně zdaru k nové práci, bychom v tomto roce dočkali se brzy čestného míru. Upřímně blahopřeje jménem sekce kol. prof. Fr. Trnkovi k jeho vyznamenání a jeho jmenování kn. arcib. notářem. Po přečtení protokolu jednatelem poznamenává předseda, že nestalo se nic nového přes prázdniny v otázce našich požadavků v služební pragmatice; katechete s ostatními profesory jsou sice účastní na novém zlepšení platů, ale jakmile budou normální poměry a zasedati budou zákonodárné sbory, bude se sekce úsilovně domáhati splnění oprávněných požadavků svých. Pak projednávány některé otázky stavovské, důležité za nynějších poměrů válečných, školní a pedagogické, otázka vhodné místnosti spolkové. — Jest je. litovati, že někteří kolegové blízcí nejeví zájem o stavovské otázky při tak mimořádných poměrech nynějších, kdy tolik třeba se raditi a újeji se sjednotiti k společné práci.

Dr. Jos. Hanuš,
jednatel.

je orgánem c. k. ústřední komise pro péči o památky veřejné. Výnos c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 2 srpna 1911 k § 1. statutu řečené ústřední komise praví toto: »C. k. ústřední komise pro péči o památky (a ovšem její výkonní orgány v témže statutu uvedení) povolána jest k bezprostřední veřejné péči o výzkum a zachování *uměleckých a historických* památek. Její činnost vztahuje se na veškeré památky starší doby *v nejširším slova toho smyslu*, jakož i takové, jichž zachování pro jich historickou, kulturně-historickou i uměleckou cenu, aneb jichž *estetický význam z veřejných důvodů chrániti a zachovati sluší*. V působnost Z. K. náleží také i záležitosti ochrany domoviny (Angelegenheiten des Heimatsschutzes), pokud souvisí s ochranou památek«. — »C. k. zemský konservatorát pro království České je úřad, který má u nás funkci řečenou vykonávati. Jak z výnosu c. k. ministerstva je jasno, úlohou konservatora je nejenom chrániti staré umělecké památky před zkázou, ale i novější umělecké výtvoři vzíti v ochranu před znehodnocením a znešvařením. Tvrzení »*Věstníku katol. duchovenstva*«: »Konservator má toliko právo na dobré zdání ve příčině starých památek« (číslo 24. Listárna redakce), je *tudíž nesprávné*. Konservator může a má mocí svého úřadu zakročiti všude tam, kde nějaká umělecká veřejná stavba je ve svém stylu novými »ozdobami« ohrožována. Pro výzdobu svatyně, přesně a vzorně v duchu tohoto či onoho slohu koncipované, zajisté nestačí mítí pouhý »vkus« (názor velmi subjektivní, labilní, nejednou pochybný), ale jemný, studiem vytištěný cit pro styl sám. Konservator je v tom rádcem a nikoli nepřítelem těch, kdo umělecké veřejné stavby chtějí novými předměty ozdobiti. *Vkus* patronů a správců chrámových nejednou se mění; ale styl chrámu je něčím trvalým a proto směrodatným. r.

Výměna.

Def. katecheta měšť. a ob. školy v okr. městě, rád by vyměnil místo s jiným def. katech. měšť. školy v kterékoliv diecesi a kdekoliv. Nab. do redakce t. l. pod značkou »18 hodin týdně«.

Vychovatel* vychází i. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půletně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupecům slevujeme 26 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotové. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zlatna.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres.reklamace, jež se nepečetí a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchově, Ferdinandův náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchově 992.

Výchovné povinnosti přítomné doby. — Pius X. — příznivec katechetů. — Třetí říše. — Feuilleton. — Směs.

Výchovné povinnosti přítomné doby.

(Pokračování.)

Úkolem vychovatele v přítomné době je dále brániti tomu, by události válečné nepůsobily *nepříznivě* na srdce mládeže. Aby národní nadšení, jež zajisté v době vítězných se stupňuje a je nejvyšší chvály hodno, ukazující tak soucítění s hrdinnou armádou, nezvrhlo se ve zpupnost, nezdravou krakoz, spojenou se snižováním a sesměšňováním jiných národů, hlavně poražených nepřátel.

Je bezpečně zjištěno, že ony zatvrzující a zdivočující následky války, kdy mysl je vystavena nebezpečí otupení, daleko méně ohrožují ty, kteří válku na poli válečném prožívají, život svůj denně nasazují a kteří všemi hrůznými dojmy velmi rychle se vyléčí ze všeho laciného nadšení; — ale daleko více jsou jim vystaveni, kteří stále jenom o vítězných událostech a hrdinských činech čtou, a při tom o hrůzách války nemají správného a pravdivého obrazu. Všichni ti, kteří jsou daleko od bojiště a hlavně nezkušená mládež, pilným sledováním válečných zpráv, které z vysvětlitelných příčin o ztrátách vlastních lidí a dočasném neúspěchu jenom velmi spoře se zmiňují, velmi lehce přehlížejí, že *není vítězství bez obětí*, že každý úspěch je vykoupen hrdinnou smrtí vlastních lidí a že v té době, kdy my jásáme nad úspěchem našich zbraní tisíce jiných otců a matek truchlí nad smrtí svých synů. Válka nesmí otupiti náš smysl pro lidstvo jako celek; nesmí nás zbaviti úcty i k nepříteli. Bojujeme proti nepřátelům ohrožujícím čest, slávu a celistvost říše, ale nikoli proti nim jako jednotlivcům. Bylo by neblahým znamením, kdyby kdo se těšil z nesmírného počtu zabitých nepřátel, z kup mrtvol, které se týčily před zákopy našich statečných vojinů. Ukazoval by svoji krutost, ne-li krvežíznivost.

Právem poznamenává známý paedagog Förster: „Válka snadno mohla by se státi těm, kdo jsou doma, školou tvrdosti a bezmyšlenkovitosti, kdyby se včasné těmto probouzejícím se zjevům správným způsobem nečelilo. Bylo jistě zahanbujícím pro nevojáky, úspěchy válečnými opojené, kteří svým přátelům na bojiště zasílali pohlednice nepřátelské vojevůdce, armády, jednotlivce zlehčujících a hrubě

karrikující, když musili slyšeti jako odpověď, aby takové lístky více neposílali. Vojáci, kteří denně válečně se stýkají s nepřitelem, mají k němu úctu, vidí ve svých protivnících v pravém slova smyslu »socios dolorum« co zatím ti doma by jej zlehčovali, uráželi a tupili? Kdo neměl příležitosti, aby v této době obvažoval rány vojinů a ošetřoval nemocné a raněné, má přece vždy též vzpomínati ran, které válka zasazuje, a cítiti s oněmi tisíci, kteří ztrácejí v ní své nejdražší. I v největší radost z vítězství zaznívá měkký smuteční ton bolesti. A bylo by největší ztrátou pro nás, kdybychom při každé zprávě o velikých porážkách nepřátel na bojišti pomalu ztráceli srdce v těle a zabíjeli soucit.«

V Německu v kruzích vychovatelských živě se debatovalo o tom, aby do rozvrhu školního byly nyní též pojaty tak zvané »válečné hodiny«. Poslední vyučovací hodina v sobotu měla se věnovati pojednání o událostech na frontě. Žáci nejvyšších tříd měli se shromáždit a buď některý žák, nebo učitel měl v přednášce vzpomenouti zvláště významných a hrdinných činů, které se v uplynulém týdnu na bojištích udály.

V návrhu tom je ovšem jedna zdravá a oprávněná myšlenka. Skolu není možno obklíčiti nějakou čínskou zdí, nesmí býti izolována od myšlenkových proudů a událostí, které strhují celý svět. Je třeba vychovávat mládež tak, aby záhy s celým národem učila se správně cítiti, aby brala účast na jeho radostech i starostech. Ve válečných dobách mizí všecken industrialismus, sobectví, ale každý řádný člověk cítí kolektivně, považuje se za součást a článek národního celku. Vždyť válka je nejmarkantnější zjev kolektivního citění a vzchopení se národu.

Ale poučování mládeže o událostech válečných musí se diti s *potřebným taktem a umírněností*. Nelze na mládeži žádati, aby i ona »vátku prožívala«. A válečné hodiny pro ni konati je nepoměrně těžší, nežli na prvý pohled se zdá. Neboť čím více ti, kdo jsou doma, o válce čtou a slyší, tím méně ji prožívají a tím falešnější mohou si učiniti o ní názor. Válečné, úřední zprávy mluví o skvělých činech a vítězstvích skoro den po dni, ale nemohou mluvit o tom tichém, pro nás snad nepochopitelném heroismu vojinů v jich strádání, o jich nepohodlí, vlivech povětrnosti, o těžkém jich životě v zákopech, kol nichž stále obchází onen neunavný žnec — smrt.

Kdyby mládež měla si učiniti jasnou představu o hřmění děl, svištění kulí, sykotu a detonaci granátů, o klesajících vojinech, o řadách sebraných mrtvol, věru že by slabší děti byly *v nebezpečí duševního rozrušení, náhlé psychosy*. A kdyby se jí stále mluvilo jenom o skvělých úspěších, o rostoucí kořisti a přibývajícím počtu zajatých nepřátel, a při tom se jí neukázalo na oběti, které pro toto vítězství bylo nutno přinést, mládež by si utvořila zcela jednostranný a falešný obraz o válce a snadno by se mohlo ukázati, že by o válce příliš lehkomyslně soudila a později dle toho jednala. A přece každý ví, že válku všichni hlubocí myslitelé považují za velkou metlu Prozřetelnosti. Stačí vzpomenouti, jak náš panovník dlouho a vážně a všestranně uvažoval, nežli s těžkým srdcem podepsal válečný manifest.

Na hrůzy války je hleděti jako na hrůzy bouře, s bázní a třesením. Förster posuzuje návrh na zavedení zvláštních »válečných hodin« do školního učebního rozvrhu, praví: »Je mým přesvědčením, že válečné hodiny a válečné rozhovory

ve škole jenom tehda mohou býti skutečným požehnáním, když předně budou si všimati více věcné a ethické stránky než bezprostředně válečného a vítězného entusiasmu, a za druhé když budou konány v jistém »dušeném tónu«, tak jako slaví se vánoce v domě, v němž událo se veliké neštěstí. Kdo tento měkký tón do pojednání nedovede vdechnouti, není strážcem pravé humanity a zanedbává velký paedagogický úkol, oproti zdívocujícím následkům války přestovati v duši mládeže pravou kulturu.« (F. W. Förster: Neue Erzieherpflichten für unsere Zeit.)

(Pokračování.)

Pius X. — příznivec katechetů.

(Píše FRANT. KOŠÁK.)

(Pokračování.)

Daleko by nás vedlo vypisovati *blahodárné účinky časného sv. přijímání*. To naznačeno bylo v pastýřských listech biskupa litoměřického a biskupa hildesheimského, to tušil P. Gatterer T. J. na sjezdu v Innostě, a na to těší se všichni biskupové a celý svět. Výsledky nelze dnes ještě poznati. »O účinku časného sv. přijímání dítek nemáme dnes žádného ponětí; *teprve potomní doba to uvidí*, jak heroická krev bude prouditi v žilách nyní dorůstajícího pokolení, této mládeže eucharisticky vychovávané a eucharisticky živěné.« (»Bonifatius-Korrespondenz« 1913. č. 23. z řeči P. Augustina Gallena, O. S. B.).

A právě blahodárným ovocem tohoto dekretu jest jeho *vliv na výchovu mládeže*, která musí se bráti již od první třídy *směrem eucharistickým*, na učebnou osnovu a na učebnici. Nevinnost a láska ke Kristu, které třeba při vyučování mládeži hned od počátku vštěpovati, ničím tak nejsou vzbuzovány, jako svátostí pokání a sv. oltářní.

Vydáním dekretů eucharistických *nastala nutnost úpravy a doplnění katechismu*, a v čemž již papež dal příklad, to nyní stává se nutnou potřebou, (»Křest. Škola« X. str. 178. »Katechismus, osnova učebná a nová nařízení o přijímání svatých svátostí.«). Ve Vídeňské diecési bylo uznáno, že katechismus pro přípravu ku prvnímu přijetí sv. svátostí jest těžký a hned záhy vydán byl krátký návod: »Unterricht für die erste h. Beicht und Kommunion«, autorisovaný konsistoií a schválený ministerstvem vyučování.

Na *prvním katechetickém kongresu ve Vídni* roku 1912 v první sekci (pro školy národní) hned ve schůzi první, dne 6. září, kdy jednáno bylo o *»vyučování náboženství na nižším stupni«*, otázka přípravy dětí na přijetí sv. svátostí velmi živě byla projednávána, a velká řada řečníků se svými návrhy se vystřídala tak, že schůze daleko nad stanovenou lhůtu (půldruhé hodiny) se protáhla. Schůze trvala přes tři hodiny. (Bericht über die Verhandlungen des Kongresses für Katechetik, Wien 1912 str. 22.—67.) Referentem byl známý pracovník katechetický *Vilém Pichler*, který vykládal, že již po 25 let koná přípravu na první sv. zpověď ve třídě třetí. Dá to dosti práce, ale vždycky výsledky byly dobré. S přípravou na první sv. přijímání v této třídě měl obavu, ale ukázalo se, že děti snadno chápaly a větší radost působily při přípravě než dříve děti ve třídě čtvrté, tak že došel k přesvědčení, že *není příčiny sv. přijímání odkládati* a že *by bylo proviněním na dětech, nechati je ještě rok čekat* (l. c. 29). Po návrhu referenta na přijetí příslušné zásady nastala obšírná debata (l. c. str. 53.—67.) po níž

jednohlasně přijato: »*Vyučování o svátostech pokání a Oltární na tomto stupni budiž tak upraveno, aby dosaženo bylo toho, by děti co možno záhy k přijetí svátosti pokání a Oltární vedeny býti mohly.*« — Také ve schůzi šesté, kde bylo jednáno o »*jednotné náboženské knížce pro nižší stupeň školy obecné*« (l. c. str. 163 a násl.) debattováno o brzkém přijímání sv. svátostí a přijato, aby do učebnice »vlozeny byly všechny k sv. zpovědi a sv. přijímání nutné příběhy, poučky a nařízení.« (l. c. 181.).

A tak třeba s katechismem změnit i osnovu učebnou, ale nejen ve třídách nižších, ale i vyšších, jak »Vrchnopastýřské poučení« připomíná. A proto vidíme, že byly vydány nové osnovy v diecési vídeňské, solnohradské, linecké, a podány návrhy změn osnovy v pražské, budějovické, litoměřické, olomoucké, brněnské diecési a pilně se na nich pracuje. I v Německu vydány v letech 1910—1912 nové osnovy. Proto je potřebí osnov nových, jejichž *zlatou nití* byla by *výchova eucharistická hned od počátku*. »Dítě do školy zapsané ať katechetové ihned od počátku prvního školního roku poučují o nejpotřebnějších náboženských pravdách a připravují je ku první sv. zpovědi a prvnímu sv. přijímání. Po prvním sv. přijímání třeba, aby na to náležali, aby dítky šly ku sv. přijímání častěji. Ku konci školního roku ať katechetové opět a opět vřele dítkám připomínají, až by srdce jejich k tomu roznitili, aby též v době školních prázdnin, přistupovaly častěji ke stolu Páně.« Tak nařizuje arcibiskup záhřebský, Dr. Antonín Bauer v poučení kněžstvu své arcidiecése dne 23. října 1913.

(Pokračování.)

Třetí říše.

(Podává prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)

Hellenismus či křesťanství? Problém, jenž tolikrát byl uvažován a dnes znovu ve zvýšené míře zaměstnává myslící hlavy. Bylo všecko tak pěkné v záři hellénského slunce, tak slunné, volné a usměvavé? Jedni nanášejí na hellenismus příliš mnoho světla, aby v stínu tím temnějším objevilo se křesťanství, jež prý »sehnulo vzpřímeného člověka a vzalo jeho vůli téměř všechnu volnost.«

Ale čím jest dnes hellenismus, namítají druzí, ne-li snahou odpoutati člověka od vší závislosti na Bohu, od vší autority Boží? A smí se člověk beztréstně znova odvažovati titánských těchto zápasů, jež vždycky pro člověka skončily tak výstražně? Komu podaří se »spojiti pravdu titanů s pravdou Galilejského,« ten bude zakladatelem třetí říše, dí *Merežkovskij* ve své trilogii »Kristus a Antikrist«.

Této třetí říši věnuje *Petr Dörfler* v »Hochlandě« (srpen 1915) nejvyšší zajímavý článek, jehož myšlenky tu českému čtenáři reprodukuje.

Kdyby Hospodin měl všechnu pravdu v jedné dlani a ve druhé touhu po pravdě, a řekl mi: »Vybeř si jednu nebo druhou,« odpověděl bych mu na kolenou: »Dej mi touhu po vědění, neboť všechno vědění, všechna pravda náleží jedině Tobě.«

Tento *Lessingův názor* za svůj přijal i moderní duch ani ne tak z unaveného agnosticismu jako spíše z přesvědčení, že držení zlenošuje. Báj vždy dává střežiti poklady nemotorným, líným drakům, kdežto silné bohatýry budí a zoceluje nouzí a touhou. V otázkách způsobu života a náboženství držení norem a zásad pravdy daleko ještě neznamená ukončení zápasu o tyto pravdy. Neboť i když pravdu přijímáme jako pevnou a konstantní veličinu, jest přec jen život ve stálém pohybu a toku, a těžiště úkolu záleží v tom, aby život s pravdou byl spojen nejen zevně, ale i organicky.

Žádná doba nepřijímá v sebe všechnu pravdu. Každá rozpouští z ní jen ony součástky, jež její síla rozpustiti dovede. To, co zůstalo ležeti v pravdě ladem, co z ní zůstalo nerozřešeno, odsuzuje přítomné vědění a zvedá žalobu proti němu. Žalobě té rozumívají jen duchové zvlášť ušlechtilí anebo duchové, kteří geniem svým svou dobu značně byli předstihli. V těchto srdcích vznikává pak ono napětí touhy, jež nových pravd hledá, zavrhuje převzaté theorie a buduje nové systémy. Ale velmi často jsou tyto zdánlivě neslýchané pravdy *dávno sice objevenými, ale teď tepru živě cítěnými poznatky.*

Dějiny křesťanské zbožnosti a křesťanských dogmat jsou velikým dokladem skutečnosti tohoto neustálého protikladu mezi pravdou a životem. Obsah Zjevení zdá se příliš obsáhlým a příliš silným, aby jediná lidská hrud' nebo docela jediný lidský věk dovedl do sebe pojmuti všechnu etiku a všechnu mravnost. Prvotní církev stavěla *do popředí* jiné články než církev středověká, a dogmata, o něž v Antiochii a Cařihradě bylo bojováno na ulicích, jsou dnes podrobně rozebírány a vykládány už jenom na katedrách vysokých škol. Jaký rozdíl mezi půvabným, bezvousým, usmívaným dobrým pastýřem katakomb, a přísným, rozbrázděným, jako z věčnosti hledicím obrazem Kristovým z basilik! A stejně tak jiné bylo křesťanství, jež osvědčovali anachoreti Nitrijské pouště, než křesťanství, jež pěvec Heliandu svým Sasům v duši kreslil, nebo křesťanství, jež serafinský světec na Alvernu zřel a umbrijským pastýřům hlásal stavem i životem svým.

A přec jsou všechny tyto formy jen výhledy z jednoho a téhož Krista. Každý světec bral, co jeho síla vzíti dovedla, a přes to zůstavoval tisícům jiných světců stále téhož Krista. Kdyby tomu tak nebylo, bylo by křesťanství odbytou věcí minulých pokolení, a přítomnosti a budoucnosti nebylo by než vzpomínkou.

(Pokračování.)

Provolání.

Vlastenecká povinnost v této pohnuté době ukládá nám nové úkoly. Jestli naši nejdražší bojují na třech velkých bojištích na ochranu cti, slávy a celistvosti naší říše, obětují-li své zdraví i život, jest svatou povinností nás, kteří jejich zásluhou doma v bezpečí a pokoji žijeme, abychom poskytli jim všeho, čeho k šťastnému a slavnému zakončení války je potřeby. Na nás je hojným upisováním válečné půjčky ochotně poskytnouti státu prostředků k ukončení celé akce. Budeme moci jenom tenkrát s radostnou náručí a dobrým svědomím přivítati vracující se naše vojiny, když naše svědomí nám řekne, že i my jsme učinili pro svoji vlast a celou naši říši, co učiniti jsme mohli. Katolíci českoslovanští vždycky chápali a nadšeně plnili své povinnosti k státu. Jistě že i tentokrát dokáží, že pochopili vážnost doby a své povinnosti k ní. Čeho stát na nás žádá, není žádnou obětí, ale pouhou vypůjčkou, jež se nám co nejpriznivěji zúročí.

FEUILLETON.

Z listů otcovských.

(Podává FR. JANOVSKÝ.)

(Pokračování.)

Bedřich Leopold hrabě Stolberg (1750—1819), slavný státník, učenec, filosof, spisovatel, ale ještě slavnější konvertita, stav se z protestanta upřímným, horlivým katolíkem, kterýmžto činem svým

vzbudil podiv u všeho vzdělaného světa, věnoval své nejslavnější dílo: *»Dějiny náboženství Ježíše Krista«* svým dítkám a položil v čelo velkolepého díla toho následující věnování:

»Mým synům a dcerám!

Vám především, milé dítky, zůstávají tato památka mé pouti pozemské, vůle především na srdce kladu předmět tohoto spisu, náboženství Ježíše Krista. Toť ono jedno potřebné.

Krátké, nejisté, mnohým nebezpečím obklopené jest naše pozemské putování; jen jedno jest nám jisto — smrt. Nevidíme ji; pouze znamenáme, že život našich druhů pomínul a jen ztuhlá schránka tělesná po nich zůstala, jež rozpadá se v prach.

Tak se děje člověku, tak zvířeti. Avšak člověk cítí v sobě život, jenž nezávisí na tlukoucí tepně, nezávisí na vdýchaném a vydýchaném vzduchu. Člověk patří zrakem vědomí na své nitro, člověk má rozum. Zrakem tím rozhlíží se vůkol a cítí život života, cítí lásku.

Zdaž se láskou spojuje s praláskou, s Bohem? Zdaž svou lásku obrací jen na své vlastní »já« tak, že ve všech věcech, jež se mu líbí, nalézá jen hrubší eb jemnější prostředky k ukojení své sobeckosti? *Odpověď na tyto dvě otázky rozhoduje o ceně člověka.* Milujeme ve všem, co milujeme, Boha, anebo milujeme ve všem, co se domníváme milovati, jen sebe samy? Ale právě láska k Bohu jest naší úlohou; i sebe máme v Bohu milovati. Co se mine své úlohy, jest špatné.

Ani člověk ani anděl nenalezne pokoj leč v Bohu a v naději, že se bude v Bohu na věky radovati. Že pak se člověk hříchem Boha vzdaluje a tak proti svému odvčkému úkolu jedná, cítí ihned uvnitř nelad. Právem zoveme to svědomím. Člověk ví, i byť ho nikdo nepoučil, že hříchem své nitro rozrušuje, a zapíral-li by to, ruměnc studu usvědčí ho ze lži. *Svědomím zjevuje se Bůh. Zjevuje se též přírodou.* Ovšem uci dějiny všech časů, jak málo dbali lidé tohoto dvojího zjevení. *Přírody* zneužívali a skláněli kolena před tvory; aby pak *svědomí* oklamali, věnovali modlám své vlastní hanebné chtiče.

Avšak od počátku člověčenstva zjevoval se Bůh lidem i *bezprostředně*. Když naši prarodiče podle obrazu Božího stvoření, smyslnosti a pýchou od Boha odpadli, doprovázelo je milosrdenství jeho. Když jim bylo z ráje odejiti do širého světa, bylo jim náboženství družkou, jež skýtala útěchu i posvěcení, naše svaté náboženství, náboženství Ježíše Krista, jehož zaslíbené *příští* stalo se vůdčí hvězdou Starého Zákona, jehož skutečným *příchodem* nastal nám den; ve světle dne toho — jest nám kráčet.

Náboženství Ježíše Krista dává nám *Boha poznávati*; náboženstvím tím zve nás Bůh, abychom *ho milovali*, zve nás do věčné spásy. Kdož pozváním tím po-

hrdají, těm pohroženo věčným odloučením od Krista, věčným utrpením. Abychom mohli pozvání toho následovati, musíme náboženství Ježíše Krista *věřiti*.

Pravda toho, co máme věřiti, musí býti tak jasná, že bezpečně a pevně věříme; nesmí ovšem vůle protiviti se přesvědčení. Avšak ve vůli spočívá bolest naší přirozenosti; ve vyléčení vůle jest naše spása. Vůle jest v srdci, proto mluví Bůh našemu srdci. Náboženství Ježíše Krista, milé dítky, *uchází se o naši lásku*, jako ženich o nevěstu.

Ale, jak řečeno, musíme *věřiti* v toho, — ježž máme *milovati*; a naše, smyslnosti a pýchou pokažená vůle protiví se víře. *Proto musejí strach a naděje vůli domlouvat*, strach a naděje, jež samy přirozeně, ba nutně plynou z pojmu věčného blaha a věčného spasení.

Lživě a zlostně vytýkají nepřátelé za našich dnů náboženství našemu, že prý trest a odměna jsou jeho hlavními pohnutkami, člověka nedůstojnými. Svátá bázeň Boží nejen že lásky nevyklučuje, nýbrž jako bázeň dětinná k lásce přivádí, s láskou vždy víc a více se spojuje. Bez lásky se Bohu nezalíbíme. Naděje, která se nesla jen za darem života věčného, nepřílnula by láskou k *Dárci* jeho, minula by se cíle. Pravá, trvalá bázeň Boží nebojí se mimo Boha nikoho, dodává hrdinné mysli vzhledem ku všemu tvorstvu a bojí se jen Stvořitele. — — — — —

Milé dítky, což pak možno žádoucího krásného a dobrého pomysleti, čeho by nám neposkytovalo náboženství Ježíše Krista? Toužíte po radosti? Onoť podává věčnou slast, jež i zde na zemi převyšuje veškeru radost, převažuje všechno utrpení časné.

Toužíte po dlouhém životě? Onoť poskytuje blaženou nesmrtelnost. Toužíte po odpočinku? V náboženství Ježíše Krista jest jediné pravé odpočinutí; onoť v bouřích života kojí člověka jako nemluvnátko na prsou matčinyh a jednou uvede do odpočinutí věčného. Toužíte po pokoji? Tímto pozdravem pozdravuje Pán své následovníky: »Pokoj vám!« (Jan 20, 19.) — Chce se vám přátelství? Kde jest jistější, vroucenější, trvanlivější přátelství než mezi následovníky Kristovými, kteří všichni bez žárlivosti nesou se za jedním cílem, kde druh s druhem má účast a oběma kyne prospěch, kde svatá láska jednoho zanečuje se láskou druhého? Toužíte po velikosti?

Co jest nad synovství Boží? »Nejmilejší, nyní synové Boží jsme, a ještě se neukázalo, co budeme. Víme, že když se ukáže, podobní jemu budeme; nebo viděti jej budeme, jakož jest.« (I. Jan 3, 2.)

Dychtíte po moci? Kdo chce, co Bůh chce, zdaž není jistou měrou účasten všemohoucnosti Boží? Toužíte po svobodě? Evangelium jest »dokonalý zákon svobody.« (Jak. 1, 25.) Zde na zemi osvobozuje nás od panství chťičů, a slíbena nám »svoboda slávy synů Božích.« (Řím 8, 21.) Přejete si moudrosti? Jenom moudrost náboženství zasluhuje toho jména. »Ty osvěcuješ svící mou, Hospodine.« (Ž. 17, 29.) »U Tebe — je studnice života a ve světle Tvém užíraje světlo.« (Ž. 35, 10.) Chcete ctnosti? Které ctnosti by neučil, ku které ctnosti by nedopomáhalo náboženství Ježíše Krista? Jeho ctnost jest čistá, protože se jí zdobí člověk pro Boha; jeho ctnost jest bezpečná, protože ji takřka za ruku vede libá pokora. Toužíte po lásce? Všecek duch tohoto náboženství jest láska, bez něho neměli by lidé ani pojmu o lásce, v něm jest láska svazkem dokonalosti.« (Kol. 3, 14.) Všecky ctnosti, jimž učí, zakládá na lásce; všecky ctnosti, jež podává, pochodí z lásky. »Milujme Boha, neboť Bůh prve miloval nás.« (I. Jan 4, 19.) Na lásce byl založen už Starý zákon, jenž byl dán za děsné bouře, za zvuku hromu a trub. »Milovati budeš Hospodina, Boha svého, z celého srdce svého a ze vši duše své a ze vši síly své.« (V. Mojš. 6, 5) a na lásce k bližnímu. »Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.« (III. Mojš. 19, 18.) Daleko však živějším dechem vane nám láska ze všech knih Nového zákona; jestiž celé náboženství zákonem věčné lásky s Bohem, v Ježíši Kristu, zákonem věčné lásky věřících v Ježíši Kristu, »Bůh láska jest, a kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm.« (I. Jan 4, 16.) — — — — —

(Pokračování.)

SMĚS.

Ředitel Frant. Kneidl — šedesát-níkem. Zasloužilý ředitel měšť. školy pro chlapce v Karlíně a dlouholetý místopředseda Ústřední matice školské, p. *Frant. Kneidl*, slaví v těchto dnech 60. výročí svých narozenin. Tichý, neunavný pracovník na roli školské, ředitel vzácného taktu a kdysi též jednatel spolku pro vystavení

chrámu Páně sv. Cyrilla a Metoděje v Karlíně, požívá ve všech kruzích kněžských i učitelských neomezené úcty a vážnosti. »Věstník« učitelských jednot praví o něm: »František Kneidl je typem a vzorem českého učitele, oddaného celou duší práci na prospěch národa dobrovolně konané. Řadí-li se nyní výprava školství karlínského do popředí českého školství, má o to nemalou zásluhu právě řed. Kneidl, který ve své osobě spojoval vždy nejen pevného a důkladného odborníka, ale i konciliantního, taktního a všeobecně váženého i oblíbeného tlumočnicka reformních snah školských a tužeb učitelských vůbec.« Stejně horlivá jako neunavná byla též Kneidlova činnost na poli humanitním. Patnácti sirotkům byl starostlivým poručníkem a otcovským rádcem. Při tom je ředitel Kneidl mužem nábožensky pevně založeným a o náboženském vzdělání mládeže nejvýše dbalým. Proto i všechno kněžstvo, jež se s ním stýká, ředitele Kneidla velice si váží a k jeho památnému dni upřímně mu blahopřeje. Kéž je opravdu českému učitelstvu jasným a dlouho zářícím vzorem svojí povahou a svými zásadami vychovatelskými, neunavnou horlivostí a vzácnou svojí konciliantností. Zasloužilému vychovateli mládeže jménem kněžstva upřímně tuto gratulujeme. r.

ukazuje nám cestu do budoucnosti. Tu bude musit býti lámáno, aby jedněm bylo i nadále údělem do potu pracovati a druhým v sladké nečinnosti z výsledku práce jiných býti živu. Kdyby v sociálních poměrech měly potrvati obvyklé a zastaralé mravní defekty ještě po této kolosální válce, musili bychom tuto konservativní nehybnost přičísti k nejosudnějším stínům lidského života. — —

Ale obrození očekáváme také od světa myšlenkového. Válka oťrásla starými ideami a dala popud ke vzniku nových. Se stromu života opadáva suché listí a suché větve, aby bylo místa a svěžehého vzduchu pro nové pučení. Nové přísti žádá, aby povýšen byl život a odtřazen od starého kalu a bláta. Stojí-li vedle nás vojín, jenž prodělal ve válce nejhroznější okamžiky životní, pocítujeme všichni, jak prchá před tím aktem všechno, čím jsme žili dříve, a co nyní se jeví jako nicotná maličkost.

Doufáme, že válka vyburcuje lidstvo z jeho nízkého materialismu a postaví staré, vůdčí idey, očistěné krví tisíců, v nové světlo. Doufáme, že i naši dřívější zásadní nepřátelé poznají, že náboženství je nejpevnějším základem charakteru jednotlivce i celých národů, a potom nadejde doba smíru i v táborech vychovatelských, jež po dlouhá léta nepřátelsky stály proti sobě. r.

Z kruhu čtenářů »Vychovatele«, Praha, došli Zemské úřadovně pro král. České Vdovského a sirotčího pomocného fondu veškeré ozbrojené moji v Praze následující další dary: Václav Janota, katecheta měšť. školy, Praha, 20 K, Vilém Eismann, katecheta, Škvřňany, 5 K, Josef Vávra, kaplan, Úsov, 50 h, Bohuslav Beneš, katecheta, Lázně Bělohrad, 5 K, Jos. Petříček, katecheta, Týn-Rovensko, 1 K, P. M. Jifínský, farář, Všečary, 1 K, Václav Vítek, katecheta měšť. škol, Král. Vinohrady, 5 K, František Šeda, katecheta něm. chlap. školy, Plzeň, 5 K, Josef Šauer, katecheta, Praha, 1 K, Frant. Košák, katecheta, Plzeň, 1 K, Josef Světlý, katecheta, Třebechovice, 2 K, Neznámý, Sadská, 25 h, Jos. M. Švec, c. k. professor, Turnov, 1 K, Karel Rochel, stud. prof., t. č. v Kroměříži, 3 K, Tom. Coufal, farář, Zábok n. L., 2 K, Marie Pavlišťová, Čes. Třebová, 30 h, Alois Sigm. kaplan, Roztoky, 1 K, M. Koukl, zat. katecheta, Praha, 2 K, Jos. Famfule, farář, Sluštice, 5 K, Dominikánský konvent, Znojmo, 2 K, Emanuel Cívka, em. professor náb., Slaný, 10 K.

Ku změně školních čítanek. Po mnohých poradách v ministerstvu vyučování bylo usneseno již na počátku škol. roku 1915—16 zařaditi do učebnic na obecných a měštanských a částečně také na středních školách články o tom, čím byla vyvolána nynější světová válka. Články tyto v souhlase ministerstva zeměbrany, vojenství a vyučování budou zařaděny do nových učebnic. Půjdu-li tyto články až na samý základ válečné bouře, jež chystala se po celá desetiletí, a vysloví-li upřímně, že odklon od duchovních ideálů a shon za materiálními statky byl nejvnitřnější příčinou všeho válečného viru, ovšem nevíme.

»Válka — oráč. Všichni, kdo hlouběji vnikají do duševních proudů, vyvolaných světovou válkou, soudí, že válka přinese obrození lidstva. Jako rádo obrací zemi, ničíc plevel, který na ní vybujel dlouhým odpočinkem, a připravuje prsk budoucí úrodě, tak i válka duševním snahám dá jiný směr a stanoví nové hodnoty. »Věstník« učitelských jednot uvádí k tomu následující:

Praktické otázky životní dojdou snad všeobecnějšího pokroku, než si nyní představujeme. Válka byla velepřísnou školou života, zhodnotila každý moment lidské práce a povýšila energii nade vši mdlou. Přísti člověk — a řekneme v speciálním pojmu: jednotlivý národ — bude musit pracovati *víc* a pracovati *hlouběji*. Tempo lidské práce bude musit býti rychlejší, smysl pro cíl života zhodnocen. Hospodaření s časem bude musit býti vydatnější a rozvážnější. Válka srazila nás všechny dohromady: bohaté s chudými, inteligenci s prostým lidem. Všecky srazila dohromady za jedním cílem, dala nám tutěž zbraň a tentěž chléb. Válka vedla nás k jedné a téže činnosti a tato drsná praxe válečná

Vychovatel vychází 1. v 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlletně 3-50 K. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta, „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotově. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtož Em. Žákovi, prof. na Smíchovské, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. Vl. Jelínek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Vestník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchovské 992.

Výchovné povinnosti přítomné doby. — Pius X. — příznivec katechetů. — Třetí říše. — Výchova mládeže Feuilleton. — Směs.

Výchovné povinnosti přítomné doby.

(Dokončení.)

Že válka může mít neblahý vliv na zdivočení mravů mládeže, toho z nedávné doby uvádí drastický příklad týž *Dr. Fr. W. Förster*. Za doby španělsko-americké války spatřil v ulicích New Yorku řadu hochů, kteří v rukou měli žáby, napíchané na pletací jehly, a volali: »To jsou španělští mrtví.« — Neustálé zvěsti o pobitých nepřátelích, o útocích bodákem, o množství lidí zahubených minovými výbuchy přivádějí nebezpečí, že mládež přestane si vážit života lidského. Ztratí úctu k člověku. A to proto, poněvadž nebyla svědkem válečných zápasů, poněvadž na vlastní oči neviděla ona hrůzná utrpení, která by vzbudila její soucit a útrpnost a poučila ji, jakým hrozným zlem je vlastně válka. Ti jinoši, kteří jsou v poli, o válce dojistá zcela jinak soudí, nežli mládež, která zůstává doma.

Vychovatel ovšem nemůže brániti, aby ony zprávy o strašlivých zápasech na bojišti, o vrhání ručních granátů, bodákovém útoku, o zápolení pěstí a nožem, nepřišly k sluchu mládeže. Ale *musí, seč síly stačí, k tomu působiti, aby jistá tvrdost a krutost neukrádala se při těchto zprávách do duše žactva*. Jest jeho první povinností, aby všechno ono tvrdé, bezcitné a surové mluvení, ono zlehčování a tupení nepřítele zakřikl a ukázal na nízkost takového jednání. Heslem kteréhosi vojevůdce bylo: »Ve válce je potřeba buď jednat nebo mlčet; nadáváním bitvy se nevyhrávají. Když Israel bojoval proti Amalekitským, Mojžíš se modlil a nenadával.«

Naše čacká vojska vítězí svojí inteligencí, organizací, ukázněností. Kdo chce v životě vítěziti a vyhrávati bitvy, musí jednati po jich zářícím příkladě. Musí zachovati kázeň v řeči, vystříhati se všeho snižování svého protivníka, potlačovati všechnu slepou zášť a nenávisť. *»Nenávisť proti nepříteli mizí, čím blíže kdo se jemu nalézá, a je právě nejmenší mezi těmi, kteří dlouho a blízko stáli proti sobě v poli.«* V Písmě sv. čteme hluboká slova Kristova: »Co je platno člověku, kdyby celý svět získal, ale na duši své škody utrpěl?« *Všechna vnější vítězství nad nepřáteli byla by mu jen ke škodě a k budoucí záhubě, když by při*

tom v duši své jenom divočel a pustl. Když by podléhal pýše, nenávisti, zášti a podob. Neplatí jenom ono pohanské: *»Vae victis — běda přemoženým«*; ale někdy také v pravém smyslu slova se uplatňuje: *»Vae victoribus — běda vítězům.«*

Když kterási třída německého gymnasia u nás po vítězství ve Východním Prusku zaslala holdovací dopis maršálku Hindenburgovi, tento jí odpověděl: *»Nemyslete raději nyní na mne; ale myslete na své úkoly. Chopte se jich, jako já se chopím nepřátel.«* V této odpovědi je více výchovné metody pro nynější válečnou dobu nežli ve všech těch různých návrzích o tom, kterak by měla mládež tuto válečnou dobu prožívat. Jediné dvě cesty jsou, aby školní mládež z nynějších časů měla *»silný dojem«* a hojný užitek. Prvá je, aby svědomitým konáním svých povinností pěstovala v sobě t. zv. *»ctnosti heroické,«* vytrvalost, trpělivost, odvahu, statečnost atd., a druhé, aby dovedla také cítiti se všemi trpícími a učila se křesťanskou lásku soucitem, spřívostí ve svých požadavcích a za to tím větší obětavostí v dobročinnosti, posilovati v sobě *»ctnosti křesťanské.*

Třetím úkolem výchovy uprostřed nynější světové války je, abychom přes všechnu hořkost a napjatost národů vespolek válečnické přece jenom připravovali půdu *pro nutné příští spojení a spřátelení všech národů.* Často námi citovaný *Fr. W. Förster* upřímně a otevřeně prohlašuje: *»Jsou dnes, bohužel, i univerzitní učenci, kteří putují světem, aby hlásali zášť k národům. My, vychovatelé, máme však za svatou svoji povinnost, abychom rozhořčenosti doby nepodlehli, ale svoji mládež připravovali na velké příští úkoly lidské kultury.«* Mladé generaci je potřeba vyložiti, že všichni národové bez výjimky jsou poukázáni na vzájemnou výměnu svého duševního i hmotného majetku; je nutno jí poukázati, kterých mravních podmínek je při této závislosti jednoho národu na druhém dbáti.

Lidstvo přes všechny národnostní a státní rozrůdněnost tvoří přece jen jediný celek. Rozmach kultury každého národu byl právě tím nejvíce podporován, že přijal nové popudy, vynálezy, názory druhého národu a pilně jich využil k svému vzdělání. *Každý národ má své genialní lidi.* A co nového přinesli k rozšíření kultury, není pouze majetkem jeho národu, stalo se majetkem národů všech.

Kde národ sní o své sebedostatečnosti, o své naprosté neodvislosti na sousedních národech, tam chce kol sebe zbudovati *čínskou zeď*, aby zúrodňující prvky cizí kultury nevnikly v jeho sídlo. Ten je však odsouzen k budoucí ztrnulosti a neodvratné opozděnosti v soutěži s národy ostatními. Čína je i dnes této opozděnosti nejtypičtějším příkladem. *»Jednotliví národové jsou ve svém duševním doplňování neméně na sebe odkázáni jako dvojí pohlaví.«* Francie potřebuje Německa a naopak, Německo potřebuje slovanského ducha a Slovan německého ducha, Anglie potřebuje Německa a Německo Anglie. Bez tohoto vzájemného se doplňování národově by kulturně chřadli a hynuli. Rozvoj národů vždycky bude vyžadovati sbratření lidstva tak, jak Ježíš Kristus vždycky je hlásal, a k jehož uskutečnění založil svoji církev.

Pius X. — příznivec katechetů.

(Píše FRANT. KOŠÁK.)

(Pokračování.)

Celé vyučování musí mít větší zabarvení eucharistické. *Eucharistie stává se středem a eucharistická výchova cílem veškeré náboženské výchovy jak na stupni nižším tak i vyšším. Tím celá vnitřní podstata vyučování je posvěcena, a katecheta, který pečlivě provádí nařízení sv. Otce a je provést se snaží, je v pravdě paedagogus in Christum eucharisticum. Stále a stále musí obracet zřetel k sv. přijímání, k lásce k Ježíši svatostnému a tak — vlastně Kristus sám má vychovávat mládež, omnia restaurare in Christo.*

Když známý karmelitán P. Gerard Beccaro, veliký apoštol nejsvětější Svátosti v Miláně, byl u audince u sv. Otce Pia X., papež mu řekl: »Spása duší jest v rukou mého milovaného kléru a klérus bude apoštolem spásy, pokud bude pracovat pobožností k Eucharistii.«

Sv. Otec Pius X. je původcem »*výchovy eucharistické*«. Výchova eucharistická jest nejlepším prostředkem sebevýchovy, korunou a cílem veškerého vyučování a zdrojem štěstí a požehnání nejen pro děti, ale i pro kněze. Výchova eucharistická je záchrana mládeže, nad níž není lepší. Eucharistií přijímají děti Přítele dítek a nejlepšího božského Paedagoga samého; On dá jim svatá vnuknutí a požehnání. Již myšlenka: »Ježíš v duši mé« vzbuzuje sebeuctu, důvěru, lásku, pokoru — pilíře budovy dokonalosti.« (Dr. Ot. Tauber: »O výchově eucharistické.« Vychovatelské listy 1912 str. 64.)

Na eucharistickém sjezdu roku 1909. v dalmatském Dubrovníku povzbuzoval jistý řečník své spolubratry a ku konci pravil: »Přejeme naší mládeži toho štěstí, jakého se jí dostává dobrotou matky sv. církve, osvědčovanou tak blahosklonně a štědrě těmto dítkám jejím nejútlejším. Nám se toho štěstí nedostalo. Ztrávilíť jsme dětství v době, kdy duším a zvláště duším dítek neohrožilo tolik nebezpečí jako nyní. Prozřetelnost Boží ponechala časté přijímání až pro pokolení nynější a nás chce použiti jako prvních apoštolů k vykonání díla velikého pro obnovení všeho v Ježíši Kristu mládeží, dítkami počínajíc.« (»SS. Eucharistia« 1911 str. 117). Ano, *Duch svatý ústy sv. Otce Pia X. volá nás katechety pod prapor výchovy eucharistické a napomíná, abychom vyučovali v záři slunce eucharistického, by všechno obnoveno bylo v Kristu! Z lásky tedy k eucharistickému králi, z lásky k naší mládeži, která jest nejkrásnější nadějí lepší budoucnosti, z lásky k našemu lidu, zasvěťme všechnu péči prvním sv. přijímání dítek, častému přijímání nejsvětější Svátosti oltářní, výchově mládeže v duchu sv. Otce Pia X., abychom takto vykonali vše pro křesťanské znovuzrození a pro lepší časnou i věčnou budoucnost našeho národa, staňme se my katecheti horlivými apoštolý nejsvětější Eucharistie a sice — cum singulari amore.*

III.

Roku 1875. povolal treviský biskup Zinelli faráře ze Salzana, Josefa Sarto, do své kapitoly kanovníků a světil mu místo profesorské na bohosloveckém ústavu. Tak otevřelo se Sartovi nové pole působnosti, v němž opět osvědčil všestrannou svou zdatnost. S velikým zdarem potkávala se především jeho činnost učitelská ať mu byl svěřen kterýkoliv obor vědy theologické. Sarto ovládal všechny a uměl mistrně podati jej svým posluchačům. (Zháněl I. c. 24.)

A když stal se Josef Sarto papežem, přední jeho starostí byla *náboženská výchova křesťanského lidu*, jak sám připomíná v listu kardinálu Respighimu při zavádění druhého katechismu.

Hned v okružním listu ze dne 15. dubna 1905. *»Acerbo nimis«* nařizuje biskupům a farářům, aby *horlivě vyučovali lid* v křesťanských pravdách. V encyklice ze dne 8. září 1908 proti naukám modernistickým; *»Pascendi dominici gregis«* vybízí kněžstvo ku pilnému studiu ve prospěch náboženství. Tam píše sv. Otec: *»Náboženství nebojí se vědy; vždyť podporovalo vždycky vzdělanost a osvětlu; chce, aby jeho stoupenci byli »děmi svělla« a ne tmy.* Raduje se z pokroku. Ať jen člověk pokračuje u vysokém vzletu, ať jen neustále nová tajemství vybádá na přírodě; ať slaví nové triumfy nad neobratnou hmotou, ať zjedná společnosti nové výhody. Pro všechny ty vymoženosti bude náboženství vždy jen nésti slova radosti, důvěry a díkův. Náboženství chce vědu a žádá zkoumání. *Křestanství nebojí se vědy, ale jen nevědosti.*

Proto Pius X. s radostí vítal a žehnal všem snahám za dalším vzděláním a všem pracím kněžstva a to zvláště katechetů, u vyučování mládeže, jak na to kladl důraz ve své *exhortaci ke katolickému kněžstvu* dne 8. srpna 1908. . . A v pravdě nepokročila věda katechetická nikdy tak, jako za pontifikace Pia X. Na jeho podnět počato s intensivní prací nejen o úpravě katechismu a osnovy, jak ukázáno, ale pracováno i v literatuře, a pokyny a rady a povzbuzení získávány na kursech katechetských. Dekrety svatého Otce byly podnětem ku vydání mnoha spisů zvláště eucharistie se týkajících, byly příčinou, že počato s vydáváním časopisů eucharistických zvláště pro mládež, že založeny i knihovny, jichž účelem výchova eucharistická. (*»Knihovny pro neokomunikanty.* Vychovatel 1915. č. 7.), a zajisté k mnohým blahodárným zařízením ještě dojde.

Vypisovati četnou *literaturu*, na př. německou, *kteřá vznikla po vydání papežských dekretů*, bylo by zajímavé, ale velmi obšírné; že jest četná a takřka denně jí přibývá, o tom psáno v článku *»knihovny pro neokomunikanty.* O úspěších jinde jen něco uvádíme. Apoštol častého sv. přijímání P. Lintello T. J., vydal několik spisův o častém sv. přijímání, které vyšly již v původní řeči ve statisících a též do mnohých jazyků byly přeloženy. Tak knížečky na povzbuzení mládeže rozebráno 160 tisíc, jiného 85 tisíc, výzva na muže 45 tisíc, pro hochy 35 tisíc, pro děvčata 65.000. Povzbuzení rodičů, aby děti vedli ku časnému a častému sv. přijímání, rozebráno již sto tisíc výtisků. Jeho známé *»Iridnum«* vyšlo ve třetím vydání a každé o několika tisících exemplářů. Začal vydávati zvláštní měsíčník o sv. přijímání *»L'action eucharistique«* a za několik měsíců tisklo se ho 50.000 výtisků. (R. P. Lintello S. J. College du Sacre Coeur Charleroi Belgique. Celý ročník za 2 franky.)

U nás mnohého se nedostává, ale přece též ruch v literatuře eucharistické vzrůstá. Co toto pišeme, dochází zpráva, že náhle zemřel náš český básník eucharistický, kvardián jindřichohradeckého kláštera františkánského, P. *Florián Březina*. Jeho tři svazečky *»Eucharistických Květů«*, tištěné u Landfrasa v Jindř. Hradci, bohumilým a povznášejícím obsahem svým nahradily celé silné svazky poesii jiných autorů, a náleží jim čestné místo v literatuře věnované uctívání nejsvětější Svátosti oltární.

Knihu, která *»vybočuje z mezí obyčejné poesie lidské«* vydala *»Archa«* v Prostějově: *Jacinto Verdagner: »Eucharistie«. Formou originálu přeložil P. Sig.*

Bouška O. S. B. Váz. 2.60 K). »Něco velkolepějšího v rouse básnickém nebylo posud o Eucharistii napsáno. Originál není arci český, ale výborný překlad jeho (procitěný, promeditovaný) jest nám drahý jako originál,« praví o knize té Dr. Jos. Tumpach v »Časopise katol. duchovenstva.« (1915 str. 112.)

Druhým rokem vydává za redakce P. Aemiliana Soukupa Ord. Praed. na Moravě v Olomouci »Maticе Cyrillo-Methodějská« časopis pro mládež »*Pán příchází*,« v němž hojně básní, poučení i příkladů eucharistických.

Z knížeček poučných a povzbuzujících vyšlo u nás již několik. Ovšem většinou jsou to překlady. Anglická knížečka o *malé Nelli*, jež byla ve školce pro dívky, jež postrádají domácího dozoru, v Corku v Irsku, a u věku čtyř let tři měsíců byla u prvního sv. přijímání, přeložena do češtiny dvakráte: »*Helenka, miláček Boží, flalka Nejsvětější Svátosti*.« Vyšla nejprve nákladem Mariánské družiny učitelek (Praha, Ječná ul. 2), pak v Cyrillo-Methodějské knihtiskárně (V. Kotrba) vydán z anglického originálu překlad J. Stanovského: »*Helenka. Malá Nelli, miláček Boží. Příběh ze života irského dítěte andělské svátosti*.«

Z nejnovější eucharistické literatury buďtež aspoň uvedeny: »*Hody božské lásky*« od Jos. Frasinettiho přeložil Jan Tagliaterra (Praha, Cyr.-Meth. knihkup.). — *Hodné dítě rádo navštěvuje Pána Ježíše, přítele dětí.* (Praha. Růžencová výroba). — *Dr. Štěpán Antoní: Proč tolik neoprávněných obav před častým a denním sv. přijímáním?* (Praha. C. M. knihtiskárna). »*Proč duše křesťanská nepřijímáš denně svátostného Spasitele, kdykoliv obcuješ mši sv.?* (Olomouc. Nedoma). Originál spisů Dr. Antoního schválil sám sv. Otec Pius X. —

Pilným spisovatelem eucharistickým jest kaplan na Moravě, *Alfons Pryč*, který vydal v Olomouci tyto spisy: *Královská hostina, sv. přijímání.* — *Veliký den se blíží*, čili dopisy o prvním sv. přijímání, přeložené z francouzského originálu (Gaume.) — *Hodina před nejsv. Svátostí.* — *Sv. Václav, kvítí z eucharistické zahrady.* — *P. Fr. Žák T. J.* napsal a vydal: *Dekret svatě římské kongregace koncilu ze dne 20. prosince 1905 o každodenním svatém přijímání.* (Praha. Družstvo Vlast.)

Velikou pozornost budila poslední dobou v eucharistické literatuře knížečka P. Bessiera Tov. Ježíš.: »*Petrík, malý apoštol častého sv. přijímání.*« Francouzská tři vydání byla brzy rozebrána: též dvě německá. Loni přeložena byla do chorvatštiny, slovinštiny, maďarštiny a letos vyšla nákladem »Mariánské družiny bohoslovců olomouckých« česky. Dopisy osmiletého hošíka Petříka d'Airelle působí dojmem velkým na děti i na dospělé. Jsou pádným důkazem, co způsobí časté svaté přijímání v dětských srdcích. Z hošíka stává se hrdina, který obětuje svůj život, aby získal milosti víry otci, nevěrci. Knížečka zamlouvá se prostinkým slohem i vkusnou úpravou. Pro rozšíření častého svatého přijímání zvláště u českých dětí, může vykonati velmi mnoho. Hodí se též za dárek k prvnímu svatému přijímání. Čistý zisk věnován je na katolické missie v Bosně (výtisk 20 h.). Objednati lze u »Mariánské družiny bohoslovců« v Olomouci.

Nejlepší modlitební knihu, jako památku na první sv. přijímání, vydal J. Bloška, redaktor SS. Eucharistie: *Den milosti.* Vyšla v Olomouci ve třetím vydání; první dvě byla rozebrána ve dvou měsících. Hodí se velmi dobře za dárek po sv. přijímání. (Cena 32 h. vázaná.) Knížečka ta může na léta vykonat mnoho dobrého v celé rodině prvokommunikantů. — —

(Pokračování.)

Třetí říše.

(Podává prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Pokračování.)

Mnoho duchů definovalo svůj názor na Krista větou: »Co křesťanství ze sebe dáti dovedlo, již dalo.« Jest jim vylouženým solným ložiskem, jež po staletí kořenilo život generací, ale nyní již lidstvem jest stráveno. Vidí tito lidé kolem sebe a v klínu všeho lidstva hromady pravd, životních zkušeností, poznatků, tužeb, přání a práv, jimž rámec křesťanství jest úzký. Jako v dřeni stromu rok svou stopu zůstává prstencem, tak musí se i kolem stromu lidstva utvořiti nový roční kruh, v němž by se dnes prýstící mízy uložití a uplatnití mohly.

Z této nálady vyrostla veliká románová trilogie Rusa, Dimitrije *Merežkovského* »*Kristus a Antikrist*«. Zástupci antikristické myšlenky jsou *Julian Odpadlík* (s duchovním svým vůdcem, kouzelníkem Maximem), *Leonardo da Vinci* a *Petr Veliký*. V těchto románech, zvláště v *Leonardu da Vinci*, mluví k nám znamenitý básník, jenž zaslouhuje si svou světovou pověst daleko více než leckterý jiný ruský spisovatel. Co však tato historická vypravování zvlášť cennými činí, není jen půvab uměleckého tvoření a široce založených obrazů současných, ale zvláště i vážné projednávání nejhlubších lidských problémů, jmenovitě protikladů: duch — tělo, Bůh — člověk, krásno — dobro.

Problemy ty stály totiž při srážce hellenismu s křesťanstvím v ohnisku zápasů. Podnes ještě není překonán hellenismus, pojatý jako ztělesnění smyslných radostí a kultu krásy. V renaissanci slavil své vzkříšení a nová doba se svým příkloněním k přírodě a rozuměním přírody považuje se za novou křesťanku pohanství. V nerozhodném boji nepřátelsky stojí proti sobě tyto dvě říše. Která zvítězí? Odpověď spisovatelova zní: Ani vůle Hellénů ani vůle Galilejského. Budoucnost bude náležeti *třetí říši*. Tim proneseno bylo Merežkovským nové apokalyptické slovo, nejasné a záhadné, ale i přitažlivé a hlubokého smyslu jako všechna apokalyptika.

Jak známo, jest vůdcím motivem dvou dramát, jež Ibsen nešťastnému Julianu Odpadlíku věnoval, rovněž naděje ve třetí říši. I zde jest kouzelník Maximos mluvčím tohoto tajemného idealu. Očekává »*Helia*«, pravého Messiáše židovského, jenž dosud nebyl nepřišel. Visím o této říši nechybí obrysů a strukturních článků. Oživuje v ní hellenismus a křesťanství, láska k světu a kříž. Ale nikoli jako pouký součet; neboť nová říše miluje oba a nenávidí obou. Pan a Logos slučují se asi jako dva chemické prvky, jichž sloučení dává jednotu s neznatelnými již součástkami. »Pravím, oba zajdou ale nepominou. Nezaniká-li dítě v jinochu, a jinoch opět v muži?«

Člověk třetí říše podle Ibsena jest mocný, poněvadž neslouží cizím bohům. A každé dosud uctívané božství bylo cizím, nepravým božstvím. Bohové jsou člověku třetí říše příliš vzdáleni; jsou bezmocní. Křesťanský Bůh jest mu příliš blízký, překáží a brzdí příliš, zůstává lidské vůli příliš málo místa. Proto pronáší formuli nového božství: »Bůh jsem já — já jsem Bůh.« Tohoto božství říše musí býti založena. Její zakladatelkou jest nutnost. Jejimi prostředky, jejími podporovateli, »císaři«, jsou buiči, lidé odporující, lidé označení za pobloudilce. Jsou »úhelnými kameny za hněvu nutnosti« tito lidé, jichž povoláním jest vina, tito Kainové, Jidášové a Odpadlíci.

Merežkovský rovněž spatřuje třetí říši ve spojení »pravdy titanů s pravdou Galilejského.« Kdo toto dílo vykoná, bude větší všech ze ženy zrozených. Ty, kdo dílo to podporují, zove antikristy. Všichni antikristové zdáli se současnému světu zlými. Lucifer a Prometheus a všichni, kteří se kdy byli vzepřeli, jsou zlí, spolu však krásní stejně jako oni, s nimiž se bojem byli utkali: oba jsou si rovni. Říši ďáblovou rovná se říši Boží! Ve třech dilech »Krista a Antikrista« předvádění jsou tři antikristové ve svých skutcích a ve svém smýšlení. Jednají pod tlakem božské nutnosti a dovádějí do konce nikoli, co chtějí, nýbrž co musí. Julian Odpadlík, jenž pro třetí říši přišel příliš záhy a nemá porozumění pro harmonii protiv, zápasí nadšeně za minulost; chce, aby zase omládl »rozkládající se mrtvola hellenismu,« a přece přijal již tolik z ducha Dobrého pastýře, že sám není již ryzím Hellénem. I když nenávidí Galilejského, t. j. Krista, jak si ho věřící jeho doby zosobňují a jemu rozumějí, potají musí milovati Krista některých míst evangelia. Ale nevidí toho a nepoznává toho. Není ještě občanem třetí říše, poněvadž neumí harmonisovati protivy. Marně poučuje ho Arsinoe: »Proč ho nenávidíš? Což neohlašovali jeho učení mudrcové Hellady? Kdo na poušti své tělo a svou duši trýzní, jsou cizí laskavému synu Mariinu. Miloval děti a svobodu a radosti, hostiny a bílé lilie. Miloval krásu, Juliane. Jen my jsme se mu vzdálili, pobloudili a se zatemnili. Všichni zovou tě odpadlíkem. Ale odpadlíky jsou sami. A ty — vím to — ty ho miluješ. To jest tvoje kletba. Komu se to vzpírá! Co jsi mu to za nepřitele? Klnou-li Ukřižovanému tvé rty, tvé srdce žízni po něm. Bojuješ-li s jeho jménem, jsi duchu jeho bližší nežli ti, kdo umírajícími rty šeptají: Pane, Pane! Ti jsou tví nepřátelé, nikoliv On.« Julian setrvává však při své výbojné alternativě buď — anebo. Nenalézá synthese; proto podléhá.

Leonardo da Vinci, veliká, nad všemi věcmi bádavá povaha, má v srdci porozumění pro novou říši. Jeho veliké vědění propůjčuje i velikou lásku ke všem věcem. Nepotírá ničeho, neboť miluje vše a rozumí všemu. Jemu jest i ošklivé krásným. Jest mu hrůznou pochoutkou, pozorovati nejpitomější rysy a tvořiti je. Zajímá ho vše, co jest. Tak poznává i zlo v jeho vnitřním oprávnění; spí (zlo) v jedovatém obalu a plodí úrodné myšlenky pro budoucno. Leonardo není proto také nikdy stoupencem a stranníkem. Stojí nad politickými stranami i náboženskými proudy; slouží Ludvíku il Moro jako krásné bestii, Cesare Borgia. Nemá vlasti. A přec vše mu patří. Vědění jeho doby a ideje jeho století jsou jeho majetkem. Není však školním učencem, prolamuje těsnost teorií a autoritu zkostnatělých učenců odborných. Nečerpá z knih, nýbrž z přírody. Rozumí nejen jednotlivým zákonům, ale i zákonu v zákonech.

Proto jeho nejbližším přátelům a podivovatelům bývá z něho úzko. Věří v něm antikrista, ale ne v tom smyslu, v jakém antikristem jest, nýbrž podezřívají ho, že tajně podvrací trůn Boží. Jejich rozhled jest příliš těsný, aby obsáhli duši Leonardovu. Zlomky, jež vidí, zdají se jim groteskními a ďábelskými. Ale Leonardo, jenž vši svou *vnitřní podstatou* jest občanem třetí říše, nedospívá k tomu, aby se jím stal i zevně. Jest předčasným, jediným občanem této nadcházející doby. Neziskává nových občanů, nehájí svých idejí před jinými lidmi. Jde světem tiše a mlčky. Chybí mu čin. Váhá a dokončuje jen zpola. Vymyslíl myšlenky jako nikdo před ním. Ale odnáší je s sebou a nezůstavuje jich v srdci svých vrstevníků. To jest nejohroznější tragika jeho života. Jest obdařen ohromnými silami, ale Leonardo mrhá jimi a tříští je a odchází, nevykonav nic, co by úkolu jeho napomáhalo.

Po Leonardu očekáváme císaře myšlenky, a činu, touženého zakladatele říše. Zase básník předvádí nám titana. *Petr Veliký* jest silný v duchu i chtění. Alexej, jeho syn, vidí v něm antikrista, jako ho viděl Leonardův žák ve svém mistru. Dochází ke konfliktu mezi otcem a synem. Petr obětuje Alexeje, nadlidsky podřídív své otcovské city politickým nezbytnostem. Ale tento antikrist nemá rysů vznešené ukrutnosti, jež pro *dílo* běře na sebe vlastní i cizí žal. Veliký car jest drsný, ukrutný, barbarský. Jeho opojná rozkoš z muk jeho syna jest větší než kterýkoli jiný pocit. Druhá postava románu, Boha hledající *Iichon*, vystupuje jako občan nové říše. Ta však leží ještě v daleku. Zápas Krista a antikrista bude ještě pozdními věky zachvívati a vždy bude jen málo lidí občany třetí říše.

(Pokračování.)

Výchova mládeže.

(Několik volných kapitol. Podává EM. ŽÁK.)

(Pokračování.)

VII.

V obecné mluvě slovem mravnost rozumí se obyčejně ovládnání pudu sexuálního, ač v širším a přesnějším smyslu slova rozumíme mravností *správný poměr člověka ve všech jeho vztazích*. Není však bez příčiny, proč tomuto slovu obyčejně v onom užším smyslu se rozumí. *Tolstoj* vysvětluje to tím, že právě chování člověka ve věcech sexuálních je význačným a směrodatným pro celý jeho ethický názor.

Když tomu tak, nuž, všimněme si ještě ethické výchovy mládeže v tomto širším pojmu.

Sokrates byl prvý, který hlásal, že ctnosti lze člověka naučiti. Dle něho každá nepravost má vlastní svůj kořen v nevědomosti. — »Homo animal rationale« — člověk je tvor rozumem obdařený. A právě tato přední, ale nikoli jediná, schopnost duše: rozumnost, tak byla zdůrazňována, že na výchovu vůle skoro úplně často se zapomínalo. A přece kdo sama sebe lépe pozoruje, seznal nejednou, že člověk velmi často dává se vésti spíše svojí vůlí, nežli rozumem. A není-li tato podrobená stále kázni a pěstění, nejednou se stává, že vůle rozumu vypoví poslušnost a přes všechny jeho námitky jde slepě za svým cílem. *K ethickému vzdělání člověka nutně náleží, aby ovládal svoji vůli*. A v Sokratově zásadě, který kořen vši nepravosti hledal v nevědomosti jen tolik je pravdy, že lidé daleko více hřeší proto, že následků svého jednání jasně si neuvědomují. *Klesají více ze slabosti své vůle*, nežli ze zlomyslnosti. A to proto, že vůle jejich nebyla otužována.

Pouhá znalost mravních předpisů nikterak k výchově mládeže nedostačí, jestli se nám nepodařilo též vůli její pohnouti a ji roznititi, aby předpisy těmi se řídila. *Pestalozzi* nikdy neučil té či oné mravní zásadě, dokavad žáky své neuvedl na příkladech v ono prostředí, z něhož ona zásada takofka vyrůstá, a nepohnul jich vůli tak, aby samy k zásadě oné dospěly. Je dnes málo lidí, kteří by neznali desatera přikázání, té nejstručnější a přece všechny vztahy člověka úplně vyčerpávající, všelidské mravouky. A kolik je těch, kteří jich přes to vše neplní! Není snad nikoho, kdo by neznal jména a pojmu všech ctností i nepravostí. A jsou špatnými lidmi opravdu jen ti, kteří pojmu ctností neznají? —

Proto je třeba uvést žáka ať ve skutečnosti ať v příkladech v ono prostředí, v němž smysl pro tu či onu ctnost v duši jeho se budí. *Förster* ve své výborné

knize ukazuje, jaká ethická výchova je v tom, když dětem vysvětlíme, kolik lidí různé národnosti a cizích zemí pracovalo na tom či onom předmětu nebo potravíně, dříve než nám do rukou přišla. Kolik těžké práce a námahy je ve všem, co požíváme, co slzí a nárků ze všech stran světa spočívá často na tom, co nosíme! Kolik lidí na celém světě na př. na tom pracovalo, abychom ráno měli chutnou snídani, počínaje od dělníka v kávové plantáži až k onomu pekařskému uředníku, který ráno pečivo přinesl! Jak těžce musí pracovat horník, který pro nás zdroj tepla a světla z hloubi země dobývá a často nemá dostatečné mzdy, aby v zimě sám mohl se ohřát a sobě rozsvítit. Ty a takové výklady teprve připraví v duši mládeže půdu, aby chápala, že si máme pracujících dělníků vážit, k nim být vlídní, zdvořilí a ochotní. Tak se budí v duši mládeže láska k bližnímu, žijící ne v paměti, ale v *srdci* člověka. — — —

Základním kamenem všeho vychování zůstane vždy úcta k rodičům. A byt tu dávný princip autority, jenž velel přesně poslouchati, novými názory o právech individua v nejednom utrpěl, přece nebude nikdy, pokud lidská společnost potrvá, zrušen nebo jiným nahrazen. Vyplýváť z přirozeného poměru rodičů k dítěti. Z jich lásky, k dítkám vrozené, z jich starostí o ně, z jich zkušeností a proto vždy zralejšího, životnějšího názoru jejich. Ale je potřeba i dítkám ukázati, z čeho jejich úcta k rodičům má vyplývati. Proč by dítě nemělo se ukázati, kolik práce a námahy otcovy je na každém soustu, jehož se mu dostává? —

Není zjevením řídkým, že dospívající dívky ke svým rodičům nejednou jsou příkré a drsné. Mnohé slovo, napomínání a kázání odmítají způsobem, který nesvědčí o jejich jemné duši. A při této nedůtklivosti nejednou si stěžují na stálou nervosnost a rozčilenost rodičů. Je tu zajisté na místě dítkám ukázati, že právě starosti o ně valnou měrou jsou příčinou jich snad menší trpělivosti. Snad matka trpí nervosou. Připomeňme, kolik bezsenných nocí musila strávit nad ložem chorého dítěte. Ukažme, kterak i dítě je sesláblé a mrzuté, když jen jedinou noc bylo nespalo. A kolik měsíců by matka musila spát, aby nahraditi si noci probdělé nad nemocnými dětmi! »Bůh nechť je býti všudy přítomen, stvořil matky,« dí rabínské přísloví. Ukažme, že právě chování dítek k rodičům je nejlepším svědectvím větší či menší zralosti dítek a jich způsobilosti pro samostatný život v sociálním prostředí mimorodinném. (Dokončení.)

FEUILLETON.

Z listů otcovských.

(Podává FR. JANOVSÝ.)

(Dokončení.)

»Prohlásil kdysi Hospodin o Synu svém, proměněném na hoře Tábor: »Tentoť jest Syn můj milý, v němž se mi dobře zalíbilo; toho poslouvejte!« (Mat. 17, 5.) Tento hlas zní dosud, Krista poslouchati jest jediným potřebným i dnes, na něho musí náš zrak v prostotě lásky stále býti obrácen; Kristus, slunce spravedlnosti, musí

býti středem, kolem něhož se pohybují naše duše, pozemským tělem zastřené, ale pro nebe určené, aby se rozum osvěcoval, srdce zahřívalo a život zúrodněn byl dobrými skutky. Toť jedno potřebné! Všecko ostatní jest nicotným oblakem, který jen tenkrát jeví se krásným, pokud jest účasten lesku slunečního.

Od tohoto jednoho potřebného odvrátiti zraky naše, zastřítí je kouřem vystupujícím z nečistého žáru, nebo za svitu oslňujících pochodní zavéstí nás na noční bludné cesty, pochodně pak náhle zhasiti a u věčné tmě nás nechat — o to usiluje četná společ-

nost, kterou *světem* nazval Kristus Pán, jenž je t cesta, pravda a život. *Svět* zapírá *Krista*, a kdo chce *Krista* následovati, musí *svět* a hříšné zásady jeho zapřáti.

Jak jest zaslepen člověk smyslností a pýchou, dvěma to tyrany *světa*! Smyslností, která peklu vzdoruje; pýchou, která věčnou slávou pohrdá! Toť jsou rodičové nevěry; z nich nevěrou posel první hřích v ráji, z nich pochodí každý hřích.

Spatřujeme nyní nevěru na výsost beznadějnou, nesmyslnou a drzou. Ona brzy Boha upírá, brzy každý kámen, každou krpějí vody božstvem prohlašuje. Rouhavost této nevěry jest tak veliká, jako její nesmyslnost. Bylo mi jednou nesmyslnost tu slyšeti z úst jednoho hlasatele nevěry; div se nerozplynul mazlivým zanícením, líče mi, jaká prý to blaženost, smrti ponofiti se do lůna velikého — *ničeho*! Ale tací hrdinové, kteří jako *Curtius* na vzdušném koni filosofie vesele se řítí do propasti, nebudou tuším míti mnoho následovníků; několik požen se s nimi až k zejícímu jícnu, tam se zachvějí hrůzou a ustoupí.

Daleko nebezpečnější jest nevěra, která pohrdajíc pokorou, rozdmychuje v člověku pýchu; která si z náboženství vybírá, jen co se jí líbí, ostatek pohrdavě zamítá. Která co ve svatých knihách našich našla a co se jí zamlouvá, prohlašuje svým vynálezem, svým výzkumem; pohrdá posly, jež milosrdný Otec nebeský poslal bloudícím dítkám.

Toť jest podstata našeho svatého náboženství, aby člověk, — jenž smyslností a pýchou pozbyl synovství Božího, pokornou poslušností víry opět dosáhl synovství toho, věrou v Syna Božího, jenž, protože člověk kdysi chtěl Bohu rovným býti, za to tváří nerozumně připodobněn jest, snížil se člověkem a pykal v jeslích i na kříži za naši smyslnost a pýchu, pykal za ně, přemohl je. Kdo ujeslí, kdo u kříže nechce se zřici smyslnosti a pýchy, zřekl se Toho, »který učiněn jest nám moudrost od Boha i spravedlností posvěcení i vykopení!« (I. Kor. 1, 30.) Zřekneme-li se však z lásky k Ježíši oněch pranepřátel naší duše, můžeme i v těchto smutných, Boha nedbalých, jménem lidskosti se chlubicích, lidstvo drtících časech radostně a směle povznést hlavu a říci: »Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Zda soužení? zda úzkost? zda hlad? zda nahota? zda nebezpečnost? zda protiven-

ství? zda meč? Ale v těch všech věcech vítězíme pro toho, který nás zamiloval. Jist jsem zajisté, že ani smrt, ani život, ani anděl, ani knížectvo, ani mocnosti, ani nastávající časy, ani budoucí, ani síla, ani vysokost, ani hlubokost, ani jiné stvoření nebude moci nás odloučiti od lásky Boží, která jest v Kristu Ježíši, Pánu našem.« (Řím. 8 35, 37—39.)

Úloha, kterou nám Bůh uložil, pomíjetelnost a nejistota života, čekající nás věčnost, vážné rozjímání o pravdách těchto budiž vám, milé dítky, vždycky důležitá a potřebná, vždycky nová. Velikým věru bláznem jest, — a bohužel, tak často se s ním setkáváme — a hrozným zaslepenecem, komu pravdy ony zevšední, kdo se za kratičkého života nudí, jakmile mu kdo pravdy ony připomene; koho děsná představa pusté a hrozné nešťastné věčnosti neprobudí ze spánku duševního. Kráčíme po hrobech, a nezapomeneme, že prach, jenž se zdvihá za spěšným krokem našim, zdvihal se též za dušemi, které jím byly přioděny a již na věčnost se odebraly. Když odložily tělesnou schránku, uslyšely výrok věčného Soudce, a podle výroku toho šly jedny tam, druhé onam.

Brzy vkročíme i my, milé dítky, krokem rozhodným na věčnost; i my uslyšíme výrok Soudcův, i my půjdeme podle něho tam či onam. Voliti si nebudeme moci. Proto, milé dítky, prosím a zapřisahám vás hrozným soudem Božím a milosrdenstvím skrze Syna jeho, *dbejte nyní, čeho jediné dbáti dlužno, dbejte jednoho potřebného, volte dobrou stránku!*

Zapřete svět, jehož nicotnými radostmi zhrditi učí i pozemská moudrost. Zapřete svět, jenž zapírá Ježíše Krista. Tohoto vyznávejte před lidmi, aby i on vás jednou vyznal před Otcem nebeským. Chraňte se lichého studu, jenž se stydí za věci svaté; toť rez duše, toť hanebná zbabělost. Až »přijde jednou Syn člověka ve velebnosti své a všichni andělé s ním, až se posadí na trůně velebnosti své a shromáždění budou před něj národové,« (Mat. 25, 31, 32.) jak se zastydí tenkrát, kdo se za něho stýděl na světě, kdo ho zapíral, kdo se mu rouhal, jemu, »jenž jest nade všechny věci Bůh požehnaný na věky« (Řím. 9, 5.). Jak bude volati hordám: »Padněte na nás, a pahrbkům: »Přikryjte nás!« (Luk. 23, 30.)

Ó, milé dítky, vyznávejte Ježíše Krista směle a svobodně před ušima světa. Vy-

znávejte statečně před očima světa a »svět světlo vaše!« Vyznávejte ho v útrobách srdce poslušností lásky, bdělostí, čilou bázní svatou! Nezachvacujž vás pýcha, když bližní zhrěšil; jstef stejného druhu, mdlí a křehcí, jako on; nezdej se vám však žádná ctnost nedostizitelnou. »Eliáš byl člověk nám podobný« (Jak. 5, 17.) a Bůh Eliášův jest i našim Bohem. Ruce vaše neumdlévejtež, očima bystře patřte! »Všecko budiž vám možno v tom, který nás posiluje v Kristu.« (Filip 4, 13.)

Dříve či později, možná již brzy, budu se brátí, milé dívky, cestou otců. Budu-li u vážné té hodině sebe vědom, popatřím ještě na vás, milé dívky, zrakem loučícího se ducha. Jak dojemná a tklivá to podívaná umírajícímu otci. Chcete mi v tu vážnou a rozhodnou chvíli poskytnouti útěchy? Smiluje-li se nade mnou nejvýš milosrdný Pán, doprovodí mě na věčnost naděje, milostí Boží a vaším přičiněním splnitelná naděje, že budete dobrý boj bojovati, že zachováte víru, že budete bojovati krátký čas pozemského života, na věky pak chváliti a milovati Toho, jenž jedině jest hoden naší lásky, jenž jedině jest dobrý.*

Labutím zpěvem Stolbergovým možno nazvat jeho »*Knižku o lásce*«. Jest to odkaz otcův dítkám, odkaz přítelův přátelům, odkaz křesťanův spolukřesťanům, odkaz podobný závěti miláčka Páně, sv. Jana, jenž na konec své pouti pozemské neznal lepších slov, než: »Synáčkové, milujte se!«

Dne 28. listopadu 1819 zachvácen hrabě Stolberg smrtelnou nemocí, zaopatřen sv. svátostmi, a dne 5 prosince v Pánu skonal.

Rodina zaznamenala si v denníku pečlivě každý den z posledního téhodne dráheho otce, aby měli památku oni i přátelé i příbuzní, památku na muže tak slavného, jako překrásný pomník, jenž pravému *Slechťáci* postaven. Smrt osvědčila se korunou života. Loučil se jako patriarcha. Svolal všecek dům. Klečeli kolem lože. Žehnal všem, doporučil je ochraně Boží, prosil všech za odpuštění. Když mu poslední večer lékař, jehož si sám byl přál, oznámil, že půlnoci nedožije, pravil: »Děkuji, děkuji, děkuji Vám děkuji. Pochválen buď Ježíš Kristus!«

Toť poslední slova Stolbergova. Pověděv je, odešel k Bohu, jehož byl zde na zemi tak vytrvale a věrně hledal a nalezl. Od-

počívá ve *Stockkempenách* ve Vestfálsku. Hrob označen prostým pomníkem, na nějž sám si byl určil nápis:

»Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.« (Jan 3, 16.)

SMĚS.

Uznání loyálního chování českého učitelstva. »Věstník« organisovaného učitelstva ve svém čísle z 29. října uvádí následující: »J. Excel. p. místodržitel Max hrabě Coudenhove vyslyšev obšírnější projev o smýšlení a působnosti českého učitelstva a jeho vůdcův organizačních, doku mentovaný četnými údaji z doby válečné i předválečné, projevil opravdové potěšení nad tím, že má příležitost se zástupci učitelstva o věci promluvit. Uznav správné, bezvadné chování převážně věšiny učitelstva a vzpomenuv s potěšením opěťovaných upřímných projevů jeho loyality, přisvědčil, že nelze jednotlivých případů zevšeobecnovati, podotkl však, že i takové jednotlivé, chorobné zjevy škodí celku i bude nutno i ty odstraňovati; dovolával se spolupráce nejen organizací a věstníků organizačních, ale i všeho ostatního učitelstva. Po té nastínil obšírněji, jak představuje si výchovu dorostu všech národů rakouských a tedy i českého: plně oceňuje veliký význam a dosah výchovy národní, již nutno náležitou péčí věnovati. Ta však nevyklučuje možnost řádné výchovy ve smyslu rakouského vlastenectví, hluboko v srdcích vštípeného a projevovaného vždy a všude ve všech směrech, jak o tom jedná presidiální oběžník zemské školní rady z 23. srpna t. r. Oceniv posléze, pokud v té příčině projevují meze i školské učebnice, zejména čítanky, vyslovil důvodnou naději, že úsilím všech činitelů bude lze vpraviti žádanou věc do řádných a správných kolejí.«

Válka nynější přinesla ve všech listech onen nepopíratelný zjev, že radikální mluvkové a jich hesla, kteří dříve vsudy stáli v popředí a měli vsudy první a hlavní slovo, nyní umkli. Konečně přišli na řadu i lidé konservativní, zkušení, kteří dříve z pocho-pitelných příčin veřejného působení se vzdalovali. Neptejeme si ničeho toužebněji, než aby tak i na dále zůstalo. Vždyť nám rozšafných vůdců a rádců v nejbližší době bude nanejvýš potřebí.

Náboženské poměry ve Francii. Hollandský kněz, který v prvním válečném roce v různých francouzských krajích v duchovní správě vypomáhal, píše: Ve francouzských listech a knihách mnoho nyní se píše o náboženském a mravním obrození Francie, způsobeném válkou. Je tomu opravdu tak? Smutno; o náboženském znovuzrození není žádné stopy, ale naopak. Co se děje ve frontě u armády, o tom nemohu ničeho říci; ale uvnitř země jde to stále dolů, a nemůže ani býti jinak. Potřebí jenom se vmyslet v naše poměry. 25.000 kněží francouzských bylo povoláno do pole a jsou déle jednoho roku ve zbrani. Duchovní správu ve větších městech vykonávají ještě zbylí řeholníci, ale venkov je veskrze velikou náboženskou pouští. Žádný kněz, žádná bohoslužba, žádné hlasy zvonů. Země-li katolik, musí duchovní 2 či 3 hodiny, ba někdy i 5 hodin cesty vykonati, aby ho církevně pohřbil. Jenom jednoho přibýlo, a vtipkující lidé považují to za znamení, že víra v Boha ještě žije v srdcích Francouzů. A to je — rouhání se Bohu! Nikdy za celý život neslyšel jsem tolik rouhání a proklínání jako od počátku války. Překroucené zprávy z bojiště, z jižní Francie a z Ruska jakož i nábožensko-politické tyrardy našich národovců jsou denně prováděny strašlivým rouháním. Takový národ nemůže neštěstí překonati. V Paříži je ovšem viděti ženy a děti v kostelích, ale mužové scházejí právě tak, jako dříve.

A při tom ona neblahá setba, kterou zednářští vzdělavatelé lidu ve Francii po léta rozsávali, bují tak, že sami bezbožní rozsevači toho se děsí. Ministr prací uveřejňuje statistiku pohybu obyvatelstva v 1. čtvrtletí r. 1915 v 82 departamentech, vyjímaje oněch 8, které mají obsazeny Němci. Die těchto zpráv událo se 20.845 úmrtí a pouze 3971 porodů, 6445 manželských rozvodů, a při tom o 2000 sňatků méně, nežli v prvých třech měsících r. 1914. *r.*

Jak znázorniti miliardu. Jest dosti nesnadno představit si, co jest vlastně jedna miliarda. A vskutku jest představa o miliardě velmi překvapující. Tak příkladně rodina, která by o narození Kristově měla miliardu franků, mohla by, majíc je uloženy pouze v pokladně bez zužitkování jednoho centimu kapitálu, utratiti za minutu

jeden frank, to jest za hodinu 60 franků, nebo 1440 franků denně, nebo 518.400 za rok. Sluší pak poznamenati, že od Kristova narození až do 31. prosince 1915 uběhne pouze 1 miliarda 6 mil. a pět set dvacet čtyři tisíc minut. Kdyby se částka jedné miliardy realizovala v jediném kusu zlata, tento kus by vážil okrouhle 322.500 kg. a jeho obsah byl by téměř 17 krychl. metrů. Šest tisíc lidí sotva by jej mohlo pozdvihnouti. Pro dopravu jeho bylo by třeba vlaku o 24 vagonech délky 400 metrů. Kdyby se položil 20ti frank vedle 20ti franku, představovala by miliarda stuhu dlouhou 1050 kilometrů. A kdyby se položily tyto mince jedny na druhé, představovaly by vrcholek 33 kilometrů, to jest okrouhle osmkrát takovou výšku jako Mont-Blanc. *r.*

Seznam darů. Z kruhu čtenářstva časop. »Vychovatel« došly Zemské úřadovně pro král. české vdovského a sirotčího pomocného fondu veškeré ozbrojené moci v Praze následující dary: Mat. Herynk, katecheta, Kladno, 2 K, Vlad. Sekera, ředitel ústavu hluchoněm., Hradec Králov., 2 K, Josef Pilát, katecheta, ve Pcherách, 2 K, Dr. Ignaz Rath, katecheta, Kr. Vinohrady, 2 K, Václav Pavelka, katecheta, Domažlice, 1 K, Petr Jiříček, katecheta, Dašice, 1 K, Čeněk Diviš, katecheta, Žižkov, 3 K.

O další dary prosí zemská úřadovna pro král. české vdovského sirotčího fondu veškeré ozbrojené moci v Praze-II., Václavské nám. č. 1.

Kommutace.

Za místo katechety v Praze neb okolí zaměnil bych místo katechety na měšťanské škole dívčí ve větším městě s důvodů čistě soukromých. Místo i poměry velmi pěkné. Nabídka pod značkou »Kommutace« do administrace t. listu.

Český gratulant. Jednota katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních proslovů pod jménem »Český Gratulant«. Cena K 1'20, poštou K 1'35. Objednávky jen za hotové vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půlročně 3-50 K. Do krajin německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procent a „Vychovatel“ se jim dává toliko za hotové. Alumnům, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáctý zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres, reklamace, jež se nepočítá a nehran. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchovské, Ferdinand. nám. 8. Pro učit. přílohu přijímá rukop. V. Jelinek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slaviček, katecheta na Smíchovské 992.

K otázce tělesné výchovy mládeže. — Pius X. — příznivec katechetů. — Třetí říše. —
Výchova mládeže. — Směs.

K otázce tělesné výchovy mládeže.

Světovou válkou otázka tělesného výcviku mládeže stala se u nás živější než dříve. Ve Francii a Německu, jak známo, již v dřívějších dobách před vypuknutím válečného požáru pilně se k tomu hledělo, aby mládež tělesně byla otužována, a cvičena v oněch potřebných tělesných i duševních vlastnostech, jichž budoucí vojn především má potřeby.

Ve Francii myšlenka odvety Němcům za rok 1870. byla prvním a skoro jediným motivem k pěstění t. zv. »heroických ctností« v nitru mládeže. Strašilať tato »*idea revanche*« již v nejmenších čítankách elementárních škol francouzských. Že Němci nemohli a nechtěli zůstatí pozadu a s osvědčenou důkladností a vytrvalostí připravovali se k tomu, čemu nebylo možno se vyhnouti a co vidíme v plné hrůze již po 15 měsících před našima očima se vyvíjeti, leží na bíledni. A kdo poměry zná, ten zcela dobře ví, že »*francouzský militarismus*« nebyl vlastně nikterak menší nežli *militarismus německý*. Jenom že národní vlastnosti, různorodý charakter obou na sebe nevražících národů byl toho příčinou, že mluvilo se všudy o militarismu německém a zapomínalo se na militarismus francouzský. —

U nás v Rakousku teprve v nynější válce, v níž naše vojska dokázala hrdinství, jichž nepřatelé naši rozhodně nečekali a jež budou navždy nejslavnějšími vavříny našich zápolících armád v dějinách říše, otázka účinnější a účelnější tělesné výchovy vstoupila v popředí všech reformních požadavků školy. Výnosy nejvyšších úřadů školních velmi důrazně vybízejí k čilejší tělesné výchově mládeže a lze s jistotou tvrditi, že v tomto směru dočkáme se v nynějším školním plánu velmi důkladných změn.

Německý paedagog, F. Weigel, v známém katolickém listě pro mládež: »Stern der Jugend«, velmi důkladně pojednává o otázce intensivnější tělesné výchovy, a z jeho úvahy uvádíme tu aspoň následující:

Často slyšíme názor, že válka neučí nás ničemu jinému nežli pěstiti tělesnou zdatnost, otužovati svaly, cvičiti zacházení se zbraní a podrobně znáti

všechnu složitou vojenskou techniku. A s tím pokud možno že má se u mládeže začít co nejdříve.

Je zajisté nesporno, že tělesná zdatnost má veliký význam pro bezpečnost říše, a to význam tím větší, čím méně je chráněna rozlehlá říše přirozenými, nesnadno přístupnými svými geografickými hranicemi. Tělesná zdatnost v nynějších válečných úspěších zajisté nejvíce se projevuje, a každý upřímný vlastenec si zajisté přeje, abychom vždy se vyznamenávali onou pohotovostí, s níž naše pluky, vědomy svého vítězství, táhnou proti nepříteli. Je zajisté naprosto nezbytno o to se starati, abychom v budoucích desetiletích si zajistili takou zásobu tělesné zdatnosti a vytrvalosti v odporu, jakou mimo vše očekávání naše armády v tomto zápase osvědčily.

Ale hlubší pozorovatel zajisté poznal, že na tělesné kultuře, cvičení svalů a pěstění sil tělesných úspěch výhradně nespočívá. *Ba naopak, daleko více padají tu na váhu duševní, zvláště etické hodnoty, na které při uší nařízené péči a pěstění těla nesmí býti zapomináno, a jichž naprosto nelze podceňovati.*

Dočítáme se toho každým dnem ve zprávách z bojiště, že vítězství našich armád nespočívá tolik ve vypěstěných svalech a vycvičených pažích, ale daleko více v duchu, který ovládá celé vojsko. —

Je zajímavé slyšeti, co prohlašuje odborný znalec výcviku v dopise, zasláném z bojiště. Praví: »Pomalý krok vyhrává naše bitvy.« A vykládá tento zjev následovně: Pomalým krokem, který v době míru ve vojsku se cvičí, nepěstí se tak svaly nohou, ale především vůle. Tím, že mladý muž musí se velmi namáhati, aby své údy nezvyklým, přesně předepsaným způsobem pomalu napínal, oceluje se jeho vůle, pěstuje se poslušnost k představeným, přesné plnění vojenských předpisů. Tím dociluje se ve válce oněch výsledků, jež dneska obdivujeme.«

Cvičení tělesná byla jenom prostředkem k cíli. Vyšší účel, duševní a mravní, měli jsme na zřeteli. Tak je potřebí pohlížeti na ona tělesná cvičení, o jichž výsledku úspěchy této veliké války nás poučují. A ti, kteří žijí v poli válečném, v tomto smyslu stále potvrzují náš názor. —

(Dokončení.)

Pius X. — příznivec katechetů.

(Píše FRANT. KOŠÁK.)

(Dokončení.)

V encyklice »*Acerbo nimis*« ocenil papež práci katechetskou. A že o rozvoj katechese měl velkou péči, svědčí jeho »napomenutí rodičům a křesťanským vychovatelům« v dodatku ke druhému katechismu. Tam praví sv. Otec: »*Vyučování katechismu je nejvýše nutné a blahodárné jak pro jednotlivce, tak i pro církev i pro celou společnost lidskou, neboť vyučování to jest základem života křesťanského, jenž bývá špatný, nestálý a snadno hyne tam, kde bylo katechismu vyučováno nedostatečně nebo špatně. Ku zdárnému vyučování náboženství křesťanskému jest třeba náboženství dobře znáti a je dobře vykládati a vysvětlovati způsobem takovým, aby mládež je co nejsnáze chapala. Jest třeba vykládati nauku křesťanskou způsobem vhodným; to jest, s porozuměním a s láskou, tak aby nenastala u dítek omrzlost ani nechuť proti učiteli a nauce. Třeba tudíž*

přizpůsobiti se jejich schopnostem, užívati slov nejznámějších a nejjednodušších, buditi jejich chápavost vhodnými podobenstvími a příklady a působiti na cit; zachovávatí náležitou rozvahu a míru, aby se zabránilo únavě; postupovati pomalu, opakovati bez omrzení, snášeli trpělivě a shovívavě nepokoj, roztržitosti, nezpůsoby a jiné chyby dětské. Hlavně však jest se varovati onoho mechanického vyučování, které ubíjí a otupuje proto, že se při něm zaměstnává jenom paměť a zanedbává rozum a srdce.« Co tu papež praví, tot program výkladů a pojednání *katechetských kursů*.

Když byl papež Pius X. biskupem v Mantově, zúčastnil se roku 1889 kongresu katechetského v *Piacenci*, a jako papež jevil veliký zájem o takové sjezdy a celé katechetské hnutí a život. Práce a snahy katechetské tu se jeví pilně sledoval. A za doby pontifikátu papeže Pia X. konala se řada kursů katechetských, první veliký kongres a ku druhému činěny přípravy. Byly kursy katechetské: roku 1903 v Solnohradě; 1905 ve Vídni, Solnohradě, v Mnichově; 1906 v Solnohradě, ve Stuttgartu, Aschaffenburgu; 1907 ve Lvově, Mnichově, Lucernu a ve Splitu (dalmatských katechetů); 1908 ve Vídni a chorvatsko slovinský v Záhřebě; 1909 v Kolíně nad Rýnem, Mnichově, Lublani; 1910 v Budapešti, v Ďákově, v Miláně; 1911 v Trevíru, Záhřebě, Mnichově, Innomosti; 1912 byl první kongres ve Vídni; 1913 ve Valladolidu ve Španělsku a v Krakově; 1914 v Pazinu v Istrii. Ku sjezdu, připravovanému v Celovci slovinskými katechetami roku 1914 nedošlo pro válku, a z té příčiny odřeknut i druhý kongres katechetický pro rok 1915 chystaný.

Když Msgr. *Josef Bern. Döbbing* OSFr., biskup v Sutri-Nepi v Itálii, který svou řečí v VIII. schůzi první sekce kongresu katechetského ve Vídni 1912 zalibil se všem srdcím účastníků, dne 11. října 1912 byl přijat ve slyšení u svat. Otce a podával mu zprávu o průběhu katechetského kongresu vídeňského, řekl papež Pius X.: *»Napište těm pánům mým jménem, že mě zprávy o pilné katechetské práci na kongresu učinily velmi velkou radost. Mezi všemi pracemi jest práce katechetská nejdůležitější. Páni necht přijmou mé úplné uznání, jakož i mé zvláštní apoštolské požehnání pro sebe i pro své práce.«*

Tak cenil práci katechetskou papež Pius X.; ten papež, který v památné encyklice „*Acerbo nimis*“ prohlásil úkol katechetů za vyšší než úřad kazatelský.

Prosme Boha, by požehnání sv. Otce Pia X. provázelo katechety stále, aby v duchu papežově mohli se zdarem pracovati u mládeže, která papeži byla tak milou. Ono požehnání, jímž žehnal pracem katechetským, necht provází práce naše tak, jako požehnání umírajícího otce provází životem dítky, které otci prokazují úctu, lásku a poslušnost. Papež Pius X. svými snahami, svými nařízeními získal si zajisté neličenou úctu a všeobecnou lásku, ale i činorodou poslušnost všech katechetů, jak to také vyjádřeno bylo v telegramu zaslaném z kongresu vídeňského.

»Ad pedes Sanctitatis Vestrae provoluti, octingenti professores et catechetæ in primo congressu universali catechetico de religiosa institutione iuventutis consiliantes filialem oboedientiam ac pietatem omni asseveratione affirmant et apostolicam benedictionem suae deliberationi humillimis petunt precibus.«

Papež Pius X. byl nejen Otcem celé církve, Otcem mládeže, ale zvláště i *Otcem katechetů, Otcem pečlivým, starostlivým, Otcem, který z prací dítek svých se raduje a jim žehná!*

Pius X. — ignis ardens! Shasl plápolající oheň, oheň lásky ke Kristu Eucharistickému! Papež jest mrtev! Válka, která rozzuřila se po celém světě, zabila šlechtné, pečlivé srdce jeho otcovské.

Ztratili jsme dobrého otce, zkušeného vůdce, moudrého rádce a vznešeného příznivce. Ale jeho idey a církevní nařízení žijí dále. Pius byl rozsévatelem, semeno jím zaseté již klíčí a roste, a ono vyrostе ve strom a přinese v příštích letech ovoce: ovoce živé víry, hluboké zbožnosti, oddané trpělivosti a čisté lásky ke Spasiteli. Papež Pius X. zanítí oheň lásky ku Kristu Eucharistickému, na nás je oheň ten udržovati a v srdcích útlých dítek, miláčků Božích, rozněcovati. Naší povinností jest posvátný poklad Piův opatrovati a dále pracovati v duchu jeho a tak z mládeže naší vykvete ušlechtilé, zdatné plémě, pro vlast naši tolik žádoucí! Kristus Eucharistický ať žije, vítězí, králuje!

Třetí říše.

(Podává prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Pokračování.)

Ve Zjevení sv. Jana nazývá se Kristus *»hvězdou jasnou a jitřní«*. (Zjev. 22, 16). Ale nejen touto apokalyptickou knihou, nýbrž i vší křesťanskou literaturou a mystikou vine se myšlenka, že Spasitel jest nejen minulým, ale budoucím, že jest heroem *před* námi. Některé doby byly touto myšlenkou přímo okouzleny. Ale všechny jsou si vědomy, že kráčeji v jitřním šeru a že dnešní a včerejší křesťanství daleko není ryzí, plné a již vyčerpané.

Někdy sice napadá myšlenka, že ideální křesťanství již žilo a že se uskutečnilo v křesťanském starověku. Ale to je vedlejší zjev, jež postihujeme i ve věcech národních. Bohatýrský věk vždy jest kladen do šerého dávnověku, a přec víra v budoucnost jest všude převládající. K té ukazují křesťanu i mnohá dosud nenaplněná slova prorocká a zaslíbení Mistrova. I Otcové, kteří chladně a rozhodně odmítají apokalyptická blouznění o statku víry dosud ukrytém, jsou nadšeni myšlenkou v lepší budoucnost. *Vincenc z Lerinu* nadhazuje otázku *»Není-li tedy v církvi Kristově náboženského pokroku?«* A odpovídá: *»Ano jest jeden a velmi veliký. Neboť kde jest ona u Boha v ošklivosti jsoucí bytost, jež by měla odvahu zameziti jej? Proto nechť roste a mohutní poznání, věda moudrost nejen jednotlivcova ale i celku, osoby i celé církve podle stupňů věku a času, ale jen ve svém způsobu, totiž v témže učení, v témže smyslu a v témže porozumění.«* A sv. *Augustín* polemizuje: *»Kdyby každá novota byla špatna, pak by nebyl ani Pán řekl: »Nové přikázání dávám vám,«* pak by ani Zákon nebyl *novým* zván, ani všemu světu *»nová píseň pěna.«* (Tract. in Joannem XCVII. c. 5.)

K těmto klidným a rozvážným pozorovatelům budoucnosti druží se *blouznivci*, kteří formulovali ze slov Apokalypse, plodné, ale na rozváženou jsoucí theorie.

Jáchym z Fiore, zakladatel mnišské kongregace († 1207), nalezl v tajemné knize Zjevení místo, jež jeho snům budoucnosti slibovalo bezpečné splnění. Jasnovidec vypravuje: *»Tu viděl jsem jiného anděla, letícího prostředkem nebes, jemuž uloženo bylo hlásati věčné evangelium obyvatelům země, mezi všemi národy, kmeny, jazyky a pokoleními.«* (Zjevení 14, 6.). Jako světec zlaté legendy

věší svůj klobouk na paprsek sluneční, tak budoval kalabrijský opat na tomto vidění své prorocké učení. Děлил světové dějiny ve *tři období*, nebo *status mundi*. Mezníky byly mu příchod Kristův, rok 1280 a konec světa. Mezi těmito mezníky leží říše Otce nebo-li ženatých, Syna nebo-li kleriků, Ducha Svatého nebo-li mnichů. První žila ze Starého zákona, druhá ze psaného evangelia Kristova, třetí však žítí bude z *věčného evangelia*. V této třetí řídí Duch Svatý teprv rozvine svou plnou sílu.

Jáchym cítí jako mnozí zbožní lidé našich dnů, že dosud sice Otec a Syn, nikoli Duch Svatý došel vroucího uctívání. Věčné evangelium jest ono, »které vychází z evangelia Kristova; neboť litera zabíjí, ale Duch oživuje.« Podle litery zajde Kristovo evangelium, duch jeho však zůstane, mí Jáchym. Nový řád bude hlásati novou říši, a duchovní porozumění jako oheň stráví písmena starého evangelia. Toto příští nebude udržováno psaným slovem, nýbrž vše utvářeti se bude darem zahloubání se do Boha, jež Duch Svatý propůjčí vyvoleným.

Tato vznětlivá a nebezpečná proroctví byla mocným kvasem ve františkánském hnutí brzo potom vzniklém. Znovu a znovu vracela se pak opojná, ale záhy zapovídáná slova: »Evangelium duchovní a věčné evangelium,« a často zbožní očekávali nějaký zvláštní projev a čin Ducha svatého.

Leccos z těchto visí může klidně býti uloženo ke kuriozitám, jež světové dějiny nahromadily. Ale jistě entusiasmus těchto věřících viděl správně, očekával-li i od budoucna moudrost, ba dokonalejší porozumění duchu Božímu, než od minulosti a přítomna. O těchto apoštolech třetí říše praví *Lessing*: »Blouznivec pohlíží často velmi správně do budoucna: jenom že nemůže se však této budoucnosti dočkat. Touží uspišiti ji a přeje si, aby jím byla uspišena.« (*Die Erziehung des Menschenschlechtes*, § 90).

K tomu lze ovšem dodat, že nic tolik nesvádí k prázdným a divokým výmyslům jako snění o budoucnu, a že nikdo svým učedníkům neukázal nebezpečnějších scestí než blouznivci o nové říši Ducha. Jest proto pochopitelná nedůvěra církve. Apokalyptika obrátila se většinou proti nim nebo aspoň narýsovala obrazy, jichž použili jejich protivníci jako praporů ve svém boji s pevnou organizací. Tak ještě *Lessing* vyrukoval s myšlenkou nového věčného evangelia a obrátil ji tak, jakoby Jáchym a jeho přátelé byli chtěli Nový zákon podobným způsobem *antikvovat*, jak se to bylo stalo Zákonu starému.

Pravda jest však, že takové ideje vždy se vyskytovaly v dobách náboženského jarního rašení. Každá lhotejnost jest klidná a spokojuje se každou právě existující měrou náboženského života. Nechť si tedy jakkoli uklidněně vyhlíží, jest přece jenom daleko nebezpečnější, než neklid oněch, kdo opásáni a s holemi v rukou čekají. *Kdo nevidí budoucnosti před sebou jest stařec. Národ, jenž nesní o nové velikosti, není ji schopen, a náboženství, jež nemá zádní o uložených pokladech ve svém klíně, propadá zkamenění.*

Ať jest tedy všechno blouznění jakkoli odmítáno, *víra v pokrok a ve zdokonalení v budoucnu ve smyslu Vincence z Lerinu náleží přece k nescizitelným životním statkům křesťanství.* Neboť tolik jest jisto, že entusiasmus a činorodost spíše jsou živeny touhou než držením. Držení nutí k defenzivě, touha láká k odvaze, objevům, k výbojům. Touha vidí novou lepší zemi. Jitřní hvězda probouzí bytosti ke zpěvu a svěží odvaze. Každá večerní krása upoutává duši v klidné sebezahloubání.

(Dokončení.)

Výchova mládeže.

(Několik volných kapitol. Podává EM. ŽÁK.)

(Dokončení.)

A při tom jedno pro rodiče je důležité. Aby i oni s úctou a šetrností mluvili o těch, kteří o týž princip moudré autority se opírajíce, vychovávají jejich děti. Smělá a neodůvodněná kritika rodičů, již kritisují staré řády, v nichž vychovány byly četné generace a je odsuzuje, jest jako počinání toho, kdo trám, na němž stojí, sám pod sebou přezřává.

Je potřeba, aby i *mezi rodiči a učiteli zavládla ona důvěra a vzájemné porozumění, které je nutnou podmínkou jednotné a svorné výchovy*. Vzpomínám jen jediného, na pohled nepatrného a přece nezhledného se opakujícího zjevu. Žák té či oné povinnosti školní nedostojí. Písemní omluva, rodiči podepsaná, má učitele vysvětliti, proč se tak stalo. Ale nejednou je tu nepatrná záminka tak zveličena, že samo dítě v duchu cítí, že je mnoho nanesené nepravdy v jich zprávě. Jak tím trpí autorita rodičů, schopných podepsati jediné slůvko nepravdy! Jak smrtelný hřích páše se tu na výchově dítěte, jež znamená, že pouhou výmluvou lze se také zbýti té či oné povinnosti! Což nezaslouží si učitel, aby tak byl zasvěcen v pravý stav, že i on dovede omluviti, co láska rodičů již před tím omluvila? —

A když hoch v okamžité nechuti, ve špatné náladě předstírá nevolnost nebo je stížen nepatrnou chorobou, a nechce povinností svým dostáti, není tu lépe ukázati na ony hrdiny vůle, kteří silou její podobné stavy duše či těla nejednou přemáhají a jdou statečně za svým povoláním? Poukažme mu třeba na dělníka, který znaven a sláb přece vytrvale jde za svou prací. *«Tot hřích člověka největší, utíkati od svých povinností.» — Vždyt každý z nás má s sebou do života si nésti nejen potřebnou míru vědomostí, ale též silnou, otlučenou vůli, kterou přetáhá zdaru a úspěchu, každému přes dráhu života se kladoucí, dovede vytrvale přemáhati. Kdo vůli svoji v mládí neotušil, ten na cestě v zápasy života podobá se vojínů, který vzal s sebou do pole mnoho zásob, ale žádné zbraně.* —

VIII.

Oscar Wilde kdesi napsal: *«Děti nejdříve rodiče milují, potom když jsou staršími, je posuzují, a konečně jim odpouštějí.»* Nemylme se, sami sebe oklamávající. Láska rodičů k dětem je vrozená, ale nikoli láska dětí k rodičům. Tu třeba pěstiti. A kolik lásky v srdce dětí jsme zasili — ale nikoli stálými výklady o lásce — nýbrž svými skutky, jednáním a styky s nimi, tolik jí jednou sklídíme. Nelekejme se též jich soudu o nás. Soudnost je jim přirozeností dána. Učme je sami svými šetrnými úsudky o jiných tomu, aby i oni uvykli skromně a opatrně usuzovati, a pak, když všechno naše jednání s nimi bude řídit rozumná láska, soud jich o nás nevyzní v náš neprospěch. A starým rodičům a bývalým vychovatelům odpouštěti? Doufám, že se vždy najde větší počet dospělých dětí, které po příkladě dvou synů Noachových pláštěm lásky a vděčnosti přikryjí slabosti sestárnělých svých *«přátel z mládí.»*

Rodiče a učitelé! Mají si podati ruce v důvěře a přátelství, jako dělníci, kteří společně na též díle pracují. Škola a domov! Dvě dílny navzájem se do-

přijímající. Nic krásnějšího, než když mládež je domov dobrou školou života a škola milým domovem. Ale jedno mějme na paměti: Učiti mládež ethice rozumové a nevzbuditi při tom jich vůli je tolik, jako prstem zaklepati na zvon, ale nerozhoupati jej, aby jeho srdce samo bilo do něho a vzbudilo jeho lahodné ōny, jeho život. A o ty čisté, radostné zvuky mladých srdcí jde nejdříve.

SMĚS.

Dětský den. Výročí nastolení vlády J. Veličenstva, našeho císaře a krále, je již po řadu let dnem charity pro opuštěnou a osiřelou mládež. Heslo našeho vznešeného panovníka: *»Vše pro dítě«* stává se v tento významný den skutkem; z iniciativy České zemské komise konají se po celém království sbírky na ochranu mládeže, a naše školy bez rozdílu stupně velmi horlivě se těchto sbírek zúčastňují.

Komise opatřovala ve svých ústavách výchovu 174 dětí nákladem 78 tisíc korun. Ve svých koloniích vychovávala 83 dětí nákladem 19 tisíc korun. Veliké tyto náklady mohla komise na prospěch nešťastných českých dětí vydati jen proto, že výtěžek Dětského dne byl tak vydatný, že uhradil tisínivý schodek, který v hospodářství komise vznikl umenšováním příjmů vlivem doby válečné. Jevilo se v listopadu minulého roku ve financích České zemské komise povážlivý schodek 23.901 K 32 h, vzbuzující nemalé obavy o další hospodářskou rovnováhu. Avšak příjem prosincový rozhojněný výtěžkem Dětského dne vyrovnal schodek předešlých 11 měsíců a tak instituci Dětského dne lze děkovati za to, že nebylo nutno sáhnouti k omezení působnosti a že nadále, ba zvýšenou měrou mohla komise pečovati o české děti zvláštní ochrany potřebné. Finanční úspěch předešlého Dětského dne vykazující 113.551 K 63 h jest našim úspěchem národním, a doufáme pevně, že zájem a obětavost našich přátel pro tento den neochabne ni letos. — Každý z nás ze všech sil vzbuzuj soucit a obětavost mládeže s malými sirotky a opuštěnými dětmi, aby krásná, humanitní instituce komise došla co největšího porozumění a pomoci.

Populační otázka. Značný úbytek mužů, zaviněný dobou válečnou, vyvolal vážné úvahy o tom, kterak tomuto nedo-

statku sil na poli průmyslu, hospodářství, v oboru duševní i fysické práci v nejbližší době účinně čeliti: »Císař potřebuje vojáky, avšak ještě důležitější pro německý národ je mnoho dětí proto, poněvadž jenom tak možno obnoviti sílu a cenu rodiny. »V Berlíně se ustavila zvláštní »Společnost pro populační politiku«. V ní professor Wolf, který je spolku předsedou, prohlásil toto:

»Pohybujeme se ovšem v jistém kruhu. Aby každá rodina místo už téměř konvenčního počtu dvou dětí měla jich půl tuctu, musejí rodiče sami začíti nový způsob života. Musejí se učiti žiti pro sebe, ne pouze pro obchod, společnost a veřejné mínění. Hospodářské změny, které váleka nezbytně bude mít za následek, budou této tendenci asi na prospěch, vynutí si ji asi také ve většině případů — na tom spočívá nejsilnější naděje Po dlouhých svízelných a nákladných válkách působí obyčejně prosté domácí radosti silným půvabem. Jsou konec konců lacinější než ten jarmareční hluk společenského života. Pro stáť by zbyvalo také tentokrát jenom dvojí: aby rozumným zákonodárstvím, které za hojnost dětí krvavě netrestá, a silným zkrácením příjmu svobodných a bezdětných úředníků podporoval chuť k ženitbě, a na druhé straně aby násilím zlomil krk novomalthusovské industrii, která v sotva známém rozsahu zemi až do posledního kouta zaplavila. Zda to bude ještě možno, když se tato hanebnost po desetiletí mlčky trpěla, zdá se arci nejistým. Rozhodně však nelze bez takového velmi rozhodného útoku a bez velmi krutých paragrafů očekávati zlepšení.«

»Podářf-li se udělati právě v středních stavech zase moderním, aby měly mnoho dětí, pak jsme vyhráli; malí lidé beztoho na štěstí nikdy si v tom nepřestali libovati. Všecko záleží na smýšlení vzdělané anebo takřka vzdělané nevěsty. Proto by se nový spolek neměl téměř výhradně obracet k mužům a několika učeným ženám, a jeho vedení nemělo by se domýšleti, že se dostane

k cíli, neobrátili-li t. ř. normální ženu. Mají-li spolky v těchto svrchované soukromých záležitostech vůbec mítí úspěch, musejí se starati o to, aby mezi všemi těmi theoretickými otci a matkami nepřišla z ostychu o slovo žena, která má doma deset dětí. — Každý z nás ví, že počet narozených dítek rok od roku se menší. Proto též děti ve škole stále ubývá. To je výsledek nové »ethiky«, jakou i denní listy ve svých insertech velmi pilně podporují. Otázka tato však zákonodárstvím sotva se dá uspokojivě rozřešiti. Jeť to ve své podstatě otázka mravní, problem vyrůstěného svědomí a obětavé lásky. r.

Dědictví sv. Prokopa dává letos svým členům za podíl obsáhlé (50 tisk. archů) a velmi cenné dílo prof. Dr. *Jana Sedláka »Jan Hus«*. Krámská cena jeho jest pouze K 10. Doporučujeme vřele pp. profesorům náboženství, aby vědecké toto dílo navrhovali do učitelských knihoven svého ústavu, pokud ústav není členem Dědictví sv. Prokopa.

Dívčí vyšší reálné gymnasium s právem veřejnosti na Král. Vinohradech s připojenou dívčí dvojtřídní obchodní školou upsalý na III. válečnou půjčku K 55.747, z čehož na sbor připadá K 6700, a na žactvo K 49.074. Mimo to rodiče na podnět školy upsalí K 137.483. Úhrnná summa činí tudíž K 193.230.

Žákovské knihovny. Presidium c. k. zemské školní rady pro král. České výnosem ze dne 23. října 1915 čís. 262 pres. oznámilo c. k. okresním školním radám:

»Panu c. k. ministru kultu a vyučování vnesením ze dne 9. října 1915 čís. 30.398 vidělo se naříditi, aby správám obecných a ředitelstvím měšťanských škol opět byl připomenut ministerský výnos ze dne 3. ledna 1883 č. 13.456 ex 1882, Věst. min. 1883 č. 2 (Věst. VI. č. 2 z r. 1883), týkající se dozoru k žakovským knihovnám a jich užívání, aby jej nejpřesněji zachovávaly a aby byly zavázány *bezodkladně* podrobiti všechna díla žakovské knihovny, pokud není naprosto nesporně dokázána jejich vhodnost jako výchovných spisů pro mládež, důkladné přehledce po rozumu nařízení minister. ze dne 16. prosince 1885 č. 23.324 (Věst. VI. č. 2) a pečovati o to, aby nejen všechny knihy, *kteřé by obsahem svým*

po stránce rakousko- vlastenecké nebo mravně-náboženské jakkoliv byly závadny, ihned byly vyloučeny, nýbrž aby také spíše jen ta díla, která jsou vhodná buditi a podporovati dynastický cit a lásku ke společné vlasti rakouské a jiné státo-občanské ctnosti u mládeže, podle prostředků po ruce jsoucích byla opatřována v přiměřeném počtu do těchto knihoven a vydávána žákům k četbě.

Tím však nesmí se činiti újma zařazování také takových dobrých knih do žakovských knihoven, jejichž účelem jest v mysli mládeže podporovati lásku k uží vlastní a vlastnímu národu, kteréžto city buzením všeobecných ctností státoobčanských mají býti jen ještě *zušlechťovány*.

Dosavadní ustanovení o knihovnách národních škol, zvláště osobní zodpovědnost správců škol a učitelů při výběru knih do žakovských knihoven tímto dotčena nejsou.

Na základě tohoto výnosu ukládá se ředitelstvím a správám škol, aby za účasti celého sboru učitelského žakovská knihovna byla podrobena zevrubné prohlídce. Kdyby při ní byly shledány některé spisy, závadné v naznačeném směru, budiž c. k. okresní školní radě o tom *ihned* podána zpráva se zevrubným označením knihy, jež byla uznána závadnou. Nejdéle do konce prosince 1915 budiž podána zpráva, že prohlídka žakovské knihovny byla provedena a jaký byl její výsledek. r.

Alkohol a zločin. Toto thema bylo předmětem zdařilé přednášky cíleho abstinenta, kooperatora J. Balcárka ve dvoraně staré radnice ve Vídni. Mezi jiným uvedl tato pozoruhodná data: V r. 1912 otevřelo Rakousko 1969 pivovarů, 37.869 rolnických a průmyslnických lihovarů a 114.000 pálenek. Každých 77 obyvatelů obdrželo v Rakousku 1 hostinec. V tomto roce každý 34. dospělý Rakušan byl soudně trestán, a všicki takto trestaní odsouzení byli úhrnem na 17.000 let. (»Der Alkoholgegner«.)

Výměna místa. Prof. náboženství českého, středního ústavu ve větším městě českém (12.000 obyv.), v krásné, romantické krajině položeném, přeje si z důvodů zdravotních kommutovati s profesorem náboženství na reálce nebo gymnasiu v jiném městě českém. Nabídky oznámeny buďtež redakci t. 1.

Vychovatel* vychází 1. a 15. každého měsíce a předplácí se v administraci celoročně 7 korun, půletně 3-50 Kč. Do krajů německých předplácí se na „Vychovatele“ 8 korun, do ostatních zemí 9 korun. — Pánům knihkupcům slevujeme 25 procenta. „Vychovatel“ se jim dává toliko zahotově. Alumním, klerikům a studujícím slevuje se deset procent a sběratel dostane na 10 exemplářů jedenáct zdarma.

VYCHOVATEL.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského školství.

Orgán

Jednoty českého katol. učitelstva v král. Českém.

Majitel a vydavatel: Družstvo Vlast.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR: gymn. prof. EM. ŽÁK.

Administrace „Vychovatele“ jest ve vlastním domě v Praze, Žitná ul. č. 570-II. — Tam zasílá se předpl. a adres. reklamace, jež se nepočítá a nefrank. Rukopisy pro hlav. list, zprávy časové, knihy a časopisy zasílány buďtež Em. Žákovi, prof. na Smíchovské, Ferdinand. náb. 8. Pro učít. přílohu přijímá rukop. V. Jeřábek, učitel v Břevnově u Prahy, pro Věstník Katechetský přijímá rukopisy redaktor Jaroslav Slavíček, katecheta na Smíchovské 992.

K otázce tělesné výchovy mládeže. — Třetí říše. — Filosofické hnutí k Jednotě — Mniši-aestheti z Beuronu — Promluva před svátky vánoční. — Směs. — Literatura.

K otázce tělesné výchovy mládeže.

(Dokončení.)

Známý mnichovský professor, Dr. Förster, který je přímo neunavným hlasatelem zásady, že potřebí prohloubiti a eticky pro výchovu mládeže využítkovati všechny mravní zjevy nynější válečné doby, vyprávěl o rakouském důstojníku, který prodělal haličské boje. Měl uloženo se svými lidmi obsaditi výšiny karpatské. Důstojník byl zprvu toho názoru, že bude k tomu potřebovati doby celého týdne, nežli se jim podaří dostat se nahoru. A hle, dříve než nastala první noc, byl se svým mužstvem u cíle. A co bylo nyní prvou jeho myšlenkou? *»To je pravá metafysika silné duše.«* — Byl přesvědčen, že silná vůle, duševní energie to byla, která ovládla svaly a paže vojáků, že v čase nad pomyslení krátkém vykonaly svůj úkol. Ono heslo: *»Vydržet přes všechny obtíže«* nepramení ze síly svalů, ale z mravního zdroje pevné, ničeho se nelekající vůle.

Všechny paedagogické autority ve výchově mladých vojinů hledí na pouhé vnější vojenské cviky mládeže, napodobení vojenských řádů a vojenských cvičení dosti skepticky. Jsou svorně toho názoru, že *vlastní vojenský výcvik nemá sloužiti za hru nebo zábavu, ale že mezi hrou mládeže na vojáky a vojenským cvikem třeba naprosto činiti rozdíl.* A tento názor je jistě správný. Vojenské výkony jsou příliš vážné, než aby byly vhodnou hrou, a k vážné vojenské práci dostane se každý tehda, až bude k ní povolán.

Pouhá tělesná zdatnost má příliš hmotné pozadí. Ale *vojenská energie má svůj pramen v etických, ideálních motivech.* Proto všichni velcí vojevůdcové kladli největší váhu na *pěstění mravních hodnot v člověku* a snažili se najíti cestu, kterak je možno ovládati a poroučeti tělu, i když jeho síly zdají se již klesati. Slavný vojenský spisovatel, generál Haeseler, praví: *»Tato hnutí duše jsou tajemstvím, které Bůh vložil v nitro člověka. V nich je počátek všeho velikého a vznešeného, ale také jádro všeho špatného a nízkého, co kdy se událo. Zde je kořen náboženského citění, statečnosti a udatnosti, lásky k panovníku a k vlasti, oddanosti k představeným, přátelství k soudruhům, věrnosti, nadšení, silné vůle,*

smyslu pro čest, touhy po vyznamenání se a hrdinství, ale také opaku toho všeho, bázně, strachu a každé špatné vlastnosti. V duši spočívají vlastnosti, jimiž lze bitvy vyhrát, ale také ztratiti.«

A tyto vlastnosti pěstiti v mládeži je potřebí dříve, nežli snad bude povolána k výcviku vojenskému.

Všichni vojevůdcové vědí ze zkušenosti, že na vojny možno trvale a účinně působiti jedině pohnutkami a motivy mravními. Když panovník svým rozkazem obrací se na svoji armádu, když důstojník chce nadchnouti svoje mužstvo, mohou jedině *dovolávati se a apellovati na etické vlastnosti svého mužstva*.

Heroických ctností nepotřebuje však pouze voják. Potřebuje jich každý člověk ve svém životě. Vždyť život je též bojem. »*Militia est vita hominis in terra*,« je známé slovo bible. Když polnímu maršálkovi *Makensenovi* blahopřála kterási škola po jeho vítězných operacích v Haliči, maršálek prostřednictvím jich učitele jí odpověděl. Ale v odpovědi své nedoporučoval snad tělesný výcvik, ale pravil doslovně: »Vám a vašim žákům děkuji srdečně za zaslání blahopřání, vytrysklá z mladického nadšení. A prosím, vysvětlíte žákům, že je od nynějška úlohou mládeže mravní a náboženské síly v národu živě udržovati, aby jí ukázaly potřebu, ale také velikost toho, co nyní prožívá, jako tajemství nepřemožitelnosti národu.«

Nepřemožitelnost národů spočívá v jich mravní síle, živěné věrou a náboženstvím. A tuto mravní sílu pěstovati více než dříve se dálo, bude úkolem školy. Heslem jejím bude: »*Více silné vůle a více charakteru.*« K tomuto etickému výcviku mládeže budou směřovati všechna tělesná cvičení. Ale ona sama nedocílí tohoto úkolu, jestli etický duch nepronikne a neprokvásí všechno ostatní školní učivo. Dávné poznání *Götheovo*, že nalezl pevné a silné charaktery jenom tam, kde nalezl náboženského ducha, zase snad dojde k platnosti, a v tom smyslu přinese do školy žádoucí reformu celé moderní výchovy. r.

Třetí říše.

(Podává prof. Dr. LUBOMÍR PETR.)

(Dokončení.)

Další rozvoj křesťanství nemůže znamenati zánik Kristův, jako Pan byl zánikl. Věříme spíše, že Pan a Titan, že všechny přírodní vědy a filosofie zajdou v Kristu. Nikoli aby v něm zašly a zničeny byly. Nýbrž jako štávy zanikají ve stromě, jako vzduch a paprsky jsou jím vsávány.

Pohrdá-li mnich a potírá-li všechny pozemské požitky a krásy, jednal správně. Ale velebí-li *František z Asissi* s radostnou myslí krásu světa, a lne-li *sv. Alžběta* vroucí láskou k svému chotí, jednali i oni správně. Nikoli v Kristu spočívá protiva mezi oběma hodnotami světovými, nýbrž zápas vzniká spojováním životních prvků. Boží míra jest problémem všeho umění i každé životosprávy. Cílem není zničení, nýbrž harmonie. Té nedocíluje se mechanickým, hromadným vyrovnáváním, nýbrž správným poměrem protikladných hodnot, jež nejsou v žádném člověku a v žádné generaci úplně stejny. Z toho vzniká ne-

ustálé napětí a neustálá práce. Ale zůstává *jeden* princip, *jedna* praktická: Kristus. Proto nikdy nebude pravdou: Logos v Panu, — Pan v Logu. Nikdy Kristus nezahyne ve světě. *Ne svět bude utvářeti Krista, nýbrž Kristus zůstane vždy jeho utvářitelem.*

Ale ani slovo dřívějšího Odbojníka nebude příští pravdou, ježto růst bude vždy organický. Cedr nestane se palmou. Křesťanství poroste, ale cedr nebo palma zůstávají. Jen potud bude Antikrist prorokem pravdy, že časové sevření a zúžení křesťanství prolomí a v Kristu objeví divy a veličiny dřív sotva posíňované. I kolem Krista byly sestrojovány umělé systémy, jako ptolomeovský světový systém o kosmu. Koperník a Galilei *zdáli* se odbojníky Kristovými, ale byli jimi jen vůči pojetí svých vrstevníků, ale nikoli vůči pravdě nad všechn čas se povznášející, která je a jejich theorie radostně přijala ve svůj klín. Nebyli antikristy. Ale Kain a Jidáš byli a zůstávají jimi. Neboť jsou odpůrci věčné pravdy, krásy a dobra. A ty je budou věčně odsuzovati.

Trojí říše jest konečně i u Ibsena a Mereškovského jedinou: vývoj lidstva k jeho cíli. Křesťanství jest jim v tomto vývoji pouze etapou, jinožským věkem. *My vyznáváme: »Kristus včera, dnes a na věky,« a pravíme tím, že uznáváme nad duchovním životem lidstva jen jediné slunce: Krista.*

Mluvíme-li tedy o třetí říši, pak s našeho hlediska může to býti jediné vítězství Kristovo nad celým souhrnem vědění a systémů zmatků plné a přebohaté přítomnosti, jež se tak protikřesťanský tváří. Ale nebude to vítězství jednoho vojévůdce nad druhým, nýbrž vítězství tvořivé síly nad chaosem, jež vítěz tím do svého okruhu uvede, že ku starým silám objeví, nové a tak o nový krok ze své skryté velebnosti povystoupí. Necht je tedy zpětný pohled křesťanův do vítězných a slavných událostí minulých věků sebe povznášivější, důkaz moci a lesku křesťanství tkví přece spíš v budoucnu než v minulosti. Nikoli ve večerním slunci kráčí věřící, nýbrž před zářící hvězdou jitrní. Světlo není mdlé a vyčerpané, nýbrž tají v sobě ještě nevýslovně mnoho ohnivých jazyků.

Dosud nebylo doby, v níž hluboká údolí lidmi obývaná nebyla by zastřena stínem a tmou. Dosud byli vždy jen vrcholkové pohoří, nejušlechtilější kulturní národové, sluncem ozařováni; a i v nich bylo až dost propastí a stinných údolí, v nichž triumfovala noc. Ale nadějně vyhlíží křesťan k východu, jenž se stále výš k zenitu rdí a zabarvuje, a jednou, tak praví mu vývoj, bude slunce skutečně kolmo svítiti. A zase nebojí se západu a noci. Neboť věří s *Bedřichem z Gausse* a jinými velikány lidstva, že za stínem hmotných věcí stojí říše Ducha, do níž lidstvo musí vrůst, a pověděno jest: »Nyní zřím nová nebesa a novou zemi . . . Noci nebude tu již; svíce a slunečního světla nebudou již potřebovati; neboť Bůh, Pán, bude nad nimi zářiti a kralovati budou na věky věkův.«

Ta jest třetí a věčná říše, již křesťan vidí vycházeti jako rozbřeskávající se den, a za níž vždy nadšeně zápasí. V touze po ní hledí na křesťanství nikoli jako na starce jaré činnosti se vyhybajícího, nýbrž jako na pučící bytost, jež v každém novém poznání a v každém dobrém lidském činu a v každém světcí jako zázračným pokrmem sílena jsouc, vyrůstá k síle překonání světa.

Filosofické hnutí k jednotě.

V slavnostním zasedání královské belgické akademie měl loni její nynější předseda, slavný kardinál *B. Mercier* za přítomnosti krále Alberta a četných učenců významnou řeč, v níž pojednal o hnutí novější filosofie k jednotě (vers l'unité) a jež také v známém filosofickém věstníku *»Revue néoscholastique«* byla uveřejněna. Řeč proslulého filosofa kardinála vzbudila všudy neobyčejný zájem. Proto doufáme zavděčiti se našemu čtenářstvu, když aspoň hlavní její myšlenky tuto stručně a přehledně uvedeme. Kardinál *Mercier* pravil:

»Filosofie, chce-li činiti nárok na rovnováhu, musí všech pomocných prostředků, jež má, k tomu užiti a rozumovému zkoumání tak *svět mravní, jako intelektuální* podrobiti, aby všechen obsah lidského sebevědomí spojila ve vše objímající synthesi. — Kolem roku 1850, jak *Taine* vypravuje, scházelo se několik, pět či šest mladých mužů, z nichž jeden studoval botaniku, jiní chemii a lékařství, jiní matematiku nebo dějepis, u večer v latinské čtvrti, (Quartier Latin), aby se zabývali filosofickými rozpravami. Z jich úvah vznikla kniha, jež měla název: *»Les philosophes classiques du XIX. siècle en France.«*

V této knize *Taine* praví sám o sobě: »Co mne se týče, činím ze sebe sama dvě části. Obyčejného člověka, který jí, pije, obstarává své záležitosti, varuje se toho, aby jiným škodil a přičiňuje se býti užitečným. Tohoto člověka nechávám přede dveřmi. Ať má názory, způsoby, klobouk a rukavice jako obecnstvo; týká se to obecnstva. Druhý člověk, jemuž dovoluji přístup k filosofii, neví, že toto obecnstvo existuje. A když by se i slušelo z pravdy vyvoditi potřebné důsledky, on na to nikdy nepomýšlel. Abych pravdu řekl, není to člověk, je to nástroj obdařený schopností viděti, rozebíratí a usuzovati. Má-li nějakou vášeň, záleží v tom, že se snaží přesně a o neznámých předmětech pracovati. Když přistupuji k filosofii, jsem tímto mužem. (Str. 36 a násl.)

Tento separatismus, o kterém *Taine* mluví, jest názorným vylíčením duševního stavu, který byl založen »otcem moderní filosofie«, *Descartem*. Snahou autora spisů, *»Meditations«* a *»Discours de la methode«* bylo *isolovati rozum*. Descartes přímo vášnivě všechno stavěl znovu. Odpoutal se ode všech názorů, kterých získali jeho předchůdci. Svě náboženské víry, nauk mravních pomíjí. On tvoří si zatímni morálku (per provision), jak sám prohlašuje, jenom proto, aby proti panujícím zvykům nenarazil. On náleží k protichůdcům jiného geometra, *B. Pascala*, který napsal: *Všechno lidstvo jest jako jediný člověk, který řetězem století dále žije.*

Descartovi pěstovat filosofii znamená tolik jako souditi, poznávati; nic více a nic méně. Ctnosti a neřesti, jinými slovy mravní fakta, jsou mu jenom myšlenkami, a vskutku je též tak jmenuje. Rozkol v nitru člověka, o němž již římský básník praví: „Video meliora, proboque; sed deteriora sequor, a o němž *sv. Pavel* též píše: »Vidím: jiný zákon v údech svých, který odporuje zákonu mysli mé, a jímá mne pod zákon hříchu, jenž jest v údech mých (Řím 7. 23.), je mu naprosto neznám. Descartes neváhá prohlásiti: »Dostačí správně souditi, aby člověk správně mohl jednati a co nejlépe souditi, jak jen může, aby také nejlépe jednal, t. j. všechny ctnosti si získal.« —

Tak stará moudrost, dávná filosofie, svoji úlohu nechápala. Je pravda, při přemýšlení je potřeba zachovati klid a vyloučiti jak jen možno každou vášeň.

Ale jakmile jsme dospěli k určitému výsledku, musí a může nám potom být lhostejným? Je pravda, že člověk, chce-li být objektivním, nestranným, nesmí pocíťovati ani lásky ani odporu? Táhá se, kde ve světě existuje taková rozumující bytost bez srdce, bez rodiny, bez lásky k vlasti, bez víry, bez naděje, bez soucitu a milosrdenství?

Tato vymělkovaná bytost nikde není. Člověk, který přemýšlí, vždycky zaujme určité stanovisko k mravním a socialním požadavkům, poněvadž ví, že se ho co nejvíce dotýkají.

Zajisté, že pravdivé není dobré; pravdivé a dobré liší se se svého hlediska od krásného. Ale my cítíme a dobře tušíme, že v pravém řádu věcí *pravdivé, dobré a krásné*, t. j. *věda, morálka a umění nemohou žít v trvalém a nevyčleňtelném rozporu*. Krásně a důstojně ličí *Plato* tuto vznešenou jednotu pravdy, dobra a krásna ve své *»Hostině«*. Tuto jednotu měli vždy na mysli dávní církevní otcové a scholastikové.

Je jisto, že filosofie a theologie od konce 12. století pro všechny učitele jsou dvěma, rozdílnými naukami, každá volí jiné metody k dokazování svých pravd; ale před Descartovým rozloučením nikdo na to nepomýšlel, že filosofie ukládá mu za úkol aneb dává mu na vůli, aby třeba jen na některé součásti lidského vědomí nebral zřetele. Žádná století tuto odluku Descartovu neprohlásilo za system.

A přece ještě po Descartovi znovu a znovu se zdálo, hlavně ve filosofii Spinozově a u některých pantheistů, také u Kanta, že zákon jednoty opět nabude vrchu. A přece nestalo se tak, proudy filosofických ideí Descartových byly silnější nežli přechodné protiproudy.

Kant beze vší pochyby svojí filosofickou kritikou objímal oba obory: myšlení i jednání, ale místo aby je spojil v jediný soubor, končí tím, že buduje příkop, který je od sebe dělí a dualismus, kterému Descartes připravil půdu, prohlašuje za právo. Dle jeho názoru člověk dospívá k metafysickým závěrům jenom tím, že všechny je založí na osobním citu povinnosti, a jediná věda zachovává si výsadu naprosté jistoty v přesném slova smyslu. Proto vlastní filosofie prý nemůže být jiná, nežli theoretická.

Vědecký ekulzivismus vnikl do lidu. *»Přišla hodina — a ta ještě pro mnohé nepominula — kdy věda za všeobecného souhlasu byla povýšena na trůn a byla jí dáno za úkol zároveň zastupovati všechno myšlení, mravnost i náboženství.«* —

Ale té chvíle, kdy tato tupá předpojatost dosáhla svého nejvyššího vrcholu, zazněl z Francie hlasem polnice *výkřik Brunetiérův: Bankrot vědy*.

Ve Spojených státech amerických, v Anglii, Francii a Itálii počaly se objevovati pragmatické a voluntaristické protiproudy a dnes, v posledních desetiletích, trvá prudký boj mezi intelektualismem a antiintelektualismem, který proti všelikému intelektualismu ostře vystupuje. Tento nový směr má za předmět svého zkoumání *celého člověka* s jeho schopností poznávací, rozumem, ale také s jeho city, snahami a s jeho vůli.

Či není to celý člověk, živoucí, konkrétní člověk, s tělem a kostmi, se svým osobním já, myslící a zároveň jednající člověk, který filosofuje? A je-li tomu tak, kterak lze očekávati, že jeho myšlení se zastaví a jeho bádačský duch tím se uspokojí, když ve své duševní stavbě, kterou vytvořil, nenalezne sebe sama?

Jsou v nás dva myšlenkové světy, jež spočívají na sobě, to ví každý zcela jasně; jeden *spontanní*, bezděčný, druhý *reflektující*, přemýšlející. Ale tento druhý musí také za předmět svého zkoumání voliti onen svět prvý, a jenom tehda bude uspokojen, když onen prvý úplně pozná a vyčerpá. Každá filosofická reflexe zpronevěřuje se svému úkolu, jakmile své zkoumací pole omezuje a vylučuje ze svého oboru jevy života spontanních. Proto prvním zákonem filosofovým musí býti *učiniti předmětem svého bádání všechny jevy života*.

Filosof ovšem bude ono spontanní rozkládati, zkoumati, poněvadž je k tomu povolán, aby abstrahoval a naprosto nemůže své přirozenosti a zákonů, které ona mu ukládá, se zbaviti. Proto chtě nechtě musí začíti analysí. Ale jakmile tuto práci dokonal, nastane zase mu za úkol rozložené spojovati. Nastoupí onu druhou, důležitou cestu *synthese*. *Žádná dokonalá filosofie není bez dokonalé synthese*.

Jednota není jenom s esthetického hlediska znamením velikosti, pečeti pravého řádu, ale ona je také naprostou podmínkou, *conditio sine qua non* trvanlivosti, podstatným zákonem rovnováhy a ustavičné platnosti.

Mniši-aestheti z Beuronu.

Podává JOS. HRONEK.

Mnoho rozprav vyvolala otázka, v čem spočívá pravé umění náboženské přerůzně formulovaná. Nejlepším a nejvýmluvnějším důkazem na tuto otázku jsou vlastně dějiny umění, které potvrzují pravdu, že v pravém umění náboženském jsou zkrystalisovány nejvnitřnější touhy lidstva. Jaké však jest umění dneška! Stranou budiž plané raisonování, a pohledme do dnešních poměrů života uměleckého v konkrétních formách se jevícího. Umění tak, jak se s ním dnes setkáváme až na několik málo čtených výjimek, *není uměním, v němž by u určitých symbolech ztělesněny byly nejvnitřnější tužby a potřeby lidské*. Chaos a převrat, jepicový život přerůzných směrů, ať již tak neb onak se zovou, jest smutným svědectvím, které nade vši pochybnost ukazuje nemohoucnost tvůrčí myšlenky.

Takové poměry nejsou snad toliko u nás, nýbrž jsou všeobecné. Proto nedivno, že závěry, k nimž na příklad dospívá jeden z opravdových aesthetů, *Charles Morice*, jsou pro nepředpojatého pozorovatele strhující. Žalostný stav tento, praví Charles Morice, jenž nemůže ani býti nazván uměním na přechodu, žádá naléhavě reformu, očistu a návrat k prazjeveným základům a pravidlům kulturotvorných národů starověku. Nepopíráme, že byly činěny různé pokusy, ano »výtvarné projevy, které vydává stavitelství, malířství, sochařství přítomnosti, jak dokládá Dr. Matějček, nepostrádají jistých a nesporných hodnot.« Než přece není tu velkého tvůrčího činu v tomto úporném zápasu o nový výraz, takže zdá se, že umělecký vývoj dneška pozbyl souvislosti s kulturním podáním minulosti, proto ne nadarmo toužebně si přeje Charles Morice návratu, aby nepodlehlo umění žalostnému omylu.

Jeho vážný hlas však už předcházel *první pokus* života schopný v umělecké škole *mnichů z Beuronu*. Ona obrodná maxima *»Ex oriente lux«* uplatněna ve vši nádhře a porozumění, a oživena vnitřním zdrojem křesťanského života ukázala cestu na nové směry.

Historický vznik této školy takorba providentiálně vyvolaný, dán byl velikým opatem *Dr. M. Wolterem*, který založil mateřský klášter v Beuronu, v zalesněném údolí horního Dunaje. Učený tento mnich měl jen jediné na mysli: *slávu Boží*. Vážné a vznešené melodie chorálu byly první snahou jeho za oslavou Boží. A tyto velebné tóny potřebovaly také prostředí jim odpovídajícího v pravé umělecké výzdobě. Kroky Wolterovy vedly do Říma. Tam poznal vznešený opat tři umělce: *Petra Lenze, Jakuba Wügera a Steinera*, kteří jako vážní umělci spojení jednotnou vůlí činu, touhou pláli dáti svým myšlenkám průchodu a plány své realizovati. Hrst náčrtků a bohaté mappy přerůzných skizz a návrhů, které užířel Wolter, ihned se mu zalibily, neboť zcela odpovídaly jeho tužbám. Povolal umělce do Beuronu a tak dán byl počátek k umělecké škole beuronské. První monumentální dílo těchto umělců byla *votivní kaple sv. Maura*. Z Wügera a Steinera, který byl konvertitou, záhy stali se bratři Lukáš a Gabriel, jichž příkladu následoval i mistr jejich, prof. Peter Lenz, vzav na sebe řeholní roucho pode jménem *P. Desiderius*. Nyní práce za prací se množila netoliko v Německu, v Itálii na Monte Cossino, ale také i u nás.

Umělecký kánon této školy není nikomu tajný, kdo zahledí se na příklad do vnitřní výzdoby kláštera emauzského, nebo navštíví klášter benediktinek u sv. Gabriela na Smíchově. Umění beuronské ve svých požadavcích jest neobyčejně přísné a přesné, vyhovujíc především potřebám liturgickým. Tím však jest již řečeno, že umění toto nelze aplikovati k jiným účelům a zároveň vyřčen rozdíl od umění profanního. Nicméně však metoda a zásady této školy mohou vydati velkého tvůrčího činu, dojdou-li pochopení; jinak velký odkaz mnichů-aestetů byl by následovníky proměněn v drobnou minci bez valné ceny a práva na život.

Zakladatel umělecké školy beuronské, P. Desiderius, vydal malý sice, ale pozoruhodný spisek *»Zur Aesthetik der Beurer-Schule«*, v němž uložil všecky své myšlenky, které uvedly jej na novou dráhu uměleckého života. Nezatajuje vzorů, naopak veřejně k nim se hlásí, ale přece umění jeho školy nese svůj zvláštní charakteristický a individuální znak.

Doplňkem a klíčem k porozumění snah školy je instruktivní studie učeného člena téhož řádu, *P. Odilona Wolfa*, v časopise *»Die Christliche Kunst«*. Tento učenec, ztájující ve skromné osobě své bohaté vědomosti, jenž svými spisy z oboru starověké architektury vyvolal obdiv u předních vědců, shrnul umělecký kánon školy ve větu: *»Prvním a jediným pravidlem umění jest míra«*.

Přirozeně jako každý směr umělecký má své nadšené obdivovatele, ale také i odpůrce — podobně i škola beuronská. Toho však nikdo neupře mnichům beuronským, že *poctivě se snažili o obrození* umění posvátného, že byli prvními, kteří ukázali cestu na nové směry, dráhy a cile návratem k prazjeveným základům a pravidlům nejkulturnějších národů v starověku.

Byť netvořilo umění Beuronských hotovou stylovou jednotku, naprosto nezasluhuje, aby bylo zavržováno; konečný soud o něm vysloví budoucnost, neboť

jak správně uvádí Dr. Matějček: »Stojíme před neznámým zítřkem, kam spěje vývoj, nelze předvídati, každé proroctví bylo by předbíráním běhu věcí. Lidstvo zdůvodňuje uměním smysl svého bytí, a osud umění budoucnosti rozhodne velký, osvobozující tvůrčí čin, který vymezí mu dráhu, jako v dobách velkých, stylových jednot.«

Promluva před svátký vánočními.

Napsal EM. ŽÁK.

»Chodil po vsi krajině jordánské a kázal křest pokání
na odpustění hříchů.« Luk. 3. 3.

Když některý východní král hodlal navštívit vzdálené město své říše, tisíce rukou pracovaly, aby cesta jeho byla příjemná a užití důstojné. Silnice všude upravovány, hrbolovitá místa srovnána, údolí vyplněná, křivé cesty přiměny. Příchod králův měl býti slavným a obyvatelstvu vzácným, nezapomenutelným. Bližil se slavný den návštěvy, která znamenala lásku a milost panovníkovu. —

V poslední neděli adventní vystupuje jako předchůdce velikého Krále, *praecursor Domini*, sv. Jan Křtitel a připravuje lid na jeho příchod. V prorockém svém bystrozraku vidí, že srdce lidská jsou jako neschůdné kraje, cesty špatné a nepřipravené, aby Kristus mohl jimi se ubírat. Pýcha je zdvihla, přivaly vášní vyhloubily, hříchy zvrátily směry života od pravého cíle. Spasitel nemůže zavítati do těchto duší a přebývat v nich. Proto kdo chceš přivítati přicházejícího Spasitele, očist svoji duši! Připrav ji, aby mohla býti kolébkou Kristovou, aby Spasitel, dárce pravého duchovního štěstí, mohl v ní spočinouti; aby svátky vánoční byly tobě posvátnými dny blaha a radosti. —

1. Na stěnách staroegyptských chrámů často bylo možno čísti nápis: »*Nebe plesá, země jásá; bohové jsou plni slasti a lidé plni radosti.*« Slova tato měla všem přichozím připamatovati, jaké štěstí plní nitro lidí, když se nalézají v blízkosti bohů. V duši jejich má se zrcadlití blaženost nebeská. Slova tato v plném a nejkrásnějším slova smyslu vyplňují se o svátcích vánočních. Přichází Syn Boží v lidském těle na svět, přichází jako děčko, ležící v jeslích betlemských. S nebe sestupuje láska, aby dala se nám v obět, ale spolu aby i nás učila lásce a oběti.

Ve Francii o mši sv. půlnoční v některých krajích panuje zvláštní zvyk. Malé dítě, oblečené v sněhobílý šat, s věnečkem na hlavě, přede mší sv. vede k oltáři útlného bílého beránka. A lid při tom zpívá jásavou píseň: »*Noel, noel* (Vánoce).« V tomto obyčeji tají se hluboká pravda. Lid pozdravuje Ježíše Krista, jehož narození slaví, jako dárce největší lásky, jako Boho-člověka, který přišel býti učitelem lásky a který tuto lásku osvědčil svojí velikou obětí na kříži. Proto svátky vánoční jsou *svátky lásky*; dny, kdy srdce má se naplniti láskou k Bohu a k lidem a ruka štědře otevřít k obdarování jiných. —

Mezi velkými vzory lásky k Bohu a k lidem jeden z největších byl svatý *František z Assisi*. Vlach, pyšný na něho, zve jej prostě: »*Il santo*«, Světec. A právě sv. František posiloval svoji lásku k lidem u jeslí betlemských. Je pozoruhodno, co o tom vypráví dávná tradice. Nedaleko městečka *Greccia* žil muž,

jménem *Jan*, kterého světec pro jeho ctnostný život nad jiné miloval. Toho sv. František dal k sobě asi 14 dní před Hodem Božím vánočním zavolati a pravil mu: »Chceš-li abychom v Grecciu důstojně oslavili nastávající svátek Božího narození, pospěš a rychle, pečlivě připrav, co ti nyní řeknu. Chci totiž Dítěk betlemské v naši paměť tak vštípit, abychom tíhu jeho chudoby, jak leží na seně v jeslích a osel a vůl stojí opodál, na vlastní oči viděli«. Když přítel Františkův to slyšel, pospíšil, aby na ustanoveném místě připravil vše tak, jak světec mu uložil.

V podvečer Božího hodu pozváni byli bratři z blízkých osad. Muži a ženy z okolí s radostným srdcem připravili voskové svíce a pochodně, aby osvětlili onu svatou noc, která svým zářícím jasem osvěcuje všechny dny a věky. Když světec přišel a vše viděl připraveno, radoval se velmi. Spatřil tu jesle, seno, ba i osel a vůl byli přivedeni. *Greccio stalo se tak druhým Betlemem*. Noc proměnila se světlem pochodní a svíc v jasný den. A přibylí zástupové pocítili neobyčejnou radost nad novou, tajuplnou slavností. Všechn les vůkol zazníval výkřiky radosti a skály odpovídaly jim svojí ozvěnou. Bratři zpívali chvalozpěvy Hospodinu a noc zvučela svátečními písněmi. A světec stál před jeslemi vzlykající, rozplýval se v soucitu, přemožen nevýslovnou radostí. Nad jeslemi sloužil kněz mši sv. Světec zpíval evangelium jasným, povýšeným hlasem, silný, milý, ozářený, všechny povznášející k nejvyšší Lásce.

A bohatě proudily sem dary Hospodinovy. Přítel světčův měl podivuhodné zjevení. Viděl v jeslích ležeti Děcko jako bezduché a sv. František se k němu blížil, aby je z tvrdého spánku probudil. A vzal je zářící na své lokty a ukazoval všem přítomným. — Vidění toto bylo velmi případné. Neboť božské Dítěk v mnohých srdcích upadlo v zapomenutí. Pohasla láska k Němu a s ní i láska k lidem. Ale sv. František lásku k božskému Dítku opět probudil a trvale vštípil v lidská srdce. A když tato půlnoční slavnost byla skončena, radostně vracel se každý domů. Odcházel bohat láskou k svatému Dítku betlemskému i k lidem. (Holzapfel: Legendy o sv. Františku.)

To jest ono veliké kouzlo svátků vánočních, že vyvolává v nás lásku k chudému Dítku betlemskému a s ní také lásku k dětem a chudým. Vrací nám ve vzpomínkách to, čeho k štěstí nejvíce potřebujeme, prostotu mládí, víru mladých let a lásku k Ježíši.

Vzpomínaje tohoto kouzla svátků vánočních, volal náš velký básník *Jaroslav Vrchlický*. (Nové sonety samotáře):

Ó neříkejte, že jen svátkem dětí
jsou vánoce, spíš dětmi my jsme zase;
za zvony, hlas jichž krajem rozléhá se
o půlnoci, kus bytosti všem letí.

— — — — —
— — — — —
— — — — —

A cosi taje v nejtvrďší té hrudi
a cosi jihně v nejchladnější oku
a cosi v nejtemnější duši zpívá.
I tomu, kdo se po celý rok truí,
cos plá paprskem duše ve hluboku,
to mladostí oknem vzpomínky se dívá.

2. A radost vánoční stupňuje se v naší duši, když vidíme, kterak naši nejdražší potají připravili nám dárky. Na důkaz své lásky připravili nám radost překvapení. Obdarují nás v památnou noc narození Páně, jako by sám Spasitel s nebe dárky nám nesl. A v štěstí a radosti, kterou nám způsobili, vidí štěstí a radost vlastní. V ten posvátný svatvečer doslova plní se heslo našeho ve-

ikého vlastence; »Šťastným být a jiné plnit štěstím, toť úkol člověka zde na zemi.«

V době, kdy loni hrůzy válečné rozpoutaly se nejstrašnějšíм způsobem na všech stranách světa, kdy v četných rodinách vánoce byly dnem smutku nad padlým otcem a bratrem, nebo aspoň dnem tesknoty z jeho nepřítomnosti, zvláštní zpráva prolétla všemi zeměmi. Zněla jako jasný, radostný hlas zvonu do hřmění děl, zasvitla jako teplý paprsek do tmy a zimního chladu. Z Ameriky připlula loď, »Jason« a přivezla dárky dítkám všech válečických států. Sebraly a poslaly je děti amerického soustátí na důkaz soucitu a lásky ke všem dětem padlých vojáků, opuštěným a uprchlým. Loď měla významnou vlajku: *zářící hvězdu betlemskou* a pod ní nápis: »*Co jste učinili jednomu z malíčkových, mně jste učinili.*« Po dlouhé plavbě Atlantickým oceánem vplula nejprve do přístavů anglických, pak Středomořím do přístavů vlašských a řeckých, aby zde úředně odevzdala, co děti americké posílají dětem válečických států. A kdykoli *Jáson* k některému přístavu se blížil, ostatní lodi na její počest vytáhly vlajky a slavnostně vítaly velkého, štědrého hosta.

Toť byla věru jedna z nejdojemnějších a nejkrásnějších událostí této hrůzoplné doby. Soucit prostých dětí překonává široké propasti moře; láska upřádá pouta mezi dětmi tisíce mil od sebe vzdálenými. Tu uskutečněn byl krásný počátek budoucího sbratření lidstva. A tento veliký příklad nejen volá, ale přímo křičí k následování. Či máme my se dáti zahanbiti těmi vzdálenými, neznámými dárci, kteří chtějí obdarovati naše pokrevence, naše nejbližší, co zatím my v tupé pohodlnosti zůstavili bychom je bez radosti, bez obdarování? Je přímo naší svatou povinností, abychom i my, jsouce obdarováni, sami těm nejbližším, strádajícím způsobili radost k svátkům vánočním.

A významno jest i jméno lodi, jež připlula z Nového světa, aby obdarovala a roznesla radost po světě starém. Měla jméno onoho mythického vůdce argonautů, kteří vypravili se daleko do neznámé země, aby přivezli odtud zlaté rouno, symbol bohatství a štěstí. Jáson po dlouhých zápasech zlaté rouno uchvátil a přivezl je do své země. Zda nemožno v něm spatřovati, byť v zamlžených, nezřetelných barvách obraz Ježíše Krista, Bohočlověka, který s nebe přinesl na zemi ve svém učení dar největší: *pokoj, mír a lásku*? Jenom v Kristu a v lásce lze najíti pravý mír a pokoj duší. Jenom On je schopen zlaté rouno štěstí vložiti do chudých, prázdných našich duší.

Vědomosti, byť objímaly celý svět, učenost, byť plnila sebe více hlavu, nečiní člověka šťastným. Prostý, jednoduchý člověk, ve své lásce k Bohu, Ježíši Kristu a k lidem cítí se šťastnějším, nežli sto učenců se svojí moudrostí. I u Boha nikoli hlava, ale srdce, ne moudrost, ale láska rozhoduje o ceně člověka. Kolik lásky jsme rozseli vůkol na zemi, tolik odměny budeme jednou sklízeti v říši Boží. Proto připravme duši svou k důstojnému příchodu Páně. Očistme svoje nitro slzami litości, aby mohlo se státi jesleми betlemskými. Pokloňme se narozenému Spasiteli světa, aby i na nás se vyplnila slova písně: »*Tichá noc — svatá noc*«. Amen.

SMĚS.

Zatímní přírůstek na rok 1916 povolen v posavadní výměře. Zemská správní komise usnesla se ve schůzi své konané dne 24. listop. 1915 vzhledem na panující hospodářské poměry a v předpokladu, že úhrada příslušného nákladu rozřešena bude přiměřeně zájmům zemského fondu, aby byly dosavadní do pense nevpočítatelné přírůstky, vyplácené učitelům v roce 1915, vypláceny i v roce 1916 a aby bylo o tom neprodleně učiněno sdělení zem. škol. radě. — Organizace učitelské domáhají se zvýšení tohoto přírůstku a vpočítání jeho do výslužného.

O vojenské přípravě mládeže vydala c. k. zemská školní rada pro království české tento oběžník: Mimo vyučování tělocviku mají hry mládeže a hry v přírodě, spojené se cvičením v pochodech a polní službě, a kde jsou k dispozici instruktory, pušky a střelivo, také vyučování ve střelbě pečovat o vojenskou přípravu mládeže. Všechna tato cvičení mají se konati odpoledne, kdy mládež má prázdnou. Zatím co hry mládeže a hry v přírodě v pochodu a cvičení ve službě polní jsou závislé, i když ne na roční době, tedy přece na počasí, mohou cvičení, která předcházejí střelbě na ostro, jakož i populární přednášky o branné moci a jejím zařízení atd. nastoupiti na jejich místo za nepřiznivého počasí. Pro hry v přírodě a pro podobná cvičení ustanovený den v měsíci, ve kterém mládež má prázdnou, nebudiž stanoven na tentýž všední den, aby jednotlivé předměty nebyly obzvlášť zkracovány, spíše na týž den v měsíci. Nicméně budiž učiněno opatření, aby za nepřiznivého počasí mohla být provedena změna. Tento den má být také využit pro účely, kvůli nimž se mládeži poskytnou prázdnou; prázdnou mají jenom ony třídy, a žáci, kteří se zúčastní cvičení, odstupňovaných podle stáří. Kdežto u vyšších tříd zřetelně se objeví charakter vojenského cvičení, budou s nižšími třídami podnikány vycházky, do kterých vsunou se nenuceně menší vojenská cvičení. Žáci, také i z nižších tříd, kteří bez vážného důvodu se nezúčastní těchto cvičení, ačkoliv dotčená třída dostala prázdnou, buďtež přidrženi, aby v těchto dnech přišli do školy, kde buďtež zaměstnáni pod dozorem jednoho nebo několika učitelů. Za omluvu neplatí účasten-

ství na podobných cvičeních, neuposledných školou, nýbrž jinou stranou. Při zařazení her v přírodě a s ním souvisejících cvičeních budiž dbáno těchto zásad: 1. Tato cvičení tvoří část školního vyučování a nesmějí proto býti vyňata z vlivu školy. 2. Cvičení žáků nemají býti spojována s podobnými cvičeními mládeže, nepřisloucí ke škole.

Sestátnění národního školství. »Arme-Zeitung«, orgán vojenských kruhů, píše: »Mezi osobami, jež se vybízejí k návratu do Terstu, je také 30 městských učitelských osob, profesorů, učitelů a učitelek. Mané vynořuje se tu problém našeho školství. Máme v Rakousku říšský školský zákon, ale školy jsou svěřeny zemím a obcím. Tím jest učitel závislý na místních činitelích a stranách. Tento vliv jest za jistých okolností velmi výhodný, na př. ve Vídni a v Dol. Rakousích, kde školy Luegrovy jsou řízeny ve vzorném vlasteneckém duchu, kde učitelé jsou takřka elitním sborem. Ale to všechno souvisí s přirozenými ménicmi se okolnostmi v každé jednotlivé korunní zemi, v každém městě a také školství vídeňské nebylo vždy na dnešním stupni. Proti tomu jest jeden spolehlivý prostředek, jehož jest se domáhati: *postátnění všeho školství*. Školy rozšiřujte státoobčanského ducha, učitelé buďtež jen na státu závislí a buďtež vyproštěni z místních vlivů. Potom budou věci, jež byly nyní v Terstu odstraněny, nemožny. Bylo by s hlediska ideálního dobře odejmouti učitel, jak je tomu u důstojníků, aktivní i passivní volební právo a vyprostiti ho ze zápolení stran (což ovšem bylo by dvojsečnou zbraní, neboť učitel vlastenecky smýšlející nemohl by vykonávati vliv na okolí). Nicméně již přiznáním práva na jednorozhodnou službu ve vojště byl učiněn první krok, jež sluší vítati: krok ten poskytne učitelům zlepšení společenského postavení a musí mu následovati v brzkou vydatné zlepšení platů. Takovým pronikavým změnám jest ovšem překonati veliké překážky. Znamenají značné změny moci. Nejen starosta iredentistického místa, nýbrž také purkmistr vídeňský neuvidí omezení svého vlivu s radostí, odejde-li se mu právo ustanovovati učitele. Jinak není postátnění učitelstva ovšem jediným spásným prostředkem. Také státní úředníci byli již u nás stoupenci, ba vůdci nejhroznějších stran. Ježto však musíme míti za

to, že státoobčanské smýšlení vlivem války bylo v naší vlasti mocně posíleno, že jím vzrůstá také síla k vyhlazení nepřátelských elementů, můžeme se nadíti, že postátnění školství v jakékoliv již podobě bylo by pro říši s užitkem. Potřebujeme rakouských škol a rakouských učitelů, aby z mládeže byli dobří Rakusané.*

Česká sekce spolku středoškolských učitelů náboženství konala schůzi členskou 24. listop. 1915 v kn. arcib. semináři v 5. hod. odpol. Přítomni byli pp. kolegové: Dr. Lub. Petr, předseda, Dr. Fr. Stejskal, Em. Žák, M. Kocmich, Dr. J. Kašpar, Fr. Trnka, Gustav Verich, Dr. Josef Smrček, J. Soldát, Vojt. Průša, V. Jiruš a jednatel. Omluvil se Dr. J. Čihák. Předseda uvítal milého hosta, univ. prof. Dra. Fr. Stejskala a ostatní kolegy dává čísti protokol schůze předešlé, jenž schválen a podepsán. Přečteny dopisy kolegů mimo-pražských o zmenšené dotaci na bohoslužebné potřeby, o zhoubném vlivu neslušných divadelních představení a biografu na ducha mládeže středoškolské; pojednáno o tom, některé dotazy zodpovězeny předsedou. — Podobně poukázáno na závadnost některých knih pro žáky. —

Jednatel vyzván, by vyhledal novou místnost spolkovou, podal jménem sekce žádost Křest. akademii v Praze, která byla příznivě předsednictvem vyřízena, takže budoucí schůze bude se konati v její místnosti. Akademické lize jako léta dřívější usneseno věnovati roční dar 20 K. Jednatel poslal do Vídně opravu do seznamu kolegů spolku rakouského ohledně jmen a míst působitě českých kolegů, jakož i žádost, by ústředí vyžádalo u J. Ex. p. ministra ryt. Dr. Hussarka prázdnou na 3. ledna o vánocích.

Pojednáno bylo o zásadách učebnic středoškolských, o pořadání samostatných přednášek studentů o látce náboženské v hodině vyučovací. Když jiných návrhů nebylo, předseda schůzi s poděkováním ukončil.

Dr. Hanuš.

LITERATURA.

Dědictví sv. Prokopa v Praze, jehož účelem jest vydávati vědecké knihy v jazyku českém sepsané, přineslo údům svým na rok 1911 dva podíly velice cen é, totiž: Encyklika J. S. papeže Pia X. »Pascendi

Dominicigregis« O učení modernistův. Přeložil a vysvětlil P. Václav Smolik C. SS. R., lektor filosofie v Obořišti. Pociěno cenou nadace Karlachovy — a »Sv. Aurelia Augustina Rukověť pro Vavřince čili Kniha o víře, naději a lásce«. Přeložil a úvodem i poznámkami opatřil Klement Kuffner, farář u sv. Víta v Praze (108 str., cena K 2.50).

Pokud týče se podílu prvního (424 str.; cena 6 K 50 h), líčí tu p. spisovatel po krátkém prosluvu a úvodu, kde uvedeny dekretem »Lamentabili« zavržené bludné these, v § 1. »Počátky a vývoj modernismu před vydáním encykliky« a v § 2. »Jakého přijetí dostalo se encyklice »Pascendi«?« II. část podává vedle původního znění »český překlad encykliky »Pascendi dominici gregis« o modernismu« a III. část konečně »Vysvětlení a obhájení jednotlivých kusů encykliky o učení o modernismu« s doslovem a dodatky. Časové a velmi důkladné dílo toto uvítají údobí »Dědictví sv. Prokopa« zajisté s radostí a přičiní se všemožně jak na krásnou tuto knihu, tak na »Dědictví« vůbec ve svých kruzích upozorňovati a nové členy všude mu získávati — neboť toho právem zasluhuje. Doporučujeme rádi.

Jos. Fabian.

Seznam darů. Z kruhu čtenářstva časop. »Vychovatel« došly Zemské úřadovně pro král. české vdovského a sirotčího pomocného fondu veškeré ozbrojené moci v Praze následující *další* dary: Frant. Šiller, katecheta, Český Brod, 1 K, Frant. Linhart, katecheta, Turnov, 1 K, Alois Dvořák, katecheta měšť. školy, Kostelec, 1 K, Frant. Šindler, c. k. prof. v. v. Dejvice 2 K, P. Emanuel Taftl, katecheta měšť. školy v Praze, 1 K, Jarosl. Horák, farář, Jasená, 2 K, Kadlec a spol., velkozávod dámskými novinkami, Žižkov, 15 K, K. Červenka, kaplan, Vodolka, 1 K.

O další dary prosí zemská úřadovna pro král. české vdovského sirotčího fondu veškeré ozbrojené moci v Praze-II., Václavské nám. 1.

Český gratulant. Jednota katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy v království Českém v Praze vydala svým nákladem sbírku různých přání, památných nápisů, jakož i příležitostných a slavnostních prosluvů pod jménem »Český Gratulant«. Cena K 1.20, poštou K 1.35. Objednávky jen za hotové vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

Věstník katechetský

k XXX. ročníku „Vychovatele“

Ročník XVIII.

Rediguje :

Jaroslav Slaviček.

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM DRUŽSTVA VLAST.
1915.

Obsah „Věstníku katechetského“ v roce 1915.

1. Články.

- Inter arina. r. 1.
Ježíš Kristus, zakladatel a vzor křest. výchovy (J. B.) 2.
Válka a katechese. r. 10, 28.
Rok a den narození P. Ježíše. r. 12, 30.
O malbě našich chrámů. r. 13.
Zápis o valné hromadě Spolku katech. v kr. Čes. 17.
Říšský soud a bezkonfesijnost. r. 33.
Co posvěcuje katechesi? r. 49.
Jan Amos Komenský. r. 60.
Výchova v křest. starověku. r. 65.
Školní sv. zpověď. Xav. Dvořák. 77.
K učebně osnově minimální pro vyučování náboženství na obecní pětitřídní. Ant. Benda. 81.
Schuster a Panholzer. Xav. Dvořák. 90.
Výchova a vyučování na prahu středověku. r. 97.
Poznámky k nynějšímu katechismu. r. 113, 161, 173.
Na prahu nového škol. roku 1915—1916. r. 129.
Zrcadlo zpodobň. Xav. Dvořák. 170.

2. Katechese.

- Katechetický výklad o odpustcích. J. H. 106.
Katechese o obřadech mešních. Pořícký. 154, 168.

3. Delší kázání a řeči příležitostné.

- Dr. Lub. Petr: Ježíš Kristus (cyklus). 34.
Jarosl. Slaviček: O slavnosti jubil. císařské na konec školního roku. 116.
J. S. Nanebevzetí P. Marie (themat. kázání) 120.
J. S. Řeč svatební. 125.
† Frant. Holub: O potřebě víry (themat. kázání). 130.
Eman. Žák: Gloria Austriae (řeč slavnostní)
Jarosl. Slaviček: Proml. na dětský den. 162.
J. S. V předvečer Dušiček. 165.
Jan Plešinger: Před sv. bifmováním. 70.
Frant. Komárek: Na konci škol. roku 101.
Frant. Malý: Začátek škol. roku. 135.

4. Exhorty.

- Frant. Malý: Jesličky (vánoční promluva) 5.
Poslední mučedník (I. ned. po zjev. P. 7.
Tři pátky v postě (ned. III. postní). 46.
Beránek velikonoční (ned. I. po velikonocích). 53.
Pouť na Řípu (ned. III. po velikonocích). 55.
Kříž (ned. III. po velikonocích). 58.
Květy ucí (na neděli v květnu). 79.

- Frant. Malý: Modlete se také ráno (ned. V. po velik.). 75.
Památná hodina (neděle IV. po sv. Duchu). 83.
Památná hodina (ned. V. po sv. Duchu). 86.
Památná hodina (ned. VI. po sv. Duchu). 88.
A. H.: Ned. VI. po sv. Duchu. 104.
Frant. Malý: Posvícení (čtvrtý chrám). 137.
Zač stojí nebe (o všech svatých). 140.
Jan Plešinger: Posvěc. chrámu P. 152.
Jos. Pavlišta: Ty kdo jsi? (III. ned. adv.). 181.

Různé zprávy.

- „V zemi sv. Kříže“ od vlád. rady J. Svátka (posudek). 15.
Lazaret (původ jména) 16.
Nač se těšiti. 16.
Fadesátiletí dra Ant. Podlahy. 32.
K otázce katechismu. 63.
Kněžský spolek v Gorici. 63.
Diecéšní školní rady. 64.
Užitek studia dějin paedagogiky. 79.
Návrh minim. osnovy arcid. Pražské. 79.
Náboženské úkony a jich závaznost. 79.
Výnos okr. šk. r. v Milevsku o dozoru při báh božích 95.
Film a náboženské vyučování 96.
Sbírký na polní kaple. 96.
Vojenská cvičení na školách obec. 96.
Papež a svět. 110.
Papež a padlí vojíní. 110.
O košdukaci (věstník čes. profes.) 111.
Siou a město Davidovo ve světle nejno vějšíc 1 objevů. 111.
Exercicie sv. Ignáce. 112.
Modlitba „Anděl Páně“ a zvonění. 127.
Do alba vzpomínek. 128.
Pamatné císařs. jubileum narozenin. 142.
Papež Benedikt XV. ve prospěch míru. 140.
Kněžský dům v Luhačovicích. 140.
Památné jubileum tisíciletí kostelíka ve Staré Boleslavi. 144.
Tři mše sv. o Dušičkách. 144.
Jak Hus vypadal. 160.
Konference učitelů evang. vyznání. 160.
Církev katolická ve válce světové. 183.
Rakouští Slované. 183.
Úmrtí mistra katechetiky (dr. Jak. Smttt). 183.
„Para pacem.“ 183.
Mimo to porůznu v číslech zprávy Spolku katechetů v král. Českém i jiných spolků katechetických u- i mimozemských, zprávy příležitostné z doby válečné, recenze katechetických knih a brožur, zprávy osobní a j. drobnosti.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXX. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Inter arma. — Ježíš Kristus zakladatel a vzor křesťanské výchovy. — Promluva na některou ned. po vánocích. — Promluva na ned. I. po Zjev. Páně. — Válka a katechese. — Rok a den narození Pána Ježíše. — O malbě našich chrámů. — Z praxe a různé. —

Inter arma.

Válka *zorganisovala* národy rakouské v jednotlý celek proti společnému nepříteli.

Doléhá-li na každého občana, tím více na kněze; *missis multa est*, veliká a vznešená je misse jeho ve válce.

Stoje na *vyšším* stanovisku křesťanského života, má viděti zrakem svým *přes horizont* všedního člověka.

V době zvrácených pojmů, utopistických myšlenek, hraničících až s proradou na patriotismu, tím více má on býti lidu »*sal terrae*«.

K němu, k nositeli myšlenky náboženské, uchylují se skrušená srdce lidu, otravným tiskem po léta na scestí uváděná a přece v jádře nikoli zkažená.

Nebo v dobách strastných poznává člověk cenu sv. náboženství. Ruce, které po léta se nespínaly, pozvídají se k Řediteli osudů lidských, ve sv. pokání, jemuž mnohý po léta se vyhýbal ano i smál, smiřuje se se svým P. Bohem, aby ve sv. přijímání spojil se se svým Spasitelem.

Jakkoli však válka mnohé přivádí k Bohu, pravda je také, že *nepřátelé neodpočívají*, ale čekají příležitosti, jak by vážnost kněze podkopali, působení jeho seslabili, ano znemožnili; toliko události dne tlumí jejich výbuchy.

Nejtěžší obžaloby jejich: »klerus, příčinou války«, »neplní patriotickou povinnost«, »konspiruje s nepřáteli«, rozplývají se v nivec před soudnou stolicí, neboť »*facta loquuntur*«.

Proto, byla-li kdy doba vážná, která volala po *sdrůžování*, je to doba dnešní

»Věstník katechetský« má dokumentovat sdrůžení kněží-katechetů ve »Spolku katechetů v království Českém«.

Minulost poučila, že jednotlivec nic neznamená, co znamená »*viribus unitis*« poučuje přítomnost.

Přítomnost také vzbuzuje naději, že i v budoucnosti půjde předsednictvo cestou *legální, kanonickou*.

Slova, která nejd. Arcipastýř klade začasť v srdce kněží-katechetů: »*Ora et labora*«, kéž zrcadlí se v životě každého jednotlivce.

Pak zajisté i v dobách zlých Spolek zaslouží si ochrany Toho, jenž řekl: »Neboj se stádo maličké«

V oddanosti k nejdůstojnějšímu episkopátu a s důvěrou v pomoc Boží jdeme vstříc roku 1915.

Redakce.

Ježiš Kristus zakladatel a vzor křesťanské výchovy.

Úvaha z dějin katechety napsal J. B.

I. Kristus P. jako jest sluncem v dějinách lidstva, jest jím i v dějinách paedagogiky. Jím začíná ve vychovatelství nová perioda, nová epocha. Jeho *učení* dalo paedagogice *zcela nová hlediska* pro její působnost a jeho *život* nejvznešenější *ideál*.

Podal zcela *nový názor světový*, který přetvořil všechny poměry individuální a sociální a změnil tvářnost země.

Čím je zemi slunce, tím je lidem Kristus P.

Je *světlem* skrze pravdu, kterou hlásal ústy i příkladem; je *teplem* skrze milost, kterou nám zjednal.

Tak osvětil lidskou *mohutnost poznávací*, kterou zatemňoval blud a hřích, tak zhojil a posilnil *lidskou vůli*, kterou seslabilysmyslnost a vášně.

Člověk byl znovu stvořen, jeho poměr k Bohu a bližnímu znovu upraven.

V mysli člověka opět vzešlo světlo a vůle člověka opět schopna vznešených ctností.

Tak byl Kristus P. vskutku »světlo pravé, které osvěčuje každého člověka, přicházejícího na tento svět.« (J. 1, 9.).

Kdo jde v jeho světle, ten nejde ve tmách.

II. *Učení Kristovo je základem každé pravé paedagogiky*. Vytkneme jen nejdůležitější jeho zásady:

a) *Dává jasnou a určitou odpověď o původu a cíli člověka*. Člověk jest od Boha a pro Boha a svým časným životem připravuje si život na věčnosti. Tím dává paedagogice jednak bezpečný základ a jasný cíl, jednak však také stanoví výchovu jako nejdůležitější a nejsvětější úlohu člověka.

b) *Všickni lidé mají téhož původce: Boha a též cíl: věčnou blaženost*. Kristus zemřel za všechny lidi a své výkupné dílo za všechny vykonal; posílá apoštoly ke *všem lidem a národům*, aby jim přinesli milost vykoupení: »Jdouce do celého světa, učte všechny národy.« (Mat. 28, 19). A proto sv. apoštol praví: »Všickni zajisté syny Božími jste věrou v Kristu Ježiši Tu není žida ani pohana, není otroka ani svobodníka, není muže ani ženy, neboť všickni jste jeden v Kristu Ježiši (Gal. 3, 26). Ve světle názoru křesťanského jeví se tudíž veškero lidstvo jako *veliká rodina Boží*, jejíž jednotlivé údy jsou před Bohem bratři a sestry a v tom smyslu mají se i milovati: »Milovati budeš bližního

svého jako sebe sama.* (Mar. 12, 31). A jinde: »Po tom poznají všickni, že jste učedníci moji, budete-li míti lásku jedni k druhým.« (J. 13, 35).

Žádná idea nepůsobila tak mocně v poměry pohanstva a nezasila tak úrodné símě v lidskou společnost, símě vznešených ctností a skutků lásky k Bohu a bližnímu, jako učení o poměru člověka k Bohu a bližnímu. Neboť ono:

1. *zrušilo nepřirozené meze, jež stanovilo pohanství mezi mužem a ženou, rodiči a dětmi, pány a sluhy, svobodnými a nevolníky, mezi jednotlivými stavy a národy a zavedlo harmonický soulad mezi právem a povinností mezi jednotlivými údy lidské rodiny.*

2. *vrátilo opět každému jednotlivci jeho individuální důstojnost a samostatnost.* Jednotlivec nezaniká ve státu, jak tomu bylo v pohanství, nýbrž má svá práva a povinnosti. Stát není nejvyšším cílem člověka, není samostatná absolutní moc, nýbrž má uznávati Boha za svého nejvyššího pána a podrobiti se jeho zákonu.

3. *dalo základ k ideí všeobecné národní výchovy a národní školy,* k níž pohanství nikdy by nebylo dospělo. Ve světle křesťanství má i ten nejchudší právo na výchovu.

4. *přineslo pravou svobodu a pořádek* a zavrhl otroctví jakožto znehodnocení lidské přirozenosti a jakožto protiklad mravního řádu světového. Poslušnost má býti aktem svobodného sebeurčení a spočívati na mravních motivech.

5. *Kristus P. povýšil manželství na svátost a na jednotný a nerozlučný svazek* mezi mužem a ženou a tak posvětil život rodinný a postavil na jistý základ. Žena je podle muže rovnocenná, je jeho družkou a pomocnicí. Jako Kristus miluje církev svou, tak milovati má i muž svou ženu. Děti jsou darem Božím a rodiče bez výjimky mají je pečlivě vychovávat, jsouce za ně Bohu zodpovědní.

Nikde nenalézáme takové úcty k dítěti, jako u Krista P. Dětskou mysl postavil za ideál dokonalosti křesťanské. »Nebudete-li jako malíčci, nevejdete do království nebeského« (Mat. 18, 2.). »Nechte dítek a nebraňte jim přijíti ke mně; neboť takových jest království nebeské.« (Mat. 19, 13.). Kdo přijme jedno z takových pacholat ve jméno mém, mě přijímá.« (Marek 9, 36.) »Kdo by pohoršil jedno z malíčkých těchto, lépe by mu bylo atd. Ty a podobné výroky nabádaly ke svědomité výchově dětí a daly základ k čistému a svatému životu rodinnému, jemuž se i pohané sami podivovali.

d) Dále Kristus P. i v ostatních *svátostech* otevřel lidem nevyčerpatelný pramen milostí, který je obcerstvuje ve všech dobách života a sílí v boji proti zlu.

e) Konečně založil církev a obdařil silou Ducha sv., aby všem lidem všech dob dostalo se jeho neporušené pravdy a milosti.

III. *Život a působení Kristovo je nejvznešenější vzor pro každého vychovatele a učitele.*

a) *Kristus P. jest ideálem všech stupňů života.* Jakožto dítě, chlapec i jinoch osvědčuje ctnosti případné tomu, onomu věku nejdokonalejším způsobem: nábožnost, poslušnost, skromnost, pracovitost, lásku k rodičům, horlivost. »Prosíval moudrosti, věkem a milostí u Boha i u lidí byl rodičům poddán.«

(Luk. 2, 51.) Své matce nemůže odepřít žádné prosby, o ni pečuje i na kříži. Jakožto *chlapce* dvanáctiletého zříme jej mezi zákonníky an naslouchá, táže se a odpovídá. V tiché samotě a ústraní připravuje se jakožto *jinoch* na své povolání. Jakožto *muž* věnuje se zcela svému povolání; ono jest mu nade vše. Kdekoli běží o plnění povinností jeho poslání, ustupují všechny ostatní ohledy. Pro ně není mu žádná námaha velká, žádná obět těžká; svému povolání obětuje život.

b) *Čemu učí to i činí.* Jeho život je nejčistším zrcadlem jeho učení a souhrn všech ctností. A ty ctnosti jeví se tak v líbezné formě a tak přiměřeny jsou lidským potřebám a silám, že samoděk nabádají k následování. »Příklad zajisté dal jsem vám, abyste i vy činili tak, jako jsem já učinil vám.« (J. 13, 15.) »Následuj mne!« (Mat. 16, 24.).

c) *Jeho vyučovací činnost vztahuje se na všechny lidi*, všechny stavy, věk, pohlaví, chudé a bohaté, svobodné i nevolníky, spravedlivé i hříšníky. Všem věnuje stejně obětavou lásku a pastýřskou péči; nikoho nevylučuje.

d) *A přece nejedná se všemi týmž způsobem.* Jinak mluví k obyčejnému lidu, jinak k zákonníkům, jinak k učedníkům a apoštolům. Jeho celé vyučování je individuální; spolu však *účelně* povznáší své žáky *postupně* k víře ve své nebeské povolání. Při tom jedná s velkým sebezapřením a trpělivostí, ve všech svých požadavcích je směřodátný a má zřetel na schopnosti posluchačů. Svatá horlivost jej stravuje; horlivost, která neodpuzuje, nýbrž prodchnuta je neunavnou láskou a sdružena s hlubokou znalostí lidské přirozenosti, která běře v úvahu slabosti lidské a »knotu doutnajícího neuhasíná«.

e) *Učení své přizpůsobuje poměrům posluchačů a jakosti látky*, tu přednášeje, tu opět dialogicky vyvozuje, poutá kruh života a názorů posluchačů k znázornění látky učební, navazuje na známé výjevy v domě a přírodě, užívá srovnání, přísloví, kontrastů, parafrásí atd. V hlubokých podobenstvích a parabolách dosud nebyl překonán.

f) *Tón řeči* jest tu přívětivý a laskavý, tu vážný a slavnostní, tu plný chvály, tu opět kárný, vždy povzbuzující, ducha i srdce jímající a povznášející ke šlechetnému snažení a konání. Tak dovede upoutati, že lid bez únavy naslouchá slovům jeho a celé dny vydržel by u svého Mistra. »Nikdy člověk nemluvil tak, jako tento,« doznali. (J. 7, 46.)

g) Při celém svém působení jeví *největší nezištnost*. Nehledal odměny ani cti; jediné lidem konati dobře, oblažovati je, bylo jeho snahou »A dobře činil,« praví Písmo sv.

h) *Se svou učitelskou působností pojil i modlitbu.* Modlitba mu byla přípravou a všude ho provázela. Tak živě nám vštípl pravdu: Na Božím požehnání vše záleží; člověk může sázeti, zalévati, ale Bůh dává pozhnání.

IV *U Krista P. spatřujeme dvojí školu, jednu pro lid a druhou pro apoštoly.* Do prvé má přístup každý, bez rozdílu stavu a věku a pohlaví; ve druhé vyučuje toliko budoucí učitele lidu. Škola apoštolů, to první seminář učitelský, první křesťanská škola vysoká. Učení dalo se tu zvláštními přednáškami tedy theoreticky, ale i prakticky učebními výstupy. Posílá své apoštoly (i učedníky)

dva a dva, aby kázali a po jejich návratu přijímá správy o jejich zkušenostech jichž nabyli. (Cvičná škola).

V. *A jako Kristus Pán jednal, tak i sv. apoštolé.* Jednak obrazení se k celému národu, jednak shromažďují učedníky kolem sebe, aby je zasvětili v učitelský úřad učením, příkladem, teorií a praxí. A tak v činnosti Kristově a apoštolů spočívá símě ku pozdější školské organizaci, základ k rozdílu mezi nižšími a vyššími školami, lidovými a učenými.

VI. *Tak Kristus P. na všechny strany rozsíval v půdu neplodnější símě křesťanské pedagogiky,* které v budoucnosti více neb méně za různých poměrů rychleji neb volněji se rozvíjelo. Podobenství o hořčičném semeni dá se aplikovati právě na vývoj křesťanské pedagogiky. Měl-li v pohanství každý národ svou vlastní paedagogiku, pak nastupuje nyní pro všechny křesťanské národy po celé zemi *universální pedagogika*; na místě výlučné výchovy státní a národní povstává světová pedagogika, která má všude týtéž základy a cíle a prostředky a prodchnuta je týmiž ideami a ideály. A přece hodí se na zvláštní poměry každé země a národa a dovede tak individualitu a universalitu harmonicky sjednotiti. Křesťanská pedagogika má na sobě tudíž v celé své podstatě znak katolicity. Jako církev Kristova všechny země obepíná, aniž by jich zvláštnosti stírala, učí míti lásku ke všem lidem a přece za povinnost ukládá lásku k vlasti a ji zušlechťuje, tak i křesťanská pedagogika vychovává všechny národy, ale každý dle jeho vlastní přirozenosti. Je rovněž individuální jako universální.

Promluva na některou neděli po vánocích.

Jesličky.

Frant. Malý, kaplan v Praze, u sv. Štěpána.

Nedávno, děti drahé, závilal k nám vzácný host. Víte, který. Nuže, jak jste jej uvítali?

Neboť odjakživa konaly se k uvítání osob vzácných pečlivé přípravy. Zvláště slavné bývají přípravy k uvítání hlav korunovaných, když se oznámí některému městu, že tam zavítá císař anebo král. Tu, co jen lidé vymyslíti dovedou, vynakládají k tomu, aby vznešeného hosta co nejslavněji uvítali a uctili! Veselá hudba hraje, děla rachotí, posvátné hlaholy zvonů s věží kostelních se ozývají, se střež vlají prapory a večer v záři světél vypaluje se kouzelný ohňostroj. Co všechno lidé neudělají, aby uvítali milovaného panovníka!

Když však Ježíš Kr. sestoupil na svět, bylo ticho a jevila se chudoba. Zaznívaly sice zpěvy andělské a nebeská záře zvěstovala příchod Nejsvětějšího, ale nikdo jiný o tom nevěděl, nežli Maria a Josef, pastýři a mudrci.

Tuto chudobu nám připomínají *jesličky*, které o vánocích uvidíte v kostele a v mnohé křesťanské domácnosti. Milé děti, o těchto jesličkách chci vám kázat i v dnešní exhortě.

1.) Nejprve vám povím, jak bývají obyčejně *sestaveny*? Uprostřed je chlév a v něm jesle, kde odpočívá Jezulátko na seně anebo na slámě. U jeslí stojí Maria s Josefem; v pozadí udiveně vyhlédají vůl a oslíček. Po skalních pěšinách ke chlévu pospíchají s dary pastýři. Později se připojují k nim také sv. tři králové. A nad tím nade vším vznáší se anděl a rozprostírá roušku se slovy: »Gloria in excelsis Deo.«

2.) Kdo, myslíte, že první takový Betlém sestrojil? Z liturgiky víte, že to byl sv. *František* Serafinský.

Ten vroucí ctitel božského děťátka umínal si totiž jednoho času (r. 1223) nastávající svátky vánoční oslaviti zvláštním milým způsobem. Svěřil svůj úmysl jednomu ze svých zbožných přátel a řekl jemu: »Bratře Jene, poslyš, co ti povím! Rád bych narození Ježíšovo lidem živě znázornil. Rád bych jim představil vánoce, jak asi vypadaly před 1200 léty, aby na vlastní oči viděli oslici a volečka u jeslí a v nich bídu božského děťátka, obvinutého chatrnými plenkami a uloženého na věchýtku slámy. Sestrojme tedy společně Betlém a jesličky!«

Brzo na to počali oba zbožní mužové konati pilné přípravy. Za 14 dní přetvořili údolí Rietské, kdež přebývali, v posvátnou krajinu betlémskou. Postavili jednoduchý chlév a v něm neúhledné jesle, do nichž položili na slámu sošku milostného Jezulátka. Ve svatvečer Božího Hodu vánočního neboli na štědrý den přivedli vola a oslici a postavili je k jeslím.

Když pak nastal večer a třepetavá jasnost hvězdíček na klenbě nebes upevněných ozařovala poněkud temnoty noční, aj, tu ze všech koutů spěchali zástupové nábožného lidu vlašského s rozžehnutými pochodněmi k jesličkám. Celý les tonul v záři světél a ze všech úst se ozývaly veselé nábožné zpěvy.

Co asi při tom činil sv. *František*, jemuž tato přeradostná myšlenka v pokorné duši se zrodila? Překonán upřímnou radostí, poklekl u jeslí a plakal štěstím. Když pak o půlnoci jeden kněz přistoupil u jeslíček k oltáři, aby sloužil půlnoční mši svatou, *František* mu přísluhoval jako jáhen, zazpíval sv. evangelium a pak kázal shromážděnému lidu. Milé děti, sv. *Frant.* byl kazatel výtečný, ale tak líbezně a dojemně jako tentokrát on, nekázal o narození Páně ještě nikdo. Všichni posluchači plakali, když jim líčil chudobu a pokoru Božského pacholátka. A když ve sv. roznícení ještě k tomu pacholátko vzal na své lokty a líbal jeho tvářičky, jakoby to bylo dítě živé, tu shromážděný zástup v posvátném úžasu padal na kolena.

3.) Taková byla první jesličková slavnost, která se konala v daleké krajině italské asi r. 1223. Nedivte se, milé děti, že tato krásná pobožnost lidem zalíbila, že se opakovala každý rok a že se záhy rozšířila po všech zemích katolických. Od té doby stavějí se o vánocích ve chrámech i domácnostech křesťanských podobné jesličky, při nichž děti a dospělí uctívají božské Jezulátko.

Nejdojemněji však se koná tato jesličková pobožnost v *Palestině* ve skutečném Betlémě, který je vzdálen asi 2 hod. od Jerusáléma. Nedaleko za Betlémem je *Františkánský klášter* s velikým chrámem, který dala vystavět už sv. Helena. Hlavní oltář tohoto chrámu stojí zrovna nad jeskyní, ve které se narodil Kristus Pán. Do jeskyně vedou po stranách oltáře dvoje mramorové schody, jeskyně pak sama vykrášlena jest bohatě malbami a vydlážděna drahým kamenem. Na stěně

se nachází latinský nápis, který po česku zní: »Zde se narodil Ježíš Kristus.« Zde se odbývá každoročně na štědrý večer jesličková slavnost. Františkáni, kteří tuto pobožnost konají a tato sv. místa opatrují, byli sice často a krvavě od nevěřících pronásledováni, ale přece rodiště Kristova nikdy neopustili. Uprostřed Turků, co nejslavněji mohou, slaví milostné vánoce. O půlnoci koná se nejdříve průvod okolo chrámu s pochodněmi. Představený kláštera jeruzalémského v biskupském ornátě jako druhdy Simeon nese na svých loktech sochu Jezulátka. Když vejdou do podzemní jeskyně, zpívá jáhen slavné evangelium a pak všichni libají milostnou sošku na témž místě, kde před 1915 lety skutečné dítě Ježíš v jeslích chudičkových spočívalo. A pak se slouží půlnoční mše sv. dál

Hle, tak jsem vás milé děti poučil především o původu a sestavení jesliček a pak jsem vám pověděl, kde se narození Páně oslavuje nejdojemněji. Zdali i vy díváte se na jesličky s pochopením?

a) Především ovšem že se zadíváte na *Ježíška* v jeslích. Pomyslíte si: ach, v jaké chudobě a nízkosti objevil se na tomto světě! Sv. Bernard se táže: K čemu bylo potřebí, aby se tolik snížil? Aby takovou učinil újmu?« A ihned odpovídá: »Proto se tak snížil, aby k nám volati mohl už z jesli totiž, co později často o sobě říkal: »Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem!« Milé děti! Tichost, trpělivost, pokora, přívětivost, zdvořilost — všechny tyto ctnosti kéž jsou také vaší ozdobou! To si umíte, až v jesličkách uvidíte chudé Jezulátko!

b) Až uzříte v jesličkách *pastýře*, vzpomeňte si: když uslyšeli z úst andělských, že se narodil Messias, jak pospíchali k Němu radostně a jak se vespolek povzbuzovali, řkouce: »Pojďme, pojďme do Betléma a vizme tu věc, která se stala!« Kéž byste podobně i vy spěchali v neděli a ve svátek do chrámu, jako spěchali do Betléma zbožní pastýřové!

c) Ve chlévě uzřeli *Marii a Josefa*, jak se nad Dítětem starostlivě skláněli. Vzpomeňte si, že se tak skláněli i vaši rodičové nad vámi, když jste ještě dřímali v kolébce. Jak se o vás starali! Jak vás pečlivě vychovávali! Nemáte jim za to býti vděční, vděční až do smrti?

d) Sv. tři *Králové*, jež na jesličkách také lze viděti, přinesli Vykupiteli darem: zlato, kadidlo a myrrhu. A co vy Mu dáte za příkladem těchto tří sv. poutníků? Dejte Ježíškovi darem také zlato t. j. svou lásku! Věnujte mu darem kadidlo t. j. svou zbožnost! A obětujte Mu darem myrrhu t. j. ochotnou poslušnost. To bude Ježíškovi nejmilejší, tak Jej nejvíce potěšíte! Tak oslavíte nejkrásněji vánoce, jesličky a nový rok. Amen.

Promluva na neděli I. po Zjevení Páně.

Poslední mučedník.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze, u sv. Štěpána.

Kdo z vás, milé dítky, by neznal nazpaměť právě přečtený úchvatný výjev ze života sv. nazaretské rodiny?

My také tvoříme jednu rodinu a sice velikou rodinu. Rodinu, do které náležejí 1. pravověřící křesťané na zemi, 2. dušičky, jež se trápí v mukách očistcových a 3. všichni svatí v nebi. Není-liž to opravdu veliká rodina? Počítejte jen,

kolik katol. křesťanů žije na celém světě? Práví se, že skoro 260 milionů. Ale kolik asi je svatých v nebi? Kdož to ví? Jest jich tam jistě velmi mnoho. Ani neznáme jména všech, jen některých.

Každodenně si připomínáme svátek některého z nich. Dnes (10./1.) je na př. památka sv. Agathona, Petra, Kristiany, Salvia, Thekly. Dne 12. ledna: sv. Arnošta, Menharda, Proba, Cesarie a sv. *Arkádie* *) O tom svátku budu vám dnes vypravovati

1. Císař římský Dioklecián nařídil všem vladařům rozsáhlé říše své, aby se psali všechny obyvatele měst a povolali je v určité dny ke slavnostem modlářským. Místodržitel v Cesareji Mauretánské chtěl císařský rozkaz obzvlášť přísně vyplniti, dal kromě toho hned postaviti na veřejných místech hrozná mučidla pro každého, kdož by se modlářských slavností účastniti zpěchoval.

Ach, jak velká tu byla úzkost křesťanů v Cesareji! I ti, kteří byli odhodláni život svůj položiti za víru, trásli se, když viděli strašlivá mučidla. A tak se stalo, že několik křesťanů *víru svou zapřelo* ze strachu před chystanými mukami.

Budeme je za to kárati? Budeme se jim diviti? Co myslíte, děti milé? Nebudeme se jim diviti a nebudeme jich kárati. Což neznáme za našich bezpečných dob křesťany, kteří víru svou takorč zapírají a to ne ze strachu před mukami, ale ze strachu před posměchem bídného světa? Což nevidíme denně křesťany, kteří podle víry nežijí, kteří se nemodlí a nechodí do kostela? Těm se divte, ale nenásledujte jich! —

2. Byl tehdaž v Cesareji vzácný a bohatý měšťan jménem *Arkádus*, který si umínil položiti život za víru. Ale dříve chtěl duši svou *na smrt dokonale připraviti*. Co tedy učinil? Požádal svého příbuzného, který byl ještě pohanem, aby nějaký čas spravoval jeho dům a jmění, poněvadž musí odcestovati za důležitou záležitostí, na které záleží celé jeho budoucí štěstí. Pak opustil rodné město a odebral se na poušť, aby se tam modlitbou a rozjímáním připravil k mučednické smrti. Nikdo o něm nevěděl. Jediné starý, věrný sluha znal jeho úkryt a přinášel mu zprávy.

Zde se, milé děti, pozastavme a pozorujme, jak horlivě se Arkádus připravoval na smrt! Jak upřímně si vzal k srdci slova Písma sv.: »Pamatuj na poslední své věci!« Ano! Na svou budoucí smrt máme i my často vzpomínati a na ni stále býti připraveni, protože nevíme, kdy, kde a jak nás zastihne; a protože víme, že nejen lidé staří umírají, ale i mladí a děti ve vašem věku.

3. Několik neděl mohl Ark. pokojně užívatí bohumilé samoty, neboť vladař mezitím odtáhl do války proti nepříteli. Ale sotva že se navrátil, ihned počal měšťany, jednoho po druhém, předvolávat k nařízeným slavnostem u oltářů modlářských. Předvolal i měšťana Arkadia, ale místo něho dostavil se jeho příbuzný, který upřímně a beze lži vyznal, že mu není známo, kde se Ark. zdržuje. Vladař jej vsadil do žaláře a spolu také postavil k opuštěnému domu stráž, aby chránila majetek; ale v pravdě proto, aby tím jistěji sobě cizí jmění присvojil.

Arkádus dověděl se o všem, co se událo, od věrného sluhy. Co myslíte, děti, že teď učinil? Co byl by na jeho místě učinil každý jiný *svědomitý* člověk?

*) Podle B. M. Kuldy.

Co byste udělali vy, kdybyste věděli, že za vás někdo nevinně trpí a že jej můžete vysvoboditi? Jistě, že byste jednali právě tak jako jednal sv. Ark.

4. Puzen jsa láskou křesťanskou a proniknut rekovnou horlivostí, opustil svůj úkryt, spěchal do města a předstoupil před soudnou stolicí místodržitele říka: »Propust, prosím, mého příbuzného, který je nevinně spoután! Přišel jsem, abych ti zjevil příčinu svého odchodu a vydal počet ze všeho, čeho ode mne požádáš.«

Když pak vladař dal uvězněného předvésti, Ark. jej obejmul a pravil: »Nebudu-li moci odměniti se tobě za vše, co jsi pro mne vytrpěl, Pán Bůh ti to odplat sám!«

Vladař vida před sebou muže nad míru šlechetného, pravil na oko přívětivě: »Věř mi, že na všechno zapomenu a budu tobě přítelem, jest-li že dle rozkazu císaře Diokleciána obětovati budeš modlám. Avšak Ark. odpověděl: »Věř, že jsem křesťanem a pro jméno Ježíš chci trpěti a umříti!«

Jaká to zmužilá odpověď! Jaké to statečné vyznání víry! Nestyďte se, děti, nikdy ani vy svou křesťanskou víru vyznávat! Vždyť na tom záleží vaše věčné štěstí nebo neštěstí! Nevíte-li, že Kristus Pán řekl: »Kdo mne vyzná před lidmi, toho a naopak: Kdo mne zapře.« A Kristus Pán nesliboval ani nehrozil jistě nadarmo. To věděl dobře sv. Ark. a proto zmužile vyznal Krista před lidmi.

5. Místodržitel se proto rozhněval a dal přivléci mučidla. Spatřiv to Arkadius, usmál se radostně. Vladař vykřikl: »Ty se posmíváš těmto mučidlům? Neužije se jich tedy u tebe a krví tvou nebudou poskvrněna. Ale na tobě se vykoná způsob smrti, o jakém dějiny ani nevypravují!« Pak obrátil se ke katanům a velel: »Vyvedte tohoto tvrdohlavce, uvrzte jej na zem, svažte mu ruce i nohy a odřezujte mu z těla úd po údu, aby pocítil smrtelnou úzkost tolikrát, kolik údů na těle má!«

A teď nastalo divadlo, jež se vám, děti drahé, přímo hrozím líčiti. Ale povím vám to přec, abyste poznali, jak svatí lidé dovedli trpěti a při tom Boha milovati.

Katané začali spoutanému nejdříve ustříhovati prsty. Ale vladaři se zdálo, že příliš rychle konají svou úlohu. Pročež jim kázal, aby po každém údu učinili přestávku. Krví zbrocený sv. mučedník takto se modlil: »Hospodine, Ty jsi mně všechny tyto údy kdysi daroval a já ti je zase všechny obětuji. Neboť věřím, že mi je opět navrátíš při slavném z mrtvých vstání.«

Hle, drahé děti, čím se těšil Arkádus ve svých neslýchaných mukách! Těšil se a posiloval jako Job nadějí, že zase jednou vstane z mrtvých a že se na něm vyplní slova Spasitele našeho: »Blahoslavení, kteří protivensství trpí, neboť jejich jest království nebeské.«

6. Proto nežli by byl hřešil, dal si raději všechny menší údy ustříhnouti. Když pak tupými sekerami usekávali mu ruce a nohy, modlil se takto: »Ó šťastní údové moji! Jenom na čas rozloučení od sebe zůstaneme, ale pak zase budeme spojeni a objevíme se před soudnou stolicí Boží.«

»Ó věřte člověku umírajícímu!« pravil ještě k okolostojícím, »že umíratí pro Krista jest: žítí, a pro Něj trpěti jest: se radovati.«

A to pověděv *skonal* 12. ledna 312. Pohané žasli nad jeho rekovností. Křesťané pak sebrali údy jeho a s velikou úctou je pochovali Sv. Arkádus byl jedním z *posledních* mučedníků římských; neboť za nedlouho pronásledování ustalo a císař Konstantin vydal edikt milánský

Milé děti, vypravoval jsem už vícekrát úryvky ze života *sv. mučedníků*. Proč asi? Chci, abyste si zamilovali sv. náboženství, pro které tolik sv. krve bylo prolito. Vám za nynější doby nehrozí pro víru žádné utrpení ani smrt, ale směle můžete vykonávat povinnosti svého náboženství. Ó číňte tak rádi! Modlete se a zachovávejte přikázání! Získáte si na zemi Boží požehnání a blaženost věčnou na nebi. Amen.

Válka a katechese.

O tom tématě jistě časově přednášel v katechetském spolku korutanském v Celovci 19. listopadu proslulý odborník v katechetice prof. dr. Gatterer T. J., z jehož přednášky uvádíme některé myšlenky.

Pomineme *negativní* stránky války a přihlédneme k její stránce *positivní*. A tu praví:

Vyučovati děti v zásadách života křesťanského a vzdělávati je ke křesťanskému smýšlení a křesťanskému životu (toť dvojí účel katechese) není nic jiného, než poučovati děti o duchovním vedení války a je pro ni řádně vycvičiti.

Pro obě dává nám válka množství prostředků.

1. Pro výchovnou (didaktickou) stránku katechese můžeme z událostí válečných čerpati podobenství a důkazy.

Zvláště při »volných« otázkách a opakování ve škole skýtá válka hojně látky.

Otevřme jen v nějaké verbální konkordanci Pisma sv. slova Arma, miles, militia, proelium, milito, pugno atd. a připadneme na množství myšlenek.

Vykládej na př. křesťanský život jako obraz vojenské služby a taž se: O kterou vlast vedeme pozemský boj? Kdo je vrchní velitel, neviditelný, viditelný? Kterí důstojníci? Kterí nepřátelé? (Jak. 4, 1; 1. Petr 2, 11 atd.) Kdy bývá odvod? (křest) doba rekrutů (školní doba, katechese). Vřadění do vojska? (bírmování). Zásobování (sv. oltářní). Lazaret a ošetřování raněných (zpověď, sv. pomazání, přijímání nemocných) atd.

»Bojuj jako dobrý voják Kristův« (2 Tim. 2, 3). Co se žádá na dobrém vojínu? Mimo jiné, aby nestřílel do větru, nýbrž na nepřítele (1 Kor. 9, 26), aby dovedl se krýti před střelami nepřátelskými (Eph. 6, 16).

Mnohým výrokům P. Ježíše dostává se v této době válečné zcela nového osvětlení a zdůvodnění na př. slovo o následování Kristově na cestě kříže, srovnej s obtížemi na cestě našich vojinů.

Vyzvání P. Ježíše: Opustili, co jest nepřátelské, byť i to byl otec, matka manželka, dítě, — srovnáno s vojenskou službou, kterou nastoupili mnozí synové a otcové, kteří tutéž obět pro něco nepoměrně nepatrného přinášejí.

Řeč o pohoršení (»Pohoršuje-li tě oko tvé atd.) oběti pro nebeskou vlast, srovnáme-li s tím, co voják musí podstoupiti, který pro vlast pozemskou dává se zraniti i zastřeliti.

Jaký papsrlek světla padá v »proelium magnum« mezi Michaelem s jeho vojskem a Luciferem s jeho odbojníky« (Apok. 12, 7).

Jediný anděl za jednu noc pobije 185.000 mužů (Isai 37, 36) jaké hrozné tedy síly při tom zápase duchů.

Nynější ač ohromná válka proti tomu je dětskou hrou.

Proč Bůh dopouští, aby jeho *tvorové* bojovali pro jeho čest a panství? Třeba dětem říci: Nikoli ze slabosti, nýbrž proto, aby věrné anděly ještě více odměnil a oblažil. *Práce a boj pro Boha zušlechťuje a oblažuje.*

2. Zvláště však nese válka užitek v příčině *paedagogické* t. j. na motivy a pohnutky k *výchově* dětí, ke vzdělání jich vůle a srdce.

Právě ony ctnosti, ony charakteristické vlastnosti, jež má mít pravý křesťan, dají se tu velmi účinně vyložit.

Vystříhati se vši změkčilosti, sebevládu ve věcech tvrdých a nepříjemných, *každodenní nesení kříže*, jak ho žádá P. Ježíš a povinnost denní práce, jak snadno lze dětem do srdce hluboko vložiti, ukazuje-li se jim ustavičně na těžké utrpení a také oběti vojinů.

A dále *poslušnost* pro dobrý prospěch v učení i výchově tak nezbytná, táž i pro pozdější život tak důležitá ctnost, jak nyní může býti pěstována, ukáže-li se na přísnou povinnost vojenskou za těžších okolností, než jako jsou obvyklé při poslušnosti křesťanské.

Pravdomluvnost může býti pěstována ukáže-li se na lež a přetvářku, která na zrádci se jeví.

Ctnost *čistoty* může býti posílena myšlenkou, kterak vojáci a jiní nyní musí vydržeti tolik tělesných bolestí za hříšnou žádost lidstva, kterou se mnoho hřešilo na světě.

Abstinence může býti pěstována od dětí ukážeme-li na sebezapírání vojinů v jídle a piti

Zvláště však *lásku* k Spasiteli lze probouzeti různě na př. srovnáním s raněnými. Spasitel je největším božským zraněným Trpitelem, který utrpením svým nám zachránil věčnou vlast, zasloužil nám zbraň, odvahu, radost v boji, ošetřuje nás svým vlastním tělem atd.

Na jedno, co ovšem samozřejmo jest, ještě bych důrazně poukázal: neustále a opět a opět dětem *pohnutky boje ukládati na srdce*. Vzpomeňme, jak málo prospěje jediný akt předsevzetí, jak se denně ano i často za den musíme povzbuzovati, abychom zůstali stateční. Tím důležitější je pro děti, by se jim napomenutí třeba tolikrát opěťované opět láskyplně vkládalo na srdce.

Konečně ještě bych upozornil na *modlitbu dětí* a na sv. přijímání dětí za ochranu pro bojující bratry a otce a šťastný výsledek války. Co zmůže modlitba dítěte! Kéž děti celého Rakousko-Uherska se spojí v jedno tažení duchovní modlitby, jak hlásáno z vídeňské katedrály.

Z řečeného vysvítá, jaká by byla škoda, kdyby katecheta toto pole nechal po celou dobu válečnou netknuté a omezil se jen na svou látku učebnou.

On, zástupce víry na škole i patriotickou myšlenku musí pojmuti ve sfæeru nadpřirozenou a ji o viru opřít: Čtvrté přikázání, »Dávejte císaři, co jest císařovo!«

Rok a den narození Pána Ježíše.

První křesťané počítali leta jako ostatní státní občané dle vlády římských konsulů a římských císařů.

Od r. 284—5 vešlo v obyčej počítání let dle císaře Diokleciána, nejkrutšího pronásledovatele křesťanstva.

Proto řeholník Dionysius Exiguus († před 544), aby tento letopočet potlačil, pokusil se vypočísti rok narození Kristova.

Resultát jeho výpočtu stal se základem dnešní obvyklé aery; proto nazývá se také náš letopočet aerou Dionysiánskou.

Dle té aery připadá narození Kristovo na rok 752 po vystavění Říma (25. prosince) = 2 před Kristem P.

Rok 753 po vystavění Říma čítá se za rok 0. (první před Kristem P.) a 1. lednem r. 754 po vystavění Říma počíná 1. rok po Kristu P.

Východiskem pro ten letopočet jest záznam sv. Lukáše, že *sv. Jan Křtitel začal veřejný svůj úřad v patnáctém roce Tiberia císaře* (Luk. 3, 1), a *P. Ježíši, že bylo v ten čas asi 30 let* (Luk. 3, 23).

Dle tehdejšího dohadu však mysliło se, že doba vlády Tiberiovy musí se počítati od smrti Augusta 19. srpna r. 767 po vystavění Říma.

Odečte-li se od toho 15 let, dostaneme rok 752.

Později však zjistilo se jinak

Josef Flavius (Starožitn. židovs. 17) uvádí poznámku, že krátce před smrtí Herodovou bylo zatmění měsíce.

Srovnáním této poznámky s jinými daty ukázalo se, že Herodes zemřel okolo velikonoc r. 750.

Narození P. Ježíše musí se tudíž klásti před rok 750 a tak nejpravděpodobnější je *rok 749 neb 748 po vystavění Říma = 6. neb 5. před Kristem P.* jakožto datum narození Kristova.

Před rok 750. musíme totiž zařaditi události: obětování Ježíška ve chrámě, příchod tří králů, útěk do Egypta, vraždu betlémských dětí (»pacholata, která byla v Betlémě i ve všech končinách jeho ode dvou let,« Mat. 2, 16).

Jeden až dva roky stačily by asi pro ty události; více sotva by se mohlo počítati.

Při svém veřejném vystoupení, byl Pán Ježíš ve věku »asi třiceti let,« jeho veřejné vystoupení však následovalo brzy po veřejném vystoupení Předchůdce Páně; k němu totiž stalo se slovo Hospodinovo roku patnáctého panování (»hegemonie«) císaře Tiberia (Luk. 3, 1).

Přijmeme-li tedy za východisko tohoto 15. roku smrt císaře Augusta, která se udála 19. srpna 767, pak dostaneme pro začátek veřejného života P. Ježíše číslo roku $782 = 29$ po Kr. P.; dle toho bylo by bývalo P. Ježíši asi 33 neb 34 let, což s hledem na slova »asi třicet« vždy možno jest.

Vezmeme-li za východisko rok 764, kdy Tiberius byl jmenován spoluvláděm nad provinciemi a srovnáme-li tento rok se zprávou sv. Lukáše 15ho roku »hegemonie« Tiberiovy, dostaneme rok $780 = 27$ po Kr. a dle toho byl P. Ježíš v tom případě, že se narodil mezi r. 748—750, na počátku svého veřejného úřadu učitelského ve věku 30—32 let.

A to zdá se býti pravděpodobnější s hledem na to, že Tertullian, jemuž přece i evangelium sv. Lukáše bylo známo, klade křest P. Ježíše do roku 12 vlády Tiberiovy; rok 12. vládaření Tiberiovu je paralelní s 15 rokem jeho spolu vládaření s Augustem.

Den narození P. Ježíše sv. evangelia neudávají. Jich autoři majíce na mysli účel křesťanského vyučování na tento bod nekladli váhy.

A v případě, že jim datum bylo dobře známo, vypočtení doby více než lidský věk již obnášející na den židovského měsíce bylo spojeno s velkými obtížemi.

Zdá se však, že i křesťanský starověk málo důležitosti přičítal datu narození Páně; je málo míst, na nichž činí o tom zmínku církevní spisovatelé.

A z těch několika míst vysvítá, že již za starověku byla v datu narození Páně neurčitost a nejasnost; v kruzích interessovaných vedly se o tom spory.

Nelze tudíž říci, že by datum narození Páně zakládalo se na apoštolské tradici.

Oni sv. otcové, kteří později datum to hájili, odvolávali se na výpočet, který se zakládal na služebních týdnech kněžské třídy Abiášovy, k níž přináležel i Zachariáš; této metodě počítání však chybí jistota.

Také církevní slavení vánočního svátku nezaručuje nám přesného data narození Páně, neboť narození Páně mimo Řím až do konce 4. století neslavilo se 25. prosince, nýbrž 6. ledna spolu s památkou na příchod tří magů, na první záznak Páně a křest Páně.

(Dokončení.)

O malbě našich chrámů.

(Pokračování.)

V minulém ročníku uvedli jsme dvojí druh malby chrámové: fresko a tempera; další druh je:

3 *Olejomalba* (Ölmalerei, peinture à l'huile, pittura ad oglio).

Metoda při užívání olejových barev je tato:

Když stěny dokonale uschly, k čemuž při novostavbách potřebí jest čtyř letních dob, pokládají se čtvernásobným nátěrem.

Plochu pro malbu tvoří omítka z dobrého vápna (hašeného ve vodě dešťové neb říční, nikoli studniční) a jemného písku.

Omítka sádrová neb cementová je nevhodná ano škodlivá každé barvě.

První nátěr (Grundstrich) jest směs vařeného lněného oleje, zředěného $\frac{1}{8}$ oleje terpentínového, aniž by se přidala nějaká barva.

Natírá se štětkou; aby olej *hluboko* vnikl, musí schnouti zvolna.

Teprve, když nátěr zcela ztverdne, což trvá asi týden neb nejvýše deset dní, následuje

druhý nátěr (Grundstrich); skládá se z první základní barvy, běloby a trochu okru, která zředěna je vařeným olejem lněným a $\frac{1}{10}$ terpentínu.

Tato základní barva, která splyne s nátěrem prvním a vnikne ve vrstvu vápennou, dá se úplně vyschnouti a následuje

třetí nátěr; při něm vezme se trochu běloby a lze přibližně již získati tón, který má míti nátěr poslední.

Tento třetí nátěr pořídí se ze směsi zinkové běloby anebo dle barvy možno vzíti na místě zinkové běloby i zinkové šedi, anebo zinkové žluti s dalšími barvami, jimiž docíliti se má žádoucí tón a které se rozřeďují se třemi částmi lněného oleje a jedné částí terpentínu.

K celé barvě třeba přidati procento tekutého vosku.

Neobjeví-li se skvrny, když vyschl třetí nátěr, může se začíti se čtvrtým, posledním nátěrem.

V opačném případě musí se třetí nátěr tak dlouho opakovati, až všechny skvrny zmizí a celá natřená plocha je stejnoměrná. Následuje pak *čtvrtý nátěr*, který vytvoří ze směsi různých barev vlastní základní plochu (t. zv. lokální tón).

Běloby smí se užiti zinkové, nikoli však jiné a přidají se 2% tekutého vosku.

Barvy rozřeďují se lněným olejem a terpentínem, jehož se dá tolik, aby plocha nevyschla *před* druhým, ale také ne po osmém dnu.

Olejomalba má tyto výhody

Především lze celý kostel najednou podmalovati (Grundierung) aniž by bylo třeba na to malbu klásti.

Když pak podmalování (Grund) připraveno jest, možno po několika letech pokračovati dále, což je výhodou zvláště pro chudší kostely, že mohou v několika periodách dle chudého stavu kasovního přece poříditi si trvanlivou dekoraci.

Napřed možno dáti podmalování, později dekoraci a konečně figurální malbu a obrazy.

Nejdůležitějším však je vždy podmalování (Grundierung).

Není-li provedeno svědomitě a korektně, pak je vše marné a peníze jsou vyhozeny, ježto za málo let malba odprýská.

U starších stěn, jsou-li vybileny vápnem, musí se odstraniti vrstva vápenná.

Dřívější nátěr olivový nutno vyšetřiti, udrželi se či nikoliv.

Neudrželi se musí se odstraniti, pakli se udrželi přetře se zcela jemným ammoniakovým roztokem, který však se musí opět umýti dešťovou vodou aby byla stěna pórovitá a tak nová barva se starou lépe se sloučila.

Za těch okolností mohou dva první základní nátěry odpadnouti a může se začíti ihned se třetím.

Je-li omítka zcela nová třeba stěnu nejprve jemným pískem oškrábat, aby vyčnívající zrnka písková se odstranila a plocha pro malbu byla hladká.

Druhý prospěch olejomalby jest, že nános prachu a špíny, který během roků se usadil, snadno se odstraní *vodou dešťovou*, a to jemnou houbou neb stříkačkou.

Jako olejový obraz může se omýti a očistiti houbou a neutrpí poruchy, tak i olejomalba stěn.

Je-li značná vrstva špíny, lze přidati 2—5% tekutého ammoniaku.

(Pokračování.)

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v král. Českém svolává svou *valnou* schůzi na sv. Zjevení Páně, 6. ledna t. r. odp. ve 2 hod.

Program se rozešle p. t. členům.

Mik. Koukl, jedn. Ant. Benda, předs.

V zemi sv. Kříže od vlád. r. J. Svátka, Praha 1911, knihtisk. Fr. Řivnáče v Praze.

Řada feuilletonů, které vycházely v Pražských novinách a sbírka jich řadí se k menším publikacím o místech křesťanstvu dráhových, psaným slohem poučným, zajímavým a šetrným.

Uvádíme časové reminiscence o chrámu *P. Marie v Betlémě a místu zrození Páně*.

»Vstupujeme do svatyně. Je to basilika s prostrannou střední lodí, s řadami sloupů — ale také beze zvláštních ozdob

Chrám P. Marie je jaksi pojátkem tří klášterů, které se kol něho kupí, z nichž arménským jsme přišli. V postranních lodích chrámových jsou vchody do kláštera latinského a řeckého.

Vnitřek chrámu je velmi jednoduchý, až na četné devocionalie, které jsou u jednotlivých oltářů zavěšeny. Než nejpodivnější dekorací svatého místa jsou turečtí vojáci, kteří se zde v plné zbroji procházejí a konají zde stráž

Pod kůrem kostela a po obou stranách hlavního oltáře sestupuje se po nízkých, točivých schodech k nejsvětějšímu místu kostela: kde se zrodil Kristus. Schodiště vyčalouněno jest těžkými látkami, které také zavěšeny jsou po obou stranách kaple, zřízené nad místem, kde dle tradice se zrodil Pán. Patnácte lamp visí nad oltářem, množství obrazů navěšeno je kolem lamp, několik dra-

hocenných oken položeno je nad místo nejsvětější a zavřeno mříží před nepovolenými rukama. A zase dvanácte stříbrných a zlatých lamp osvětluje stříbrnou hvězdu na místě, kde se Kristus zrodil. A na této stříbrné hvězdě je latinský nápis: Zde z P. Marie Ježíš Kristus se narodil.

Od kaple zrození Páně počíná podivná podzemní svatyně. Několik stupňů vede dolů do malého výklenku, který je opatřen mramorovými jeslemi — jest prý to místo, kde Jezulátko bylo do jesliček položeno. Jiné místo je označeno oltářem, kde mudrci od východu přišli Jezulátku se klanět. A na jiném místě chodby je studnice, z níž vytryskl pramen, aby jím se napájela Sv. rodina.

Jsmo tedy v místech, která všechna dýší velikou tradicí a která jsou posvěcena tisíciletou vírou, ale která také zcela přirozeně ukazují, že všechno mohlo býti tak, jak se od věku do věku bylo v ústech lidu přenášelo a jak nás o tom zpravili evangelisté. Jen žel, že i toto přesvaté místo je příliš často zdrojem nesnází a nechutných projevů nevraživosti se strany řeckých a arménských kněží.

Od kaple Narození Páně zahýbá se podzemní chodba na pravo, značně se zúžujíc. Zde teprve jsme v podzemních místnostech, které se podobají skryším, ovšem během času upravené, ve které však v pohanských dobách, kdy Kristus se narodil, svatá Rodina skrývali se musila. Po několika krocích se úzká chodba rozšiřuje opětně v kapli, dosti chudíčkou a malou, zasvěcenou sv. Josefu, který prý tu dlel v těžké hodině Marie Panny.

Několik stupňů vede odtud do prostornější místnosti, kde je umístěn oltář nevi-

nátek, na paměť řádění Herodova v okolí Betléma.

Další část chodby podzemní vede kolem oltáře sv. Eusebia k jeskynnímu hrobu sv. Jeronýma, proti němuž odpočívá jeho žačka Pavla a dcera této Eustachie. A ještě jedna část tohoto podzemí je zasvěcena památce sv. Jeronýma, totiž další kapli, v níž tento světec prý dokončil překlad bible — Vulgata. Světec je také znázorněn na oltářním obraze s biblí. Jsme zde na místě velmi zajímavém, neboť nedaleko této kaple byla prý ona jeskyně s poustevnou sv. Jeronýma, která byla pak původem celé legie podobných poustevn, jež se odtud rozšířily daleko až k Mrtvému moři, neboť poustevnický život v oněch dobách byl velmi oblíben a známo jest, že v době křižáckých výprav na tisíce poustevníků oživovalo krajinu kol Jerusalema a Betléma až k moři Mrtvému.

Opouštíme místa, kde zrodil se Kristus a odnášíme si silný dojem.

A ještě jedna pamětihodnost Betléma t. zv. jeskyně mléčná, na jižním svahu pahorku, zasvěcená P. Marii. I ta je vytesána do skály a ač opatřena velmi skrovným oltářem, přece je předmětem úcty, jmenovitě žen. K jeskyni té vízí se mnohé legendy, připisují jí divotvornou moc. Z nich zajímavou je legenda: Na půdu u dnešní kaple padlo prý několik kapek z prsu Marie P., když tehdy nesla Jezulátko. A těch několik kapek mléka spojilo se s černým vápencem a prosáklo jej v podobě bílých žilek. A vskutku, rozpustili se kousek toho vápence ve vodě, zbarví tuto tak, že je bílá jako mléko. A tekutina tato prý má velmi účinnou moc pro ty matky, které trpí nedostatkem mléka — a proto sem mnoho matek putuje a kupuje si kaménky nebo mléčnou vodu v lahvičkách, které ochotný mnich františkán za nepatrný obnos ve prospěch kaple prodává.

Od mléčné kaple vede stezka ven za město. Dáváme se jí rádi, neboť jako u Betléma, tak i zde se nám zdá, že jsme době Kristově nejbližší, neboť zde jeví se nám příroda skorem táž, jako byla v onu noc, kdy se pastýřům zjevil anděl, oznamující, že se narodil Vykupitel.

Cestopis p. vlád. rady Svátka upravený v jednotlivé causeries je zajímavý a poučný,

zcela opak těch, jimiž inteligenci vzdělává známý »český člověk« z Vídně.

Lazaretu pojmenování jak vzniklo. Je viděti, že ve slově tom je obsaženo slovo Lazar, což znamená zkráceninu hebrejského »El azar« čili Elazar, což znamená: Bůh je pomocníkem. A z bible známe Lazara ubožáka, který pokryt vředy a výrážkou ležel před dveřmi bohatce. A právě on, stížený hroznou nemocí, stal se patronem všech ústavů, v nichž ošetřování ti, kteří byli postiženi nakažlivou nemocí. A ježto právě ve válce je nebezpečí úplavice, cholery a jiných nemocí, dostalo se názvu lazaretu především nemocnicím, upraveným pro nemocné vojáky.

Máme se nač těšiti. Říšský soud zrušil dne 24. m. m. rozhodnutí místodržitelství a ministerstva, jímž je spolku »Volná Myšlenka« v Praze zakázáno zakládati své podružné odbory spolkové i mimo Prahu. Říšský soud prohlásil, že z předloženého materiálu nenabyl přesvědčení o správnosti tvrzení zmíněných úřadů, že »Volná Myšl.« je spolkem za nynějších poměrů státu nebezpečným.

Různé.

»Reichspost« sděluje, že biskupské konference, které z pravidla bývají v měsíci listopadu, letos pro válečné poměry odpadly. — »Fr. Schulzeitung« oznamuje, že orgán ústř. spol. učit. »Český učitel« s příl. »Českou školou« byl po konfiskaci 12. října úředně zastaven. Jistě žádná škoda! — »Christl. paed. Bl.« podávají návrh (J. Pichler) jak lze zkrátiti učebnou osnovu pro 2. a 3. tř. měšťanky ve Vídni, kde za nynějších poměrů ve jmenovaných třídách katecheté mají toliko po jedné hodině týdně. — »Národní Listy« mají insert: »Pařížská věstkyně v Praze každému přesně vše uhodne v přítomnosti i do budoucnosti. Kdo chce svůj osud zvěděti, ať se jen na mně obrátí. Také jeden paprsek světla, které šíří »osvícený« list. — »*Confessarius polyglottus*« praktická brožurka pro kněze zvláště v lazaretech, obsahující examen consensuariae v 16 řečech: bohemice, britannice, croatice, gallice, germanice, hispanice, hungarice, italice, lusitanice, neerlandice, polonice, rumanaice, ruthenice, slavice, slovenice, latine. Vyšla u Kirsche ve Vídni, cena 1 K 20 h. Církevně approbovaná.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXX. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Zápis o valné hromadě Spolku katechetů pro král. české, konané dne 6. ledna 1915 v Praze. — Quinquagesima. — Válka a katechese. — Rok a den narození Pána Ježíše. — Pro »Červený Kříž.« — Z praxe a různě.

Zápis o valné hromadě Spolku katechetů pro král. české, konané dne 6. ledna 1915 v Praze.

V roce neslýchané války, za smutného počasí sešlo se přece 32 členů do spolkových místností restaurantu p. Müllera v Křemencově ul., Praha-II. Ke třetí hodině zahájil předseda *Ant. Benda* valnou hromadu tímto oslovením:

Vážené shromáždění! Důstojní Pánové!

»Zahajuji 18. valnou hromadu Spolku katechetů pro království České za správní rok 1914 na základě stanov spolkových dle § 16.

Vítám Vás všechny co nejsrdčněji! Nenadál jsem se, že se tak čteně sejdete, neboť ošklivé počasí věru nevbílo blízké a špatné spojení železniční vzdálené. Je v tom viděti, že Spolek náš má v sobě sílu života. Kéž Bůh dá, aby dlouho, dlouho trval!

Oznamuji, že valná hromada byla dle stanov i nadřazeným úřadům i veškerému členstvu v čas oznámena.

Nejdůstojnější k. a. Ordinariát zástupce svého tentokrát neposlal.

Omluvný, láskou ke katechetům dýšící dopis zaslal J. M. vsdp. probošt vyšehradský Msgre Dr. Jos. Burian. Dále se omlouvají a valné hromadě hojného zdaru přejí: vldp. k. a. notář V. Sedlák z Rokycan, dpp. V. Janota z Prahy-III., a Frant. Košák z Plzně.

Dříve než přistoupím k dalšímu jednání, sděluji s Vámi, že Všemohoucí na věčnost povolal naše milé kgy členy: dpp. Frant. Janáče ze Smíchova, Frant. Honického z Berouna a Josefa Kohouta z Golčova Jeníkova. Bůh budiž jejich odplatitelem za záslušnou práci na roli školské a dopřej jim věčného pokoje, kterého katecheta zde na zemi tak často málo má. (Všichni přítomní vstávají k uctění památky jejich a předseda žádá jednatele, aby ten jednomyslný projev zaznamenal do protokolu.)

Výbor Spolku katechetů v král. Českém, dostal všem povinností, jež naň vznesla loňská valná hromada a také všem jiným, jež v roce byly na něm žádány. O tom, kterak bylo jednáno, uslyšíte z jednatele zprávy a proto nebudu se o tom já zmiňovati.

Považuji za svou povinnost, abych jako předseda Spolku na tomto místě nejvřelejší dík vzdal celému výboru za společnou práci, zvláště však pp. funkcionářům, jakož i redakcím Čecha, Národní Politiky, které zprávy o členských schůzích i ohlášení jich ochotně uveřejňovaly. I našemu redaktoru »Věstníku katechetského« kgovi Jar. Slavičkovi platí tento dík. Snažil se o zdokonalení listu listu našeho co nejúsilovněji.

Letos dle stanov vystupuji z výboru a odstupuji jako předseda s tím plným vědomím, že jsem Spolek náš vedl *zcela nezištně a v mezích zcela legálních*.

Skládaje tudíž dnes jako předseda hodnost svou do rukou Vašich, děkuji za důvěru, kterouž jste mne poctili a kterou dle mého nejlepšího přesvědčení jsem také nezklamal, a s radostí pohlížím na vykonanou práci svou za pomoci vzorného výboru. Jen cestou legální, cestou nás kněží katechetů důstojnou, dospějeme k metě svých cílů, snah a ideálů.

Nemám pak jiného přání, než abyste si, milí kolegové, zvolili zase předsedu, jenž by Spolek Váš tak vzrostlý vedl obezřetně k rozkvětu, ke cti a chvále veškerého členstva, k radosti i spokojenosti svých představených. (Proslov předsedy přijímá se s pochvalou.)

Potom přikročeno k 2. bodu programu. Na návrh předsedův upouští se od čtení zápisu o minulé valné hromadě, protože byl uveřejněn ve Věstníku. Přistupuje se k bodu 3. Předseda žádá jednatele, kgu *Mikuláše Koukla z Prahy-VII.*, aby přednesl zprávu jednatelskou za XVIII. správní rok 1914. Jednatel ji přednesl takto:

Vážené shromáždění! Vele důstojní pánové!

Maje podávati tuto svoji první zprávu před shromážděním, jež reprezentuje, kněžskou intelligenci král. Českého, ve Spolku našem zastoupenou, dle slov: multitudo est veneranda, jsem naplněn úzkostí z nastávajícího soudu, třeba bratrského, tím spíše, když jsem přesvědčen, že se nevyrovnám svým znamenitým předchůdcům, jichž, poznáv úkol jednatele, tím více si vážím. Útěchou je mi, že přináším hřivnu své práce milému Spolku. Mimo to zevnější události dle velmi opakovaného inter arma silent musae, omezivše činnosti spolkové vůbec, i mně práci usnadnily. Přál bych si, abych zvláště mileným kolegům z venkova, kteří se zřídka mohou účastniti schůzí měsíčních, mohl dáti okusiti radostí, jichž po přeložení do Prahy při každé schůzi pocítuji, jsa přítomen řešení dotazů a mnohých případů naší životní povinnosti se týkajících. Je znáti vzácnou vyskolenost, jistotu a přehled s vyššího hlediska. Schůze jsou tak poutavé, že jisté kollegy vždy přitahují.

Minulou valnou hromadou zvoleni byli do výboru akklamací kgové: Mikuláš Koukl z Prahy VII., Josef Tatzauer z Vršovic, František Pilný z Prahy VII., Václav Paukt z Hořic, Emanuel Peroutka z Mnichova Hradiště. Za náhradníky zvoleni kgové: Bedřich Štamfest z Karlína, Jaroslav Vlasák ze Smíchova, Josef Dýčka z Vršovic, Matyáš Wilhelm ze Žižkova. Revisory účtů akklamací zvoleni opět kgové: Václav Janota z Prahy III., František Čurda z Vršovic; revisory knihovny opět: Alois Myška z Nuslí, Karel Šindelář z Nuslí. Zvolení volbu přijali. Ve výborové schůzi konané hned po valné hromadě zvoleni funkcionáři takto: předsedou Antonín Benda z Prahy VII., místopředsedou Jan Konopík z Král. Vinohrad, jednatelem Mikuláš Koukl z Prahy VII., zapisovatelem František Pilný

z Prahy VII., pokladníkem Václav Hála z Král. Vinohrad, knihovníkem Václav Bečvář ze Žižkova. Ostatní členové výboru byli: Josef Tatzauer z Vršovic, Václ. Paukert z Hořic, nyní v Litomyšli, Emanuel Peroutka z Mnichova Hradiště, Frant. Dvořák z Kardašovy Řečice, František Košák z Plzně, Matyáš Herynk z Kladna. Náhradníci: Bedřich Štamfest z Karlína, Vlasák Jaroslav ze Smíchova, Matyáš Wilhelm ze Žižkova, Josef Dýčka z Vršovic.

Předseda Antonín Benda Jeho Eminenci potvrzen ve svém úřadě.

Spolek náš i v tomto správním roce snažil se úsilovně dosíci úkolů stánovými vylčených, totiž vzdělávati se vůbec a v oboru školském zvláště, přispívati ke zvelebení katolického školství, pěstovati a hájiti duchovních i hmotných zájmů členů. Pokud úkolu svému dostál, suďte sami z následujícího stručného přehledu a výpočtu činnosti jeho ze členských a výborových schůzí.

Spolek katechetů pro král. České konal v uplynulém roce čtyři výborové schůze, sedm členských schůzí a dvě mimořádné porady úpravové.

Dopisy, jichž v tomto správním roce došlo více než kdy jindy, byly vyřízeny všecky, větším dílem obětavou horlivostí předsedovou. I nečlenům poskytována přátelská rada a podána ruka pomocná.

Jeho Eminenci, milovanému arcipastýři, poslal předseda blahopřání k dvacetipětiletému jubileu kněžskému, na den 7. července na něž Jeho Eminence děkovný příspěvek Spolku poslati ráčila. Předseda se účastnil slavnostní mše svaté v den jubilea Jeho Eminence, kterou u sv. Víta sloužil Jeho Milost vsdp. biskup Frind. Blahopřání zaslána též čestnému členu spolku J. M. vsdp. proboštu Dru. Jos. Burianovi a zakládajícímu členu Jeho Milosti vsdp. gener. vikáři Msgru Dru Janu Sedláčkovi k šedesátým narozeninám, za něž Spolku došla poděkování.

Hlubokým žalem proniknut uctil Spolek na příslušné schůzi památku tragickou smrti zesnulého nástupce trůnu Jeho cis. Výsosti arcivévody Františka Ferdinanda d' Este a jeho jasné choti před prázdninami a po nich památku zesnulého po jedenáct let slavně panovavšího Otce křesťanstva papeže Pia X.

Věren zásadám církve katolické a své povinnosti o zdárné a účinné výchově mládeže svěřené po stránce vědění, sestavil Spolek v katechismových komisích takový návrh katechismu, který pokládal za nejschopnější, aby jeho poučkami jasně a lehce vštěpovala se školním dítkám potřebná pro život pravda víry. Tento návrh ve skvostné úpravě podal Spolek nejdůstojnější kníž. arcib. Konsistoři ke schválení a zatímní rozhodnutí, Spolku dosud jen ústně oznámené zní, že tento návrh bude základem při tvoření nového katechismu. Rovněž ke schválení podal Spolek minimální osnovu náboženského učiva pro pětiletou obecnou školu, jak ji sestavil ve zvláštních schůzích a za nejvhodnějšího uznal. Rozhodnutí o ní dosud nedošlo.

Po stránce praktického života náboženského mládeže svěřené pečováno o to, aby žactvo v náboženských úkonech také skutky plnilo to, co jako důležitou povinnost katolického křesťana při vyučování poznalo. Na schůzích sdělovali jsme si a poučovali se vzájemnou zkušeností, jak nejlépe připravovati a přidržovati žactvo ke slyšení mše svaté, kdy třeba omlouvati, co činiti a na duchovní správě si vyžádati, aby i žactvo na feriálních osadách služeb Božích se účastniti mohlo, jaký pořádek a dozor třeba jest hájiti v den slavnosti Božího Těla, jak žactvu usnadniti přístup na dětské eucharistické slavnosti, jak chrániti žactvo pohoršlivých, mravně závadných předmětů zvláště v blízkosti školy a j. Ještě k návštěvám služeb Božích třeba důrazně připomenouti proti tendenčním zprávám a obavám

v jistých časopisech každoročně na podzim se opakujícím, že kněz — katecheta je jistě tak dalece lidumilem jako ti volající »taky křesťané,« že dobře ví, kdy nebude žádati návštěvy služeb Božích v době mrazů v nevytopeném kostele, a že by dobře bylo, kdyby nikdo nepoškozoval zdraví tělesného i duševního dětí více než katecheta půlhodinovým slyšením mše svaté, tím že je někdo vodí ke hrám namáhavým v počasí nepříznivém, do místností k požitkům a povídáním, jež ani dospělým nesvědčí, jak dokazuje statistika, tím méně bytostem dětským.

Aby osoba katechetova měla příslušné místo ve sboru učitelském, aby on a předmět jím hájený měl potřebnou vážnost a vliv na žactvo, o to pečoval Spolek, radě tázajícím se, kdy a kde mají podpisovati školní zprávy, kdy jsou vázáni dozorem na chodbě, jaké právo mají na třídní knihy, dále pro veřejnou vážnost jak třeba se zachovati k dotazníkům učitelských jednot o našich platech, částečně bez nás vyplňovaným, což by nevylučovalo nesprávných záznamů, jak se ohradit, proti dávkám nám opět bez nás diktovaným, když již pod stejným titulem nebo podobným více činíme a sami nejlépe, co se týká dobročinnosti, vykonati dove-deme. Postup a výsledek věci a hlasy kompetentních osob dosvědčily, že rozhodnutí Spolku byla vždy správná. Kéž by jen páni kolegové usnesení schůzí vždy vyčkali.

Z téhož důvodu potřebné stavovské vážnosti a také proto, aby katecheta maje postaráno o vezdejší chlebiček, zcela se mohl věnovati své vznešené povinnosti, staral se Spolek o řádná místa katechetská memorandem o zřizování míst, radou substituujícím katechetům, poučením, kdy byla výpomocná léta započítána do pense, a že od zkoušky způsobilosti pro obecnou školu počítají se léta do pense i na měšťanské škole, tedy nám od skončení theologických studií, byl-li někdo ihned ustanoven katechetou, dále peticemi o výpomoc zatímním katechetům a peticemi o vyrovnávací přídavek katechetům škol obecných při nové úpravě platů, kteréžto požadavky uznány na kompetentních místech za oprávněné, ale za nastávající tísně finanční dosud za nevyplnitelné. Hlavně však pracoval Spolek v těchto intencích o řádnou úpravu platů katechetských, kteráž jak známo se vydařila, jak jen v našich nynějších finančních poměrech možno. Pisemné díky mnohých členů dosvědčují, že péče Spolku o hmotné zajištění členstva byla obětavá, horlivá a dobrým výsledkem korunovaná.

Spolek účastní se i prací národních, světových a sociálních svými delegáty v Národní radě české (Strnad, Konopík), v Zemské radě katolíků (Ant. Tichý), v komisi při Zemské radě pro potírání znemravnělosti (Benda, Provazník), Spolek je členem katolické Besedy. Začátkem března byl přítomen předseda s jednatelem poradní schůzi, jež měla za účel zříditi Ústředí katolických spolků Velké Prahy. Jest litovati, že k něčemu určitému dosud nedošlo.

Po stránce organizační jest mi sdělití, že členstva rok od roku přibývá, takže na konci XVIII. správního roku má Spolek 2 členy čestné, 12 zakládajících, (9 žijících), 304 členy činné a přispívající, celkem 315 členů Spolku. Za členy přistoupili: Alois Dolák v Náchodě, Emerich Viturka v Klatovech, Josef Janout v Radlicích, zakládající člen Emanuel Taftl v Praze I. též za činného a přispívajícího, Josef Beznekr v Březových Horách, Odo Vorlíček a Kvirín Kratochvíl v Humpolci, Karel Drda v Chotěboři, Josef Jiříček v Polici nad Metují, Jos. Pavlišta v České Třebové — vesměs katecheté. Vystoupili: Josef Holoubek v Žižkově, Václav Vajs v Plzni, Josef Hoffman na Vinohradech, potom professoři, kteří mají

svůj spolek a sice: Rudolf Procházka v Plzni, František Kadeřábek v Plzni, Dr. Josef Hanuš na Vinohradech, Josef Šprongl na Vinohradech, Josef Černý v Jičíně, Dr. Josef Palička v Novém Bydžově. V Pánu zesnuli milí kolegové: František Janáč ve výslužbě ve Šlapánově 19. února, František Honický z Berouna v Hnidousích 11. září a Josef Kohout z Golčova Jeníkova v polovici prosinci. Členové Spolku vykonali za ně láskyplnou povinnost, kterou si dobrovolně uložili na valné hromadě 6. ledna 1911.

Ještě mnoho katechetů je mimo Spolek a přece, když se přesvědčili, jak pronikavým způsobem se Spolek o jejich hmotné zájmy postaral v posledních dvou letech a mimo to, jak často se dožadují a potřebují i nečlenové rady Spolku v různých stavovských záležitostech, o čemž svědčí četné dopisy a dotazy, tu nejen pro vlastní čest, nýbrž i pro vlastní prospěch měli by k Spolku náležeti.

Nesmím zapomenouti, v jaké době konáme tuto valnou hromadu. Je to doba, jež volá po věrnosti, hrdinství a obětavosti. Že náš Spolek, tento reprezentant kněží-katechetů v naší vlasti tomuto volání rychle porozuměl, o tom se veřejnost již přesvědčila. Brzo po začátku války vyzval předseda v novinách členy, aby svoje příspěvky »Červenému kříži« odevzdali prostřednictvím Spolku našeho, a na členské schůzi 5. září ohlašované příspěvky ve výši 1% ze základního služného za celý rok, jež třeba složit do Nového roku. Sebraný obnos na počet členstva značný a čestný činí 2375.11 K. Kromě toho složili členové značné dary spolu s učitelstvem a v různých místních korporacích na též účel. Mimo to k duchovní službě ve válce byli pokud nám známo povoláni kgové Stanislav Suda z Blovic, Ludvík Laussek z Jindřichova Hradce, Jan Hakl z Budějovic, Arnošt Oliva ze Slaného, Ladislav Kudrna ze Smíchova, Alois Roudnický ze Žizkova a jiní katecheti nečlenové. Ostatní kgové byli vyzváni polním superiorátem, aby se přihlásili k vojenské duchovní správě do lazaretů nebo do nádraží k projíždějícímu vojsku, i slibili ve volném čase vyhověti, když pak byli povoláni ke zpovídání vojska v prosinci v různých kostelích pražských, všichni ochotně v čas se dostavili.

Spolek náš trvá neochvějně na stanovisku naprosté lojality k zákonitému panovníku bude vždy přiměřeně svému stavu plniti věrně slova našeho Mistra a Pána Pánův, jenž pravil: Dávejte, co jest císařovo, císaři a co jest Božího, Bohu. —

Jsem plně přesvědčen, že naši uvědomělí katolíci a kněžstvo a mezi nimi na prvním místě my, naslouchající v nynější době vzrušenému tlukotu srdcí lidských, jež poznávající v této době více než kdy jindy vrátkost a nedokonalost všeho pozemského, touží a volají po statcích trvalejších, božských, nadpřirozených, po síle, útěše a lepším životě z víry Kristovy vyplývajícím, pravím, že my budeme připraveni na volání hlasu toho a že budeme konati nejen ve škole nýbrž i na veřejnosti svou svatou povinnost, aby lid náš v dobrých předsevzetích, jež v bolesti a utrpení se rodí, utvrzen, z náboženské lhostejnosti vyburcován a očištěn, k lepšímu, vroucnějšímu, radostnějšímu životu křesťanskému se pozdvihl, tak aby vlast naše přiblížila se oněm dobám, kdy se nazývala zemí svatých.

Konče tuto zprávu volám veškeré blahodárné činnosti našeho Spolku v budoucnosti důvěryplné: Zdař Bůh!

Zpráva jednatelská po té jednohlasně schválena a odněněna hlučným potleskem přítomných.

Předseda přistupuje k 4. bodu programu a žádá pokladníka, aby přednesl zprávu pokladniční.

Pokladník kga *V. Hála* z Vinohrad předkládá ji takto :

Příjem roku 1914 .	2093 99 K
Vydání » 1914	1578 40 »
Zbývá	515 59 K
<i>Zbytek:</i> v pošt. spoř.	160 20 K
Pokladní hotovost .	95 39 »
Ve vinohr. spoř. vloženo 260 .	
Celkem .	515 59 K

Majetek spolku 31. prosince 1914 :

V pošt. spoř.	160 20 K
Pokladní hotovost .	95 39 »
Ve vinohr. spoř. uloženo	1348 77 »
» » » právní fond .	211 66 »
Na dluzích mezi členy	608 »
Celkem . .	2422 02 K

Na »Červený kříž« sešlo se 2375 K 11 h.

Revisor účtů *František Ourda* z Vršovic praví, že revidoval dopodrobna tyto účty v neděli 3. ledna a druhý revisor Václ Janota z Prahy-III. 5. ledna. Zaneprázdněn službou v duchov. správě, není přítomen. Kga Čurda vyslovuje se o celoroční práci a správě pokladníkově se vším respektem. Poněvadž na vyzvání předsedovo nebylo k podané zprávě žádné poznámky, děkuje předseda pokladníkovi za jeho namáhavou, neúpornou a svědomitou práci ve prospěch Spolku konanou a také revisorům vzdává srdečný dík. Zpráva pokladníková schválena a absolutorium jednohlasně mu uděleno.

Následuje zpráva knihovníka kgy *V. Bečváře* Jeho referát zní takto : Knihovni zpráva za uplynulý správní rok 1914. Po zařazení různých knih z odkazů a darů v minulých letech, jakož i po podrobné a důkladné prohlídce knih, která teprve loňského roku mohla býti dokončena, shledáno, že katechetská knihovna kromě časopisu »Katechetische Monatsschrift« a »Christlich pädagogische Blätter«, má celkem 428 svazků, z nichž je 198 nevázaných, 5 neúplných a 10 schází. Vyřaděny a k darování odevzdány tyto knihy: římský missál, trojdielný něm. katechismus Spiragův staršího vydání, Katechetischer Kurs in München 1907, Leitfaden der Erziehungslehre von Baumgartner, 3 díly Jana Beckovského Poselkyně starých příběhů českých, Dra Eduarda Tytra Úvod do studia člověka a civilisace (neúplné), Huca a Gabeta Cesty missionářské Mongolskem a Tibetem, J. Stárka Katolická mravověda, dva díly Dra. Eduarda Tersche Meditationem über die Philosophie des hl. Thomas Aquinas, Jana Brázdy Syllabus Jeho Svatosti papeže Pia IX., 3. díl J. Hulakovského Promluvy duchovní ke studující mládeži, 2 díly staršího vydání Skočdopole Pastýřského bohosloví, Fr. Sušila Evangelium sv. Marka, dva díly české bible dle Vulgáty. Celkem 22 svazků.

Dále se navrhuji k vyřazení tyto knihy: Dvě brožury nevázané: O víře a vědě, die Evangelien, Lektionen und Episteln dva výtisky, 2.—4. svazek psaných Erbauungsreden für Akademiker von Dr. Bernard Bolzano, prof. Šembera, Dějepis všeobecný díl I., 4 díly Postilly Dra Frencla, Duševní zábava — sbírka mravních povídek k vzdělání lidu křesťanského, První májová pobožnost na Vyšehradě od Ed. Brynychy, Erklärung der Gebräuche und Ceremonien der kath. Kirche, Obraz dokonalého učitele od Alše Pařízka, Acta et decreta concilii provinciae Pragensis a. D. 1860., Statuta synodi dioeceseanae Pragensis a. D. 1863, Monatsblätter für den kath. Religionsunterricht an höheren Lehranstalten, Následování Nejsv. Srdce Ježíšova od P. J. Arnolda, Obrazy z dějepisů církve Páně — Tomáše Nováka díl II., Jesus der Weltheiland 2. a 3. díl, Mravná a spásitelná kázání na evangelia nedělní celého roku díl I., Divi Aurelii Augustini meditationes.

Podle usnesení výboru zakoupeno bylo v loni od kgy Vlasáka 26 sešitů Bohovědného slovníku za levnou cenu. Dále byly zakoupeny pro knihovnu 3 v plátně vázané díly Společenského katechismu od dra Jiřího Gutha s 10% slevou. Aby měl výbor usnadněnou volbu nových knih, dal knihovník svého času v Cyrillo-methodějském knihkupectví sestavit seznam knih potřebných pro praxi katechetskou z katechetské literatury, který dal výboru k dispozici. Poněvadž knihovníkovi zvláště v loni při jeho celoroční podrobné revisi knih nebylo možno sledovati všechno, co nového vyšlo v literatuře, proto bylo v loni usneseno při valné hromadě na návrh kgy V. Dyrynka z Kročehlav, aby každý člen zasilal knihovníkovi svoje návrhy na koupi nových pomůcek; leč kromě některých členů výboru nedošel v loni od ostatních členů za celý rok návrh ani jediný. Proto dovoluje si knihovník slavné valné hromadě doporučiti, aby pan redaktor Věstníku kga Slaviček sám také navrhoval nové knihy a pomůcky ke koupi, poněvadž má nejlepší příležitost sledovati, co nového v literatuře pro praxi katechetskou vyšlo.*) — Darů nebo odkazů ve prospěch naší knihovny nedostalo se loňského roku Spolku vůbec.

Vydání knihovníkovo loňského roku správního 180 K panu restaurátérovi za osvětlování při revisi knih, 18 05 za Společenský katechismus, kgovi Vlasákov 18 20 za sešity Bohovědného slovníku, celkem 36 05.

Výpůjček bylo v loňském správním roce pouze 12, ač dal knihovník předloni v 9. čísle Věstníku r. 1913 uveřejniti seznam cennějších knih naší knihovny na žádost kgy V. Červinky z Královic u Plzně, tak že odpadá výmluva, že snad členové obsahy knihovny neznají. Proto bylo by žádoucí, aby v novém roce půjčování knih bylo čilejší a častější.

Konče tímto svou zprávu knihovní, prosím slavnou valnou hromadu za schválení této zprávy a přeu svému nástupci v této funkci ještě úspěšnější činnost a působení v novém roce.

Předseda žádá přítomného revisora knihovny kgu Karla Šindeláře, aby podal svůj nález o stavu knihovny a o činnosti knihovníkově. Kga Šindelář praví, že

*) Malý zájem o spolkovou knihovnu dá se pro veřejnost vysvětliti tím, že katechéti a kněžístvo vůbec různé odborné časopisy pro vlastní osobu mají předplaceny a mnohé knihy si kupují, jež zasluhují, aby vícekrát byly čteny a pro rozšíření dobré věci laikům darovány. Mimo to mnozí kgové samostatně si vyhledávají prameny vzdělanosti ve větších knihovnách.

podrobně revidoval knihovnu a svědčí o přesném a pečlivém vedení katalogu a jeho souhlasu s obsahem knihovny, jakož i o vzorném pořádku, péči a obětavosti, s jakou knihovník svůj volný čas spolkové knihovně věnuje. Přeje si rovněž většího nákupu na výši stojících literárních děl hlavně z našeho oboru a větší pozornosti kolegů knihovně věnované.

Po té zpráva knihovní se schvaluje a předseda děkuje knihovníkovi za jeho neunavnou péči a práci.

Šestý bod programu: Volba pěti členů výboru, čtyř náhradníků, dvou revisorů účtů a dvou revisorů knihovny.

Dle stanov vystupují z výboru: Ant. Benda, V. Hála, Jan Konopík, Frant. Dvořák z Kard. Řečice, Fr. Košák z Plzně. K sestavení kandidátní listiny navržení kgové: Em. Pešek, M. Wilhelm, M. Koukl, kteří funkci tu přijali.

Schůze na tu dobu přerušena.

Jmenovaná komise uradila se po uvážení všech důvodů na kandidátní listině, kterou předčítá jednatel. Do výboru se navrhuje kandidáti: Ant. Benda, V. Hála, Jar. Vlasák, Fr. Dvořák, Fr. Košák. Za náhradníky: Bedř. Štamfest, Jos. Janout, M. Wilhelm, Jos. Dýcka. Za revisory účtů navržení: Fr. Čurda, V. Janota, za revisory knihovny: Al. Myška, K. Šindelář,

Předseda se táže, zda si přejí shromáždění provést tuto volbu aklamací neb lístky.

Kga Jonák táže se na důvody vypuštění jednoho člena minulého výboru z kandidátní listiny, když mu byly jednatelem oznámeny, navrhuje přece volbu lístky jako samostatnější, k čemuž se připojuje kga Pešek Em., předseda a všichni přítomní.

Jednatel připravil lístky, jenž byly rozdány a přítomnými vyplněny. Kga V. Hála navrhuje za skrutátory kgy: Em. Mareše a Jana Nováčka, kteříž tuto funkci přijímají.

Zatím než skrutinium se provede, zahajuje předseda jednání o volných návrzích. Poněvadž ani předsedy ani jednatele žádných nedošlo, oznamuje přítomným, že došla upozornění, týkající se našich spolkových záležitostí a naší stavovské povinnosti.

Prof. X. Dvořák upozorňuje na náboženské obrazy P. Pantaleona O. B., jež zajímají nevidanou ideální koncepcí a jsou s to, aby ještě mocněji probouzely a pěstovaly vroucí zbožnost. Některé přinesl na ukázkou. Navrhuje, aby Spolek vyjednával s umělcem o vydávání těchto a jiných obrazů, kterýchkoliv bude potřebí pro náboženské vyučování, abychom měli jednou svoje české obrazy pro školu, zvláště když se nám naskytají obrazy tak jemného, povznášejícího rázu. Umělec ochotně připraví obrazy potřebné velikosti i kolorované. Prof. Dvořák praví dále, že by se mohly tyto obrazy jako ilustrace spojit s novou biblickou dějepřevou, již bude nevyhnutelně třeba, protože ta nejnovější má četné chyby psychologicko-pedagogické, což na příkladech dotvrzuje. Předseda děkuje p. professoru za vzácné upozornění a povzbuzení pro naše pracovníky. Tuto záležitost odkazuje příštímu výboru. Prof. Dvořák radí také, aby Věstník přinášel vzorné katechese. Redaktor Slaviček dí, že bylo před časem zamítnuto výborem Spolku, aby Věstník uveřejňoval katechese. Rozhodnuto, že tu třeba dobrý rozdíl činiti a redaktor svoluje katechese takové, jež by se zamlouvaly, uveřejňovati.

Na dotaz o dluzích mezi členy praví pokladník, že dlužníky dvakrát ročně upomíná. Stane se tak i příštím výborem. Dle spolkového zákona musí každý člen zaplatiti členskou příspěvkou až do toho dne, ve kterém řádně oznámil svoje vystoupení.

Předseda upozorňuje na úspěchy, kterých se dodělala minimální učebná osnova spolku německých katechetů.

Dílko zní: Bericht über die bei der probeweisen Benützung des proviso-rischen Minimallehrplanes für die fünftklassige Volksschule gemachten Ehrfahr-ungen. Bylo zasláno nejđ. konsistořím a četným hodnotářům, jež se o něm lichotivě vyslovili. Nejđ. konsistoře pražská a královéhradecká oznámili předsedovi Rob. Hermuthovi v Karlině, že je přijali s radostí na vědomí a vyžádali si urychlený posudek svých referentů. Předseda dává za příklad horlivost členů této komise na sdělení jmenované osnovy, kteří se každé schůze účastnili, mezi nimi i katecheté Roudnický, Bajček, Novotný, Forst. Bude nejspíše svolána die-césní anketa, potom provinciální, do níž budou povoláni kněží-zástupci všech kategorií škol, od jednotřídky počínaje, aby osnovu náboženskou definitivně upravili. Je v zájmu naší cti, praví předseda, aby budoucí výbor ve zvolené k tomu cíli komisi ihned naši osnovu znova prostudoval, urovnal, kde třeba opravil a zdokonalil a takto s cenným samostatným elaborátem Spolku našeho důstojným k nastávající anketě diecéšní se dostavil.

Kga Fr. Dvořák radí činiti přípravy nejen k přepracování osnov učebných, nýbrž i učebnic potřebných.

Kga prof. X. Dvořák doporučí u nejđ. k. a. konsistoře opětně si vyžádati vyjádření v naší osnově.

Kga F. Dvořák zmiňuje se o tom, jakého úspěchu a jaké obliby došly bibl. dějepavy Doležalovy. Radí povzbuzovati a morálně podporovati dp. Bláhu v Ma-rianských Horách, nyní asi v Mor. Ostravě, jež pracuje o náb. učebnicích.

Kga J. Tatzauer přeje si žádati Jeho Eminenci, aby návrh katechismu schválil jako příručku. Vysvětluje se, že k používání knihy jako příručky netřeba schválení. Kga F. Dvořák doporučí vyžádati si církevního schválení jako Pichle-rově příručce (Religionsbüchlein) se ho dostalo a kniha tím rychleji se rozšířila.

Kga prof. X. Dvořák radí sestaviti a uveřejniti seznam knih, jež by tvořily vzornou pomocnou knihovnu pro katechety.

Předseda doporučí příštímú výboru tato připomenutí k uvážení a vyřízení.

Kga Janout táže se, není-li na úkor zájmů spolkových, odpovídá-li se na dotazy nečlenům. Kgové Paukrt, Vlasák Jar., Mareš, prof. X. Dvořák účastní se debaty o tom, má-li se odpovídati nečlenům: výpomocným, zatímním, definitivním. Rozhodnutí vyznělo v ten smysl, aby se odpovědělo každému nečlenu (na po-nejprv) s vybidnutím, aby za člena Spolku přistoupil.

Na dotaz po oznamování zesnulých členů připomíná se usnesení valné hro-mady ze 6. ledna 1914, jež zní: Oznámení o úmrtí členů bude se diti jen jednou za rok spolu s oznámením valné hromady.

Že by mohlo odpadnouti zasílání členských legitimací, jak kdosi praví, protože prý jsou zbytečné, k tomu naopak dosvědčují jiní kgové, že legitimace jsou v mnohé příčině výhodné, jen třeba jich využití.

Protože kgové Em. Mareš a Jan Nováček skrutinium volebních lístků právě dokončili, žádá je předseda za sdělení výsledků. Volba nového výboru provedena

převážnou většinou hlasů dle návrhu tříčlenné komise. Počet hlasů případných na jednotlivé členy zvoleného výboru pohybuje se mezi 28—16. Z ostatních hlasů roztržštěných nejvyšší počet hlasů v jednom případě činí 7. Zvolení volbu přijímají. Kga Paukrt žádá ještě předsedu, aby informoval členstvo o osudu našich služebních přídavek. Předseda odpovídá dle svých nejlepších poznatků, že přídávky jsou zajištěny aspoň pro první polovici roku.

Protože není již dotazů, končí předseda po tříhodinovém jednání letošní valnou hromadu vzpomínaje našich vojáků, těch kteří zemřeli na poli slávy i těch, kteří hrdinně bojují na obranu říše a vlasti a také bratří kněží, kteří obětavě plní svoji povinnost buď v poli nebo v lazaretech.

Hned po tom zahájil předseda *výborovou* schůzi. Většinou zvolení opět osvědčení a horliví funkcionáři minulého roku, kteříž volbu přijali. Pro tento rok je tedy výbor sestaven takto: Předsedou je Ant. Benda z Prahy VII., místopředsedou Jar. Vlasák ze Sníchova, jednatelem Mik. Koukl z Prahy VII., zapisovatelem Fr. Pilný z Prahy VII., pokladníkem V. Hála z Vinohrad, knihovníkem V. Bečvář ze Žižkova. Ostatní členové výboru jsou; Jos. Tatzauer z Vršovic, V. Paukrt z Litomyšle, Em. Peroutka z Mnich. Hradiště, Fr. Dvořák z Kard. Řešice, Fr. Košák z Plzně, M. Herynk z Kladna. Nahradníci: Bedřich Štamfest z Karlína, Jos. Janout z Radlic, M. Wilhelm ze Žižkova, Jos. Dýčka z Vršovic. Redaktorem Věstníku potvrzen Jar. Siaviček ze Smíchova.

Vyřízení ostatních záležitostí ponechává předseda pro pokročilost času do nejbližší výborové schůze a tuto končí.

Quinquagesima.

Tři pátky v postě.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Když jsem vám předčítal dnešní evangelium, ve kterém Pán Ježíš předpovídá své utrpení, připadalo mi, jako bychom se už nacházeli bezprostředně před velikonoce, ačkoliv doposud trvá masopůst. Ano! Církev sv. nám již dnes, obzvlášť pak v době postní, ustavičně na mysl uvádí trpícího Krista Pána. A ježto jest *pátek* onen památný den, ve kterém za nás na kříži umíral, církev zvolila všechny pátky čtyřicetidenního postu k tomu, abychom si o nich připomínali také *posvátné nástroje* umučení Pána našeho Ježíše Krista. My tedy budeme o nich rozjímati v dnešní a ještě jedné exhortě.

1. Přišití t. j. první pátek v postě budeme s uctivostí vzpomínati na *trnovou korunu*, která zdobila smutně hlavu Ježíšovu. Ale napřed si v paměti zopakujeme, co nám o této *trnové koruně* vypravuje sv. evangelium:

Když totiž Pilát poznal nevinu obžalovaného Krista, zamýšlel Jej propustit a místo něho potrestati lotra Barabáše. Ale rozjitřený lid židovský si raději přál, aby tento pověstný zločinec byl propuštěn, Ježíš pak usmrcen. Co tedy učinil Pilát? Chtěje vzbudití útrpnost s nevinným Beránkem, dal Jej obnaženého na nádvoří ke kamennému sloupu připoutati a pak zbičovati. A když po tomto bolestném zbičování celé tělo Jeho krví bylo zalito, dopustil kromě toho ještě, aby katané i hlavu Jeho přesvatou zbodali a zranili. Způsob, jakým to učinili,

popisuje očitý svědek sv. Jan takto: »Vojáci spleťše *korunu z trní* vstavili na hlavu jeho «

Ó, milé děti, představte si jen, jak asi bylo u srdce našemu Spasiteli, když Ho posadili v nádvoří domu Pilátova na kámen a před Jeho zraky splétali ratolesti trnové u věnc, kterým Jej pak posměšně korunovali za krále!

O sv. lékaři Pantaleonu se vypravuje, že byl v dobách pronásledování křesťanů takto umučen: skrze ruce, které měl svázaný na hlavě, byl mu vražen do lebky tlustý hřebík. Jaká to strašlivá smrt! Ale u pána Ježíše bylo tomu jinak. Neboť kolik trnů, tolik hřebů bylo mu do hlavy vraženo a ze všech ran řinula se předehrá jeho krev jako z nějakých pramenů.

Ach, milé děti, když Hospodin před věky posílal Mojžiše do Egypta, aby vysvobodil lid israelský, mluvil k němu z trní, které hořelo, ale neshořelo. A co mluví k nám z trní Pán Ježíš? Co nám praví, máje *trnovou korunu* na své hlavě? O slyšte jen, co říká vám: »Děti drahé, pohleďte sem na mou hlavu, jež trnovým věncem je ovinuta! Trpí veliké bolesti. Trpí za hříchy prarodičů a za všechny hříchy světa. Trpí také za hříchy vaše. Chcete ještě znova hřešiti a znova hlavu moji bodati? Smilujte se nade mou aspoň vy, přátelé moji!«

Sv. Alžběta, markraběnka durynská, obcovala kdysi mši sv. a měla při tom na hlavě zlatou *korunu*. Ale pojednou se zadívala na kříž a upřímně zaslzela. Proč asi? Protože si vzpomněla, že sama se zdobí *korunou* zlatou, kdežto její Spasitel nese *korunu trnovou*. Ihned složila tedy korunu zlatou na zem. Nemyslíte, že P. Bůh popatřil se zalíbením na tuto její pokoru?

2. Pobožný David také nosíval korunu královskou, ačkoli předtím býval pouze chudým pastýřem a panošem krále Saula. Vzpomeňte si na př., kterak hrával před ním na harfu na dvoře královském! Ale vzpomeňte si také, že Saul byl k němu nevďěčný a zlomyslný. Co učinil? Jednoho dne uchopil *kopí* a chtěl nevinného Davida probodnouti. Ba ještě více; pronásledoval jej bezbranného až do nedostupných hor, aby ho připravil o život.

Ale, milé děti, vy také víte, že David byl vlastně předobrazem Spasitele. Neboť hleďte! Ne sice Saul, ale zatvrzelí židé pronásledovali Pána Ježíše. Pronásledovali Jej až na horu Olivetskou, až na horu Kalvárii a tam Jej přibili *hřeby* na potupné dřevo kříže. Tam pníti musil mezi nebem a zemí na veliký pátek od hodiny polední až do hodiny třetí, o které ducha vypustil. Téhož dne před slunce západem přihnal se na Kalvárii voják, který ještě *kopím* probodl bok mrtvého Pána Ježíše.

Milé děti! Na tyto nástroje na *kopí* a *hřeby* máme si podle rozkazu církve svaté s uctivostí vzpomínati, protože všechny byly krví Kristovou zbarveny

Nástupce Davidův král Šalamoun byl prý tak bohatý a slavný, že i králova ze Sáby o něm zaslechla a přijela se jemu do Jerusalema poklonit a podívat. Mezi jeho poklady uvádí se zejména také 200 zlatých *kopí*, jejichž cena obnášela podle naší měny nejméně 240.000 korun. Přímo k neuvěření! Ne-ní-liž pravda?

Ale všechna tato zlatá *kopí*, jež byla uložena ve zbrojnici Šalamounově, převyšuje cenou *kopí* jediné a sice ono posvátné *kopí*, které otevřelo bok Pána Ježíše, a ony tři *hřeby*, které zbodly ruce jeho i nohy. Neboť *kopí* a zvláště *hřeby* krví Páně posvěcené a od císařovny Heleny na Kalvárii opět nalezené,

uchovávají se dosud u veliké úctě. My pak si připomínati budeme jejich sv. památku *druhý pátek* v postě.

3. A co nám velí církev uctívati *třetí pátek* v postě? V ten den . se koná památka pohřebního *plátna* čili *kmentu*, do kterého mrtvé tělo Ježíšovo bylo zavinuto, když bylo dříve snato s kříže a do náručí milující matky položeno. To bylo na večer na velký pátek.

Představte si, milé dítky, Rodičku Boží v onom smutném okamžiku, když bezduché tělo svého drahého Syna držela na loktech! Jak jí bylo? O čem asi přemýšlela? Jaká starost ji trápila? «Co učiním s tělem svého Syna?» tak rozmlouvala sama u sebe. »Vždyť nemá ani žádného hrobu přichystaného! Nemá ani *plátna* k zavinutí! A kdo mi jej pomůže odnésti z tohoto místa popravního?»

Ó nestarej se, drahá Matičko! Neboť se Otec nebeský postaral o to sám, aby jeho poslušný syn s náležitou poctou byl pochován! Josef z Arimathie a Nikodém, členové židovské velerady a věrní učedníci Kristovi, kteří byli snali tělo Jeho s kříže, nejprve je obmyli a pak drahou masťou pomazali, jakž bylo zvykem u vznešených židů. Pak nakoupili *kmentu* neboli *pohřebního plátna* a zavinuli pečlivě do něho tělo zmučené podobně jako matka zavinuje dítka do plének. Posléze jej pochovali do hrobu ve skále vytesaného, do něhož ještě nikdo před tím pochován nebyl.

Je to všecko, drahé děti? Co nám ještě vypravuje bible o posvátném *plátně*? Když třetího dne Spasitel vstal z mrtvých, že učedníci a zbožné ženy našli po něm hrob sice prázdný, ale v koutě prostěradla pečlivě složená.

Nemusím snad ani dokazovati, že Rodička Boží tuto předrahou a posvátnou relikvii v příbytku svém uctivě chovala a se slzami v očích často líbala. Vždyť jí byla tato památka dražší nežli Veronice rouška, na níž krvavý byl zobrazen pouze Spasitelův obličej! Vždyť tento *kment* jsa rozhalen, ukazoval celé tělo Páně zraněné a zkrvavené! Byly tam znáti veškeré rány, jimiž tělo Páně jako drahokamy bylo poseto! Bylo znáti rány na nohou i rukou, jež způsobily *hřeby*. Bylo znáti hlubokou ránu v boku, kterou *kopí* způsobilo. Bylo tam viděti i známky po *trnové koruně*

Je čas, milé děti, abychom skončili dnešní exhortu. Zopakujme si pouze ještě, čemu jsme se v ní naučili. Čemu? Že nám *první tři pátky* čtyřicetidenního postu připomínají: *trnovou korunu*, *kopí* a *hřeby* a posvátný *kment* Co si pak dle nařízení Církve připomínáme o dalších třech pátcích, o tom budu ještě příležitostně kázati. Amen.

Válka a katechese.

Válka může působiti na mládež dvojím směrem a to buď na zdivočení buď na zmírnění mravů jejich; tedy může býti ve výchově mládeže buď velikou překážkou, buď mocnou podporou.

Dítěti je dospělý člověk příkladem. Dle toho jak předvádějí se činy dospělých ve válce před duší dětskou, působí způsobem zušlechťujícím, vzdělávajícím, výchovným anebo škodlivým, zvráceným, shrubujícím.

Rozdíl spočívá v tom, že drsná stránka války působí *samoděk* na dítě, jemná stránka války žádá *spolupůsobení vychovatelova*. Positivní stránku uvedli jsme minule.

Ale vychovateli běží také hlavně o to, aby od duše dítěte co možná vzdaloval to, co zdivočuje a předváděl to, co zjemňuje.

1. To, co duši snižuje, shrubuje jest známo pode jménem: *nemorální*, nemravné v širším slova smyslu: hřích a nezřízená vášně.

Kolik hříchů a hrubé vášně se jeví v té válce národů!

Již pohnutka k ní: hrozný zločin sarajevský, podpora vrahů od velmocí, panovačnost, závist a dlouho pěstovaná nenávist států a národů, nelidskosti vedení války (střely dum-dum), nelidskosti na zajatcích i raněných, porušení mezinárodních smluv (vrhání pum i na neválčící atd.), lživé zprávy tisku i z oficiálních míst, nemravnosti vojáků atd.

Čtou-li děti takové věci bez komentáru výchovného jistě budou trpěti otravným dechem těch deliktů.

Kolik duší dětských již zahynulo čtením indiánských románů. Nebude i tato lektira mít podobný účinek?

Zdejší lékař choromyslných (v Celovci) doznal, že právě individua 12, 14letá bývají mu často přiváděna na pozorovací stanici.

Mělo by se tudíž všemožně zamezovati mládeži *čtení časopisů*.

Jestliže čtení to již mnohého dospělého uvádí v chorobné rozčilení, čím více mládež jemných nervů.

Proti vlivu tohoto tisku nutno tedy pracovati poukazováním a *zdůrazňováním mravoučných pravd sv. víry* na př.: ukázati na soud Boží, který se zvláště hrozně objeví nad mocnými tohoto světa (Moudrost 6, 7); na Boží moudrost a prozřetelnost, která se nedá klamati a zmýliti žádnou diplomací: na krátkost časnosti a délku věčnosti; na hříšnost lži; na božské příčiny války, která bývá také metlou v rukou Božích atd.

2. Ale duši snižuje nejen to, co je nemorální nýbrž i to, co je čistě fysické, *materiální*.

Ne nadarmo Förster upozorňuje na sport a jeho shrubující vliv, není-li provázen mravní nějakou ideou, nýbrž je toliko pouhým cvičením údů.

Materia má býti podřízena duchu a duše snižuje se zabývá-li se toliko jen materiálním.

Proto i válečné činy byť veliké nepůsobí výchovně, pohlíží-li se na ně jen jako na materiální produkty síly; ano ani tehdy nepůsobí ve smyslu křesťanském výchovně, uvažují-li se jako výplod přirozené inteligence a přirozené síly vůle.

Rozstřílení mohutných pevností za několik dní, bravourní kousky Zeppelinů a Emdena, statečné hájení Přemyšlu, hrozný účinek hmoždýřů 30 $\frac{1}{2}$ centimetrových, vojevůdcovské činy Hindenburgovy, statečnost mnohých vojinů nejsou ještě vše, kdyby nemělo přistoupení k nim cos ideálního.

Nebylo by správné přeceňování materiální moci, přeceňování přirozených výkonů člověka, přeceňování »vnější kultury«.

Nebudeme-li my strážci toho, co pravou cenu má na stráži, pak dostaví se následek i u dospělých tento: nesmírné přeceňování statků fysických (peněz, moci, síly tělesné atd.) proti nadpřirozeným.

Musíme sami sebe ovládati a děti sobě svěřené chrániti. Čím? *Energickým zdůrazňováním mravních a zvláště nadpřirozených zásad víry*.

Na př.: »Lepší je trpělivý, než muž silný a kdo panuje nad myslí svou (lepší jest) než ten, jenž dobývá měst.« (Přisl. 16, 32.)

Anebo: »Lepší je moudrost (t. j. život dle moudrých zásad víry) než zbraň vojenská.« (Kaz. 9, 18.)

»Co prospěje, přemůžeš-li nepřátelskou moc a dobudeš-li celého světa, poskvrníš-li však duši svou hříchem?

Za statek a majetek, svobodu a vlast obětuje se vše.

Vlast žádá na nás dokonce i obět vlastního života.

Tím více může žádati na nás P. Bůh pro naši víru.

To je důvod pro *martyrium*.

»Pokrok kultury vnější (inklusive i kultury rozumové) při současném zatlačování mravnosti nečiní národ velikým, nýbrž nemocným« instruktivní signál, který dali biskupové Německa (1908).

»Nejmocnější tohoto světa jsou před Bohem bezmocnými tvory.«

Přeceňování přítomných událostí zvláště buď uvedeno na pravou míru pokukem na příklad našeho Pána a Spasitele, který mohl být největším vojevůdcem a nejmocnějším monarchou, ale dobrovolně se stal chudým dělníkem.

Rok a den narození Pána Ježíše.

(Dokončení.)

Známe zcela dobře čas, kdy 6. leden byl zatlačen 25. prosincem:

V Konstantinopoli po prve 25. prosince 379 Řehořem Nazianským, v Kappodocii r. 382, v Antiochii r. 388 sv. Chrysostomem.

V Egyptě ustálil se ten obyčej mezi r. 400—402, na Cypru ještě ke konci 4. století slavil se den narození Páně 6. ledna, jak svědčí biskup Epifanius ze Salaminy a ten »starý obyčej« (mos antiqua) byl ještě r. 385 v Jerusalemě a dle Efréma syrského v Mesopotamii.

Jen v Římě vedle jinde slaveného 6. ledna uhostila se odchylka slavení toho dne 25. prosince.

Nějaké tradice však, která by mluvila pro 25. prosinec nebylo tu počátkem 4. století anebo v čas zavedení toho dne.

Udávají sice v Hippolytově († 236) komentáři k Danielovi 4, 23, 3 některé mladší rukopisy narození Krista P. 25. prosince r. 42. panování císaře Augusta; ale to místo pokládá se za interpolované.

První v řadě svědků, kteří 25. prosinec pokládají za skutečný den narození Páně, jest »Chronograf z r. 354«, kde neznámý kdos, z oficiálních pramenů shledal poznámky chronologické, historické a kalendářní, jichž znalost zvláště úředníkům tehdejší doby byla asi cenná.

Jestliže tento »Chronograf« píše: »Kristus narodil se za konsulátu C. Caes. Augusta a L. Aemilia Paula (754 u. c.) 25. prosince, v pátek, patnáctého dne nového měsíce,« svědčí tato mylná poznámka ve svých jednotlivostech pokud lze je kontrolovati jen tolik, že slavil se svátek narození Páně v roce 354 již po delší dobu (snad 20 roků) 25. prosince.

Z data svátku již zdomácnělého usoudil Chronograf datum narození Páně že ten závěr nemá důkaznosti, vysvětá samo sebou.

Kterak se stalo, že právě v Římě 25. prosince počalo se slaviti narození Páně, ač kolkolem jiná praxe byla v oblíbě, vysvětluje Kellner takto:

Když slunce 21. prosince dosáhlo nejhlubšího stavu, počíná opět větší kruhy opisovati, a prostý člověk přírody označil den, kdy toto vystupování znatelně se jeví, jakožto novorození, jakožto den narození slunce, nepřemožitelného boha slunce.

Co bylo tedy křesťanům v oné době bližšího, než při tomto přírodním zjevu, jehož nelze přehlédnouti, mysliti na narození Toho, který je pravé světlo světa!

I kdyby již v Písmě sv. nebyl dán námět k užití toho obrazu, byl by musil křesťanský duch sám na to připadnouti.

Proto také přirovnání Kristovo ke slunci a jeho působení k vítězství světla nad tmou je sv. otcům obvyklé.

Již Cyprián označil Krista P. jako »sol verus« a sv. Ambrož: Hic sol novus noster. Podobná rčení nalézají se u Řehoře naziánského, Zenona z Verony, Lva Velikého, Řehoře Velikého a j.

Že Simeon novorozeného Messiáše nazval Lumen ad revelationem gentium, ví každé školní dítě a protože Messiáš i u proroků byl veleben jako světlo ve tmách a slunce spravedlivosti, tak bylo samozřejmo, že podobná rčení přešla i v liturgii toho svátku.

Co bylo tedy rodilému Římanu bližšího, než den narození tohoto nového a pravého slunce přeložiti na den, kde v jeho kalendáři již od dávných dob »Natalis solis« bylo zaznamenáno.

Dle drů Schuster a Holzammera a j. „Handbuch zur bibl. Geschichte“.

Pro „Červený Kříž“

Pro »Červený kříž« složili ode dne 24. listopadu do 21. prosince včetně, tito dpp. katecheté: **K 15:52**: Sak Eugen, Milévsko. **K 10**: Rod Josef, Kladno, Taftl Emanuel, Praha-I., Jiříček Josef, Police nad Metují; Wollmann Leopold, Příbram; Komárek František, Vamberk; Th. Dr. Ignác Ráth, Kr. Vinohrady; Průcha Alexander, Pízenec. **K 9**: Balcar Emilián, farář v Cholticích u Přelouče. **K 8**: Cigánek Bohumil, Kladno. **K 6**: Králík František, Plzeň. **K 5**: Pilný František, Praha-III., Jordán Martin, Smíchov; Myška Alois, Nusle. **K 4**: Holík Bedřich, Žižkov. **K 3:32**: Petr Jan, Chýnov. **K 3**: Javůrek František, Pelhřimov. **K 2:50**: Kožený Leonard, Česká Třebová. **K 2**: Kozel Jindřich, Přibyslav; Světelský Josef, Třebochovice. **K 166**: Špale Antonín, Slaný; Oliva Arnošt, Slaný. **K 2:50**: Kožený Leonard, Česká Třebová. S učitelskými sbory svého působistě dávají 1% ze služného: Žiábek Karel, Přestice; Světelský Josef, Třebochovice; Černický Ottomar, Klatovy; Kollert Antonín, Náchod; Kozel Jindřich, Přibyslav n. S. — Dále od 21. prosince 1914 do 25. ledna 1915 složili tito dpp. katecheté: **K 12**: Ptáček Jan, duchovní správce Valentina v Praze-VIII. **K 10**: Kasan Antonín, v Plzni. **K 7**: Pilát Josef ve Pcherách u Kladna. **K 5**: Suchomel František ve Vršovcích. **K 350**: Javůrek František v Pelhřimově. **K 166**: Petr Jan v Chýnově u Tábora; Oliva Arnošt ve Slaným. Celkem sebráno 2410 93 K.

Z praxe a různé.

Padesátileté jubileum vsdp. dra Antonína Podlahy, metropolitního kanovníka a vzácného vědce vzpomenula česká veřejnost i v nynější pohnuté době a kde který odborný časopis literární. Tím spíše nemůže ho pominouti list katechetický. Setkává se katecheta se jménem jeho často na poli katechetiky a rád sáhne po kterémkoli plodu jeho pile.

My kněží čtyřicátníci pamatujeme ho jako adjunkta theologické fakulty a s tajemným dechem poslouchávali jsme ho s katedry, kdykoli přednášel za toho neb onoho onemocnělého professora.

Viděli jsme v něm muže obsáhlých vědomostí, mravenčí pile, netajeně skromnosti a laskavosti.

Po své činnosti z počátku v duchovní správě (Rokycany, Kojetice) a pak více méně středoškolské v Praze (gymnasialní, Strakonice, realce) ani ne čtyřicetiletý jmenován byl r. 1903 metropolitním kanovníkem, při čemž mimo jiné úřady svěřen mu byl úkol examinátora při konkursech farních a katechetských.

Katecheta setkává se s jeho jménem na poli katechetiky často. Obohatil literaturu katechetickou v mnohém. Mimo různé monografie roztroušené v časopisech vydává již od r. 1894 (s drem Tumpachem) »*Vzdělávací knihovnu katolickou*« jakož i »*Český slovník bohovědný*« s samostatně: »*Bible a nejnovější objevy v Palestýně, Egyptě a Assyrii*« 5 svazků, překlad z Vigouroux (1903), »*Styky bl. Petra Canissa s vlastní naší a stručné dějiny jeho českého překladu katechismu* (1897), »*Dějiny zjevení Božího St. zak. pro III. tř. gymn.*« (1899), »*Výklad velikého katechismu katolického náboženství*« (1900), »*Dějiny Zjevení Božího Nov. zák. pro IV. tř. gymn.*« (1901), »*Dějiny Zjevení Božího Starého i Nového zákona pro III. tř. škol reálných* (1901), »*Biblické dějiny pro školu a dům*« (1902), »*Katolická liturgika pro střední školy* (1904) v 5 vydáních, »*Život P. Ježíše*« (1906), »*Veliký katechismus, vydání obrázkové* (1910), »*Malá biblická dějprava*« pro školy obecně překl. Panholzera a téhož »*Velká*

biblická dějprava« pro školy měštanské (1908).

A daleko bohatější ještě je jeho činnost literární v oboru dějin umění a místopisu českého...

Č. Zibrt píše v »*Časopise musea král. českého* str. 469.: »Dr. Podlaha je po stránce vědecké chloubou a ozdobou kapitoly Svatovítské. Zdá se nám, jakoby se vrátili doby zářivých hvězd v oboru literárních zásluh v řadě kanovníků tamějších...«

Má zásluhy o hnutí unionistické, je redaktorem »*Dědictví Svatojanského*«, předsedou »*Růžencové výroby*«.

Za své zásluhy byl vyznamenán rytířským řádem železné koruny III. třídy, jakož i záslužným křížem »*pro Ecclesia et Pontifice*«.

Dále jmenován mimoř. členem Král. společ. nauk, dopisujícím členem České Akademie a členem c. k. archivní rady ve Vídni.

Tím ani z daleka není doceněna jeho činnost a dej P. Bůh vsdp. jubilantu hojně sil, aby rozlévala se v šíř i dál.

Mnichovský spolek katechetů měl schůzi 9. listopadu 1914, na níž hojně katechetů přivábila osobnost univ. prof. dra Göttlera, který nedávno se vrátil z pole slávy a jeho referát »*Nábožnost našich vojinů a katechese*«. Řečník vyličil zbožnost vojinů při odchodu, ve frontě, lazaretech, smrti. Pravá víra v srdci lidu dríme. V katechesi žádá zdůraznění duchovních věcí, význam jich pro věčnost, pojednání o svátosti umírajících. Myšlenky doplnil dopis univ. docenta dra Mayera, dosud v poli a lazaretu dličího.

Per ardua ad astra!

»*Cyrill*«, časopis pro hudbu církevní a povznesení církevního zpěvu chrámového, nastupuje čtyřicátou první pouť po vlastech českých a to opět za osvědčené redakce Dra prof. Dobr. Orla. Prosíme kolegů, by ideálním snahám proslulého redaktora věnovali pozornost a svým vlivem morálním šířili kruh stoupenců listu, stojícího na výši doby.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXX. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Říšský soud a bezkonfesijnost. — Cyklus promluv k mládeži. — Neděle III. postní. —
Z praxe a různé.

Říšský soud a bezkonfesijnost.

Dne 24. října 1914 rozhodl *říšský soud*, že rozhodnutí ministerstva vnitra a pražského místodržitelství, která zamítla rekurs domkáře Františka Kuka v Kuchelné, jenž je i s manželkou bez vyznání a kterému hejtmanství v Semilech nařídilo, že své dvě, školou povinné děti, *musí* přihlásiti k některému státu uznanému náboženství jsou neplatná, protože *porušují zaručená práva svobody víry a svědomí*.

Dne 14. listopadu 1914 však opět rozhodl *správní soud*, jenž projednával stížnost soukromého úředníka Kisse, kterému bylo vídeňskou okresní školní radou na počátku školního roku 1912 pod pořádkovými tresty uloženo, aby pro svou tehdy devítiletou dceru Aurelii určil nějaké státem uznané náboženské vyznání, v němž dítě mělo býti ve škole vyučováno a jehož rekurs byl poslední instancí ministerstvem kultu a vyučování jako neodůvodněný zamítnut, prohlásil, že takový závazek existuje. Tento závazek nastává nejpozději dobou, kdy počíná návštěva školy.

Jelikož nebylo možno předpokládati, že by jmenované vrchní instance si odporovaly, anebo že by *správní soud* sám si odporoval, jenž dříve v mnohých případech zkrátka a dobře rozhodl, že děti bezkonfesijních rodičů jsou povinny učit se náboženství, byly zjednány informace na místech kompetentích a zvěděno bylo, že rozhodnutí říšského soudu bylo vlastně *osobní* t. j. říšský soud vyslovil, že *otec* nemůže býti nucen, aby určil náboženské vyznání svých dětí. Říšský soud však nevyslovil, že děti mohou zůstat bez vyučování náboženství; ano v jistém případě rozhodl, že v případě, že by se otec resp. rodiče zpěchovali určití dítěti náboženské vyznání, a učinil by tak politický úřad resp. vrchnoporučenský soud, není to žádným porušením občanských práv.

Zůstává tedy status quo: že náboženské vyučování je integrující částí veřejného vyučování vůbec.

To potvrdil *říšský soud definitivním rozhodnutím dne 15. ledna 1915* v záležitosti Františka Pucholta ve Vys. Mýtě, který byl odsouzen okresní školní radou k pokutám peněžním, protože se vzpíral posílati svou dcerku, školou povinnou, k vykonávání náboženských úkonů. Zemská školní rada pro král. České zamítla stížnost Pucholtovu proti rozhodnutí okresní školní rady Vysokomýtské,

načež Pucholt podal stížnost říšskému soudu ve Vídni pro porušení státními zákaznými zákazy zaručenou svobodu svědomí a náboženství. Zemská školní rada namítala proti stížnosti, uvádějící, že neexistuje ani zákon ani nařízení, jimiž by rodiče mohli být donuceni přidržovati své děti k vykonávání náboženských úkonů, že náboženské úkony jsou součástí vyučování náboženství a že tudíž školní děti jsou povinny účastňovati se náboženských úkonů. Říšský soud pak vynesl toto rozhodnutí: Porušení ústavou zaručených práv o svobodě víry a svědomí, *pokud se dítěte týká, se nestalo*, protože dítě takových práv nemá. Naproti tomu však *stalo se porušení těchto práv pokud se týká stěžovatele* a to proto, poněvadž ve školských zákonech výslovně se rozlišuje mezi náboženskými úkony a vyučováním náboženství. Nátlak na otce může být vykonán výlučně jen, *pokud jde o vyučování náboženství*, ale pro nátlak na otce v příčině účasti dítěte na návštěvě kostela schází zákonný podklad.*

Křesť. škola roč. 14, č. 1. dále podotýká: Třeba tu činiti rozdíl mezi dítětem a rodiči. *Dítě*, jak říšský soud zřejmě praví, *nemá práv na svobodu víry a svědomí, neboť je vázáno zákonem školským*. Ono nesmí zůstat bez vyučování, jež jest předepsáno pro veřejné školy obecné* (§ 20 říšsk. zák. škols.) a ten závazek pro dítě nastává nejpozději dobou, kdy se počíná školní docházka. Rodičové však mají zaručená práva o svobodě víry a svědomí a proto má být buď politickými úřady neb soudem — jak již také rozhodnuto bylo — *dítě ustanoven kurátor, který pak místo otce určí dítěti náboženství*.

Referent školské hlídky v »Corresp. blattu« poznamenává: Pokud se mne týče, nestarám se již o děti bezkonfesijní; neboť než procedura úřední zavedená s nimi skončí, bývá již dítě ze školy ano i v manželství a dále vždy otec má právo zvoliti náboženství, které se mu zlíbí a ten z pravidla nevolí katolické a zvolí-li je přece, jaký užitek z dítěte, navštěvuje-li jen vyučování náboženství katolického a neúčastní se náboženských cvičení? —

A přece nelze říci, že by vyučování náboženství na takové dítě nemělo vlivu, pak by se mohlo říci, že práce misijnářů je také marná. Doufejme, že nějaké símě se uchyti v dítěti a po dokonání 14 roce může si zvoliti náboženství dle svého přesvědčení a úřad slibuje, že je vezme v ochranu a v případě smrti otcovy, který v té příčině bývá překážkou, poručník nebude třeba nevěrec a dítě bylo-li vyučováno v náboženství katolickém, za změny poměrů každou chvíli může vstoupiti do církve.

Cyklus promluv k mládeži.

Ježíš Kristus.

Napsal prof. DR. LUB. PETR.

Nelze si mysliti smutnější chvíli — vypravují námořníci — nad onu, kdy na lodi pohřeb cestou zemřevšího druhá se koná, kdy za zvuku umíráčku s lodi znějícího mrtvola na prostém prkně spouštěna jest ve slanou tůň. Jen malá brázda vody, jež rychle mizí, označuje na okamžik místo, kde moře nad mrtvolou se bylo zavřelo. A pak navždy ztrácí se již stopa, již nikdo nebude moci označiti místo odpočinku, nikdo přijíti ke hrobu, aby se na něm pomodlil, aby na něm zaplakal, aby na něm zasadil květ vděku a vzpomínky.

A přec kol do kola vzato, zda tento pohřeb na moři není obrazem osudu nás všech? Veliká rodina lidí, jež prochází údolím slz, zdaž nespouští pořád své mrtvé do tůň času? Chvilí vyzvání zvonek jejich památce, chvíli označuje mohylu pomník a květ místo odpočinku. Ale pak proud času odnese věnce, odplové mohyly a rozmetá zbylé ostatky. Tak byli ponoženi v tůň zapomenutí tisícové a milionové před námi, tak stane se jednou i nám.

Snad nám to může býti *lhostejno*?

Mohlo by, kdybychom nebyli *lidé*.

Jest výsadou člověka způsoblost zamyšleti se do budoucna. Jiní tvorové nemají jí; žijí jen okamžiku, jen prchavé přítomnosti. Žádná jasná myšlenka nepředchází jich do budoucna, žádná otázka v budoucnu neznepokojuje jejich nitra. Bezstarostně poletuje a hopkuje ptáček na mohylách mrtvých našich bratří.

Jen člověk není s to, aby byl bezmyšlenkovitě unášen proudem času, na němž jeho život pluje. Jako král času povznáší svou hlavu myslící nad času vlnami. Naděje a tužby do budoucna se odnášející dmou jeho hrud; starost o budoucnost zaměstnává jeho srdce. Na každém hrobě zamyšlena sedí budoucnost jako mramorový cherub, pátravě do dálky hledící a zapisuje do písku mohyly veliký otazník. U všech lidí shledáváme se s tímto rysem. Nad harfoi Davida, královského pěvce, chvějí se vážné úvahy o budoucnu a věčnosti. »Přemýšlel jsem o dnech starých a léta věčná na mysli jsem měl.«

A tak ve všech dobách a na všech stupních vzdělání jeví se člověk, syn času, spolu synem věčnosti.

Ale s otázkou není ještě odpověď dána. Němě pohlíží na nás záhada smrti a hrobů, bděle střežoucích svého tajemství, a my, sami sobě a svým myšlenkám zůstaveni, rovněž ji rozřešiti neumíme. Toužíme nahlédnouti do budoucna a vrážíme do neprůhledné clony. A úzkost zmocňuje se nás a myšlenky o budoucnu stávají se nám trýzní, trýzní tak velikou, že raději jich zapomenouti hledíme. Cestovatelé po odlehlých ostrovech páteho dílu světa vypravují, jak domorodí obyvatelé lekají se pohledu na smrt. Zemřel-li některý z tuzemců, nejbližší příbuzní co nejrychleji a potají zakopávají mrtvolu a obecná pověra zapovídá prozraditi skryté místo hrobu. O Hanibalu, největším a nejsmělejším vojevůdci starověku, jenž na bojištích stokrát vzdorným zrakem smrti patřil v tvář, vypravuje se, že vracaje se z Italie k africkému pobřeží, změnil místo přistání, aby se vyhnul hrobu, ježž byl z lodi na břehu spatřil. Hrůzy bitev nezbavovaly ho odvahy, ale tichá, vtírající se otázka smrti, mučivou nejistotu, jež své stíny na hroby klade, není s to sněsti: před nimi stává se jako dítě plachým a hrdina, jenž nepřehledným vojům nepřátel nikdy nešel s cesty, dává se na útěk před hrobem.

Ale lehkovážní lidé starověku zachovávají se k smrti ještě bojácněji. Nemožouce jí zapomenouti, vzdorují jí smyslnými radostmi, v nichž snaží se přehlúšiti její vážný hlas. »*Nebo řekli u sebe, přemýšlejíce,*« dí kniha moudrosti: »*krátký a teskný jest čas života našeho a není znám, kdo by se byl z věčnosti vrátil. Nebo z něčeho narodili jsme se a potom zas budeme, jako bychom byli nikdy nebyli nebo jako dým jest dýchání v chrápcích našich a zmizí jako vlna, kterouž paprsky slunce rozhánějí; a jméno naše padne časem v zapomenutí a nikdo neuzpomene skutků našich. Pojdtež tedy a požívejme dobrých věcí s drahým vínem naplňme se a ozdobme se růžemi prvé než zvadnou: všude pozůstavme*

znamení rozpustilosti, nebo ten jest podíl náš, ten jest náš los (Moudr. 1, 1—9).

A právě tak jako Pismo svaté, ličí nám toto zaslepené počínání starých i pohanský dějepisec, jenž byl na mnohých svých cestách z vlastní zkušenosti shlédli a poznal život národů. O obyvatelích Egypta vypravuje, že při hostinách podávali si kolem dřevěný obraz lidské kostry a volali při tom »Pij a jez, neboť až zemřeš, budeš tím, co v rukou koluje.« To jmenují těžkým úkolem, pohledem na kostru rozjařovati se k radosti. Ne, to nemohla býti zdravá, opravdová lidská radost — horečná, šílená radost chvilkového zapomenutí, to ano!

Jak jinak utvářel se svět od těch dob, co Kristus, naše světlo, náš život a naše vzkříšení, objevil se a vlídnými paprsky svého zjevení osvětlil přítmi, jež na hrobech spočívalo! Rázem přestaly býti hroby předmětem děsu; jako útulné komůrky spících bratří hledí na nás. Kolem chrámů, míst zbožnosti, kupí se, a čteme-li řecké a latinské nápisy na hrobech prvních křesťanů, shledáváme se s projevy lásky, útěchy a naděje, jež teple ovívají nás jako jarní vánek z jiného lepšího světa. Lodička církve nevyhýbá se jako kdysi starověký rek místům hrobů, naopak, úmyslně přistává při nich s našimi myšlenkami, oživujíc nás útechou a nadějí. Za to vděčíme svému Spasiteli. A proto, abych upevnil tuto blahou nadějí ve vás, chci v příštích nedělích promluvit k vám o základní pravdě křesťanství, o božském poslání Ježíše Krista. O zjevení Božím promluví k vám, jež Ho předcházelo v Starém zákoně a lidském svědomí, o Kristu a jeho svatém, bezhříšném životě promluví k vám, o Kristových výročích o sobě samém, o jeho zákracích a proroctvích. Jest ještě mnoho jiných pravd, jež bych odtud mohl vyvoditi, jak sv. Otec Pius IX. byl naznačil ve svém okružním listě ke křesťanským biskupům. »Kolik podivuhodných důkazů máme po ruce,« píše, »přesvědčujících nás, že božské jest náboženství Kristovo«. Ale kterak bych mohl všechny tyto rysy vkreslit v úzký rámec několika exhort? Vzpomínám lodičky, jež řídí-li se hvězdami, šťastně veplouvá v kýžený přístav stejně jako honosný koráb okeanu. Tak doufám, že i jiné promluvy, třeba jen malé lodičky rovný, cíle dojdou mnou zamýšleného, zlíbí-li se Bohu na výsostech vzpomenouti nás a osvětliti svými paprsky náš rozum a otevřítí naše srdce. Amen.

II.

Jest poměrně jen málo lidí, jichž památka zůstala světu zachována. Mezi těmito nemnohými nezapomenutými, mezi těmito heroy světových dějin, vyniká však jen jediný *nezměrnou* velikostí života a činů. Stopujeme-li běh jeho pozemského života, bylo jeho narození v chudobě, v prostém chlévě, již předem s to, aby ve tmách zapomenutí pochovalo jeho památku, jako byla s to jeho smrt potupná, aby život jeho na pospas dala nedocenění a nevážnosti.

Jeho život nepřekročuje hranic úzké židovské vlasti. Tiché pahorky galilejské, břehy milého jezera Genezaretského, zdi Jerusalema tvoří rámec, jímž ohraničen jest jeho život. A přec jest jeho jméno od věků již v ústech lidí jako žádné jiné jméno člověka. Jest známo v palácích i chatách; přeneslo se přes hory a moře, a tam, kde posud nezní, upřena jest pozornost jeho věrozhvěstů. Ves život svůj neměl ve svých pokojných rukou jediné zbraně válečné a přece říši založil, v níž slunce nezapadá, v níž úcta a poslušnost jsou mu prokazovány jako nikomu druhému na zemi. Ostatky mučedníků po všem světě rozptýlené svědčí o obrovských bitvách trpělivosti, lásky a věrnosti, jež bojovány byly

ve všech úhlech světa pro Krále, nerozdávajícího trpytných odměn časných, naopak, nedopřávajícího svými přísnými příkázáními ani času svým věrným, aby na svých vavřínech na chvíli mohli odpočinouti.

Jest třeba, abych toto jméno pronášel? Nemohu je vysloviti bez pocitu hluboké vážnosti a úcty: *Ježíš Kristus*. Nemohu je vysloviti bez pocitu vážnosti a úcty, poněvadž Kristus je více než svatý, hříchu prostý člověk. Jest člověk a spolu *Bůh*. Ale o jeho božství chci až jindy mluvit. Dnes posoudíme Krista jako člověka, v bezhříšné čisté záti jeho života lidského. A abychom měli o jeho bezhříšné svatosti nejbezpečnější svědectví, všimneme si především úsudků jeho nepřátel a pak teprv jeho citelů.

Bylo to v Jerusalemském chrámě uprostřed nepřátel hlasitě odporujících, když Kristus, jak sv. Jan vypravuje, položil jim otázku: »Kdo z vás může mě viniti z hříchu? Bylo to ve chvíli, kdy Kristus nepřátelům svým byl vytkl hřích a zatvrzelost srdce. A čeho dostává se mu v odpověď k této otázce? Jen hluboké mlčení!

Slavný král starověký, když sám na osudnou stolicí usedal, přidržoval si za řeči žalobcovy rukou pravé ucho. Říkal, že ušetří si ho pro obranu žalovaného. V našem případě není třeba, abychom tohoto příkladu následovali. Všichni byli vyzváni, ale jediný žalobce nevystoupil s obviněním; z mlčení mluvilo jen významné uznání mravní Kristovy velikosti.

Ale to nebyl jediný případ, jehož můžeme se dovolávat. Za dvě leta Kristus stál před svými soudci. Vojíní a služebníci, již byli vysláni do zahrady Getsemanské, přivedli Krista v poutech před Kaifáše a vysokou jeho radu. A sotva že se Kristus objevil před nimi, již zase zavznívá siní otázka, kdo může Ho usvědčiti ze hříchu. Tentokrát vystupují svědci proti němu, ale jejich svědectví odporují si a usvědčují se z nepravdy tak, že sami nepřátelé nejsou s to, aby na jejich podkladě žalobu zbudovali. Výslech uvázl. Tu povstal velekněz a ve formě přísahy otázel se Krista: »Zapřísahám tě při živém Bohu, abys nám řekl, jsi-li Kristus, syn Boha živého?« »Ty jsi řekl, já jsem,« odpovídá Kristus. »Slyšeli jste toto rouhání? K čemu nám ještě svědků? Co smýšlíte o něm?« A odpověděli řkouce: »Hoden jest smrti.«

Konečně byl tedy Kristus usvědčen z — pravdy! Ale zatím se již byli přiblížili dnové, o nichž v daleké minulosti byl prorokoval Jakub na svém loži smrtelném. Žezlo bylo již odňato od kmene Judova, římský orel stínil již svými perutěmi boží město Starého zákona. Praetorium, sídlo římského místodržitele zvedalo ve městě kamenný pomník cizí vlády. Aby Kristus mohl býti popraven, bylo nutno předvésti Ho před Piláta, aby jím rozsudek smrti byl potvrzen. A ejhle, tu vstupuje žalobcům do cesty otázka, kdo z vás může jej usvědčiti ze hříchu? »Co zlého učinil?« táže se Pilát, »nenalézám viny na tomto Spravedlivém.« A dal-li se Pilát k potvrzení rozsudku pohnouti, víte, že nebyla to Kristova vina, jež přiměla ho k tomu, nýbrž bázeň o sebe, když Židé hrozili mu: »Propustíš-li ho, nejsi přítel císařův!« Jest to Pilát sám, jenž rozptyluje všechnu pochybnost o pohnutkách svého rozhodnutí. Nebo umyv si ruce, děl: »Jsem nevinný krví tohoto Spravedlivého.«

Kristus umírá mezi kříži lotrův. A s jednoho z těchto křížů sestupuje spravedlnost a sklání se na čistý život Kristův, když ke konci svému se byl nachýlil. Veliká otázka, kdo z vás může ho viniti z hříchu, jež byla prošla siní chrámo-

vou, soudní síní Kaifášovou a praetoriem Pilátovým, ozývá se zase z úst samého spoluodsouzence smrti blízkého. »My zajisté spravedlivě, co náleží za skutky naše, bereme,« dí lotr na pravici; »ale tento, co zlého učinil? Pane, rozpomeň se na mne, až přijdeš do království svého!«

Slunce zastřelo svou tvář zármutkem se smrti Kristovy, a se sklopenou hlavou odcházejí domů ti, kdo Krista na kříž byli vztýčili!

A tam doma, plíží se k nim postava se zoufalstvím ve tváři, v ruce třicet stříbrných. A již kutálejí se peníze k jejich nohám a z prsou dere se zoufalý hlas Jidášův: »Zhřešil jsem, zradiv krev spravedlivou!«

Na dálku jeví se nám člověk zpravidla lepším, ctnostnějším. Jidáš však stejně jako ostatní apoštolé prožil celá tři léta po Kristově boku. A přece dojem, jež Kristův život v srdci Jidášově zůstává, jest dojem nezkalené spravedlnosti, dojem života, jenž hříchu nepoznal!

A tak leží život Kristův i před vašima očima prostince načrtán jeho evangelisty, psán neuměle sice, ale krví milujícího srdce. Jeho dnové vyplnění jsou kázáním evangelia, podivuhodnými důkazy milosrdenství z utrpení lidí, a když se den k západu sklání, odchází Pán do samoty k modlitbám. Tu padá jako noční rosa modlitba jeho na pracnou jeho setbu, na svaté jeho dílo; tu shlíží pastýřské bdělé oko jeho na ubohou zemi jako hvězdy v noci, jako boží Prozřetelnost, jež nad oblohou bdí a nikdy nedřímá; tu zahrnuje Pán všechny lidi do obsahu svých modliteb a jejich perutěmi přikrývá spící. Nic na zemi nezve svým, ani roklí ani sluj, ba ani hrob. Jako jeden z nechudších rodí se pod širým nebem; dospěv v muže, dochází přístřeší, jež mu lásku a pohostinnost poskytují; umíraje, loučí se se svými na tvrdém loži kříže. Ani ve smrti neklesla trním ověšená jeho hlava na měkkou podušku nebo do sladkého náručí přítelova; lišky mají svoje doupata a ptáci svoje hnízda, ale syn člověka neměl, kam by hlavu sklonil.

Tak nakreslen jest krásný obraz Ježíše Krista, ideál vši mravní krásy, na listech evangelií; obraz, jenž zrcadlití a obrazy se má v našich srdcích, jemuž přiblížití a připodobnití se jest vřelou touhou všech křesťanských duší. Kdyby tento obraz nám byl vzat, vyschl by nám živý pramen požehnání. Mládí zná tolik hrdinů, tolik velikých mužů, tolik ideálů a tolik nadšení; ale jak sesýchá se, přihlédneme-li bliž, často velikost lidská! Obraz Kristův však má v prostých evangeliích velikost, jež, čím bliž k ní přistupujeme, čím bedlivěji ji prohlížíme, tím mohutněji roste v očích našich a tím hlouběji nás sklání k pokorě a modlitbě. Kristus ponížil se až k smrti křížem a proto dal mu Bůh jméno, jež jest nade všechna jména. Amen.

III.

Celým životem, ode dnů, kdy člověk mysliti začíná, do chvíle, kdy životem znaven k dlouhému spánku svou hlavu sklání, provází ho potřeba a sklonnost *věřiti* lidem, důvěrovati jejich slovům, jejich pravdomluvnosti, jejich věrnosti. Člověk jest vnitřní nutností puzen za pravdu přijímati, o čem sám ze sebe přesvědčiti se nemůže. Přijímá to za pravdu, poněvadž mu to sdělují lidé, kteří to po jeho soudu věděti mohou a dost upřímní jsou, aby mu pravdu říci chtěli.

Jest něco velkodušného a úctyhodného v této víře, v této důvěře, jež lidi neviditelnými vlákny opřádá. S nevinnou důvěřivostí, všech pochyb prostou, světuje se dítě svým rodičům. S vírou, jejíž čistota z očí zírá, přijímá dítě slova a

poučení z úst milovaných osob kolem něho jdoucích. S ušlechtilou důvěrou jiných vsťříc vychází svému učiteli, jenž ho do vědění a práce uvádí. A nechť jest vyučování sebe důkladnější a na sám základ jdoucí, nikdy neschází na sděleních a poučeních, jichž pravdivost není dokazována, jež za pravdu přijímáme pro autoritu učitelovu.

V důvěře ve slovo a věrnost druhů lidí uzavírají krásné svazky přátelství. V důvěře svěřují rodiče svůj nejdražší poklad pozemský, své děti, do rukou vychovatelů a učitelů. Když v pradávných časech učitel města Faleria v Itálii věrolomně děti sobě svěřené zavedl do ležení nepřítele město obléhajícího, sám nepřátelský vůdce, tak se rozhorlil nad tímto zneužitím důvěry, že dal učitele na tolik se zapomenuvšího dětmi vymrskati z ležení do obléhacího města.

A nejen na jiné lidi jest člověk svou vírou odkázán. Člověk musí nezbytně věřiti i sám sobě.

Svého *ducha* člověk nevidí; jen z účinků ho poznává. Daří se duchu jako lidskému oku, jež se kolem rozhlíží, ale sebe sama nevidí.

Lidský duch myslí podle *určitých zákonů* a člověku nezbyvá než věřiti ve správnost jejich, jak to i ostatní lidé činí. V téže chvíli, kdy člověk odepřel by věřiti jim, duch lidský pozbyl by vši pravdy a vši jistoty,

Tak jest víra nerozlučným průvodcem každého člověka, pokud pozemskou cestou se ubírá. Bez této víry svět nebyl by než smutnou samotou. Nevím, je-li na světě širém jediný člověk, jenž na lidech a na sobě vírou nelpí. A je-li, pak je jistě svrchovaně nešťasten, pak vidím jej, jak chvílemi v ústraní nad svou opuštěností teskni a pláče.

Nuž, tímto poutem víry chtěl nás i Bůh připoutati k sobě a ke své pravdě Ježíšem Kristem zjevené.

Ježíš Kristus předstupuje před nás jako hlasatel jiného neviditelného světa a svědectví vydává o svém poslání a o vyšší své pravdě. My, kteří důvěru tak hojně rozdáváme, nemáme ji odepřiti ani tomu, v němž Bůh postavil nám na oči vzor nejkrásnějšího, nejdokonalejšího lidského života.

Před týdnem jsme se o tom přesvědčili, jak sami nepřátelé nemohli jinak než vydati mu svědectví života spravedlivého a bezúhonného. *»Kdo z vás může mne viniti z hříchu?«* táže se Kristus a hned k této otázce bezprostředně připouje: *»Pravdu-li vám mluvím, proč mi nevěříte? Kdo z Boha jest, slovo Boží slyší.«*

Tak dostali jsme se k novému předmětu našich úvah: *Ježíš prohlásil o sobě, že jest poslem Božím a hlasatelem Božího zjevení.*

Dvoji clonou Kristus zastíral svou velikost před očima světa: clonou chudoby a clonou ústraní, v němž byl svůj život do třiceti let prožíval. Ale když přišla hodina jeho, Kristus nadzvedl clonu, jež ho dosud byla zastírala. Opouští chatu, v níž byl své dětství, své mládí prožil, a ve hlásaném evangeliu vysílá první paprsky Boží pravdy do soumraku světa.

Boží pravda má zvláštní moc nad lidským srdcem. Tu cítil i lid ve slovech Kristových. *»Učí jako moc maje,«* říkal o něm. Jen jedna věc jej mýlila. Odkud to má, když ničemu se nebyl učil. Vím přece odkud pochází. *»Zdalíž není syn tesařův a matka jeho zda nesluje Maria?«*

Tu Kristus chápe se slova, aby k těmto otázkám odpověděl. Odkazuje ty, kdo o jeho původ se zajímají, přes své přibuzenstvo, přes svou vlast, přes vši

zemi vzhůru k nebesům. Mé učení není mé, ale Toho, kterýž mne poslal. A třeba že sám si svědectví dávám, mé svědectví jest pravé, neboť vím, odkud jsem přišel. Nejsem sám, ale já a kterýž mne poslal, Otec. Vy z tohoto světa jste, já z onoho. Já, co jsem viděl u Otce svého, mluvím.

Stejně nepokrytě prohlašuje se Kristus také oním Mesiášem, v Starém zákoně prorokovaným a toužebně očekávaným. Obklopeného posluchači vyhledává Ho poselství Janovo. »Ty-li jsi ten, jenž přijíti má či jiného čekati máme?« A Kristus místo odpovědi dává mluvit svým skutkům: Jdouce, povězte Janovi, co jste viděli a slyšeli. Slepí vidí, hluchí slyší, kulhaví chodí, mrtví vstávají z hrobů, chudým zvěstuje se evangelium. A blahoslavený jest, kdo se nade mnou nepohorší.«

V Samaří u města Sichému, při studni Jakubově opředené svatými tradicemi předků, Kristus jindy zase prohlašuje svou messiáskou hodnotu před ženou, jež byla k studni přišla vody načerpat. »Vím, že Mesiáš přijde,« dí mu žena, »a ten až přijde, poví nám všechno.« Nebo jako učitele, hlasatele pravdy a milosti, představuje si ho. A bledý obraz jejich představ rázem nabývá skutečné tvárnosti »Já jsem, který s tebou mluvím.«

Arci jsou to jen malé kouty země, studnice Sichémská, Galilea, Palestina, do níž světlo jeho pravdy svítilo. Ale přes to Kristus připisuje si význam neobyčejné důležitosti pro celý svět. »Jsem světlo světa. Kdo mne následuje, nechodí ve tmách, ale bude mít světlo života.« Mluví, jakoby svítilo slunce jeho evangelia již do všech úhlů země, jakoby milionové všech národů již vyznávali Ho.

Tehdy nebylo jich ještě mnoho, již Krista následovali. Ale když oddávaly se mu tyto duše věrné, když zvaly ho nejsvětějšími a nejvyššími jmény, jež mluva lidská zná, jmény posla Božího, Boha, Mesiáše, Kristus nic neshledává v těchto slovech upřílišněného, co by třeba bylo teprv na pravou míru uváděti; nikoli, přijímá tuto poctu, chváli víru, která těmito slovy se byla pronesla, připisuje tuto víru ne tělu a krvi, nýbrž Duchu božím, božím osvětlení. Když mu lid v podivuhodném nadšení královský vjezd do Jerusalema strojí, když Hosanna volal Mesiáši, jenž přichází ve jménu Páně, když mu palmovými ratolestmi mával a roucha v cestu kladl, Kristus nevzpíral se této oslavě. »Budou-li tito mlčet, kamení bude mluvit,« řekl tenkrát. A jak ještě večer před svou smrtí Synem Božím slavně se byl prohlásil, již před týdnem vzpomněli jsme.

Tak mluvil Kristus o sobě; a jeho život jest nám svědkem, že jeho svaté poslání bylo božským, jeho učení že bylo darem nebes. Děti nebes poznáváme po zvláštních znameních: nemají pozemských nedostatků. Tak i učení Kristovo má známky učení nadpřirozeného; jest všeobecně a působí svatě a čistivě na všechna srdce a účinnou útěchu vlévá do všech béd a utrpení pozemských. Po ovoci poznáváme je. Mé učení není mé, ale Toho, který mne poslal. Amen.

IV.

Ve stavu pověry a mravní pokleslosti, nevnímavé k vyšším pravdám, stihl Kristův příchod znehodnocené lidstvo. Za takového stavu věcí nevím, byla-li by pravda Kristova pronikla a vítězství dosáhla, kdyby se byl Kristus na pouhá slova omezil, kdyby byl jen jako učitel působil. Mám na podepření této své domněnky svědkem nejslavnějšího muže pohanského Řecka. Sokrates, jenž tak mistrně uměl v lidu buditi zájem a porozumění pro svoje učení, pronáší se takto:

objeviti pravdu, že jest jeden Bůh, jest těžko; ale vpraviti ji do lidu, jest nemožno. Řeckému lidu totiž, s jeho utkvělou vírou v mnohé bohy. Před touto jedinou pravdou svesňuje Sokrates malomyslně hlavu. Výmluvné zajisté svědectví o malé síle pouhého slova.

Jak snadno mohlo se učení Kristovo státi semenem do trní vrženým, dosouzeným již předem k tomu, aby v něm zaniklo. Mělo-li učení Kristovo od náboženských představ a mravů tehdejších tolik se odchylující, ujíti soudu odmítnutí, bylo nutno ještě jiné, vyšší síly uvést do jeho služeb, síly, jež by Kristu dosvědčily, že jest nejen moudrým učitelem, ale i hlasatelem *Božího* zjevení.

Těmito silami byly Kristovy *zázraky* a Kristova *proroctví*.

Kristus byl si toho sám nejlépe vědom. Dít zajisté k těm, kdo pochybovali o jeho poslání: »Nečiním-li skutků Otce svého, nevěřte mi, pak-li činím, skutkům věřte, abyste poznali, že Otec ve mně jest a já v Otci.«

Všimněme si proto Kristových divů a v příští exhortě Kristových *proroctví*.

Co jest div? V širším slova smyslu rozumíme divem každý jev, jenž náš podiv vzbuzuje. Tak dítěti jest divem jeho obraz v zrcadle, prostým divákům obratný kousek kejklřův, nám všem bez výjimky mnoho jevů přírodních, záhada života, růstu, jevy hypnosy, magnetismu, vzkříšení z mrtvých. Ale vycitujeme zajisté hned, že jest veliký rozdíl mezi produkcí obratné ruky a mezi vzkříšením z mrtvých. Vzkříšení z mrtvých jest divem ve vlastním slova smyslu a jen v tomto smyslu jest div předmětem naší úvahy. Jest to jev mimořádný, smyslům přístupný, jenž jest nad síly přírody a jediné ve všemohoucím Bohu svůj původ a své vysvětlení má, jako ku př. vznik světa, vznik prvního člověka, člověčenství Boha, vzkříšení člověka mrtvého.

Svět existuje, o tom není pochybnosti. Tolikéž jest jisto, že musí míti dostatečnou příčinu svého vzniku. Přemýšlením docházíme k závěru, že tato dostatečná příčina nemůže býti ve světě samém, protože svět, to jest souhrn věcí pomíjejících, časných, není věčný, to jest, jednou nebyl. Z ničeho nemohlo jej nic utvořiti, nýbrž někdo, kdo jest od věčnosti a dost mocný, Bůh. Věčný a všemohoucí Bůh jest takovou dostatečnou příčinou. Stvoření světa jest tedy divem.

Z toho již vysvítá, že víra v zázraky úzce jest spjata s vírou v osobního Boha. Bůh, jenž svobodně svět a zákony jeho stvořil, jest Pánem jeho a může tudíž kdykoli, nad i proti řádu svobodně stanovenému jevy mimořádné vyvolá vati a uskutečňovati, uzavírají theisté, t. j., lidé v osobního Boha věřící.

Věřícími v osobního Boha nejsou však jen křesťané; proto se s vírou v zázraky setkáváme i v jiných náboženstvích, a od pradávna. U Židů jako u pohanů.

Ale lze-li divy bezpečně rozpoznati? Vždyť přece daleko ještě neznáme všech sil přírodních. To jest pravda. Ale jsou jevy, kde součinnost neznámých sil jest nade vši pochybnost vyloučena. Kdo v osobního Boha nevěří ku příkladu, vždy bude se brániti, víře, že by mrtvé tělo, již se rozkládající, mohlo znova vráceno býti životu.

Ale proč by chtěl Bůh uprostřed samých divů pravé divy tvořiti? Již o tom řeč byla. Zázrak má totiž velikou sílu průkaznou. Nejprve působí děsivě, ohromivě. Kdežto myšlenka, že jsem všude v rukou Božích, že mi Bůh všude blízek jest, mne konejší a uklidňuje, jakmile se ocitám tváří v tvář moci, před níž samy zákony přírodní se chvějí a ustupují, můj rozum a vůle cítí se přímo shroucený před touto mimořádně se projevivší mocí Nejvyššího. »Pane, odstup ode mne,

neboť jsem člověk hříšný,« volá udešen svatý Petr, když Pánu přírody obyvatelé jezerních vod poslušnost osvědčují. Apoštolé, vidouce Krista po moři krácejícího, ulekli se a strachem křičeli. Když však úžas úvaze ustoupil, dostavuje se pevné přesvědčení: kdo tento zázrak mohl způsobiti, jest buďto Bohem nebo poslem Božím; nezbývá mi než mu věřiti, neboť jest *pověřen*.

Nuž, hleďte moji milí: Život Kristův jest nepřetržitým řetězem zázraků. Kolik zázraků bylo nikoliv jím, ale na něm způsobeno! Ještě nebyl vstoupil do světa, a již zázrakové připravují ho.

Všechno podivuhodné zjevování Boží, jež stalo se patriarchům a po nich národu židovskému skrze Mojžíše a proroky, čím bylo, ne-li přípravou na Něho, přípravou na plnost časů? Bohem osviceni, oznamují proroci čas a rok jeho příchodu, jmenují staletí napřed místo jeho narození; a když přišla jeho hodina, andělé přicházejí zvěstovat boží poselství a kůrové zpívají nad jeho kolébkou:

Sláva Bohu na výsostech a pokoj lidem dobré vůle. Okamžik veřejného vystoupení Kristova posvěcuje Bůh novým divem: »Tento, jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo,« zní hlas s oblak nad vodami Jordánu a Duch svatý ve viditelné podobě vznáší se nad Kristovou hlavou. Na hoře Tábora ještě jednou dostává se proměněnému Kristu tohoto svědectví Božího, a když krvavá jeho oběť na hoře Golgaty dospívá k svému konci, slunce zastírá svou tvář, země se řese, skály pukají, opona starozákonného chrámu se trhá a hrobové se otvírají.

Všecko to, moji milí, takřka prstem ukazuje na Krista jako na Mesiáše Bohem poslaného, na Syna Božího, a dává již nám tušiti důkaz, již Kristus sám *svými* zázraky chtěl podati světu, aby jej o své jednotě s Otcem přesvědčil.

Není arci možno v krátké exhortě provésti vás všemi zázraky Kristovými. Mohu se jen některých letem dotknouti. Vidíme především, kterak ho příroda a její síly poslouchají. Ryby vevolává Kristus v síť Petrovu. Poroučí vichřici na moři. »Kdo jest ten, že i větrové a moře ho poslouchají?« Sytí pět tisíc mužů pěti chleby a dvěma rybičkama. »Tento zajisté jest prorok, jenž na svět přijíti má,« hlučí hned na to nasycený zástup. Uzdravuje 38 let nemocného, uzdravuje slepce od narození, malomocnému dí: »Chci, buď čist!« a padá s něho malomocenství. »Co jest snazší, říci, odpouštěj se tobě hříchové tvoji či vstaň, vezmi lože své a choď?« dí farizeům pohoršeným jeho slovy: »Doufej synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji.« »Nuže, abyste viděli, že moc mám hříchy odpouštěti,« dí k člověku mrtvici raněnému »Vstaň, vezmi lože své a choď!«

Kristus stojí ve bráně městečka Naim, když smutný průvod mimo jde; mrtvý mládenec, nesený na nosítkách a za ním matka vdova a zarmoucení s ní účastníci. Prostá slova Kristova: »Mládenče, pravím tobě, vstaň!« vzpřimují a oživují mrtvého hochu jako později obdobná slova dceru Jairovu a Lazara v Bethanii. Moji milí, kdybyste byli bývali přítomni této události, zda byste nebyli volali stejně jako shromážděný lid: »Bůh navštívil lid svůj, přišel k nám v Ježíši Nazaretském?«

Vždyť svědectví to nemohou mu konec konců odepřiti ani jeho nepřátelé! »Co počneme, nebo mnohé divy činí?« radí se o něm vysoká rada. »Jiným pomáhal, pomoz si sám!« volají na něho ještě pod křížem. »V pravdě tento byl Syn Boží!«, dí o něm setník pod tíhou zázraků smrt jeho provázejících.

Divme se pak, jest-li Kristovi apoštolé s tímto svědectvím na rtech a za toto svědectví rádi umírají! Věděli, čeho byli svědky. »Nemůžeme nemluvití toho

co jsme viděli a slyšeli,« odpírají Petr a Jan rozkazu vysoké rady, Krista nehlásati. »Co jsme viděli a slyšeli, zvěstujeme vám, abyste i vy obecnství měli s Otcem i Synem jeho, Ježíšem Kristem,« píše sv. Jan, a sv. Petr: »Nebo ne bájek následující, známu jsme vám učinili Pána našeho Ježíše Krista moc a přítomnost, ale učinění jsouce spatřovateli velikosti jeho.«

Tak slyšíme všude ohlasy toho, co nám všem z duše tryská, když do Kristova života se zahlubáváme: »Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.« Amen.

V.

»Nesmrtelnému králi věků, neviditelnému, jedinému Bohu budiž čest a sláva na věky,« dí sv. Pavel ve svém prvním listě k Timoteovi (1, 17). Nesmrtelný, král věků, ano, tím jest jediný Bůh. Ve věčném, vznešeném klidu vznáší se nad vlnami změn a pomíjivosti. Proud času, jenž všechny tvory unáší, omývá stupně jeho trůnu, ale k němu samému nedosahuje nikdy. Není jediné chvíle, jež by dovedla se skryti před ním. Přítomnost jako minulost a budoucnost leží prostřena před jeho zrakem.

Činí sice člověk také pokusy shrnouti tento trojí čas ve svém duchu. Minulost snaží se zachytiti ve svých vzpomínkách, přítomnost poznati a budoucnost aspoň dohady si určití. Ale čím úsilovnější jest tato jeho snaha, tím patrněji na jevo vychází jeho bezmocnost. Právě lidé, kteří mnoho se vzdělávali a mnoho vědí, poznávají pořád zřetelněji, že nic nevědí. Novým věcem učíme se na útraty starších. Naše poznání minulosti jest plno mezer, naše poznání přítomnosti kusé, naše poznání budoucnosti nepatrné nebo žádné. Pokusy zvěděti budoucnost z rysů ruky, z letu ptactva, z hájů šumění, ze snů, hvězd, jsou právě tolikerymi svědectvími, jak bezvýsledny a marny jsou všechny tyto snahy lidské. Položme člověku jen nejprostší a nejzákladnější otázky: odkud přišel, co jest, kam jde, a odpoví vám pokrčením ramenou: nevím.

Ale Bůh nechtěl, aby tyto otázky, pro život a jeho úpravu tak důležité, zůstaly nezodpověděny. Proto do tmy našeho poznání zasvítíl svým zjevením, jež jako paprsky ozařuje buď naši minulost, buď naši přítomnost, buď naši budoucnost. Pokud tato sdělení Boží k budoucnosti se vztahují, nazývají se *proroctvími*. Jim vedle poučení vytčen jest ještě jiný úkol zázrakům podobný: pověřiti pravdu a božský původ tohoto zjevení. Co pak jimi tedy rozumíme? O nich, o *proroctvích*, chceme se v dnešní exhortě poučiti.

O jednom z nejbohatších králů starověku vypravuje se, že pozvav jednou k sobě nejslavnějšího mudrce řeckého Solona a ukázav mu všechny poklady svoje, otázel se ho: zda mne šťastným zveš? Ale mudrlec nedal se oslniti leskem, chvíle. Zamysliv a zahledv se do neznámé budoucnosti, odpověděl králi: Nemo ante mortem beatus. »Nikdo, dokud nedožil, nemůže býti šťastným zván.«

Solon pověděl pravdu o budoucnu.

Šlo tu o proroctví? Odkud pak čerpal Solon znalost této pravdy? Ze zkušenosti znal vrtkavost lidského štěstí. Tam, kde jde o věci, jež dle určitých zákonů přírodních vždy týmiž způsoby se utvářejí, může člověk leccos s určitostí do budoucna předpověděti. Zahlubá-li se do hvězd ku příkladu a pozná zákony jejich oběhu a drah, může člověk na minutu předpověděti, kdy hvězda zmizí a kdy se zase objeví. Na tisíciletí napřed může činiti předpovědi ty.

Ale postavte téhož muže, jenž v síť svých výpočtů všechen hvězdný svět schytává, před prostou kolébkou, v níž dítě dřímá a zeptejte se ho po osudech, jež se v budoucnu nad kolébkou vznášejí, zeptejte se ho, zda dítě, až doroste, cestami ctnosti půjde či hříchu, zda život jeho lidem ke kletbě bude či k poze-hnání a všechna moudrost jeho bude v koncích. Proč? Protože o bytost jde svo-bodnou, od jejíž kolébky tisícové cest se rozcházejí a teprv u hrobu v jedinou zase splývají. Kolem kolébky sudičky prý obcházejí a budoucnost snují: ale su-dičky ty svého tajemství bděle střehou.

A což teprv, kde jde o budoucnost, jež nikoli na vůli jednotlivcově, nýbrž na neznámé vůli millionů závislá jest, kde je člověk, jenž by ji dovedl poznati a obohatiti? »Myšlení lidí smrtelných jsou bázlivá a nejistí jsou důmyslové naši,« dí kniha Moudrosti. Svoje snahy, svoje práce hází člověk do urny budoucnosti a osudové z ní vycházejí nejčastěji docela jiní než jak je člověk očekával. A o ty jde ve prorocích. Ne o věci zákonem předurčené, ale o svobodné činy, jež při-rozeným způsobem, dohady konjekturami, kombinacemi předvídaný býti nemohou a jichž známost tudíž jen vševědoudností Boží může býti vysvětlena.

Kde tkví však potvrzení správnosti prorocí? V jejich splnění. V tom smyslu sv. Petr svědectví vydává prorokům starozákonným: »A všichni proroci od Samuela a potom kteřížkoli mluvili, zvěstovali o těchto dnech, t. j. o tom, co se v těchto dnech s Kristem bylo událo.« Tak na Krista již záře dřívějších dob padá, ze splněných prorocí mesianských, jež znáte.

Ale Kristus *sám* prorocí o dnech budoucích pronášel.

Jest to především jeho život vlastní a život jeho učeníků, jež Kristus před-mětem svých předpovědí činí. Když slunce slávy Kristovy na poledni stálo, když lid v jásavém Hosiana ratolesti a roucha mu v cestu kladl, pronáší Kristus pa-mátná slova, jež ve chvíli, kdy byla pronášena, všechno spíše připouštěla než jejich splnění. Na odpor všem lidským dohadům praví Kristus: »Aj vstupujeme do Jerusalema, a dokoná se všechno, co psáno jest skrze proroky o Synu člo-věka. Nebo vydán bude pohanům, bude posmíván, bičován a uplván; a když jej ubíjejí, zabíjí jej.« Podrobný průběh blízkého odsouzení, utrpení a smrti děje se již v prorocké mysli Kristově.

Tu však, kde prorocí Kristovo sestupuje do hloubek ponížení, bolesti a hanby, rázem zvedá se a vzlétá do nejjasnějších výšin oslavy: »Třetího dne však vstane z mrtvých.«

Fariseové věděli o prorocí tom, již dříve několikrát proneseném, a činí seč jsou, aby ukázali lichost jeho a zvláště, aby zmařili možnost pouhého zdání, ja-koby byl Kristus z mrtvých vstal. Těžkým kamenem zavalují hrob, pečeti opa-třují jej a stráž stavi k němu. Marně však. Nebe a země pominou, ale slova má nepominou,« řekl Kristus Pán.

Také k učeníkům vztahují se Kristova prorocí. »Kam já jdu, nemůžeš ty nyní za mnou jíti,« řekl Pán Ježíš k Petrovi při poslední večeři. »Proč nemohu nyní za tebou jíti?« táže se sv. Petr. »I život svůj položím za tebe. Byť pak všichni se pohoršili nad tebou, jáť se nikdy nepohorším!« I dí mu Ježíš: »Ty chceš se mnou na smrt jíti? Amen, pravím tobě, ještě této noci, prvé než kohout dvakrát zazpívá, třikrát mne zapřeš.« A ejhle, Petr, tolik si důvěřovavší, leká se prosté ženy klíčnice a Kristovo prorocí splňuje až do samé podrobnosti ku-ropění.

A sotva minulo několik dní, již nové proroctví o Petrovi slyšíme z úst Spasitelových: »V mladosti své opasoval jsi se a chodíval jsi, kam jsi chtěl. Ale když sestárneš, vztáhneš ruce své ke spoutání, a jiný tě opáše a povede, kam ty nechceš.« Prorocké oko Kristovo hledí na konce pozemského putování Petrova a zří ho již na kříži rozpiatého na Vatikánském pahorku.

Kristus stojí na hoře Olivetské. Pod nohama jeho prostírá se město královské se svými ulicemi, věžemi, svým trojnásobným opevněním. A jako kdysi Jeremiaš zaplakal nad jeho troskami, tak lká Kristus nad jeho zkázou teprv v budoucnosti dokonanou. »Zajisté pravím vám, nebude tu zůstaven kámen na kameni, kterýž by nebyl zbořen. Protož, když uříte ohavnost zpuštění, kteráž jest předpověděna od Daniele proroka, tehdaž ti, kteří jsou v Judsku, nechť utekou na hory; a kdo na střeše jest, nesestupuj dolů, aby vzal něco z domu svého; a kdo na poli, nevracej se, aby vzal sukni svou.«

Josephus Flavius zůstavil nám podrobný popis hrůzného splnění těchto prorockých slov Kristových, jichž detail mistrným štětcem zachytil Kaulbach na svém obraze v mnichovské Pinakothéce umístěném. Pod ochranou anděla prchají křesťané, výstrahy Kristovy pamětliví, do města Pelly žalmy pějice — kdežto na doutnajících troskách v zoufalství k zemi klesá poslední velekněz.

I pokus Juliana Apostaty z nepravdy usvědčiti proroctví Kristovo o trvalém zpuštění chrámu Jerusalemského rozkotává se o vyšší moc Boží.

Kristus předvídal slabost Petrovu a jeho zapření. Ale v prorockém duchu svém vidí i jeho pozdější zmužilost, stejně jako i ostatních apoštolů odvahu, až nebudou již úzkostliví o svůj život, nýbrž o zájem a vítězství řeči Kristovy. »Aj posílám k vám učitele, a z těch zabijete a ukřižujete a některé z nich budete ve školách bičovati a budete je honiti z města do města, aby přišla na vás veliká krev spravedlivá, která jest vylita na zemi, od krve Abela spravedlivého až do krve Zachariáše, synem Barachiášova, kterého jste zabili mezi chrámem a oltářem « »A budete v nenávisti všechněm pro jméno mé.«

A vskutku! »Nemůžeme poslouchati lidí víc než Boha,« odpovídají apoštolé, když nadešla předpověděná tato chvíle, »nemůžeme nehlásati, co jsme viděli a slyšeli,« dí, když vysoká rada zakazuje jim hlásati Krista, a radují se zbičování byvše, že hodni shledání jsou pro Krista trpěti.

Den za dnem vidíme i jiné slavné proroctví Kristovo se plniti, o království jeho na skále založeném, jež pronásledováním a utrpením rostlo jak zrno hořčičné, kteréž nejmenší jest mezi semeny, ale když vzroste, bývá strom, takže ptáci nebeští přilétají a bydlí na ratolestech jeho.

Tak, je-li splněné proroctví pověřením prorokovým — a Kristus neříkal: toto praví Hospodin, nýbrž Já pravím vám — pak nezbude i nám na konci této poslední exhorty nejen dáti Kristu, co jest Kristovo a vševědoucím Synem Božím slaviti ho, ale i pamětlivým všeho jeho skutků a všeho jeho života doznati, že kam myšlenka dolétá, kam země sahá a slunce svítí, není jména, v němž by spása a blaho lidí pevněji mohly zakotviti nad jméno Ježíš Kristus. Amen. *)

*) Použito: Fasten-Vorträge, dra M. Eberharda, biskupa Trevírského. Freiburg 1904.

Neděle III. postní.

Tři pátky v postě.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze, u sv. Štěpána.

1. Příští *pátek* připadá církevní památka *pěti ran Krista Pána*. Dříve ale, milé děti, vám povím několik slov o velikém světcí, totiž o sv. Františku Serafinském. Představte si jej v duchu, jak se obyčejně vyobrazuje. Černé oči, pleť žlutá, vlasy, a vousy tmavé, tělo slabé a postava malá, oděná dlouhým rouchem z hrubého sukna. Nohy mívál bosé, kolem beder nosil bílý, uzlovatý provaz, ale v srdci, v tom neviditelném srdci nosil touhu: státi se Jež. Kristu podobným v jeho sv. utrpení.

Splnila se tato touha? Dějepis vypravuje, že ano. Když totiž sv. František kdysi opět rozjímal o umučení Páně, tu pojednou ve vytržení mysli spatřil přilétati k sobě anděla, který měl šest perutí, ruce však a nohy přibité na kříž. Sv. František, který v andělovi tušil vlastně samotného Spasitele, užasl a velice byl dojat bolestným jeho vzezřením. Když pak zjevení minulo, pocítil pojednou bodavou bolest ve svých rukou, nohou i v boku a spatřil na svém těle *patero ran*, mezi nimiž zvláště *rána* v boku silně krvácela. Sv. František tyto *rány* podržel až do smrti a mívál v nich palčivé bolesti. Protože se jimi však nechtěl veřejně chlubit, mívál ruce ovinuty a nosil zvláštní obuv, kterou mu zhotovila sv. Klára. Ejhle kterak Pán Ježíš učinil svého věrného služebníka sobě podobným ve svých *pěti ranách*!

P. Ježíš sice trpěl neslýchaně více než sv. František, neboť po ukrutném zbičování nezůstalo na celém těle místa zdravého; avšak největší *rány* Jemu způsobeny byly na rukách, nohách a v boku. Jizvy po těchto ranách podržel Spasitel i po svém z mrtvýchvstání. Co myslíte, děti, proč asi? Aby lidem připomínal hříchy, kterých se obyčejně dopouštějí rukama a nohama a které vycházejí v podobě zlých myšlení a žádostí ze zkažených srdcí lidských.

Až se tedy, milé děti, podíváte příští *pátek* na kříž, myslíte si, že k vám volá Spasitel váš takto: »Já jsem, drahé děti, *ruce* své rozpjal na kříži jen proto, abych vás vykoupil. Já jsem na nich podířel své *rány*, abych vám ukázal, jak po vás všech toužím a jak vás miluji. Ó popaťte na mé ruce a pohleďte dále na mé *nohy*, *ranami* hřebů zbodané! Z lásky k vám jsem jimi krácel po kamenité cestě na Kalvárii. A svůj *bok* ponechávám stále otevřený, abyste vy ve dne v noci, v bolesti i v radosti měli volný přístup do srdce mého, které pro vás bije. A za to všechno nežádám od vás nic jiného, než abyste vy mně také milovali

Ó milé děti, tak volá Kristus s kříže k vám! Bude volati a prositi snad nadarmo?

2. Ach, poslyšte nyní ještě známý děj z bible! Když Hospodin vyvésti chtěl z nehostinného Egypta Israelity a zatvrzelý Farao jich propustit se vzpěchoval, tu Hospodin jej stíhal mnohými ranami, z nichž poslední byla nejstrašnější. Záležela v tom, že anděl usmrtil v Egyptě jedné noci všechno prvorozené. Aby však nevzkročil se smrtícím mečem také snad do příbytků Israelských, cože učinili tito na rozkaz Mojžíšův? Každý hospodář zabil jednoročního beránka a *krví* znatelně pomazal zvenčí dveře svého domu. Kolik nevinných beránků tehdyž prolilo *krví* za národ vyvolený!

Avšak i Beránek náš velikonoční Ježíš Kristus proléval *krv* svou nejsvětější. Jen si vzpomeňte, jak po jeho *krvi* toužil již král Herodes! Jak po jeho *krvi* žíznilí židé v Nazaretě, když Jej vyvrhli ven ze školy a vedli na jednu horu, aby Jej dolů svrhli. Jindy zase sbírali kamení, aby Jej kamenovali. Vzpomeňte si dále, kterak na Zelený čtvrtek v zahradě tekla Jeho předrahá *krv* v potu krůpějích do zelené trávy! Kterak v Jerusalemských ulicích na křížové cestě skrápěla dlažbu vypráhlou a konečně na Kalvárii stékala proudem s kříže dolů!

Ach, milé děti, nyní už neteče, už neprolévá se tato sv. *krv*? Dříve než vám na tuto otázku odpovím, řeknu vám něco jiného.

V hlavním chrámu města Neapole odpočívá tělo sv. Januaria, biskupa a mučenníka, jehož *krv* se chová ve 2 lahvičkách. Dvakrát za rok koná se tam obzvláštní slavnost, ke které se veliké množství lidí shromažďuje, aby viděli zázrak, jenž se opakuje už 1600 let. Jakmile se totiž lahvička s *krvi* světovou přiloží k lebce, tu ihned začne *krv* vřít a se pohybovat, jakoby živá byla. Není-liž to veliký zázrak?

Ale ještě větší zázrak koná se před našimi zraky denně. Neboť při každé oběti mše sv. oživuje *krv* samého Ježíše Krista pod způsoby vína. Aby se úcta této předrahé *krve* Kristovy v lidu křesťanském rozhojnila, ustanovila církev *pátek po 4. neděli postní* jakožto památku *předrahé krve* Kristovy

3. A komu je zasvěcen *šestý pátek* v postě? To už snad, milé dítky, víte, že se v něm koná památka *sedmibolestné P. Marie*, královny mučedníků.

Proč se nazývá P. Maria *sedmibolestnou*? Protože podle proroctví Simeonova *sedmero* velikých bolů vytrpěti musila. Proč se nazývá královnou mučedníků? Protože tyto její bolesti převyšují bolesti všech mučedníků a mučednic. P. Maria sice netrpěla žádných bolestí tělesných, ale za to její bolesti duševní byly přenesmírné. Vždyť je už Jeremiáš prorok několik set let napřed smutnými slovy předpovídal a takto pěl: »Komu přirovnám tebe aneb komu připodobním tebe, dcero Jerusalemská? Komu rovnou učiním tebe, Panno? Neboť veliká jest jako moře bolest tvá! Kdo tě zhojí?«

Chcete-li si aspoň trochu představit její utrpení, vizte ji stojící pod křížem a uvažujte! Velice byl zarmoucen Adam, když vypuzen byl z ráje a v potu tváře pracovat musil — ale více *trpěla Maria*, když stála pod křížem. Velice byl zarmoucen Abraham, když měl syna svého Izáka obětovat — ale jeho zármutek se ani zdaleka nedá přirovnat k *bolestem P. Marie*. Velice byl zarmoucen velekněz Heli, když uslyšel, že archa úmluvy ztracena a synové jeho v boji že zahynuli. Jeho bol v té chvíli byl tak veliký, že spadl se stolice, zlámal vaz a zemřel. Ale *utrpení Rodičky Boží* bylo daleko větší, protože viděla Syna umírat na kříži, nemohla mu pomoci a nebylo nikoho, kdo by ji potěšil.

Pro tyto její bolesti ji nazýváme Rodičkou *sedmibolestnou* a v zármutcích svých se k ní utíkáme.

Sv. Alfons Signori vypravuje příběh tento: Jistá dívka byla horlivou ctitelkou Panenky Marie a zvláště ráda se modlivala v kostele před obrazem *sedmibolestné*. Jednou se však dopustila těžkého hříchu. Ve stavu tom přišla opět do chrámu a jako obyčejně poklekla před oltář *sedmibolestné* Rodičky. Ale svědomí

ji nedalo pokoje, takže si ani netroufala pohlédnouti Matce Boží ve tvář, a dívala se pouze na meče do srdce jí vražené a začala je počítati. Ale kterak se podivila, když jich místo 7 napočítala 8. Rychle začala počítat opět a opět a napočítala vždy zase osm. I rozjímala o tomto podivném zjevu a při tom napadla ji tato myšlenka: »Ten osmý meč jest jistě můj hřích! Hned odprošovala Matku Boží a při nejbližší sv. zpovědi se ze svého hříchu zkroušeně a upřímně vyznala. Když pak se opět jednoho dne navrátila k milovanému obrazu, napočítala tam mečů pouze 7. Ten osmý zmizel ze srdce P. Marie.

Ach, moje děti, až se budete i vy připravovati ke sv. zpovědi a budete zpytovat svědomí, zadívejte se vroucně na umírajícího Spasitele anebo na sedmibolestnou Jeho Rodičku! Pak jistě vzbudíte dokonalou lítost nad hříchy a uděláte tím radost Pánu Ježíši a jeho přesvaté Matičce. Amen.

Z praxe a různé.

— **Spolek katechetů v král. českém konal 3. února I. členskou schůzi.** Přišlo dvacet členů, mezi nimi starší a vzdálenější. Kéž by i mnozí jiní přicházeli při tak důležitém jednání. Předseda oznamuje svoje potvrzení nejd. k. a. Ordinariátem. Za členy přistoupili katecheté: Václav Žalud v Mýtě, Stanislav Gabriel v Rozdřlově, Václav Chalupský ve Volyni, Petr Homolka ve Vlašimi. Vystoupili: Emerich Viturka v Klatovech, Jan Stiebor, c. k. gymn. profesor ve Slaném, stav se členem spolku katechetů středoškolských. Spolek má nyní členů 309 činných a přispívajících, 2 čestné, 12 zakládajících. *Dne 31. prosince byl pohřben kol. Fr. Šeda ze Světlé n. S. Přítomní uctívají povstáním jeho památku. Kollegové odslouží za něho po jedné mši svaté.* Dle návrhu Fr. Dvořáka z Kardašové Řečice otištěn společný pastýřský list ve sv. Vojtěchu. Zatímni přídavky spojeny jsou s 15% zemskou přirážkou, Delší debattu si vyžádalo rozhodnutí říšského soudu ve příčině náboženských cvičení školní mládeže, jež bylo vyvoláno otci školních dětí, usilujícími o bezkonfesi svých dětí. Týká se vlastně otce dítěte. Školou povinné dítě je vázáno discipl. řádem jako na střední škole k náb. cvičením, k životu podle víry. Bez něho by byla věrouka ilusorní. Dítě uvědomělých katolických rodičů slyší i doma, že nestačí víru toliko znáti a v srdci chovat, že nutno ji též v životě slovem i skutkem vyznávati. Zná výroky božského Spasitele

o suchých ratolestech na stromu Církve, o vyznání před lidmi, rozum jeho přesvědčuje a ono rádo plní své náboženské povinnosti. Tu ovšem není potíží. O této věci bude častěji jednáno. Poněvadž svatopostní doba je blízká, navrhuje prof. X. Dvořák vyžádati si rozhodnutí a poučení nejd. kn. arc. Ordinariátu. Zredigovaná před časem osnova bude opět vytištěna a potom v několika schůzích definitivně uspořádána k předložení diecesní anketě. P. T. katecheté nečlenové, zvláště mladší, žádají se, aby se přihlašovali do své stavovské organizace, jejíž rady a pomoci jim bude mnohdy třeba. Za »Vychovatele« s »Kat. Věstníkem«, přílohou i členským příspěvkem neplatí více než mimo Spolek, tedy 7 K. Dopisy na Spolek zasílané jistě a rychle dojdou na adresy: Ant. Benda, předseda, Praha-VII., Skalecká 11, nebo Mik. Koukl, jednatel, Praha-VII., Skalecká 5.

Pro „Červený Kříž“ zaslali od 24. XII. 1914 do 22. II. 1915: **K 20:** Krátký Jan, katecheta v Plzni; František Simon, katecheta v Nuslích. — **K 15:** Nádvořík Julius, katech. v Kralupech n. Vlt. — **K 10:** Kutina Václav, katech. v Bubenči; Šmakal Alois, katech. v Benešově. — **K 3 32:** Špale Antonín, katech. v Slaném. — **K 1 66:** Oliva Arnošt, katech. ve Slaném; Petr Jan, katech. v Chýnově u Tábora. Dosud složeno pro Červený Kříž v pokladně spolku katechetů v Král. Českém **2492.57 K.**

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXX. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Co posvěcuje katechesi. — Promluva na I. a dvě promluvy na III. neděli po velikonočních.

— Nejnovější německá paedagogika »o Komenském«. — Z praxe a různé.

Co posvěcuje katechesi.

Otázka zajisté důležitá a přece i katechetika drahý čas ji pomijela, jak praví Dr. Gatterer odvolávaje se na Jungmanna II. str. 239, který želí, že katechetika toliko za *vyučovací* předmět bývá pokládána.

Především tedy třeba říci, co se myslí tím *posvěcením*. Pojem ten osvětlí následující reflexe. Zajisté všichni kolikrát pocítili jsme, co je to posvátná nálada. Není to stav rozumu, nýbrž stav duše. Ovšem, má-li posvátná nálada osvědčovati se skutky — a takovou má býti, nikoli jen pomíjející citovostí — musí vycházeti z předchozího živého, hlubokého přesvědčení; nálada posvátná však je vždy věcí srdce. A přece nikoli každé vroucí hnutí citu, byť dobré a šlechetné neslove ještě posvátným. Jak mocně byla vzrušena naše duše hroznou tragédií 28. června m. roku. A přece nebyla to nálada posvátná! Posvátnost předpokládá city *náboženské*. Osoby sloužící náboženství nazýváme posvátnými posvěcenými; svátost, kterou byli uschopněni pro službu náboženskou jmenuje se svátost svěcení; zakladatele pravého *náboženství* jmenujeme Kristus t. pomazaný, posvěcený; Ducha svatého, jenž je srdcem křesťanské *společnosti* náboženské, jmenujeme duchovním posvěcením (*spiritalis unctio*). Máme-li kdy mluvit o posvátné náladě, musí to býti náboženské city, nadpřirozené, milostí Ducha sv. vzbuzené, afekty oživené v srdci.

Katechesi tedy dostává se posvěcení tehdy, jde-li hluboko k srdci a vzbuzuje-li trvale působící náboženské city.

Prostředky posvěcení katechese lze uvést tyto:

1. Protože náboženské city mají býti probouzeny, jest třeba, aby katechese měla v celém svém zevnějšku *náboženský ráz*, nábožný charakter. Katechese má býti pravou *bohoslužbou*. Ona je jako kázání v pravdě liturgickou funkcí. (Srv encykl. »Acerba nimis« z 15. dubna 1905.)

Kdyby katechese se konala v kostele, jako kázání, tu již samo okolí (prostory naplněné posvátnými předměty, tajuplné ticho, liturgický oděv kněze a j.) vzbudilo by neb aspoň usnadnilo by posvátnou náboženskou náladu. Na ty přednosti ovšem je chuda katechese ve škole proti katechesi v kostele. Proto navrhuji věhlasní katecheté (na př. děk. Minichthaler, děk. Griesser), aby aspoň

katechese »o mši sv.« nekonala se ve škole, nýbrž v kostele neb aspoň v kapli. Katecheta má tudíž hleděti, aby ten nedostatek nahradil svým posvátným vystoupením (chování, oděv, střežení se všeho, co by rušilo posvátnost jako křičeti, spílati, vtipkovati a j.), zvláště zbožným nádechem nábožnosti, který má vanouti katechesi od počátku do konce. A proto jak solnohradská instrukce z r. 1740 praví nejen »zamýšlenou látku dříve soukromě Pánu Bohu ve své modlitbě, doporučeti,« ale i na počátku katechese pokud možno, nějakou duchovní versi dáti zazpívati a pak jasným, volným hlasem začíti: Ve jménu Otce atd. Otčenáš, Zdravas, věřím v Boha a j. formule modlitební. V oné instrukci (Rituálu salcburského z r. 1740 se praví, aby děti poklekly, což pro náboženské posvěcení je sice velmi žádoucí, ale sotva to u nás lze uskutečniti.

Vkládati také vhodné modlitby průběhem katechese jest potěšitelný zjev, který začíná se ujímati v katechesích, jako tomu je u Grubra, Paschera, Pichlera a j. »Na *konec* pokleknou (ve škole ovšem stěží), sepnou ruce a katecheta stojí před nimi, požehná se znamením kříže a modlí se s nimi Desatero s paterem církv. přikázání a čtyřmi věcmi posledními člověka a s P. Bohem je propouští.« (Srv. Gatterer-Krus, Katechetik str. 245.)

Nejdůležitějším požadavkem u katechety je, aby měl *úctu a vážnost* ku pravdám a zřízením sv. víry, v nichž děti vyučuje.

Na katechetickém kursu v Innsbrodu r. 1911 pronesl srdečná slova Minichthaler o tom, kterak poučovati malé děti, jak dle těla chovati se mají při mši sv. Praví: »Při té přípravě, která obyčejně se koná v kostele, velice mnoho záleží na tom, jakým tónem řeči to vyučování se děje. *Nemá to býti všední tón školský, ani tón jakési žertovné laškovitosti, nýbrž z celé tvářnosti, pohledu a řeči kněze má vyzařovati posvátná úcta* . . . skoro bych radil, by katecheta při tom rozžal svíce na oltáři a rochetu oblékl a tak sebe i katechumeny naladil k tonu nejhlubší úcty. Podařilo-li se mu rozezvučeti tu strunu na harfě dětského srdce, pak netřeba mu již mnohého napomínání, hrozeb a trestů, aby uctivé chování dítěte stalo se zvykem. Je-li srdce katechety naplněno hlubokým přesvědčením víry a vroucí horlivostí pro spásu duší lidských, s jistotou bude se ta úctajeviti v tónu jeho hlasu, ve slovech i v celé tvářnosti jeho.

Zbožní rodiče často litují, že děti jejich pro nedostatek kněží nemají katechety kněze, nýbrž laika; to přece není to, přiznávají, jako když kněz vyučuje. Dobře vycítují, že vysvěcený katecheta zcela jiný ráz náboženský může dáti katechesi.

2. Protože se tu jedná o náboženské city a náboženský cit není toliko produktem lidského srdce, nýbrž milostí Ducha sv., jakožto předního původce a dále snaživé mohutnosti lidské duše či srdce, proto tím větší cenu bude mít katechese, čím více dostane se jí posvěcení božské milosti, čím více katecheta a děti dovedou si zjednati té milosti Ducha sv. »*požehnání s hůry*. Ano, jestliže Duch boží jako za dnů stvoření nad vodami, vznáší se zúrodnuje vyučování katechetovo, jestliže »*jeho pomazání je poučuje*« (1 Jan 2, 27), jestliže (slovy svatodušní sekvence) jeho zahřívající světlo v hloubi srdce dětí vniká a je obměkčuje a zahřívá — pak je to pro katechesi velkým posvěcením, požehnaním.

Co mají činiti děti a katecheta, aby si získali hojného požehnání Božího, hojně pomahající milosti Ducha sv. a celou katechesi umístili jako do atmosféry

milosti Boží, netřeba dále rozváděti. Kdo to chápe, kdo má dar umění zjednat i té milosti, ten má umění posvěcení. To umění měl, nehledíc k tolika mužům dob minulých, náš krajan Klement M. Dvořák a sv. farář z Arsů a proto na jejich prostých katechesích a kázáních osvědčila se slova Páně: »Já dám vám výmluvnost a moudrost, kteréž všekeři protivníci vaši nebudou moci odolati ani odmlouvati« (Luk. 21. 15) a: »Ne vy to jste, kteří mluvíte, nýbrž Duch Otce vašeho, jenž mluví ve vás.« (Mat. 10, 20; srv. S. Aug. doct. christ. 4 c., 15, n. 32.)

3. A přece požehnání Boží nepůsobí jen samo. Nálada posvátná, cit náboženský není toliko produktem milosti, je to skutek lidského srdce, které ovšem pohnuto bylo silou milosti. A jaké *psychologické* prostředky máme k tomu, aby chom srdce lidské zahřáli a v cit rozvlnili? Není tu úmyslem pouštět se do vědecké úvahy. O tom lze poučiti se v knize jednající ex professo o katechetice.

Ale odvolajme se tu na zkušenost! Když srdce naše bylo hluboce dojata nějakou přednáškou, vycházel ten dojem od dvou psychologických faktorů: od řečníka a jeho pojednání.

Všimněme si prvního! Kdy pojednání budí dojem, stává se dojemným? Uvedme jen nejdůležitější:

a) při událostech dějinných musíme děti takřka *přenést v ústředí události*, jako by při tom byly bývaly, jako by událost před jejich očima se odehrávala (*»psychologické prohloubení«*), Compositio loci v rozjímání a návod askese, rozjímání života Páně, jakoby se před našima očima rozvíjel. Jak mocně byli bychom dojati, kdybychom byli účastníky biblických zjevů, na příklad utrpení Páně, potopy.

Část tohoto dojmu v srdci svém jistě oživíme, uvažujeme-li tu událost, jakoby se před našima očima děla, jako bychom ji prožívali. Proslulý Gatterer (Celovec) píše: Byl jsem svědkem toho, jak děti mocně byly dojaty při následujícím líčení potopy světa, ač již dříve několikrát slyšely: Děti, pomyslete si, jako byste byly při tom bývaly. Začíná pršet. Voda se leje z oblak, vidíte jak potoky vylévají se z břehů, voda již vniká do domů, stoupá . . . vy utíkáte . . . na hory . . . ó, jak byste byly litovaly svých hříchů, jak by se v tu chvíli otevřely oči vaše a poznaly byste, jak hrozný je hřích, jak byly byste k Bohu volaly: »Pane, zachraň nás, litujeme, polepšíme se atd.«

To »Compositio loci« má své místo i při thematech nehistorických. Na př. při výkladu 11. čl. víry dlužno několika črtami naznačiti poslední soud, při němž my všichni (*»vy milé děti i já«*) budeme pospolu, jako jsme dnes; pak teprve následuje výklad, který zcela jinak vážně, nikoliv toliko uchem, nýbrž srdcem bude se poslouchati. Před výkladem druhého přikázání naznač dětem krátce velikost a velebnost Boží v obrazu (jak tomu často u proroků), takže posvátná účta se vzbudí.

Nelze-li užiti Compositio loci zvlášť, neopomíňme aspoň Loci compositio communis t. j. upozorniti děti živě na přítomnost Boží: Děti, jsme před vaším nebeským Otcem, který vás skrze mě učí svým pravdám; Spasitel patří na vás svýma milýma očima

b) Srdce bývá rozněcováno netoliko pravdou, nýbrž také dobrem a zlem. Kolik srdcí lidských bývá nadšeno pro pomíjející, zdánlivé statky toho světa (pe-

níze, krásu, požitky života . . .) a naopak odporem naplněno před zdánlivým zlem tohoto života (nemoc, chudobu . . .). Zdaří-li se nám přivést děti *k jasnému poznání pravých statků* jimž nás víra učí (ásce k Bohu, milosti posvěcující, péči Boží o nás, sv. přijímání a j.) a *pravého zla* (ztráty Boží a jeho dětství, znetvoření naší duše a našeho charakteru hříchem, lehkomyšlnosti a vášně, pekla, ztráty milosti a j.), pak můžeme s milostí Boží být jisti, že dětská srdce budou rozehráta ano nadšena pro sv. náboženství.

Před katechesí tudíž nebudeme si klásti jen otázku: Kterak budu to ono vykládati, aby tomu děti dobře rozuměly? nýbrž důležitější je otázka: »Co je v tomto učení povzbuzujícího pro srdce, povznášejícího, krásného, uklidňujícího, oblažujícího, potěšitelného atd.? Co v tomto spočívá zlého, nebezpečného, ošklivého, neuspokojujícího, škodlivého, neblahého? Při tom mějme na paměti nejen individuální dobro a zlo, ale i sociální. Na př. Jak neblahá a škodlivá je nepravdomluvnost pro lidskou společnost? Znázorňovati toto učení v ustavičném spojení s dobrem neb zlem pro děti, je výklad jistě poutavý. Při výkladu příkazání nutno vzbuditi city chtivosti a náklonnosti ku plnění příkazání, ostych a bázeň před jich přestoupením.

A abychom dovedli v pravdách sv. víry nalézt ty motivy srdce povzbuzující, jest potřebí, jak známo, abychom je dříve pocítili na vlastním srdci t. j., abychom o nich *rozjímali*. Bez rozjímání nelze dobře katechetisovati. Volme látku učebnou pro školu za látku ke svému rozjímání, radí jistý katecheta v Christl. paed. Blätter.

4. *Dojem katechety samého* jest nejen nutný, ale řekl bych po milosti Boží nejnutnější prostředek posvěcení. »Tepla může dáti jen ten, kdo sám má teplo, teplo víry v srdci.« Jestliže dle slov Quintilianových síla výmluvnosti vůbec ze srdce řečníkova pochází (pectus est, quod disertos facit), platí to zvláště o katechesi. »Nitro katecheta, jež se jeví v jeho přednesu, působí neklamnou silou na děti: jejich mysl touží, zvláště oblibuje-li si jej, mimoděk jeho vnitřní stav nápodobiti a osvojiti, který v tónu kněze, v jeho tváři a posuňcích, v celé formě výrazu jeho myšlenek a dojmů vidí.«

Vroucí tón hlasu, starostlivý pohled jeho oka budí lehce slzy v oku dětském, svědky vnitřního hnutí. A zvláště budí, což hlavní jest,

5. *akty ctností* u dětí, čehož katecheta chladného srdce nedovede, protože mu to připadá nepřírozené.

Co máme činiti, abychom si osvojili to drahocenné teplo srdce a je zachovali a sebe v pravou náladu uvedli? Jistý katecheta obměňuje tu otázku jinou: Kterak odstraníme stíny s duše naší a jak přemůžeme vznikající hořkost? Především skrze Toho, kterého držíme každodenně ráno ve svých rukách a přijímáme do svého srdce. Pak živým přesvědčením o potřebě náboženského vyučování. . S dítětem tělesně hladovícím, mrznoucím, měli bychom soucit. Duše hladovící zaslouží si více našeho soucitu. Láska a soucit však budí teplo v učení.

6. Netřeba dokládati, že užívání příkladů jdoucích od srdce k srdci, *vypravování* (ze života svatých, svatých dětí) je nejlepší efektivní prostředek.

Slovem: »Hodiny sv. náboženství mají být posvátnými hodinami, které ducha i srdce spojují s Bohem; hodinami, nad nimiž září světlo věčných pravd,

v nichž duše cítí posvátné teplo, z nichž dorost čerpá radost ze své svaté víry a sílu a zmužilost pro žhavý boj mladistvého života. Takové hodiny náboženské žádají přípravy ducha a srdce studiem a modlitbou.*

Kdyby Spasitel sám měl katechesi, on, jenž dle slov proroka »nebude se hádati, ani křičeti, třtiny nalomené nedolomí a doutnajícího knotu neuhasí«, ten Spasitel se svým tichým pokorným a láskyplným srdcem, ten božský přítel dítek, jenž malé objímal, žehnal, chránil a dospělým za příklad stavěl — kdyby tak ten Spasitel místo tebe katechisoval, jak by si počínal? Tu otázku dejme si často a jděme a číňme podobně!

Neděle I. po velikonocích.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Beránek velikonoční.

Milé dítky, zdá se mi, že nejkrásněji a také nejprůpovědněji Spasitele našeho nazýváme »*Beránkem Božím*« anebo »*Beránkem velikonočním*«.

První, jenž vyslovil toto sladké jméno v Novém Zákoně, byl Jan Křtitel. Když se totiž Pán Ježíš navracel z poušti k řece Jordánu, tu sv. Jan z vlnutí Božího před zástupem lidu prstem na Něj ukázal a zvolal: »Ejhle, *Beránek Boží*, který snímá hříchy světa!« Co tím asi předchůdce Páně chtěl naznačiti? Chtěl říci: »Hleďtež! Tamhle přichází Vykupitel, který jako beránek bude obětován za hříchy celého světa!«

Vyplnila se tato předpověď? Vyplnila! A sice doslova, takže sv. Pavel mohl později ve svém dopise ke Korintským (I. 5, 7) napsati: »*Náš Beránek velikonoční*, kterýž obětován jest, jest Kristus.«

A já jsem si, milí žáci, umínil v exhortě podati vám vysvětlení: ze které příčiny se Spasitel náš nazývá *Beránkem* a to *velikonočním*...

Beránkem se nazývá proto, že byl jako skutečný beránek ve stádě: nevinný, tichý a trpělivý.

1. Že *nevinný* byl a svatý, ó děti mé, kdož by o tom pochybovat mohl? On sice vzal na sebe přirozenost a postavu lidskou a učiněn jest nám lidem ve všem roveň. Že ve všem? Ano, ve všem! Jenom ne ve hříchu! Neboť čistá byla bytost jeho jako paprsek slunce a nevinná jeho duše jako ranní červánek.

Apoštol sv. Petr, který Beránka Božího přes 3 léta doprovázel a všech jeho činů očitým svědkem byl, napsal se vší srdečností: »On hříchu neučinil, aniž jest nalezena v ústech jeho nějaká lest.« (I. Pet. 2, 22.)

Ó děti milé, Spasitel má býti vaším vzorem! Nuže, mohli by o vás napsati neb říci podobná slova vaši rodičové, příbuzní neb učitelové? Mohl by o vás takové krásné svědectví vydati váš anděl strážný, který vás pořád provází a vidí vaše činy? Ó vidíte, že s Písmem sv. vyznati musíte takto: »Díme-li, že hříchů nemáme, sami sebe klameme a není v nás pravdy. I spravedlivý padne, padne třeba sedmkrát, padne často, ale ovšem zase hned povstane. Co teprve my?

Jediný byl beze hříchů, nevinný, a to byl Ježíš Kristus, který se pro tuto svou nevinnost nazývá *Beránkem*.

2. Ale také pro svou *tichost* a *trpělivost* Beránkem se nazývá.

Tak už předpověděl o Něm 759 let před Jeho narozením prorok Izaiáš (53) »Viděli jsme Ho« — tak Jej popisuje ve svých knihách prorockých — »toho muže bolesti pohrdaného a potupeného«. Pak dokládá: »On však raněn jest pro nepravosti naše, potřin jest pro hříchy naše . . . My všichni jako ovce zbloudili jsme, ale Hospodin složil na Něj nepravost nás všech.« A nyní slyšte slova nejvýznamnější: »Obětován jest, protože sám chtěl! A neotevřel úst svých . . . Jako ovce k zabití veden bude a jako *beránek* oněmí před tím, kterýž jej stíhá.« Hle, to všechno viděl napřed Izaiáš okem prorocké své duše!

Avšak sv. Petr na vlastní oči viděl, co napsal, že totiž katané Pánu Ježíši »zlořečili, a On nezlořečil; že trpěl a nehrozil, ale jako *beránek tichý* vydával se tomu, kterýž jej soudil nespravedlivě.« (I. Petr 2, 23.)

A není-liž to svatá pravda? Když na Něj křiví svědkové žalovali, mlčel jako tichý beránek. Mlčel, když Jej nespravedlivě soudili. Mlčel, když Jej bičovali, trním korunovali, když se mu posmívali a Jej poličkovali. Mlčky vzal na sebe těžký kříž a mlčky jej nesl na Kalvárii. Ačkoliv pod tíží jeho až k zemi klesal, vstal opět a mlčky kráčel dále. Jako trpělivý beránek podal své nohy a ruce hřebům mlčky k probodení, a teprve na kříži promluvil, aby se přimlouval za katany. Nebyl-liž to pravý beránek?

Ale pozor! děti milé! Tento Beránek Boží také kdysi řekl: »Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem!« Nuže, kolik té tichosti a trpělivosti jste se už naučili vy od tohoto božského Učitele svého? Málo, pramálo! Mnohé z vás býváte netrpělivé a hašteřivé, prudké a zlostné, mstivé a závistivé. Ó kéž byste raději následovali Beránka v jeho svatosti, trpělivosti a tichosti! Jak neskonale by vám to slušelo!

3. Však nyní byste asi rádi věděli ještě, z jaké příčiny se Spasitel náš nazývá *Beránkem velikonočním*?

Ach, to snadno pochopíte, když si vzpomenete na první velikonoce, které národ vyvolený slavil ještě v Egyptě před novým odchodem. Vzpomeňte si, kterak P. Bůh ztrestati chtěl Faraona pyšného: všechno prvorozené v Egyptě mělo na rozkaz Hospodinův zahynouti v noci jediné. Jenom Israelští měli této rány býti ušetřeni.

Za tou příčinou nařídil Mojžíš, aby v každém jejich domě byl zabít beránek bez poskvrny, aby mu však při tom kosti nezlámali. Krví jeho aby pomazali obě veřeje domů svých a maso jeho aby požívali s přesnými chleby a saláty. To všechno jste už stokrát slyšeli — a kdo by z vás také nevěděl, že onen beránek velikonoční měl býti obrazem Beránka-Krista.

Jako ten beránek každoročně na památku o *velikonocích* býval potom zabíjen, tak se stalo řízením Božím ale proti vůli nejvyšších kněží, že i Ježíš Kristus právě o *velikonocích* ukřižován býti ráčil.

Jako *krví* beránka egyptského zachování byli prvorozenci israelští od jisté smrti, tak »krev Ježíše Krista očisťuje nás od všelikého hříchu.« (I. Jan 1, 7.)

Jako beránkovi starozákonnímu nesměla býti žádná *kost* zlomena — tak ani P. Ježíši ani jedinké kosti nezlámali. Proč? Aby se tak na Něm naplnila Písma svatá.

A konečně jestli-že starozákonní věřící na památku svého vysvobození *každoročně o velikonocích* požívatí musili beránka s nekvašeným chlebem — co přikazuje Bůh i církev věřícím zákona Nového? Alespoň jednou za rok a to hlavně v čas velikonoční zřízenému knězi se zpovídati a velebnou Svátost Oltářní pod způsoby nekvašeného chleba přijímati.

Již tedy, milé děti, proč kněz před sv. přijímáním vždycky lidem sv. hostii napřed ukazuje a dí: »Ejhle, Beránek Boží! Ejhle, který snímá hříchy světa!« Ať již také rozumíte, proč se P. Ježíš také vůbec obrazně nazývá Beránkem — pro svou nevinnost, trpělivost a tichost. Tím bych mohl exhortu dnešní, není-liž pravda, ukončit.

Ale povím ještě něco z dějin. Slavný vojevůdce římský Julius Cesar chtěl jednou ve veřejném shromáždění lidu dokázati, kterak miluje svou vlast a co všechno podniknul pro slávu a prospěch národa římského. Co tedy učinil? Odhalil své roucho a ukázal na svých prsou četné jizvy od ran, jež byl utřil v nesčetných bojích s nepřátely.

Zdali jsme neslyšeli něco podobného také v dnešním evangeliu? Pán Ježíš ukazoval svým miláčkům-apostolům patero ran, jež jako nevinný, tichý a trpělivý Beránek velikonoční z lásky k nám byl podstoupil a to pro naše spasení. Ó děti, rcete tedy vroucně se mnou:

Pro své svaté drahé rány,
Jezu Kriste, smiluj se i nad námi! Amen.

Neděle III. po velikonocích.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Pout na Řípu.

Jak nám vypravuje kronikář, přišel před dávnými věky vojvoda *Čech* z Velké Chorvácie za horami Karpatskými se svými pluky přes 3 řeky do naší drahé a krásné vlasti. Když v čele svého lidu, nesa pohanské bůžky na svých plecích, připutoval do otevřené krajiny mezi řekami: Labem, Vltavou a Ohří, aj, tu spatřil pojednou horu Říp, se které se otevírá široký rozhled po celé zemi. Vojvoda Čech vystoupil tedy s družinou na vrchol hory, usedl na pařezu a dlouho se vůkol radostné rozhlížel. Pak pravil: »Bratři! Drahnou dobu snášeli jste se mnou trud a svízel cesty daleké. Nyní konečně zastavte své kroky a vzdejte oběť díků bohům, kteří vás přivedli do tohoto divotvorného kraje! Hle, země tato, kterou jsem vám často sliboval, která je plná zvěře a ptactva, mlékem a medem oplývá, a jejíž vody čisté rybami se hemží — ta se nyní nachází v rukou vašich. Ó rozvažujte, bratři, jaké jméno zemi této máme dáti?« »Když jsi ty, otče náš, Čech, zvolala všechna družina, »nechť tedy Čechami se nazývá!«

A na ta slova praotec náš Čech pokleknuv na kolena políbil uctivě půdu nové vlasti a modlil se takto: »Ó země, tisícerými sliby od nás vyprošená, zachovej nás ve zdraví a rozmnožuj plémě naše od pokolení do pokolení.«

To stalo se před věky na Řípu. Ale proč vám, milé děti, právě dnes opakuji tuto známou událost? Proč? Protože se dnes koná *pout* na hoře Řípu. Kdybyste tam v této chvíli dleli, byli byste překvapeni nezvyklým rušným obrazem. Na

tisíce poutníků spěchá tam totiž dnešního dne, aby ve starodávném kostelíku *sv. Jiří* slavili řípskou pouť jako každoročně.

Myslete si, že jste tam také přítomni! Myslete si, že stojíte u kazatelny, na ten účel pod širým nebem zřízené, a že posloucháte kázání. Jedná se o životě *sv. Jiří*, onoho slavného rytíře, který sice v naší vlasti nežil ani neumřel, ale ve mnohých svatyních se tu uctívá

1. *Narodil* se v Malé Asii (dle Eckrta) a pocházel ze slovutného rodu křesťanského. Když jeho zbožný otec zemřel smrtí mučednickou, odebrala se matka se synáčkem do své otčiny Palestiny, kdež byla zdědila po rodičích statek. Tam vychovávala syna v tichosti a skrytosti až do oné chvíle, kdy byl povolán ku stavu vojenskému. Výtečnými dary ducha a statečností vyznamenal se *sv. Jiří* brzo tak, že v mladém věku povýšen byl za plukovníka ve vojsku římského císaře *Diokleciána*.

Doufám, že jste už častěji slyšeli o tomto pověstném císaři. Dějepis pravuje, že křesťané pod jeho vládou celých 20 let požívali úplného pokoje, ano že mnozí křesťané (jako právě *sv. Jiří*) dosáhli též vysokých úřadů. Neboť bystrý císař pohlížeje do minulosti co asi pozoroval? Že už devětkrát bylo zdviženo proti křesťanům pronásledování; ale vždycky bezvýsledně. Neboť čím více byli tito pronásledováni, tím více se utvrzovali ve víře a tím více jich přibývalo, takže jeden starověký spisovatel napsal ve svých dějinách památná slova: »Krev mučedníků byla semenem křesťanů.«

Ó kterak se tu jasně naplnilo proroctví Kristovo, že ani brány pekelné nepřemohou církve t. j. náboženství křesťanského! Ó jak moudře tedy jednal *Dioklecián*, když se zdržoval všeho násilí proti křesťanům!

2. Ale jako kdysi Šalamoun — tak i tento moudrý panovník ve stáří svém *zpyšněl* pro mnohá vítězství, kterých dobyl nad nepřátely. A není-liž pýcha hříchem hlavním? Netáhne-li za sebou celou řadu jiných hříchů a nepravostí? *Dioklecián* ve své pyši pokládal se za nejvyššího pána země i nebes a počal nenávidět křesťanů, kteří se klaněli ne jemu, ale Pánu Bohu. Chtěje se jim za to pomstít, umínil si je zcela vyhubiti.

Za tou příčinou svolal pohanské učence, vladaře, soudce a válečníky k veliké poradě do města Nikomedie. Kněží modlářští po svém způsobu zpytovali vnitřnosti zvířat a dotazovali se svých bohů, má-li se proti křesťanům zakročiti čili nic. Protože pak — jak se dalo očekávat — svědčilo všecko proti ubohým, vydán byl ihned tento rozkaz: chrámy křesťanské buďtež zbořeny a svaté knihy spáleny! Biskupové a kněží buďtež uvrženi do žalářů — a kdokoliv by se nechtěl klanět modlám, budiž bez milosrdenství usmrcen! A již již, milé dítky tekla proudem nevinná krev křesťanská

Uslyšev o tom *sv. Jiří*, zarmoutil se velice. Ve svém srdci uvažoval, že přece »více sluší poslouchati Boha než lidí,« a proto vystoupil z vojska, které se musilo účastniti mučení křesťanů. *Vzdal se* raději pomíjející hodnosti u krále pozemského, aby mohl tím jistěji dosáhnouti jednou trvalé hodnosti u krále nebeského. Chudoba bez hříchu byla mu milejší nežli bohatství se hříchem. —

Ach, milé děti, kolik takových poctivých lidí našlo by se dnes? Kdo by se dnes odhodlal z lásky k Bohu a víře vyměnití vysoké a výnosné, postavení za chudobu a ponížení? A světec *Jiří* to dokázal!

3. Ba on dokázal ještě více! Nezůstal státi na poloviční cestě, ale odebral se k císaři a takto k němu neohroženě promluvil: »Ó císaři, jak dlouho budeš ještě zuřiti ohněm a mečem? Co zlého udělali tobě křesťané? Že se nekoří a neobětují mrtvým bůžkům, za to jich netrestej! Neboť oni se modlí k Bohu živému, modlí se i za tebe a za tvou říši a slouží tobě věrně a poslušně.«

Milé děti, nezasluhuje sv. Jiří naši úcty a chvály za toto své neohrožené *hájení* křesťanů? Nepoznáváte-li z toho, že i vy se máte své víry zastat, když ji někdo tupí?

4. Co myslíte, že odpověděl císař Dioklecián? Statečné a otevřené vyznání víry z úst sv. Jiří jej překvapilo. Nepokáral ho však za to, nýbrž umínil si odvrátiti statečného rytíře od sv. víry. Jakým asi způsobem? Sliboval mu úlisnými slovy bohatství a jiné ještě vyšší hodnosti, odřekne-li se Krista.

A sv. Jiří? Již jsem vám pravil, že ctnostná chudoba byla mu milejší nežli všecko na světě. Nedivte se tedy, že chrabří válečník dlouho nerozmýšlel, ale ihned takto odpověděl: »Ó, císaři, co slibuješ, tím pohrdám. Čím hrošíš, toho se nelekám.«

Po této rozhodné odpovědi byl odvléčen do žaláře, kdež mu katové zavěsil na hrdlo těžký kámen a počali ostrými meči rozřezávati jeho tělo. Sv. Jiří jako pravý rytíř toto trápení snášel s takovou statečností, že svým příkladem obrátil mnoho přítomných pohanů na víru křesťanskou, ano i císařovnu Alexandru.

Posléze vyveden byl na popraviště, kde šlechtná jeho hlava padla pod mečem katovým dne 24. dubna 303. Zdaž nemohl zvolati sv. Jiří se sv. Pavlem: »Dobrý boj jsem bojoval, běh jsem dokonal, víru jsem zachoval?« Duše jeho vznesla se do stánků věčnosti, tělo pak slavně uctěno na zemi.

Milé dítky, viděli jste někdy obraz anebo sochu tohoto světce? Kterak se obvyčejně vyobrazuje? Anebo jste snad už viděli jeho uměleckou sochu na Hradčanech v Praze?

Sv. Jiří představuje se tu jako rytíř sedě na válečném oři. Od hlavy až k patě jest obřněn železným pancířem proti střelám nepřitele. V ruce drží kopí kterým zápolí proti převelikému, ohybnému, oheň a síru chrlicímu draku.

Milé dítky, co nám asi připomíná jeho *pancíř a kopí*? Když jste přijímali svátost biřmování, stali jste se také jakýmsi způsobem bojovníky a sice *bojovníky* Kristovými ve smyslu duševním. Tenkrát jste slibovali před biskupem a před svými kmotry, že budete svou víru statečně vyznávati a podle ní žíti. Zdali jste splnili slib tento? Jste opravdovými bojovníky Kristovými?

Starozákonní Job napsal, že »bojování je život člověka na zemi.« Když tedy život náš jest boj, kdo asi jsou ti nepřátelé, se kterými bojovati musíme? Ach, milé děti, znáte je dobře, neboť už od první třídy jména jejich vyslovujete. Jsou to: *tělo, svět a ďábel*. Tito 3 nepřátelé by nás rádi svedli ke hříchu a připravili tak o šťastnou budoucnost.

S jakou zbraní máme jim postavit na odpor? Sv. Jiří bojoval kopím a my budeme bojovati zbraní duševní. Tato zbraň se zove *modlitba a práce*. Modli se a pracuj!

Chcete-li zůstat dobrými bojovníky Kristovými, vykonávejte si předně každodenní *modlitbu* ranní a večerní! S Bohem boj denní počínejte, s Bohem jej večer zakončujte! Budete s úspěchem bojovati, a nepřítel vám neuškodí.

Za druhé: mezi dnem nikdy nezhálejte! Zahálka je počátkem všeho zlého, ale pilná *práce* chrání před špatnými myšlenkami a skutky. Budete-li v modlitbě a práci hledati své vítězství, nalezne Pán Bůh na vás své potěšení. Amen.

Neděle III. po velikonocích.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Kříž.

Jest, milé dítky, jedno znamení, které vás doprovází už od kolébky a provázeti bude až do hrobu i za hrob. Znamení, které sami často děláte a již ustavičně kolem sebe spatřujete. Které je to znamení? Je to znamení sv. kříže a pochází od onoho těžkého kříže, na kterém nás P. Ježíš vykoupiti račil. Právě dnes oslavujeme památku *»nalezení«* tohoto dřevěného kříže Kristova.

A vy se asi tážete: cožpak někdy byl onen kříž ztracen? Já pak v dnešní exhortě na tuto otázku odpovídám, že ne sice ztracen, ale skoro po 300 let byl v lůně země ukryt zrakům lidským.

Pojednání.

I. Když totiž Pán Ježíš na veliký pátek r. 33. zesnul, vyžádal si Josef z Arimatie od vladaře Piláta, aby směl tělo Jeho pochovati ve své zahradě a sice v novém ve skále vytesaném hrobě — nedaleko místa ukřižování.

Podle obyčeje židovského vykopala se u hrobu jáma, do které uloženy a zahrabány byly všechny nástroje popravní, tedy i kříže, aby nikdy již nepřišly lidem na oči.

Když pak Spasitel náš z mrtvých vstal, církev založil a zas do nebe se navrátil, putovali učedníci často k jeho otevřenému hrobu, aby se ve víře a trampotách života posilňovali. Ale to netrvalo dlouho.

Neboť prorocství Páně se navlas vyplnilo: Jeruzalém byl od Římanů dobyt, dvakrát dobyt a rozbořen. Místo, kde Šalamounův překrásný chrám se skvěl císař kázal rozorati a solí posypati. Ale i Boží Hrob dal zasypati a na něm sochu pohanského bůzka Joviše postaviti. Na Kalvárii zbudoval pohanský chrám a sochu bohyně Venuše.

A to všechno proto, aby všelikou památku na Krista smazal a pohanství zvelebil. Ale, co myslíte děti? Je možno památku na Boha-Krista zahladiti? Je možno poručiti slunci, aby nesvítilo? Je možno uhasiti jeho žár? Není. Bylo tedy možno vymazati z dějin památku na sv. kříž? To nebylo možná.

Bůh to tak řídil, že pozdější císař Konstantin zamiloval si víru křesťanskou a z úcty ke sv. kříži zvláštním zákonem zapověděl odsuzovati zločince na smrt kříže. Ba ještě více! Matka jeho sv. Helena, stařena 80letá, vydala se na cestu do Jeruzaléma, aby tam hledala dřevěný kříž Kristův.

Ale to nebylo věcí lehkou, neboť místa svatá byla k nepoznání od pohanů zasypána. Na štěstí jeden křesťan ze židovstva na víru obrácený uchoval si po otcích památné zápisky, podle nichž se počalo kopati.

(Ekrat II, 232): »Na rozkaz císařovny byl pohanský chrám Venušin na Kalvárii pobořen, základy jeho vykopány a země navezená odhrabána. Tu byla nejprv odkryta ve skále jeskyňka hrobu Kristova a potom nalezeno opodál ní

místo, kde Spasitel ukřižován byl. Za nedlouho nalezeny bedlivým kopáním nedaleko od hrobu Páně na východní straně 3 kříže, hřeby a tabulky, z nichž na jedné byl nápis I. N. R. I. Z toho měli všichni přítomní nevýslovnou radost, biskup Makarius nařídil půst a veřejné modlitby, aby Bůh zjevil, na kterém z nalezených 3 křížů Kristus Pán zemřel. Potom doneseny všechny 3 kříže do přibytku jisté na smrt nemocné ženy, aby se jich dotkla. I dotkla se těžce nemocná osoba ta jednoho i druhého kříže bez účinku; sotva však položila ruku svou na kříž třetí, pozdravila se náhle a vstala . . .

Hle! Tak milý P. Bůh sám odkryl dřevo kříže, na němž pněla spása světa. Církev na památku této události ustanovila den dnešní jakožto slavnost »nalezení sv. kříže« a císař Konstantin dal na tom místě vystavěti chrám, v němž uložil velikou část přesvatého dřeva. Kam se poděly ostatní částčky? Rozesílaly se do všech končin světa, aby v pacifikálech a monstrancích zbožnému lidu podávány byly k uctivému líbání.

II. Ach, ano! Milé děti, v uctivosti máme mítí vždycky každý sv. kříž.

Jen si vzpomeňte, kterak sv. apoštolové tímto znamením získali víře celý svět! Kterak sv. Petr nevýslovnou radostí oplýval, že mohl hlavou dolů na kříži skonati! Kterak sv. Pavel nadšeně volával: »Odstup to ode mne, abych se něčím jiným chlubil nežli křížem Pána našeho J. Krista.«

Odkud čerpali *mučedníci* onu statečnost, se kterou všechny muky a hrůzy smrti trpělivě snášeli? Odkud? Pohlížejíce na kříž přijímali smrtící rány z rukou katanů anebo ochotně vstupovali do arén, aby tam divou zvěří byli roztrháni.

Sv. kříž byl ale také odjakživa nevysychajícím zřídlem všeliké moudrosti a *vědomosti*. Sešli se kdysi dva učení mužové: sv. Tomáš Aq. a sv. Bonaventura. Onen tázal se tohoto; »Bratře, ze kterých knih jsi nabyl své hluboké učenosti a moudrosti?« Sv. Bonaventura ukázal mu na kříž, který byl od častého líbání a prolévání slz všecek otřelý a odvětil: »Tento křížek jest nevyvažitelnou studnicí, ze které jsem načerpál, co mám a co vím.«

A co že nám vypravují dějiny české? Že opat *Božetěch* konal kajicnou pout až do Říma, nesa na rameni kříž, jež sám vyřezal. Kudy šel, lidé se sbíhali a klekali před znamením spásy, které na bedrách českého mnicha vzbuzovalo v srdcích jejich spasitelné myšlenky.

Kamkoli své oko obrátíte, dítky drahé, všude s křížem se shledáte. Vidíte jej na temenech nebetyčných hor a věží chrámových. Spatřujete jej na *oltářích*, neboť jenom ve stínu kříže sv. obět konati se smí a jinak.

Za sv. křížem kráčíváte při posvátných průvodech a pohřbech. S křížem se potkáte na cestách, polích a *rozcestích*? Proč jej tam lidé postavili? Aby při práci a na cestě čerpali z něho občerstvení.

V pořádné křesťanské domácnosti visí kříž nad rodinným stolem. Křížkem se zdobí ženy a *divky* a jistě jim to P. Ježíš jednou odplatí, že se za něj nestyděly.

Sv. kříž se nachází v soudních síních a v kobkách *žalářů*, aby ani lotr nezůstal bez útěchy sv. víry.

Kříž se leskne na prsou biskupův a *hodnostářů*. Mocní tohoto světa významávají křížem své věrné služebníky a císař pán své statečné vojáky.

Ba i *nepřátelé* kříže často se tímto znamením před světem vychloubají . . .

Mé milé děti, vzpomínejte, kde ještě visí kříž, vám dobře známý kříž? Zdali ve vaší *školní světnici*? A proč že je tam zavěšen? ptám se. Abyste se na něj dívali při modlitbě. Abyste se na něj zahleděli, kdykoli jste pokoušeni k nepozornosti anebo k zlým myšlenkám. Abyste v něm čerpali posilu při svých pracích a úlohách. Ach ano, proto je ve třídě pověšeno před zraky vašimi znamení trpícího Spasitele, abyste se v jeho přítomnosti vzdělávali ve ctnostech a zbožnosti

Ó drahé děti, kdyby ve sv. kříži nespočívala tak veliká moc a síla, nebyl by ho jistě nesl Spasitel náš na svých bedrách a nebyl by nás právě na tomto nástroji popravním vykoupil

Proto jsem se také opravdu těšil, že vám budu moci dnes o sv. kříži vykládati a vás povzbuzovati, abyste toto znamení v uctivosti měli po všechny dny svého života! Až dokonáte jednou pout života, křížem vám přeloží ruce, křížek vám dají do ztuhlé ruky a pochovají vás na hřbitově, abyste tam ve stínu křížů tiše očekávali, až vás probudí k soudu Ten, který na kříži umřel. Amen.

Jan Amos Komenský.

(1592—1670.)

Podáváme stať z dějin paedagogiky »Geschichte der Paedagogik«, stať zajímavou svou střízlivou nestranností z nejnovější knihy toho druhu vyšlé v r. 1913 v jihoněmeckém Freiburgu, sepsané od Baumgartnera-Fischera pro katolické ústavy učitelské. Piše: Jan Amos Komenius je zajisté největší odborník školský v 17. století. Narodil se v Nivnici u Uherského Brodu na Moravě; jeho rodiče však pocházeli z vesnice Komy — odtud pochodí jméno jeho — a přiznávali se k českomoravské Bratrské Jednotě, která zaujímala zvláštní střední stanovisko mezi katolíky a protestanty a byla odnoží Husitů. Ve 12. roce pozbyl rodičů. Jeho poručníci málo se starali o hochy. Teprve v 16. roce dostal se do latinské školy, studoval pak na universitě v Herborně (v Nassavsku), kde Alstedius upozornil jej na směr Ratkeův v paedagogice a tak uvedl jej na pole školství. Po ukončení studií stal se r. 1618 rektorem školy v Přerově (na Moravě) a pak ve Fulneku (nejstaršího sídla Českých Bratří na Moravě). Válka třicetiletá byla mu neštěstím; připravila jej o majetek, úřad, ženu i děti a musel Čechy opustiti. V Lešně v Polsku nalezl nový domov. Působil tu jako kazatel a učitel a později jako rektor gymnasia a byl i spisovatelsky činný. R. 1631 vyšlo jeho slavné dílo »Janua linguarum reserata« či Otevřená brána jazyků. V r. 1641 byl povolán do Londýna, aby tam podal návrh ke zřízení školy učenců dle svých idejí, přišel pak do Amsterodamu, kde nalezl velikého příznivce v bohatém Ludvíku van Geer a na nějaký čas usadil se v Eblagu (Elbing) tehdy švédském u Sev. moře, aby tam se věnoval svým didaktickým pracím a spisování učebnic pro Švédy; r. 1647 vrátil se do Lešna a stal se biskupem rozptýlené Jednoty Bratrské. V r. 1650 dostalo se mu pozvání od knížete Sigmunda Rákoczy v Uhrách, aby zařídil dle svých idejí školu provinciální v Pataku (Blatném Potoku). Tam v klidu vzniklo jeho populární dílo Orbis sensualium pictus (Orbis pictus) svět v obra-

zích. R. 1654 vrátil se do Lešna, tam po dvou letech při dobytí města (dosud švédského) od Poláků, v hrozném požáru ztrácí vše a toliko s několika troskami literárními prchá k Vavřinci Geerovi, synovi nahoře jmenovaného Ludvika Geera do Amsterodámu, kde žije poslední léta života svého a končí život svůj jako stařec skoro osmdesátiletý.

Paedagogické spisy: 1. *Didactica magna* (veliká nauka o vyučování) jest jeho hlavním dílem. Jest to jeho paedagogika i methodika. Nejprve byla určena pro školy Českých Bratří a proto sepsaná českou řečí. Teprve později, kdy mu byl návrat do vlasti zavřen, vydal ji pod titulem *Didactica magna*. To epochální dílo nemělo tolik vlivu na svou dobu, jakého zasloužilo. Příčinou byla objemnost, rozsah a nadbytečné opakování zásad paedagogických a methodických.

2. *Janua linguarum reserata* (Otevřená brána jazyků) rukověť pro učení se jazyku latinskému dle Ratkeho. Důrazně zavádí tu parallelismus věcí a slov; cíl jeho je spojit vyučování jazykové a věcné. »Slova bez věcí jsou skořápka bez zrna, pochva bez meče, stín bez těla, tělo bez duše.« To učení ovšem nebylo nic nového a v principu bylo vyslovováno od jeho předchůdců. V principu jeho práce je pochybená, neboť kterak může býti řeč o vyučování realii neb názoru, když v 1000 větách nakupí 8000 slov, z nichž dvě třetiny nelze ani názorem učiniti smyslově pochopitelnými a také mluvč často vzdáleny jsou.

3. *Orbis pictus*, svět v obrazech. Nic jiného, než brána jazyků ilustrovaná. Je to první pokus, kterak soustavně zužitkovati obraz ve vyučování. Protože není možno dětem představit před oči všechny věci in natura, chtěl tudíž smyslovému názoru pomáhati obrazem. Ale kniha ta více škodila vyučování názornému, než prospěla; neboť učitel, který mohl dětem podati a popsati květinu dle přírody neb zvíře živoucí, spokojil se s obrazem matným, který mimo to musil buditi v dětech představy jen z pola správné, ano i falešné. Přes to však *Orbis pictus* byl nejdůležitější dětskou učebnicí do časů Goethových. V každém případě však měly by odpadnouti obrazy, s jichž objekty se krok za krokem potkáváme. Ale dle systému Komenského je to pochopitelné, neboť hlavním účelem bylo naučení latině, jemuž vše ostatní se musilo podříditi.

4. *Informatorium maternum* či mateřská škola, pojednává o výchově dětí v době šestiletí před povinnou docházkou do školy.

Paedagogické zásady: a) *Cíl*. Člověk jest *nejdokonalejší* tvor Boží na zemi, tvor *rozumový*, tvor všechny tvory *ovládající*, obraz a radost svého Stvořitele. »Jeho poslední cíl sahá za tento život a život pozemský je přípravou na věčný. Svět není nic jiného, než naše zahrada květinová, naše stravovna, naše škola; existuje tedy další život, na něj postupivše z tříd této školy budeme povýšeni, totiž do té věčné akademie.«

Prostředky dosažení toho cíle jsou: *vyučování, ctnost, náboženství*. Mládež má býti záhy vedena k mravnosti a náboženství.

b) Vzdělání mládeže připadá nejprve *škole mateřské*, která je základem ve všech směrech, pro náboženství a ctnost, pro řeč, pro matematiku, dějepis, zeměpis, vůbec pro všechny vědy a umění. Tu klade se vážný základ k vědecké budově, která se má pozvėdati v letech zralejších.

c) *lidová škola* pokračuje ve vzdělání dítěte. Má obsahovati šest následujících let a má býti navštěvována od dětí obého pohlaví. Tu mají se především učiti řeči mateřské. »Učiti někoho cizí řeči, dokud neovládá mateřské, je tolik

jako chtít svého syna učit jezdit, než může chodit.« Jakožto jednotlivé obory jmenují se: Čtení a psaní dle zákonů grammatiky, počítání z hlavy a čísla, měření, zpěv, katechismus, biblický dějepis, mravouka, národohospodářství a státověda, dějepis a zeměpis a to nejdůležitější z řemesel »byť jen k tomu účelu, aby (dětí) v tom, co na světě se děje, nezůstaly v hrubé nevědomosti«. Vyučování má obsahovati denně čtyři hodiny, dvě dopoledne, dvě odpoledne. Každá třída má mít svou vlastní učebnici, která obsahuje celou látku učebnou.

Pokračováním národní (lidové) školy je *gymnasium* o šesti třídách a pak *vyšší škola*.

d) Vyučování má býti *obsažné*, neboť ve škole jest všecky o všem poučiti, aby děti poznaly to nejdůležitější ze všeho, co jest a se děje.

2. *spolehlivé*, aby zajištěn byl dobrý úspěch.

3. učení i učení se má býti co možná *zpříjemněno a usnadněno*.

4. *zdařilé* a

5. *rychle* vésti k cíli.

V té příčině dbej toho, jak to *jde v přírodě*; nebo »umění nemůže nic lež jen nápodobí-li přírodu« *ars imitatur naturam*.

Pozorování přírody učí nás řadě důležitých paedagogických zásad. K těm patří:

1. *Příroda dbá vhodného času*; proto veškeré vyučování má odpovídati postupu vývoje a chápavosti dětí.

2. *Příroda hotoví látku*, [než ji počíná formovati; proto nejprve pronikni v porozumění věci a pak teprve ji vyjádři slovem, uváděj nejprve příklady a pak pravidla.

3. *Příroda začíná každé své počínání z nitra*: proto nejprve věcné porozumění, pak paměť a na třetím místě řeč.

4. *Příroda nečiní náhlých skoků*; jde postupně; ve škole buď tedy dostatečný postupný plán a dřívejší ať připravuje cestu pozdějšímu.

5. *Příroda kráčí od snadnějšího k obtížnějšímu*; nepřepíná se, nýbrž spojuje se s málem; neřítí se, nýbrž jde pomalu v před.

6. *V přírodě jsou skutečné věci*; vyučování má býti proto *názorné*. »Lidé mají učit se poznávati věci samy, nikoli však toliko cizím pozorováním a svědectvím o věcech. Vše buď pokud možno smyslům představeno.« »Počátek poznání musí vždy vycházeti od smyslů.«

7. *Příroda zapouští hluboko kořeny* a vše přináší z kořenů.

8. *Příroda udržuje* vše v ustavičném souladu a *spojitosti*; proto jsou nutná častá opakování a cvičení.

e) *Kázeň školní* musí se *vážně* ale *mírně* jevit. »*Škola bez disciplíny je mlyn bez vody*.« »Nejlepší formu disciplíny podává nám nebeské slunce, které tomu, co tu roste, v každý čas dává světlo a teplo, častěji dešť a vítr, zřídka blesk a hrom, ač i ten je k jeho užítku. K udržení disciplíny je především potřeba *příkladu*; pak má se užívati slov poučujících, napomínajících, a tytéž i kárajících; teprve v pádu potřeby sáhne se k vážným prostředkům. Trestu však nemá se užiti ve vášni.

f) *Škole neb třídě má toliko jeden učitel býti představeným*; v celé třídě má též práce býti konána, též kniha, též metoda pěstována.

Význam jeho. Komenský položil *základ* pro budoucnost. Jeho ideje o křesťanské výchově mládeže, všeobecná škola lidová či národní, vyučování v mateřštině, spojitost věcného učení a řeči, metoda názorná a postupující přirozeně, bez mezer v disciplíně a organizaci školství byla úrodná semena, jež později za příznivějších poměrů vzešla a přispěla *podstatně k vytvoření dnešní školy národní, lidové.* Stojí ovšem na bedrách svých předchůdců; ale nikdo před ním nepojednal tak úplně a systematicky o všech otázkách vyučování a výchovy.

Mateřština a křesťanství (ovšem v evangelické formě) jsou kotvou veškeré jeho činnosti; na prvním staví vyučování cizím řečem; při druhém žádá intenzivnější lektiry Písma sv. a omezení pohanských klasiků. Nemohl se sice ani on odtrhnouti od starého názoru, aby i jemu latina nebyla centrem veškerého školního vyučování, což bylo charakteristickým pro celé 17. století. Ale v každém případě jeho díla mocně budila ku přemýšlení o školních otázkách a vzbudila řadu případných nařízení školních. Naděje, kterou vyslovil ve svém labutím zpěvu *Unum necessarium* (Jedno potřebné), skvěle se splnila: »Doufám a očekávám důvěrně od Boha svého, že mé návrhy jednou vejdou v život, až přejde zima církve, až ustane dešť a květiny opět se objeví na naší zemi.« —

Komenský sám vzpomíná Rospigionioho, pozdějšího papeže Klimenta IX., který velmi bedlivě sledoval snahy jeho a podporu jim poskytoval.

Kniha podává skvělý důkaz, že katolicismus rád zapomíná stinných stránek, jež je dělí od tohoto proslulého muže pro hojnost světlých bodů, jež jej s ním sblížují.

Z praxe a různé.

K otázce katechismu. Dp. Gryc (farář z Moravy) píše ve Věstníku diecéšní jednoty kněžské brněnské (č. 11). Poslední můj článek o úpravě katechismu vyzněl v ten rozum, že nejvhodnější a nejpřístupnější forma katechismu by byla: krátké články o jednotlivých pravdách, doprovázené obrázky. Na poslední schůzi výboru diecéšního v Brně v dubnu nabyli jsem však toho přesvědčení, že by bylo velmi obtížné a překážek do budoucna, co do provedení této myšlenky. Poměry jsou takové, že katechismus má nadále zůstat a s tím se musíme smířiti. Tu však naskytá se otázka, zda by nebylo možno celý katechismus, neb některé části přepracovati a tak učiniti pořádek. Tolik pravda je, že od nového katechismu mnoho návrhů povstalo, ale všechny mají totéž: jedny vady se odstraní a druhé se ukáží.

Spolek kněží sv. Josefa v Gorici. Na konci r. 1914 měl spolek tyto členy: 16 čestných, 16 nadatelů, 106 zakládajících, 1826 doživotních a 797 přispívajících, dohromady 2761.

V domech spolkových bylo ošetřeno roku 1914: V Gorici 38 kněží, 1 klerik, v Meranu 75 kněží, 4 klerikové, v Ise 241 kněží, 6 kleriků, celkem 354 kněží, 11 kleriků.

Z Pražské arcidiecése bylo 25 kněží.

Dle usnesení mimořádné valné hromady konané 14. května 1914, zakoupen byl pozemek ve výměře 67.800 m² i s domem v Bibinji u Zadru, aby na něm vystaven byl dům s mořskými láznemi, zatím pro 30 kněží. Na úhradu výloh učinil se výpůjčka nepřesahující 300.000 K.

Dům v Ise, jenž loni slavil 25. jubileum, propůjčen byl »Červenému kříži«.

Jmenní spolkové koncem r. 1914, kromě domů spolkových a zakoupeného pozemku, bylo: Ve státních papírech nom. obnos K 228.000, ve spořitelně K 520, na hotovosti 14.625.11. Passiva jsou K 95.000.

Vídeňský spolek katechetů. Na schůzi 24. XI. přednášel dr. Mayrhofer (»My katolíci a spisy pro mládež«). Referoval o dosavadní činnosti komise pro spisy pro mládež, která se ustavila po posledním

kongresu a má 10 zástupců různých katolických spolků. Podává návrh, aby pro příště byl zvolen diecéšní referent, jenž by byl rádcem v zakládání biblioték mládeže, vzdělání odborníků a bděl nad úředními seznamy knih. V té příčině ani seznamy vydané vídeňskou okres. školní radou nejsou bez námitek. Dále stanovil zásady pro seznam vánočních knih a pravidl: Má jich býti málo, ale cenné a to pro chudé i bohaté a k nim přidán krátký obsah. Ukázal, že právě demokraté na poli literárním mládeže vyvíjejí horečnou činnost, které se málo čelí se strany katolické. Předseda poznamenal, že již před časem jednal s katolickým lidovým spolkem o založení katolických knihoven mládeže ve vídeňských okresech. Kanovník dr. Kraus opět podotkl, že pro financování místa referenta dal by se získat mimo vídeňské spolky a salcburský spolek universitní; a navrhl podati o otázce knihovny mládeže memorandum episkopátu.

Diecéšní školní rady: Pozoruhodný návrh činí proslulý katecheta vídeňský Vilém Pichler (Christ. paed. Blätter č. 11.). Navrhuje zavést diecéšní školní rady ku povznesení vyučování katolického. Neboť jak praví: *nikdo není oficiálně ustanoven k tomu, aby měl péči o povznesení náboženského vyučování.* Zařízení náboženských inspektorů je zastaralé a pouhá formalita. Školní referenti diecéšní mají dosti práce, aby udrželi v chodu zevnější aparát náboženského vyučování. Mimo to často nedostává se jmenovaným osobnostem zkušenosti v oboru katechetickém, někdy také chybí zájem o věc a nejčastěji znalost nynějšího stavu katechetiky. To, co se děje pro pokrok katechese, za to sluší děkovati skoro výhradně toliko dobré vůli odborníků, jejich iniciativě a jejich práci. Ti však nemohou reformovati, nýbrž jen činí návrhy; *reformu uskutečnit, jest věcí církevní a k té nedostává se odborníkům v nejčastějších případech mostu.* To, co se uveřejní v odborném listě, o tom obyčejně nedozví se osobnosti směřodátné. *Následek toho je, že z oficiální strany přilíhlo málo se děje pro povznesení náboženského vyučování a velice zdůlhavě, nesystematicky, nesouvisle, bez důsledné další práce — jen náhodou tu a tam.* Navrhuje tudíž, aby v každé diecési ustavil se stálý sbor z nejschopnějších a nejhorlivějších katechetů, jenž by měl v pozornosti vše, co

může přispěti ku povznesení náboženského vyučování a podávat biskupovi přiměřené návrhy. Diecéšní školní rada dělila by se ve dvě sekce: pro 1. školy národní a 2. střední. Každá sekce má míti asi 12 členů. Předseda, jenž by byl člen konsistoře mohl by v důležitějších případech i jiné odborníky pozvati, kteří by se však hlasování neúčastnili. Schůze jednotlivých sekcí děly by se 4krát za rok.

Korutanský spolek katechetů měl valnou schůzi 19. listopadu m. r., za přítomnosti probošta kapitulního Bittnera a děkana Wappisa a ředitele semináře Pirkera, theologů pastoralistů a učitelek jakožto hostů. Mnohé vabila přednáška dra Gatterera: Válka a katechese (viz č. 1. a 2. Věst. katech.). Po zprávě funkcionářů stanoven program pro příští rok 1.) katech. kurs bude v Celovci 31. srpna 1. a 2. září 1915. 2.) Spolek dává v principu souhlas k návrhu nového přídavku katechismu vypracovaného na popud vídeňských katechetů a bude zakročeno o jeho schválení až po zavedení modlitební knížky žákovské. 3.) Členský příspěvek snižen pro neomysty na 3 Koruny. 4.) Návrh na častější schůze s věcnými referity.

Mnichovský spolek katechetů na schůzi 14. prosince 1914 vyslechl poutavou přednášku doc. dra Mayera: Válka vychovatelkou. Proti optimismu jeho uvedli někteří stránky stinné. Obojí názor pak shrnut v resultát: Smutné věci nemají zastráhati naopak povzbudit k tomu, aby škodlivé stránky byly odstraněny a dobré símě opět nemá zahynouti. Reminiscence na to thema ozvaly se na valné schůzi 11. ledna 1915., kde po zvolení výboru bylo upozorněno na Stieglitzovou přípravu ke sv. svátostem: »Leitgedanken zum Erstbeicht- und Kommunionunterricht.«

Definitivně ustanoven: *Lad. Makeš* na měst. šk. v *Nové Pace.*

Na odpočinek dán *Josef Cumpe*, katecheta měst. šk. v *Týně n. Vlt.*

Pro „Červený kříž“ zaslali od 24. února do 24. března včetně dpp. katecheté: *10 K:* Komárek František, ve Vamberku; *6 K:* Kožený Leonard, v České Těbově; *Rod Josef*, v Kladně. *3-32 K:* Špale Ant. ve Slaným. *1-66 K:* Oliva Arnošt ve Slaným; *Petr Jan* v Chýnově. Celkem složeno do 24. března t. r. pro Červený kříž v pokladně Spolku katechetů K 2521-21. *V. Hála*, t. č. pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXX. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Výchova v křesťanském starověku — Ke svatému biřmování. — Některá neděle v květnu.

— Neděle V. po velikonocích. — Školní sv. zpověd. — Z praxe a různé. — Zasláno.

Výchova v křesťanském starověku.

Skizza z dějin katechetiky.

1. V prvních křesťanských stoletích těžisko křesťanské výchovy bylo *v rodině*, která dle vzoru svaté rodiny nazaretské byla místem vznešeného života víry a ctností.

A v rodině byla to opět *matka*, která zvláště působila jako vychovatelka dítěte a blahodárny svůj vliv rozlévala na celou rodinu.

Klemens Alexandrinský to vyjadřuje slovy: V rodině byla matka slávou dětí, žena slávou muže, oboje (děti i muž) slávou ženy a Bůh slávou všech.*

Nikdy nebyla žena tak vysoko povznesena a mateřská důstojnost tak hluboko a čistě pochopena jako v tomto čase. Maria s Ježíšem byla vznešeným ideálem křesťanské matky.

I pohané žasli nad mravní jich velikostí a říkali s podivem: »Jaké to matky mají ti křesťané!«

V rodině vládli zbožný duch, duch víry, denní modlitba, věrnost, láska, poctivost, pracovitost, střídmost, čistota.

Křesťanství vstoupilo tak v celém životě křesťanském názorně před oči dítěte; k tomu přistoupilo *poučování* od matky a její *vedení* od mladosti.

A to vychovatelské působení matčino nalezlo *v otci schválení a podpory*.

Tak započalo mravní obrození lidstva v rodině a to prospělo nemálo k rozšíření církve Boží mezi pohaný.

2. Církev v první době poapoštolské pokračovala ve svém učitelském úřadě *dle vzoru apoštolů*.

Biskupové a kněží obraceli se k lidu jednak učíce jej a jednak shromáždžující nadané a zbožné jinochy kolem sebe, které uváděli v hlubší známost křesťanského učení, spolu však i dle potřeby seznamovali je s profanními vědami a filosofií, aby je vzdělali na řádné učitele a pastýře duší.

Uvádíme na př. sv. *Justina* v Římě a sv. *Irenea* v Galii.

Čím více však církev se šířila a čím více dospělých se k ní přihlašovalo, tím více cítila se potřeba, aby vyučování bylo organisováno přisněji a jednotněji.

Vždy více kladlo se důraz na to, aby přípravou na křest svatý bylo důkladné vyučování. Tak povstal *katechumenát*. Žáci sluli katechumeni, vyučování katechese, nauka o tom katechetika.

Mimo to však již záhy vstupovali do církve i vzdělání pohané, kteří právě vysoké studie vykonali a kromě toho útoky pohanské filosofie proti křesťanství byly vždy častější.

Vzhledem k tomu dvojímu bylo i křesťanům na výsost třeba vyššího vzdělání. Tak povstaly opět *školy katechetské*.

Katechumenát vyrostl ze všeobecné školy lidové, školy katechetské ze školy apoštolů a učedníků.

Na místo školy katechumenů nastoupila později, když celé osady byly křesťanskými, *škola farní* a na místo škol katechetských škola *biskupská a klášterní*.

Ony reprezentují staré školy elementární a tyto školy vyšší.

I. *Školy katechumenů* objevují se již ve 2. století téměř všeobecně.

Dělily se zpravidla ve tři třídy: *třidu přípravnou, vlastní katechumenát a třidu vyvolených*.

Žáci třídy přípravné byli uváděni na podkladě dějepisném v základní pravdy křesťanství o stvoření, vykoupení, posvěcení a poslední věci člověka.

Když pak na konci přípravného vyučování prohlásili, že se odříkají modloslužby a vyznávají budou křesťanské pravdy víry, byli přijati jako praví katechumeni.

Jakožto katechumeni byli důkladně uvedeni ve známost křesťanské věro a mravouky a v křesťanský život.

Po vykonané zkoušce vstoupili do třetí třídy, kde byli připraveni speciálně na přijetí sv. křtu a ostatních svátostí a uvedení v tajemství sv. víry.

Sv. Augustin dává nám dostatečně poznati obsah a metodu vyučování ve třídě přípravné a to ve spisku: *De rudibus catechisandis*.

Ve spisku tom dává diakonovi kartaginskému Deogratias poučné pokyny, kterak vyučovati náboženství na nižším stupni katechumenátu.

S důrazem praví, že s jednotlivými katechumeny potřebí jest jednati dle jejich individuality; jinak tedy s nevzdělanými, jinak se vzdělanými, anebo těmi kdo navštěvují školy vysoké a uvádí methodický postup vyučování jako příklad.

Katechese má začínati vypravováním dějepisným; k tomuto cíli má se učiniti vhodný výběr z Písma sv. Starého i Nového zákona.

Hlavním účelem vypravování má býti vzbuzení lásky k Bohu a nepokryté víry, založené na báni Boží.

K tomu má směřovati také všeliké zdůvodňování i vysvětlování.

Po úvodu dějepisném přejde se k nauce o vzkříšení, posledním soudu, věčné odplatě a při tom třeba míti zřetel na chápavost posluchačů a současné námítky.

Učitel buď jiné nálady; neboť veselého dárce miluje Bůh.

Sv. Cyrill Jerusalemský dává nám opět ve svých 23 katechesích nahlédnouti na obsah a metodu v poslední třídě katechumenátu.

Tam postupovalo se *synteticky* se zřetelem na princip názoru, tuto na základě apoštolského vyznání víry *analyticky*; v obojím případě záležela učebná forma v souvislé přednášce.

Katechumeni byli totiž namnoze dospělí; ale také mladší bývali účastni vyučování.

II. *Školy katechetské.* V nich se skýtal vzdělání těm, kteří na školách katechumenických měli působiti; jsou to tedy první školy pro křesťanské duchovenstvo a učitelstvo.

Nejslavnější a nejstarší škola katechetská byla v *Alexandrii*. Toto město bylo ode dávna střediskem vzdělanosti pohanské a židovské.

Proto potřeba vyššího křesťanského ústavu vzdělávacího ukázala se tu záhy nutnou.

Již sv. Marek dal prý k tomu základ; jisto však je, že škola ve 2. stol. po Kr. již existovala a za *Pantaena*, který kol r. 180 po Kr. byl jejím představeným, doznala rapidního rozkvětu.

K největšímu rozkvětu dospěla za *Klementa Alexandrinského* († 217) a za *Origena* (185—254) nejučenějšího muže té doby.

Jeho nástupcem byl *Herakles*. Posledním učitelem proslulé školy vysoké alexandriinské byl slepý *Didymus* (kol 310—395), proslulý neméně velikou zbožností jako vynikajícím věděním.

Podobné školy povstaly v *Antiochii*, *Edesse*, *Nisibis* a j.

Předmětem vyučování bylo všeobecné křesťanské vzdělání a vztahovalo se na dialektiku, přírodní vědu, geometrii, astronomii, filosofii a četbu pohanských klasiků, pokračovalo pak k učení křesťanské víry a mravů a končilo čtením a výkladem Písma sv.

Z těch škol vyšlo mnoho slavných mužů; ale i ženy a panny byly vděčné posluchačky.

Tyto staré křesťanské vzdělávací ústavy přispěly nemálo k tomu, že křesťanské náboženství vždy více získávalo na vážnosti a křesťanská věda ve 4. a 5. století mohutně zkvetla.

Otcové podporovali studium pohanských věd pokud mohli. Ve své řeči »k jinochům křesťanským« *sv. Basil* sice napomíná k opatrnosti při tom studiu, ale rovněž nebrání jim čerpati z pohanských spisů; neboť cvičí a silí duchovní zrak, aby pak lépe pochopil Písmo sv.

Zajímavé je v této řeči toto jeho srovnání: »Je-li božská nauka plodem stromu, představuje vědění světské, moudrost pohanská listí, v jehož stínu dobře se daří stromům. Muži starozákonní užívali moudrosti pohanské. Mojžíš byl odchován moudrostí egyptskou, Daniel chaldejskou. Proč bychom my se jí měli báti? Ovšem jest potřeba přejímati pohanskou moudroust opatrně t. j. má se přijímati jen to ušlechtilé. Co je mravně závadné má se zavrhnouti; má se zavřít před tím sluch jako učinil Odysseus při zpěvu Sirén.«

Také sv. *Augustin* totéž praví důrazně ve své knize »o křesťanské nauce.« *Dějiny, lékařství, přírodní věda, nauka hospodářská a správní, mechanické a gymnastické umění skýtají požitek a vyškoluji ducha a jsou potřeby i pro společenský život.*

3. *Školy farní* (parochiální, presbyteriální) povstávaly znenáhla na těch místech, kde křesťanství se rozšířilo všeobecně a kde tudíž jevila se potřeba zavést nějaké zařízení pro vyučování mládeže.

Tím dána byla příležitost spojití s vyučováním náboženství také vyučováním jiným elementárním znalostem.

První stopy farní školy nalézáme již ve 2. stol. v *Edesse*, kde kněz *Protopogenes* vyučoval děti náboženství, čtení, psaní a zpěvu žalmů.

Podobné školy vznikaly za podobných okolností na jiných místech, takže lze zjistiti, že v 5. století byly v Itálii všeobecně rozšířeny a dle jich typu i v jiných zemích podobné byly zaváděny.

Synody ve Vaisonu, Orange a Valence (529) jich žádají pro Francii a *třetí všeobecný koncil Konstantinopolský* (680) nařizuje: »Všickni kněží mají na místech, kde vedou duchovní správu, ve vesnicích i samotách zřizovati školy a děti věřících svěřené jejich péči vyučovati v nejpotřebnějších vědomostech.«

Také *věrozvěstové* vyučovali mnohde mládež nejen v náboženství, ale i ve čtení a psaní. Tak se vypravuje o Kassianovi, missijním biskupu v Tyrolích a o Patriciu, apoštolu Irska.

4. *Školy klášterní.* Také *kláštery* staraly se o elementární vyučování mládeže. Zbožní rodiče dávali jim na vychování děti své často záhy, v 5—7 roce věku t. zv. oblati.

Proto již *Pachomius* vytkl zásady o výchově těch dětí. Některý mnich měl je učit čísti, psát, nazpaměť žalmům a jiným částem Pisma sv. »Nechť není nikoho v klášteři, kdo by neuměl čísti a kdo by neznal něco nazpaměť z Pisma aneb aspoň z Nového Zákona a žalmů,« stanovila regule řádová.

Také *Basilius*, veliký biskup v Caesarei (Kapadocia) a zakladatel řádu Basiliánů (330—379) prohlašuje to za dobrý skutek, ujímati se takových dětí »neboť Pán praví »Nechte maličkých přijíti ke mně a apoštol chválí toho, kdo od dětství naučil se Písmu sv. a přikazuje, aby děti byly vychovávány v učení a kázni Páně.«

Hlavní předmět toho elementárního vyučování ve školách farních i klášterních bylo *náboženství*; vedle toho bylo vyučováno ve *čtení, psaní a zpěvu*. Forma učebná byla otázky a odpovědi.

Řehole sv. *Basilia* důrazně nařizovala, aby byli přijímáni hoši i dívky, ale má se jim dáti zvláštní bydlí a zvláštní ošetřování. Při klášterech mají býti zřízeny zvláštní výchovné ústavy, od ostatního kláštera oddělené; dozor nad dětmi mají míti starší mniši a zkušení. Úvod do křesťanství má se dít na základě Pisma sv.; biblická vypravování mají nahraditi báje a starověké myty; pohanské průpovědi ať nahradí přísloví Šalamounova. Když pochopily slova, jména a děje, udílej odměny, aby jimi duch se rozveselil a bez velkých obtíží k cíli se došlo.

Kláštery pečovaly také obzvláště o *vyšší vzdělání mládeže*. Záhy byly ohniskem věd; tak slavný klášter v *Toursu*, založený kol r. 360 od sv. *Martina* a na ostrově středomořském franc. *Lerínu* kol r. 405 od biskupa *Honorata* z Arlesu založený.

Celá řada proslulých biskupů Gallie vyšla z »těchto semeníšť velikých duchů.«

Významné byly i kláštery, jež štípil sv. *Patrik* z *Toursu* do Irska; i řecká věda tam zdomácněla.

5. *Školy katedrální.* Také v *sídlech biskupských* záhy tvořily se *vyšší školy*, jež měly nahraditi školy katechetské.

Úkolem jich bylo vychovávat dorost kněžstva diecévního, světského.

Takovou založil sv. *Augustin* v Hippo; v *Imole* (provin. bolognská) vzdělal se slavný Petrus Chrysologus; v Arles (Francie) učil delší čas sv. Hilarius. Zvučného jména byly školy v Paříži, Poitiers, Clermontě a j.

Dodatek:

1. *Spisovatelé*: Poptávka po dobrých spisech byla veliká. Kázání byla vydávána a také dopisy rozmnožovány. Z té příčiny mnozí světcí věnovali své spisy bezprostředně veřejnosti. Tak povstal bohatý výběr dobrých spisů.

Pro paedagogiku důležitý je zvláště sv. Jeroným. Ve dvou listech, z nichž jeden píše Laětě a druhý Gaudenciovi, dává paedagogické a methodické pokyny pro výchovu jejich dcer. Dcera Laěty slula Paula, dcera Gaudenciova Pakatula.

Některé jeho zásady jsou jakoby dnešní na př. aby chůvy po děcku mluvily správně, aby nežvatlaly ani nešišlaly, aby dítě hrající si písmenami ze slonové kosti, naučilo se znenáhla čísti; aby vychovatel horlivost žákovu vzpružoval slibováním odměn atd.

2. *Kázání*. Důležitým výchovným faktorem v křesťanství je kázání. Při každé bohoslužebné příležitosti konala se náboženská promluva, homilie, výklad úryvku Písma sv. s praktickými doložkami. Kazateli naskýtala se hojná příležitost, aby promluvil k rodičům o jejich povinnosti vychovávácí.

Zvláště sv. *Chrysostomus* (Jan z Antiochie) rád se vrací k tomuto bodu. Energicky a neohroženě vystupoval proti mravním pokleskům hlavního města a císařského dvora.

Především žádá *dobry příklad* rodičů. Toho, kdo dává špatný příklad, považuje za horšího nad vraha, neboť ten zavinuje smrt jen tělesnou, kdežto onen vrhá duši dětskou do pekla.

Náboženské vyučování má začínati záhy, nebo útlý věk vnímá to, co slyší snadněji v sebe, a vrývá se to v mladou mysl jako razítko do vosku.

Veď žáka zvolna, takořka krok za krokem k božské moudrosti. Ale při tom hlavní věcí buď ti vždy výchova.

Praví (v době jednostranného vychovávání řečnického): »Nechť syn svého vzdělávati na řečníka, nýbrž vychovávěj ho ke křesťanské moudrosti.«

Na charakteru záleží vše, nikoli na slovech; ten jedině činí silným pro království Boží a zjednáva mu pravých statků.

Zvláště ukládá povinnost výchovy *k stydlivosti*; nejen oči ale i uši musí býti chráněny.

»Jednejme s našimi dětmi tak opatrně, jako se světlem, aby jiskra nepadla v nevinné srdce, neobrátila je v požár a nezpůsobila nezměrnou škodu.«

Jeho *výchovný ideál* je znovu zřízení obrazu Božího v člověku a proto cení *úřad vychovatele* nade vše.

»Není vznešenějšího umění nad umění výchovy. Malíř a sochař tvoří jen neživá díla, ale moudrý vychovatel tvoří mistrovská díla živá, na nichž s potěšením spočine oko Boží i lidské.«

Sv. Jan Zlatoustý sám byl skvělým vzorem křesťanské dokonalosti, v době, kdy jevil se žalostný úpadek zejména u dvorů.

Die Baumgartnera, Fischera a j.

Ke svatému biřmování.

JAN PLEŠINGER, katecheta na Žižkově.

O povinnostech, které ukládá svaté biřmování.

Promluvíme o tom, co *žádá Bůh a církev od biřmovance*. 1. *před sv. biřmováním*, 2. *při sv. biřmování* a 3. *po sv. biřmování*.

1. Každý člověk nejraději vzpomíná na leta svého dětství, kdy neznaje žádné starosti, tiše a klidně žil ve společnosti svých milých rodičů, kteří laskavými slovy připravovali jej denně k povolání, které si jedenkrát bude voliti. Na které doby svého života vzpomínali však sv. apoštolové? Zajisté nejvíce na těch čtyřicet dnů, za kterých po z mrtvých vstání Páně bývali beze strachu, beze starostí se svým Otcem a Mistrem. Byly to dny podobné našemu mládí. Syn Boží, jako Otec, shromažďoval syny své svaté apoštoly kolem sebe a mluvil s nimi o království božím. Přesvědčil je, že vstal z mrtvých; upevnil je ve víře, že jest Synem Božím a potom je vyučoval. Poučoval je, jak budou udíleti sv. svátosti, na př. křest, pokání, a jak dí sv. Augustin, i biřmování. A pak jim obnovil sliby své, že jim pošle Ducha svatého.

a) Až podnes slibuje a uděluje Pán náš, J. Kristus, Ducha svatého svátosti biřmování. A tu jedná podobně, jako druhdy se svatými apoštoly. Svě věřící shromažďuje před zástupce svého, kněze, a ten mluví s nimi o království božím, učí je víře křesťanské. — Poznáváme již, př. z toho, cvičil-li Pán své apoštoly před sesláním Ducha sv., že tím více i každý, kdo biřmován býti chce, má *ve víře křesťanské* a zejména v tom, *co sv. biřmování jest, dobře býti uycvičen. To jest první požadavek*, který splnití dlužno biřmovanci.

Když P. Ježíš loučil se při poslední večeři se svými apoštoly, mluvil k nim též o Duchu sv., kterého jim chtěl seslati. A víte, co učinil jim dříve než počal slibovati Ducha svatého? Myl jim nohy a řekl: *»Vy čisti jste, ale ne všichni,«* myslel na Jidáše.

Co sluší tedy nám, kteří přijmouti hodláme Ducha sv. ve sv. biřmování? *Máme býti čisti*, t. j.

b) *ve stavu milosti boží, nemajíce smrtelného hříchu*. Sv. biřmování neudílí milosti posvěcující, ale rozmnožuje ji. Má-li ji však rozmnožiti, musí táž býti již v naší duši. Viš, kdy řekl ti Pán: *»Ty jsi čist?«* Když lita byla voda na tvoji hlavu a obmývána byla tvá duše na křtu svatém. Ale snad klesl jsi po onom obmytí ve křtu svatém; co potom? Následuj sv. Petra, jenž jsa čist, zapřel Pána a hřešil; ale vyšel ven, plakal hořce a došel odpuštění. Kdo po křtu sv. těžce hřešil, musí tedy dříve ve sv. zpovědi oplakati své hříchy, jich litovati a odpuštění jich svátostí pokání dosáhnouti; pak teprv jest schopen sv. biřmování hodně přijati. Neučiní-li tak, není čist, jest Jidášem, svatokrádcem.

Když sv. apoštolové rozloučili se s Pánem, trvali pospolu na jednom místě, modlili se a postili celý den. A tak i *biřmovanec má se připravit*.

c) *modlitbou*. Není sice nutno býti lačným, ale přece, když udílí se sv. biřmování dopoledne, má každý lačen zůstat, a tak připravit se postem a možno-li i jinými dobrými skutky. — *Tři věci tedy žádá Bůh od biřmovance před biřmováním: uycvičení ve své víře, stav milosti boží, modlitbu a dobré skutky*. O, kéž by toto vše vždycky se dalo! Jak skvěle osvědčila by se moc a milost Ducha svatého! Však bohužel, mnohemu biřmovanci záleží více na přípravě

těla, na věci zevnější, ale velmi málo na duši. O, Duše svatý! Proč je tolik vlažnosti u víře mezi biřmovanými? Což nemáš Ty více té moci, jaká osvědčila se na svatých apoštolech? O, běda nám! Naši vinou děje se tak. Nedostatečná příprava, svatokrádež dusí všechny účinky Tvé svatosti! Avšak obraťme se již od zjevu tak smutného a ťažme se, co *při biřmování* žádá se od biřmovance.

2. *Biřmovanec má se stát bojovníkem Kristovým*; má statečně vyznávat a hájit svou víru. Praporem, pod nímž bude bojovati, jest svatý kříž. Na ten bude přísahati, tomu praporu že zůstane věren, musí slavně slíbiti. Slibuje to, co slíbil a povolal vůdce vojska Kristova, statečný bojovník sv. Petr, když někteří opouštěli Pána, pravice o Jeho učení: *»Tvrdá jest tato řeč, i kdož ji může slyšeti?«* Ale první voj Kristův, dvanáctero apoštolů, neprchá, nýbrž dí ústy svého velitele Petra: *»Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného, a my jsme uvěřili a poznali, že jsi ty Kristus, Syn Boží!«* Tot přísaha bojovníka Kristova; slibuje, že Krista neopustí, jinému učení neuvěří, nýbrž že se přičiní, aby

a) *učení Kristovo vyznával a příkázání Jeho vždy věrně plnil.*

Avšak praporu se držeti, jen za času pokoje, není věci tak obtížnou; vojín má býti hotov snášeti i v poli, v boji obtíže, útrapy, ano i smrt pro vlast a panovníka. — Proto i *biřmovanec*, vojín Kristův, *slibuje, že chce,*

b) *bude-li třeba, pro víru všeliké nesnáze a protivenství snášeti.* — Bojovníku Kristův! Viz vrchního velitele vojů Páně! *Sv. Petr* umírá na kříži pro víru Kristovu! A pohleď na ostatní! *Sv. Ondřej* rovněž na kříži dokonává. *Sv. Jakob* starší umírá mečem! *Sv. Jan* nehrozí se vařícího oleje! *Sv. Tomáš a Matouš* probodeni! *Sv. Filip* kamenován! *Sv. Bartoloměj* svlečen s kůže! *Sv. Jakob* mladší svržen s chrámu! *Sv. Tadeáš* násilně umírá pro Krista! Viz tisíce a tisíce svatých mučedníků! Všichni pro víru umírají v nejhorších mukách! A ty, vojín Kristův! Tobě bylo by těžké jediné slovo, jediné mužné vystoupení na obranu víry Kristovy? Ty chtěl bys mlčeti, když víra ta se tupí slovem, spisem, obrazy? O žalostný osud zbabělého vojína; trest smrti věčné čekal by tebe! Setrváš-li však, vejdeš do slávy hradu nebeského, kde vítězství slaví se na věky věkův.

c) *Slib svůj jako vojín Kristův skládá biřmovanec nejen před neviditelnými svědky, před Bohem a sv. patronem, ale i před viditelným, t. kmotrem, který se též k biřmování běže. Na toho ukáže Bůh, sledá-li, že slib byl zrušen.*

Jak svatá jest tedy věc slib sv. biřmování! Kéž by kmotrové pečovali, aby biřmovanec slibu svému dostál. Kéž by každý i sám své povinnosti dosti učiniti hleděl! Aby toho dosáhl, má

3. *častěji i po sv. biřmování slib svůj obnoviti, a to:*

a) *kdykoliv obnovuje slib křestní.* Při křtu stal se křesťan dítkem božím, Synem krále Krista. Který syn zdárný nebránil by a nezastával otce, tupí-li ho někdo, aneb usiluje-li ho raniti neb zabíti? Nuže, bojovníku Kristův, tys spolu i synem svého Krále! Když tedy vzpomínáš na křest, nemáš-li vzpomenouti na biřmování? Tam stal jsi se synem, tu bojovníkem; i jako syn, i jako bojovník máš povinnost hájit Krista. A protože, obnovuješ-li slib křestní, obnov i slib sv. biřmování.

b) Obdržel-li vojin záslužný peníz za svou udatnost, bývá na něm psáno, kterého času, roku a dne bojoval za vlast a krále. Nevzpomíná-li rád i po letech na ten den, v který vydobyl sobě vyznamenání své udatnosti?

Bojovník Kristův *znak nezrušitelný* obdržel *v den sv. biřmování*; znak ten nese *na duši* své, životem vezdejším a podrží jej v životě věčném. Nemá-li proto i on pamatovati na ten den, nemá-li mu den ten býti dnem svátečním? A jak zasvěti ten den? Především mší sv., sv. zpovědí a obnovením svého slibu. Ale nejen *v památný den biřmování*, nýbrž i

c) *o svátcích svatodušních sluší obnovovati slib sv. biřmování*. Hody svatodušní jsou dny, ve kterých sestoupil Duch sv. na apoštoly. Když křesťan slyší v ty dny svaté čtení, když slyší o ohnivých jazycích, o prudkém větru, o podivném mluvení rozličnými jazyky, o divech, které daly se onoho dne, jimiž obrátily se tisícové na víru Kristovu, a když vidí, že v ty dny plesá celý obor země, celá církev Kristova, zda mohl by zůstat sám chladným, zda by nevzpomněl, že i jemu dán byl Duch svatý? Proto volejme v ty dny milosti, v den křtu, biřmování, volejme i nyní: »Pane, ke komu půjdeme? Tobě zůstaneme věrni! Nespustíme se své víry! Ji ochotni jsme hájiti slovem, skutkem, statkem svým i životem! Duše svatý, posituj nás v tomto slibu!«

V dnešní úvaze poznali jsme povinnosti biřmovance před biřmováním, poznali jsme též, co má biřmovanec slíbiti a kdy slib svůj obnovovati. Př., kdo z vás jest biřmován, popať na prapor, na který jsi přísahal. Jest to kříž Kristův! Napsáno jest tam jméno Ježíš. »Ježíš Nazaretský, král Israelský.« Kdykoliv jednati se bude o víru Kristovu, pcheď na kříž a na to svaté jméno a vzpomeň na svou přísahu. — Kdo nejsi biřmován, pcheď tam také! Nauč se ctíti, milovati prapor, na který budeš přísahati. »Ježíš Nazaretský, král Israelský,« toť i tvým bude heslem. — Běda tomu, kdo prapor ten opustí, jméno to zneučí; čest a chvála však tomu, kdo vytrvá až do skonání! Ten zvítězí a vstupuje do bran města dobytého, města nebeského, vítězoslavně bude volati: »Ježíš Nazaretský, král Israelský,« a odpočine tam po boji ve slávě věčné! Amen.

Některá neděle v květnu.

Květy učí.

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Nastal nám nejkrásnější měsíc celého roku. »Květen« se nazývá v řeči naší české, protože v něm skoro všechny rostliny kvetou a celá příroda se halí jakoby do svatebního roucha. Před našimi zraky jeví se v celé kráse a spanilosti utěšené divadlo, které ještě před několika týdny žádná moc zemská a žádné lidské umění nebylo s to vyvésti a vykouzlit.

Přes zimu byla příroda mrtvá a smutná. Sněhový příkrov zakrýval obličej země, od severu váli studení větrové a chmury zahalovaly oblohu nad venkovem i městem. Avšak pojednou se nebe vyjasnilo, vzduch se oteplil a libezné jaro nastalo rychle, dříve nežli jsme se nadáli. A již již zříme přerostmanité rostliny, květiny a stromy v plném květu.

Milé dítky, kdo asi tento nedávno ještě zmrtvělý svět ze sna probudil a dožil přírody vlil nový život? Kdo květy a byliny vzkřísil? Kdo je skvělým rouchem ošatil? Učinil to P. Bůh, stvořitel nebes i země

Diváme-li se s tímto přesvědčením a vědomím do kvetoucí přírody, čemu nás asi tyto májové květy učí? Co hlásají? Hlásají

1. Boží všemohoucnost a

2. krásu a

3. lásku Boží k lidem

1. Mnozí lidé podivují se přírodě a květům, ale při tom se ani netáží ani nepřemýšlejí, kdo tyto zázraky v přírodě koná? Od koho květy povstávají? Snad samy od sebe? Snad náhodou? Či ruka lidská, ruka dovedného zahradníka je vytvořila? Či příroda sama od sebe se v určitý čas mění a omlazuje?

Ach, milé děti, což pak nevíte, že člověk nedovede udělati ani jednu travu? Kterak by tedy mohl z bylin vyvésti květy? Jenom milý Pán Bůh po zemi květy rozsívá a klade stromům bilokvětou korunu na hlavu

On je to, o němž napsal David (103, 30) »Vyšleš ducha svého a obnovena bude tvářnost země.« Jakmile totiž k rozkazu Božímu zavěje vánek jarních větrů, tají sněhové, lámou se ledová pouta řek a potoků, ze země raší se zeleň trávy, pole a luka se oblékají v roucho nové — a tak se obnovuje tvářnost země.

Milé děti, nemusíme-li se tedy obdivovati v máji *všemohoucnosti* Boží? Neboť On to jest, který vložil do semena plodivou moc a který dává teplo a světlo a úrodné bouře, aby se všechno rozvíjeti mohlo ve květy

Kdyby na světě byl jenom jediný květek, jenom jediný druh květů, už bychom se tomu musili obdivovati jako nevstíhlému zázraku. Kdyby na světě jen jediný strom kvetl, již tu bychom musili žasnouti nad jeho mistrným vzrůstem a květem. Ale my nalézáme květy všude, kam jen zrakem dosahujeme. Nalézáme je v zahradách a lesích, v údolích řek i na vysokých horách alpských. Nalézáme je za okny lidských příbytků i na holých skalách. Jmenujte kraj anebo místo, kde by nějaké užitečné kvítky nebo zeleniny nerostly! Jmenujte jednu část roku, která by se nehonosila jinými krásami a vůněmi!

Na hoře Libanonu rostou cedry, které se tam zelenaly a kvetly již za času krále Šalamouna a posud se tam zelenají a kvetou. O všechny P. Bůh pečoval hned, jak je stvořil a pečuje i za časů našich. A každé kvítko, každá rostlina, každý keř i strom k nám volá: »Bůh *všemohoucí* nás stvořil zachovává a opatruje

2. Lidé ovšem také dělají květiny. Ale z čeho? Z papíru a z vosky, z hedbáví a drahokamů. Ale srovnejte sebe krásnější takové umělé květiny s květy přírozenými! Srovnejte na př. na oltářích květiny papírové s rostlými! Čili abych k vám mluvil slovy samého Spasitele: »Patřte na kvítí polní Pravím vám, že ani Šalomoun ve vši slávě tak odín nebyl jako jedno z nich!« Tak, milé děti, vychvaluje *krásu* bylin a květů sám Kristus, věčná pravda.

A věru, zdaž nemusí přímo plesati srdce naše, když popatříme v máji na lučiny, které se odívají květy tak jako se odívá večerní nebe hvězdičkami? Zdaž nemáme plným douškem vdechovati do sebe čistý vzduch sadů, na nichž v máji tisícero květy líbeznou vůni vydávají?

Avšak, milé děti, dejte nyní pozor, co vám řeknu! Když ty květy zemské jsou tak krásné a líbezné, co z toho můžeme souditi? Že tato *krása přírody* nám *hlásá* také *krásu Boha*. To jest: Je-li tento májový svět, jenž jest jako podnoží nohou Božích, tak krásný, jak krásný je teprve sám Bůh! Jsou-li květy, dílo rukou Božích, tak krásné, jak krásný jest jejich Tvůrce, král nad králi,

Pán nad pány, který přebývá ve světle nepřístupném! Tedy nám květy hlásají krásu Boha.

3. Ale také jeho *lásku k lidem*.

Bůh jest nejvyšší dobrotivý a má v lásce všechny své tvory: od broučka, který se batolí v trávě, až k serafínům a andělům. Ale zvláště miluje P. Bůh lidi. Lidem k vůli stvořil celou přírodu, lidem k vůli ji zachovává a řídí a k vůli nim dává kvést rostliny.

Některé z květů stvořil Bůh, aby svou krásou proměnily zemi v ráj, aby se nám tu na zemi dobře líbilo. Jiné květy zase stvořil, aby svými rozmanitými barvami těšily naše oko i srdce. Jiné, aby líbeznou vůni ve vzduchu šířily, jako na př. flalky a šerík. Jiné byliny poskytují nám oděv a roucho, jako na př. len. Jiné nám slouží za pokrm, jako na př. obilí. Když na ovocných stromech květy opadají, co po nich zbude? Chutné a zdravé ovoce. Přčetné květy a byliny jsou užitečné v lékařství. Zdravínek, plícník, krtičník, jitrocel a jiné hojí naše rány a umírňují bolesti. Hořčice dodává jídlu chuti. Květy nám poskytují nejsladší sladkost, totiž med, který z nich včely ssají. Květy lákají ptactvo; kde květy, tam jest i ptactvo a kde je ptactvo, tam je i zpěv.

Ani bych nestačil, kdybych měl vypočítávati užitky a dobrodiní, které květy lidem přinášejí a tak *lásku Boží k lidem* zvěstují. P. Bůh dobře ví, čeho potřebujeme a v nesmírné dobrotě své nám to hojně poskytuje. Sv. Jakub (1, 5) dí »Dává všechněm hojně a neomlouvá.« »Zřídlo dobroty jeho jest nevyčerpatelné a zůstává vždy stejné, byť i milionové z něho čerpali« praví sv. František Sálaský. Kdo sečte miliony lidí, kteří už od počátku z ruky Boží dobrodiní přijali? Kdo sečte miliony všeho ostatního tvorstva, jimž přestědrá ruka Páně v přírodě stále se otevírá? Kdo vypíše lásku Boží k lidem?

Ach, milé děti, když to všechno uvážíme, poznáváme, že čím jsou hvězdy na nebi, tím jsou květy na zemi: zvěstují Boží všemohoucnost, krásu a lásku.

Květy byly odjakživa znamením radosti, pocty a vděčnosti u všech všudy národů. Čím Řekové a Římané korunovali své básníky? Vavřínem. Co metalí židé P. Ježíši na cestu? Palmové ratolesti. Čím při oddávkách ozdobují se snoubenci, mládenci a družičky? Rozmarýnou. Čím uctíváme své dobrodince a představené o jejich svátku? Vonnými rostlými kyticemi. Co klademe na rakve zemřelých? Věnce. Co na rovy jejich sázíme? Keře a kvítí.

Milé děti, představte si tento svět bez květů! Nebylo by nám tu smutno? Nuže, jak se máme k bylinám a květům chovati? Ne tak, jako se mnozí nerozumní chovají.

František Petrarka, slavný básník italský, vypravuje ve svých spisech, že za jeho času žil v Italii vznešený a bohatý muž, který s radostí a ochotou cizince a pocestné do domu svého přijímal a je častoval. I stalo se jednoho dne, že vrátiv se v jednoduchém šatě z lovu domu, shledal dům plný hostů. Všecky chtěl co možná nejlépe uctít a proto všude dohlížel. Při tom spatřil, kterak jeden z cizích služebníků chlév čistil, avšak nedbale a špatně. I domlouval mu laskavě. Avšak drzý služebník ve zlosti jej udeřil v obličej. Jak se ale zalekl, jak se zastyděl, když při obědě spatřil, že muž, jež byl udeřil, sedí na prvním místě a laskavě hosty častuje. Prosil za odpuštění a hostitel mu odpustil.

My lidé na světě jsme vlastně hostmi Boha nebeského. Ale kolik lidí se podobá onomu surovému služebníkovi! V zaslepenosti své často Boha nepoznáváme,

nevidíme a hříchy svými urážíme. Bůh jest nejvyšší dobrotivý a má v lásce všechny své tvory od broučka v trávě až k andělům. A proto i křesťan má se chovati k tvorům a k celé přírodě s jakousi šetrností. Hodný křesťan zbytečně nešlápne ani na mravence, jenž se mu připlétl do cesty a neutrhne ani květ jen tak bez příčiny, aby ho hned po utrnutí odhodil.

V Bavorsku je krásný zvyk, že školní děti hned po 1. sv. přijímání jdou do zahrad a alejí a každé zasadí si jeden stromek, nad tímto stromkem potom bdí, pozoruje jeho vzrůst a učí se lásce k stromovi a květům.

Milé děti, třebaš by tento zvyk u nás nepanoval, mějte lásku k stromovi a květům, zbytečně jich nelámejte a netrhejte. Jako P. Bůh v přírodě ukazuje lásku svou k nám, tak i vy buďte k přírodě šetrni. Amen. *Dle Dra Brlého.*

Neděle V. po velikonocích.

Modlete se také ráno!

FRANT. MALÝ, kapl. v Praze u sv. Štěpána.

Sv. František, biskup ženevský, jednou vyprávěl školním dítkám o rajských slastech našich prarodičův a řekl: »Jejich největší radost záležela v tom, že směli obcovati se samým Bohem a s Ním jako s nějakým laskavým otcem rozmlouvali.« »Ach, to je škoda, že se už tak neděje!« zvolal jeden malý žáček. »Jak rád bych s Pánem Bohem rozmlouval!« Sv. biskup se zaradoval nad přáním tohoto chlapečka, usmál se a odpověděl: »Upokoj se, milé dítě, neboť věz toto: ačkoli jsme ztratili ráj, přece jsme neztratili dobrotivého Pána Boha. Všady jest nám na blízku, v každou hodinu a na každém místě můžeme s Ním rozmlouvati — když totiž se *modlíme*. Kdykoli voláme k Němu »Otčenáš«, odpovídá nám pln lásky: »Ano, já jsem Otec váš a vy jste moje děti!«

Opravdu! Od té doby, co nám byl prvotním hříchem ráj uzavřen, nelze jinak s Bohem obcovati a rozmlouvati nežli v modlitbě. Proto se modlí každá duše lidská, která v Boha věří. Modlí se i ten nevzdělaný divoch na poušti africké. On sice ve své nevědomosti vysílá prosebná slova ke kamenným modlám aneb ke hvězdám, ale přece jen se modlí.

Nuže, nemáme-li se tím spíše modliti my katoličtí křesťané? Vždyť nás k tomu Spasitel náš sám ve dnešním evangeliu tak vroucně vybízí a důtklivě volá: »Amen amen pravím vám: modlete se!« A vy, milé ditky, víte dobře z katechismu, že podle napomenutí Ježíše Krista máme se vždycky modliti a neustávati. Že se zvláště máme modliti ráno a večer a když se k modlitbě zvoní.

Ach, moje děti, že se modlíváte večer, o tom nechci ani pochybovat. Ale zdali pak se také *modlíte ráno*? Každé ráno? Neboť že i ráno modlitba je nutná, to vám právě chci dokázat ve dnešní exhortě.

1. (k ranní modlitbě vybízí předně přirozený *rozum* náš). Na světě je mnoho mocnářů a králů, ale který pak jest asi největší a nejmocnější zeměpán? Zda-li ne Bůh, světa Stvořitel? Nuže, tedy také Jemu patří přede všemi místo prvné.

Když ráno s lůžka povstanete, rozdělujete sobě celý den na jednotlivé hodiny. Některé hodiny věnujete na školní vyučování, jiné pracím domácím,

opět jiné přípravě a úlohám a jiné konečně oddechu a jídlu. Tedy všechno všechno věnujete sobě. A kterou hodinu věnujete konečně Bohu? Nejvyššímu Pánu patří hodina první. Tedy první hodinu, první chvíli, první čas ranní, počátek dne obětovati máte Pánu Bohu.

Pán Ježíš kdysi řekl: „Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho!“ Co znamená to slovo „nejprve?“ To znamená, že naším nejprvnějším zaměstnáním, když ráno vstaneme, má být služba Boží čili nábožná modlitba. Pak přijdou na řadu teprve ty časné naše záležitosti a starosti.

2) Ostatně, milé děti, k modlitbě ranní což nevybízí nás už také přirozený cit *vděčnosti*? Komu máme být vděční? Pánu Bohu. Zač máme být vděční? Zač? Jen se mnou uvažujte a počítejte!

Kdo vás opatroval času nočního jako zřítelnici oka svého? Bůh. Kdo líbezným spánkem občerstvil zemdlené údy vaše mladé? Bůh. Kdo vás chránil v černé noci? Bůh. Kdo vás chránil, aby se váš spánek neproměnil v náhlou smrt? V minulé noci zemřelo na naší zeměkouli na sta na tisíce lidí, kteří ze spánku přešli takorba ve smrt — ale vás, děti, Pán Bůh zachoval na živu. A vy byste mu za to nechtěli být vděční? Vy byste se ráno nechtěli ani pomodlit?

Mohamedáni se modlívali pětkrát za den a to: před slunce východem v poledne, před slunce západem, po slunce západu a mezi soumrakem. Co je k tomu vede? Chtějí být Bohu svému vděční za četná dobrodiní. A vy byste nechtěli aspoň kratičkou modlitbu vykonat ráno? Ani se snad křížkem nepoznamenáte?

3. To by vás pak, milé děti, v této příčině zahanbila nerozumná *příroda*, která svou povinnost plní. To by vás zahanbili malí ptáčekové, kteří už za časného jitra líbeznými zpěvy naplňují povětrí, chválí a velebí svého Stvořitele.

Sv. František Serafínský, když slyšel ptactvo ráno prozpěvovat, říkával Bratřím: „Hle, ptáčekové chválí Stvořitele — a my bychom se měli dát od nich předejít?“ Sv. Jan z Boha chodíval již na úsvitě navštěvovat nemocné, jimž pokaždé kladl na srdce, aby se nezapomněli pomodlit, že už ptactvo venku Bohu chválu vzdalo. (Mehler.)

Na střechách kostelů a na báních věží spatřujete někdy podobu kohouta. Co nám hlásá na povýšeném místě tom? Kohout obvykle první se probouzí a svým zpěvem budí křesťany k ranní modlitbě.

Polní květy otevírají své kališky k východu slunce, jakoby Stvořiteli svému povinnou poklonu chtěly učiniti!

A vy, děti, neměly byste tak učinit? Chtěli byste se podobati lehkomyšlným lidem, kteří si ráno na modlitbu Páně ani nevzpomenou ani nepozdvihnou oči svých k nebesům na důkaz víry a vděčnosti? Jen na jídlo a na své časné záležitosti myslí a pamatují. Jak to je nehezké!

4. Řeknu vám, milé děti, že *svatí a vyvolení Páně* a mnozí jiní zbožní křesťané na úsvitě na kolenách klečíce velice dlouho se modlívali.

Sv. spoštolové a mučedníci k vůli ranní modlitbě líbezného sna sobě ukracovali. Ze Skutkův apoštolských a epistol Pavlových se dovídáme, že křesťané prvních století neznali příjemnější zábavy kromě modlitby. Bohu svému zcela jsouce oddáni Jemu jen chválu prozpěvovali a ustavičné díky vzdávali v každé době, ráno i večer, doma i venku, při jídle i při práci. Mnozí sv. vyznavači věku

mladistvého, mnohé dívky a panny nacházely největší rozkoš v ranním zpěvu a rozjímání. Sv. Bartoloměj prý za jednu noc stokrát na kolenách kleče k Bohu se modlival. Podobně i sv. Izidor, Dominik, Jan Boží, sv. Ambrož atd.

A když zalétneme v duchu do Starého Zákona, co tu na př. čteme? Vzpomeňte si na bohabojného krále *David*! Měl sice mnoho trápení a starostí, které jej každodenně jakožto panovníka obtěžovaly. Brzo proti němu povstali nepřatelé za hranicemi říše. Jindy jej zase pronásledovali jeho vlastní dvořané a synové. A jak nesčetné množství rozličných rozepří musil on dle spravedlnosti a práva rozsuzovat! Zkrátka: celý den byl zaměstnán tak, že mu zbývalo málo času pro vlastní pohodlí. Ale vyhýbal se snad proto modlitbě? Vymlouval se ráno na nedostatek času k modlitbě? Ach, nikoli! Naopak! V žalmu 118. praví. »Předešly oči mé k Tobě na úsvitě, abych přemýšlel o vyřčeních Tvých.« Tedy časně vstával a ihned rozjímal v modlitbě o Pánu Bohu. Jindy zase (Ψ 62) volá: »Bože můj, Bože můj! K Tobě z jitra bdím, vzpomenu-li na Tebe na loži svém, v dobách jitřních přemýšlím o Tobě.« Ejhle, jak krásný příklad zanechal nám král David k zahanbení všech, kteří se vymlouvají, že jim ráno nezbude čas k modlitbě!

Ale přece jenom nejkrásnější příklad ranní pobožnosti zanechal nám samotný Pán Ježíš. Neboť v evangeliu sv. Lukáše (6) čteme, že jednoho času vyšel na horu, aby se tam modlil, a že přes celou noc trval na modlitbách. »A když byl den, povolal k sobě učedníků svých.« Jestli-že Kristus přes celou noc na modlitbě trval, tedy i na úsvitě i času ranního se modlil a potom teprve povolav k sobě učedníky konal učitelský úřad svůj — a při tom na své pohodlí zapomínal. — — —

Když to všechno, milé dítky, uvážíte, budete se ještě moci vymlouvat, že k ranní modlitbě vy čas nemáte? Budete ranní modlitbu den ze dne vynechávat a jen večer se doma modlit? Jistý starý poustevník říkával »V ranní modlitbě vidím běh celého dne. Jaká je tato ranní modlitba, takový je celý ostatní den. Špatná modlitba, špatný den. Tichá a bohumilá modlitba, tichý a bohumilý den.« (Mehler.)

Nuže tedy, milé děti! Když se po temnotě noční blíží světlo denní, aby zaplašilo noční temnotu, když všechno v přírodě se budí k novému životu, když nebeští ptáčkové počínají chválu Bohu prozpěvovat a květiny když počínají rozvinovati krásu svou ku počtě Pána Boha, jenž je ošatil — ó vstaňte rychle s lůžka svého, připojte se k veškerému tomu tvorstvu, vzpomeňte si na Boha, který jest počátkem všech věcí — a vykonajte si nábožnou, třeba jen krátkou modlitbičku! Pak se vám jistě po celý den bude všechno dařit. Amen.

Školní sv. zpověď.

Prof. XAVER DVORÁK.

Abý titulu nadepsanému bylo dobře rozuměno, uvádím ihned objasnění. Nemíním tu školní sv. zpovědi sv. zpověď jako povinnost školní vůbec, kterou naše žactvo třikrát do roku školního konává, nýbrž jen co do místa pokud tato sv. zpověď ve škole se koná.

Kladu si totiž od let už otázku, zda-li škola je přiměřeným a vhodným místem k vykonávání školní sv. zpovědi.

Theoreticky by se zdálo, že škola jako místo posvěcené — pokud se tak ještě při dnešní chorobné animositě protináboženské a zvláště protikatolické děje — po chrámu jest ke zpovídání dítek místem zcela vhodným. Ano i tehdy. hledíme-li k účelu školy, vzdělávání ducha — pokud opravdu vědění pravé a ne fantastické hypotese, vědecky přizdobené, se tu podává. Neboť pravá věda od Boha vycházejíc k Bohu zase vede. A tak i z tohoto důvodu jeví se škola jako místo přiměřené k vykonávání povinné sv. zpovědi školní.

Ale uvažujeme-li o tom více po stránce praktické, bude jinak. Už zevně tím, že se ve škole koná, vtiskuje se jí jaksí charakter prostě povinnosti školní. Jest sice každá povinnost svatá, ale přece nejsou povinnosti rovnocenné. Už tím tedy ztrácí tato povinnost sv. zpovědi na svém výlučně náboženském, posvátném charakteru. Žactvo během času zvyká si povinnost školní považovati za všední, ne zvláště významnou a důležitou povinnost; vždyť její opomenutí domluvou nebo mírným pokáráním se vyrovnává.

A toto své minění přenáší i na sv. zpověď, tak že porušení této povinnosti nebo nedbalé vykonání její ani takměř za hřích nepovažuje.

Škola sama není žactvu místem posvátným, ač by ovšem měla býti. Jednak dětské podvody, které se tu provozují, různá allotria, která se tu v nepřítomnosti učitelově tropí, jednak i výjevy trestání a vzájemného u žactva škorpení, stírají tento ráz škole v mysli žakově. S tohoto stanoviska škola aspoň nepřispívá ku povznesení aktu bohoslužebného jako jest sv. zpověď.

A která jsou místa, jež se ve škole prikazují ke zpovídání?! Jsou to buď tělocvičny (!) anebo častěji kreslírny.

Vezměme tedy za příklad k své úvaze zvláště kreslírnu. Bývá na rychlo umetena (cítit často prach ve vzduchu ještě), lavice vprostřed sestrčeny (nebo i na vrch ještě naházeny).

Stěny pokryty jsou výkresy a předlohami, tabule v čele nese nárysy vzorné. U stěn, ne daleko od sebe, židle pro zpovědníky. Toť krátce vyličeina »kaple«, ke zpovídání na rychlo zřízená.

Není tu předmětu, který by nějak kajícíky ke zbožnému chování povzbuzoval. Jak sem vkročí žactvo, myšlenky jeho na Boha, na sv. zpověď jsou hned jak ze skla tříšť, nálada lítosti, opravdového předsevzetí ta tam.

K tomu přistupuje ještě i ta okolnost, že místo pro kajícíky je malé, tak že tísní se až skoro ke zpovědníkovi. Jestliže se přivádí třída po třídě, ještě hůře; jsouť zpovědníci i kajícíci stále vyrušovani. Často se stává, že zpovídajíc stojí obrácen k ostatním čekajícím, i nastává posuňkový rozhovor očima, úsměvem — krátce všechno jiné se tu spíše děje než sv. zpověď.

A nezdá se, že sv. zpověď trpí na svém charakteru jako sv. tajemství, když kněz sedě na židli mluví ve tvář kajícíkovu, takže nemůže neviděti jeho tváře a že kajčník nezůstává zpovědníkovi utajen? Ba i vyznání z hříchů nemůže zůstatí okolostojícím pro blízkost jejich tak zcela skryto, jak přece svatost toho žádá.

Bez zpovědních stolic nebo zpovědnic nemělo by se vůbec zpovídati. Nebo i pro prostého diváka není to povznášející pohled, když vidí kajčníka tisknoucího se na samého zpovědníka, nehledě ani ke stránce hygienické, ať již pomlčím o stránce ještě nedůtklivější.

Povážíme-li, že názor o sv. zpovědi odnese sobě žactvo ze školy pro celý život a že tento názor sotva kdy už změní, měli bychom jednou pro vždy školní sv. zpovědi ze školy odstranit a přenést, kam svým výlučně svatým charakterem náleží — do chrámů.

Namítne se, že zpovídání v chrámě v době zimní je nebezpečné pro zdraví malých poenitentů. Ale pak by se jednalo pouze o sv. zpověď v době postní. Proč bychom ji nemohli přenést do doby povelikonoční, když sa tu přece jedná o povinnost velikonoční, nevím. A doba povelikonoční jest u nás už prohrátá sluncem jarním: v dubnu nebo v květnu.

Stěžujeme si do poklesnutí náboženského života; není tuto také jedna z příčin?!

Z praxe a různé.

Užitek studia dějin vychovatelství.

1. Studium dějin paedagogiky má nesporný zájem již *pro každého vzdělance*: neboť představuje nejdůležitější část kulturního života toho kterého národa, jeho zápolení a snažení po vyšším vzdělání a dokonalosti individuálního a sociálního života — pomocí výchovy. Dává tak klíč k lepšímu porozumění minulosti a přítomnosti, k správnějšímu posouzení dějin národa, jeho rozkvětu a úpadku.

2. Zvláštní význam má však *pro učitele a vychovatele*.

a) Zjednáva mu hlubšího a všestrannějšího porozumění paedagogiky a metodiky; neboť teprve dějiny nějaké vědy uvádějí nás zcela v tuto vědu, ukazují nám její podstatu a vzrůst a všechny vlivy, jež byly podmínkou jejího vývoje ale i ovoce a následky, které měl pro život celku i jednotlivce.

b) Tím bystří paedagogický úsudek, dává měřítko ke správnému posouzení různých systémů výchovných a vyučovacích a jejich ceny theoretické i praktické; varuje před slepou důvěřivostí v theorie a metody nové, uvědomujíc praktické pravidlo: »Zkoumati vše, ale podržeti nejlepší.«

c) Ukazuje, že výsledky doby přítomné spočívají na paedagogických snahách a pracích dob minulých, zdržuje tedy od přeceňování sebe a učí míti ve vážnosti osvědčené theorie a na nich stavěti dále.

d) Staví před oči řadu povzbuzujících, výtečných příkladů, které vlevají nadšení pro vznešené povolání vychovatelské a vybízejí k následování:

e) ale zvláště významné jest, že dává konkrétní důkaz, že paedagogika založená na křesťanských zásadách, je základem štěstí jednotlivce a celých národů a zemí a každá úchylnka od ní má zkázonosné následky. Dějiny vychovatelství jsou nejlepší apologií křesťanské paedagogiky.

Jelikož i u nás při konkursních zkouškách více než kdy jindy právem zřetel k nim se běře, nebude neuzitečno i v našem listě nějaké téma z dějin paedagogiky časem uvést i přetřes.

Návrh minimální osnovy arcidiecése Pražské. Německý spolek katechetský arcidiecése Pražské vydal v tiskárně benediktinské v Praze na Slupi brožuru o zkoušenostech, jichž získal spolek s minimální osnovou, která byla zatímně zavedena na školách pětiletých na zkoušku. V první části podává »zprávu« a »zásady« v osnově na 16 stranách a v části druhé návrh osnovy pro nižší stupeň a to opět na 14 stranách a návrh osnovy pro stupeň střední na 26 stranách. Osnova minimální pro třídu druhou a třetí je pozmeněna a proto doporučujeme brožuru v ceně 1 K pozornosti všech katechetů, kteří se řídí minimální osnovou pro české školy předepsanou v Ordin. Listě Pražské arcidiecése r. 1912 č. 8. »Christ. paed. Blätter« oznamují, že brožuru zasílá za 85 hal. franko dp. Robert Hermuth, katecheta v Praze III., Újezd č. 389.

Náboženské úkony a jich závaznost. V čís. 2. zmiňuje se moravská »Hlídká« o nedávném rozhodnutí říš. soudu 16. ledna: »Tedy opět: k náboženskému

vyučování je žák zavázán, k výkonům náboženským ne. Podotkli jsme při jiné příležitosti, zdali také na učitelích přírodopisu, kreslení neb tělocviku se žádá, aby jen učili a o další se nestarali? Oč výše stojí požadavek praxe právě v náboženství?

Pozdrav redakci Cyrila [roč. 61 . 4.] zaslá P. Romuald Perlík, konventuál strahovský, současně smíchovský katecheta t. č. v poli: »Z karpatského bojiště« — kde již zase po druhé čtvrtý měsíc jsem, zasilám vzpomínku velikonoční! Těším se na Prahu — zde ta »muzika« zaléhá pořádně do uší. S mnoha pozdravy.

Korutanský spolek katechetů sděluje, že předseda jeho představil se novému arcipastýři dru Adamu Hefteru, jenž v srdečném přijetí slíbil Spolku všemožnou podporu a ocenil zásluhy a snahy Spolku o povznesení náboženského vyučování.

Druhý katechetický kongres, po prvním kongresu vídeňském, měl se konati na podzim r. 1915 v nějakém jihoněmeckém městě asi ve Würzburgu. Komitét však rozhodl, že se zřetelem na válečné události odkládá se na podzim r. 1916.

Videňský spolek katechetů měl valnou schůzi 22. února. Veškeré jmění spolkové činilo 11.763 K 42 h, časopis »Christl. paed. Blätter« pohltil z toho 9587 K 76 h. Předseda vytkl dvě věci, o něž běželo totiž: realisace *nového zákona katechetského*, k němuž tíhnou přání katechetů městských i venkovských, který však válkou je oddálen a pak *druhé vydání* zpěvníku, s nímž souvisí návrh nového dodatku katechismu o nejdůležitějších obrazech. Činnost Spolku v roce 1914 charakterisuje exhibitní číslo 1095. Stinným bodem jest marná žádost k okr. šk. radě o zakoupení obrazů Schuhmacherových.

Také nově rok nezačíná slibně, neboť téměř z celé Haliče abonentů ubylo. Posléze farář Hoffer přednesl o reformě katechismu a v debatě bylo stanoveno: Videňský spolek katechetů projevuje své přesvědčení, že 1. katechismus ve své nynější formě nevyhovuje potřebám náboženského vyučování. 2. v novém katechismu měl by býti restringován počet otázek asi na polovic, jak tomu je i u jiných katechismů. 3. katechismus měl by býti přiměřený potřebám praktického života a 4. býti sepsán v řeči dětské a lidové.

Spolek katechetů německých diecése litoměřické na své schůzi v Liberci

27. ledna pojednal o návrhu učebné osnovy, který zároveň se zprávou o zkušenostech získaných s používáním minimální zatímní osnovy, spolkem německých katechetů arcidiecése byl zaslán. Návrh ten uznán za praktický a vyslovena naděje, že stane se definitivní osnovou aneb aspoň podkladem k ní. V přednášce »Dítě a katecheta« (katech. Grohman z Liberce) pojednáno o nové metodě náboženské psychologie a paedagogiky.

Drobnosti: Dp. Stan. Suda, katech. měšť. šk. v Blovcích t. č. kurát budějov. domobr. pluku pěšího č. 29. byl vyznamenán zlatým zásluž. křížem s korunou s válečnou dekorací za statečnost a sebeobětování před nepřitelem u Opola v Rusku. Gratulujeme! — *Červený kříž* má v Německu 900.000 členů, v Rakousku asi 100.000. Roční příspěvek je 2 K. — Universita Tov. J. v Beyrutě je nyní v rukou Turků; měla asi 2000 posluchačů, professoři většinou laiky nikoli Jesuity. Byli francouzové a sledovali zájmy francouzské; v nynějším konfliktu Turecka s Francií ovšem zavřena.

Pro »Červený kříž« zaslali od 24. března do 24. dubna 1915 dpp. katecheté: K 20: Pokorný Bohumil, v Rakovníku. K 5: Herynk Matěj, v Kladně. K 350: Javůrek Frant., v Pelhřimově. K 166: Oliva Arnošt, ve Slaném, Petr Jan, v Chýnově.

Dosud složeno v pokladně katechetů K 2553.03.

V Hála,
t. č. pokladník.

(Zasláno.)

Dp. Fr. Bláha, katecheta v Mor. Ostravě, uvolil se sestaviti dle Doležalovy »Malé biblické dějepřevy« barev. ilustr. »Prvouku katol. náboženství« pro 1.—3. tř. ob. šk. (první tři školní roky); byl však již loni povolán k vojsku. Aby myšlenka jinak výborná nebyla pohřbena někde na bojišti, račtež všickni, kdož se zajímáte o věc tu, své návrhy, rady, pokyny atd., zejména též texty k novým katechismům zaslati co nejdříve na adresu: Fr. Jedlička, katecheta v Českých Budějovicích, Střelnická ul. č. 13. Kdo chtěl by prostudovati návrh (tištěný) v Prvouce, nechť dopíše si o něj nakladateli Juliu Kittlovi do Moravské Ostravy anebo do Č. Budějovic.

Z předsednictva katechetského spolku v Čes. Budějovicích.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXX. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

K učebné osnově minimální pro vyučování náboženství na pětitřídní škole obecné. —
Neděle IV., V. a VI. po Pent. — Schuster a Panholzer. — Z praxe a různé.

K učebné osnově minimální pro vyučování náboženství na pětitřídní škole obecné.

Referuje ANTONÍN BENDA.

Nejdůstojnější k. a. Konsistoř v Ord. L. z r. 1911 č. 1. str. 17. ze dne 4. ledna 1911 N. E. 418. poukázala na základě dekretu posvátné Kongregace de Sacramentis z 8. srpna 1910 »Quam singulari« (Ord. L. z r. 1910 č. 9. str. 99. N. E. 11. 392.) na rozhodnou vůli sv. Otce, abychom se vrátili ve příčině prvního svatého přijímání, pokud lze ke zvykům a předpisům prvních dob křesťanských. Práním Jeho Svatosti jest totiž, aby dítě ve věku co možná nevině s celou duší svou přilnulo k božskému Spasiteli a naučilo se čerpat z toho o nebeského chleba posilu a statečnost v boji proti zlu. Proto dle nařízení daného na biskupských konferencích ve Vídni v listopadu 1910 *nelze první svaté přijímání svatých svátostí odkládati přes třetí školní rok.*

V tom prohlášení se přiznává, že třeba bude nutno od učebné osnovy náboženství (Ord. L. 1894 str. 74.) poněkud se uchýliti, aby bylo možno s dětmi probrati svátost pokání a oltární asi dle přídavku k malému katechismu. Za tím účelem z rozkazu Jeho Eminence, nejdůstojnějšího Arcipastýře, (Ord. L. 1911 str. 42.) bylo ustanoveno, aby při vikariátních poradách pastýřských r. 1911 pojednáno bylo zvláště a thematu: »Které obtíže vyskytují se v obvodu vikariátním při provádění dekretu »Quam singulari« o prvním sv. přijímání dítek (Ord. List 1910 str. 99. a Ord. List 1911 str. 17.) a jakým způsobem mohou býti překonány.«

Dobrozdání těchto porad měla býti vikariátními úřady zaslána nejdůstojnější k. a. Konsistoři a na jich základě měla zvláštní anketa o úpravě osnovy náboženské pro školy obecné vypracovati a stanoviti novou učebnou osnovu minimální pro vyučování náboženství na pětitřídní škole obecné. I Spolek katechetů v království Českém požádal nejdůstojnější kníž. arcib. konsistoř v Praze, aby zastoupen byl v této anketě svými zástupci. Nejdůstojnější k. a. Konsistoř ze dne 14. července 1911 č. 7404. sdělila, aby »prozatím byli zvoleni dva zástupcové Spolku katechetů, kteří ovšem musí býti příslušníky, zdejší arcidiecése a aby jim byl dán již hotový návrh »*minimální osnovy*«, který by při poradě mohl býti základem pojednání. Totéž platí i o celé osnově.

Na základě toho ustanovilo se komitě katechetů obecných a měšťanských škol s vldp. prof. Xaverem Dvořákem v čele, které minimální osnovu učebnou mělo vypracovati a delegáty k anketě ze svého středu jmenovati.

Komitě katechetů dříve bedlivě prozkoumalo různé návrhy nových učebných osnov náboženských, z nich spolu se zřetelem na přání nejdůstojnější biskupské Konsistoře v Českých Budějovicích po zralém uvážení za podklad svého návrhu vzalo návrh prozatímní učebné osnovy pro arcidiecési Vídeňskou, protože svým rozvrhem hodin v jednotlivých třídách byl našemu rozvrhu hodin nejbližší. Minimální počet hodin stanoven ve školním roce na 70.

Komitě návrh nové učebné osnovy náboženské vypracovalo a za delegáty k anketě zvolilo katechety měšťanských škol: Antonína Bendu z Prahy VII. a Františka Suchomela z Vršovic.

Návrh komitétu uveřejněn byl ve Věstníku katechetském v r. 1912 roč. XV. č. 11. str. 171.

Zatím však prohlásila nejdůstojnější k. a. Konsistoř ze dne 2. srpna 1912 N. E. 10576., že se dle přání J. E., nejdůstojnějšího arcipastýře našeho, předkládá nová učební osnova minimální pro vyučování náboženství na pětiletých škole obecné ve školním roce 1912/13 na zkoušku, aby dosažené výsledky mohly býti prozkoumány.

Stala se tedy tato nová učební osnova pro školní rok 1912/13 závaznou.

Spolek katechetů pak vyzval důtklivě své členy, aby každý horlivě srovnával obě osnovy, výsledky ve škole dosažené podal komitétu, který by delegáty svými konečné přání ve příčině opravy nebo zdokonalení této nové provisorní osnovy učebné Jeho Eminenci, našemu nejdůstojnějšímu arcipastýři, předložil.

To se také stalo a Spolek katechetů v království Českém své dobrozdání o nabytých zkušenostech ve příčině nové provisorní učebné osnovy minimální podal 5. srpna 1913 nejdůstojnější k. a. Konsistoři.

Spolek katechetů v král. Č. byl tedy první se svým dobrozdáním. Mimo tento spolek bylo zasláno ještě několik dobrozdání z duch. správy. Spolek německých arcidiecésních katechetů požádal o prodloužení ještě jednoho školního roku. Než práce tato byla ukončena, vyžádal si nejd. k. a. Ordinariát ještě dobrozdání jiných zkušených katechetů.

Po těchto přípravných pracích ustanovena nejd. k. a. Ordinariátem užší komise pro spracování minimální této osnovy za předsednictví J. M. vsdp. preláta a kanovníka Msra Dra Josefa Tumpacha a odevzdán jí veškerý materiál ke zpracování. V této užší komisi reterenty jsou dpp. Antonín Benda, katecheta měšť. chlap. školy v Praze VII. a Robert Hermuth, katecheta měšť. dívčí školy v Karlíně. Ostatní členové této užší komise jsou tito vldpp.: Černý Václav, c. k. professor na ústavu ku vzdělání učitelů v Praze; Hauer Josef, universitní tit. prof. a c. k. professor na něm. ústavě ke vzdělání učitelů v Praze; Dr. Josef Kašpar, c. k. gymn. professor v Libni, za diecési Královéhradeckou, Jan Volf, katecheta měšť. dívčí školy v Klatovech, za diecési budějovickou a Josef Funk, sídelní kanovník v Litoměřicích, za diecési litoměřickou.

Touto užší komisí zpracovaná minimální osnova náboženská předložena bude širší anketě, v níž mimo výše uvedené zasedati budou ještě tito vldpp.:

Dr. Antonín Franz, metropolitní kanovník u sv. Vít v Praze, universitní tit. professor Antonín Hora, c. k. professor na ústavě ku vzdělání učitelů v Praze, František Suchomel, katecheta měšťanské dívčí školy ve Vršovcích, děkan Jindřich Fleck, farář a k. a. vikar. sekretář v Hanšpachu, Karel Nosofský, katecheta měšť. dívčí školy v Podmoklích a Josef Windrich, farář ve Vidholicích.

Přípravy k této akci zahájeny byly 5. května 1915.

Spolek katechetů v království Českém vydal svým nákladem svůj návrh k této učebné osnově náboženské a zašle jej gratis veškerému členstvu, kterému tímto způsobem umožní, aby podalo ještě další praktické pokyny a změny i návrhy k této osnově.

Dobrozdání v této příčině buďtež laskavě zasílána na referenta užší komise. Bude to práce nemalá, avšak snaze dobré, ušlechtilé, dává nebe rádo dojít cíle.

Nemám věru jiného přání, než aby za součinnosti všech a přátelské shody dospělo se k takové definitivní minimální osnově náboženské, která by uspokojovala všechny kněze katechety bez rozdílu. Dejž to Bůh!

Neděle IV p. Pent.

Památná hodina.

(I.)

V tento den zázračného lovu rozhodli se tedy 3 nejznamenitější mužové: Petr, Jakub a Jan pro Pána Ježíše na vždy. V *hodině* opustili vše, co jim na světě bylo drahé a šli za Ním. Ta jediná *hodina* změnila posavadní způsob jejich života i celou jejich budoucnost. Ó jistě, že všichni 3 na tuto *památnou hodinu* svého povolání do sboru apoštolského nikdy nezapomenuli, ale často o ní rozvažovali!

Jestliže vy, milé děti, zadíváte se jen tak letmo, v duchu do *vašeho* minulého života, zdaž tu nenacházíte i vy několik *památných* a důležitých *hodin*? A kolik *památných hodin* čeká vás ještě v budoucnosti! Domnívám se tedy, že vás bude zajímat a že vám prospěje, když vám dnes a v budoucích dvou exhortách připomenu a vyložím *nejpamátnější hodiny* vašeho života. Je to především 1. *hodina narození* a

2. *hodina křtu.*

O těchto dvou památných hodinách budeme uvažovati dnes.

Pojednání.

1. V VII. století křesťanském připlul ke břehům Anglie kterýsi věrozvěst a odebral se ke králi Edinovi, aby nejdříve jej i s celým dvorem získal pro víru Kristovu. Král povolal k sobě rádce, aby se s nimi o této záležitosti poradil. Když se tito sešli, počal nejmoudřejší z nich takto před králem mluvit: »Vzpomeň si, ó králi, co se tobě jednou za dnů zimních přihodilo! Ty jsi tenkrát seděl právě tak jako dnes s námi za stolem. Na krbu plápolal oheň, který celou síň příjemně zahříval, zatím co venku burácel vítr, sníl a dešť. Tu pojednou sem vlétl ptáček dveřmi jedněmi, prolétl síň a dveřmi druhými zase vylétl. Jenom na okamžik, na krátko radoval se ten ptáček z příjemného tepla a zase navrátil se

do zimy. Hle, podobně krátký jest život lidský! *Narodíme* se, nějakou krátkou dobu zde na světě se zdržujeme a zase odcházíme. Ale nevíme, kam odcházíme? Jestliže tedy nás tento křesťanský missionář správně poučí, kam se po smrti dostaneme, je slušno, abychom jeho náboženství přijali.*)

Milé dítky, co myslíte? Zdali nemluvil pravdu tento šlechetný muž, když tvrdil, že život lidský ve skutečnosti trvá jen na krátkce? Jen několik let, několik měsíců, několik týdnů, několik dní, ba někdy jen několik hodin. Ach, ano! Rychle a bez přestání ubíhá čas našeho života a každá hodina v něm jest neocenitelná a nenahraditelná. Ale nejdrahocenější a nejpamátnější, není-liž pravda, byla *hodina našeho narození*.

Tenkrát v oné památné hodině přilétli jste jako onen ptáček do komnaty tohoto světa a jak dlouho se tady zdržíte? Kdož to ví? Ale jistě, že nikoli příliš dlouho. Neboť Písmo sv. dí, že »život jest jako pára, ježto se na maličko ukazuje a potom zmizí.« (Jak. 4.)

Pozorovali jste již někdy v noci padající hvězdu? Vytryskla ze tmy, opsala krátkou, světlou čaru a opět zmizela ve tmách. Tato hvězda, jež na okamžik zazářila na obloze, jest obrazem lidského života, který je sice krátký, ale nicméně drahocenný.

Či nevěříte mně, děti, že *drahocenný* jest život váš? Tedy si vzpomeňte, zdali jste někdy neviděli v noci ukrutný požár. Najednou jste byli probuzeni voláním: »hoř!« Rudá záře osvětlovala noční temnotu, ozýval se hluk rozčileného lidu a zvon, který o radostných slavnostech líbezné zvuky vydává, zvučel v přestávkách smutně a děsivě. Ale nade všecky jiné dojmy utkvěl nám v paměti jistě pohled, když z hořícího stavení lidé poloustrojení vybíhali ven; všecko v domě zanechali a byli rádi, že aspoň holý život zachránili. A to proto, že život je statek drahocenný.

Nebo si vzpomeňte na ty zástupy ubohých vystěhovalců polských ve válce! Jako když ptáčky vyděsí z jejich teplých hnízdeček, tak prchali a opouštěli svou vlast Halič; všecko tam zanechali, jen malý uzlíček s sebou vzali a byli rádi, že aspoň holý život zachránili.

Zde vidíte, milé dítky, jak drahocenný jest i život váš a jak památná jest hodina vašeho *narození*.

V oné hodině přišli jste na svět jako bezmocní tvorové. Kdyby se vás vaši dobří rodičové nebyli ujali, snad jste zemřeli hladem a zimou. Jenom dobré matičce, starostlivému otci a celému svému okolí máte co děkovati za zachování drahocenného života. Neboť oni se o vás starali! Jak často se matička vaše v zármutku a úzkosti o váš život skláněla nad vašim lůžkem, když jste churavěli. Jak pilně pracoval váš otec, aby vás uživil a ošatil!

Víte, milé děti, proč vám tohle připomínám? Víte, proč vám na paměť uvádím vaši hodinu zrození? Proto, abyste na tu památnou hodinu vzpomínali. Abyste byli rodičům za zachování života opravdu vděční. Abyste byli opatrní na své drahocenné zdraví.

2. Ale ještě na jednu okolnost bych vás rád upozornil. Snad jste už někdy viděli křestní list, který se píše a vydává na farním úřadě? Na prvním místě v této důležité listině je obvykle poznámenán den narození a hned vedle den

*) Marchal, Křesťanský muž.

křtu svatého. Z toho poznáváte, že nejen hodina narození nýbrž i *hodina křtu* jest velmi *památná*.

Že tomu tak, to nad slunce jasněji dokazuje Písmo svaté. Evangelista Jan v něm totiž vypravuje, kterak jednoho večera přišel k P. Ježíši tajný učedník Nikodém a toto pravil: Mistře, já bych rád věděl, co mám činiti, abych po smrti dosáhl království nebeského.« Jemužto P. Ježíš odpověděl! »Toužíš-li přijíti do království nebeského, musíš se ještě jednou narodit.« »Jakže« zvolal Nikodém překvapeně »člověk tak starý jako já, že by se mohl znova naroditi? Tomu nerozumím! Vylož mi to, prosím tebe, Mistře!« P. Ježíš řekl: »Nenarodí-li se kdo znovu a sice z vody a z Ducha svatého (= nebude-li pokřtěn), nemůže vejíti do království Božího.« (Jan 3.)

Milé dítky, těmito jasnými slovy prohlásil náš Spasitel, že ke spasení je nevyhnutelně třeba *křtu*. Co je tedy platná člověku nepokřtěnému památná hodina zrození, když pravý život pro člověka nastává teprve v *památnou hodinu křtu*? Z té příčiny říkával sv. král Ludvík: »Vážím si velkolepého chrámu v Reměši, kde jsem byl na krále korunován. Ale ještě více si vážím malé zámecké kaple v Poissy, kde jsem byl pokřtěn.«

A vy, milé děti, kolikrát jste už kráčeli kolem vaší posvátné křtitelnice! Kolikrát jste u ní stáli a na ní hleděli? Vzpomněli jste si při tom také na onu památnou hodinu, ve které jste se tu vodou a slovem Božím proměnili v katolické křesťany? Vzpomněli jste si na ony milosti, jež jste v posvátnou tu chvíli obdrželi? Vzpomeňte si nyní! Já vám pomohu.

Co děláme, když chceme zvadlou květinu zachránit? Postříkáme ji vodou. Co děláme, když někdo omdlí? Polejeme jeho skráně vodou a on zase přijde k sobě. A nyní: jaký účinek měla posvátná voda, kterou vám kněz při křtu sv. tříkráte lil na hlavu? Ta křestní voda očistila vás od hříchu dědičného a probudila vás k životu docela novému, křesťanskému. Nebyla-liž to tedy v pravdě hodina posvátná? Nemáte-li na ni často vzpomínat? Kdy jste se narodili víte, ale víte-li také, kdy jste obdrželi *křest*? Víte-li co jste ústy kmotrů slibovali? Že se budete vystříhati ďábla i všech skutků jeho i vši pýchy jeho. Že budete věřiti v Boha Otce i Syna i Ducha svatého a že budete poslouchati církve. Kéž byste slib tento křestní po celý život plnili! Bylo by to jenom k vašemu prospěchu. — — —

Naši zbožní předkové měli tento krásný obyčej: V každé domácnosti nacházela se modlitební kniha nebo kalendář, kam se zapisovaly důležité události rodinné. Zapisoval se tam také den narození a pokřtění všech dětí. A kterak se obyčejně slavil svátek nebo narozeniny některého člena rodiny? Oslavenec oblékl sváteční šat a šel do kostela na mši svatou, po případě k sv. zpovědi. Tak myslím, že nejkrásněji oslavil *památnou hodinu svého narození a křtu*.

Než, milé dítky, musím ukončiti, ačkoli jsem vám ještě nevysvětlil všechny památné hodiny života. Učiním tak později. Prozatím vzpomínejte na hodinu svého zrození a znovuzrození. Děkujte Bohu, že vás posud zachovali na živu a važte si toho, že jste katolickými křesťany. Amen.

Neděle V. p. Pent.

Památná hodina.

II.

Život lidský podobá se v mnohé příčině hodinám. Ale, milé děti, žádné hodiny na světě nejdou stejně. Císař Karel V., když se byl vzdal vlády nad přerozsáhlou říší svou, vstoupil do kláštera a zabýval se ve své komůrce zhotovováním všelikých hodin. Nejvíce toužil po tom, aby se mu podařilo sestrojiti alespoň dvoje hodiny, které by šly stejně. Ale to se mu nikdy nepodařilo. I zvolal prý takto: »Ó jak jsem byl nemoudrý! Chtěl jsem, aby milionové mých poddaných byli stejně myslí, a zatím nedovedu ustrojiti ani dvoje hodiny, které by stejně šly«.

Je to pravda, děti drahé! Jako rozdílné jsou povahy lidí, tak rozdílně bijí a ubíhají lidem hodiny života. Jednomu kratčeji, druhému déle, ale žádnému stejně. Někdo neodchází z tohoto světa dlouho na věčnost, druhý zas až příliš brzo umírá. A málo je těch, kteří po křesťansku vzpomínají na památné hodiny svého zrození a svého křtu. Ostatně jsou tohle snad jediné památné chvíle v životě křesťana? Nikoli.

Jestli-že mě dnes s pozorností vyslechnete, poznáte, že neméně památny jsou ještě jiné 2 hodiny a sice:

1. hod. *prvního sv. přijímání*

2. hod. *biřmování*. — —

Pojednání.

1. Dříve nežli vám to vysvětlím, budu vám vypravovati krásný příběh ze života zbožné dívky, která se jmenovala Honoria della Corre a žila před delším časem v italském městečku, Četl jsem o ní v jedné roztomilé knížce*) s jakou touhou a vroucností se připravovala k *prvnímu sv. přijímání* a kterak ve věčné paměti zachovávala tuto svou památnou hodinu. Jakmile v den přijímání ze spánku se ráno probudila, zašeptala: »Ach, konečně nastal nejkrásnější života mého den, na který jsem se tak dlouho těšila!« Všichni, kteří ji viděli přistupovati ke stolu Páně, byli dojati zbožností a nevinností, jež se zračily v její tváři a celém chování. Ona pak sama modlila se při sv. přijímání takto: »Můj milý božský Ježíšku, dej mi raději dřív umřítí, než abych milost posvěcující ztratila a Tebe těžce urazila!« Po sv. přijímání dlouhý čas často vzpomínala na onu památnou hodinu a s obzvláštní pečlivostí ošetřovala všecko, čeho v oné hodině potřebovala. Šaty, svíčka, kniha, růženec, věneček, obrázek — ty všechny věci jí byly drahé. Na tyto předměty často pohlížela a je s uctivostí líbala. Když jí to domácí lidé zazlivali a vytýkali, říkala: »Ale proč bych toho nečinila? Vždyť mne všechny tyto věci upomínají na onu památnou hodinu, ve které jsem byla nejšťastnější! A podívám-li se na ty drahé památky, zdá se mi, jakoby se znova a znova navracela ta památná hodina v duši mou«. — Milé děti, P. Bůh si vzal tuto hodnou dívku k sobě v úplně čisté nevinnosti, jak si to při sv. přijímání skoro vyprosila. Neboť zemřela jako 15 letá v posvěcující milosti. Umírajíc pohlížela s úsměvem na obraz od prvního přijímání, který byl zavěšen nad její postýlkou.

*) Příprava ke přij. (bened. knižtisk. v Brně).

Milé děti, máte-li i vy dosud uschovaný obrázek od sv. přijímání? Když se na něj podíváte, vzpomenete si, že i vy jste v onu památnou hodinu byli nejšťastnější, ale také nejhodnější? Celý váš život měl by býti vlastně pokračováním této svaté hodiny. Ale bohužel! Kolikrát jste snad od té doby těžce zhrželi! A kam se poděla vaše toužebnost po Tělu Páně, jakou jste pocítovali tehdaž? Kde je ta vroucnost, se kterou jste kráčeli do kostela tehdaž? Zdá se mi, že už teď nepřicházíte s takovou vroucností ke sv. přijímání jako tehdaž. Či se mýlím?

Ó kéž se mýlím! Dej to nebeský Bůh, abych se mýlil!

Neboť ten dobrotivý Spasitel volá k vám ze svatostánku právě tak jako tehdaž hlasem tichým: »Ó děti mé křesťanské! Jen k vůli vám dlím v tomto domečku. Nuže pojďte ke mně všichni! Pojďte ke mně zvláště vy, kteří pracujete a obtíženi jste hříchy, a já vás tělem svým obcerstvím! Tělo mé jest v pravdě pokrm a krev má jest nápoj. Kdo mé tělo jí a krev mou pije, má život věčný a já ho vzkřísím.« Tak volá Spasitel z každého svatostánku. Pokud je mi známo, poslechli jste hlasu jeho a u sv. přijímání byli jste všichni.

2. Někteří z vás byli: snad už také u sv. biřmování. Kterí jsou to? K vám tedy budu mluvit*) a vám budu nyní připomínati onu *památnou hodinu sv. biřmování*. Vzpomínejte!

Když jste už dosti byli vycvičeni ve sv. náboženství, co jsem vám jednoho dne řekl? Pravil jsem vám toto: »Už milí žáci, pomalu dospíváte, a bude třeba, aby vás pro život budoucí posílil Duch sv. ve svátosti biřmování. Přijde sem váš nejdůstojnější pastýř, nástupce apoštolův, aby vás biřmoval.« Ach, milé děti, pamatujete se dosud, jak jste zajásali, když jste uslyšeli tuto novinu, o které si brzy vypravovalo celé město? Jak jste se pilně učili katechismu, zvláště nauce o sv. biřmování! Jak jste vyhledávali kmotry! Jak jste se těšili na tu památnou hodinu!

Konečně nastala. V průvodu svých kmotrů ubírali jste se do chrámu, který byl slavnostně vyzdoben. Oltář zářil světly a mraky kadidla nesly se vzhůru. Pojednou se rozevřela brána, do chrámu vstoupil biskup jako nějaký panovník, a vy jste klečíce přijímali jeho sv. požehnání. Biskup přistoupiv k oltáři, oblékl obřadní roucho své, uchopil berlu a zazpíval onu krásnou píseň: »Veni creator Spiritus, přijď, ó Duše přesvatý!« Potom vystoupil na nejvyšší stupeň oltáře, obrátil se k nám s pozdvíženými rukama a modlil se takto: »Všemohoucí Bože, sešli na tyto biřmovance svého Ducha Utěšitele a uděl jim svých darů: Uděl jim dar moudrosti a rozumu! Dar rady a síly! Dar umění a pobožnosti! Uděl jim konečně dar bázně Boží, aby se vystříhali hříchů!«

Mezitím klečeli všichni biřmovanci v řadách a za nimi stáli jejich kmotrové držíce pravou ruku na pravém jejich rameni. Biřmovanci drželi v sepnutých rukou lístek, na kterém si dříve napsali nové zvolené jméno biřmovací a očekávali zbožně a tiše přístup nejvyššího pastýře.

On pak maje na hlavě zlatem se lesknoucí mitru a provázen jsa celou řadou vám známých kněží, opustil oltář a přistupoval k biřmovancům. Každého nejprve zavolal novým jménem jako volá otec ditky své. Pak pomazal čela jejich

*) Před dětmi, jež vůbec ještě nebyly biřmovány, může exhortátor ličit vlastní své dojmy z dětství. Poutajf.

sv. křížem a pronesl tato posvátná slova: »Znamenám tě znamením Na to dal každému biřmovanci políček.

Ach, milé děti, bolel tento políček? Vy dobře víte, že byl jen lehký a že nebolel. Ale víte-li ještě, co ten políček znamenal a co jim chtěl biskup biřmovanci naznačiti? Tak mi připadá, jakoby vás biřmovance byl biskup v památnou onu hodinu pasoval na Boží bojovníky a posílal vás do boje. Ale cožpak mohou i děti bojovat? Mohou.

Hleďte! Kdyby naši v'ast ohrožoval znova nepřítel, aby nás porobil a naši drahou řeč nám urval — tu byste se postavili na obranu vlasti po případě i vy. Že ano? Avšak, milé děti, naši vlast ohrožují jiní nepřátelé. Kteří? Nepřátelé naší víry, slovem všichni ti, kdož se zbožným křesťanům posmívají a je připraviti chtějí o víru. Proti takovým nepřátelům budete musit bojovat jednou i vy, děti drahé. Proto vás v oné památné hodině biskup mazal na čela sv. křížem a líce vaše poznamenal políčkem, abyste víru statečně vyznávali a podle ní živi byli

Nebyla-liž tedy větu památná hodina sv. biřmování? A nebyla-liž také ona hodina památná, v níž jste byli poprvé u přijímání? A já si nic jiného v této dnešní chvíli nepřejí, než: abyste jako bojovníci Kristovi víru svou vždycky rádi vyznávali a při tom abyste duši měli stále tak čistou, jako když jste přistupovali k prvnímu sv. přijímání. Amen.

Neděle VI. p. Pent.

Památná hodina.')

(III)

Slyšel jsem kdysi vypravovat o jistém studentovi, který dlouho těžce stonal rozšířením srdce. Hrozné úzkosti a děsivá záducha pronásledovaly ubožáka ve dne v noci, takže nikdy nebyl bez bolesti. On věděl sice dobře, že se neuzdraví a proto ani neprosil P. Boha za uzdravení, ale modlil se, aby dobrotivý P. Bůh vyplnil jediné jeho přání. Které to asi přání bylo? Nemocný totiž říkal známým: »Já umru rád. Ale slyšel jsem, že ubožáci, kteří jsou upoutáni dlouho na lůžko, aspoň ten den před smrtí pocítují značnou úlevu a polehčení ve svých bolestech. Nic jiného tedy ani já si nepřejí, než, abych jeden jedinký den před smrtí pocítil úlevu ve svých hrozných bolestech — abych se mohl dobře připravit na smrt.«

Tento ubohý jinoch již dávno odpočívá pod drnem. Zdali P. Bůh jeho přání vyplnil a vytloučeného dne mu popřál to nevím. Ale to, děti drahé, vím a tvrdím, že každý den má pro nás velkou cenu, že každá hodina života našeho je drahá a že nej památnější naše hodiny jsou obzvláště tyto: hodina zrození, křtu, biřmování a prvního sv. přijímání. Ach, není-liž pravda, byla zvláště tato hodina krásná a nezapomenutelná!

Pojednání.

1. Ale pak prchali vám dnové mládí, mýjeli jste jednu třídu po druhé a nežli jste se nadáli, nastane konec roku školního. Ba ještě více! Pro mnohé nastane památná *hodina, ve které vystoupí* úplně ze školy a budou *voliti své budoucí povolání*.

*) Hodí se na konec roku školního.

a) Ach, ano, milí žáci! Může se říci, že téměř jen za několik ještě hodin obdržíte *poslední vysvědčení* a opustíte navždy naši milou školu. Možná, že mnohý se těší na tuto památnou hodinu a počítá už toužebně hodiny, které ještě uplynouti mají. Myslí si, že pak bude volný a šťastný a že mu nikdo nebude poroučet.

Ó milí žáci, chraňte se takových myšlenek! Věřte mně, že ještě jednou rádi a s nadšením budete vzpomínati na ty krásné, bezstarostné a nezapomenutelné chvíle, které jste ztrávili ve školních lavicích. Nevěříte-li mně, zeptejte se svých rodičů a přátel! A oni vám odpoví, že kdyby to vůbec bylo možno, ještě by se rádi navrátili do oněch krásných školních let! Zeptejte se lidí zkušených a hodných — a oni vám potvrdí, že léta ve škole ztrávená pokládají za nejšťastnější a hodinu svého vystoupení ze školy za hodinu památnou. Ale, ovšem, do školy pořád choditi nelze, není-liž pravda?

b) Neboť rostete, prospíváte věkem i moudrostí a musíte se ohlédnouti po nějakém *stavu* neboli povolání, abyste se dovedli jednou sami obživit. Až se tedy dostaví ta památná hodina, ve které se rozhodnete pro budoucí stav, čím se, drahé děti, budete asi řídit? Budete voliti lehkomyšlně? Bez cizí rady? Chraň Bůh!

Sv. Fidelis ze Sigmaringen když si měl po dokončených studiích zvoliti stav, pomodlil se nejprve k Bohu a poprosil Ducha sv. za dar osvětlení. Pak rozkládal si každý stav na všechny strany, radil se s moudrými lidmi, zvláště s rodiči a se zpovědníkem, zkoumal své vědomosti a své zlé náklonnosti a pak si konečně vyvolil stav (advokát), ve kterém byl nejen šťastný, ale i svatý.

Tak by se měl rozmyslet každý chlapec a každá dívka! Měli by dlouho rozvažovati a se raditi! Tak si to, milí žáci, rozvažujte i vy! Pomodlete se napřed k Duchu sv. a svému andělu strážnému a pak hlavně dbejte rady a přání svých dobrých rodičů! Oni jsou zkušení, jsou k vám ze všech lidí nejpřípustnější a přejí vašemu blahu. Oni vám pomohou — vzpomenete si na mne — vyvoliti stav, ve kterém budete spokojeni a šťastni — až do smrti.

2. Až do té *památné hodinky smrti*! Neboť, drahé děti, také tato hodina se jednou dostaví, musí se dostaviti. Tato památná hodina smrti bude bítí mně, vám, každému. Pro každého si přijde smrt čili abych se lépe vyjádřil: my ji vlastně nosíme s sebou, neboť jsme prach a popel a v prach se zase obrátíme.

Hodina smrti nastane jistě a to — pozor! — jenom *jednou* nastane, dvakrát ne. Dcera Jairova ovšem umřela dvakrát, mládenec Najmský umřel dvakrát i Lazar dvakrát umřel. Jak nás o tom sv. evangelia poučují. Jak nedávno noviny psaly, Sara Bernhardova, slavná herečka, umřela více než 10.000krát, ale ovšem — na jevišti; v pravdě zemře jenom jednou, právě tak jako i my jenom jednou zemřeme. Jen jednou žijeme, tedy jen jednou umřeme. Ať umřeme dobře nebo špatně, při tom zůstane. Písmo sv. dí: »Padne-li strom na poledne neb na půlnoc, na kteréžkoli místo padne, tam zůstane ležeti.« (Kaz. 2, 3).

Památná hodina smrti nastane jednou, ale *kdy*? Když umíráček na věži někdy tesklivě zaznívá, lidé se táží zvědavě: »Kdo to umřel? Ta že zemřela? Ten že umřel? To není možná? Vždyť jsme s ním ještě včera mluvili, ještě nedávno jsme ho viděli zdravého a veselého a ten že by byl mrtev?«

Milé děti, zda li se tu nesplní pravdivá slova Pána Ježíše, že »nevíme dne ani hodiny? Tedy ani dne ani hodiny. Ani to nevíte, dočkáte-li se stáří či umřete-li v květu mládí?

Ve vídeňské jubilejní obecné škole při zahájení vyučování upadla žákyně Magd. Bernerová, dcera krejčího, pojednou do mdloby. Když ji zdvihali, zpozorovali, že si neopatrná dívka vrazila z nepozornosti velikou jehlu do srdce a sice 6 cm. hluboko. Jehlu sice vytáhli, ale dívka v krátce skonala. Tak psaly noviny.*) A my se z toho učíme? Že nevíme dne ani hodiny.

Tedy snad aspoň známe místo, *kde* zemřeme? Ani to ne. Tisícové našich statečných vojinů zahynuli v cizí zemi na bojišti a tisícové v nemocnicích na lůžku. Někdo umře na cestě, na ulici, jiný v úřadě anebo dokonce v kostele nenadále, náhle. Kde nás ta památná hodina najde, to jediné ví P. Bůh.

Před několika roky sřítli se**) v Budapešti třípatrový, nedostavěný dům a ve svých ssutinách pohřbil všechny, kdož se v něm nacházeli. Především byli to zedníci a nádenníci, kteří na stavbě pracovali. Ale byla tam zasypána také 14letá dívka Marie Nagy-ová, která přinesla otci oběd. Z rumiště vyčnívala její ruka, ve které držela košík a zaznívaly stony a prosby, aby ji někdo vytáhl. Ale to nebylo jen tak rychle možné. Pojednou počala ubohá dívka zpívat, neboť bolesti a strachem byla zešilela.

Pak zase umkla. Zachranné práce byly skončeny a ubohá dívka byla konečně vyproštěna — ale byla už mrtva.

Tušila památnou hodinu své smrti, když se ubírala z domova s obědem? Netušila. A tak ani my nevíme, v *jakém stavu* nás ta poslední památná hodina přistihne. Po zpovědi anebo bez přípravy? Ve stavu milosti či ve stavu hříšném? Bohužel, že na tyhle nejdůležitější otázky mnozí lidé zapomínají pravdivě říkajice, že zapomněli na to jako na smrt. Kdyby se na př. nyní tato klenba chrámu (školy) na nás sřítla, byli byste připraveni? Máte duši čistou? Kdo z vás to může tvrdit s jistotou? Ale co platno člověku, kdyby i život svůj zachránil, ale na své duši škodu trpěl? — — —

Co platno, kdyby na všechno pamatoval, ale na nejpamátnější hodiny své nikdy nevzpomínal? My jsme o nich, chvála Bohu, rozjímali a poznali jsme, že nejpamátnější je zajisté hodina narození, bez které bychom vůbec nebyli na živu. Památná je hodina křtu, bez něhož bychom se nenacházeli ve společnosti katolických křesťanů. V hodině prvního přijímání byli jste svatí a nevinní a hodina sv. biřmování vás pasovala na bojovníky Kristovy. Až pak po svém vystoupení ze školy voliti si budete nějaké povolání přeji vám, abyste v té památné hodině dobře a šťastně volili. Ale nejsrdečněji přeji a na Bohu vyprošuji sobě i vám, aby byla šťastná hodina smrti naší. Amen.

Frant. Malý.

kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Schuster a Panholzer.

Referoval jsem o této poslední v tomto časopise a referát vyzněl nepříznivě. A přece dnes, kdy okolnostmi byl jsem přinucen zavést novou dějepravu na škole, kde působím, vyzněl by soud můj o ní daleko příkřeji.

Přesvědčuji se od článku k článku, že žádný referát není s to, aby po pouhém pročtení podal vystižný soud o nové učebnici. Teprve v praktickém

*) Čech 24/3, 1911.

**) Hlas Naroda 10./11. 1910.

užívání vyjdou všechny slabiny práce na jevo. A tak se mi jeví Panh. dějeprava dnes v daleko horším světle než když jsem ji po prvé pročítal.

Srovnána s bibl. dějepísem Schustrovým neobstojí. Rozumím naléhavé žádosti mnohých katechetů, které už bylo také nejd. Ordinariátem vyhověno, aby směli užívatí při učbě biblické bývalého dějepisu Schustrova.

Nebyla-li důvodem snad námaha s memorováním nového (částečně) textu, pak by to bylo svědectvím radostným vyvinutého u nás smyslu paedagogicko-didaktického.

Panholzova dějeprava není stručnější (95. čl. proti 88. čl. St. z.), těžší články v knize Schustrově neučinil snazšími, ano snadné články učinil méně snadnými. (Srovnajme jen kázání na hoře v Nov. zákoně!)

Panholzer nemá schopnosti vybírat jednotlivosti a spojovat je v krásné logicky souvislé celky. Není psycholog a nedovede vystihnout pochodů psychických v jejich postupu. Jeho sloh je drsný, a věty jeho jako oklestky. Je pravým protichůdcem Schustrovým. U tohoto nalezneš logickou souvislost dějů, vystižnou malbu psychických pochodů a jednajících osob; sloh půvabný a jímavý a v celku prostý.

Připadá vám, že nebylo vlastně ani třeba zcela nové dějepravy, stačilo upravit dílko Schustrovo!

Některé články vynechat, jiné zjednodušit, naučení vhodná (!) připojit a umělecky hodnotnějšími obrázky opatřit. Tedy pravý opak toho, čeho se nám dostalo knížkou Panholzrovou.

Nuže, učiníme malý pokus srovnávací na několika člancích aspoň. Tak třebaš ihned na prvním článku Star. zákona: O stvoření světa,

O třetím dnu vypráví Panholzer:

(Řekl Bůh:) Shromažďte se vody (které?) v místo jedno a ukaž se sucho Potom řekl Bůh: Ať *vyroste* ze země tráva, keře a ovocné stromy! I stalo se. Země se zazelenala a rostly na ní rozmanité květiny, keře a stromy.

Schuster (Srdínko): Shromažďte se vody, kteréž *pod nebem* jsou, v místo jedno a ukaž se sucho Pak řekl Bůh: Zploď země byliny, křoviny a ovocné stromy. I zazelenala se země a tisícero květin, kvetoucích křů a stromů zdobilo ji.

Jak mnohem plastičtěji líčí Schuster a jak zřejměji vysvítá akt stvoření (!) rostlinstva.

U Panholzra rostou květiny, křoviny, stromy. U Schustra rázem všechna země kvete.

Jak mnohem výrazněji vysvitne katechumenům představa všemohoucnosti slova Božího.

Nebo Panholzer vypravuje: Pátého dne řekl Bůh: Ať jsou ryby ve vodě a ptáci v povětří. A Bůh *stvořil* (!) rozličné druhy zvířat ve vodě i *vzduchu* (!).

Schuster (Srdínko): Pátého dne řekl Bůh: Ať jsou ryby ve vodách a ptáci v povětří! A *již* se hemžily ryby ve vodách a ptáci poletovali ve vzduchu.

Panholzer skoro jakoby odpíral všemohoucnosti slovu Božímu. Jak plastičtěji vystihuje akt stvoření Schuster: A již se hemžily Sotva doznělo slovo Hospodinovo, už je naplněno!

Panholzer: Šestého dne řekl Bůh: *Ať jsou na zemi všeliká zvířata. A stvořil (!)* rozličné druhy zvířat, krotká zvířata domácí i zvěř lesní (jiných ne?) Naposled Bůh stvořil člověka, kterému (přídavek *tento* zbytečný).

Schuster (Srdínko): Šestého dne *konečně* řekl Bůh: Vydej země zvířata všeho druhu. I to se stalo. *Nejposledně* stvořil Bůh člověka. Schuster je stručnější, plastičtější a vystižnější v líčení svém.

Vizme čl. 2. Panholzer: O stvoření andělův a jejich zkoušce (sic! o této zkoušce však ve článku se nedozvíte).

Schuster: Stvoření andělů a pád některých. (Obsah je titulem přesně vystižen.)

Panholzer vplétá do vypravování poučky katechismové. čímž nit vypravování se přetrhuje a zájem u posluchačů ruší.

Panholzer: Na nebi (?) Bůh stvořil anděly, to jest pouhé duchy, kteří mají rozum a svob. vůli, ale těla nemají. Měli se Bohu klaněti, jej milovati, jemu sloužiti a lidi opatrovati. Tito andělé byli dobří a blažení, byli obdařeni posvěcující milostí Boží a mnohými dokonalostmi.

Schuster (Srdínko): Mimo svět viditelný stvořil Bůh též svět *neviditelný (!)*, totiž nebeské duchy, anděly. Všichni andělé byli dobří a nad míru blažení, ale ne všichni setrvali v dobrém, nýbrž mnozí stali se zlými.

Všimněme si, jak Schuster připravuje krásně logicky přechod k dalšímu vypravování.

Panholzer (bez logického přechodu): Mnozí z těchto andělů zpyšněli (proč?) povstali proti Bohu, nechtěli mu již sloužiti a pravili: »Samému Bohu chceme býti podobni, nad hvězdy Boží vyvýšíme trůn svůj.

Schuster (Srdínko) Ve *svém velikém štěstí (!)* zpyšněli, pozdvihli se proti Bohu, řkouce: Nejvyššímu chceme podobni býti, nad hvězdy Boží vyvýšíme stolicí svou.

Jak krásně psychologicky odůvodňuje Schuster vzpouru některých andělů. A kladu důraz některých (!), ne jak Panholzer vypravuje: »mnohých« (!). Bůh přece dosahuje u většiny vždy cíle svého. (Aby mi bylo rozuměno, nemyslím tu posledního cíle »čest a sláva Boží«, jehož naprosto a plně vždy dosahuje.)

Panholzer: I nastal na nebi veliký boj. Andělé, kteří zůstali dobrými, bojovali proti andělům zlým. Andělé pyšní byli přemoženi, Bůh je na věky zavrhl a do pekla odsoudil.

Schuster: I stal se boj veliký na nebi. Michael a ostatní dobří andělé se zlými duchy, jejichž vůdce ďábel neb Satan se zove. Tito zlí andělé byli přemoženi a s nebe do pekla svrženi.

Konec vypravování je skoro týž, jen Schuster je obšírnější, jmenuje vůdce dobrých a zlých andělů, čímž přispívá k lepšímu pochopení obrazu sv. Michaela, který se představuje v boji proti Satanu. Tedy plně postráncem paedagogické odůvodněno.

Všimněme si 3. článku, důležitého a těžkého! Hned titul je pro oba autory zajímavý a kde správnější dogmaticky, každý uhodne.

Panholzer: O stvoření *lidí (!)*.

Schuster (Srdínko): Stvoření *prvního (!)* člověka.

»Učinil z jednoho všecko pokolení lidské« (Sk. ap. 1726).

Jak líčí prastav lidí:

Panholzer:

Bůh požehnal Adamovi a Evě. Byli velice šťastni. Neměli *žádného hříchu (!)*, nestonali (!) a ničeho netrpěli a také tělo jejich bylo *nesmrtelné (!)*.

Schuster (Srdínko):

Adam a Eva byli v ráji nevýslovně šťastni. O zlém ani *nevěděli (!)* a zvláštní *milostí*, kterou je obdařil Bůh, byli svatí a spravedliví. Bůh s nimi obcoval tak laskavě jako otec se svými milými *děťmi (!)*. *Bolesti* neměli žádných (!) umřítí *neměli nikdy (!)*.

Cítíte, jak Schuster se vyjadřuje dogmaticky přesně a didakticky dětsky, průhledně a jasně: »Bůh s nimi obcoval jako otec se svými dětmi.« »O zlém ani nevěděli.« »Umřítí neměli nikdy.«

Zajímavý jest i článek 4. O pádu prvních lidí. Jak povrchně, všedně, bezbarvě vypravuje Panholzer:

Tu Eva pohlížela zvědavě na strom, ovoce se jí zalíbilo, žádostivě jedno utrhla a jedla. Potom dala muži svému a on také jedl. Takto lidé po prvé neposlechli přikázání Božího; to byl první hřích.

Jak psychologicky mistrně vystihuje Schuster (Srdínko) přeměnu v srdci Evině:

Po té řeči Eva pohlížela zvědavě na strom. Čím *děle (!)* naň hleděla, tím více líbilo se jí ovoce stromu. Žádostivě vzala *pak (!)* z ovoce a jedla. I dala muži svému, kterýž také jedl. Tak (!) byl spáchán první hřích. Tak a nejinak musilo se dít v srdci Evině: zvědavost, prodlení v příležitosti, zmohutnění žádosti, podlehnutí! A jak lapidární je sloh Schustrův.

Nebo v článku 5. (6.) o Kainovi a Abelovi srovnajme řeč Hospodinovu ke Kainovi před bratrovraždou:

Panholzer:

Bůh jej napomínal a pravil mu: Kaine, proč ses rozhněval a proč opadla tvář tvoje? Budeš-li dobře činiti, budeš *odměněn (!)*, pakli zle činiti budeš, ihned potrestán budeš. Přemáhej *hněv svůj (!)*.

Schuster (Srdínko):

I řekl Hospodin k němu: Proč jsi se rozhněval a proč opadla tvář tvoje? Bu deš-li dobře činiti, budeš *mi tak milý (!)*, jako bratr tvůj; pakli zle činiti budeš, bude trest ihned přede dvěma. Přemoz *zlou žádost (!)* a *panuj nad ní (!)*.

O co hlubší jest tu Schuster, a o co křesťanštější! Činiti dobře ne pro odměnu, ale abychom byli Bohu milí! Toť pravé stanovisko, na něž se musí postavit katecheta, vyučuje katechumeny křesťanské!

Všimněme si čl., kterak Bůh potrestal Sodomu a Gomorrhru.

Panholzer je obšírnější, kde by stačila stručnost: uvádí totiž více slev, za něž žádá Abraham, než jak uvádí Schuster. Ale za to vynechává, co by vynechávat neměl.

Panholzer: Potom Hospodin odešel a Abraham se navrátil domů. Oba andělé, kteří . . , šli k rozkazu Božímu do Sodomy.

Schuster (Srdínko): Po této rozmluvě odešel Hospodin a Abraham navrátil se k stanu svému. Avšak *ani deset* (?) spravedlivých nebylo nalezeno v Sodomě. *Proto* (!) se odebrali ti dva andělé

Ke konci přidává Panholzer: Když Abraham časně z rána přišel na místo, kde Hospodin s ním naposledy mluvil, užířel, kterak z místa, kde obě města stávala, vystupuje pára jako dým z peci. Z toho poznal, že Bůh vykonal trest nad Sodomou a Gomorrhou.

Kdyby aspoň zde byl podotknul, z toho poznal Abr., že ani deset spravedlivých nebylo nalezeno. Anebo kdyby aspoň naznačil duševní stav Abrahamův nad zkárou. Panholzer není nejen malířem duševních stavů a nálad, ale ani prostě logický.

V obětování Isáka připomínám český překlad: *Ohlapec* (!) odrostl, proč ne pachole?

Nebo: Již vztáhl Abr. ruku svou s nožem (?), aby zabil (!) Isáka. Řečeno příliš brutálně.

Schuster (Srdínko): I uchopil *meč* a vztáhl ruku, aby *obětoval* syna svého.

Jaké naivnosti mohou se autorovi také přihoditi, ukazuje čl. 18. Esau nenáviděl bratra i řekl *v srdci svém*: Přijdou dnové smutku *Uslyševši* (!) to Rebeka.

Schuster (Srdínko): *Znamenala to Rebeka.*

Také vypravování o Josefovi doznalo změn a ne na prospěch věci.

Tak Panholzer vypravuje: Pověděl (Josef) to upřímně otci svému. Chtěl, aby se (bratři) polepšili.

Schuster (Srdínko): Josef se *zhrozil toho* (!) a pověděl to otci, aby se to *více nestalo* (!).

Čtenář posoudí sám, kdo si tu z obou (P. a Sch.) opatrněji počíná. Jak snadno metoda P. může zavést v domyšlivé posuzování a odsuzování jiných.

Jak pěkně vystihuje Schuster ten boj v Jakubovi, když má propustiti Benjamína.

Panholzer: Kéž Bůh všemoh. nakloní vám muže onoho, aby propustil vašeho uvězněného bratra i tohoto (!) Benjamína.

Schuster (Srdínko): Bůh pak učiní vám muže toho dobrotivého, abys vámi propustil bratra vašeho, kterého v zajetí drží i tohoto mého *milého* (!) Benjamína. Já pak zatím jako *osiřalý*, bez dětí budu.

Jakubova cesta do Egypta: Panholzer vypravuje: Když to Jakub uslyšel, bylo mu, jakoby byl procitl z těžkého sna a nechtěl tomu uvěřiti. Teprve když mu vypravovali všechno dopodrobna a když spatřil královské vozy a dary, okřál na ducha a Jakoby procitl z těžkého sna a nechtěl tomu uvěřiti — je to logické?

Schuster (Srdínko): Ale Jakub nechtěl jim uvěřiti. Když mu všechno dopodrobna vypravovali a královské vozy i skvostné dary jemu ukázali, bylo mu, jako by byl z těžkého sna procitl. Duch jeho okřál a . .

Při obětování na hranici země kan. Panholzer vypustil příslib Hospodinův. (Schuster) a Josef zatlačí tobě oči.

Každý pozná na první pohled, jaký psycholog je Schuster, jak dovede vystihnout děje duševní a jak dovede mysl dětskou dojmout a uchvátit.

Jiná bolestná stránka Panh. bibl. dějepavy jsou připojené vysvětlivky a naučení. Jsou nevhodny a neobratně koncipovány. Ale o tom promluvíme snad v článku jiném. Zatím ukázka svrchu budiž povzbuzením k důkladnému studiu bibl. dějepavy Panh., aby se mohlo přistoupiti k novému vydání, které by uspokojovalo v každém ohledu a bylo nás jako paedagogů také důstojno.

Prof. Xav. Dvořák.

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v král. Českém konal 12. května druhou *členskou* schůzi. Dne 24. dubna zesnul v Pánu zakládající člen spolku, vsdp. děkan, vikář a čest. kanovník Ant. Maděra v Kladně. Přítomní uctívají povstáním jeho památku. *Členové* *odslouží za něho po jedné mši sv.* Ze spolku vystoupil dp. Emil Zadák, stav se kaplanem ve Vodňanech. Protokol minulé schůze se schvaluje. Předseda byl Jeho Eminencí blahosklonně přijat, když děkoval za svoje potvrzení. Nejdůstojnější arcipastýř vyslovuje uznání katechetům a jejich úspěšné práci, o které se přesvědčuje na svých visitačních cestách. Jeho Eminence přeje katechetům v tomto vážném roce mnoho síly a zdaru. Toto uznání našeho dobrotného Arcipastýře bylo od přítomných vděčně a radostně vzato na vědomí. Předseda probírá četné písemné dotazy, děkovné dopisy, žádosti o spolupracovnictví spolku, o intervenci a sděluje jich vyřízení. Zvýšení služného i za léta výpomocná není dosud zákonem. Starý křesťanský pozdrav: *Laudetur J. Christus* (*Christo laudetur, Deus laudetur, Hvaljen Isus*), mnohými výnosy v užívání potvrzený, nedopusť nikdo odstraniti. Def. katecheta, když učí za duchovní správu, dostane plat dle ujednání s touto. Jinak def. a zat. katecheta za přespočetné hodiny dostává za 1 hodinu týdně po 50 K, na měšť. škole po 70 K. Zvláštní katecheta za remuneraci ustanovený má za 1 přespočetní hodinu 70 resp. 90 K. Výpomocný katecheta má 60% za zákł. služného příslušného místa katechetského. S vyššího místa potvrzen názor spolku, že všeobecně platným je rozhodnutí c. k. říš. soudu ze dne 9. dubna 1913 č. 108 o účasti dětí školou povinných při náb. cvičeních. (Ord. list čís. 10. strana 108.) — Dle tohoto rozhodnutí vynesl říšský soud rozsudek v dubnu 1915, jemuž předsedal dr. von Grabmayer.

Dřívější zdánlivě odchylný výnos pro jednotlivý případ týkal se otce, ne školního dítky. Společný zpěvníček přispěním spolku bude vydán co nejdříve. Při tom vzpomenu zpěvníku a modlitebni knihy přítomného prof. X. Dvořáka, jež doporučena Ord. listem diecése budějovické: Předseda, jako referent v anketě pro minimální osnovu, sděluje obšírně postup a rozsah prací v anketě. Ještě mnoho jiného se projednávalo, co nelze pro nedostatek místa obšírně uveřejňovati: ilustr. prvouka, zevnější forma pobožnosti školních dítek při mši sv., podpisy na vysvědčeních, vyznamenání a j. Zápis obsahuje deset stran. Mile překvapili svoji návštěvou kolegové z daleka: k. a. notář Sedlák z Rokycan, Fr. Dvořák z Kard. Řečice. Tim hodnější politování je malá účast nejbližších při tak důležitých jednáních.

K.

Výnos c. k. okresní školní rady v Milevsku o dozoru při službách Božích. Okresní školní rada v Milevsku rozhodla dne 30. listopadu 1914 výnosem č. 2225, na dotaz správy obecné školy ve V. takto: »C. k. okresní školní rada, shromážděná v zasedání dne 28. listopadu 1914 pojednala o tamním dozoru ze dne 19. září 1914, týkajícím se dozoru na žactvo při dopoledních nedělních a svátečních službách Božích. Vyšedši ze stanoviska, že učitelstvo musí vykonávat dozor nad žactvem vždy a všude, kde mládež průběhem školního roku v nařízení anebo z povinnosti se shromažďuje, i že školní mládež ve V. účastní se nedělních a svátečních dopoledních služeb Božích z příkazu církve, usnesli jsme se jednomyslně, že dozor, o němž jde, jest učitelstvo povinno vykonávati. Dávajíc o tom věděti, ukládáme správě školy, aby potřebné po rozumu usnesení c. k. okresní školní rady zařídila.«

Film a náboženské vyučování. Porozhodný článek pro vychovatele, přinesl »Pharus« z pera Dra Jana B. Hartmanna. Chce kino z náboženského vyučování buď úplně odstraniti nebo aspoň značně omeziti. Pius X. sice dovolil svého času za určitých podmínek a předpokladů v italských chrámech předváděti náboženské kinematografické snímky, později se však vyslovil *proti* kinematografickým náboženským představením v kostele. Také ve Francii v departementu Gers byl učiněn jen ojedinělý pokus v kostele předváděti kinematografický život a smrt Kristovu. Dr. Hartman vyvádí z toho důsledek: »Když ani dům Boží, který přece předpokládá vážnou a svatou náladu jako samozřejmou, se nejeví k tomu (k filmovému předvádění nejvýznamnějšího dramatu světových dějin) způsobilým, ukáží se obyčejné místnosti (ve škole), v nichž sklon k profannímu bývá tak snadný, vhodnějšími?« Tvrdí dále též autor, že se má film zřídce jen představení ze života Páně, nýbrž i jiných biblických představení. »Máme« — tak praví — »obrazů ze starého i nového zákona dosti, které dítěti rozličné události názorně sprostředkují. Kdyby jen dětem bylo více poskytnuto!« Dr. Hartmann nezavrhne však filmu pro náboženské vyučování vůbec; chce mu popřáti místa k znázorňování výjevů z *misit, procesí, slavnostních průvodů, průvodů pohřebních* a pod. Za zmínku a úvahu jistě myšlenky autorovy stojí.

Sbírky na polní kaple mezi školní mládeží, k nimž dal iniciativu Vídeňský spolek katechetů, vynesly již 5000 korun. Osm kaplí je již objednáno a je naděje, že bude lze dodati za vojskem celých dvacíti kaplí. Zájem o ně stoupá. Zařízení kaple polní vysvětlí se dětem takto: V pevném kufru, železem pobítem je vše, čeho duchovní správce potřebuje v poli k bohoslužbě: trojdielné prkno skládací jakožto mensa (základnou pro mensu je též kufr), krucifix, kanonické tabulky a svícen, dvojbarvé mešní roucho, oltářní roucha, alba a humerál, kalich, ciborium, konvičky, kadidlo s ložkou, bursa pro zaopatřování, nádobka pro oleje, rituál a misál (s pultem), a j. Kufr je označen jménem dárce a oddíl vojenského, jemuž je věnován. Výslovně se podotýká, že věnování polní kaple má cenu trvalou, neboť bude jí použito při větších manévrech, špitálech a sanitních stacích. Zařízení takové polní kaple stojí 500,

580 neb 592 K. Dary k tomu účelu přijímá: vídeňský katech. spolek, Kirschově knihkupectví a redakce Chr. paed. Blätter.

V době války další činnost úřadů školních jeví se v povolení: podomní sbírky kovů od žáků v Praze a předměstích (koncem dubna), před tím v napomenutí žactva k šetrnosti s potravinami, úlevě návštěvy školní na venkově při sklizni, osázení školních zahrádek plodinami atd. Mnozí katecheté jsou činní v chlebových komisích, sepisování zásob obilních a moučných, lazaretech, pomocných akcích vystěhovalců haličských a j.

Vojenská cvičení na školách obecných. Veškeren denní tisk donesl zprávu, že nyní bude zavedeno vojenské cvičení také na obecných a měštanských školách. Nejprve má býti zavedeno toto cvičení ve Vídni na podnět vídeňských okresních školních inspektorů, ježto prý vojenská cvičení na středních školách v době válečné při výcviku mužstva náležitě se osvědčila. Se cvičením má býti započato ještě v tomto školním roce a to ve II. a XIII. okresním školním inspektorátu, dále v Hietzingu a Mistelbachu. Na obecných a měštanských školách zavádí se prý vojenské cvičení proto, ježto se seznalo, že převážná většina vojinů u nás absolvuje pouze tyto nižší školy a že u takových vojinů je zřejmý nedostatek vojenského tělocvičného výchovného. Dosud dostávalo se jenom nepatrné části hochů vídeňských škol vojenského tělesného výchovného v tak zvaných »Knabenhortech«. Nyní budou všichni cvičeni.

Na poli cti a slávy. Vládní věstník č. 3. uvádí mezi učitelstvem, kdož se významem, také dva koll. katechety: *Lansekner Ludvík*, def. katecheta při měštanské šk. chlapecké v Jindřichově Hradci, který obdržel záslužný kříž duchovní II. třídy a *Suda Stanislav*, def. katecheta v Blovicích, který obdržel zlatou medaili za statečnost. Gratulujeme!

Pro »Červ. Kříž« zaslali od 24. dubna do 24. května dpp. katecheté: *K 10:* Stanislav Josef v Nechanicích; Tichý Antonín v Podolí u Prahy. *K 166:* Oliva Arnošt ve Slaném; Petr Jan v Chýnově; Špale Antonín ve Slaném.

Sklenář Jan v Pacově platí 10% se sborem učitelským. Summa všech příspěvků: K 2578.01.

V. Hála,
t. č. pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXX. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Výchova a vyučování na prahu středověku. — Promluva na konci školního roku. — Duchovní cvičení pro kněze. — Neděle VI. po sv. Duchu. — Katechetický výklad o odpuštění. — Z praxe a různé.

Výchova a vyučování na prahu středověku.

Z dějin paedagogiky dle dra BAUMGARTNERA a j.

Ztrouchnivělé tělo říše římské rozpadává se pod úder národů a zdá se, že ovoce kultury antické a křesťansko-theologické propadne neodvratné zkáze.

Ač mezi Germany, vkročivšími na půdu římskou, jeví se čilá snaha navázati na duchovní vzdělání Římanů, přece jen vzdělanost je ve znamení úpadku.

Oheň bádání, jenž zplodil hellenismus vyhasl a sklesl na neplodné školometství.

Toliko dogmatické boje pátého století skýtají oboru myšlenkovému stravy a práce; ale i ty boje končí koncilem chalcedonským a práce theologická uvázla na mččině.

Ostatní zkázu dovršily ustavičné boje, které téměř zničily život římský.

A přece nikoli docela; biskupská sídla a kláštery všude trvají; ale jsou to ostrovy, oasy.

Toliko jižní Itálie a Irsko zachovaly si celkem svou kulturu; ale také jen pomoci klášterů a jižní Itálie kromě toho svým kontaktem s Řeckem.

Obě země byly po dvě století zásobárnami vzdělání západoevropského; zvláště byli to mnichové irští, kteří zásluhy si zjednali o levé Porýní.

Prošli Francii, Lotrinsko, Elsasko, Švýcarsy, překročili i Alpy, všude zakládali kláštery a s křesťanstvím šířili pravou vzdělanost.

Horliví ti mnichové byli však záhy zastíněni řádem *benediktinským*, jehož zakladatelem jest sv. *Benedikt z Nursie* (480—543).

Na hoře *Monte Cassino* založil mateřinský klášter, tam kde před tím byl posvátný háj Apollonův a chrám pohanský.

Půl století po jeho smrti bylo již založeno 200 klášterů dle jeho vzoru a roku 1500 čítá se v křesťanském světě 3700 klášterů benediktinských.

Benediktinské kláštery na rozdíl od klášterů východních měly řeholi mírnější.

Sv. Benedikt připojil ke třem známým radám evangelickým (*paupertas, castitas, oboedientia*) ještě čtvrtý slib totiž *stabilitas loci*.

Aby řeholníci nemuseli klášter opustiti, má býti v něm vše, čeho potřebí k živobytí na př. voda, mlýn, zahrada, pekárna na chléb a veškerá řemesla mají se tam pěstovati atd.

Práce mnichů má býti regulována dle přísloví: »Ora et labora!« »Certis temporibus occupari debent fratres in labore manuum, ceteris iterum horis in lectione divina.«

Práce jejich nese blahodárné ovoce. V zemích střední Evropy, kde dříve byly pustiny přičiněním mnichů povstává zkultivovaná půda.

Řeholníci kácejí pralesy, provozují různá řemesla, umění, pěstují vědy bohoslovné i jiné v nejširším slova smyslu, opisují starověké rukopisy, vzdělávají mládež, šíří učení Kristovo atd.

V době následující veliký význam pro vychovatelství má císař *Karel Veliký* (768—814).

Proslavil jméno své netoliko slávou velikolepých vítězství, ale i ještě více tím, že se stal nejhorlivějším *podporovatelem křesťanského vzdělání a vědy*.

Za tím účelem navázal *úzké spojení* s církví, byl jí záštitou a ochranou, její ideje o lidovém vzdělání přijal za své a mocí státní usiloval je uskutečniti.

Církev a stát podávají si za něho ruce ke společnému dílu křesťanské civilisace a byť i mnohé šlechtné snahy jeho pro nepřijeň poměrů zcela nepronikly, přece jím bylo docíleno nejskvělejších výsledků, které po dlouhý čas blahodárně působily.

Karel Veliký jest ideálem křesťanského panovníka a státníka.

Aby dosáhl svého cíle, vydal řadu nejmoudřejších nařízení a bděl přísně, aby byly uskutečněny.

Klerus pokládal za stav povoláný od Boha za učitele národa a mládeže.

Proto pečoval především o to, aby pozvedl duchovní stav mravně a vědecky.

Zatím účelem vydal již r. 778 okružník biskupům a opatům, v němž napomenul je ku pěstování vědy: »Žádáme si totiž, abyste jak se sluší na bojovníky Boží, byli ducha Bohu oddaného, ale i dobře vzděláni, čisti v životě a v řeči honěni.«

Na *kláštorech* žádal přesné provádění regule sv. Benedikta a na *kapitulách* Chrodegangovy. U obou měly býti školy pro vzdělání řádného kleru, ale i pro ty, kteří mínili zůstatí ve stavu laickém.

Tak podporoval tehdejší školy klášterní a katedrální a rozmnožoval je novými.

Kněží, v úřadě jsoucí byli přidržováni k horlivému pokračování a doplnění svého vědění; ordinandi musili složití dříve zkoušku, zda schopni jsou jiné vyučovati.

Nejučenější muž své doby povolal na svůj dvůr, aby povznosl vědu a vzdělání. Byli to: Pavel Diakonus, největší znalec řečtiny, Petr z Pisy, proslulý gramatik, Theodulf, proslulý básník a j. a především Alkuin, veliký theolog a paedagog. Tito mužové tvořili akademii učenců, v níž vědecký život vířil a šířil se na všechny strany.

Skrze ně *reorganisoval školu dvorskou* (schola palatina), která pocházela z doby Merovingů a byla vždy při dvoře královském; přivedl ji na stupeň největšího rozkvětu a na vzornou školu pro celou říši.

Sám předcházal dobrým příkladem, jako císař učil se teprve čísti, psáti, latinské, němčině a z části i řečtině.

Schola palatina měla dávat i říši dorost úřednický. Měli do ní přístup ne jen synové císařské rodiny ale i šlechta, dvořané a také nadaní synové rodičů nemajetných.

Karel Veliký měl o ni veliký zájem; jak svědčí o tom historka: Jednou dal si ukázati práce žáků. A poznal, že úkoly žáků chudých byly pečlivě vypracovány, kdežto práce žáků urozených byly nedostatečné. Rozlobil se velice, dal si svolati všechny žáky a zasedl nad nimi jako k poslednímu soudu. Na pravici postavil pilné a na levici nedbalce. Oněm slíbil, budou-li tak pokračovati, hojná biskupství a opatství a k těmto pozvednuv svůj meč zahřměl slovy: Vy chlapci šlechtictví, dobře vyžehlení a vyšperkovaní, domýšliví na svůj rod a bohatství, vy opovazujete se proti vůli mé a vlastnímu dobru zanedbávati práci svých školních a oddávati se hříšnému požitkářství, nečinnosti a marnivostem? Přisám při Králi nebeském, já málo si dělám z vašeho šlechtictví a vaší jemnosti. Jiní ať si toho váží, já však pravím vám, že nepolepšíte-li dřívější své lenosti vytrvalou pílí, nikdy nemůžete od Karla nic dobrého očekávati.*

V úsilí o *všeobecné vzdělání lidové*, pokusil se o založení *školy farní*. V r. 789 vyzval všechny duchovní správce, aby zřizovali školy a vzdělávali lid v náboženství a církevním zpěvu. Mládež měla choditi do školy k farářům a rodiče, kteří by neposílali dítěte do školy měli býti trestáni bitím neb posty; k vyučování v náboženství a církevním zpěvu nezbytně se pojilo jako prostředek také vyučování ve čtení a psaní. V řeči lidové mělo se lidu vykládati Písmo sv., překládati latinské homilie. Sám uspořádal sbírku starých hrdinných písní a sestavil německou gramatiku.

Podporoval *gregoriánský církevní zpěv* a povolal proslulé zpěváky z Říma a zaváděl jej; v Metách, Soissoně, později i sv. Havlu povstaly proslulé školy pěvecké.

Dle jich vzoru zaváděn zpěv i ve školách farních; římsktí mistři zpěvu vyučovali též v umění hry varhan.

Šíření křesťanství bylo vřelým přáním srdce jeho; jeho vojenské výpravy prováděli misijnáři, národu podmaněnému dal ve vínek křesťanskou nauku, jako základ duchovního i materiálního blaha. Ten zdroj světla nezastíní skvrny, jež lpi na jeho životě.

Syn a nástupce *Ludvík Pobožný* (814—840) v podpoře věd a škol snažil se jíti šlepejemi otcovými, leč v politické činnosti neměl té energie a bystrosti otcovy a proto jeho úmysly o zúšlechtění lidu přicházely na zmar.

Říšský sněm v *Attigny* vynikajícím městě za Merovingů, r. 822 žádal, aby ve všech sídlech biskupských »každý, kdo chce býti duchovním, nalezl řádného učitele«, rodiče a učitelé mají pečovati o výživu studujících; ve větších diecích mají býti zřízeny školy takové na dvou neb více místech.*

Na říšském sněmě v *Wormsu* prosili biskupové císaře, aby zřídil aspoň tři veřejné školy v říši.

Také v klášterích bylo zdokonalováno zřizování školní; na mnohých vznikla nyní škola vnější a vnitřní, ona pro světské kněze a laiky, tato pro vzdělání řeholníků.

Tak tomu bylo i v sídlech kapitulních.

Snahy ty byly živeny i od papežů. Eugen II. ustanovil na koncilu v Římě r. 826, aby ve všech biskupských sídlech a farnostech jim podřízených, jakož i na jiných místech, kde toho bude třeba, byli ustanovováni učitelé, kteří by pilně vyučovali svobodným uměním a učení spásy.

Za Ludvíka, a to z návodu jeho vznikl epos Heliand, který líčí a opěvává hrdinné činy Krále nebes. Důkaz, jak hluboko křesťanská vzdělanost a také porozumění pro lidovou řeč již se ujalo. A za ním r. 868 následoval »Krist« (Kristus) od Otfrieda z Weisenburgu, žáka sv. Havelského a Fuldenského.

I v následující době Karolingů církev váží si vysoce vzdělanosti. *Hinkmar*, arcibiskup *remešský*, vybízí r. 852 děkany své arcidiecése, aby se dotázali farářů, zda každý ustanovil klerika, jenž by školu řídil.

Arcibiskup *Herard z Toursu* důrazně praví r. 858 svým farářům: aby »dle možnosti školu měli, dobrých knih užívali a také počtům vyučovali.«

Podobná nařízení dal již r. 827 biskup *Haylo* z Basileje a později biskup *Walter* z Orleansu r. 871.

R. 859 stěžuje si koncil v *Toulu* na úpadek vyšších škol a napomíná císaře, všechna knížata a biskupy, aby je udržovali a opatřili řádnými učiteli.

Rovněž koncil v *Meaux* r. 855 za nejvyšší důležité pokládá zřizování a udržování škol veřejných, jelikož zanedbáváním jich nastaly by nejškodlivější následky pro život náboženský.

V r. 895 nařídila *synoda v Nantes*, aby každý duchovní správce měl u sebe klerika, který by mu při bohoslužbách přísluhoval, školu měl a farníky napomínal, aby posílali děti do kostela učení se víře, kde by je tomu sám vyučoval.

Za *Karla Lysého* (823—877) opět datuje se rozkvět školy dvorní (palatinské). Řídil ji proslulý *Skotus Erigena*, který obsáhl všecko vědění své doby a samostatně spracoval v systém, veliký filosof a theolog, zakladatel scholatiky. Kol něho shromáždilo se množství učenců, zvláště z Irska, takže dle svědectví současníka nemluvílo se o škole dvorní, nýbrž o školním paláci.

Pro své názory podezřelé z pantheismu však odchází do Anglie, povolán od krále Alfréda.

Také u dvora Ludvíka Němce zřídíme dvorní školu, řídí ji Grimoald, žák Alkuína.

V době, kdy nástupci Karla Velikého ruku v ruce s církví v kulturním snažení méně zdárně šli ve šlépějích zakladatele svého rodu, v Anglii jakoby ožil duch jeho v *Alfredu Velikém* (871—901).

Dle vzoru Karla Vel. chtěl Anglii učiniti nejen mocnou, ale i vzdělanou a šťastnou. Chtěl založiti národní literaturu a proto dával překládati spisy latinské do anglo-saštiny.

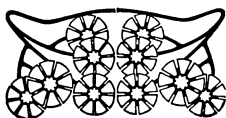
Chtěl uskutečniti to, aby veškera mládež anglosaská a zvláště urození a zámožní naučili se čísti a aby nikdo nesměl se učití něčemu, dokud čísti se nenaučil.

Pak mají učitelé vyučovati latině ty, které chtí dále vyučovati a na vyšší stupeň vzdělati.*

Tomuto velikému králi tanula již tehdy na mysli *idea všeobecné školy elementární*, jejímž pokračováním by byla škola vyšší anebo naučení se řemeslu.

Sám předcházal dobrým příkladem a byl spisovatelsky činný ve všech oborech vědy.

Tak v lůně církve povstává snaha povznést jazyk mateřský, naproti dosud vládnoucí latině. Ukazují se první počátky domácí literatury, objevují se katechismy, sbírky písní kostelních, kázání, pověsti, gramatiky, kalendáře a j. Církev stojí jako matka u kolébky kultury kteréhokoli národa.

Promluva na konci školního roku.

FRANTIŠEK KOMÁREK, katecheta ve Vamberku.

Opět m. ž. uplynul rok v práci a snažení a my jsme se v tomto školním roce shromáždili v našem chrámu Páně naposled k bohoslužbě. Mnozí z vás dnes shromáždili se ve školní budově před nedělní bohoslužbou jako žáci naposled, aby společně vedeni byli svými učiteli do kostela. Co vám mám říci v této rozhodné, vážné chvíli, kdy loučíte se svými školními léty a vstupujete do života?

Nedávno napsal jsem jedné žákyni do památníku slova: »Tak se modli, jakoby jen od Boha vše pocházelo, tak se snaž, jakoby jen od tvé snahy vše záviselo; a pak budeš mítí všecko.« A ta slova uvádím a připomínám vám dnes všem s vřelým přáním, byste si je dobře zapamatovali a hluboko v srdce svá všípili; ke každému jednotlivci z vás volám dnes v den loučení s minulým školním rokem. »Tak se modli, jakoby jen od Boha vše pocházelo, tak se snaž, jakoby jen od tvé snahy vše záviselo; a pak budeš mítí všecko!«

1. M. d. Opouštíte školu! Tím jest ukončena pro Vás také doba nejkrásnějšího mládí, doba v životě lidském nejradostnější, na kterou my starší tak rádi vzpomínáme, jako na dobu milou a blaženou. Nastává vám pak doba těžší, kdy přemnoží z vás práci budou vydělávati si svůj chléb, nastává vám opravdový život. A tu vám dlužno říci dnes, že ten život vám přinese, jak doufám, též mnohé chvíle blažené a radostné, ale není pochyby, že i vy, jako všichni z nás starších, okusíte opravdovost slov v modlitbě »Zdrávas Královno« obsažených, že tento svět a život v něm jest slzavé údolí. Proto i vás čeká mnoho okamžiků trpkých, ve kterých srdce vaše sevřeno bude úzkostí nebo žalem, ve kterých mysl vaše bude rozrušená a nanejvýše zarmoucená.

Ó m. d.! V těch dobách radostných, kterých vám přeji co nejvíce i v těch dobách bolestných — a kéž by jich bylo v životě vašem co nejméně — nezapomínejte nikdy na Pána Boha, buď abyste mu za šťastné a radostné chvíle vřele děkovali, anebo v těžkých souženích abyste si pomoci, síly a statečnosti vpravdě křesťanské vyprosili. A to, jak víte, činíme modlitbou. Tedy to jest to

první, co vám na srdce kladu: Modlete se a to vroucně a zbožně. Buďte však při modlitbě prodchnuti pokorou, touto vzácnou ctností křesťanskou, o které jsme při vyučování náboženském tak často mluvili a kterou nám Kristus Pán tak vřele doporučil řka: »Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem!«

Budete-li se pokorně modliti, dovedete také pokorně žíti, pokora, slušnost, uctivost, sebezápor bude se zračiti ve všelikém vašem jednání. A tím se zalíbíte nejen Bohu, který dle slov Písma svatého »pokorným dává milost svou«, nýbrž všem rozumným lidem, se kterými do styku přijdete. Vždyť, věřte mi upřímně, nic není tak odporného jako viděti u mladého člověka nadutost, pánovitost, rozmazlenost, neuctivost, na kteréžto nectnosti všichni vážní lidé v nynější době tolik si stěžují a jistě ne neprávem!

2. Druhá věc, kterou vám m. dr. vřele doporučujeme pro váš budoucí život jest láska ku práci, pracovitost. Tak se snaž, jakoby jen od tvé snahy vše záviselo. Ano, ať jste v jakémkoliv zaměstnání, ať si zvolíte jakékoliv povolání, pracujte v něm poctivě, konejte s láskou svou povinnost. V době naší jest potřeba opravdu přičinlivosti, má-li si někdo získati slušného postavení, zajištěného živobytí. A proto buďte rozumni, pracujte pilně v mládí, abyste se snad ve stáří nestali břemenem a obtíží společnosti lidské. Krásně to líčí moudrý Šalomoun ve svých příslovích, které jsme si v poslední době vykládali: »Jdi k mravenci, o lenochu a zpytuj cesty jeho a uč se moudrosti. Nemaje vůdce, ani příkazatele, ani knížete, připravuje sobě v létě pokrm a shromažďuje ve žni, co by potom jedl.«

Práce vám přinese krásné, ušlechtilé ovoce. Samostatné postavení, sladkou útěchu a radost, kterou pocituje člověk po vykonané práci, vědomí, že konáte povinnost, Bohem samým vám uloženou a konečně práci si můžete získati čest a slávu ve společnosti lidské. A mám za to, že nic nemůže člověka více těšiti než čest, kterou si získal vlastní prací, vlastním přičiněním. Na takovou čest a vyznamenání může býti každý vším právem hrdý.

Nedávno četl jsem v jednom francouzském časopise příklad vypravovaný Lacordairem, který vám chci na konec sdělit. Bylo to v létě roku 1793., kdy četná a jará mládež se tísnila v jednom sálu dělostřelecké školy v Chalons — sur Marne, městě francouzském.

Slavný učenec hvězdářství a matematiky Laplace (1749—1827) odbýval tam, jako vládní komisař, se 180 kandidáty či čekateli hodnosti poručíka zkoušku. Dvěře zkušební síně se pojednou otevrou a jimi vcházi jakýsi venkovan maličké postavy, vzezření prostičkého, s velikými jen chudě upravenými střevisi s holí v ruce. Všeobecný smích přivítal nově přichozího. Když pak se tento nevzhledný venkovský mladík nesměle komisaře otázal, zdali se může podrobiti zkoušce, dovolil mu Laplace usednouti mezi ostatní čekatele. S netrpělivostí všichni přítomní očekávali, až přijde řada na malého venkovana. Konečně zkouška s ním počíná. Již z prvních otázek, které zkoušející Laplace mladíku kladl, poznal jeho neobyčejnou pevnost ducha, která komisaře vládního překvapila. Zabočil tedy zkoušející ještě za příslušné hranice, které se ke zkoušce vyžadovaly, a hle, odpovědi tohoto venkovského synka jsou vždy jasné, přesné, určité, nesou na sobě znak skutečné vědy, která ví a rozumí všemu, co poznává. Laplace jest dojat, objímá mladého muže a oznamuje mu, že jest prvním z povýšených. Celá škola v nadšení vstává a doprovází ve slavném průvodu do města syna

obyčejného pekaře z Nancy, pozdějšího generála Drouota. — Za mnoho let potom Laplace řekl jednou Napoleonovi: Nejkrásnější zkouška, kterou jsem jako zkoušející vykonával, byla ta, ve které jsem zkoušel vašeho pobočníka, mladého Drouota.

Vidíte z toho m. dr., že práce jest to, která přinést může i vám čest a slávu. Nuže pamatujte na slova, o kterých jsme dnes rozjímali. »Modlete se tak. « Zachováte-li se podle toho, pak budou zajisté rodiče i my, vaši učitelé, bez starosti o vaši budoucnost, o váš šťastný život. A váš zdar, vaše štěstí, na poctivé práci založené, bude naší největší radostí, bude chloubou pro naši školu! Nuže přeji vám, by P. Bůh cesty našeho života hojně svým požehnáním provázel. Amen.

Duchovní cvičení pro kněze konati se budou roku 1915 tímto pořadem:

I. V kníž. arcib. konviktu v Příbrami od 26.—30. července jazykem českým.

II. V klášteře OO. Tovaryšstva Ježíše u sv. Ignáce v Praze jazykem českým: 1. od 12.—16. července, 2. od 16.—20. srpna, 3. od 8.—12. září (pro kněze sodály).

III. V koleji OO. Redemptoristů u sv. Kajetána v Praze od 2.—6. srpna jazykem českým.

IV. V koleji OO. Redemptoristů na Svaté Hoře jazykem českým: 1. od 16. do 20. srpna a 2. od 23.—27. srpna.

V. V klášteře Františkánském v Zásmukách od 19.—23. července jazykem českým.

VI. V koleji OO. Redemptoristů ve Fillipsdoru u Georgswalde v severních Čechách jazykem německým: 1. od 19.—23. července, 2. od 9.—13. srpna a 3. od 30. srpna do 3. září.

Stanice dráhy: Georgswalde Filippstorf. Záhodno v čas písemně se přihlásiti v dotyčném klášteře.

VII. V bohoslov. konviktu OO. Jesuitů »Canisianum« v Innemostí (Innsbruck, Tíroly). 1. od 23.—27. srpna a 2. od 30. srpna do 3. září.

Poznámka. V k. a. semináři v Praze, v k. a. konviktu ve Stříbře, u Františkánů v Plzni a ve Slaném, u kapucínů v Roudnici, v koleji Redemptoristů v Králíkách a v Chamu (Bavory) nelze letos pro veliké obtíže se stravováním exercitie pro kněze konati.

Letošních duchovních cvičení jest účastniti se především oněm důstojným pánům, kteří v roce 1911 neb ještě dříve poslední exercitie konali. Pp. účastníci ráčte učiniti přihlášku nejen k. a. konsistoři (do konce června), ale především ráčte vyjednatí si v čas pobyt a zaopatření v dotyčných domech; kdo by po přihlášce pro nenadálou překážku účastniti se nemohl, nechť v příslušném duchovním domě představenstvu ihned to oznámí, aby přijetí jinému žadateli poskytnuto býti mohlo. Důstojné duchovenstvo snažně se vyzývá, aby i letošního roku těchto duchovních cvičení v hojně míře se účastnilo.

Z kníž. arcib. konsistoře v Praze, dne 7. května 1915.

Neděle šestá po sv. Duchu.

Napsal A. H.

Po zázračném uzdravení hluchoněmého, vypravuje sv. Marek ve dnešním svatém evangelium, že se Ježíš odebral do tiché samoty a byl tam několik dní. Jakmile však byl prozrazen, a veřejně hlášeno bylo, kde se nalézá, hned se k Němu veliké množství lidí sešlo, aby slyšeli božské učení Jeho a aby viděli zázraky, kteréž po skončeném vyučování konával; neboť byli již dříve, jak o výborném učení, tak též o vznešených zázracích Jeho, velmi mnoho dobrého slyšeli.

Milé dítky! Za času Krista Pána nebylo tolik hostinců, kdežby se byli mohli pocestní lidé skrýti, sobě odpočinouti a potřebnými věcmi ke své výživě zaopatřiti, jako jich nyní všude dostatek jest. Za tou příčinou musívali lidé, kteří se na dalekou cestu vydávali, buď všecky k výživě své potřebné věci s sebou vzíti, anebo je sobě na cestě penězi, anebo prosbou u dobrých lidí zaopatřiti. Když ty věci, jež s sebou byli vzali, na cestě strávili, a na přátelích a dobrých lidech jim chybělo, tedy se nalézali v nebezpečství, že hladem zhynou.

Nuže z takových velmi vzdálených pocestných lidí, kteří pro velikou vzdálenost nemohli s sebou vzíti dostatek k výživě potřebných věcí, sestávalo to veliké množství lidí, jež na tom osamělém a pustém místě vůkol Krista Pána ke slyšení božského učení Jeho shromážděno bylo. Když se to množství veliké tři dny s Ježíšem na poušti zdržovalo, zavládl tam zajisté veliký nedostatek na pokrmech takže kdyby se to množství po skončeném vyučování prázdné bylo rozpustilo, mnozí by musili hladem zhynouti. Ježíš, milé dítky, dobře to věděl a tudíž nechtěl na ně toho viditelného nebezpečství dopustiti pročež, svolav učedníky Své, pravil jim: *»Litost mám nad zástupem; nebo aj, již tři dny trvají se mnou, aniž mají, co by jedli: a rozpustím-li je lačné do domů jejich, zhynou na cestě; nebo někteří z nich z daleka přišli.«* To pravil Ježíš učedníkům Svým, chtěje zkusiti, jak veliká a jak stálá jest víra a důvěra jejich v božskou dobrotu a divotvornou všemohoucnost Jeho. — To se však, milé dítky, proto chtěl Ježíš dovědět, poněvadž už byl jednou, u přítomnosti jejich pět tisíc lidí pěti chleby a dvěma rybičkami tak nasýtil, že, když všickni pojedli a nasyceni byli, zůstalo ještě dvanáct košů drobtů. — To byl, milé dítky, velmi patrný a příliš ostře každému do očí bijící důkaz o božské dobrotě a všemohoucnosti Ježíšově. — To byl, milé dítky, takový zázrak, že naň žádný z přítomných po celý čas svého života nemohl zapomenouti. — A přece učedníci Ježíšovi, uslyševše ta slova Jeho, místo co se měli na týž zázrak Jeho upamatovati a říci: Tobě, Pane, nic není nemožného učiniti. Ty potřebuješ jenom slovo říci ba jenom chtít, a zástupové tito nasyceni budou; nebo jsi to už jednou tak učinil, když jsi na poušti pěti toliko chleby a dvěma rybičkami pět tisíců lidí tak nasýtil, že když pojedli a nasyceni byli, zůstalo ještě dvanáct košů drobtů; — oni tak činili, jakoby o divotvorné moci Jeho žádného důkazu nebyli měli, a jakoby ještě žádného zázraku při Něm nebyli viděli, poněvadž Mu na dotčená slova Jeho odpověděli: *»Odkud je bude kdo moci chleby nakrmiti zde na poušti? Ježíš jich však nekáral z té nedůvěry jejich, ale, chtěje jim nový důkaz o Svém božství dáti, a tudíž nový zázrak u přítomnosti jejich učiniti, a božské učení Své, jež byl přítomným zástupům hlásal, týmž zázrakem potvrditi,*

pravil jim dále: *»Kolik chlebů máte?«* Kteřížto řekli: *»Sedm.«* I dal je Sobě předložití a zástupům rozkázal se posaditi a vzav chleby, díky učiniv, lámal, a dával učenníkům Svým, aby kladli před zástupy. — Byloť pak tam také něco rybiček, i těch požehnal Ježíš, a kázal je předkládati. — I jedli, a nasyceni jsou a sebrali po těch, kteří byli jedli, sedm košů drobtů. Těch pak, kteříž jedli, bylo okolo čtyř tisíců; i rozpustil je potom do příbytků jejich.

Nyní budeme odtud, milé dítky, spasná učení víry a mravů vyvinovati!

Zástup, o němž dnešní sv. evangelium zmínku činí, nedbal na vzdálenost a obtížnost cesty — nedbal na pohodlné povětrí, ale spěchal za Ježíšem, aby božské učení Jeho mohl slyšeti. Jaká to horlivost v poslouchání slova Božího! Jaký krásný a k následování mocně povzbuzující příklad! I vy máte tak horlivými býti v navštěvování školy, abyste zde vysvětlení svatého náboženství — a v navštěvování chrámu Páně, abyste tam vysvětlení svatých evangelií slyšely a nemáte při tom dbáti na nepohodlnost povětrí, na vzdálenost anebo obtížnost cesty! Odtud vyplývá velmi krásné učení mravů:

Do školy na cvičení a do kostela na kázání pilně musíte choditi a na překážky nesmíte dbáti.

Milé dítky! Ten zástup byl tři dni s Ježíšem na poušti, aby totiž tím lépe božskému slovu byl vyučen. Jak to opět krásný a všeho následování hodný příklad! Dle tohoto příkladu nesmíte sem do školy ku poslouchání svatého náboženství — a do kostela ku poslouchání výkladu svatých evangelií pozdě přicházeti, a pak brzy odtud odcházeti, ale časně musíte přijíti a pak až po skončeném vyučování smíte odejíti! Odtud vyplývá následující velmi spasné učení mravů:

Do školy na cvičení, a do kostela na kázání časně máte vždy přijíti, a pozdě odtud odcházeti.

Milé dítky! Že onen zástup, odloživ všecku péči o světské čili tělesné potřeby, za Ježíšem šel, a nic nedbal na to, že mu pokrmů se bude nedostávat, byl od Ježíše zázračným způsobem nasycen. Zde potvrdil Ježíš skutkem, co přislíbil slovy, když pravil: *»Hleďte nejprve království Božího a spravedlnosti jeho, a to vše bude vám přidáno.«* Odtud vyplývá velmi radostné učení víry:

Žádnému Bůh hladem zahynouti nedá, kdo přede vším království Jeho hledá.

Ó jak to, milé dítky, radostné pro vás naučení! Choďte pilně do kostela a do školy — poslouvejte pilně a pozorně slovo Boží — o pokrm pak a o oděv se nestarejte — o to vše se Bůh postará, a udělí, kolik vám potřebí bude.

Milé dítky! Ježíš byl, dle slov dnešního sv. evangelia, litoostí hnut nad, zástupem, jenž lačněl: tím nám příklad dal, jak i my útrpnost máme míti s těmi již nedostatek nějaký trpí.

Odtud vyplývá následující velmi spasné naučení mravů:

Útrpnost máme míti s těmi, již nouzi trpí.

Ježíš byl, milé dítky, nad zástupem lačnícím nejen litoostí hnut, ale On mu také skutečně pomohl: tak máme také i my nejen útrpnost míti s lačnými, ale máme jim dle možnosti uděliti, čehož jim jest zapotřebí. Odtud vyplývá opět krásné učení mravů:

S lačnými máme nejen útrpnost míti, ale dle možnosti jim máme přispěti ku pomoci.

Ježíš rozmnožil sedm chlebů a několik rybiček tak, že zástup okolo čtyř tisíců lidí veliký jimi nasycen byl. Jaký to veliký zázrak! Tím zázrakem ukázal Ježíš, že On jest všemohoucí a tudíž pravý Bůh. Odtud vyplývá následující učení víry:

Ježíš jest všemohoucí — Onť jest pravý Bůh.

Milé děti! Ježíš, divotvorný rozmnožitel a dárce oněch chlebů a rybiček, nekladl jich před zástup vlastní rukou Svou, ale skrze ruce Svých učedníků. Tak činí Bůh až dosavad, — On nám dává všechno, čehož potřebujeme, ale ne vlastní rukou Svou, nýbrž skrze ruce jiných lidí. — Bůh dává, milé děti, zemi úrodnost, ona přináší obilí a rozličné byliny — pak vám z toho připravují rodičové chléb a šaty. Odtud vyplývá následující učení víry:

Bůh nám Svých darů nedává vlastní rukou Svou, ale skrze lidi.

Nežli Ježíš lámal chleby, učinil díky Bohu — k našemu naučení, že k Bohu mysl i srdce máme pozdvihnouti, když nějaké důležité dílo miníme konati — před jídlem že máme Boha prositi o požehnání, a po jídle za nasycení že Mu máme děkovati. Odtud vyplývá velmi krásné učení mravů:

Před jídlem máte Boha o požehnání pokrmů prositi a po jídle Mu máte za nasycení děkovati.

Když zástup pojedl, kázal Ježíš sebrati drobty: tím nás chtěl k šetrnosti napomenouti — že totiž tím, co nám po jídle zbývá, nemáme pohrdati, anebo to dáti zkaziti, ale že to máme buď rozdati chudým, anebo pro budoucí svou potřebu zachovati. Odtud vyplývá opět velmi krásné a spasné učení mravů:

Tím, čehož nepotřebujete, nesmíte pohrdati, anebo to dáti zkaziti, ale pro budoucí potřebu to máte zachovati.

Nuže starejte se, milé děti, přede vším o to, jak byste se Bohu zalíbily, a království nebeské sobě zasloužily! Za tou příčinou chodte pilně do kostela a do školy — poslouchejte pilně a pozorně kázání a křesťanské cvičení — o pokrm pak a o oděv žádné starosti nemějte — to vám Bůh skrze rodiče všechno udělí; — vy Ho jen o ta dobrodiní prostě a za přijatá Mu děkujte, a božskou vůli Jeho plňte! Amen!

Katechetický výklad o odpustcích.

Pro žáky dospělejší J. H., katech. měšť. školy.

Učení o odpustcích následuje hned po učení o svátostech pokání (dosti- učinění), protože odpustky jsou také prostředkem, kterým nám bývají odpuštěny časné tresty (mimo svát. pokání).

Co jsou odpustky? Odpustky jsou odpuštění časných trestů, které církev po odpuštění hříchů mimo svátost pokání uděluje.

Tedy »odpuštění« »časných trestů«, které bychom buď v tomto životě anebo Po smrti v očistci měli vytrpěti.

Odpustky tedy nejsou odpuštění hříchů, ani odpuštění věčného trestu, nýbrž odpuštění časných trestů, které bychom snášeti měli. Napřed musí vina hříchu býti odpuštěna; není-li vina hříchu odpuštěna, nemohou ani tresty býti odpuštěny.

Ve které svátosti se odpouští hřích (vina hříchu)? Ve svátosti pokání.

Co se ještě odpouští ve svátosti pokání? Věčný trest.

Odpouštějí se také časné tresty? Ne vždy a ne také všechny.

Odpuštění těch časných trestů dosahujeme také prostředkem odpustků. Co jsou tedy odpustky? atd.

(Když někdo získal odpustky, nepřestává již vždy nemoc a jiné časné tresty, ale strasti ty přestávají býti tresty a poskytují příležitost k získání zásluh. Odpustky ty uděluje nám církev sv. ze zásluh Kr. Pána, Marie P. a svatých. Zásluhy ty nazývají se pokladem církevním; a z toho pokladu uděluje nám církev sv. odpuštění časných trestů; udělováním odpustků činí nás účastnými zásluh Kr. Pána, P. Marie a Svatých.)

Co máme věřit o odpustcích?

O odpustcích máme věřit: 1. že církev obdržela od Ježíše Krista moc, odpustky udělovati.

Katolický křesťan má tedy věřit, že církev sv. má od Kr. Pána moc udělovati odpustky. Kristus P. řekl Petrovi: »Což bys koli (Petře) rozvázal na zemi, bude rozvázáno na nebi.« (Mat. 16, 19.)

Podobně pravil Kr. Pán k ostatním apoštolům: »Cožkoli svázete

Co znamená: svázati a rozvazovati? Tolik jako tresty ukládati a od nich osvobozovati.

Slovy těmi chtěl P. Ježíš říci, jestliže někomu časné tresty odpustíte, budou mu odpuštěny. Církev tedy má od Krista P. moc udělovati odpustky.

Kdo uděluje v církvi odpustky? Římský papež uděluje odpustky pro celou církev, jakožto nástupce sv. Petra, k němuž Kr. Pán řekl: »Co bys koli rozvázal . . . ; pak i biskupové, ale toliko věřícím biskupství (diecése) svého a to dle jistých od církve ustanovených předpisů.

Té moci použil již sv. Pavel při jednom z obyvatelů korintských, kterého pro veliké nepravosti vyobcoval z církve; vida, že po celý rok upřímné pokání činil, odpustil mu ostatní trest a přijal ho opět do církve.

Dále máme o odpustcích věřit: 2. *že jest velice užitečno odpustky získati.*

Jaký užitek máme z odpustků?

Jimi odpouštějí se nám časné tresty, které bychom buďto zde, nebo v očistci snášeti musili, a to je zajisté užitek veliký.

Jiný užitek pozůstává v tom, že býváme povzbuzeni ke kajivosti, že častěji přijímáme sv. pokání a nejsv. svátost oltářní a dobré skutky konáme, protože se k získání odpustků předpisuje, abychom sv. svátosti přijímali a nějaké dobré skutky konali.

Koliké jsou odpustky?

Odpustky jsou dvoji: plnomocné a neplnomocné.

Co jsou plnomocné odpustky?

Plnomocné odpustky jsou odpuštění všech časných trestů za hříchy.

Získal-li tedy někdo plnomocné odpustky, odpouštějí se mu všechny časné tresty, které by mu bylo snášeti buď zde na zemi nebo po smrti v očistci.

Kdo dosáhl odpustků plnomocných, bývá očištěn ode všech časných trestů; kdyby zemřel, získav tyto odpustky, byl by hned přijat do nebe, ježto mu byly odpuštěny všechny časné tresty.

(Ale kdo chce získati v úplné míře odpustků plnomocných, musí dříve dosáhnouti odpuštění všech i sebe menších hříchů; neb dokud není odpuštěn hřích, nemůže býti odpuštěn ani trest, jež hříšník za onen hřích zasloužil; kdyby někdo třeba toliko jedním všedním hříchem byl poskvrněn a odpuštění jeho nebyl došel, neodpouští se mu také ani trest, jež za ten hřích zasloužil. Chce-li tedy někdo plnomocných odpustků získati, musí dříve odpuštění všech i nejmenších hříchů dosáhnouti a pak všechny podmínky dokonale vyplniti, což zajisté tak snadno není; proto nemůže nikdo byt i získal plnomocných odpustků, býti ubezpečen, že je získal v plné míře, že mu skutečně všechny tresty úplně odpuštěny byly, poněvadž neví, zda-li mu i všechny všední hříchy ve sv. zpovědi odpuštěny byly. Proto je užitečno, snaží-li se věřící, aby dosáhli plnomocných odpustků častěji.)

Co jsou neplnomocné odpustky?

Neplnomocné odpustky jsou odpuštění části časných trestů za hříchy.

Kdyby někdo dle bývalé církevní kázně byl měl konati kající skutky a kdyby mu z toho 40 dní odpuštěno bylo, byl by získal odpustky 40 dnů, t. j. bylo by mu odpuštěno tolik časných trestů, kolik by si byl za těch 40 dnů skutečně odkál. Aneb získal-li někdo neplnomocných odpustků jednoho roku, odpouští se mu tolik časných trestů, co by skutečně byl odkál, kdyby po ten rok kající skutky byl vykonával. K získání neplnomocných odpustků nepředepisuje se vykonání zpovědi, ale potřebí jest, aby ten, kdo jich získati chce, byl ve stavu milosti Boží.

Proč uděluje církev odpustky?

Církev uděluje odpustky: 1. aby v nás vzbudila ducha kajivosti

Dostiučinění za hříchy nemůže býti prominuto nikomu; církev sv. nás také nemůže od něho úplně osvoboditi, nýbrž chce nás udělováním odpustků k němu povzbuditi. Jakým způsobem pomoci odpustků můžeme býti povzbuzeni k dostiučinění?

Udělováním odpustků vzbuzuje se v nás duch kajivosti a pokání, jenž nás povzbuzuje k častějšímu přijímání svátostí, čehož se vyžaduje k dosažení plnomocných odpustků.

Udělováním odpustků připomíná nám církev sv. také, že jsme povinni, za hříchy dostiučiniti; odpustky uvádějí nám totiž na paměť těžké tresty, jakými v dobách dřívějších bylo se hříšníkům podrobiti; tím býváme pak povzbuzeni, abychom také dle možnosti hleděli dostiučiniti za své hříchy.

Dále . . . odměnila horlivost, s kterouž kající skutky konáme.

Sv. Pavel odpustil, jak již povědino, jistému Korintanu ostatek trestu, když viděl, že uložené pokání skroušeně a horlivě plnil.

Dále církev uděluje odpustky . . 2. aby přispěla na pomoc naší slabosti, protože málokdy můžeme Bohu tak dostiučiniti, jak bychom měli.

Bůh je nejvyšší spravedlivý a trestá každý i sebe menší hřích a poněvadž tak často P. Boha hříchy urážíme, nemohli bychom nijak pro všechny hříchy Pánu Bohu zadost učiniti. Mnohý by se dal od konání kajících skutků odstrašiti, maje na mysli svou nedostatečnost. Tu nám církev sv. chce ku pomoci přispěti a vzbuzuje nás, bychom činili, co možno; ostatní tresty časné, za které dostiučiniti nemůžeme, odpouští nám skrze odpustky.

Čeho se vyžaduje k získání odpustků?

K získání odpustků se vyžaduje: 1. bychom byli ve stavu milosti.

Kdo tedy chce plnomocných neb neplnomocných odpustků dosáhnouti, musí býti ve stavu milosti Boží.

Kdo ve stavu milosti není, jest podle duše mrtev a nemůže nic vykonati, co by mu bylo ke spáse duše.

Odpustky jsou odpuštění časných trestů; ale komu nebyl napřed odpuštěn hřích a věčný trest, tomu nemůže ani časný trest odpuštěn býti.

Dále se žádá 2. *abychom vykonali předepsané podmínky zevrubně . .*

Církev sv. kdykoli odpustky uděluje, předpisuje něco, co ten vykonati musí, kdo jich dosáhnouti chce; obyčejně nařizuje církev jisté dobré skutky, jako jsou: modlitba, půst, almužna atd.

Tak se na př. udělují odpustky na slavnost nejsladšího jména Ježíš a jména P. Marie. Kdo ty odpustky získati chce, musí dle předpisu církve býti přítomen mši sv., vedle přijetí sv. svátostí a pomodliti se na úmysl sv. Otce t. j. má se pomodliti za obrácení pohanů . . Škrát Otčenáš a Zdravas.

Mohou-li odpustky také duším v očistci přivlastněny býti?

Mohou . . , ale jenom ty, o kterých to církev výslovně prohlásila.

Církev sv. neuděluje odpustků duším v očistci, protože nad nimi nemá pravomoci. Ale odpustky mohou přece jim prospěti na způsob přímlyvy.

Věřící mohou totiž skutky, které k dosažení odpustků předepsány jsou, vykonati a je pak Bohu za mrtvé obětovati.

Mohou tedy odpustky, jichž by sami dojíti mohli, přivlastniti duším v očistci.

Věřící, kteří přivlastňují odpustky duším v očistci, nezabývají se tím všeho užitkem; vždyť konají povinnost křesťanské lásky nebo i spravedlnosti, začez někdy dojdou odměny.

Co jsou odpustky milostivého léta?

V milostivém létě udělují se odpustky s jistými výhodami. Tak mívají na př. zpovědníci v tu dobu právo, rozhřešovati i z některých hříchů, ze kterých jindy toliko římský papež nebo biskupové rozhřešují.

Milostivé léto mělo od r. 1300 býti slaveno v každém století, ale na snažné prosby věřících byla doba ta zkrácena na 50 let; později byla vyměřena na 33 let, jež P. Ježíš na zemi viditelně ztrávil; a posléze bylo ustanoveno, aby milostivé léto se konalo každý 25. rok, by větší počet věřících milostí jubilejního leta účastným státi se mohl.

Napřed bylo lze jen v Římě odpustků milostivého léta dojíti, posléze však bylo působení milostivého léta rozšířeno na celý křesťanský svět, takže nyní odpustků milostivého léta lze získati na všech místech a ve všech chrámech země křesťanské.

Předobrazení milostivého léta nacházíme již ve starém zákoně; takové jubileum slavivalo se dle zákona Mojžíšova každých 50 let. V tom jubilejním roce bývali všichni otroci židovští propuštěni na svobodu; kdo pak byl v padesáti letech nějaké polnosti neb jiných statků od jiného Israelity vzal do zástavy, neb koupil, když tento v nouzi se nalézal, musil je v jubilejním roku bývalému majiteli bezplatně vrátiti; konečně nesměl nikdo pole svého zasívat, co na něm bez

zasetí narostlo, patřilo chudým a cířím; aby však israelité neměli v jubil. roce nedostatek, přislíbil jim Bůh, že jim před rokem bude udělovati hojnějšího požehnání.

V křestanském jub. roce udělují se nám mnohem větší milosti; kající hříšníci bývají propuštěni z otroctví hřichu a pekla; právo ke království neb statkům nebeským, kterých byli hříchy svými pozbyli bývá jim opět navraceno; zásluhy dříve konaných dobrých skutků, o které hříchem se připravili, bývají jim opět připočteny; chudým dostává se podpory hojnějšími almužnami, které v milostivém roce bývají udělovány. Úrodnost země před rokem jubilejním předobrazuje hojné milosti, jichž v jubilejním roce dosíci lze a hojné ovoce pokání kajících hříšníků.

Z praxe a různé.

Papež a svět. V »Květech Lásky« č 6 čteme: Nedělní »Neue freie Presse« zabývá se v úvodním článku mírovým apelem Benedikta XV. na Ameriku a praví: »Papež je jednou z největších mravních mocností na světě. Mnoho set milionů uctívá ho jako nejvyššího soudce nad svými dušemi a jako otce lidstva, kterého Duch svatý sám vyvolil, aby jako velekněz církve ve smrtelném těle zastupoval na zemi nesmrtelné božství. Kdo se kloní ke svobodomyslnému názoru, vidí v nástupci apoštola Petra osobnost, která pokračuje v tradicích staletí a stělesňuje živý obsah dějin, která zachovává se od doby římského císařství přes spalování stěhování národů a přes středověk a přes všechny změny naší doby a která nepodlehá pomíječnosti. První papežové kráčivali po římském fóru, když ještě neleželo v sutinách, jako dnes, nýbrž lesklo se zlatem a mramorem, obklopeno pyšnými paláci císařů a nádhrou sloupů pohanských chrámů. Kde jest zřízení, které by se mu rovnalo v této trvanlivosti? Když ještě Jupiterovi přinášely se mnohé oběti zápalné a panny střežily chrám Vestin, zřízení byl primát a stojí podnes, kdy už duchové vedeni jsou jinými poznatky a spojení se starověkem zprostředkováno je pouze obdivem pro jeho umění. Historická figura papeže, velikost muže, který vystupuje k této hodnotě po tolika schodech, zbudovaných minulostí, ještě zvyšuje, je-li sám osobností a nečerpá-li pouze z bohatství církve, nýbrž je svojí rázovitostí rozmnožuje. Nynější papež zvolen byl za hrůz válečných. Ale už za krátké doby jeho čin-

nosti utvořilo se mínění, že nepůjde pamětihodností Vatikánu jako pouhá pořadovací číslice, která se musí číst, než sama málo čítá. To není papež, který by musil býti chrámem sv. Petra nesen na vysokém trůně, ovíván pávními péry a provázen opojnou hudbou, aby byl významným. I v nejprostším oděvu objevil by se jako individualita a stal by se nápadným těm, kdož větrí talent a oceňují i tam, kde jejich myšlení nechce se klonit.« List připsuje pak mírovému apelu papežovu na Ameriku velký význam. Že papež zvolil za svého mírového spojence potomka puritanů (presidenta Wilsona), to svědčí pouze o jeho nepředpojatosti a je známkou pravé osobnosti.

Papež a padlí vojíní. Papež zaslal prostřednictvím dřívějšího kardinála státního sekretáře a nynějšího tajemníka sv. officia, Mery del Val, nynějšímu státnímu sekretáři kardinálu Gasparimu, dopis v němž sděluje, že všem kněžím, kteří slouží zádušní mši sv. za padlé vojíní ve válce, uděluje týchž duchovních výsad, jako by je sloužili u privilegiovaných oltářů. To znamená, že každý kněz, který koná zádušní mši sv. za padlého vojína, může tomuto udělití plnomocných odpustků, kterými duše těchto vojínů jsou vysvobozeny z očistce. Papež srovnává vojíní zajaté ve válce se zajatci v očistci. Chce ty i ony zajatce vysvoboditi z jejich vězení. Zajatci v očistci mají býti takto přivedeni do nebeské vlasti. Tento projev milosti sv. Otce, který jest správcem církevních pokladů milosti, dokazuje znova otcovskou lásku Benedikta XV. pro utrpení veškerého

lidstva, zvláště však pro utrpení duší. Kéž četní kněží využijí tohoto dobrodíní sloužením zádušních mší sv. za padlé vojiny!

»Věstník českých profesorů« píše:

»Co jsme si od koedukace slibovali, v tom jsme se důkladně zklamali. Hoši i dívky si brzo přivyknou a ani jedni ni druhí nejsou zaháněni svými nevědomostmi. V příčině oživení vyučování a styků společenských dosaženo pravého opaku, než se čekalo. Dívky záhy přijímají hrubší zvyky hochů — anebo jim aspoň přivyknou tak, že jich to nikterak neuráží. Toto dobře pozorovati mohli ti, kdo měli příležitost působiti na divčím ústavě a na ústavě s koedukací. Viděli jistě frapantní rozdíl v jemnosti dívek obou ústavů. Kázeň, zvláště v době puberty hochů (asi od 4. třídy), jest horší při výchově společné. I učitel přísný bude musiti často rázně zakřiknouti hochy, aby nedělali nemístných posunků anebo dokonce vtipu při sebe nevinnější věci. Výklady tělovědy jsou takřka v této době nemožné. I četba autorů tu a tam je stížena. Pokusy fyzické a přírodopisné demonstrace, jež dlužno konati ve tmě, jsou znesnadněny.« Proto doporučuje autor článku, aby dívčí školství bylo uspořádáno jako samostatné, hledíc ke stránce fyzické i duševní byl by počet učebných hodin menší a doba studií kratší.

V době válečné v tomto období truchlivý dojem vzbudilo *aniversarium* 28. června 1914, arto dies v dějinách národů rakouských, list potřísněný krví nevinně prolitou nejasnějších arcivévodských manželů v neblahé tragédii sarajevské. — Ale radostný dojem přineslo dosti učinění s nebe, vlající prapory hlásají radost, jejíž ohlas zaléta i do školních síní, *vítězství Ivoušké*. — Týž den byla Praha svědkem *mohutné katolické manifestace*. V 8 hod. vyšel prosebný průvod tisíců od sv. Ignáce na Václavském náměstí, kde J. E. p. kardinál kníže arcib. Leo Skrbenský z Hříště konal v 9 hod. polní mši sv. před sv. Křížem ve stanu a vroucí modlitbu za mír. Od r. 1848 nebylo náměstí to svědkem tak vážné chvíle a soustředění všech vrstev národa. Idea svatováclavská národ slučuje! V levém stanu byli hodnostáři vojenští (generálita), zeměpanští (s mís.održiteltem), samosprávní (s purkmistrem); v pravém stanu vysokorodé dámy. Vlající prapory a korouhve spolkové dodávaly celému náměstí neobvyklé malebnosti, lid zpíval s průvodem hudby:

»Bože před Tvou velebností,« jednotlivé části mše sv. ohlašovaly se výstřely vojska a závěr vyzněl v nadšený zpěv hymny národů rakouských a velebný chorál sv. Václavský.

Sion a město Davidovo ve světle nejnovějších objevův. — Napsal dr. Josef Slabý, prof. boh. — Vzděl. Knih. Katol. sv. LXIII. (V. Kotrba). S četnými ilustracemi a plány. 8°, (65 str.) Cena 90 hal.

Jméno autora je již od několika let známé čtenářům Časopisu Katol. Duch. z jeho pěkných článků. K této pojednáním důkladnosti a zajímavosti svou důstojně se řadí i tato jeho právě vyšlá studie. Jak již z jejího nadpisu vidno, luští kniha učený spor mezi palestinology ohledně místa, na kterém stál kdysi Sion, pevnost Jebusitův. Jak známo obhájcové tradicionálního Sionu, opírajíce se o dvoutisícileté podání, tvrdí, že jej dlužno hledati na jihozápadním vrchu Jerusalema. Naproti tomu t. zv. Ofelité hlásají, že Sion a »Město Davidovo« dlužno hledati jižně od hory Moriah, a sice na vrchu jihovýchodním. Vldp. autor luští tuto obtížnou otázku poukázáním na vypravování druhé knihy Samuelovy (hl. 5, v. 7), obsahující velecenný detail, jenž s jistotou vede nás k místu, kde kdysi stávala tvrz Sion. Tento veledůležitý topický detail je vyjádřen slovem sinnór. Význam tohoto substantiva je aspoň potud jist, pokud se jim vyjadřuje průchod, jenž jest v nějakém spojení s vodou. Patrný účel tohoto prastarého ve tvrdou skálu vytesaného tunelu byl: sprostředkovati tajné spojení mezi pevným místem, nalézajícím se na vrcholu Ofelu, a mezi pramenem Umm ed-Daradž, prýstícím se v údolí kedronském. Tomuto účelu odpovídá celá struktura zmíněného průchodu. Nutno též podotknouti, že tento mohutný průchod nebyl podnikem soukromým, sloužícím k účelům privátním. Tomu odporuje jeho velikost a náklad, s jakým byl ve skálu vytesán. Jednalo se tu jistě o podnik veřejný, který měl celému městu zajistiti pro čas obléhání pramenitou vodu. Právě sinnór to jest, jenž propůjčuje biblickému vypravování života, smyslu a místního zabarvení: Sion — citadella jebusitská — je nedobytnou tvrzí pro zbraně, jimiž disponuje král David. Jebusité jsouce si vědomi této nedobytnosti, pošklebují se Davidovi a jeho vojinům. Po delším hledání je vypátrána cesta, kterou možno se dostat do pevnosti. Cestou tou je sinnór. Je to cesta nezvyklá. Chra-

bry Joab odvažuje se do nitra sinnoru a jeho odvaha je korunována žádoucím výsledkem — David je pánem Sionu. Z nejnovějších objevů, učiněných ve městech kananejských, vyplývá, že asi od druhého tisíciletí př. Kr. žili ve staré zemi kananejské zruční stavitelé vodních staveb, sloužících k větší bezpečnosti opevněných měst. Takové podobné tunely byly objeveny v městě Gezern, Gabaaonu, v Bel'ameh a v Zajordánii v Rabath-Ammonu. Již z těchto příkladů možno souditi na tehdejší kananejský obyčej, spojovati města s prameny nákladnými chodbami podzemními. Můžeme tudíž právem stotožňovati biblický sinnór s nově objeveným tunelem ofelským. Tato identifikace umísťuje tvrzení Sion, jakož i prvotní Jerusalema na návrší, nazývaném dnes ed-Déhuráh. Pak pojednává vldp. autor o tvářnosti jebusitského Jerusalema, o prvních pracích ve »Městě Davidově«, o jeho dalším vývoji atd. atd.

Toť malá ukázka z bohatého obsahu této nejnovější publikace prof. dr. Slabého. Je s podivem, jak autor dovedl směstnati tolik látky v tomto nevelkém svazčku. A při vši zhuštěnosti jak zajímavě podává nejtěžší otázky, jak dovede upoutati i ve zdánlivě suchých exkurzech. To může podařiti se jen tomu, kdo své theoretické vědomosti založil na pevném základě víceletého opřevaného pobytu ve svatě Zemi. Spousta věcí, kterých by člověk musel hledati po těch nejrůznějších komentářích, drobnosti z odborných cizojazyčných časopisů atd. jest tu snesena a uspořádána jasně a přehledně. Prof. Slabý snaží se pracovati vždy s nejnovější literaturou a její velmi přesné uvádění svědčí o jeho velké sečtěllosti a svědomitosti. Na konec připomínáme, že vše je podáno slohem živým, vytržebným, uhlaženým, což také přispívá k tomu, by si kniha získala sympatii čtenářových. Knihu tuto lze jen upřímně odporučiti všem, obzvláště všem důst. pánům, ve školách pracujícím!

Dr. S.

Exercicie sv. Ignáce. Česky dle Manresy P. Schmiedta T. J. Dr. Ant. Ondroušek. Druhé opravené a doplněné vydání. Praha 1915. Tiskla Cyriilo-Methodějská knihtiskárna, Náklad spisovatelův. V hlavní komisi knihkupectví V. Kotrba, Praha II. 198. Cena K 4.—, váz. K 4 80.

Veliký význam duchovních cvičení sv. Ignáce byl nescetnékrát uznán a oceněn.

Sv. Ignác podává víc jen systém, vypracovaný toliko v hlavních bodech. Kdo exercicie pod zkušeným vůdcem nekonal, neví si s jeho knihou rady; sám sotva do ní vnikne a ji pochopí. Oživujícího ducha vkládal sv. Ignác do svých Exercicií sám: jeho způsob osvojovali si pak jeho spolubratři, každý ovšem dle vlastní schopnosti. Rozšířením Tovaryšstva a zvláště přetržením tradice jeho zrušením, vznikla potřeba, aby mužové, kteří hluboce pojali celou ústavu světcovu a jeho ducha, i k jeho exerciciím přidali výklad a návod. Nejslavnějším takovým výkladem jest tak zvaná »Manresa«, která opět poskytla látky k sterým, ba tisícovým zpracováním exercicií, hledíc k rozmanitým, speciálnějším účelům. O Manrese lze říci, že do jisté míry vystihuje to, co sv. Ignác do svého památného díla vložil. Svou svatost a milost, jimiž světec exercicie oživoval a jimiž divy činil s jinými sděliti nemohl. Auktor, který exercicie pod výbornými vůdci sám často konal, přeložil dílo pěkně a s porozuměním. Vyhověl skutečně potřebě, nebo stará asketická literatura naše jest zapomenutá a v nové podobného díla nemáme: Dokoupil projednává více missie, nežli kněžské exercicie, ač látky tu a tam se stýkají. Kniha může sloužiti pro exercicie v soukromí, jest bohatým poučením pro veškerou askesi katol., skýtá hojnost látky k promlouvám a pod. Konati z ní denní rozjímání doporučuje se méně, nebo má sloužiti pro zvláštní vnitřní obnovu v určité době roční.

Ž.

Vlastenecké homilie.

Díl I. Sebraných kázání. — Doplnuje P. V. Váchal, farář. — Vyšel sešit I.—XI. v ceně 12 K. Probírají celý církevní rok. Poslední, XI. sešit, stojí 1 K 20 haléřů.

Po stopách pravdy.

První sešit kázání Dra Rudolfa Horského prodává se za 1 K, druhý za 80 hal. Sešity tyto začínají jako vlastenecké Homilie adventem a končí řečí na svátek Jména Ježíš.

Objednávky přijímá a vyřizuje:
administrace družstva Vlast
v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXX. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Poznámky k nynějšímu katechismu. — Promluva o slavnosti jubilejní na konec školního roku 14. července 1914—15. — Knižecí arcibiskupská konsistoř v Praze. — Svátek Nanebevzetí Panny Marie. — Řeč svatební. — Z praxe a různé

Poznámky k nynějšímu katechismu.

Reformou katechismu opět zabývají se živěji vídeňské »Christl. paed. Bl.« V popředí je proslulý odborník W. Pichler. V seš. 7. také podává některé poznámky k nynějšímu katechismu farář Schöniger, jež uvádíme »ad informandum«. Práví:

1. Katechismus má býti *lidovou* učebnicí a takový nynější naprosto není. Hlavní vada jeho jest *nedostatek methodicko-správného zpracování* látky učebné. Mluva šroubovaná, nelidová, dlouhé definice, množství pouček a žádný systém. Marně hledáš logické souvislosti pěti hlavních částí vespolek, jak bys očekávatí měl po otázce 2. »*Proč jest učení katolickému náboženství učení nejpotřebnějším?*« Odp. protože nás učí, co máme činiti, bychom Bohu sloužili a na věky spasení byli. (nebylo by lépe: protože v náboženství katolickém se učíme, jak bychom Bohu sloužili a tak na věky spasení byli?) Odpověď katechismu uvádí tedy dvojí účel náboženského vyučování. Dle toho očekávali bychom, že to vyučování náboženské bude rozděleno na dva hlavní díly. Ale není tomu tak. V otázce 4. slyšíme, že katechismus dělí se na *pět* částí a jedná: 1. o víře a apošt. vyzn. víry; 2. o naději a modlitbě; 3. o lásce a přikázáních; 4. o milosti a svátostech; 5. o křesťanské spravedlnosti a čtyřech posl. věcech člověka. Kde je tu souvislost s účelem náboženského vyučování, jak Bohu sloužiti a na věky spasenu býti.

2. A jako na první stránce katechismu, tak i dále krok za krokem shledáváme vady methodického výkladu. Na důkaz jen toto: Hlavním obsahem náboženství katolického jest stvoření člověka k obrazu Božímu, pád prarodičů, vykupitelské dílo Kristovo a církev katolická. Pro toto hlavní učení je zvláště potřebí methodické souvislosti. Ale katechismus jí nepodává. A nebylo by to tak těžké. Vyšlo by se od *přirozené podstaty* člověka (přirozeného obrazu, dle něhož Bůh stvořil člověka ke své podobnosti) a řeklo by se: Člověk má 1. rozum a svobodnou vůli (uzpůsoben pro *pravdu*), 2. svědomí (uzpůsoben pro *dobro*), 3. člověk chce býti nesmrtelný a blažený (uzpůsoben pro *krásno*). Dle té trojí podstaty má tedy člověk tyto *tři náboženské povinnosti*: 1. Boha oslavovati, 2. sebe posvěcovati, 3. království nebeského dobýti. (Ty povinnosti náboženské

dají se spojit krásně s »hlavními dobrými skutky«: 1. modlitbou, 2. postem, 3. almužnou). A když jsme takto člověka vylíčili s jeho přednostmi přirozenými, jimiž vyniká nade všechny tvory, čehož nelze opominouti, aby se tím způsobem vytknulo vznešené postavení jeho ve stvoření světa, nakreslíme dále *nadpřirozený obraz Boží*, k němuž také byl stvořen, obraz, který se pojí kongruentně k obrazu přirozenému a řekneme: 1. *první lidé měli nadmíru jasný rozum a vůli nakloněnou k dobrému* (také krátce: dobrou vůli. »Pokoje lidem dobré vůle.«); 2. *měli posvěcující milost* (svatí, spravedliví, dobré svědomí); 3. *žili v ráji nesmrtelní a blaženi* (Bůh s nimi obcoval laskavě jako otec se svými milými dětmi; při tom je poučoval, že království nebeské jest ještě krásnější než pozemský ráj a to království nebeské určil pro člověka). Bůh obdařil první lidi *vyššími* (nadpřirozenými) *dary milosti*, aby je také v nebeské říši učinil ještě blaženějšími, obstoji-li ve zkoušce poslušnosti k Bohu.

To jistě tedy nebude těžko vpraviti do duše dětí. Stalo-li se tak, pak je snadno podati následky hříchu a dílo vykoupení. Jaká tu další souvislost s trojím úřadem Kristovým a církve! V *učitelském úřadě* dostává se nám světla pro rozum a dobrou vůli, v *úřadě kněžském* dostává se nám posvěcující milosti, prvotním hříchem ztracené, v *pastýřském úřadě* dostává se nám ztraceného ráje církvi Kristovou, která nás vede k nebi. Tak porozumí se vykupitelskému dílu, v němž pokračuje Kristus P. skrze Ducha sv. ve své církvi. Tak pochopí se snadno, že my toliko v úzkém spojení s církvi můžeme plniti správně své povinnosti náboženské a postaviti náboženství, křesťanství a církve jako jeden pojem proti bludu, že by možno bylo býti pravým křesťanem i bez církve.

3 Také je chyba proti methodice, *vykládati přikázání Boží odděleně od přikázání církevních*. Následek toho bývá v praxi ten, že přikázání církevní pokládají se za méně cennější. Jsou to »jen« přikázání církevní. Jak mohla se tato chyba vžiti? Protože smysl přikázání Božích vůbec a tuto třetího přikázání zvláště pojat byl úzce a zapomnělo se, že církev mocí svého pastýřského úřadu má právo a povinnost, přikázání Boží hlásati a vykládati a určitá nařízení vydávati ku plnění jich. Tak církev již dávno prakticky upravila slovosled dvou prvních přikázání starozákonních. První přikázání: »Já jsem Hospodin, Bůh tvůj. Nebudeš mítí cizích bohů mimo mne. Neučiníš sobě sochy ani obrazů, abys se jim klaněl.« krátce vyřkla slovy: »V jednoho Boha věřiti budeš!« Tak stalo se i ve 3., 4., 6. v duchu křesťanského mravního zákona. Ale také smysl každého přikázání běže se tu ve větším rozsahu, než značí slovosled. Tak řekli jsme na př. při prvním přikázání, že máme nejen v Boha věřiti, nýbrž i v něho doufati, jej milovati a jemu se klaněti a tak podobně při všech přikázáních. Chápeme-li tedy první přikázání v tom smyslu, že máme Boha oslavovati ve svých myšlenkách (přáních a citech); druhé přikázání, že máme Boha oslavovati ve svých slovech; a *třetí přikázání, že Boha máme oslavovati ve skutcích*, pak můžeme v tomto třetím přikázání ukázati nejen na povinnost svěcení neděle (sabbath), nýbrž i na svátky od církve zasvěcené, dále na povinnost světití jisté doby jako svatopostní, velikonoční (přijetí sv. svátosti), zapovědění dny a posty i na povinnost práce ve všední dny (práce ve všední dny konaná ke cti a chvále Boží je též bohoslužbou), neboť patero přikázání církevních je toliko bližším vysvětlením přikázání třetího. A tak dostane se těmto církevním přikázáním vyššího posvěcení z přikázání Božích.

4. Netřeba též při výkladu o *úctě andělů a svatých* při prvním přikázání přidávat poznámku, že to není proti prvním přikázání. Nebo tu naskytá se otázka, pod které přikázání patří ta úcta? Jistě ne pod 1. ani pod 2. a 3. protože ta tři přikázání obsahují *výhradně* jen povinnosti k Nejvyššímu. Pod které přikázání spadá úcta andělů a svatých? Jistě pod čtvrté přikázání, které, jako ostatní přikázání, v širším smyslu musí se vyložit, že totiž čtvrté přikázání obsahuje povinnosti ke všem těm, kteří zastupují místo Boží a jsou Božími i našimi přáteli, našimi duchovními otci a dobrodinci. A takovými jsou rodiče, kněží církve, andělé a svatí, zeměpán. Kdyby se byla dříve úcta andělů a svatých vykládala při čtvrtém přikázání, kam skutečně patří, snad nebyl by v té míře povstal předpoklad u jinověrců a lhotejných, že katoličtí křesťané svatým se klaní.

5. *Nauka o odpustcích* jako dodatek svátosti pokání, je též velkou methodickou chybou. Nepatří totiž mezi svátosti, nýbrž ke stati o pastýřském úřadě církve. Nebo církev neuděluje odpustků mocí svého úřadu kněžského, nýbrž mocí svého úřadu pastýřského. Pak nezaměňovalo by se *odpuštění hříchů* za *odpuštění trestů časných* a pletení těch pojmů za dob Lutherových a dosud mezi protestanty nebylo by tak časté.

6. *Svaté oběti mešní náleží místo před svátostmi*. Kristus Pán sám, dříve než svátost ustanovil, slavil a ustanovil tuto oběť. A také proto, že mše sv. je nejvyšším uctěním Božím a že nás v obětní hostině (sv. přijímání) spojuje s obětí kříže a že svátosti mají svou moc svátostnou z obětí Kristovy na kříži, jejímž obnovením mše svatá je. Jak na výsost potřebí jest, vpravit našim křesťanům velikou důležitost mše sv. Kolik je těch; kteří mši sv. považují za pouhou poboznost a nevědí, že býti při mši sv. není jen pobozností, nýbrž *spoluobětí*, přinášením božské oběti k nejvyššímu uctění Boha a že každý křesťan, který spoluobětuje, plní přední a nejvyšší povinnost náboženskou oslavu Boží a tak náleží »ke královskému kněžstvu Kristovu« (Petr 2, 9). To je dosti důvodů, proč má býti nauka o mši sv. umístěna před svátostmi.

7. Podiv neli pohoršení musí však vzbudit u *methodika* to, že rakouský katechismus vykládá v páté části: o křesťanské spravedlnosti (odděl. 1.) a čtyřech posledních věcech člověka (odděl. 2.). Beze vší souvislosti, beze všeho zdůvodnění kladou se tu obě oddělení prostě vedle sebe v jeden hlavní oddíl. Aspoň kdyby se byl článek »o čtyřech posledních věcech člověka« vřadil ke 12. článku víry, mělo by to rozum, či snad článek ten má tvořiti vhodný konec katechismu? Pravděpodobně však je to důkaz neladu, nesouvislosti a to v knize důležité, jako je katechismus, nemá býti.

8. Tato nesoustavnost (nedostatek systému) skýtá následovně nevýslovné potíže při metodickém pojednávání látky učebné, ohrožuje vážnost předmětu v porovnání k učebnicím světských předmětů a co nejhorší je, je překážkou osvojení si solidní znalosti náboženství. Bude-li tedy látka učebná srovnána dle určitého plánu, neznamená to škatulkářství, ani úplný rozvod s nynějším katechismem. Nebo nové uspořádání nemá býti ani libovolné ani podstatnou změnou látky učebné. Obava před nějakou změnou radikální je tudíž bezdůvodná, jelikož se jedná jen o zlepšení, jehož již s hledem na formu mluvnickou atd. přáti si dlužno.

(Dokončení.)

Promluva o slavnosti jubilejní císařské na konec školního roku 14. července 1914-15.

Pronesl JAROSL. SLAVÍČEK, katech. I. měst. šk. chl. na Smíchově.

Velevážení p. hosté!

Milá mládeži!

Dva tisíce let tomu je, co Juda Makabejský se proslavil svými rekovnými činy. S malým vojskem bojoval proti mocnému nepříteli Antiochovi, syrskému králi; proti přesile trojnásobné, čtyř ano i jednou desateronásobné stála jeho družina; a s malým vojskem svým zdolal silného nepřítele. Jeho vojíní byli ovšem jati úzkostí při pohledu na nepřehledné řady nepřátel a pravili starostlivě ke svému vůdci: *»Kterak bude moci nás málo bojovatí proti množství tak velikému a tak silnému?«* Ale Judu nepojala bázeň; pronesl slovo mužné, pravdivé, slovo, které vliło útěchu do duše jeho vojínů, řka: *»Vítězství nezáleží na množství vojska, ale s nebe je síla.«*

Ano s hůry je všečen zdar! Jen ve spojení s nebem daří se díla, jež na zemi podnikáme.

S hůry přichází zůrodnující dešť, s hůry rozlévá se paprsek sluneční zrající úrodu, s hůry přichází pravé poznání a vytrvalá vůle, s hůry přichází konečně i zdar zbraní. *»Každé dáni výborné a každý dar dokonalý s hůry je, od Otce světél,«* praví Písmo sv.

Milá mládeži! Něco tak výborného dalo nám dobrotivé nebe v posledních dnech červnových. Ještě dnes zní v srdci našem ozvěna tisícere radosti, kterou vzbudila zpráva o velikém vítězství lvovském, jehož dobylo naše chrabré vojsko, o dobytí Lvova 22. června a vyproštění jeho z rukou nepřátel. Celá říše tonula v radostném rozehvěni. Od královské Sněžky až k modré Adrii, od ledovců tyrolských, až k zeleným k hájům Bukoviny šel jeden jásot, jeden ples: *»Naši zvítězili, Lvov je opět náš a nepřítel je na ústupu.«*

A ta zpráva přišla právě v čas, kdy národy rakouské jímala truchlivá vzpomínka na loňský vražedný atentát nejjasnějších arcivévodských manželů. Hrozná to byla zpráva, která loni otřásla světem, rozboleštila tisíce srdcí národů rakouských a ti kteří dobré vůle byli, zamyslili se nad dalším vývojem společnosti lidské. . . A hle, než rok s rokem se sešel, dobrotivé nebe dává nám dostiučnění, kape balsám na ránu těžce zkoušeného Rakouska, uskutečňuje myšlenku, pro kterou žili a umírali arcivévodští manželé, myšlenku, aby Rakousko bylo jednotné a silné a to Rakousko svorné a silné, klade jim v den výročí neblahé smrti jejich věnec vavřínový, uvitý z vítězství lvovského, v boji, jakéhož nezřel svět.

Nerovný byl boj Davida s Goliášem! S pocitem bázně sledovali Israelité průběh toho boje. Tak i my před rokem. Viděli jsme, jak ten obr ruský pozvedl se a s trpkostí pravíme, pozvedl se, ne aby hájil spravedlivou věc naší říše, nýbrž jako zastance těch, na nichž lpěla vina zločinu sarajevského. A jako David ke Goliášovi, tak i naše Rakousko mohlo volati k mocnému nepříteli: *»Ty jdeš na mě s mečem a kopím, ale já jdu ve jménu Boha spravedlivého«*

A to je právě myšlenka, která nás sílí v našem boji, že bojujeme za věc spravedlivou a že tudíž na praporech našich vojínů spočívá požehnání Boží a že vyslyšeny budou modlitby millionů a že naše armáda vybojuje vítězný boj a že duha míru opět se sklene nad šťastným Rakouskem.

Naše armáda bojuje za ušlechtilý cíl a básník praví: *»Vůli pevné, tužbě ušlechtilé rádo dává nebe dojít cíle.«*

Naše armáda bojuje za majetek statisiců spoluobčanů, jak praví hymna: *»čeho nabyl občan pilný, vojin abraní zastávej«* — naše armáda bojuje za život statisiců rodin, které krutý nepřítel chtěl vymoití hladem, naše armáda bojuje za svobodu občanů rakouských, a jak té svobodě rozumí nepřítel, vypravovat by mohl náš bratrský národ polský.

My, Čechové, jsme národ malý a neznamenal bychom nic na světě, kde rozhodují toliko velmoci. A proto spojujeme se s jinými národy, abychom s nimi tvořili velmoc rakouskou. V té říši rakousko-uherské chceme se vyvíjeti svéprávně vedle jiných národů svéprávných, jak nám to zaručil císař pán. A proto my Čechové milujeme nejen tu užší vlast naší českou, ale i tu širší vlast naší rakouskou. A proto nechceme ničeho opominouti, co by prospělo ke zvýšení lesku velmocenského postavení naší říše rakousko-uherské. *»Jméni, krev i život dejme za císaře, za vlast svou!«*

A co vám ještě chci připomenouti, mládeži milá, u příležitosti ukončení tohoto školního roku. Buďte vděční našim vojnům, neboť ve stínu jejich zbraní mohli jste se klidně oddati svému vyučování a pravidelně skončiti školní rok. A to je důležité pro vás, neboť neztratili jste rok na dráze života.

A zvláště císaři pánu buďte za to vděční! Nebo když uvažovalo se o tom, zda by se mělo vyučovati v tomto neklidném, bouřlivém roce, vyřkl své rozhodné *»ano«* a dodal *»na to kladu největší váhu.«* Náš císař pán má vás děti rád. A vše co činí v posledních letech své vlády, činí dle hesla: *»Vše pro dítě.«* A i v tom bolestném okamžiku, když byl nucen rozhodnouti se, aby skřížil zbraň s nepřítelem, věřte, že také tenkrát myslel na vás, na vaši šťastnou budoucnost.

A vy osvědčili jste nejednou vděčnost tu, vy chápali jste vážnost doby a kolikrát skutky projevili jste rakouské, vlastenecké smýšlení. Sbírali jste na Červený kříž, účastnili jste se sbírky kovů, obětovali jste rádi školu svou za lazaret pro raněné vojáky a vzali jste za vděk pobytem na škole této.

Také dnešní slavnost má býti mohutným projevem naší vděčnosti k císaři pánu.

To jásavé hosanna, které potěšilo Spasitele z těch útlých hrdélek dětí jerusalémských, podobně potěší císaře z úst vašich.

Kéz ten hlas slávy nese se od stříbropěnné Vltavy, ze stínu královských Hradčan, přes požehnané nivy a šumné hvězdy tohoto staroslavného království tam na jih k Dunaji, k té metropoli národů rakouských, k Vídni a tam v sídle císařském nechť tlumočí loyaltitu národa českého a mládeže, jeho ratolesti:

To srdce české, které osvědčilo oddanost svou ku panovníkovi, které r. 48 na Moravě a v r. 86 v Čechách ukázalo se býti pevnější nad hrádky, účinnější nad zbraně a bezpečnější nad skalnaté hrady — ono ještě bije, bije pro svého krále a jásá mu vsířic oddanost, lásku a věrnost.

Jeho Vel., nejjasn. Panovníkovi, císaři a králi našemu Františku Josefu I. a nejjasnějšímu panovnickému rodu provolejme třikrát hřimavé sláva.

Knížecí arcibiskupská konsistoř v Praze.

Č. 8640.

**Arcipastýřský výnos, jak užívat
binační fakulty.**

V PRAZE, dne 21. června 1915.

Veledůstojným k. a. vikariátním a důstojným farním úřadům v Pražské arcidiecési.

Jeho Eminence, nejdůstojnější Arcipastýř, seznal s radostí, že důstojné duchovenstvo Pražské arcidiecése velmi horlivě užívalo binační fakulty podle zdejšího výnosu z 2. března 1910 č. 2972 (Ord. List) a podle návodu pro k. a. vikariátní úřady z 20. března 1913 č. 5106.

Jeho Eminence seznal též z přehledův o binaci podávaných, jak se kde binační fakulty užívá. Byly však také předloženy sem některé dotazy i pochybnosti o rozsahu této fakulty, o náležitých příčinách je použití a byla také pozorována nestejná praxe v binaci.

Vzhledem k dotazům a pochybnostem i k potřebě ustáliti všudy stejnou praxi, **připomínají se následující zásady, aby se užívalo binace dovoleně podle rozkazů svatě Stolice apoštolské.**

I. Binovati se smí jenom z jediného důvodu, aby věřící mohli dostáti závazku býti na mši svaté o nedělích nebo svátcích.

II. Souditi o této nezbytnosti binace přísluší nejdůstojnějším biskupům.

III. Nejd. biskupové mohou binaci povoliti:

A) z příčin uznaných obecným právem církevním,

B) ze zvláštní moci propůjčené sv. Stolicí (facultas quinquennalis).

ad A) **Podle obecného práva smí se binovati s úchvalou nejd. biskupa diecésního:**

a) spravuje-li kněz dvě farnosti nebo má-li jednu nebo více přířazených osad, od sebe značně vzdálených, a nemohou-li věřící býti na jediné mši sv. sloužené duchovním správcem o nedělích nebo svátcích;

b) je-li kostel tak malý, že se nevejde celá farní osada do kostela při jediné mši sv.

Za uvedených okolností mohou biskupové duchovním správcům binaci přímo naříditi.

Naopak **není dovoleno** binovati podle obecných zásad církevních

a) všedního dne, kdy věřící nemají povinnosti býti na mši sv.;

b) aby mohla býti mše sv. v soukromé kapli (oratorium privatum) pro pohodlí někoho, kdo má výsadu takové pouze soukromé kaple;

c) nikdy, kdyby kněz chtěl odejiti za soukromým zájmem nebo rodinným i věcmi;

d) je-li důvodem pouze zvyk, byť i nepamětný;

e) kdykoli jest po ruce jiný kněz, který může sloužiti druhou mši sv.;

f) nikdy, není-li kněz již laický.

ad B) **Ze zvláštní moci dané sv. Stolicí mohou nejd. biskupové dovoliti i binaci i z jiných velmi vážných důvodů, nepředvídaných obecným právem.**

Tuto moc mohou nejd. biskupové *subdelegando* propůjčiti i některým kněžím, zejména těm, kteří pověření jsou vhodným úřadem dozorčím v diecési.

Kněz subdelegovaný jest přísně zavázán ve svědomí dovoliti binaci rovněž jenom z důvodů velmi vážných podle výminek biskupem stanovených.

Vzhledem k zásadám právě uvedeným ustanovuje Jeho Eminence, nejdůstojnější Arcipastýř, o binaci v Pražské arcidiecési takto:

A) Binovati jest:

a) všem excurrento administrátorům;

b) duchovním správcům ve farnostech, kde nebylo možno za posledních let osaditi systemisované místo kaplanské;

c) duchovním správcům, je-li jejich farní kostel tak malý, že celá osada nemůže býti na jediné mši sv.;

d) duchovním správcům nebo jejich kaplanům, konají-li se v jejich filiálních osadách pravidelné služby Boží o určitých nedělích nebo svátcích.

B) Jeho Eminence, nejdůstojnější Arcipastýř, uděluje k. a. vikářům subdelegando moc povolití binaci:

a) duchovním správcům nebo jejich kaplanům nebo katechetům i ve velikých farních osadách, kde počet mší svatých nedostačuje věřícím, aby naplnili povinnost býti na mši sv.;

b) duchovním správcům nebo jejich kaplanům na čas hlavních školních prázdnin, odejde-li místní katecheta na potřebnou zotavenou a nemůže-li se obvyklá školní mše sv. vynechati bez újmy věřících;

c) duchovním správcům bez pomocného kněze o velikých svátcích je-li třeba druhé mše sv. podle místních poměrů;

d) duchovním správcům, nebo jiným kněžím (kaplanům, katechetům, deficientům) na osadě, kdykoli se náhle roznemůže některý kněz v téže nebo v sousední farnosti, kdyby nebylo možno bez binace zachovati ohlášený pořádek mší sv.;

e) duchovním správcům, kteří jsouce bez kaplana nebo jiného kněze na osadě nemohou za mimořádných okolností zjednati si celebranta pro slavnou mši sv. o poutní slavnosti chrámové.

C) Jeho Eminence proto ukládá veledůst. k. a. vikářům

a) dohlížeti bedlivě, aby důst. duchovenstvo *všudy pilně binovalo, kde věřící bez binace nemohou naplniti povinnost býti na mši sv.*;

b) pozorně sledovati, *jak často se užívá binace v jejich vikariátních obvodech a z jakých důvodů;*

c) podávati o tom *každoročně přehled* při visitační zprávě;

d) zakročiti *bez odkladu* u arcipastýřského úřadu, shledají-li vzhledem k binaci *nesprávnosti* (per defectum i per excessum), anebo vyskytnou-li se nějaké *pochybnosti*.

Svátek Nanebevzetí Panny Marie.

Napsal J. S., býv. kapl. v Benešově.

»Naděje naše, buď zdráva.«

Z doby, kdy Židé dleli v zajetí babylonském, čteme v Písmě sv. zajímavou událost.

Zbožný žid Mardocheus přijal k sobě po smrti bratrově jeho dceru Esther a pečoval o ni, jako o vlastní dítě.

Esther pak k radosti pěstouna předčila své družky netoliko tělesnou krásou, ale i bystrostí ducha a ctnostmi. Chvála o ní pronikla až do paláce krále Ahasvera, jenž zatoužil poznati neobyčejnou tu dívku. I stalo se, čeho se nikdo nenadál! Král spatřiv ji, tak byl dojat její krásou a způsobností, že učinil ji svou chotí a ozdobil její hlavu královskou korunou. Židé kladli v Esther velikou naději a to právem, neboť měla veliký vliv na krále a milovala svůj národ.

I přihodilo se, že jistý dvorénin Aman, pyšný to muž, takové přízně si dobyl u krále, že mu král svěřil vládu nad celou říší. Peršané vzdávali Amanovi božskou poctu, Židé však nečinili toho a proto zanevřel na ně Amān a dal rozkaz po celé říši, aby byli jedním dnem pobiti. Nastalo zděšení. Mardocheus však nezmalomyslněl, ale důvěřuje v Boha, pospíchal k Esthere, aby svou přímluvou odvrátila úklady Amanovy.

Ale byl zákon toho času v perské říši, že nikdo pod trestem smrti nemá vstoupiti ke králi, nebyl-li povolán. A zákon ten vázal i královnu. Toho nerozvažila Esther, ale pomodlivši se k Bohu, vstoupila před chotě. Král pohlédl na ni přísně a vyčítavě, ale obměkčil se vida, že leknutím a zármutkem omdlévá. Se-stoupil a pozdvihl ji řka: *»Neboj se, Esthero, ne pro tebe, ale pro jiné všechny zákon ten ustanoven jest. Mluv, jaká žádost tvá?«* Vypravovala Esther nespravedlivý skutek Amanův a král vida, jak jej vladař oklamal, zrušil jeho nařízení a dal je oběsiti. Od té doby slavili Židé památku svého zachránění, připomínajíce si tu šlechetnou ženu a chovajíce její jméno ve věčné paměti.

V Kristu shromáždění! I my známe bytost, jež si ctnostmi dobyla přízně a hojně milosti u nadhvězdného panovníka a která také miluje ten pozemský národ svůj, jsouc ochotna každému v potřebách přispěti. Židé prosili a očekávali milost od krále Asvéra, ale prostřednictvím Esthery. Královna Esther byla naděje jejich. Tak i my, křesťanský národ, voláme k té nebeské Královně »naděje naše« a doufáme, že dosáhneme od Boha na její přímluvu to, čeho bychom pro svou nehodnost nezasloužili. A že opravdu Maria P. jest *naděje nás všech* poznáme, budeme-li uvažovati, jak

1. velká jest její *moc* na nebi.
2. nesmírná *láska* k lidem.

1.

Nazýváme P. Marii Královnou nebes, ale nedomníváme se při tom, že by se vyrovnala v důstojnosti všemohoucímu Bohu, ač nám neprávem podkládají jinověrci tuto myšlenku.

Jediný Bůh je svrchovaným a neobmezeným pánem všehomíra a jeho panování se vztahuje na veškeré tvorstvo, tedy i P. Marii.

Nazýváme ji však z té příčiny »nebeskou Královnou« abychem naznačili její velikou moc, kterou má na nebi, jsouce přesvědčení, že *moc* ta mezi nebešťany vskutku je *největší*.

Nevyrovná se jí zajisté nikdo, ani v *důstojnosti* ani v *dokonalosti*. Pozorujme obě!

Maria P. jest *nejdůstojnější* mezi božími vyvolenci.

Svatí se nazývají v Písmě sv.: služebníci Boží. Tak na př. nazýval Bůh, zbožného Joba; Kristus P. dával jim jného přátel, ano i svými bratřími je nazývá. Andělové slovou služební duchové.

Zajisté veliká to hodnost a znamenitá to hodnost býti služebníkem, přítelem, bratrem Kristovým. Než co Maria Panna?

Ó, celé nebe se diví jejímu důstojenství. Nejen služebnice, nejen přítelkyně nýbrž Matkou Nejvyššího jest ona. Z ní jediné se chtěl Kristus Pán naroditi. Z její nejčistší krve způsobil Duch sv. tělo Kristovo. Pod jejím panenským srdcem život vydal nebes Pán, který objímá celý svět. Ona jej obsluhovala, mateřským mlékem krmila — slovem Maria byla Matkou Boží a tím dosti řečeno!

Abychom tu hodnost vyjádřili umdlévají smyslové, umdlévají jazykové jakkoliv výmluvní, slábne rozum a výmluvnost řečníků; — jen ty, ó Bože, víš, co jest to býti matkou Kristovou a Ty sám můžeš vystihnouti důstojnost Marie Panny!

To zajisté je zcela jiný poměr v jakém Maria P. stojí k P. Bohu, než poměr, v jakém k němu stojí svatí — *poměr mateřský*.

Nejlepší matka čím může býti synovi pozemskému, tím byla Maria P. Synovi božskému. S nejněžnější péčí jej vychovávala na jeho pozemské pouti, radost a hoře s ním sdílela a neopustila do posledního okamžiku života. A tento mateřský poměr na zemi ani na nebi nepřestal.

Neboť Kristus P. neodložil lidské přirozenosti při svém nanebevstoupení a jako Bůh a člověk trůní na věky po Otcově pravici. Zůstává tedy Maria P. i tam na nebi podle těla jeho matkou.

Toť zajisté nejvyšší stupeň, jakého tu dosáhlo lidské stvoření.

Nad anděly i archanděly, nad síly a mocnosti, nad knížactva a panstva, nad trůny, nad cherubíny a serafíny — slovem nad devatero andělských kůrů Maria P. je povýšena.

A proto právem ji nazývá církev Královnou nebe a každý chápe, jak velikou moc má u Boha.

Jak mocná to naděje naše! S jakou důvěrou můžeme očekávat splnění proseb, jež skrze ni Bohu přednášíme. Prosí zajisté jako Matka Boží a její modlitba má u Boha podivuhodnou sílu.

Před 2500 lety stál šlechtic Koriolán s válečnou mocí před Řimem, pevně odhodlán, že zničí rodné město, jež bez ohledu na jeho dobrodiní jej odsoudilo k vyhnanství. Římané vypravili k němu poselství o mír, ale poslové byli odmrštěni. Pak přišli k němu v průvodu kněží a vrhli se plačky k jeho nohám, prosíce za smilování. Koriolán je přijal vlídně, ale setrval přece na svém. Po třetí se otevřely římské brány a služebník oznamoval Koriolánovi, že průvod smutečně oděných paní se ubírá k němu do tábora. Koriolán se pohrdlivě zasmál, ale uslyšev, že i jeho matka Veturie je mezi nimi, kvapně vstal a běžel jí vstříc

s otevřenou náručí. Ale matka jej zadržela řkouc: »Než mě obejměš, odpověz, ke komu jsem přišla, zda k synovi či k nepříteli. Já nešťastná, toho jsem se ve stáří dočkati musila, bych tě jako vyhnance a nepřitele vlasti viděla. Ukrof hněv než překročíš hranice vlasti. Když Řím ti ležel před očima, zda jsi nevzpomněl, že je to město, v němž matka, manželka a tvé dítky dli.« Tak naříkala a slova její se hluboko zarývala do srdce Koriolanova, že tvrdý ten muž v pláč propukl a zvolal: »Matko Řím jsi zachránila, ale syna ztratila.« A dobře tušil, neboť zabili jej nepřátelé, že nerozbořil Řím, jak jim byl přislíbil.

Drazí v Kristu P.! Hle, lidští synové, zmítání tolika vášněmi, neodolají matčiným prosbám a Kristus P. ten nejsvětější a prost i nejmenší zlé náklonnosti, zamítl by prosby Matky nejlepši? Jestli že synové této země, ač nedokonale matku milují, přece jsou ochotní splniti i její přání, zdaž teprve Kristus P. nevyslyší svou matku, kterou miluje láskou dokonalou?

»Maria P., dí sv. Tomáš Akvinský, smí prositi zač chce a vždy bude vyslyšena, protože také Kristu Pánu, kdy na zemi dlel, prosby neodepřela.«

Není to přehánění, jest-li v jistém smyslu připisujeme Matce Boží všemohoucnost. Není zajisté všemohoucí dle své přirozenosti jako Bůh, neboť při vši své důstojnosti zůstává tvorem, ale všemohoucí je v tom smyslu, že slovem svým vše u Boha dosáhne.

»Syn Boží,« dí sv. Alfons, »je dle své přirozenosti všemohoucí, Matka Boží však skrze jeho milost t. j. Maria P. dostává od Něho vše, zač žádá.

Tisíce věrných ctitelů chovalo tuto mocnou důvěru v ni a volali se sv. Efrémem: »Zdráva buď, naděje duše mé, jisté spasení křesťanů, pomocnice hříšníků, obrano věřících a spásu světa.«

Ale Maria P. je netoliko nejvznešenější mezi vyvolenci, nýbrž i *nejdokonalejší*.

Protože v radě Trojice Boží byla nějaká matka Kristu P. od věčnosti určena, zajisté nebeský Otec vyvolil takovou, jež by byla nejhodnější tohoto významání, či jak dí sv. Augustin, »kterou od věčnosti určitými milostmi sobě připravil.«

»Učinil mi veliké věci Ten, jenž mocný jest« vyznala Maria P. u přítomnosti Alžběty, z čehož jde, že ona mezi tvorstvem byla nejdokonalejší.

A zda vskutku takovou nebyla? Její ctnosti, svatost a zásluhy se skvěly nade všechny svaté, nejínak než jako slunce nad hvězdy.

Tak dokazují i slova Písma sv., jež všeobecně církev a sv. otcové vztahují k P. Marii: »V Jakobu přebývej a v Israeli měj dědictví a ve vyvolených pusť kořeny.« Ve vyvolených pusť kořeny t. j. nejvyšší stupeň svatosti vyvolených je teprve začátek neb kořen svatosti Marie Panny.

Abych to zřejměji znázornil, díím: Všecky ctnosti kdybychom vzali dohromady, kterými se vyvolení Páně na zemi skvěli a z těch ctností ve své obrazovtornosti si představili strom — kdybychom vzali víru Abrahamovu, poslušnost Isákovu, mírnost Jakubovu, čistotu a nevinnost Josefovou, zmužilost Davidovu, prozřetelnost Debory, udatnost Judity, moudrost Esthery, sílu apoštolů, trpělivost mučedníků — slovem: kdy bychom snesli na jeden strom svatosti na způsob ovoce ctností všech minulých a budoucích svatých, tu kořenem a základem toho vysokého a ctnosti nesoucího stromu byla by svatost Marie Panny.

A ta dokonalost Marie P. ještě jasněji zazáří, rozjímáme-li, že nevýslovně více, než ostatní svatí trpěla zde na zemi a všechny ty útrapy snášela s hrdinnou myslí.

Dovolte, ctitelé Mariánští, toliko na několik okamžiků se zastavit u hory Kalvarie a dávno minulý obraz pozorovati. Ta hora učinila P. Marii královnou mučeníků!

Hle, tam na kříži umírá ten nejnevinější, nejlaskavější Syn matky, posetý ranami a Matka Páně stojí u kříže zsinálá a myslí její asi jde vzpomínka na slova starce Simeona *»Tvou vlastní duši pronikne meč.«* Poznává, že to proroctví se plní v děsné skutečnosti v těchto hrůzných dnech a přece se podrobuje vůli božské a rty její, jako by šeptaly: *»Aj já dívka Páně, staniž mi se podle slova Tvého.«* Drazí v Kristu P! Tu nenalézám slov k vyjádření toho žalu a hoře. Mluvíte vy slzy místo mně, vy jste v bolesti srdce řečníci nejvýmluvnější!

Jestli že tedy Maria P. je nejen nejvznešenější mezi nebeštany, ale i nejdokonalejší světici a mučedníci, kdo by pochyboval, že by její moc před trůnem Nejvyššího nebyla veliká? Ano, jestli že Bůh byl hotov kdysi pro služebníka Davida zachrániti Jerusalema, jak čteme v královské knize, co teprve učiní po vůli Matce své, světici a mučednici nejdokonalejší!

Namítl by však někdo řka: Nepochybuj o tom, že Maria P. má velikou moc u Boha, ale nevím, zda mi bude chtít pomoci. Ale ani o tom milý křesťane nepochybuj, neboť její *láska* k lidem je *nesmírná*, o čemž

II.

»U Pána je studnice života« dí žalmista Páně a *»proudem rozkoše nás bude napájeti«*.

Myslíte, přátelé drazí, že o tu studnici života a ten proud rozkoše Maria P. pro nás nepečuje, která druhdy se starala o naplnění několik štoudví vína v Káni galilejské, aby pomohla chudým svatebčanům?

Aneb se domníváte, že láska Marie P. na nebi menší je k nám, než byla na zemi? *»Láska nikdy nehyné«* dí sv. Pavel; ba naopak láska její, jako oslavené, je větší než dříve, neboť dle slov sv. Alfonse: *»lépe vidí naši bídu a proto má s námi větší slitování.«*

Jako Kristus P. odcházeje, řekl ke svým věrným: *»Jdu, abych vám připravil místo,«* tak, za Synem jdouc jednotejně smýšlela božská Matka — šla do nebe, aby nám tam míst vyprosila.

Proto dí sv. Bernard: *»Zástupkyni máme v nebesích, která jako matka soudcova a matka milosti ukojí potřebu našeho spasení.«*

A sv. Bonaventura: *»Velké bylo milosrdenství Marie P., kdy nad světem lpěla kletba, větší je, kdy na nebi kraluje.«*

A co ti svatí mužové mluví, dosvědčují dějiny všech dob. Mám vám uváděti ten veliký, nesčíslný počet mariánských milostí, jež její ctitelé z její lásky dosáhli? Rozhlédněte se po široším oboru křesťanského světa! Kolik míst a chrámů a obrazů naleznete, kde by se láskyplná přímluva Marie P. nebyla vyjevila? Zda to množství oltářů a památek nevolá k vám, jako druhdy zvolal Jakub při žebříku dosahujícím od země k nebi: *»Svaté je toto místo a já jsem toho nevěděl!«*

Ano místa to jsou, jež svědectví vydávají o její lásce k nám, místa to jsou, kde prosby lidí vyslyšela, slzy setřela.

Ale obzvláště její láska k lidstvu a působivost přímlyvy se jasně ukáže, srovnáme-li Nový zákon se Starým. Proč Bůh ve Starém zákoně tak přísně hřímá svou spravedlností, když se nepravosti rozhodnily? Tu v propast pekla padali zavržení andělové, tu Adam a Eva zahnání z ráje do slzavého údolí; tu hříšnou zemi přikryla strašlivá potopa a jen osm duší zbylo z vyhlazeného lidstva, tu ohnivý příval síry zatopil osady sodomských nešlechtníků; tu pro modloslužbu musil meč Arona a Mojžíše 33.000 Israelitů zahubiti; tu že Oza se dotekl nevázně archy, zachvácen jest náhle smrtí.

Slovem sotva nepravosti pozvedly hlavu, již se jevila přísnost Boží. Tu oheň, tam síra a krveprolití, tu otevření země, tam mor a zemětřesení. Jak přísně jsi Bože nakládal tehdy s lidským pokolením, ale — zaslouženě. Tvá spravedlnost jistě nepřekročuje mezi!

A proč, drazí nevidíme těchto příkladů v Novém zákoně? Snad, že náš svět není tak hříšný jako tehdejší! Zajisté hříšnější! Nevěra se rozhodnula k ustrnutí, zřící se samospasitelného náboženství — hračkou jest, apoštolští mužové jsou povrhelem zpuřného lidstva, slovo Boží padá v nenávist a za obtíž k poslouchání bohoslužba v lehkověrnost. Katolictví chladne, kacířstva rostou, pýcha vystupuje k oblakům, plameny msty šlehají vysoko, nečistotě v chloubě slouží, nespravedlnost utiskuje chudobu a nebe — mlčí!

Či není blesků v černých oblacích nebo vypršela již síra k záhubě lidstva ve Starém zákoně? Řeknete, že snad božskou spravedlnost ochladila drahocenná krev jedn. Syna Božího? Ale právě proto by zasluhoval nynější svět ještě přísněji býti trestánu, neboť lidé nevděční jsouce *»Pána nebes«* dle slov velikého apoštola *»znovu chtí křížovati«*.

Rozmili! Kristu! Slyšte slova sv. Fulgentia, jenž nám tu nej přednější příčinu Božího milosrdenství ukázal. Praví: »Když Bůh tak hrozně nepravosti trpí v Novém zákoně, jenž menší provinění ve Starém zákoně hrozně trestal, činí to na přímlyvu Marie Panny. Snad bys hříšná Sodomo nebyla vyhořela sirným plamenem, kdyby za tebe místo Abrahama byla mohla orodovat ratolest Abrahama Maria Panna.«

Slova jeho jsou: *»Obloha a země by byly dávno vyvráceny, kdyby je ne držela přímlyva Marie P.«*

A jako v potřebách časných tak zvláště v potřebách naší duše nám osvědčuje Maria P. svou lásku a dobrotu. Stojí v pokušeních, jež často doléhají, pozvedá kleslého, srdce plní útěchou, vyprošuje milost k dobrému a šťastnou hodinku smrti.

Jeden z nezcíslných příkladů této lásky k člověku v duchovní bídě postavenému vám podám: Sv. František sáleský v době mladých let za svých studií byl uchvácen velkým pokušením. Jasná jeho mysl se zatrudila a nebeský poklid duše, jehož dosud užíval, byl zkalen. Vyprahlost srdce a jakási nechť k nebeským věcem se zmocnila jeho duše a co jej těšilo dosud, zošklivilo se mu. Náboženská cvičení, dobré skutky, rozjímání a studia se mu staly odpornými a nebavily jeho mysl. I povstala v jeho srdci hrozná a zoufanlivá myšlenka, že je od Boha zavržen. Často nařikal v samotě a proléval slzy a protože si musil či-

niti násilí před těmi, kteří s ním obcovali, aby bolest srdce skryl před nimi, utrpělo jeho zdraví a jeho život vydán byl v patrné nebezpečí. V této tísní poslední nadějí a důvěrou ve vyslyšení složil v M. Pannu. Vrhel se před její obraz a upěnlivě prosil o vrácení ztraceného pokoje duše. A sotva dokonat prosbu, hned pocítil působnost přímluvy láskyplné a dobrotivé Matky. Zmizel pokušitel a proud nebeské radosti se rozlil po jeho tváři, dříve ztrápené.

V Kristu shromáždění! Jaké jiné povzbuzení plyne z toho pro nás, leč aby jeden každý z nás se obracel ve svých potřebách k této naději nás všech. Poznali iste, jakou moc má u Boha, poznali jste, že té moci chce užiti v náš prospěch, neboť nás miluje. Neodepře jí Pán vyslyšení proseb nás nehodných, když je bude před jeho trůnem přednáseti. Nikdo jiný s takovou účinností by nám nedobyl milosti na Bohu rozhněvaném. Kdyby nepravosti celého okrsku tížily naše svědomí, kdyby bída těla i duše na nás doléhala, Maria Panna je jistou nadějí na lepší časy. Nikdo zajisté nezahynul z dokonalých ctitelů mariánských a ty propasti pekelná zajisté nechováš ve svých hlubinách duší, jež ctily Marii P. Pravím z ctitelů dokonalých. Neboť něco jiného by bylo bohaprázdne spoléhati na přímluvu Marie P. i v té opovázlivosti hříchy ještě mnozí, kteroužto nadějí dle slov sv. Augustina zahynuly mnohé duše. A něco jiného jest ve stále snaze polepšení, se utíkati ku přímluvě Marie P. a v tomto počtu lidí — s takovouto nadějí spojenou s upřímnou lítostí nad hříchy budme i my!

Hleďte tedy milost u Boha, končím slovy sv. Bernarda, ale hleďte ji skrze Marii P., tu nadějí nás všech. Amen.

Řeč svatební.

(Při svatbě K. K. knížecího komorníka a slč. M. S. v Rožďalovicích.)

Drazí snoubenci!

V první knize Mojžišově čteme, že v té překrásné zahradě, kterou Hospodin štípl pro prvního člověka, v tom *ráji rozkoše*, mimo onen strom známý zapověděný, nalézal se mezi stromy rajskými ještě jiný strom který slul *strom života*.

První lidé směli s toho stromu jísti a jeho ovoce mělo dávatí jejich tělu nesmrtelnosti a neporušitelnosti; jinými slovy, kdo požíval s toho stromu neměl smrti zakusiti a měl býti chráněn nemocí na věky.

Leč hříchem prarodičů to dobro nejen pro ně, ale i pro nás bylo ztraceno a cherub s plamenným mečem střežil cestu ke stromu života a bránil komukoliv vztáhnouti ruky po jeho zázračném ovoci.

Minulo hodně přes 4000 let! Bůh poslal Syna svého na svět, aby nás vykoupil, aby sňal s lidstva kletbu hříchu. Syn Boží smířil nás s Otcem nebeským svou předrahou krví a štípl v lidstvu opět strom života, který své plodonosné větve prostírá po celém světě a skýtá lidstvu síly a nesmrtelnosti.

Tážete se který je to strom a kde stojí?

1. Je to *církev katolická*, Kristem Pánem založená, krví jeho zúrodněná, která jediné povolána jest, aby lidstvu dávala pravdu a milost. S toho stromu již to malé novorozenátko dostává ve *křtu* sv. život nadpřirozený, vyšší život pro duši; s toho stromu dostává se mu v dospělejším věku ve sv. *biřmování* posily od Ducha sv. k boji proti hříšným náklonnostem, proti světu a ďáblu;

s toho stromu dozrává kajícímu hříšníku granátové jablko smíření ve sv. *pokání*; s toho stromu dostává se duši lačné nebeské munny v *nejsvětější svátosti oltářní*; s toho stromu dostává mladý muž, jenž cítí v sobě povolání pro stav kněžský ve sv. svěcení kněžstva milosti a síly, aby úřad svůj dle vůle Boží plnil; s toho stromu dostává i nemocný křesťan ve sv. *posledního pomazání* milosti, úlevy a posily a spásy; s toho stromu dostává se posléze i snoubencům těch milostí, kterých potřebí jest jim pro stav *manželský*.

Podivuhodné tedy milosrdenství Boží! Je *svátost* i pro ty, kteří vstupují v stav manželský! Církev Kristova má i pro snoubence zvláštní požehnání, strom života dává i manželům zvláštní ovoce.

Draží snoubenci! *Není růže bez trní*, podobně stav manželský nepřináší jen radosti, ale i obtíže. Klamal byl se ten, kdo by ve své obrazivosti se domníval, že od těch stupňů oltáře půjde jen květnatými lučinami a slunným údolím a nad jeho hlavou že ustavičně klenouti se bude modrá obloha bez mráčků.

Nikoliv! Mnohý mráček se přehrne přes hlavy manželů a noha jejich zavadí leckdy na té cestě života o trn.

Leč nepravím to proto, bych vás činil malomyslnými, ale připomínám to byste se nedali vésti smělou pýchou a nedomnívali se, jakoby toliko a výhradně jen na vás záležela blažená budoucnost vaše.

Nikoliv! Potřebí vám jest požehnání s hůry, požehnání Božího.

Starí Římané měli sice pyšné heslo: »každý člověk kuje štěstí sobě sám« leč omlouváme je, neboť byli pohané.

My však, kteří kráčíme ve světle křesťanské osvěty, máme věděti a vyznávati, že pravá blaženost, pravé štěstí je darem nebeským a proto máte pokorně prositi: »Pane, žehnej nám! Patř na nás okem milostivým! Drž nad námi svou ruku ochrannou! a vylej na nás hojnost milosti své!«

A to také P. Bůh činí, neboť proto vlastně ustanovil svátost stavu manželského; sklání se k prosbám snoubenců a žehná jim a to tím spíše, jestliže i oni se vynasnaží, aby byli hodni těch milostí, jestliže slibují, že budou plniti svědomitě povinnosti svého stavu.

2. Které to jsou povinnosti? Co slibují si snoubenci vstupující ve stav manželský?

a) především slibují si upřímnou *lásku*. Úzké je pouto mezi otcem a synem, leč užší má býti mezi manželem a manželkou. Tak čteme na prvních stránkách Písma sv.: *Protož opusť člověk otce svého i matku svou a přidrží se manželky své* . . . 1. Moj 2, 24.

b) slibují si dále, že v té vespolné lásce *setrvají* do smrti.

Nemá býti tedy manželství uzavřeno jen na nějakou chvíli, jak tomu chce hrstka zhýralců a nepřátel církve katolické, kteří i do té nejodlehlejší vísky vnášejí boj o rozlučitelnost manželství.

Nikoliv, manželství má trvati, pokud jednomu či druhému srdce bude v těle bít.

A věru není lepším odznakem té stálosti lásky manželské leč ten pomník, jenž se pne nad hrobem.

Srdce v pravdě milující nezná jiné přísahy, leč »*věrným býti až do hrobu*.«

c) slibují si posléze lásku *vespolnou*, že budou navzájem o sebe se starati, jeden pro druhého žiti a v tom viděti svou blaženost, by i druhý blaženým a spokojeným se cítil. Chladné sobectví, vypočítavá samoláska je hrobem manželského

šťestí. Pro manžely opravdu křesťanské nemůže býti jiné radosti leč ta, která je jim společná.

A proto vy, panno nevěsto, slibte v tomto významném okamžiku, že všechny své city a touhy věnujete svému nastávajícímu manželů. Připravte mu radostný krb rodinný a odřekněte se i dovolených radostí, o nichž byste se důvodně domnívali mohla, že by jen stín žalosti mohly vnést v jeho nitro. Buďte mu těšícím andělem v trudných dobách života jeho a oslaďte mu jeho dny, pokud vám možno. Úkolem vašim buď cítiti a žíti pro svého chotě — neboť vězte, že po P. Bohu on první má právo na lásku srdce vašeho.

A také vy, pane ženichu, učíte v tuto chvíli pevné a nezlomné předsevzetí, že se přičiníte, by vaše nastávající manželka po boku vašem cítila se šťastna. V té důvěře podává vám svou ruku, opouští otce a matku a chce následovati vás, kam vás volá povinnost a služba k vaší dobrotivé vrchnosti. Ó nezklamte naděje její — buďte jí podporou, záštitou, upřímným a sdílným přítelem! Nezapomeňte, že srdce věrně milující manželky při všem lesku a bohatství světa nemůže se cítiti šťastno, není-li si toho vědoma, že má srdce svého muže *celé*.

Buďte vděční vaší dobrotivé vrchnosti, která vám milostivě udělila svolení ke sňatku a takto základ položila k tomuto významnému okamžiku.

P. Bůh trojjediný *»od něhož je všeliké dání výborné a každý dar dokonalý«* račiž upravit i prodloužit záhon života vašeho a po této pouti pozemské rač vám dáti zasednouti k svatební hostině nebeské, Amen. *J. S. (12. VI. 1906.)*

Z praxe a různé.

Konec školního roku byl letos ve znamení oslav *vítězství* naší chrabré armády u *Lvova*; naděje v *konečné vítězství* za pomoci Boží; a ujištění o *neochvějné věrnosti* dítek k Jeho Veličenstvu a dynastii Habsburské. — V každé osadě, od matičky Prahy až do té nejodlehlejší vsí české, shromáždila se mládež po mši sv. ve vkusně vyzdobené síně, za účasti sborů, úřadů zeměpanských, samosprávných i j. — Na programu byla produkce dětských zpěvů, básnických přednesů, dyšících rakouským vlastenectvím, *řeči správce školy resp. katechety*, zakončené s trojím provoláním všech císaři pánu a nejjasnějšímu rodu panujícímu a konečně hymna rakouská.

Modlitba Anděl Páně a zvonění.

Tříkráte za den nám církev sv. vtělení Syna Božího zvoněním připomíná; ráno, v poledne a večer. A tím nás povzbuzuje, abychom si tajemství vtělení Syna připomínali a Bohu za nekonečný důkaz lásky jeho díky vzdávali a zároveň Matce Boží úctu prokazovali.

(Tento, v církvi katol. zavedený obyčej, jest velmi starobylý. Již ve 13. století zvo-

nívalo se na večer; dávalo se tím znamení aby v domech náležitě ukryli oheň (hora ignitegii), Tehdáž ještě nebylo tak snadno jako za našich dob, oheň rozdělati. Bylo tedy třeba o to pečovati, aby oheň přes noc nevyhasnul. Za tou příčinou přikrýval se večer popelem. Tím zvoněním měli tedy lidé býti k opatrnosti povzbuzeni, aby se oheň snad nevžnal. Ve 14. století nařídil papež Jan XXII., aby věřící při tomto zvonění tříkráte »Zdrávas Maria« se pomodlili; modlitbou touto mohli dosáhnouti odpustků 10 dnů. Později bylo nařízeno, aby také ráno asi o východu slunce se zvonilo; při tom se modlívali nábožní věřící pětkrát modlitbu Páně k uctění pěti ran Kr. P., nebo sedmkrát »Zdrávas M.« ku cti sedmera bolestí P. M.

Jindy modlívali se tříkrát Otčenáš a tříkráte Zdrávas Maria. V 15. století bylo nařízeno, aby také o poledni se zvonilo; k nařízení tomu zavdala příčinu následující událost: Roku 1456 obléhali již na čtvrtý měsíc Turci město Bělehrad. Konečně nařídil císař turecký, aby na město to se všech stran útokem se hnalo. Po dvacet hodin

bojováno s obou stran s velikou udatností; ale později byli obráncové města již náramně unaveni, počali na mysl klesati a chtěli již již nepříteli město odevzdati. Tu postavil se udatný a zbožný řeholník z řádu sv. Františka, Jan Kapistrán, před vojsko a před shromážděné obyvatele města toho, a maje v ruce kříž modlil se k Bohu o pomoc a vzýval P. Marii za ochranu. »Mocná královno nebes!« tak volal u veliké vroucnosti »mohla-li bys dopustiti, aby dítky tvé padly do rukou nevěřících, kteří by pak z božského Syna tvého posměch si tropili říkajíce: Kde pak jest nyní Bůh křesťanů.« Při modlitbě této proléval Kapistrán hojné slzy. Křesťané byli slovy jeho rozniceni, vrhli se znovu na Turky z rekovskou zmužilostí a dosáhli skvělého vítězství. Toto slavné a neočekávané vítězství připisovali všichni ochraně Boží a přimluvě P. Marie; pročez vzdávali Bohu a blahoslašené Panně vroucí díky. Tehdejší papež Kalixt III. dostav zprávu o tom vítězství nařídil aby každodenně po celém křesťanském světě, mezi druhou a třetí hodinou (v tu dobu bylo vítězství dobyto) se zvonilo a aby věřící při tom pozdravení andělské se modlili. Zvonění tím věřící měli vždy k větší důvěře ve přimluvu P. Marie povzbuzování býti a patrně to přispělo Boží sobě připomínati. Později přeloženo zvonění to na čas polední.

Od té doby zvonívá se tedy ráno, v poledne a večer. Večerním zvoněním nebylo sice v pozdějších dobách již třeba připomínati věřícím, aby uschovali oheň na ohnisku, by v noci neuhasnul anebo senevzňal, nýbrž spíše měli býti připomenuti ku bdělosti (jakož i my), aby v nich (v nás) neuhasnul oheň lásky křesťanské a nevzňal se v nich (v nás) záhubný oheň náruživosti. A také měli býti připamatováni, ochrany P. jest vždy potřebí.)

Při tomto trojím zvonění modlívali se nábožní katoličtí křesťané třikráte Zdrávas M.; ale před každé Zdrávas klade se nějaká krátká průpověď (antiphona), která souvisí s tajemstvím »Vtělení Paně«. První antiphona zní: »*Anděl Páně atd.*« a připomíná posláni archanděla Gabriela k P. Marii.

Podle prvních těchto slov nazývá se také modlitba ta: »*Anděl P.*« Druhá antiphona zní »*Aj, já dívka Páně, staniž*«. . . a připomíná svolení Panny Marie, když jí bylo zvěstováno, že se má státí matkou Syna Božího. Třetí ant. zní: »*A Slovo tělem učiněno jest a přebý-*

valo mezi námi.« Těmito slovy velebíme obzvláště Vtělení Syna B. »*Slovo tělem učiněno*« znamená tolik jako: Kr. Pán stal se člověkem, vzal na se lidskou přirozenost a přebýval mezi lidmi a stal se jejich Spasitelem. Totot jest veliké tajemství; jest nábožní křesťané padávají po slovech těch na kolena (klekání), nebo se aspoň pokloňují nebo bijí se v prsa, jakoby tím chtěli říci, že tak nesmírného dobrodini nejsou hodni. Ku konci pak obyčejně ještě přidávají se slova: »*Oroduj za nás svatá Boží Rodičko*...« »*Výkl. katech. Brno. 1883.*«

Do alba vzpomínek, co psaly »Učit. Nov.« v červ. čísle na théma »Husův pomník a škola.« »Na Staroměstském náměstí vypjal se nádherný (!) pomník našeho nezapomenutelného. . . Štíhlá postava H. vzdorně (!) vztýčená vysoko nad historickými skupinami, přísne (!) prohlíží pověstné náměstí. Přicházejí tisícové (!) tiše, němě, klidně, prohlížejí dílo českého umělce, kladou s pohnutím (!) čerstvé kytice na kamené schody. . . Husa upálili, ale světla památka žije v českém lidu. . . Světová válka znemožnila veliké národní slavnosti. Jimi měl český národ před celým světem hrdě ukázati, že je hoden svého Husa, že si váží vznešených jeho zásad a chce se jimi řídit (!) Česká škola by se těchto slavností jistě byla nějak účastnila přímo neb nepřímě! Letos však je jinak. Pomník byl tiše, beze všech slavností odevzdán veřejnosti. Česká škola nemůže tuto významnou skutečnost jen tak mlčky minout. . . Proto každý (!) český učitel promluvil 8. července v české nár. škole vše o Husovi a husitské době. Čeští učitelé ve Vel. Praze půjdou v těch dnech s českými dětmi na Star. nám. k pomníku, aby vzdaly hold, největšímu (!) a nejlepšímu (!) českému člověku. Až venkovská mládež do Prahy za vedení učitelů přijde, jistě půjde na Star. nám. a doma bude vypravovati své nezapomenutelné dojmy. . . Zdrávi povídali. . . Nejlépe vystihl situaci cizinec vojín který pravil svým druhům na vysvětlenou: »To je pomník českých evangeliků.«

Pro Červ. Kříž složili od 24. května do 24. července: *K 10:* Vančura Antonín, katecheta v Hořicích. *K 332:* Oliva Arnošt, ve Slaným; Petr Jan, v Chýnově. *K 498:* Špale Antonín ve Slaným.

Summa příspěvků 2599.63 K.

V. Hála,
t. č. pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA ›VYCHOVATELE‹ K XXX. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Na prahu nového školního roku 1915 - 1916. — Kázání thematické. — Neděle XVIII.
po sv. Duchu. — Posvícení. — Vigilia Omnium Sanctorum. — Z praxe a různé

Na prahu nového školního roku 1915—1916.

Minulý školní rok, ač díky Bohu začal a skončil pravidelně, jevil *mimořádné* obtíže.

Za jakých aspirací začne a skončí *nový* školní rok, tážeme se v duchu?

V minulém školním roce mnohé školní budovy byly zabrány k účelům *vojenským*, jak ani jinak nebylo možno, za kasárny, lazarety a pod., nehledě k tomu, že i *obce* užily některých místností (na př. sklepů, tělocvičen) za sklad pro viktualie, hlavně brambory.

V takových případech žáci dvou i tří škol musili se spokojiti se *střídavým* vyučováním a vyučování musilo se *zredukovati* na předměty nejdůležitější.

Mimořádná doba žádala mimořádná opatření, škole bylo časem vstoupiti ve službu myšlenky *všeobecného blaha a státu*, na př. upotřebením mládeže ke sbírce kovů, sbírek na Červený kříž, užitím učitelstva ku přehlídce zásob, chlebových komisí, pořádání slavností vlasteneckých a pod.

Lze si mysliti, že za těch poměrů *laborovalo* i vyučování sv. náboženství; na venkově méně, ve městě více.

V Německu vyskytly se návrhy, že by v případě úplného nedostatku vyučování náboženského musilo se pomýšleti na zavedení křesťanských cvičení pro děti v *kostele*, asi jako jsou tam křesťanská cvičení pro mládež dospělou.

Zkušenost minulého roku poučila, že by nebylo ani myslitelné, aby mládež byla bez vyučování školního a zvláště *náboženského*; ulice by nám to brzy pověděla.

Nahoře vyslovená myšlenka vede i nás na myšlenku *resuscitování* křesťanských cvičení v kostele i u nás vůbec; na venkově ději se s menším neb větším zdarem, ale ve městech zanikla, snad proto, že ti, jichž se týkala, z pravidla myslili, jak by *nemusili* na místě, aby hledali cest, jak by *mohli*.

Blízká budoucnost bude žádati na knězi *práce*, ať to kněz na katedře anebo na kazatelně; soudíme, že organisování *dospělých* na základě *náboženském*, katechese u *malých* ve škole a křesťanské cvičení *pro malé i dospělé* v kostele, to hlavní program budoucnosti.

A kéž o žádném z těch dělníků na vinici Páně *neplatí* slova: „Maličci žádali chleba, ale nebyl, kdo by jim jej lámal.“

Kázání thematické.

Víra jak rozumu tak srdci nevyhnutelně potřebna.

Z pozůstalosti † Frt. Holuba, katech. r. a Žižkově.

Hospodin dává moudrost, a z úst jeho
pochází opatrnost a umění. (Př. 2, 6.)

U praotců Mexikánů byl obyčej, že každého roku obětován býval za viny celého národa jeden člověk. K účelu tomu vybírán býval nejsilnější a nejkrásnější mladík, jenž ověncem a všemožným způsobem vyzdoben, veden byl na místo obětní, vysokou horu, s kteréž nejkrásnější byla vyhlídka do kvetoucího kraje. Kolem rozložil se svátečně vystrojený lid a pohanští kněží s ověncem jinochem ubírali se k vrcholu hory, kde započala hrůzná oběť. Celý dav umkl a zraky všech upřeny k oltáři obětnímu, na nějž oběť pobloudilého lidstva položena; v rozechvění očekávaný děsný okamžik, až pojednou nejvyšší kněz pohanický rozřízl živoucímu jinochu prsa a z nich vyrval horké srdce jeho — a již pozdvihuje je pravicí, bohům do výše. A v tom zástup vypukl v jásot, rozlehly se zpěvy a zavzněla hudba — a ubohý národ se domnívá, že obětováním mladistvého života usmířen jest se svými bohy.

A proč asi, přátelé milí, počínám tak podivně? proč předvádím zrakům vašim příběh tak neutěšený? Abyste viděli, jak to vypadá s rozumem a srdcem člověka, jemuž na cestě nezáří jasné světlo pravdy nebeské.

Přišly doby, kdy ten ač pobloudilý rozum lidský poznávati počal, že nachází se na cestě špatné, kdy i srdce člověka po pravém blahu a pokoji marně pachtiti se nepřestávalo — ale po každé přícházel člověk jak říkáme s prázdnými rukama »rozum bez pravdy, srdce bez uspokojení.«

A tu pohanští filosofové jako o závod své mylné náhledy za pravdu šířiti se snažili, až na konec se ukázalo veškeré mudrování jejich marným a bylo viděti, že moudrým jest toliko jediný výrok, výrok památný, jenž podobá se zoufalému výkřiku filosofa nad moudrostí všelikého rozumování bez pomoci s hůry. »Mně zdá se« — tak zní výrok jeho — »mně zdá se nejlepším pokojně čekati, až někdo přijde a nás poučí« — a to byl výsledek veškerého přemýšlení učených hlav: přesvědčení, že rozum a srdce lidské bez pomoci s hůry marně pravdu hledá, bez výsledku po blahu se shání.

Již tenkrát nahlížely to hlavy moudré, že rozumu a srdci lidskému nevyhnutelná, nejvyšší potřebna jest víra, víra pravá, jakou hlásal a smrtí svou zpečetil Pán a Spasitel náš Ježíš Kristus a tak pobloudilý rozum člověka opět ku pravdě přivedl a rozervané srdce lidské opět naplnil spokojeností; neboť jen: »Hospodin dává moudrost a z úst jeho pochází opatrnost a umění.« A teď v nové době ozvaly se hlasy: »Pryč s Kristem«. I sv. obraz jeho odstraňován a místo sv. učení jeho chtěli zavést mravouku rozu u. Bláhovci, což nevidíte, kam dospěl rozum a srdce člověka bez víry?

Vždyť ukazuje vám minulost dosti zřetelně, že opravdu

1. jak rozumu

2. tak i srdci lidskému víra nevyhnutelně potřebna jest. A o tom chceme e v dnešním posvátném rozjímání přesvědčiti. —

I.

Rozumu člověka nutně potřebí jest víry: Proti tomu staví se nepřátelé náboženství a vyhlašují do světa: »rozum a víra nikdy srovnati se nedají« — neboť prý vede člověka k nevěře.

A co na to Písmo sv.? *Rekl nemoudrý v srdci svém není Boha.* (Žalm 52, 1.)

Bláznem nazývá toho, kdo by popírali chtěl věčného vládce světa Boha Stvořitele. A pravda, pozoruje-li člověk zdravým rozumem tento svět, tento od věků stanovený a všude vládnoucí pořádek, pak již rozum sám napoví člověku, že panovati musí nad námi někdo, jenž v nevyzpytatelné moudrosti své všechno řídí a spravuje a tento někdo jest Bůh.

A klesl-li jsi, příteli milý, tak hluboko, že Boha nad hlavou svou popíráti bys se odvážil, pak pověz mi, jak odpoví rozum tvůj k tomu, kdo jest Ten, jenž slunci vycházeti velí na dobré i na zlé a déšť dává na spravedlivé i nespravedlivé? Kdo jest to, jenž přírodu k životu volá a ji ku spánku se vraceti přikazuje? Kdo jest ten, jenž otrásá přibytky lidské duněním hromu a osvětluje černá mračna oslepujícím světlem blesku? Jak odpovíš mi, když otáči se tebe, odkud že ty tisíce a miliony těles nebeských, které za jasné noci jako v pohádce ozařují ten překrásný blankyt nebeský? Či snad chceš i Ty uspokojiti se s tím jen blázna hodným tvrzením, že všechno to povstalo pouhou náhodou? Což necítíš, jak vzpírá se tomu rozum Tvůj?

Starý nevěrec Francouz Voltaire opustil jedenkrátě jsa již 80 let stár ranní své lože, aby spatřil východ slunce. Dostl pracně vystoupil na pahrbek, odkud měl jasnou vyhlídku na hory Jurské. Již lemovaly ranní červánky vrcholy hor, ano tu velebné dostavilo se slunce ve vši nachové, milé a slavné krásy — a ubohý posměváček smeká klobouk, padá na kolena svá a jako mladistvým unášen duchem, napsal báseň, jejížto každý odstavec končil slovy: Věřím, věřím v Boží mocnost, nepopírám Tvoji jsoucnost.

A jeden hvězdář, učenec, jací se ukazují v oboru vědy za jedno století jen jednou, který celý život svůj ztrávil bystrým pozorováním trýptivých těles na temné obloze noční, ten nadepsal první list výtečného díla svého: »Nevyzpytatelnému Tvůrci všeho míra zasvěcují tyto řádky v pokoře nejhlubší a uctě neskonale.«

Šťastný člověk, který okem rozumu posilněného vírou, v knize přírody čítaje nalézá v ní poslední příčinu všech věcí, učí se znáti v ní Toho, při jehož jméně veliký učenec Newton smekal — věčného *Boha, jenž jest a a ω, počátek i konec* (Zjev. 21, 6.).

A potom odvažují se ještě tvrditi, že rozum a věda vedou člověka k nevěře. Naopak, nejmilejší: největší vědci, praví učenci, které věkové obdivují, žasnouce nad duchem jejich, — ti právě byli nejupřímnějšími a nejlepšími katolíky, neboť »věda vede k Bohu« a rozum lidský má-li odpověděti správně na původ všehomíra, musí se uchýliti k víře o radu — a první slovo Pisma sv. poučuje jej, že *na počátku stvořil Bůh nebe a zemi* (Gen. I, 1).

Víry třeba rozumu člověka, má-li poznati původ a poslední cíl svůj, k němuž byl stvořen. Co odpovědi dáno bylo k těmto otázkám — a pokaždé se poznalo, že všechny tyto odpovědi jsou pouhou, bláhovou a bezpodstatnou domněnkou. — Nezvratným se ukázalo zase jen to, co učí víra naše: že *Bůh sám stvořil člověka k obrazu a podobnosti svému* (Gen. I, 27.). A když se člověk

spustil víry své, přivedl jej rozum jeho k výsledku, jenž v nás jen útrpnost buditi musí — že chtěl za svého praotce míti — ohyzdnou opici.

A smutněji ještě než s původem člověka, má se to bez víry s jeho cílem. Celý den by nepostačil, abychom ty podivné názory o posledním cíli člověka si prohlédli. Otázku za otázkou kladli si pohané, aby cíl člověka přece jednou řádně poznati mohli. Ale odpověditi k ní, toho nedovedl žádný, k tomu třeba bylo víry, zjevení Božího. Neboť nevěděl-li člověk, je-li duše lidská nesmrtelná, Pak tím méně věděti mohl pouhým rozumem svým o osudu jejím po smrti.

A otázek podobných, přátelé milí, máme před sebou celou řadu; jsou to otázky důležité, otázky tak vážné, že člověk nemůže spokojeně žiti ani klidně zemřít, nemá-li k nim určité odpovědi. Co se se mnou stane, až překročím tu mez, jež dělí čas a věčnost?

Co činiti mám, abych pokoje a blaha nalezl po smrti? Odkud ve světě zlo?

Proč tomu se dobře vede ač z prostopášnosti a blaha ani nevychází — a proč onen sotva bídým způsobem uhájí život svůj, ač rty jeho nepřestávají šeptati modlitbu za slitování a ruce k prosbě sepnaté klesají už umdlením? Proč to? A zde, přátelé milí, složí člověk ruce v klín, rozum lidský nemůže dále, a proto hledá odpověď ve víře, otevírá Písmo sv., aby četl zde Duchem sv. danou odpověď *»jak nevyzpytatelní jsou soudové Jeho a nevystižitelné cesty Jeho.«* (Řím. 11, 33.)

Jak velice potřebnou jest víra rozumu našemu, o tom poučuje nás konečně i trpká zkušenost. Jak daleko zabředl rozum člověka, když se od víry uchýlil. Podívejte se se mnou tak v duchu na ty národy, kteří zapomenuvše na to sinajské »Já jsem Hospodin Bůh tvůj« následují chabý rozum svůj. Nejprve padají na tvář před vycházejícím sluncem a měsícem, pak již zbožňují hříšný lid, neřestmi jemu sloužiti se snaží, oni se nerozpakují přinášeti obět na oltář krokodila — a což zbývalo již, než aby vzal člověk kladivo a dláto a urobil sobě svého Boha ze dřeva nebo kamene — a nejmilejší i toho byl schopen víry zbavený člověk, za svého Pána Boha míti to, co vlastní rukou si byl vytesal. Tam až dospěje člověk, když nedbaje jasného slunce pravdy, víry své, jde za blikající lampičkou rozumu, nic se neohlížeje na toho, který dává moudrost a z jehož úst pochází umění. A když zbaven byl rozum víry, pak i na srdci lidském se jeví příšerné stíny, tak že to ubohé srdce pak často přestává býti podobno srdci lidskému, proto že i ono zbaveno jest toho, čeho na výsost potřebuje — víry své; a že opravdu srdci víra nevyhnutelně jest potřebnou, o tom s pomocí Boží v dile

II.

A. Bude tomu za nedlouho sto let, co v jedné zemi západoevropské vynesel byl výrok, jakého se obával i sám pohanský Řím, děsný to výrok: »Není Boha.« Jen dvě slova postačila, aby chrámy byly pustošeny, sv. hostie nohama šlapány, obrazy a kříže na hranicích páleny. Královské hrobky jsou lámány již a šílený lid hází lebkami králů jako míčem. Ta dvě slova postačila, aby zastavena byla veškerá bohoslužba a místo ní zavedeno uctívání rozumu. — Abych vyprávěl vám, jak se toto zbožňování rozumu provozovalo, k tomu jest toto místo příliš posvátné.

Nám zatím na tom dosti, že vidíme zástup lidí o víru a náboženství úplně oloupený, ten podává nám smutný obraz lidského srdce, když zbaveno bylo víry a bázně Boží.

Na 12.000 lidí utraceno v několika dnech, nešťastný král dokládá se přísahou, že miluje národ svůj, že nevinně umírá, že přeje vrácení míru vlasti své — ale marně, s odstraněnou věrou i pouta zbožné kázně již úplně jsou rozvázána — a jaký tedy div, že padá sekera na šíji královskou, a za nedlouho i nešťastná jeho choť umírá za nadávek a lání národa. Takové jest, přátelé drazí, srdce bez víry: Ono jest schopné všeho, ono se neleká ani těch nejčernějších skutků, aby uspokojilo na chvíli alespoň svoji choutku.

Srdce bez víry dovede nakládati s ubohým otrokem hůře, než s němou tváříd srdce křesťanské zachází. Ono nemá smyslu pro chudobinec, nemocnici anebo sirotčinec — to všechno naučila teprve srdce lidské víra katolická, Kristův kříž. Člověku bezbožci, tomu běží o vlastní toliko blaho a štěstí a nic nezáleží mu na tom, zda dodělal se ho způsobem poctivým, anebo zdali lpí na tom statku jeho mozoly podvedených od něho na mizinu přivedených rodin. A proto třeba je srdci člověka víry, která by jej vedla po cestách Božích, sv. kázně a lásky, jak mu to Pán přikazuje, když praví: »Radujte se s radujícími a plačte s plačícími«.

B. Jest jisto, že srdci lidskému již vrozena jest touha po blahu a štěstí; vždyť to jest prvním přáním každého, aby mohl býti šťastným a spokojeným. To přání chce mít splněné stůj co stůj. — Chyba jen, že často nešťastník zabloudí a hledá to své štěstí tam, kde není, — hledá ho ve světě. Ale, př. m., ten svět oblaží a potěší každého bez pokoje a bez útěchy, s nadějemi sklamanými a přáním nesplněným. Ale já znám těšitele, jenž dovede těšiti srdce lidské i tenkrát, když ono již ze všech stran jest uštváno stojí na pokraji zoufalství a tím těшитelem je pevná víra v Boha všemohoucího. Když již opustilo jej všechno, tu zbývá mu ještě ten těšitel nebeský — a matka zkušenost učí, že Ten člověka ještě nikdy neopustil ani neklamal.

Mnohý člověk oplývá vším, nač si pomyslí, má vše, o čem se mu jen zdá, jest v plném rozkvětu let, dosti bohatý, svět se mu otvírá se vši svou svůdností — kývá nám významně, aby se jen spustil v jeho vír; dnes ještě stezka jeho života poseta jen růžemi a nejrozmanitějším kvítím jest vroubena; dnes ještě vážen a ctěn, dnes se mu koří a dýmem opojné chvály obsypávají jej přátelé jeho — a nejmilejší — než se rok s rokem sejde, zbude mu snad ze vši té jeho slávy žebrácká hůl, svět odpudí jej s pohrdavým úsměškem, z těch růží a květů na stezce jeho zbude mu trní — a když prověťající již hlava jeho klesatí již bude pod nesnesitelnou tíhou neštěstí, tenkrát krvácejícímu srdci jeho zůstává víra sv. učic, že »utrpení tohoto světa nejsou rovna budoucí slávě, která zjeví se na nás.«

A jest, př. m., důležitější doba v životě, kde potřeba víry v srdci člověka se ukazuje ve světle nejjasnějším; bývá to okamžik v životě lidském nezapomenutelný. Poslední chvíle života přibližuje se starému otci; stařeček posílá pro své vroucně milované dítky a nemůže se příchodu jejich ani dočkat. A když tak všichni obklopují lůžko drahého umírajícího otce, a jedno to dítě po druhém přikleká a sklání skráně své k poslednímu požehnání otcovskému — tenkrát nepomáhá žádné slovo útěchy a posily, tenkrát nic nedovede zastaviti proudem se řinoucí slzy, vždyť lékař zkušený vyřkl již to všechny ohromující, všechny zdrcující: »všechno marné« — a odchází pryč. A tu přichází po něm obyčejný kněz, prostý venkovský kaplan, přichází bez veliké učenosti, ale přináší

sebou slova víry, útěchy s nebes a ta působí zde pravé divy: slze na tvářích otce i dítěte mizejí a slovem víry a tělem svého Spasitele posilněný stařeček klidně opouští svět. Vždyť on dobře ví, že ti opuštění sirotkové mají ještě jednoho otce tam na nebesích. — Ten že zahynouti jim nedá. A když pak osiřelé dítky nasypávají na rakev jeho poslední hrst země, jest to opět ta víra, která těší usouzené srdce jejich, hlásajíc jim, že opět uzří svého tatíčka. Vždyť slíbil jim to dobrý Ježíš, když pravil: *»Já ho vzkřísím v den nejposlednější«*. (Jan 6, 40.)

Poznááte již, př. m., jakým klenotem jest srdci lidskému víra Kristova?

Chápete, oč olupují člověka ti, kdož podlým způsobem jej připravují o náboženství? Kde hledati budeme potom útěchu a posilu ve strastech a bídách života, když jsme tu záštitu nejlepši — svou víru — lehkomyšlně pohodili. A jak že odpovíme na předůležitě otázky života, když lidská učenost dále nemůže, a člověk odpověděti chce, a věděti musí, má-li spokojeně odcházeti ze světa.

Ovšem na tyto otázky se hlasatelé nevěry neohlížejí. Ti hledí se jen slepě předstihnouti v nepřátelství proti všemu, co má jméno katolické a nehodlají ustati dříve, dokud veškeré vrstvy společnosti lidské zásadami nevěreckými nebudou prosáknuty. Tiskem šíří svoje učení a novinářský jed otravuje tisíce. Tiskem olupují srdce lidu o to nejposvátnější, o sv. víru a rozum jejich uvádějí na úplné bezcestí, tak že za lež mají to, co po tisíce let věreno bylo a žádného ještě nikdy nezklamalo.

Či přeháním snad? Není tomu tak? Nejmilejší, kdo pozoruje trochu jen proud a směr dnešního života, ten dozajista mi píše svědčí. Tam, kde sv. víra, kříž Kristův nevládne, tam vyrůstá pěkně pojmenovaný moderní život, jehož úlohou jest, aby jako Julián odpadlík křesťanství z veškerého života veřejného vypudil; a ovoce toho již se ukazuje. Neboť když rozum a srdce lidské o viru oloupené na úplné bezcestí jest svedeno — jaký div potom, že není člověk jist v pravé poledne ve svém příbytku, že sotva škole odrostlé dítě sahá po smrtici zbrani, aby vykonalo jako hrdinství od nevěry velebenou samovraždu? Hlavy staré, hlavy rozvážné, pokyvují povážlivě nad úkazy našich dob říkajíce: Kde tohle bylo za mého mládí? A proč toho slyšeti nebylo? Proto, poněvadž vodítkem rozumu a srdce lidského byla živá víra, víra v Boha, *»který dává moudrost — z jehož úst pochází opatrnost a umění«*. A pokud tato namnoze nanáviděná víra Kristova rozum neosvití, srdce nezušlechť — pak i dnes marné jest vychovávání po těch dávno pohrobených zlatých časech lidského štěstí, neboť jen *spravedlnost vyvyšuje národ, ale hřích bídné činí národy*. (Přisl. 14, 34.) A komu tedy opravdu záleží na blahu a štěstí lidu, jak vezdejší tak budoucím, tu nejprve pečovati bude o to, aby v příbytku jeho se opět vrátila víra v Boha, víra v kříž Kristův — pečovati bude, aby synové a dcery po křesťansku byli vychováni a po křesťansku pak také živi byli. Až v srdcích lidských písmem nesmazatelným opravdu vryto bude božské desatero a rozum dle něho vždy jednati bude — pak teprv pod krovy naše navrátí se žádaný sv. mír, štěstí a sv. spokojenost: pak vyplní se to, zač nenáviděná církev Kristova denně prositi nepřestává volati: *Spasena učiň lid svůj Hospodine a požehnej dědictví svému!* Amen.

Neděle XVIII. po sv. Duchu.

(Začátek školního roku.)

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Štěpána.

Chování v kostele.

Jestliže jste, milé děti, právě přečtené evangelium pozorně poslouchaly slovo za slovem, jistě že vám neušlo rčení, že P. Ježíš „přišel do města *svého*“. Tu se naskytne otázka, které město bylo tak šťastné, že je P. Ježíš nazýval městem „svým“? Byl to snad Betlém, kde se narodil? Nebyl. Byl to Nazaret, kde byl vychován? Nikoli. Byl to Jerusálém? Také ne. Ale městem P. Ježíši nejmilejším bylo Kafarnaum, které nyní leží v ssutinách. Kdyby tyto zříceniny mohly mluvit, vypravovaly by zajisté, že tam Spasitel často zavítal a mnohé dobrodiní vykonal.

Mé milé děti! I vy jste také opět společně zavítaly do místéčka „svého“, totiž do chrámu Páně. A budete sem pilně chodit, jak pevně doufám, po celý školní rok. To je mi pohnutkou, abych vám hned na počátku roku vážné připomenul, kterak je třeba v kostele se chovat. Povím vám to přímo: 1. V kostele nikdy zbytečně *nemluve!* 2. V kostele se *nesmějte!* 3. *neohlížejte!* 4. Ale vždycky se zde chovejte *zbožně!*

Pojednání.

1. Abyste tato pravidla spíše uznaly a pochopily, myslíte si, že se v této chvíli na př. nacházíte v předsíni císařské komnaty mezi zástupem prosebníků. Kterak s tlukoucím srdcem lidé ti čekají, až se otevrou dveře a jim se pokyne, aby předstoupili před svého mocnáře a jemu přednesli své prosby. Jaké hrobové ticho panuje v předsíni! Nikdo se neodvažuje ani promluvit ani zakašlati, protože by se to považovalo za neslušnost.

A kterak uctivě se teprv chovají, když do audienční síně před mocnáře předstoupili! Kdyby je někdo v tomto okamžiku fotografoval a vám pak tuto momentku neboli podobiznu ukázal, co byste spatřily? Viděly byste, jak tito prosebníci hluboko se uklánějí, jak uctivě svou prosbu přednášejí a na svého mocnáře upřeně se dívají.

Avšak, milé děti, ještě jinou fotografii chtěl bych vám ukázat, kdyby možné bylo, a sice vaši vlastní fotografii, když jste v kostele společně přítomny na službách Božích, když tedy stojíte nikoli před císařem, ale před samým Bohem. Možná, že by tu bylo vidět někoho, kterak se nemodlí ani nezpívá, ale se svým spolužákem hovoří. Je to dovoleno? Je to slušné? Jsou ovšem místa, a je jich dost, kde se můžete bavit a mluvit podle libosti, ale v kostele *nemluve* nikdy, protože to je hřích! Lidé opravdu zbožní a hodní také zbytečně v kostele nehovoří.

Roku 1848 zastřelen byl v Paříži arcibiskup Affre, právě když chtěl mezi povstalci zprostředkovat smír a zamezit krveprolévání. Tento arcibiskup před tím jednou křtil syna králova. Při tomto obřadu se stalo, že náhodou scházela jedna z posvátných nádob, kterých se obyčejně při křtu užívá. I bylo nutno na chvíli ustati a čekat, až bude nádobka přinesena. Této prázdné chvíle použil král, který byl přítomen, přistoupil k arcibiskupovi a několik slov na něj laskavě promluvil. A co mu odpověděl arcipastýř? Pamětliv jsa, že na oltáři přítomen je

Syn Boží a že se v kostele nemá zbytečně mluvit, odpověděl na slova královská jen uctivým a mírným pokynem hlavy ale — nepromluvil (Filothea).

2. Horší nemrav jest, když se někdo v kostele opovází smáti. Já vůbec, děti, nepochopuji, kterak se může někdo na místě Božím smáti? To vám nikdó nezakazuje, abyste nebyly vesely; vždyť mládí je věkem usměvavým! Ale za to vás prosím, abyste se v kostele nikdy *nesmály!* Když sem vstupujete, vezměte na sebe tvář vážnou, aby bylo na vás znáti, že dobře víte, kam kráčíte.

Když se Mojžíš přibližoval k hořícímu keři, cože pravil k němu Hospodin? »Nepřistupuj sem!« tak volal. »Ale dříve zuj obuv s nohou svých! Neboť místo, na kterém stojíš, je země svatá.« První křesťané prý napodobovali Mojžíše: přede, dveřmi chrámovými zouvali svou obuv a vstupovali nahama bosýma. A zdali jste neslyšely, že Turci nesmějí do mešity jinak vstoupiti nežli bosou nohou? Že tam nesmějí kašlati ani plivati, ba ani ne z hluboka dýchati — natož se snad smáti! A přece tam není P. Bůh tak přítomen jako v kostele křesťanském.

Nuže, milé dívky, je-li Kristus Pán, který v našem kostele přebývá, pravý Bůh, myslíte, že zasluhuje, aby byl neuctivým chováním urážen? Jestliže se za nás na hoře Olivetské krví potil a na hoře Kalvárii za nás krev proléval, myslíte, že je to hezké, když se někdo v jeho nejmilejším místěčku t. j. v kostele neuctivě a rozpustile směje? Ó milé děti, poslechněte mne hned na počátku a varujte se všeho smíchu v kostele! Snad byste nechtěly dokazovati, že máte málo úcty před svým Spasitelem?

3. Ani se také v kostele zbytečně *neohlížejte!*

Když jste byly někdy přítomny v biografu anebo v divadle, zdali jste s všimly, kterak tváře všech posluchačů a diváků s napjatou pozorností ku předu jsou obráceny? Můžeme totéž říci o návštěvnicích kostela? Čili abych se lépe vyjádřil: býváte i vy vždycky s náležitou pozorností obráceny ku předu, když jste v kostele?

Před vámi stojí hlavní oltář a na něm svatostánek, o jehož důležitosti jsem vás už mnohokrát poučoval. O tomto svatostánku mohou se opakovati slova Miláčka Páně řkoucího: »Aj, stánek Boží s lidmi! A bude s nimi přebývati.« Pročež, m. d., nechať tento svatostánek pokaždé nejvíce poutá vaši pozornost! K němu upněte zraky své a myslíte si, že tam, jen několik kroků před vámi trůní nejmocnější Bůh a spolu-člověk Ježíš Kristus, ke kterému jste se přišly modlit. A věřte mi! Když si živě představíte, že je před vámi, že vás poslouchá a že se na vás dívá, tu není ani možné, abyste snad mezi sebou mluvily nebo se smály nebo ohlížely.

»Zde v zkrroušenosti padáme, ó Bože před Tvou tvář!« tak zpíváte někdy v neděli a voláte: »Svá srdce k Tobě zdviháme a oči na oltář.« Nuže, tedy opravdu upřete své oči na hlavní oltář! Neboť se na něm při mši sv. děje něco vznešeného. Co? Koná se tam oběť, kterou Hospodin už před dávnými věky skrze proroka předpověděl, řka: »Od východu slunce až na západ na každém místě konati se bude jmenu mému oběť čistá.« Tato čistá oběť není nic jiného nežli sám Kristus, který sestupuje na oltář

Když to, milé děti, opravdově uvažujete, jářku: může pak se někdo z vás v kostele bavit a nebo smát? Může se ohlížet a při tom zpívat: »Svá srdce k Tobě zdviháme a oči na oltář!«

4. Král David sám o sobě vypravuje, že tak často a tak dlouho při modlitbě v chrámě klekával, až mu seslábly nohy. Jeho syn Šalamoun v toméž chrámu jeruzalémském se modlíval a při tom klečel ne na měkkých poduškách, ale na tvrdé zemi. A já jsem, milé dítky, na vlastní oči vidával v chrámě sv. Jindřicha v Praze nešťastného následníka trůnu Františka Ferdinanda a jeho vznešenou choť, která v obyčejné lavici anebo na tvrdém klekátku po celou mši sv. zbožně klečovali a vroucně se modlili.

Máme tedy v kostele pořád klečct? Nesmíme sedět nebo stát? Seděti zakázáno není. Neboť i v Písmě sv. se dočítáme, že lid israelský v chrámě sedával. Ano i P. Ježíš jako 12letý chlapec seděl mezi učiteli a zákoníky a jako 30letý seděl naproti pokladnici chrámové. Není tedy zakázáno seděti anebo stát v kostele.

Ale vy si pamatujte tato pravidla: Když přijdete do kostela, poklekněte před Svatostánkem na obě kolena a pozdravte P. Ježíše! Pak teprve můžete se postavit anebo slušně usednouti do lavice. Na počátku mše sv. při modlitbách stupních měly byste klečct. Při evangeliu však stůjte a žehnejte se křížem i na čele i na ústech i na prsou! Klečcti je rozhodně slušno od pozdvihování až do přijímání, protože v této době na oltáři trvá Kristus. Po přij. můžete zase vstát. Že pak máte klečcti a sice na obou kolenách slušně klečcti, kdykoli se svatostánek otevře, snad vám nemusím ani říkat

Jenom to jediné vám ještě řeknu: Pamatujte, že vás P. Bůh nepotřebuje, ale že vy potřebujete Jeho! A jestliže si někdo myslí, že tím prokazuje P. Bohu nebo někomu jinému milost, když do kostela přijde, ten se tuze mýlí. A jestliže je někdo v kostele neuctivě přítomen, tak hřeší. Vy tedy nikdy v kostele *ne-mluvte* ani se *nesmějte* ani se *neohlížejte*! Ale vždycky se *chovejte* tak *zbožně*, jak se na křesťany sluší! Pak bude na vás milý pohled jako na nějaké krásné Boží stádečko a bude se z toho radovati celá osada. Amen.

Posvícení

(v říjnu).

Čtverý chrám.

1. Kdyby lidé vůbec byli s to vystavěti chrám, který by vznešeností svou byl přiměřený velebnosti Božské, musili bychom říci, že takový byl **chrám Šalamounův**. Neboť, milé dítky, si představte, že chrám Šalamounův byl po celých 7 roků stavěn, že pracovalo na něm 18.000 dělníků a 3300 stavitelů a že vynaloženo ke stavbě 3000 milionů kusů stříbra. Všecky zdi a sloupy ano i podlahy obloženy byly zlatem. Na stříbrných stolech bylo 25.000 kusů zlatého náčiní, 10.000 zlatých svícňů a 20 000 zlatých kadidelnic. Také stěžeje u svatyně svatých a dvěře byly z ryzího zlata. Služebníků chrámových byl veliký počet: 44.000 kněží a 100.000 levitů zastávali střídavě službu chrámovou. Ach, milé dítky, dlouho bych vám vyprávěti musil, kdybych vám podle bible popsati chtěl všecku krásu a bohatství tohoto chrámu jeruzalémského

Ale přece dovoluji si před vámi tvrditi, že tento *naš* kostelíček je světlejší nežli chrám Šalamounův. A proč? Ve chrámě Šalamounově chovala se sice nej-světější vzácnost, kterou Židé měli, totiž Zákon na deskách kamenných napýsan

a v arše úmluvy uschovaný — ale v našich kostelích přebývá sám zákonodárce J. Kristus s tělem a s duší. V chrámu jeruz. byla obětována rozličná zvířata, ale v kostelích křest. obětuje se jedině Beránek Boží. Tam tekla krev zvířat, zde ale krev samého J. Krista. Tam byl jen stín a podobenství, zde však světlo a pravda. Jaký to rozdíl mezi chrámem Šal. a chrámy křesťanskými!

2. Avšak, milé děti, směly se v Novém Zákoně vždy a všude stavěti chrámy křesťanské? Nesměly. Naopak první století křesťanství jsou v dějinách zapsána krvavými písmenami, neboť křesťané na celém světě byli pronásledováni. Ach, kdo by se byl v oněch smutných dobách odvážil postaviti chrám nenáviděnému Kristu Pánu? Kdo by se odvážil veřejně Kristu v chrámě se klaněti? Když tedy na povrchu země chrámy si stavěti a pobožnosti konati nesměli, kde svou bohoslužbu konali první křesťané? Aby byli jisti, utkali pod zem, která jich nevyzradila. Tam se společně scházeli, tam se navzájem povzbuzovali ve víře, modlili, zpovídali a přijímali sv. svátosti. A tak první chrámy křesťanské byly vlastně **pod zemí** a jmenovaly se katakomby.

Katakomy byly podzemní síně na všechny strany se křižující, širší nebo užší. První účel jejich záležel v tom, že tam byli pochováni křesťanští mučedníci. Ve zdích chodeb bylo mnoho výklenku a v těchto výklencích odpočívali mrtví, jejichž hrob byl uzavřen mramorovou nebo kamennou deskou. Do této desky byl vryt nápis hlásající, kdo v tom hrobě odpočívá. Kámen byl zapečetěn kol do kola a hrob neprodyšně uzavřen. Na hrobech mučedníků sloužila se obět mše sv.

Hle, milé děti, tam se tedy křesťané v dobách pronásledování shromažďovali na služby Boží! Avšak i tam vníkali někdy pohané a rušili klid mrtvých řinčením zbraní. I tam přepadeni bývali horliví křesťané a násilím odvezeni na popraviště! Vždyť i sám sv. Petra nástupce sv. Štěpán a Sixtus byli v katakombách vypátráni a umučeni!

Ach, milé děti, nejsou-li pro nás tyto podzemní chrámy poučný? Poučný proto, že nám hlásají lásku prvních křesťanů ke sv. oběti mše sv. Jak dychtili po sv. svátostech! Jak toužili slyšeti slovo Boží a nasytiti duši svou! Jak rádi vydávali v nebezpečení život svůj! Vždyť pro mnohého krok do katakomb byl krokem posledním! A představte si, že tato smutná doba trvala 300 let!

3. Avšak jako slunce zachází na večer za hory, aby zase ráno vstalo; jako Kristus Pán tři dny byl v hrobě, ale třetího dne vstal slavný a nesmrtelný; jako na mrtvého Lazara byl zvolal: »Lazare, pojď ven!« a mrtvý Lazar ožil a z hrobu vyšel — tak, milé děti, i císař Konstantin odvalil kámen s hrobu, ve kterém se křesťanství ukrývalo, aby povstalo zase slavné a nesmrtelné. Sotvaže dobrý tento císař křesťanství udělil svobodu, aj, tu teprve celý svět s úžasem poznával, kolik má vyznavačů pronásledovaný Kristus.

Pro tak četné křesťany bylo potřebí četných chrámů, které se však už nebudovaly pod zemí, nýbrž **nad zemí**. V samém sídle císařském Cařihradě za nedlouhý čas pnuly se do výše nádherné chrámy. A jako když v měsíci máji vypučí a rozpukne se nesmírné množství rozličných květů, tak objevilo se po jednou velké množství chrámů po celém Božím světě. Co vynalezlo umění, čeho se odvážil stavitel umělou klenbou, co vykouzlil malíř svým štětcem, co učinil sochař svým dlátem, co vtiskl řezbář do mrtvého dřeva — toho všeho užilo se

k výzdobě chrámů křesťanských. A jsou, drahé děti, na světě chrámy překrásné, které jsou pravým divem stavitelství

I vy jste tak šťastny, že máte ve svém středu stánek Boží Byl vystaven asi roku Nejpmatnější jsou zde tyto předměty

Není sice nádherný náš chrám, ale, věřte, děti drahé, jak by si byli takového kostela vysoce vážili první křesťané, kdyby byli mohli do něho tak bezpečně a svobodně kráčet jako můžete vy! Co by byli za to dali, kdyby mohli beze strachu každou chvíli spěchat k tomu, který ze svatostánku volá dnem i nocí: »Pojďte ke mne všichni, kteří pracujete a obtiženi jste a já vás občerstvím!«

4. Než, milé děti, všechno na světě pomine. Pomínul nádherný *chrám jeruzalémský*. Pomínuly chrámy *pod zemí*. A pomínou i chrámy *na zemi*. Nejnádhernější a nejpevnější stavby se sřítí a všechno rozpadne se v prach. Kdy to bude? Na konec světa. Tenkrát i nejvyšší věže se skácejí a z nejnádhernějších chrámů zůstane hromádka popele.

Tenkrát přestanou všechny chrámy světa a bude jenom jeden jediný, nesmírný, překrásný **chrám v nebesích!**

Viděl už někdo z lidí tento chrám a může nám jej popsati? Tento chrám nebeský popisuje sv. Jan evangelista ve svém zjevení takto: »Já Jan byl jsem na ostrově, kterýž sluje Pathmos A byl jsem (tam jednou) u vytržení ducha a uslyšel jsem za sebou hlas veliký řkoucí: Co vidíš, zapiš do knihy.« Pak píše dále: »Já Jan viděl jsem město svaté, Jeruzalém nový, sestupující s nebe, od Boha připravený, jako okrášlenou nevěstu « »A slyšel jsem hlas veliký řkoucí: Aj, (zde) je stánek Boží s lidmi! Zde přebývatí bude s nimi!« »A setře (v tomto nebeském chrámě P. Bůh) všelikou slzu s očí jejich; a smrti už nebude ani kvílení ani křiku ani bolesti nebude více — nebo první věci pomínuly.« Rozumíte, drahé děti?

Na tomto širém světě není totiž člověka, který by nemusil plakati, proto se země naše nazývá údolím slzavým. Ale v chrámě nebeském setře P. Bůh všelikou slzu. Nejvíce slz vynucuje zde na světě smrt, když nám na př. někdo drahý zemře. Ale v nebeském chrámě smrti už nebude. Na tomto světě panuje mnoho zármutku a kvílení — ale v chrámě nebeském ustane všeliké kvílení. Na tomto světě zaznívá často bolestný křik nemocných. Bolestný křik se ozýval na bojištích, kde naši drazí bratři a přátelé těžce raněni naříkali. Ale v nebeském chrámě křik už nebude, neboť přestanou tam všechny nemoci a bolesti. Na věčnosti nastane nový život, nové obydlí, nová blaženost, nová radost, nový chrám.

Chcete, děti drahé, až bude čas, přijíti do tohoto nového nebeského chrámu? Ach, kdož byl by tak pošetilý a nemoudrý a nepřál by si tam se dostat? Než, milé děti, chcete-li tam přijíti, musíte zde na světě voliti dobrou cestu. A ta dobrá cesta, víte, kudy vede? Ta vede zase jenom chrámem. Co tím chci říci? Nic jiného nežli toto: Kdo rád navštěvuje chrám zde na zemi a klaní se Ježíši Kristu pod způsoby chleba, ten bude uznán za hodna po smrti vstoupit do chrámu nebeského a klaněti se Bohu tváří v tvář. Amen.

Vigilia Omnium Sanctorum.

(31. října 1915.)

FRANT. MALÝ, kaplan v Praze u sv. Stěpána.

Zač stojí nebe?

Kterýsi básník napsal, že život lidský podobá se výročnímu trhu, na který přicházejí lidé, aby nakupovali. Ale když trh pomine, ničeho sobě již koupiti nemohou.

Je to pravda, milé děti, že život lidský podobá se trhu? Je to pravda. Nuže, co si tedy máme koupiti na tomto tržišti života našeho my? Ach, milé děti, kupme si to nejvzácnější. Kupme si království nebeské! Ale což pak je možno: nebe si koupiti? Ano, je to možné. Neboť všichni svatí a svěťice Boží, jejichž památku zítra budeme oslavovati, také si nebe koupili a to už za života svého zde na zemi. Budete-li s pozorností dnešní exhortu poslouchat, přesvědčíte se o tom a poznáte snadno, zač a jakým způsobem je možno blaženost nebeskou si získati.

1. Ale dříve byste asi rády věděly, kteří svatí a které svěťice se v království nebeském nacházejí? Kdo nám to může s určitostí říci? Zjistě jenom ten, kdo nebe viděl svými očima. A byl takový člověk někdy na světě! Byl. Je to miláček Páně sv. Jan, který ve svém vyhnanství na ostrově Pathmos měl obzvláštní vidění, v Písmě sv. Nového Zákona toto vidění popisuje a takto vypravuje: »Viděl jsem zástup veliký, kterého žádný přechísti nemohl, ze všech národů a pokolení a lidí a jazyků, ani stojí před trůnem Božím. »Tedy skoro celé nebe spatřil sv. Jan při svém nadpřirozeném zjevení.

Kdyby nám, ó milé děti, podobné štěstí bylo dopřáno, koho bychom v nebi jistě spatřili?

Viděli bychom tam předně *Rodičku* Boží, která byla na zemi ponížena, ale na nebi je povýšena za královnu všech svatých. Viděli bychom tam sbor sv. *patriarchů*, proroků a mnohých náboženských lidí ze Starého Zákona, kteří vedli život spravedlivý a po smrti očekávali své vykoupení pokojně a bez bolesti v předpekli. Viděli bychom v nebi sv. *apoštoly* a evangelisty, kteří až do své smrti z rozkazu Božího zvěštovali po světě evangelium neboli sv. víru slovem i písmem. Viděli bychom *mučedníky*, kteří pro tuto víru podstoupili muky a obětovali svůj život. Viděli bychom sv. *biskupy*, kteří jako dobří pastýřové slovem a příkladem pásli stáda křesťanských oveček. Koho ještě bychom viděli?

Užřeli bychom v král. nebeském sv. *učitele a kněze*, kteří s neunavností a obětavostí hřešící kárali a neumělé učili. Užřeli bychom veliký počet mnichů a *poustevníků*, kteří se za života postili, aby se po smrti radovali. Užřeli bychom tam duše sv. *dívek a jinochů*, kteří si zachovali čistotu a nevinnost od kolébky až do rakve. Užřeli bychom nesčetné *rodiče*, kteří starostlivě a zbožně vychovávali své dítky. A koho bychom ještě užřeli ve sboru svatých v nebi? Spatřili bychom nepřehledný zástup sv. *dítek* rozličného i vašeho věku, dítky, které rodičům svým jediný zármutek způsobily, a to tenkrát, když předčasně v nejkrásnějším věku dětském zemřely.

A hle, ti všichni, které jsem jmenoval, požívají v nebi radosti, kteréž »oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, aniž kdy srdce lidské na zemi pocítilo.«

2. Avšak jiná se nám nyní, milé děti, naskytuje otázka. Která? Jakým způsobem a zač si jednotliví svatí království nebeské koupili? Také na tuto otázku vám chci odpovědět, pokud mé vědomosti stačí.

Já na př. vim, že *Abel* si koupil nebe svou zbožností a *Noe* spravedlností. *Abraham* si koupil nebe tím, že byl hotov k rozkazu Božímu obětovat i jediného syna Izáka; *Izák* naproti tomu nebe si získal poslušností, se kterou se žádané oběti chtěl podrobiti. *Jakob* si začal kupovati nebe v oné chvíli, kdy se mu P. Bůh ve snách zjevil na poušti, a on procitnuv zvolal: »I na tomto místě jest Hospodin přítomen, a já bláhový jsem to dříve nevěděl!« Od té doby se totiž slibem zavázal, že se bude Boha báti a jemu vždycky sloužiti. A není-liž pravda, slibu svému také dostal a tak si nebe získal. Co víte o *Josefu* Egyptském? Když *Putifarova* manželka lákala jej ke hříchu, pravil: »Kterakž bych mohl zlé učinit! a hřešiti proti Bohu svému?« Podobně odpíral i napotom každému pokušení — a tak si koupil nebe. *Mojžíš* a *Aron* nebe sobě získali tím, že se neposkvrnili hříchy, které páchali na poušti Israelité ostatní. *Samuel* byl muž podle srdce Božího a proto se dostal k Bohu do nebe. *David* po spáchaném hříchu činil veliké pokání a proto se dostal do nebe. *Zuzana* v nezasloužené hanbě a špatném podezření neztratila důvěru v Boha, a proto našla nebe. *Daniel* měl pevnou víru i v jámě mezi lvy a nezklamal se. *Tobiáš* pochovával mrtvé a těšil zarmoucené a za to si koupil nebe.

Zachariáš i *Alžběta* »byli oba spravedliví před Bohem, chodíce ve všech příkázáních a spravedlnostech Páně bez úhony«.

Jáchym a *Anna* vchovali nejhodnější dcerušku Panenku Marii. Sv. *Jan Křtitel* neohroženě předstoupil před Herodesa a vytykal mu jeho hříchy; za tuto neohroženost odměnil ho P. Bůh nebeskou radostí. *Pastýři* betlemští a *mudrcové* od východu získali si nebe pro svou houževnatost po Spasiteli a stařeček *Simeon* pro svou bohabojnost. A zač si koupila nebe *prorokyně Anna*? Cože dí o ní sv. Písmo? »Že skoro ani nevycházela z chrámu, sloužíc Bohu v modlitbách dnem i nocí«.

Sv. *Petr* nebe sobě získal pro velikou víru, když pravil: »Ty jsi Kristus, Syn Boha živého!« Sv. *Pavel* pro velikou naději, neboť napsal: »Držme se nepohnutelně vyznání naděje, neboť věrný jest Bůh, který slibuje.« (Ž.d. 10, 23.) A kdo asi, děti, získal sobě nebe pro velikou lásku? Není-liž to sv. *Jan*, evangelista a Kristův miláček?

Lazar si koupil nebe za pozemskou bídu a nouzi, *Iotr* za svou zkroušenost a lítost na kříži. Sv. *Jan Nep.* za zpovědní mlčelivost a sv. *Dominik* za horlivé kázání. Sv. *Alois* za svou nevinnost a *Terezie* za svou příkladnou trpělivost v bolestech a v nemoci. Sv. *Alžběta* durynská za svou štedrotu a sv. *Martin* za půl pláště. A tak bych, milé děti, nebyl ani hotov, kdybych vám měl ještě dále za dějepisu vykládati, kterak a zač koupili si také jiní svatí nebeskou blaženost?

Já vám jenom ještě řeknu, že pro nebe tisícové se odřekli dobrovolně slávy a bohatství, radostí a rozkoší. Pro nebe mnozí opustili své rodiče, přátele a dívky. Aby nebe získali, bydleli na pouštích a v jeskyních, odivali se žíní a koží, trpěli hlad a zimu, živili se kobyilkami a kořínky

3. Tedy je snad třeba, abychom je v tomto odříkání následovali, chceme-li i my nebe dosíci? Ach, nikoli! Toho třeba není a Bůh to od nás nežadá. Ale protože bychom se přece rádi mezi svaté do král. nebeského dostali, co máme činiti? Kterak si nebe kupovat? Kdo nám poradí?

a) Jednou přišel k Spasiteli mládenec a takto se tázal: »Mistře, co čině obdržím život věčný?« Zač si koupím nebe? P. Ježíš odpověděl: »*Chceš-li mítí život věčný, zachovávej příkázání!*« Už tedy chápete, děti moje, co nutno činiti, abyste získaly nebe? Zachovávejte příkázání! Neboť hlavně z té příčiny jsme tak důkladně a zevrubně probírali nauku o 10 přík. Božích a pateru církevních, abyste se je naučily zachovávat i plniti pro král. nebeské.

b) Jindy zase tázali se apoštolové, kterak si lze koupiti nebe? Jimž P. Ježíš odpověděl: »*Chce-li kdo za mnou do nebe přijíti, zapři sebe sám, vezmi kříž svůj a následuj mne!*« Tedy je třeba přemáhati zlé náklonnosti a trpělivě snášeti pro nebe všechny kříže a utrpení, které P. Bůh na nás posílá. Ostatně, neřekl-liž Pán Ježíš, že »*blahoslavení jsou, kteří protivenství trpí*« pro nebe? Proč blahoslavení? Protože »*jejich jest království nebeské*«.

Nebe jest místo, kde andělé a svatí věčné blaženosti požívají. Nebe jest místo, ve kterém není žádného utrpení. Takové místo, vidíte, děti drahé, na této veliké zemi nikde není k nalezení. A zvláště za těchto smutných*) dob Božího navštívení nikde nelze nalézt pravou radost.

Znamení slovínský biskup Slomšek vypravoval jednou toto podobenství: Kterýsi mladý člověk chtěl spokojeně žiti. Uslyšev o nějakém ostrovu, na kterém netřeba se trápit, vydal se na cestu, aby ten ostrov vyhledal. Ale na prvním ostrově, jež našel, byl špatný vzduch a nezdravá voda, z čehož povstávaly rozličné nemoci. Na druhém ostrově byl sice zdravý vzduch a dobrá voda, ale zase tam panovala děsná chudoba. Na třetím ostrově našel zdraví a bohatství, ale zase tam zuřila světová válka. Sedm let hledal, ale blaženého ostrova nenašel? A kdyby byl hledal 100 let, také hledal marně, protože všude na světě nachází se trápení a soužení. Jediné blažené místo je nebe, »kde setře Bůh všelikou slzu s očí našich, kde smrti už nebude ani kvílení ani nářku ani bolesti nebude více«.

A toto nebe, jak jsem vám dnes vyložil, můžete si i vy koupiti. Zač? Když budete zachovávat všechna příkázání a trpělivě snášeti všechna soužení, která P. Bůh nyní na celý svět, na vaše rodiče i na vás sesílá. Amen.

Z praxe a různé.

Památné císařské jubileum narozenin
1830—1915.

Náš císař a král J. V. František Josef I. slavil dne 18. m. m. své *osmdesáté páté* narozeniny. Nejstarší vladař evropský a nikdy neměl slavnější. Vyzdobené chrámy, modlitby millionů, hlahol hymny, ulice s prapory, zavžené úřady, slavnostní schůze samosprávných korporací a zvláště uvádíme

hold mládeže, přání skládaná v ruce náměstka císařova, to vše mluví o vzácném významném dni.

A národ český tak jako vždy ve vážných dobách, i tentokrát nedbal vábívé píšťalky zřeštěných fantastů, vyskytujících se vždy i všude a projevil svou osvědčenou loyaltitu, neochvějnou, jako ty hory, které střeží jeho vlast.

*) Evropská válka v r. 1915 (pozn. red.)

Slova císařova náměstka, že *životem svým může ručiti za upřímnou oddanost a věrnost českého národa ku panovníckému rodu*, nebyla jen pouhou zdvořilostí. Matička Praha triumfovala v těch slavnostech, jichž vrcholem byl *hold dětí*, seskupených v *Prázdninových družinách* před sochou Jeho Veličenstva na Staroměstském náměstí, v ten den neobvykle vyzdobeném. Ve 2 hod. sjeli se hosté; na pravo: úřady zeměpanské (J. Exc. místodrž. Max hrabě Coudenhove) a na levo: duchovenstvo (J. Emin. nej. p. kard. Leo Skrbenský) a autonomie (p. purkmistr dr. Groš). Po části zpěvné, loyální řeči purkmistrově a srdečné odpovědi místodržitelově podaly děti Jeho Excelenci adresu skvostnou, opatřenou 3000 podpisy dítek a položivše k nohám panovníkovým kytyce se stuhami červenobílými a černožlutými, defilovaly za zpěvu vlasteneckého pochodu kol sochy panovníkovy, jásající a mávající praporky.

A k těm gratulacím dospělých i děti po celém Rakousku pojí se gratulace armády. Na Narevu, Bugu a Visle naše vojska hrnou se za přehájecími Rusy a volají: *»Sláva Františku Josefovi!«* V Alpách hřmí děla do zrádné Itálie: *»Zde stojí a nehne se František Josef.«* Statistice zajatců, 15 dobytých pevností a fortů klaní se Františku Josefovi. Kéž mu Prozřetelnost Boží dá jeho jediné přání vyplnit, aby vybojoval a zajistil šťastný a trvalý mír jako odkaz svůj milým národům.

Papež Benedikt XV. ve prospěch míru učinil opět krok významu světodějného. List jeho, uveřejněný 28. července v Osservatore Romano, vzbudil hluboký dojem po celém světě. Projev sv. Otce je velikým kulturním činem a z celého světa dostává se mu zaň díků. Bylo to slovo velice kněze křesťanstva.

O všem válka, která se připravovala 40 let, nemůže býti zakončena mírem za jeden den. Ale mravní úspěch již tu je. Vyburcováno bude svědomí v těch, kdo lačnili po krveprolévání. Svět bude upozorněn na tu *»požehnanou ruku«*, která první pozdvihne ratolest míru a s utajeným dechem se bude rozhlížet, kdo to bude. Papež svým projevem opět uvedl otázku míru na denní pořádek světa a nedopustí, aby zapadla do moře krve. Agitace ve prospěch míru je zahájena Benediktem XV.

Kněžský dům v Luhačovicích. Pořád ještě je slyšeti hlasy mezi křesťstvem, že dům tento jest zbytečný, když v Luhačovicích je *»Augustiniánský dům«*, kde možno kněžím se ubytovati. Považují tedy za nutno věc vysvětliti. Roku 1906 bylo v hlavní sezoně v Luhačovicích mnoho kněží, z nichž však ani polovice nebydlela v *»Augustiniánském domě«*, poněvadž tam nebylo místa. Poněvadž pak s rozvojem lázní bylo lze očekávati ještě větší návštěvu lázní, přijali přítomní kněží úmysl vystavěti v Luhačovicích zvláštní útulek pro kněze a provedení této myšlenky svěřili podepsanému. Účelem *»Kněžského domu«* bylo: předně, aby tam bydleli pouze kněží, kdežto v *»Augustiniánském domě«* bydlí i laici a také dámy, po případě i rodiny s dětmi, za druhé, aby chudobnější kněží měli byt laciný (1 K denně), za třetí, aby mohli kněží v tom domě i stravovati, kdežto v *»Augustiniánském domě«* jest to naprosto nemožno. Podepsaný, maje úkol tento svěřený, zašel nejprve k nejdp. kníže-arcibiskupu Dru Fr. Sal. Bauerovi do Olomouce, poněvadž Luhačovice jsou v jeho arcidiecési, prosit o milostivé dovolení k této akci a o podporu. Dovolení ústně bylo dáno a podpora slíbena. Na to zašel k nejdp. panu biskupovi brněnskému Dru Pavlu hraběti Huynovi, jakožto svému biskupu, a rovněž i zde věc příznivě vyřízena. Po té vyšlo svolání ku kněžím, podepsané všemi oněmi kněžími, kteří tehdy v Luhačovicích pro stavbu *»Kněžského domu«* nadšení byli a — roku 1912 — tedy po 6 letech *»Kněžský dům«* postaven. Nebylo ovšem možno pro nedostatek peněz dle původních plánů stavěti, ale je zde místa aspoň pro 17 kněží, kteří mohou pohodlně a po domácku v domě bydleti a hlavně pohodlně mši sv. sloužiti, neboť je zde kaple se 3 oltáři. Z uvedeného patrně, že *»Kněžský dům«* není nikterak konkurenčním *»Augustiniánskému domu«*, kde mohou kněží také bydleti, ale jisto jest, že by nebylo možno všem kněžím v *»Augustiniánském domě«* bydlícím mši sv. sloužiti, kdyby tam samí kněží ubytováni byli. Počítejme 40 kněží. V kapli jsou 4 oltáře, vystřídá se jich za hodinu 8, tedy 40 kněží by potřebovalo 5 hodin, to znamená sloužiti mše sv. od 5 do 10 hodin, kdežto všichni chtějí býti nejdéle do 7 hodin se mši sv. hotovi. Je tedy velmi výhodné, když vedle *»Augustiniánského domu«*, kde kněží nacházejí milý útulek, je

»Kněžský dům«, a není třeba brojit ani proti onomu ani proti tomuto. Důležité však jest, aby dluh na »Kněžském domě« vážnoucí byl splacen co nejdříve. Naposledy rozešle výbor prosbu kněžím všech diecézí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a doufá, že duchovenstvo pochopí důležitost této akce a dle možností přispěje na účel eminentně kněžský, když všechny jiné lidumilné podniky co nejvydatněji podporuje. — V Blansku, v srpnu 1915. — Leopold Kolísek, kons. rada a farář, t. č. pokladník »Kněžského domu« v Luhačovicích.

Památné jubileum ve Staré Boleslavi slaví tisíciletý kostelík sv. Klementa. Všimněme si ho blíže! Malá z pískovcových kostek stavěná čistě románská kaplička, přistavená ke chrámu sv. Václava. Okna její, až na nepatrnou výjimku, ještě tak, jak byla původně zhotovena. Vzádu ukončena pravidelnou apsidou. Zevnějšek sice ničím nevábí, ale vnitřek je krásným klenotem starého umění malířského. Nástenné fresky, loni odkryté úplně, dle znalců spadají do první polovice 11. neb do konce století 10. Zaraduje se duše při pohledu na tak vzácnou, starou památku, ale zarmoutí se při pomyšlení, jak se s takovými památkami hospodařilo. Nemilosrdné údery zednického kladiva zanechaly na stěnách příliš znatelné stopy své působnosti, aby se mohla přichytiti nová omítka. Troji malbu na sobě odkryl konservátor Mikš. Dík modernímu umění podařilo se proniknouti až k nejpůvodnější románské. Škoda, že při dnešním názoru pp. konservátorů nemožno aspoň poněkud vyplniti některé mezery tak, aby původní ráz se nezměnil, ale aby celkový dojem tak bolestně nebyl rušen. Vždyť snad díry na zdi na freskách, zednickým kladivem zasazené nejsou žádnou původní starožitností a daly by se zatmelit. Byla to hezká řada maleb, která památnou svatynku zdobila. V apsidě dosud znáti postavy svatých apoštolů a dole pod nimi uprostřed jezdce na koni. Na jižní straně uchovány tři obrazy ze života sv. Klimenta. Na jednom, kterak odsouzen jest do vyhnanství, na druhém, kterak ukazuje be ránska na hoře, z pod jehož nohy vytryská pramen a konečně, jak s uvázanou kotvou na krku s lodi vyvržen je do moře. Nad hlavním portálem až u stropu pod klenbou

zřítí zcela určité postavy, jejichž hlavy jsou roztomile utvořeny.

Nejúchvatnější a nejlepší jsou však dvě malby dole ve dvou rozích. V ozdobných kruzích jako rámech spatřujeme dvě velebné, umělecky provedené postavy. Jedna mladická, jako kněžna, s korunou na hlavě, se žezlem a říšským jablkem v ruku. Druhá starší, s gloriolou kol hlavy, v ruku květy. Dle náhledu msgra Lehnra je to matka českého národa sv. Lidmila jako kněžna a jako světice. To nejstarší, vzácné památky umění malířského. I jiné zlomky maleb zřítí v kostelíčku sv. Klimenta, jsou však z doby pozdější.

Památky zajisté úctyhodná se stanoviska kulturního a uměleckého. Nám však jde o to, oceniti ji se stanoviska náboženského. Ovšem potřeboval by ten pomník památný leccos, aby byl důstojným stánkem Božím a činil dojem starobylého musea. Dle Balbína byl to 10. chrám, založený v Čechách. Český katecheta neopomine obrátiti pozornost svou i děti k té velikolepé památce.

Tři mše sv. o Dušičkách. Acta Apostolice sedis (seš. 14.) uveřejňují konstituci Benedikta XV., kterou se dává kněžím privilegium sloužit na Dušičky 3 mše sv., podobně jako na Boží Narození. Intence první mše sv. je volná. Druhá mše sv. musí býti obětována za duše v očistci a třetí na intenci sv. Otce. Privilegium toto trvá ve Španělsku a Portugalsku a rozšiřuje se na celou církev. Důvodem k zavedení 3 mši sv. ve svátek všech věrných duší v očistci je, že mnohé zbožné nadace propadly konfiskacím a pak úbytek zbožné paměti na zemřelé ve mnohých rodinách. Nynější papež, když byl nunciem v Madridě, užíval tohoto privilegia španělských kněží a osobně měl zájem o to, aby tato výsada rozšířena byla na kněžstvo celého světa.

Zasláno.

Schválené náboženské učebnice pro střední školy. Učebnice katol. věrouky pro gymnasia a pro reálky od Th. Dra Josefa Kašpara došly tyto dny jak schválení nejduš. Ordinariátů, tak i vys. ministerstva kultu a vyučování. Zasílány budou pro důst. p. katechety na ředitelstva ústavů začátkem září t. r.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA „VYCHOVATELE“ K XXX. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Gloria Austriae. — Promluva na XIX. ned. po sv. Duchu. — Pokus katechese obřadech mešních. — Z praxe a různě.

Gloria Austriae.

(Řeš o slavných činech naší branné moci v uplynulém roku válečném.)

Proslovil EMANUEL ŽÁK.

Stručnými, ale spolu mohutnými rysy líčí polský romanopisec *Sienkiewicz* ve svém proslulém díle „*Quo Vadis*“ požár města Říma r. 64. Vypráví, jak moře plamenů stále se šíří dál i výše, jak jedna čtvrt města po druhé zachvácená je ohněm, lidé hynou žarem a dýmem. Z 13 částí města pouze 4 zůstaly neporušeny. Město stálo v jednom plameni, a lidé prchající šlapali a vraždili se sami. A v této hrůze, mezi lidmi prchajícími, zmrzačenými, ochuzenými, rdousícími se mezi sebou, mezi těmi, kdo stali se obětí plamenů, vidíme také jednotlivce, kteří s obětí vlastního života pracovali na zdolání zhouby. Kterí vrhali se v moře plamenů, jako byl šlechtitý Říman *Vinitius*, aby zachránili své nejdražší. —

Každá nehoda a každé nebezpečí je *největší obléžkací zkouškou pro fyzické a mravní síly těch*, kdo pod ním trpí anebo jsou jeho svědky. Sobečtí, slabí, zbabělí, nizcí prchají, hledíce zachrániti jenom sebe. Jsou hluší pro nářek, bídu a nebezpečí ostatních. Silní, šlechtití a odvážní hrdinsky staví se a vzdorují nebezpečí. Spěchají tam, kde pomoci mohou; zachraňují, osvobozují. —

Děle jednoho roku nikoli jeden požár, ale čtyři obromné válečné požáry se rozšířily v různých krajích Evropy. Nejprve Srbsko, hned na to naše Halič, pak Belgie, Francie, Německo, konečně Přímoří a Tyrolsko stávají se jevištěm války v takové prudkosti a hrůze, jakých svět nikdy před tím neviděl. Požár válečný zuří na dvou velikých krajích našeho mocnářství. —

Každý z nás ví, že tento rok války, plný vzrušení, hrůzy, plný obětí, je v dějinách naší říše *rokem historickým. Rokem osudovým*. Rozhodovalo se v něm o slávu, sílu a čest, o *bytí či nebytí* naší staroslavné říše v její celistvosti. A je jisté na čase, abychom po tomto roce překonaných velkých zkoušek ohlédli se zpět, abychom si připomněli *nejhlavnější chvíle této světodějně války* a spolu vděčně vzpomněli těch, kteří *v tomto ruchu ukázali se pravými hrdiny*, ochránci a osvoboditeli slavného Rakouska. —

1. Bylo to loni, dne 29. července, kdy zástupy lidu plny údivu a rozrušení kupily se na nárožích ulic, aby přečetly, co náš nejjasnější mocnář oznamoval

Svým národům. Srdce Jeho otcovské promlouvalo tklivými slovy. Manifest počínal takto: *»Bylo mým nejvroucnějším přáním, abych léta, která z Boží milosti jsou mi ještě dopřána, mohl zasvětili dílům míru, a uchránil Svoje národy před těžkými obětmi a břemeny války.«* Ale Prozřetelnost určila jinak. K ochraně cti a vážnosti říše, k zabezpečení její celistvosti a síly, byl nucen náš vznešený, staříčkový mocnář volati do zbraně Svě národy a vyslati je na pole válečné.

Stáří hledá klidu, nerušeného ticha, samoty. Je to čas, kdy duše ponenáhlu se noří v sama sebe, hledajíc odpočinku. Ale tohoto zaslouženého ticha nebylo dopřáno staříckému našemu vladaři. Napiaté poměry mezinárodních styků, skrytá, dřímající nevraživost, byly mocnější, nežli dobrá vůle panovníka, jenž otěže míru po dlouhá léta držel do té chvíle ve Svých rukou. S tklivou upřímností, nenepodobné životní zpovědi, uzavíral náš ctihodný císař Svůj manifest slovy: *»V této vážné chvíli jsem si plně vědom celého dosahu Svého rozhodnutí a Svě zodpovědnosti před Všemohoucím. Vše jsem prozkoumal a uvážil. S klidným svědomím nastupuji cestu, kterou Mi povinnost vyžaduje.«*

K oteckému a spolu panovnickému vyzvání Jeho Veličenstva synové všech národů chvátali do zbraně. Spěchali na pole válečné, aby hájili věc spravedlivou, svatou: celistvost, čest a vážnost naší říše. A nebylo to slovo pouhého přátelství, ale vážné slovo zesnulého sv. Otce Pia X., pronesené s trůnu jeho důstojnosti, když vyslovil Svoji bolest nad šířící se lítící válečnou a zároveň prohlásil, že nejjasnější mocnář rakouský chopil se obranného meče pro věc spravedlivou. —

Staré rakouské korouhve, pokryté slávou velikých našich vojevůdců, prince *Eugena Savojského*, vítěze nad Turky, generálů *Landona a Dauna*, slavných válečníků z doby císařovny Marie Terezie v bojích proti vojskům pruského krále Bedřicha Velikého, *arciknížete Karla*, vítěze v bitvě u Asprů proti Napoleonovi, knížete *Schwarzenberga*, geniálního vůdce v bitvě národů u Lipska, a blahé paměti *»otce rakouské armády«*, maršálka *Radeckého*, vítěze u Santa Lucie a Novarry, — tyto staré, slavné prapory mohutně se rozevlály. Spící orlové se probudili a rozepíali svá křídla na ochranu říše, o níž spojení nepřátelé tajně již vrhaly kostky a metali los.

A zklamali se ve svých plánech. I když naše vojska, rozdělena ve dvě i tři části, musila bojovat, zápolila čestně a slavně. Sami nepřátelé, dříve zlehčující naši říši, musili uznati sílu, pevnost a odhodlanost našich armád. Vítězné prapory rakouské pokryty jsou novou slávou. *Celý rok válčení byl vzácnou dobou hrdinnosti, disciplíny a krajní obětavosti našich statečných pluků.* — —

2. Ale toto hrdinství mělo v různých dobách různou formu, *nestejnou tvůrností*. Jako v životě není vždy hrdinstvím mluvit a jednat, ale mlčeti a zůstat klidným, jako i v sebezapření často jeví se více statečnosti, nežli v nerozmyslném činu, tak i na poli válečném statečnost často se jeví nikoli v překotném útoku, ale v moudrém ústupu před početně silnějším nebo ve výhodné posici se nalézajícím nepřítelem. A u armád, této branné moci říše a národů, v níž nejde jen o životy bojujících mužů, ale o *osud, svobodu a život celé říše*, je často příkazem nutnosti, *imperativem zodpovědnosti*, ustoupiti a nevydati se slepě v nebezpečí porážky. Velcí strategové učí, že sporádaný ústup je nejlepším svědecktím mistrné ukázněnosti a disciplíny.

A tento ústup před ohromnou přesilou nepřátel byl údělem naše vojska v první periodě války. Sotva válka byla vyhlášena, již nekonečné pluky ruských vojáků jako zátopa valily se a obsadily Bukovinu a Halič. Našeho vojska bylo tam poměrně nevalný počet. Ale to nebylo nám k necti. Tento fakt nejlépe svědčil, že na válku s rozlehlým, obrovským *carstvím* nikdo nepomýšlel. Naše vojska, ač prahla po utkání se s nepřítelem, musila před početní jeho převahou ustupovati.

Jenom jedné, význačné epizody z té doby chci vzpomenouti. Když v srpnu u města *Lublina* naše vojska za rekovství neohroženého generála jízdy, *Viktora Dankla*, vítězně postupovala za poraženým nepřítelem, když se těšila z prvních válečných trofejí, přišel náhle rozkaz: »*Ustoupit! Zpáteční pochod!*« Vojini, radující se z vítězných úspěchů, zaražení tázali se, proč. I důstojníci, velící vítězným plukům, nechápali hned příčiny. Ale poslušnost je prvním příkazem vojska. Ustoupili. Teprve později pochopili, že ze severu hrozilo obklíčení s nimi společně bojující, spojené armády. To byla ona *passivní hrdinnost* našeho vojska. —

Vlny nepřátelského vojska rozlévaly se po rovinách a pustinách haličských. Nebylo možno jim vzdorovati. Aby hlavní město haličské Lvov nebylo vysazeno z kůže, bylo 3. září jako otevřené místo přenecháno nepříteli. Vydán *Jaroslav i Tarnov*.

A přece ta naše vojska ustupující, mezi nimiž bylo mnoho i našich příbuzných a bratří, zvaly odborné vojenské listy: »*Die Helden von Lemberg*.« — V čem spočívalo jich hrdinství? V jich disciplíně a ukázněnosti. Nalézající se v nejnepríznivějších okolnostech, tísnění velikou početní přesilou nepřítele,

tam, kde každý skvělý úspěch, po němž prahli, byl vyloučen, ustupovali v sebezapírání, ale i v pevné naději, že nadejde čas, kdy svoji sílu ukážou.

Jenom *Přemysl*, haličská pevnost tu stojí, jako ostrov od 10. listopadu obklíčený v moři nepřátelského vojska. Chrání jej generál *Kuzmáněk* se statečnou posádkou. Na hradbách pevnosti hrdě vlají císařské prapory. V listopadu a prosinci, ba po 5 měsíců znovu a znovu opakují se útoky nepřátel na pevnost. Hrdinná posádka je odráží. Každý útok nepřítel odpykává mnoha tisíci mrtvých. A nepřítel dále se hrne, až k samým branám Krakova. Zde udatností našeho vojska byl zastaven. Do Krakova nevstoupil.

Ale za to rozléval se jako lavina blíže ke Karpatům, a zmocniv se jeho průsmyků, pomalu již valil se do Uher. Byl to znamenitý generál, rodem Chorvat, generál *Borojevič*, který nápor nepřátel zde svými pluky zdržoval. Proto zván byl čestným názvem »*hrdina karpatský*«.

A nyní, když blížila se zima, ustupující stanuly naše pluky na příkrých stránkách Karpat jako zeď. Vysazení nepohodě, dešti, mrazu, i nedostatku stály tu jako strážcové hranic. Proti nim ženou v 8—10 řadách nepřátelé útokem, dnem i nocí opakují boj, doufajíce, že naše vojska znaví, vysílí. Ale marně. *Historie nezná příkladu většího strádání a obětavosti.*

Vypravoval účastník těchto bojů, co to bylo námahy, když přes strmé hřebeny karpatské, pokryté sněhem, s uherské strany musili dodávati zavazadly cestami, po sánkách, lžích, nebo muž muži rukou k ruce pokrm i náboje oněm řadám spoluvojinů, kteří odráželi nepřítel. Ale oni vytrvávají; statisíce nepřátel tu nalezly hrob. —

Dne 22. března pevnost Přemysl musila se vzdát. Nezmohla její hrdinská vojska přesila nepřátel, ale hlad. Čtyři a půl měsíce odolávala nepříteli, trpěla a strádala při nedostatku pokrmu, tak že povstávaly nemoci z hladu a činily je bezbrannými. A co budí největší obdiv oněch 45.000 mužů, jež tu bylo zbraně ještě schopných, jest, že nehodlali se vzdát bez boje. I hladoví, zesláblí pomýšleli na to, aby výpadem z pevnosti proklestili si cestu ke svým bratřím. Ale silný kruh nepřátel nebylo možno prorazit. Vrátili se, zničili tvrze, děla, a pak bílý prapor označoval nepříteli, že se vzdávají. Rusové našli pevnost v ssutinách. *V tom právě byla veliká tragika těchto heroických našich vojsk*, že hlad, ale nikoli síla nepřátel, přinutil je se vzdát. I sami nepřátelé stojí tu plni podivu nad statečností hrdinů, zdolaných nedostatkem a s vojenskou poctou je přijímají jako zajatce. To byla bolestná, smutná, ale také čestná, na hrdinné, nebývalé sebezapření bohatá, poslední kapitola *passivního heroismu* našeho vojska.

Majíce nyní značnou část svých vojsk uvolněnu, Rusové s tím větším útokem jali se hnáti na naši karpatskou frontu. Na 2 miliony bojovníků tu shromáždili, aby zničili naše sbory, chránící na skalách, v údolích, průvrách a stržích hranice haličské. Jako pohybující se živé lesy, o nichž vypráví Shakespeare v *Macbethu*, blíží se nové čtyry nepřátel, a nedopřávají ve dne ni v noci oddechu našim armádám na karpatských výšinách. Odborný *vojenský kritik* neváhal se vysloviti: *»Bitva na Karpatech byla nejstrašnější obranný boj, jaký dějiny světa znají.«* — V dávných dějinách čítáme s úžasem o přechodu vojsk Hannibalových a Hasdrubalových přes strmé Alpy; o pochodu Napoleonově se statisíci vojinů přes zasněžené, ledovci pokryté horské jich obry. Historie, až jednou bude moci klidně oceňovati pevnost a vytrvalost našich vojsk, za nejtěžší zimy jako živoucí hradba stojících na svazích karpatských hřebenů, uzná, že to byl *výkon nenuvěřitelný, nadlidský*. Tři měsíce strádání bylo při tom též třemi měsíci největšího hrdinství, krajní odvahy a sebezapření. Téměř půl milionu nepřátel zaplatilo životem svoji marnou námahu zlomit odpor rakouské armády. —

3. *Nadešel 2. květen, den velikého obratu ve válce.* Defensivní, obranná úloha proměnila se v ofensivu; v rozhodný, smělý útok našich vojsk, sesílených pluky spojenců čackých armád německých. Byl to náčelník našeho generálního štábu, *Conrad z Hötzendorfu*, který ve spojení s německými odborníky po celé týdny tíše, ale neunavně připravoval obrat v průběhu války. Toho dne více než 1500 děl začalo svoji krutou, hroznou píseň: *»Dies irae, dies illa.«* Zdálo se že je to obraz posledního soudu. Ruské opevněné bitevní čáry v západní Haliči proráženy; nastal všeobecný ústup nepřátel. I karpatské jejich pluky pod tlakem našich vítězících, postupujících vojsk, začaly kolísati; musili se dát na zpáteční pochod. —

Byl to veliký, památný den, když 3. června slavně zpět dobyt Přemysl Velký německý generál *Mackensen*, máje armádu opatřenu obrovitými hmoždíři továrny Škodovy v Plzni, pevnost, nepřáteli znovu vybudovanou, dobyl. Prapory průvody a slavnosti ohlašovaly veliké vítězství, znovuzískání Přemyslu. A k slávě německého vojevůdce brzo druží se 2 rakouští generálové, se stejnou odvahou a genialností vedoucí svoje vojska. Je to znamenitý vůdce *Böhm-Ermolli* a generál *Pflanzer*, jimž připadl úkol vyprostiti Halič z moci nepřátel.

Dne 22. června *Böhm-Ermolli* za nesmírného jásotu obyvatelstva vtrhl do hlavního města Lvova. Nebyl to jen vítězný jásot vojsk, byly to i tiché slzy

neskonale radosti a vděčnosti, když opět rakouská vojska brala se ulicemi města, jež před 10 měsíci s největším sebezapíráním musilo opustit a zůstat nepřítelem. Generál Böhmer-Ermolli zván proto *»osvoboditelem Lvova«*. A jako Böhmer-Ermolli stal se dobyvatelem Lvova, tak odvážný a hrdinný generál *Pflanzer* získal si zásluhu, že vyprostil Bukovinu nadvlády našich vojenských nepřátel.

4. Když spojené tři velmoci: *Rusko, Anglie a Francie* viděly, že nemohou samy zdolat statečnou vojska naše, bojující ruku v ruce se zdatnými armádami německými, začaly hledati nového vojenského spojence. A našly. Proradná *Itálie*, falešná a nevděčná za ono velmocenské postavení, které jí naše a německá říše zjednaly, již dávno v době, kdy její dobrodinci na polích válečných krváceli, jala se úkladně smlouvat i vyjednávat s nepřáteli. *»Co mi dáte a já vám ho zradím?«* Této nejhorší otázky z úst zrádného Jidáše neštítala se říše, jež po 30 let tvářila se býti spojencem naší monarchie. Vzala za vděk peníze a sliby, a král italský dne 23. května vypověděl staříckému našemu mocnáři, svému otcovskému ochranci a příteli, válku.

S hořkostí i s lítostí v duši obrátil se náš vznešený panovník dne 24. května znovu ke svým národům a oznamoval: *»Král italský vypověděl mi válku. Věrolomnosti, jaké dějiny neznají, dopustilo se italské království na obou svých spojencích. V hodinu nebezpečí nás Itálie opustila a s vlajícími prapory přešla do tábora našich nepřátel.«* A opět s dojemnou upřímností slavně prohlásil císař: *»My jsme Itálii chránili, když válčila a získala značné území v severní Africe, Tripolsko, ba my jsme byli ochotni, když žádostivým zrakem hleděla přes naše hranice, k velikým a bolestným obětím, postoupiti jí některé kraje italské a přímořské.«*

Nás v duchu bolelo, když slyšeli jsme, že i ti dobří, věrní Slovinci v některých krajích měli připadnouti pod vládu nepřátelských jim Italů; ale uctivě a odevzdaně přijali jsme slova našeho mocnáře. Byli jsme přesvědčeni, že náš pečlivý vladař je ochoten k této oběti jenom proto, aby předešel nové válce a novému krveprolévání.

A když Itálie ani tím nechtěla se spokojiti, se spravedlivým hněvem, se zápallem strestati tuto neslýchanou zradu, spěchala naše vojska k jižním hranicím, aby zabránila nepříteli vpadnouti do naší říše. Slovanské pluky na planinách bezvodého *Krasu*, věrní Tyroláci na *výšinách alpských* postavili se jako hradba, o níž marně si rozrážejí hlavy věrolomní, úkladní Italové. Po čtyři měsíce pokoušejí se vojska italská za strašné dělostřelby zakolísati obrannou frontou našich armád; po čtyři měsíce, za nejděsnější vřavy, kdy četné granáty dnem i nocí zaletují v příkopy, kdy balvany a rozstřílené skály padají na naše čacké vojsko, stojí tu ono nepostoupivší ni pídě země zrádnému nepříteli. Znamenitý vojevůdce jižní armády, dříve hrdina karpatský *Borojevič*, neváhal prohlásiti, že *»každý jeho voják, který stojí na vysokých březích Soči, je hrdinou a zaslouží válečnou prvořádnou dekoraci.«* —

O tomto udatenství našeho vojska, složeného z valné části ze Slovinců, Chorvatů, Dalmatinců, neváhal očitý svědek napsati: *»Až po letech — ať kde-koli — stane pozorovatel na místech krasových bojišť, až pozná všechny obtíže a uslyší, že po celé měsíce stál zde rakouský voják nepohnutě proti přesile nevěrných, zvolá pln údivu nad tímto rekovstvím: Zde stála zeď císaře Františka Josefa, již stavěla láska a věrnost rakouských srdcí.«* —

Naši spojení nepřátelé těsili se, že rána proradné Italie, úkladně do týla mířená, ochromí sílu našeho vojska; že Rakousko porazí a zdeptá. Ale marně. *Cin zrady se nezdařil a mstí se krutě na zrádcích samých.* Třetinu vojska ztratil věrolomný bývalý spojenec a všechny vody modré Adrie nestačí, aby smyly s jeho čela znamení zrady.

5. I když značná část vojáků z haličského bojiště musila býti odvolána na jih, proti věrolomné Italii, armády rakouské, bojující v Haliči, vítězně se svými prapory postupovaly ku předu. *Ke konci června* byli nuceni Rusové vykliditi své silné posídky na Dněstru; počátkem července rakouské pluky, vedeny jasným arcivévodou rakouským, *Josefem Ferdinandem*, dobývají na historické půdě prvních bitev, v ruském Polsku u *Krasníka*, nových vítězství. Pod statečnými útoky tohoto vojska padá velká ruská pevnost *Ivangorod*, padá i *Luck*, *Dubno*. Zbraním rakouským žehná Prozřetelnost. Spravedlivý boj získává odměnou nových vítězství. A dnes s povděkem můžeme říci, že téměř celá Halič, až na úzký pás východní, který Rusové úporně hájí, aby nemusili doznati, že nemají dobytí ni pít naši země, je zbavena nepřátelských vojsk. Pravidelný život poněkud se vrací v kraje, nad nimiž zuřila největší válečná litice se všemi hrůzami moderní války. Role se zdělávají, hospodářský život znovu se probouzí. Polský rolník radostně chápe se pluhu, aby osil role, svažena krví rakouských vojsk, rozrytá polními příkopy, granáty, vozatajstvem a dělostřelectvem. Zdvihá vděčně oči k nebesům a děkuje v duchu všem, kdo zbavili jej dávného nepřítele.

Korouhve válečné vítězně vlají, rakouští orlové hrdě hledí na nepřátele, ustupující od jeho hranic na severu i na jihu. Čacké armády, jako želi tisíců životů padlých spolubojovníků, rovněž tak s pýchou mohou hleděti na veliká vítězství, jež dobyla svoji hrdinností, odvahou a ukázněností proti početně silnějšímu nepříteli. K jménům dávných vítězů z minulosti zlatým písmem se pojí jména nová. Je to především nynější *otec armády*, nejjasnější *arcivévoda Bedřich*, nejvyšší velitel rakouských vojsk, který s pravou otcovskou pečlivostí staral se o zaopatření vojáků dostatečnou, hojnou stravou, o zaopatření jich zimním šatem a vším, co je vojínů v poli potřebné a milé. K němu stejně čestně druží se vůdce rakouské armády, arcivévoda *Ferdinand Josef*, vítěz u Krasníku, a nadějný, nám všem v dobré paměti žijící, vznešený následník trůnu, mladistvý arcivévoda *Karel František Josef*, jenž v zastoupení staříckého mocnáře neunavně navštěvuje a objíždí bojující armády na severu a na jihu, budí slovem svým jich nadšení a sklízí jejich lásku.

A k těmto 3 skvělým vzorům obětavosti, vyšlým z nejjasnějšího našeho panovnického rodu lotrinsko-habsburského, druží se jako jich věrní rádcové, spoluvůdce: genialní *Conrad z Hötendorfu*, náčelník generálního rakouského štábu, *Viktor Dankl*, generál jízdy a vítěz u Lublína, generál *Borojevič*, hrdinský obhájce haličských Karpat i rakouských hranic proti Italii, neunavný *Böhm-Ermolli*, osvoboditel Lvova, svobodný pán *Eflanzer-Ballin*, osvoboditel Bukoviny, hrdinně nyní odrážející nové náporů nepřátel u Tarnopole, a statečný zbrojmistr *Puhallo z Brlogu*, rodem Chorvat, který se svým chrabřím vojskem dobyl ruských pevností, proti Haliči založených, Lucku a Dubna. —

Ale vedle statečných činů a hrdinných vítězství pozemních armád musíme též vděčně vždy vzpomínati rekogničních činů *námořní rakouské moci*, střežící skalnaté břehy *Dalmacie*, hájící město *Ierst* a bránící náš veliký a znamenitě

založený přístav, *Pólu*. Duch velikého, smělého admirála *Tegetthofa*, jenž s malým loďstvem v bitvě u Lissy zdolal italské námořní křižníky, žije v našem námořnictvu dále. Velké a odvážné nájezdy k italským břehům, jež ničí vojenské přípravy a pomůcky a komunikační prostředky nepřátelské země, připomínají odvážné činy *Tegetthofovy*. Činnost *ponorných rakouských člunů*, oněch nejpodivuhodnějších pomůcek moderního námořního válečnictví, jimž padl za obět francouzský prvořádní křižník *Leon Gambetta* v jižní Adrii (dne 27. dubna), italský křižník *Amalfi* (dne 7. července) a admirálská loď italská *Garibaldi* (dne 18. července), vždycky bude buditi podiv smělostí svých výpadů a zdarem svých výkonů. —

6. Bystrý znatel rakouských poměrů, vídeňský literát, *Hermann Bahr*, napsal nedávno malý spisek, nazvaný *Oesterreichische Wunder — Rakouské zázraky*. Vypisuje v něm, jak naše starobylá monarchie, složená z různých národů, nejednou mezi sebou úporně zápolících, tato monarchie, o níž nepřátelé sebevdomě hlásali, že neodolá ani prvnímú útoku jejich, v nové síle a jednotě povstala na obranu své celistvosti, svého jména a dávné slávy. Zapomínající dřívějšího nepřátelství a nevraživosti, všichni statní a mladí obránci, povolání ze všech rakouských národů, svorně šli do pole a dokázali svými hrdinnými činy *na rovinách Polska a Haliče, na hřebenech karpatských, na skalnatých srázích bílého Krasu i na zasněžených vrcholích alpských*, že stará síla naší říše žije, že všichni národové této říše jsou svorně odhodláni krev, život i jmění obětovati za její celistvost, čest a slávu.

Četná vítězství, která v uplynulém roce rakouská vojska dobyla, vždycky živě budou nám tanouti na mysli, kdykoli budeme zpívati významná slova naší velebné hymny:

•Na paměti vděčně mějme
slávu vojska vítěznou. —

Požár válečný vysoko plá na třech bojištích, kde divy statečnosti konají naše neumdlévající armády. Jsme hrdi na jich vítězství. Jim vděčíme za bezpečnost, klid a celistvost naší říše a vlasti. Přejeme si i my s naším nejjasnějším panovníkem v neupřímnějším souhlase, aby vítězné úspěchy vojska *korunoval šťastný mír*. Přejeme si, aby v plamenech nynější války spálena byla všechna nevraživost, zášť, zaujatost a nepřátelství národů, jež podlamovala velké a slibné síly rozvoje, a naše říše jako v ohni omlazený Phoenix vyšla mocná, svorná a silná z této hrůzné lítěce válečné. Voláme v hloubi své duše po velkém a mocném Rakousku, na jehož čele, omytém krví statisiců nejlepších synů, bylo by napsáno: *•Nový život v lásce, svornosti a spravedlnosti pro všechny národy. •*

Věrně až do posledního dechu oddání nejjasnějšímu našemu panovníku, vznešenému staříckému císaři a králi, i celému panovnickému rodu, věrni staroslavné monarchii rakousko-uherské, jejíž vzácnou perlou je pro svoji kulturu vzdělanost, průmysl i umění naše české království, z nitra svého srdce prosíme: Kéž slunce Boží v míru svítí na Rakousko blažené. Uskutečnění toho nechť se dočká náš panovník, věrný strážce říše, v plném zdraví a spokojenosti. Kéž se splní Jeho dávná touha po svornosti a lásce národů rakouských, po čestném a trvalém míru, jehož vždycky byl záštitou. *To je nejkrásnější, životní přání Jeho Veličenstva*; to je též nejvroucnější prosba a touha naše! —

Promluva na XIX. ned. po sv. Duchu.

Slavnost posvěcení chrámu Páně.

JAN PLEŠINGER, katecheta.

Mnozí lidé konají cesty, aby viděli a obdivovali zámky, paláce, divadla a jiné velké budovy. A čím jsou tyto nádherné stavby? Hromady kamení, jež brzy rozneseny bývají zubem času anebo zničeny ve válce ohněm a jinými nehodami. Kde jsou dnes mohutné paláce a obrovské věže Babylona, Ninive, starého Říma a Athen? — Jiní cestují daleko, aby spatřili muže proslavené. Jeden chce uviděti panovníka, slavného vojevůdce, jiný učence v jeho učební síni, třetí oblíbeného herce, proslulého zpěváka. Tu mohli bychom se právem s *Ježíšem* tázati: *»Co jste vyšli vidět? třtinu-li větrem se klátící, anebo člověka měkkým rouchem odděného?«* Tací obdivovaní lidé jsou často podobní třtině! dnes jsou slaveni, vynášení — zítra, opustí-li je štěstí, opovrhováni. Ano, všichni ti, kteří bydlí v palácích i chýškách, v zámcích i doupatech, jsou květiny, které dnes kvetou a zítra vadnou, hvězdy, které nyní září a v několika hodinách zapadají. — Ale znám dům, který přednost má přede všemi paláci a zámky a obýván jest králem, který vysoko povznesen jest nade všechny krále a mudrce světa, krále, o jehož panství zvěstoval *anděl*: *»Panovati bude v domě Jakubově na věky!«* A dům ten nalezneš právě tak ve vesničce, jako v hlavním městě; jest to *chrám, dům Boží*; a král, který sídlo své má v malém kostelíku vesnickém právě tak, jako u sv. Petra v Římě, — jest *Ježíš*, který jest *Bůh* požehnaný na věky. — Konáme dnes *slavnost posvěcení chrámu*, vděčnou to upomínku na onen den, kdy rukama biskupskými posvěceny byly katolické chrámy. A neměli bychom srdce, kdyby nás tato upomínka na posvěcení nenaplňovala vděčností a uctivostí. *Chrámu* má nám býti drahým, neb jest *obydlím Božím* mezi lidmi. A poněvadž jest tím, *jsme* také *povinni v něm řádně a zbožně se chovati*. A o tom, jak se ve chrámu Páně chovati máme, promluvíme v dnešní úvaze.

Kdo nevěděl by, že *dům Boží* jest zvláště *domem modlitby*? Jsouť ovšem nebesa a země plny slávy Nejvyššího a žádný prostor neobsáhne Nekonečného, Nezměrného; všude, kamkoliv obrátíme své kroky, cítíme blízkost Boží, všude obléhá nás týž neviditelně, *»v něm«*, dle slov *apoštola*, *»žijeme, kýváme se a jsme.«* Dlíme-li v tiché komůrce, jest tu, kráčíme-li po nivách, přes hory a údolí, nalézáme jej; na Boha upomíná nás šelestění listu na stromu právě tak, jako hukot vodopádu, jehož vlny s divým rachotem rozrážejí se o skaliny. Bdíme-li či sníme, hledí na nás jeho oko, ovívá nás jeho dech. Však přec, ač *Bůh* náš všudy jest přítomen, zapomínáme naň my smrtelníci tak snadno ve víru tohoto života; s podivem patříme na přírodu s celou její nádhrou a zapomínáme pro krásu tak lehce na toho, který na počátku řekl *»budiž«* a tím všemu dal život a sílu. Kdo by tedy mohl shledati nevhodný, že *Bůh* vyvoluje sobě na zemi místa, která jeho jménu jsou zvlášť a výhradně zasvěcena, a kde ochotněji přijímá od smrtelníků povinný hold a ochotněji nakloňuje ucho své k našim prosbám? Ano, jeho moudrost, dobrota a láska pobádají jej, aby si vyvolil místa, která důrazněji upomínají nás na jeho blízkost — pravá *místa Boží* —, na nichž horlivěji koná se jeho služba a vhodněji oslavuje se jeho vznešenost. — Však mistům takový mjsme povinni *úctou*. Ano, domu tvému sluší svatost, o *Bože* můj. Tam mám se chovati tak, jak vyžaduje toho důstojnost tvého domu. Tam

mám si toho býti vědom, že to dům tvůj, dům nejvznešenějšího knížete, obydlí nejmocnějšího Boha. Jsou-li jista pravidla slušnosti, na jejich zachování závisí vstup do domů velkých tohoto světa, jak by nemělo býti mou povinností také jisté chování k Bohu, takové totiž, jež přiměřeno jest jeho vznešenosti? — V chrámu nalézám se *před Bohem*, mluvím k němu; kdo jest *Bůh*, kdo jsem *já*? Odpovědi na tyto otázky má odpovídati *smýšlení*, s kterým mám do svatyně *ustoupiti* a s nímž mám tam *prodlévati*. A tomuto smýšlení vnitřnímu má odpovídati *zevnější chování*; má býti pokory plné, skromné, sebrané. — A k této *pohře a úctě* vybízí vše, co v domě Božím se nalézá; tu není ničeho, co neupomínalo by na Boha, věčnost, duši a spásu.

Jeho *šíře a výše* upomíná nás na onen palác nebeský, ve kterém Bůh daruje se za odměnu svým vyvoleným, a do něhož vejíti má býti tvou neunavnou snahou. — Jeho *ozdoba* upomíná na bohatství Boží, na onu moc, která z ničeho stvořila celý svět, na onu nadvládu nade vším, které Bůh nemůže pozbyti; na onu ozdobu, která zdobiti má chrámy našich duší, totiž milost posvěcující, které naše duše daleko méně mohou postrádati než kamenné chrámy Nejvyššího. — *Kříže*, které se všech stran nám kynou, poukazují ti k vykoupení, ke Kristově smrti smírné a jeho oběti lásky, jakož i upomínají tebe na posvátnou tvou povinnost, bys vzájemně miloval Krista a jemu se celý odevzdal. — *Obrazy*, které zdobí stěny a oltáře, volají ti na paměť skutky Boží, ctnosti svatých a důležité a vznešené pravdy tvé víry. — *Stolice svátostní* upomínají tě na tvé hříchy minulé a přítomné, na převelike milosrdenství tvého Boha a na ono tak nutné pokání, kterému se přec tak lehkomyšlně vyhýbáš. — *Kazatelna* přivádí ti na paměť ono nevýslovné dobrodiní pravé víry a požehnání, kterého se zjeveným náženstvím lidstvu dostalo. — *Oltáře*, s nichž jakoby řine krev Beránkova, hlásají dobrotu Boha, který tak miloval svět, že Syna svého jednorozeného zaň vydal. — *Svatostánek*, toto nejsvětější se svým pokladem, ten příbytek milostivého Vykupitele, který neviditelně oblétaří nesčetní duchové nebesí, tím více připomíná nám nepochopitelnou, v pravdě božskou lásku. — *A stůl Páně*, tato svatá deska boží, nevolá-li ti pak na paměť tvé první sv. přijímání, nepraví-li tobě, že jsi byl tehdy ještě docela jiným, neupomíná-li tebe na onen pokrm nebeský, po jehož požívání tak nepatrnou máš touhu? — *Věčná lampa* konečně se svou tajuplnou září poukazuje na ono světlo světa, které nám šťastným objevilo se v této pozemské noci, a upomíná na žár zbožnosti, která v našich srdcích, jmenovitě na posvátném místě, má planouti. — A uprostřed všech těchto významů — plných předmětů, obklopen *věřícími*, kteří proniknutí vznešenosti místa a vědomí sobě blízkosti Boží, zrak svůj k zemi sklánějí a uctivě služby Boží sledují, mohl bys ty, ku pohoršení nebi a zemi, lehkomyšlností, chladností a pýchou zneuctívati chrám Boží? Ó, kameny svatyně, sloupy a klenby, obrazy a oltáře, volejte vy, vzývejte svého Boha, poněvadž lidé jsou bez citu a mlčí. — Ano, mnozí křesťané nesou svou *lehkomyslnost* s sebou i do chrámu. To bezmyšlenkově tam vcházení, ta spěšnost při děláni kříže a při klekání, to ohlížení se, ten nepokoj, ta snaha být již jinde, to vše ukazuje dobře, že tací nevědí, čím chrám jest! Či jest jim snad docela nevolno ve chrámu? Jest blízkost Boží jim nepřijemnou? — Ó, kolik dítek přináší studené, ledové srdce s sebou do chrámu! O všech těch divech lásky, které tu srdce Boží koná a dále konati jest ochotno, zdá se, že ničeho nevědí. Jaká u nich roztržitost, jaká vlažnost, jaká ospalost!

Nanejvýše nějaká nutná modlitba a dlouhá chvíle. Radují se tyto s Bohem? Prosí o něco Boha? — A kolik jich konečně neodkládá svého hrdého, osobivého chování ani tehdy, když do chrámu vejdou! Připadá to tak, jako by mluvili k sobě rovným anebo docela domnívali se, že Bohu prokazují milost. Žádná uctivost, žádná skromnost, žádná sebranost. Krášlí se marnivostí, stydí se, sklonit koleno, vzít svícenou vodu, poznamenati čelo znamením spásy, setrvati ve slušné poloze, použití modlitební knihy aneb jinak na jevo dát zbožnost. —

Ó jinochu, čím jsi v chrámu? *Žebrákem*. — Přicházíš tam snad, abys Boha obohatil? Přicházíš, abys něčeho dosáhl. A při takové příležitosti bývá hrdost velmi ve zlé vykládána. — Kým jsi, kým máš býti ve chrámu? *Prosíím*. Uvaž to, této roli sluší pokora. — Ó, skloň hlavu a koleno a srdce před oním trojediným Bohem, jemuž se koří andělé, před nimž zastírají svou tvář, *»před nímž«*, dle zjevení sv. Jana, *»starci na zem se vrhají a před stupně jeho trůnu své koruny skládají.«* — Přicházíš zajisté do domu Božího, abys si dobyl *požehnání*. Ó, neuvaluj žádné kletby na svou hlavu! Nečiň dle slov Kristových *»místo svaté peleši lotrovskou«* mluvením, neslušnou zvědavostí, rozpustilostí a drzostí. Nechovej se tak, aby Ježíš byl nucen nad tebou vysloviti svou nelibost, jako ji druhdy dal pocítiti kupcům a prodávacům ve chrámu. *Sebeř mysl svou* již u vchodu a uvaž, před kým máš v úmyslu se objeviti. *Vstup úctyplně* do Božího domu, udělej sv. kříž, skloň svoje koleno před Nejvyšším a ubírej se na své místo. Tam *vzbud úkon víry* v přítomnost Krista v nejsvětější Svátosti oltářní a *vzývej* ho. Pak *modli se* v trně neb ústně a *sleduj služby Boží*. Ve chrámu starej se jediné a pouze *o Boha* neb *k vůli Bohu* přicházíš do chrámu. V tichosti vyčkej do konce bohoslužby a vzdal se pak ze svatyně jako takový, kterého bolí to, že tak brzy má se s Bohem loučiti, ne však jako takový, který lituje snad toho, že těchto málo okamžiků daroval Pánu.

Když patriarcha *Jakob* prchaje před hněvem bratra svého z otčiny, přenocoval na hranicích palestinských, měl podivný sen, který naplnil ho bázní a hrůzou; procitnuv volal *Jakob* pln zděšení: *»V pravdě, hrozné jest místo toto, není tu nic jiného než dům Boží a brána nebeská«*, i nazval místo to *»Bethel«*, t. j. *dům Boží*. — Podobnou svatou bázní naplní se srdce vaše, kdykoliv vstoupíte do pravého Bethelu, t. j. chrámu křesťansko-katolického a bázeň ta setrvej ve vás, dokud posvátných prostor neopustíte. Zvláště ve chrámu mějte na paměti stále slova, kterými druhdy moudrý *Šalomoun* napomínal své vrstevníky *»Boj se Boha, synu můj a vzdávej mu všude povinnou čest!«* Amen.

Katechese o obřadech mešních.

J. PORICKÝ, katecheta v Ledči.

Dříve než přikročím ke svým katechesím, prosím pánů spolubratrů, aby jim laskavě věnovali okamžik času ku přečtení.

Chťel jsem zjednodušiti a zpříjemniti učení o mešních obřadech. Prostý výčet obřadů zdá se mi neužitečnou trýzní. Proto přidržel jsem se metody historické. Chci ukázati, jak vlastně mše sv. se vyvinula.

Výhoda při tom jest, že výklad se stane hodně zajímavým, vystupuje tu do popředí tolik imponující stáří našeho náboženství, pochopí se, proč kněz ty různé úkony koná a utkví to dále v paměti.

Kromě toho myslím, že bychom neměli vykládati a žádati od žáků úplný výčet všech obřadů — vždyť nemáme před sebou bohoslovce. Omezme se raději jen na věci hlavní a z vedlejších uveďme pouze to, co bije do očí.

Dovolím si po každé katechesi navrhnouti i text, co by se totiž dle různých učebnic asi mělo vzít.

I. Rozdělení mše sv., mše katechumenů (eventuelně 2 lekce).

1. Opakovali jsme z katechismu o oběti. Řekli jsme si, že Pána Boha ctíme modlitbou a 2. obětí. Obět jest dar, proto platí více než modlitba, proto lidé vždycky konali oběti, proto i křesťané mají obět, mši sv. Po prve ji konal sám Pán Ježíš při poslední večeři. Bylo to tenkrátě krátké a jednoduché. Dnes mši sv. vidáváte sloužiti v kostele, ale jest při ní mnoho divných obřadů, kterým nerozumíte. Proto chci vám s pomocí Boží vyložit, jak tyto mešní obřady povstaly, co znamenají a proč se konají.

Nejprve si však dobře pamatujte, že mše sv. jest velmi krásná. Cítí to i lidé, kteří nejsou katolíky.

V Anglii ve velkých chrámech často byste viděli zvláštní zjev. Navštívitelé slavnou kathedrálu na př. ve Westminsteru. Nad vámi vysoké gotické piliře — v temnotách nahoře vznášejí se smělé klenby, všecko tu je staré — vystavěno od katolíků před mnoha stoletími. Dnes však všechno jest v rukou protestantů. — A přece hle: Ze sakristie vychází kněz, jest oděn jako u nás, nese kalich k oltáři, rozevře missál, začíná mši sv. — zrovna jako u nás. — Ovšem to hlavní, pozdvihování, schází. Jest to zvláštní podívaná. Z počátku neměli protestanté v Anglii vůbec nic, ale v minulém století začali poukazovati na to, že ty katolické obřady, zvláště mše sv. jsou velmi krásné, že povzbuzují ke zbožnosti a tak je na mnohých místech zase zavádějí.

My dnes začneme si vykládati právě tyto mešní obřady. Abyste také cítili, že jsou krásné, musíte jim rozuměti. Byla by to hanba také, kdyby katolík nerozuměl, co kněz při mši sv., při té oběti nejsvětější, koná. Tedy pozor uče se!

2. Mše sv. se skládá ze 2 hlavních částí: ze mše katechumenů a ze mše věřících. Mše věřících jest od obětování až do konce. Před touto mší věřících se koná jakási pobožnost a té se říká mše katechumenů. Při ní kněz se modlí nejprve dole u stupňů oltáře, říká Gloria, čte evangelium — to jest ta mše katechumenů. O ní si budeme nyní vyprávěti.

3. Vypravuje se ve Starém Zák., že národ israelský stihl velký trest. Přišel král babylonský, Jeruzalem vypálil, obyvatele pak odvedl do zajetí do Babylonu. To bylo ohromné město plné bohatství, plné zábav, plné slávy. Ale ty zábavy nebyly pro Israelity. Oni byli otroky — byli honěni do robot, na stavby, do polní práce, do dílen.

Ten trpký život obrátil je k Pánu Bohu. Do Jeruzaléma do chrámu nemohli a tak se scházeli aspoň v sobotu na březích řeky Eufratu ke společným modlitbám, zpívali starodávní posvátné písně, žalmy, čítávali posvátné knihy, sv. Písmo — a častokrátě ze zármutku dávali se do pláče. Dosud se čte ve sv. Písmě: Nad vodami Babylonu, tam seděli jsme a plakali, když vzpomínali jsme na tebe, Jeruzaléme. Na vrších jsme zavěsili harfy své . . . nebo jak pak zpívati máme písně Páně zde, v zemi cizí?

Zbožnými zůstali i později, když se zase po 70 letech směli vrátiti domů. Zbudovali zase Jeruzalem a chrám a poněvadž do chrámu v Jeruzalémě měli z jiných měst daleko, stavěli si ještě po venkově modlitebny — synagogy — a tam se scházivali každou sobotu k pobožnostem, jak to činívali v Babyloně.

Ty pobožnosti se skládaly ze 3 částí: ze zpěvu, z modlitby a ze čtení bible. Zpívali žalmy, říkali modlitby a četli sv. Písmo.

A teď si pamatujte: podle těchto starodávných pobožností jest sestavena mše katechumenů.

3. Proč to? Protože apoštolové a první křesťané byli z Palestiny a na tyto pobožnosti byli zvyklí. — Apoštolé s křesťany scházivali se také a protože neměli ještě žádného chrámu, scházeli se u někoho z křesťanů, kdo měl větší místo. Pohromadě pak také si zpívali žalmy, četli sv. Písmo, modlili se — a potom, po této starozákonní pobožnosti, začali konati pobožnost novou, proměňování a přijímání Těla a Krve Páně. Ta stará pobožnost, to jest mše katechumenů, ta nová pak, mše věřících.

Tedy pamatujte si: Mše katechumenů jest jen jakási pobožnost před vlastní obětí. Skládá se ze tří částí: Ze žalmu, z modliteb a ze čtení sv. Písma. (Zde mohla by se ukončiti první lekce.)

Od těch dob uplynulo už 19 set let a mnoho, velmi mnoho se změnilo. Víra se z Palestiny rozšířila až k nám, mše sv. začala se sloužiti jazykem latinským, zavedena byla zvláštní roucha, obřady se upravily, aby pěkně vypadaly, ale jádro, základ u nich zůstal pořád stejný. Dosud mše sv. jest složena ze dvou dílů . . a mše katechumenů se skládá opět ze 3 částí: ze žalmů, modliteb a čtení sv. Písma.

4. Povíme si ještě něco o *žalmech*. Jsou to krásné starozákonní písně (150) a zpívaly se střídavě ve 2 sborech. Na př. tato strana lavic by začala: Chvalte, služebníci, Pána, chvalte Jméno Hospodinovo. — Druhá strana zase odpovídá: Budiž atd.

Dříve si tyto žalmy lidé zpívali na začátku mše sv. sami. — Ale nyní latinsky neznají, proto místo nich říká je kněz s ministrantem (— žertem: musíte si tedy ministranta vážiti.)

Tyto počáteční zpěvy při mši kat. se jmenují: stupňové modlitby — introit — Kyrie a Gloria.

a) Stupňové modlitby tvoří žalm, který se říká u stupňů oltáře. Po žalmu se kněz hluboce skloní a modlí se Confiteor Vyznávám atd.

b) Introit jest jen část žalmů. Kněz neříká ho z paměti, nýbrž z missálu a to proto, že se mění dle povahy svátku. V adventě na př. začíná (antifona k Introitu slovy: rorate coeli . . při zádušní mši sv. se říká: requiem acternam . . od toho má také mše sv. název rorate nebo requiem. — Při slavné mši sv. introit zpívají na kůru.

Tyto dva první žalmy jsou písně *starozákonní*.

Proto se k nim přidávají ještě 2 zpěvy *novozákonní*, složené od křesťanů. Jsou to:

c) Kyrie eleison — Pane smiluj se. — Říká se, nebo zpívá devětkrát. (Někdy se modlivaly i celé litanie, Koná se to dosud na bílou sobotu.)

d) *Gloria* Sláva . . Slovy těmi začíná krásný starodávný chvalozpěv. Znamená, že si přejeme, aby touto obětí byla vzdána Pánu Bohu čest a nám aby se dostalo pokoje a požehnání Božího.

5. Recapitulatio.

6. *Applicatio*: Mše sv. jest z prastarých dob, dědictví po lidech svatých. I my tedy rádi na ni chodíme a po příkladu zbožných předků uctíváme Pána Boha!

Text:

Obřady mešní se skládají ze dvou částí: ze mše katechumenů a ze mše věřících. Mše katechumenů sahá až k obětování a jest to jen jakási pobožnost před vlastní obětí. Sestavena jest dle starodávných pobožností v synagogách palestinských, na něž první křesťané byli zvyklí. Pobožnosti ty sestávaly ze žalmů, z modliteb a ze čtení sv. Písma. Také mše katechumenů se skládá dosud z těchto tří částí.

Začíná se *žalmy*. Nejprve jsou: 1. *Stupňové modlitby* t. j. jeden žalm a confiteor. Místo lidu odpovídá knězi ministrant.

2. *Introit* t. j. žalm, který se mění podle svátku. Proto neříká se nazpaměť, nýbrž z missálu. V adventě začíná introit slovem: *rorate*, rosu dejte nebesa, při zádušní mši sv.: *requiem aeternam* — odpočinutí věčné.

Pak následují dva zpěvy původu křesťanského a to:

3. *Kyrie eleison*, Pane, smiluj se a

4. *Gloria* in excelsis Deo, sláva na výsostech Bohu. Znamená to, že si přejeme, aby tato oběť vzdala Bohu čest a nám přinesla pokoj a požehnání.

II. O modlitbě.

1. Vypravoval Pán Ježíš, že dva muži vstoupili do chrámu se modlit atd. Farizej se, jak vidíte, důkladně honosil. — Ještě jen že Pánu Bohu neřekl: Ty, o Bože, měl bys sobě mně vážit a býti rád, že já ráčím přijíti také do kostela.

Publikán vedl sobě přece jinak. — Vzpomíná si na své hříchy mnohé a velké, bije se v prsa a říká: Bože atd. Jakoby řekl: Já jsem bídný hříšník, nestojím ani za to, abys se Pane Bože na mě podíval, zasloužil bych, abys mě odtud vyhnal — ale smiluj se odpust mi mé hříchy a uděl požehnání.

A konec byl? Pán Ježíš řekl, že vyslyšel Pán Bůh pokorného publikána a nadutého farisea si ani nevšimnul.

2. Vidíte, my následujeme také tohoto pokorného publikána.

Mši svatou začínáme také hodně pokorně. Při stupňových modlitbách na sebe žalujeme, že jsme zhřešili mnoho atd., při introitu a při *Kyrie* prosíme: Pane smiluj se, při *Gloria* říkáme, že máme dobrou vůli, že chceme Pánu Bohu sloužit a znova prosíme: Jezu Kriste, který sedíš na pravici boží, přijmi modlitbu naši.

Jest tedy tato první, žalmová, část kající. Chceme usmířiti sobě a nakloniti P. B. Na to následuje druhá část mše katechumenů a to jsou: *modlitby*.

3. Modlitby koná kněz takto: Po *Gloria* obrátí se k lidem a říká: *Dominus vobiscum*. Na choře odpovídají za lid: *Et atd.*

Tahle slova *Dominus* v. jsou také prastará památka. Jest to pozdrav, který byl ve zvyku před dvěma a třemi tisíci lety.

Ve sv. Písmě se vypravuje, že do Betléma přišla stará žena Noemi se svou příbuznou Ruth. Ta byla mladá a velmi hodná. Starala se o Noemi jako

o svou matku. Byly chudy a že byly právě žně, řekla Ruth k Noemi: Chceš, já půjdu sbírat? A šla na sběr. Pán Bůh to řídil, že přišla na pole, které patřilo bohatému Boózovi.

Prosila, aby jí dovolili sbírat. Nechali ji. A ona sbírala pilně klas za klasem a ani si chvíli neodpočala.

K poledni přijde hospodář. Dívá se na dělníky a zdraví je Dominus vobiscum — Pán s vámi! Dělníci odpovídají: Pán požehnej i tobě. — A co se dál stalo, už vynechám, leda to řeknu, že hodná pracovitá Ruth se zalíbila Boózovi tak, že ji pojal za manželku a ona se stala babičkou krále Davida.

To se stalo před 3000 lety. Tedy vidíte: D. v. jest starodávňý pozdrav. Tak řekl také Gabriel Panně Marii: Zdrávas . . Pán s tebou.

5. Kněz tedy dá tento starodávňý pozdrav a pak jde se z missálu modlit. Řekne: Oremus, modleme se, říká modlitbu a končí ji slovy: Per Dominum nostrum Skrze Pána atd. per omnia Když se modlí má rozpjaté ruce. Také tohle je prastarý zvyk. My semodlíme s rukama sepjatýma; první křesťané zase při modlitbě drželi ruce v podobě kříže. Chtěli se podobati ukřižovanému Spasiteli. Dosud v katakombách se nalézá plno takových vyobrazení. Zbytek toho se uchoval jen při modlitbách při mši sv. Vidíte tedy zde opět to nesmírné stáří mše sv. Když povstala, byli na světě jiní lidé a jiná řeč a jiné zvyky než máme teď. Lidé ti zanikli, povstaly jiné řeči a jiné obyčeje a jen při mši svaté se ještě udržely upomínky na ten starodávňý svět, který kdysi býval.

6. Rekneme si ještě: zač se modlí kněz? Pamatujete se, že mše sv. se koná na troji úmysl: že chceme Pána Boha chváliti, nebo něco si vyprositi, zvláště odpuštění hříchů, nebo že chceme Bohu poděkovati za dobrodiní.

Takový smysl mají také tyto modlitby, nejčastěji ale obsahují *prosby*, aby Pán Bůh nás chránil, odpustil hříchy a dal požehnání. Pocházejí z prvních století, složeny jsou od církevních sv. Otců, jsou krátké, ale velmi krásné. Málo slovy se v nich mnoho řekne. Jedna na př. zní (ned. XI.): Všemohoucí věčný Bože! Nesmírná dobrota Tvá převyšuje naše zásluhy i naše přání. Vylej tedy na nás milosrdenství své, odpust všechno, čeho přísné svědomí se bojí a uděl nám dary své, jichž nejsme hodni. Skrze Pána našeho atd.

7. Applic.: Chodme rádi na mši sv. V nebi chválí Pána Boha andělé. Na světě to máme činiti my lidé. Proto v neděli si vezmeme lepší šaty a jdeme do kostela chválit Pána Boha. Dělejte to rádi!

A i jindy se stavme v kostele. Hoch by potřeboval něco dobré vysvědčení, zdraví stav se na mši sv. a popros za to!

Nebo když se ti něco zdařilo jdi ve všední den na jednu mši sv. a mysl si: já tím jdu Pánu Bohu poděkovat.

A ještě něco: Když si chcete něco vyprositi, dělejte to jako sv. Církev při mši sv.: Nejprve kajicně litujte hříchů — Bože odpust mi, že jsem to a to udělal, já se napravím — a potom teprve prostě.

Praví sv. Písmo: Vidí-li Hospodin nepravost v srdci, nevyslyší modlitbu.

Text:

Tato první část mše katechumenů jest rázu kajícího podle příkazu sv. Písma: Před modlitbou připrav duši svou, abys nebyl jako člověk, jenž pokouší Boha —

a jinde: Vidí-li Hospodin nepravost v duši, nevyslyší. Na to následuje druhá část, modlitba.

Před ní kněz zdraví lid starodávným pozdravem Dominus vobiscum — Pán s vámi (Boží, archanděl Gabriel). Lidé odpovídají: Et cum spiritu tuo — I s duchem tvým. Pak praví kněz! Oremus — modleme se a říká modlitbu, která končí slovy: Per Dominum nostrum t. j. skrze Pána našeho J. K., jenž s tebou žije a kraluje per omnia saecula saeculorum — po všechny věky věkův.

Při modlitbě má kněz po starokřesťanském způsobu ruce rozpjaty v podobě kříže.

O počtu modliteb platí pravidla: Čím menší svátek, tím modliteb je více. O velkých svátcích bývá modlitba jen jedna. (Pokračování.)

Z praxe a různé.

Z c. k. zemské šk. rady. Ve schůzi 1. června 1915, které předsedal J. Excel. pan c. k. místodržitel *Max hrabě Coudenhove*, pan papežský prelát dr. *J. Tumpach* uvítal J. Exc. pana místodržitele na novém stolci místodržitele a předsedy zemské šk. rady pro království České a prosil ho, by podporoval české školství a vzpomenu těžké doby, do které jmenování jeho spadá a která je čini tím významnějším; pak vyslovil vlasteneckými slovy naději, že po vítězství našich zbraní a nastalém opětném míru, bude J. Excelenci dopřáno přivésti nově školství k novému rozkvětu.

J. Excelence p. místodržitel poděkoval za vlídná slova a vlastenecká slova uvítací a žádal gremium, aby jej svými dlouholetými a bohatými zkušenostmi podporovalo ve snaze po rozvoji školství v království Českém a tím po rozvoji osvěty a kultury vůbec. —

K dotazu, učiněnému v předešlé schůzi bylo sděleno, že ohledně *dalšího vyplácení mimoř. přídatku učitelstvu* škol národních na druhou polovici r. 1915 zem. šk. rada resp. její presidium podnikla nutné kroky a že záležitost tu bude mít v patrnosti zejména v tom *směru*, aby přídatky ty nerušeně dále byly učitelstvu vypláceny.

Spolek katechetů v království Českém rozeslal v květnu veškerému členstvu svým nákladem vydaný návrh k minimální učebné osnově pro vyučování náboženství na pětiletých škole obecné, zavedené na zkoušku ve školním roce 1912—13 s tím důtklivým vyzváním, aby návrh ten byl

skutečně prostudován a každý člen aby své dobrozdání o tomto návrhu s případnými změnami, pokyny a návrhy na správný výbor spolku zaslal si neobtěžoval.

Nutno konstatovati, že chválný byl zájem členstva o tento nový návrh. Zasláno bylo z řad katechetských skoro na sto dobrozdání a projeveno přání, aby dosud stávající návrh byl přepracován na podkladě podaných dobrozdání, nákladem spolku vydán a veškerému členstvu duchovním správám zaslán.

Spolek katechetský podjal se rád tohoto úkolu, zpracoval znovu dle vyslovených přání nový návrh a klade jej nyní do rukou veškerého členstva k použití ve školním roce 1915—16.

Spolkovým delegátům uloženo, aby v širší anketě tento nový návrh odůvodnili a cele hájili.

Počet hodin v každé třídě stanoven opět jednohlasně na 70.

V záhlaví každé třídy školy obecné uvedena přesně učebná látka, jež má býti ve školním roce probrána, jakož i učebnice náboženské.

Ve III. třídě školy obecné ponechán Malý katechismus, dokud nebude vhodnější učebnice pro tuto třídu dle nové osnovy zpracována. Z úsporných důvodů použití se může Středního katechismu. Proto v návrhu otázky pro III. třídu z Malého katechismu přiznačeny jsou písmenem »M« a Středního katechismu písmenem »S«. Zkratka »Mp« znamená Malého katechismu přídavek.

Ve IV. třídě školy obecné dáno desatero Božích a patero církevních přikázání,

protože J. E. nejdůstojnějším Arcipastýřem našim, v Ord. listě r. 1912 bylo vysloveno přání, aby v ní byla probrána důkladnější příprava ku sv. zpovědi a sv. přijímání.

Spolek katechetů má jen to jediné přání, aby tento nově propracovaný návrh stal se pevnou a souhlasnou basí pro širší anketu, která má stanovit definitivní minimální osnovu náboženství pro školy národní v celé české provincii církevní. Kéž Bůh žehná plnou měrou této nové záslužné práci na roli školské!

V Praze, v srpnu 1915.

NB. Návrh rozeslán byl v brošurce archové členům spolku.

Jak Hus vypadal. Brožík jest původem podobizny Husovy, jak je nyní známa. Dle Brožíka také k návrhu Šalounovu zhotoven jest Husův pomník na Staroměstském náměstí. Nejzajímavější jest, že Husa představuje muž, který podobou nikterak Husa nepřipomíná. Dnes je historicky prokázáno, že Hus vousů nenosil, že byl složité postavy a plných tváří, silného nosu. Brožíkovy obrazy představují Husa vousatého, postavy slabé, tváře asketické. N. Fr. Presse musela nedávno ctitele Husa upozorniti, že na radnici v Litoměřicích nalézá se kancionál utrakvistů, v němž malován jest Hus v miniatuře. Malba pochází z dob Husitských z první polovice 15. století a představuje Husa bezvousého plných tváří, výrazného nosu a energické brady. — Tak tedy vypadal Hus. Zajímavé jest, že ctitelé Husovi, jeho vrstevníci nepostarali se o řádné jeho zobrazení, podobiznu. Umění malířské po Karlu IV., který všemožně je podporoval, bylo na vysokém stupni. Proč tedy Hus nebyl zobrazen? Z té samé příčiny — proč nebyly činěny historické záznamy v době tehdejší. — Husité po Husovi věděli sami dobře, že to, co činí, se zásadami Husa se nesrovnává, že učení jejich jeho učení odporuje a sami se snažili, aby vzpomínka a podoba Husova upadla u lidu v zapomnutí.

Konference učitelů evang. vyznání na středních školách má býti svolána dle »Hlasů ze Siona« č. 3. Jako přičinu uvádí pisatel: »Postavení naše je velmi nejasné i tam, kde je zavedeno řádné, nikoli soukromé vyučování evangelického náboženství. Katecheta evangelický může chodit do konference, ale hlasovat může jen z blahovůle ředitelovy. Výroční zprávy dělají dojem,

jako by vůbec evangeliků na ústavě nebylo. Rok školní se vždy počíná i končí s Veni sancte jen v katolickém chrámě. Katecheta katolický je vždy profesor, a to mu dodává lesku vůči žactvu a vážnosti a vlivu vůči sboru. Katecheta evangelický je jen osoba soukromá. Nevěnuje se také u nás náboženskému vyučování dostatečná pozornost. Vládne na tomto poli úžasná bezplánovitost. Každý si učí, co chce a dělá si to, jak chce. Stává se často, vystřídá-li student několik ústavů, že se učí po celou střední školu jedné a téže věci. To, co nejvíce a nejdříve je potřeba, je vypracování přesného učebního plánu, který by byl pro všechny učitele závazný. Bude-li se vyučovat dle vypracovaného plánu, jistě tím náboženské vyučování nesmírně získá. To bude také první krok k tomu, aby odstraněn byl jiný veliký nedostatek. Nemáme učebnic. Co jsou, nevyhovují. Jsou rovněž bezplánovité. Ve vyšších ročnících jsme odkázáni jen na manuskripty. Co se času zabije tím diktováním! Prvním úkolem zamýšlené konference mohlo by prý tudíž býti vypracování takového vyučovacího plánu.«

Katechetský spolek v Litoměřické diecési. Spolek katechetů německých obecných a měšťanských škol diecése Litoměřické konal 20. července v Děčíně valnou hromadu, které bylo přítomno 26 členů. Kanovník msgr. Josef Funk jako zástupce n. d. biskupa Litoměřického schůze se účastnil a zároveň do schůze zavítal děkan a vikář Děčínský J. Usler. Po jednatecké a pokladní zprávě měl prof. dr. Schindler z Děčína přednášku: »Vyučování náboženství v nynější válečné době«, jež se tak líbila, že bylo žádáno, aby byla otištěna. Vše bylo přijato krátké, programové vývody kanovníka Funka o nové učebné osnově pro Pražskou církevní provincii. Bylo dáno ujištění, že diecéšní úřady neustoupí od hlavních zásad nynější prozatímní osnovy vyučování náboženství, jimž má býti ještě více pozornost věnováno v Pražském návrhu. Velmi časové pokyny o péči o mládež podal prof. Hille z Varnsdorfu.

Pro »Červ. kříž« složili od 24. července do 24. září následující dpp. katecheté své příspěvky v pokladně spolku katechetů: **K 18 02:** Sak Eugen, v Milévsku; **K 5:** Suhomel František, ve Vršovicích; **K 3 32:** Oliva Urnošt ve Slaným, Petr Jan v Chýnově.

Václav Hála,
t. č. pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA »VYCHOVATELE« K XXX. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Poznámky k nynějšímu katechismu. — Promluva na dětský den. — Promluva v předvečer dušiček. — Pokus katechese o obřadech mešních. — Zrcadlo zpovědní. — Z praxe a různé.

Poznámky k nynějšímu katechismu.

(Pokračování.)

9. Katechismus žádá opravy, pokud se týče *mluvnické formy* (lidové mluvy), dále *omezení látky učebné na míru nejnulnější*, v textu většího zřetele k životu *prakticko-náboženskému*, jak bylo na mnohých místech již pověděno.

10. *Látku učebnou* třeba omeziti na *věci nejdůležitější*, na to, čeho katolický křesťan nemá v životě zapomenouti a co má býti základem k rozšíření a prohloubení jeho znalosti náboženské. Náboženské vyučování nemá býti nikterak trýzní, naopak žák má míti proň lásku, která by ho vedla k dalšímu sebevzdělání náboženskému. A tu pravíme: omeziti poučky na nejdůležitější, *nikoli však omeziti látku vyučovací* t. j. pojmouti do knihy vše, čeho třeba věděti pro praktický život křesťanský. Učebnice náboženská nemá býti jen školní knihou, nýbrž také *lidovou učebnicí*, kterou by žák neodhodil s jásotem při svém propuštění ze školy, nýbrž opět a opět rád po ní sáhl a v ní čítal. Nesmí býti suchopárná jako je dnešní, nýbrž *zajímavá*, aby obsahovala praktické, časové a lidové poučení.

11. Toho se docílí, když ku poučkám tučně tištěným a k jiným poučkám polotučně vyznačeným, připojí se *výklad drobným písmem*. (Spirago, Pichler). V tom výkladu vysvětlí se jmenované poučky na příkladech biblických, podobnostech, příslovích, událostech ze života svatých, poznámkách apologetických, liturgických a církevně dějinných a zužitkují se pro praktický život křesťanský. Důležité je, aby v těch »vysvětlivkách« byly vyvráceny současné bludy a to krátce a případně, a dále na pravou míru uvedeny předsudky, protináboženské průpovědi, hesla a posměšky. Všecky kameny úrazu možno tu lehce odstraniti vůči nevěřícím a jinověrcům. A zajisté toho nejvíce potřebí zvláště v naší době, v níž nepřátelé náboženství tiskem tolik zla zplodili. Řekne-li se na př. v oněch vysvětlivkách — což ovšem nebude se žádati uměti nazpamět — tato odpověď na vtípkování o »kousnutí jablka«: Příkázání odepření si ovoce značí, že člověk statky pozemské smí míti a jich užívati jen pod svrchovanou vládou Boží. První člověk měl dokázati, že statků pozemských, byť i pro něho příjemných, nebude dbáti nýbrž zcela odevzdán bude svému Bohu a Pánu. Boha

zvelebovati, jemu se klaněti byl první účel přikázání. (První náboženská povinnost). Odepřením si ovoce měl člověk také zjednat si pravé svobody své vůle. Neboť odepření si požitku přináší svobodu, požitek plodí otroctví. Býti prost smyslných žádostí a tím Bohu se líbiti, jest sebezposvěcením. (Druhá povinnost náboženská.) Ač Bůh chtěl člověku ponechat poklady země, chtěl mu dáti poklady království nebeského, poslechne-li ho člověk. (Třetí povinnost náboženská.) Přestoupení prvního přikázání v ráji bylo tedy těžkým prohřešením se proti náboženským povinnostem — podá-li se takový výklad prvního přikázání v ráji, pak i každý vtíp a úsměšek o »kousnutí jablka« umlkne.

Ve »vysvětlivkách« může se něco důkladnějšího podati pro žáky *lépe talentované*, jichž n lze nechávati lačných. Náboženská učebnice s »vysvětlivkami« zužitkuje se dobře i *ve škole měšťanské a v nižších třídách škol středních* a nebude potřeby zvláštního katechismu středního neb velikého. Že tím úsporná stránka získá, připomínáme mimochodem. Jelikož ve »vysvětlivkách« lze pojednati o věcech těžších, jež právě nejsou určeny pro školu, bude nová učebnice prostředkem *ku prohloubení náboženských znalostí*, tedy i pro školy mládeže *dospělé*.

»Vysvětlivky« jsou velmi užitečné i pro *katechety z povolání*. Neboť dávají mu osnovu k výkladu a rychlou a snadnou příležitost ku přípravě na vyučování. Jsou i *žákům* užitečné, ježto pověděné může snadno býti z knihy zopakováno a lépe v paměť vpraveno. *Pro katechety laičky jsou přímo nezbytné*. Jak často ve školách musí učitelé vypomáhati při vyučování náboženství. Také pro *vyučování konvertitů* jsou výborné a praktické.

Ostatně vysvětlivky ty v tom rozsahu snázejí se s *předpisem církve*, dle něhož Písmo sv. nesmí se tisknouti a čísti bez vysvětlivek. Důvody, které jsou pro zmíněný předpis, platí také pro náboženskou cvičebnici.

Námítky proti tomu, že by kniha těmi vysvětlivkami vzrostla a se zdražila odpadnou, uváží-li se, že 1. vysvětlivky budou obsahovati to nejnutnější, krátce a dobře 2. vypuštěním četných tučně tištěných otázek katechismu ušetří se mnoho místa, 3. jak pověděno odpadne touto učebnicí potřeba velikého katechismu, 4. byť o něco byla učebnice ona větší, radost z knihy a užitek tu obět vyrovná. — To jsou návrhy *od jmenovaného autora, prostě ad informandum*. (Pozn. red.)

(Pokračování.)

Promluva na dětský den.

Výročí 67leté vlády J. V. císaře a krále Františka Josefa I.

(2. prosince 1915.)

JAROSLAV SLAVÍČEK, katech. I. měst. šk. chl. na Smíchově.

Ohnivými barvami líčí Písmo sv. velikou moc, slávu a moudrost krále *Šalamouna*. *Královna ze Sáby* přišla se svým komonstvem, aby na své oči spatřila toho podivuhodného krále.

A slyšíc jeho moudrou řeč a vidouc dílo jeho nádherného chrámu, paláce, ministry, úředníky a služebnictvo, zvolala v úžasu: *»Blahoslavení muži tvoji a blahoslavení služebníci tvoji, kteří stojí před tebou po všeliký čas a slyší moudrost tvou. Budiž Hospodin tvůj požehnaný, který zřídil tě na svém trůnu králem*

Nebot miluje Bůh národ tvůj a chce zachovati jej na věky a proto ustanovil tebe nad ním králem *

Ta biblická událost mimoděk vstupuje nám na mysl dnes, kdy monarchie naše slaví den, v němž panovník její František Josef I., před 67 roky jako 18letý jinoch nastoupil na trůn.

Jako ona královna i dnes celý svět musí v úžasu zvolati: Blahoslavení národové rakouští, že jim dal Hospodin takového císaře; zajisté nechce P. Bůh záhuby Rakouska a proto dal národům rakouským císaře věhlasného v době nejtěžší, v době, kdy nepřátelé o roucho Rakouska metali los

Zalétněme v duchu v tu chvíli minulou, kdy náš císař pán byl předurčen na trůn císařský.

Mladičský, osmnáctiletý, přišel tehda jakožto arcikníže na Moravu.

Ulicemi vídeňskými totiž valila se bouře převratů, hlavní město zmitáno bylo nepokoji, takže rodina panovnická i vláda nuceny byly opustiti říšské město.

Sněm říšský zasedal v arcibiskupském zámku v Kroměříži a tehdejší císař slavné paměti Ferdinand Dobrotivý, uchýlil se s celou rodinou do královského Olomouce, do stínu velechrámu patrona českého sv. Václava.

Tam dne 2. prosince 1848 stalo se slavnostní prohlášení, jímž císař Ferdinand Dobrotivý vzdal se trůnu a na trůn císařský nastoupiti měl arcikníže František Josef.

Staroslavný Olomouc stal se jevištěm události historické, dalekosáhlé a hřmění děl, hlahol zvonů, jásot na ulicích zvěstovaly to městu, Moravě, národu, říši.

Přelétněme v duchu těch 67 let požehnané vlády našeho panovníka a poznáme, že máme tisícero příčinu, abychom blahoslavili vděčně Prozřetelnost Boží, že nám dala panovníka, v jehož vládě zračí se dvě hlavních ctností panovníka křesťanského totiž: *láska k Bohu a otcovská láska k lidu poddanému.*

I. Dle slov Kristových, že s hůry pochází veškerá moc, náš císař pán jest si vědom toho, že je vladařem z vůle Boží a proto po příkladě předků svých nazývá se pokorně císařem z *milosti Boží.*

A jako dle slov církevního otce »nikdo nemůže míti Boha za Otce, kdo nemá církev za matku,« náš císař pán hlásí se k církvi, jak vyznal ve významný den svého jubilea: *»I já jsem věrný syn církve, která mě naučila v těžkých hodinách odevzdanosti, která mi často poskytla v neštěstí útěchy, které mně i mému domu byla věrnou vůdkyní na všech cestách života.«**)

S modlitbou na rtech odevzdal mu Ferdinand Dobrotivý korunu královskou a první cesta vedla jej mladičkého panovníka *do chrámu* P. Marie Sněžné v Olomouci, aby Bohu díky vzdal a jej za pomoc a přispění prosil.

Císař náš a král plní *veškeré povinnosti náboženské* a súčastňuje se *náboženských manifestací.*

Bylo to r. 1864, kdy navštívil *svatá místa*, po nichž Spasitel náš kráčel a založením rakousko-uherského hospice v Jerusalemě umožnil návštěvu těchto drahých a svatých míst ostatním příslušníkům naší říše.

Památným je pro náš národ českoslovanský rok 1899, kdy vystoupil náš císař pán a král na horu, kde Máti Boží divy tvoří, na *posvátný Hostýn* a dal příklad uvědomělosti náboženské.

*) Ve slavnostní holdovací audienzi 26. listopadu 1908.

Světovou událostí byl v r. 1912 ve dnech zářijových *eucharistický kongres ve Vídni* a vrcholem jeho průvod svátostného P. Ježíše vedeného nejkrásnějšími vraníky z císařských stájí. Ač dešť se lil z oblaků, císař pán přes protest lékařů vsedl do vozu, aby s nepřehlédným davem provázel svátostného Spasitele.

A ještě v 80. roce nelekal se obtíží a cesty pouti z Vídne do *Mariacell* do Štyrska 24. září 1910 a vyznal tamnějšímu purkmistrovi: »Těší mě, že opět po delším čase mohu shlédnouti Mariacell.. Kéž všechny modlitby konané na na tomto milostném místě naleznou cestu k Všemohoucímu!«

A jako zlato v ohni, nejen v dobách štěstí, ale i v dobách zlých zůstal císař pán věren P. Bohu svému.

Nezůstal zajisté ani on ušetřen ran a utrpení nejhroznějších.

Před nemnohými lety skončil předčasně život svůj jediný *syn* jeho, nám nezapomenutelný králevic Rudolf způsobem tragickým. Otec ztratil syna a panovník dědice a následníka.

A deset let na to, když říše chystala se slaviti 50leté jeho jubileum panovnícké, přiletěla z jihu strašlivá zpráva o zavraždění *císařovny a královny* dykou vraha, člena společnosti bez Boha, bez pořádku, bez lásky

A poslední rána, dosud nezacelená jizví se v čerstvé paměti jeho, úkladná vražda *arcivévodských manželů*, jiskra, která musila zanítiti požár evropské války, rána pro *mírumilovné srdce* našeho mocnáře největší.

A přece neklesl v bolestech svých, podřizuje zájmy své zájmům veřejnosti vytrval — hledaje a nalézaje útěchy, opory a síly v *kříži*, v jehož stínu je tolik bezpečného místa a tolik hřející lásky pro nás všechny.

II. A v lásce k Bohu kotví i láska císaře pána k lidu poddanému.

Láska panovníkova k národům rakouským a národů rakouských ke svému panovníkovi, toť pouto, jež pojí národy rakouské se svým císařem.

Náš císař pán považuje národy rakouské, sobě svěřené, za jednu rodinu a sebe za otce.

Tak vyznal při svém jubileu *stříbrné svatby* k národům rakouským: »Čistší a dojemnější radost nemohla mi býti učiněna než jako v posledních dnech. Připravila mi ji láska národů Jsem hrd a šťasten, mohu-li národy obývající říši mou považovati za jednu rodinu.«

A při svém *démantovém jubileu* své vlády r. 1908 a svých 80. *narozeninách* vyjádřil on, vznešený jubilár přání, že nechce, aby ty významné dny slaveny byly hlučnými slavnostmi, nýbrž skutky *lásky k bližnímu*.

A národové opravdu závodili v konání dobrých skutků, což císař vděčně uznal řka: »K nepřehledné řadě důkazů lásky a věrnosti v dlouhé řadě let druží se opět nespočetné projevy vroucí, srdečné přichylnosti, jichž se mi dostalo při této řídké příležitosti.

Posvátnost okamžiku byla zvýšena, když se vidělo, jak čile o závod byly konány skutky lásky k bližnímu, které v neskonale znění plnosti požehnání ještě příštím pokolením budou hlásati šlechtnost zakladatelů.« (Nejv. přípis z 4. prosince 1908.)

A u příležitosti 80. narozenin napsal: » . S pocity hluboké vděčnosti za ochranu a pomoc, jichž se mi dostalo s nebe v mém dlouhém životě povznášejí se k Všemohoucímu mé nelíčené modlitby. Kéž nadále neodepře požehnání

mé snaze zasvěcené blahu veškerého obyvatelstva svých států. (Nejv. znění z 21. srpna 1910.)

A jako s pocitem nejhlubšího bolu, na sklonku života svého musil národy volati do zbraně proti smélosti nepříteli, která již nemohla snést odkladu, tak je to opět balsámem útěchy pro něho, když vidí, že národové se vzácným porozuměním uposlechli hlasu císaře a jako nerozborná hradba pozvedli se proti nepříteli císařovu i svému.

A výrazem té jednotné lásky národů k panovníkovi je rakouská hymna. Svou melodií spojuje srdce všech národů v jeden sbor a jeden mnohohlasý chor. Složil ji nesmrtelný Hayden v r. 1797 a hudební znalci praví, že v první části je vzata z jakési slovinské písně. Pro věrné a císaři oddané Slovince je to zajisté potěšitelné, jako i pro nás Slovany vůbec.

Mohutně a slavně se vlní chrámem vlny Haydenovy hymny za blaho císaře a celé říše rakouské. V její verších ozývá se láska k panovníkovi, povzbuzení ke vzorné práci pro slávu mileneého Rakouska, pevná víra v jeho nerozbornost. Tím vroucněji a nadšeněji nesou se v těchto dobách ke trůnu Krále všech králů jako modlitba za celou říši.

Kéž ta hymna zazní brzy jako jarní píseň míru a oblaží císaře i jeho velikou rodinu národů rakouských.

Promluva v předvečer dušiček.

Napsal J. S.

»Pane, zachovej nás, hyneme!« Mat. 8. 35.

»Pane, zachovej nás, hyneme,« volali druhdy učedníci Páně, když bouře mořská je překvapila a každou chvíli hrozila přikrýti jejich loď vlnami, zatím co P. Ježíš spal. A P. Ježíš vstal na jejich úpěnlivé volání, pokynul větru a bouři a stalo se utišení veliké.

»Pane, zachovej nás .« voláme i my, církev bojující, když útrapy ze všech stran doléhají, jako ony vlny na loď a nám málověrným zdá se, jakoby P. Ježíš spal a otálel s pomocí. Ale v nouzi nejvyšší vstává P. Ježíš a přináší pomoc.

»Pane, zachovej nás hyneme,« tak volá zvláště dnes církev trpící t. j. duše v očištění ke trůnu Božímu. Ale hlas těch ubohých jakoby zanikal, jakoby nedocházel ke sluchu Nejvyššího. Nevyslyší jich P. Ježíš a spáti bude k jejich volání tak dlouho, dokud do posledního haléře nebude zapláceno spravedlnosti božské.

Jest však přece prostředek, jímž možno jim pomoci. Ale ten prostředek a klíč k jejich úlevě, není v moci jejich, nýbrž v moci těch vzdálených pozemských bratří a sester jejich. A proto napomíná nás Církev sv., abychom nejen vždy, ale zvláště v tento týden pamatovali na duše v očištění a to tím spíše, protože *pomáhati duším v očištění* jest nejen 1. *jim* ale i 2. *nám prospěšno*.

1. »Nic nečistého nevejde do král. nebeského« čteme v Písmu sv. Když ed y duše vykročí z tohoto světa, třeba se byla smířila s P. Bohem, jestliže však obtížena jest všedními hříchy anebo za hříchy své (byť i odpuštěné) zde na světě dostatečného pokání si nevytrpěla, duše ta nevejde do nebe, aby se tam trvale usídlila, neboť »nic nečistého nevejde do král. neb.« nebude však také

shledem na milosrdenství Boží odsouzena na ono hrozné místo pekla, neboť jak jsem pravil smířena s P. Bohem odešla z tohoto světa; bude však od věčného Soudce odkázána do očištky, v místo, kde by se očistila od zbývajících skvrn hříchu a spravedlnosti Boží dostiučinila. Kterak se očistí?

Tak jako zlato se čistí v ohni, duše se očistí v utrpení a tak bude schopna vejít do věčné slávy.

Přední a hlavní bolest těch duší v očištky záleží v tom, že jsou *odloučeny od P. Boha*. Jak velikou sklíčenost působí v nich tato odloučenost, snadno si znázorníme. Čteme v Pís. sv., že král. princ Absolon byl vypovězen druhdy pro jistý poklesk z Jerusalema od otce svého krále Davida a neměl mu ani přijít na oči. Tento přísný výrok otcův tak dojal Absolona, že prosil, aby ho otec raději zabil, než aby ho zapuzoval od tváře své. Ze zkušenosti mnohý ví, jak trapné pocity to vzbuzovalo v jeho nitru, když odcházeti musil z místa, kde dlouho uvykl, anebo loučiti se musil s přítelem, kterému ze srdce byl oddán. Tak podobně děje se i v té duši lidské, odsouzené do očištky. Když ta duše opustila tělo lidské a s očí jejích zmizel tento pozemský svět, v tom okamžiku otevřel se před jejím zrakama duševníma svět jiný, svět krásy netušené, ráj o kterém se jí nikdy ani nesnilo a v něm vše, o čem sv. apoštol Pavel praví v nadšení ze zkušenosti *»ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, aniž na srdce lidské ustoupilo, co připravil Pán těm, kteří ho milují,«* všechna krása pozemská jest jen jako stín, kterou kdy duše spatřila, proti té kráse, kterou zří, vždyť nalézá se před P. Bohem, pramenem a rozdavatelem všeliké pozemské krásy. — Čteme v Písmu sv. kterak P. Ježíš jednou uvedl 3 sv. apoštoly na horu Tábor, tam proměnil se před nimi a dal jim na chvíli okusiti těch slastí nebeských, jež je očekávají v nebi a sv. apoštol Petr byl tak rozradostněn, že zapomněl na celý svět a volal: *»Pane dobře jest nám zde býti, udělejme sobě tři stánky,«* Tak neméně rozradostněna jest duše patřic na tu božskou krásu a rozplývající se blažeností nežádá ničeho, leč aby ustavičně, na věky dlela v tom stavu blaženém a na tom místě. Ale marně! Již slyší soud Boží, slyší hříchy a tresty, jež jí za ně zbývají přetrpěti a slyší na konec neodvratný výrok božského Soudce. Rázem zmizelo vše a ona klesá do očištky. Vypravuje se, že ti lidé, kteří uvykli a delší dobu žili v horách, když přijdou v nížinu, pocítují neodolatelný stesk a touhu vrátiti se na hory. Tak mnohem větší touha, žízňavá, neukojitelná zmitá v nitru jejím, touha, aby co nejdříve spatřila P. Boha, v němž zří své jediné a svrchované blaho. Právem dí sv. Tomáš Aquinský, že tato odloučenost od Boha a trapná touha po spojení s Ním, jest největší trest pro duše v očištky.

Ale mimo ten trest odloučení od Boha, duše v očištky *trpí opravdové tresty a bolesti* a jak tušiti můžeme ze slov P. Ježíše, tresty nestejně dlouhé, podle zasloužení a více neb méně kruté. Proto církev sv. vkládá jim v ústa slova těžce zkoušeného Joba a představuje nám je, jak nás prosí: *»Smilujte se nad námi aspoň vy, přátelé naši, neboť ruka Páně dotkla se nás.«* Čím mocnější kdo jest, tím pádněji ruka jeho doléhá. Oč pádněji doléhá ruka Všemohoucího, když trestá. A proto praví sv. apoštol: *»Hrozné jest upadnouti v ruce živého Boha.«*

»Smilujte se nade mnou, aspoň vy přátelé moji, neboť ruka Páně, dotkla se mne.« Hle tak, drahý synu, volá k tobě tvůj otec zesnulý, tak k tobě manželko tvůj manžel nezapomenutelný, tak děd k vnukovi, tak přítel ku příteli, ano tak volá k vám i ten, který zemřel opuštěn od přátel ode všech, jako ten hrob jeho

opuštěn jest. Všichni čekají na naši vzpomínku, všechny počítají na naši modlitbu. A měli bychom jich oslyšeti? Měli bychom býti hluiš k jejich prosbám?

Dr. v Kr.! My kteří jsme ještě na této zemi, kde ne tak přísná spravedlnost Boží, jako spíše milosrdenství sklání se ku prosbám našim, můžeme a máme jim pomoci.

A k tomu vybízí nás Pis. sv. řkouc: *»Svaté a spasitelné jest myšlení za mrtvé se modliti, aby hříchů svých byli sprostěni.«* A k tomu soucitu vybízí nás Kristus P., jehož celý zákon není, leč zákonem lásky k bližnímu a dí: *»Radujte se s radujícími a plačte s plačícími.«* A zajisté, že mezi těmi bližními nejbližší jsou ti, kteří okamžité pomoci potřebují a to jsou duše v očištcí. A proto církev sv. prakticky osvědčuje učení božs. Zakladatele svého napomínajíc nás, abychom pomáhali duším v očištcí modlitbou, mší sv., almužnou a jinými dobrými skutky, jež bychom konali v jejich prospěch.

Tážeme se jaký prospěch budeme z toho míti my? Na to odpovím v

2. Pomáháme-li duším v očištcí prospíváme též *sobě*. Neboť rozjímáme-li smutný stav jejich, býváme tím pobádáni k tomu, abychom vedli život bohubilý a *varovali se hříchu*. Vidíme-li zde na světě, že ten neb onen člověk vlastní vinou se vrhl v bídu a neštěstí, nebo svou vinou nemoc bolestnou si přivodil, anebo příčinou byl mnohých svých nehod, jeho neštěstí jest nám poučením a výstrahou, abychom se varovali toho, co jemu škodilo. Tak tomu jest i když uvažujeme smutný stav duší v očištcí. Víme že duše ty mnohdy až nevýslovně trpí, víme však také, že trpí zaslouženě za své hříchy. Máme-li tudíž na mysli jejich utrpení, zajisté že budeme také varovati se toho, co jim uškodilo a přivedlo v to místo útrap, jinými slovy budeme se varovati hříchu a to nejen těžkých hříchů, ale i všedních, neboť poznáváme, že ani těch nenechává P. Bůh beze trestu. Ba což více! Budeme-li uvažovati utrpení duší v očištcí, snáze a trpělivěji poneseeme ty kříže a útrapy jež P. B. na nás časem sešle, neboť nahlédneme, že ten očištec pozemský přece není tak trpký, jako onen na věčnosti. Pochopíme také slova sv. Augustina, který říkával; *»Pane, řež, pal zde na zemi, jen když na věčnosti mi budeš milostiv.«*

A jaký dále budeme míti z toho prospěch? P. Ježíš druhdy řekl: *»Amen pravím vám, kdožkoliv by podal číši vody jednomu z nejmenších ve jménu mém, neztratí odměny své.«* Jinými slovy: žádný ani ten nejmenší skutek z lásky k bližnímu prokázaný nezůstane bez odměny. A to přece řekla ústa nejvš pravdomluvná. Stojí tedy za to, abychom pomáhali duším v očištcí. Neboť oč větší odměnu můžeme očekávati od P. Ježíše, jestliže jim ulevíme v bolestech jejich! A nemysleme si, draží v Kr., že by modlitby a dobré skutky, jež v jejich prospěch vykonáme, pro nás budou ztraceny. P. Ježíš řekl: *»Blahoslavení milosrdní, neboť oni milosrdenství dojdou.«* Bůh jest láska a tak velký skutek lásky nenechá bez odměny.

A jaký prospěch budeme z toho míti posléz od těch duší z očišce vysvobozených? Ovšem dokud jsou v očištcí, nemohou nám prospěti, ale víme že dříve neb později dostanou se mezi vyvolence boží, tenkrát ovšem před trůnem Božím mohou nám pomáhati svou přímluvou. A budou opravdu také chůti nám pomoci? Slyšme příklad! Vypravuje se, že Alfons II., král neapolský kdysi spadl do vody a byl by málem v moři utonul, kdyby jistý lodník s nasazením vlastního života ho nebyl vysvobodil. Král jej dal vyhledati a odměnil se mu tak, že

ten člověk byl do smrti dobře zaopatřen. Hle, člověk pozemšťan váží si svého života, že za zachránění těch několik let svého života je vděčen svému zachrániteli a odmění jej. O kterak mnohem více odmění se duše z očiště vysvobozené tomu, o kterém zví, že jeho přímlovou a modlitbou se dostaly v život jiný, bez konce trvající a nekonečných radostí plný. A dá P. Bůh něco na jejich přímlovu? Ovšem. Neboť jestliže druhdy na přímlovu pouhého smrtelníka Davida ušetřil město Jerusalema anebo na přímlovu Abrahama chtěl dokonce ušetřiti města Sodomských a Gomorských nešlechtníků, což teprve učiní na přímlovu těch duší, jež s Ním spojeny jsou páskou nebeské lásky a přátelství nesmrtelného. A to měl zajisté Kristus P. na mysli, když druhdy řekl: *»Očiňte si přátele (z mamony nepravosti), aby když dokonáte přijali vás do stánků věčných.«*

Dr. v Kr.! Každý z nás má někoho na tom sv. poli. Ne-li zde, jinde. Lásku a vděčnost nemůžeme jim jinak projevit, leč když hroby jejich zdobíme a za ně se modlíme. Ovšem mnohý ani toho hrobu nemůže ozdobiti pro chudobu nebo pro vzdálenost. Ale to jedno může přece každý věnovati svému drahému zesnulému totiž vřelou modlitbu (ať boháč ať chudáš). Modlitba tedy toť hlavní věc! A zajisté dáte mi za pravdu, že všechna ta spousta květín a záplava světél nic by neprospěla duším v očištění, kdyby se k tomu nepřidružila vroucí modlitba. Sv. Augustin vzpomínával s velikou láskou na svou drahou zesnulou matku sv. Moniku. Líčí nám také poslední tklivé okamžiky jejího života, kterak s důvěrou pravila, řkouc: *»Pochovejte tělo mé kdekoliv, nic vás o to starost nezarmucuj; jen o to vás prosím, abyste pamatovali na duši mou při oltáři Hospodinově, kdekoliv budete.«* Dr. v Kr.! Tak by zajisté mluvily k nám všechny ty duše z očiště. Snad v mnohém bývaly malicherny, dokud byly na zemi, ale dnes by řekly: *»Drahé dítě, manželi, manželko, příteli zdoebíš můj hrob světlem a věnci a tak ukazuješ, že na mě vzpomínáš, děkuji ti za tvou vzpomínku, ale to tělo mé tli a hnije, duch však jest, který žije, prosím tebe vzpomínej také na mou ubohou duši modlitbou!«* A co se týká modlitby, modlitba společná jest vydatnější, než modl. soukromá. Řekl Kr. P. *»Kde dva neb tři jsou ve jménu mém, já jsem uprostřed nich.«* Vzorem takové společ. modlitby jest modlitba rodinná, kdy otec matka s dětmi společně se modlí. A k takové společ. modl. sešli jsme se dr. v Kr. v předvečer památky všech věř. dušiček, uvijeme těm dušičkám věnec t. j. věnec růžencové modlitby a budeme prositi P. Boha Trojjediného, aby odpustiti ráčil těm duším v očištění, které dosud nedostižily Spravedlnosti božské, aby na milost přijmouti je ráčil a tak zítřejší den, aby jim nebyl dnem zármutku a bolesti, nýbrž dnem radosti a slávy věčné. Amen.

Katechese o obřadech mešních.

J. POŘICKÝ, katecheta v Ledči.

(Pokračování.)

III. Epištola a evangelium.

1. Nejhlavnější částí mše katechumenů jest třetí část, čtení sv. Pisma.

Opakujeme: Co to jest sv. P. *»Z vnuknutí Ducha sv.«* znamená, že jest psáno se zvláštní pomocí Boží. Vidi se to na tom, že bible jest jediná kniha na světě, kde po tisíciletí se udržela pravá víra v jednoho Boha, zatím co všude jinde bylo modlářství. — Kromě toho bible obsahuje přemnohá proroctví o Mes-

siáší. Proroctví ta se vyplnila na P. J. a od té doby se víra v jednoho Boha začala šířit po světě a způsobila obrození národů.

Proto si křesťané vždycky bible vážili.

Dělí se na Starý a Nový zákon. Tento se zase skládá ze 4 evangelií atd.

2. Židé měli ovšem jen Starý z. Velmi rádi v něm čítali. Zvláště v dobách zlých čerpali ze svých sv. knih útěchu. Tak si vážili bible, že měli spočítáno, kolik jest v ní různých písmen. Starý jejich spisovatel skoro před 19 sty lety napsal, že by Židé raději se zabíti dali než jedno písmeno v bibli pozměnili. — Čítávali bibli hlavně v sobotu v synagogách.

Představte si, že byste byli při tom. V synagoze jsou jen muži a hoši — ti seděli na zemi, všichni mají na hlavách. Ženy a dívky stály venku. V synagoze před zdí byla skříň a v ní bible — thora — napsaná na kůži, pergamenu, a sbalená jako mapa.

Před skříní hoří lampa.

Když je po zpěvu a po modlitbách, sluha podá uctivě thoru jednomu z mužů, on rozbali ji a začne čísti. Staří Židé sedí na lavicích podél stěn, na hlavách mají zvláštní čepice a od nich jim visí dolů střapce. Nábožně poslouchají a kývají při tom hlavami. — Tak vypadalo v synagogách čtení sv. Pisma.

3. Toto čtení ponechali jsme si i my křesťané. U nás se čtou 2 část.: epištola a evangelium. Epištola znamená tolik co »dopis,« který psali apoštolové křesťanským obcím. Obsahují obvykle napomenutí k dobrému životu. Epištola se čte hned po modlitbě a po ní ministrant řekne: Deo gratias — Někdy místo apoštolských dopisů se čte také něco ze Starého zákona.

Po epištole se čte evangelium. To obsahuje život Pána Ježíše, slova, která Bůh mluvil lidem. Proto křesťané vždycky mu prokazovali velikou *úctu*. Mnozí si je opisovali zlatým písmem a nosili na prsou, dosud se na sv. evangelium přísahá. Při mši sv. tato úcta se znázorňuje mnohými způsoby: Missál se přenesl na druhou stranu oltáře, aby evangelium mělo své zvláštní místo, při slavné mši sv. se nescu dvě svíce, dává se incensum, lidé povstávají, žehnají se trojím křížem, král odkládá korunu a biskup mitru, kněz říká: Dominus Sequentia Čtení atd. a když dočetl, líbá začátek sv. evangelia. Pamatujte dobře, že se tedy při evangeliu stojí a žehnáme se malým křížem. Znamená to

4. Aby mezi epištolou a evangeliem nebylo ticho, zpívají na kůru po epištole *graduále*. Jest to úryvek ze žalmu hodící se k epištole. Na př. o svátku sv. Jana Nepomuckého v epištole se popisuje, jak si počíná v řeči člověk pošetilý a jak si počíná člověk moudrý. Rtové nemoudrých, praví se, bláznivé věci mluví, mluví bez rozvahy, všechno, co mají na srdci, řeknou, očerňují přátele, jiným na cti utrhnají atd. Tak mluví člověk pošetilý. Na to začnou na choře zpívat *graduál*: V něm se chváli člověk opatrný: Blahoslavený muž, který jazykem svým se neprohřešil atd.

5. Recapit. Dodejme: Po evangeliu následovalo kázání; nyní se káže častěji před mši sv. Potom jáhen volával: Exeant catechumeni Katechumeni odešli a v kostele zůstali jen pokřtění věřící, aby přítomni byli sv. oběti. Proto té první části se říká mše katech. — a té druhé mše věřících.

6. Applicatio: Tato část mše sv. nás napomíná, abychom po příkladě sv. církve vážili si sv. Písma. Mějte bibl. dějepravu nebo nedělní evangelia a čítejte v nich zvláště v neděli, nebo když jste byli u sv. přijímání!

Text.

Po modlitbě jest třetí část, čtení sv. Písma. Čte se epištola a evangelium. Protože evangelium obsahuje život Pána Ježíše, proto mu křesťané prokazují velkou úctu. Úcta ta se znázorňuje tím, že se missál přenesle na druhou stranu, věřící povstávají, žehnají se křížem, při slavné mši sv. nesou se svíce a dává se incensum, král odkládá korunu a biskup mitru. Po evangeliu kněz líbá knihu. Aby mezi epištolou a evangeliem nebylo ticho, zpívají na choru graduale. Jest to část žalmu hodící se k epištole.

Po evangeliu býval výklad nebo-li kázání. Dnes častěji se káže už před mši sv. Potom jáhen volal: Katechumeni odejdou — a v kostele zůstali jen věřící. Proto tato první část se nazývá, dosud mše katechumenů, následující pak mše věřících.

(Pokračování.)

Zrcadlo zpovědní.

Modlitební knížky nebo církevní zpěvníčky školní mládeže náležejí k pomocným knihám vyučování náboženského. Aspoň mělo by tak všeobecně býti.

Z toho vyplývá, mají-li tyto knížky účelu svému vyhovovati, že mají s učebnicemi náboženskými také souhlasiti. Je-li tedy v katechismu zrcadlo zpovědní, které katecheta ex offio vykládá a žactvu ukládá, že toto zrcadlo zpovědní má býti také v modlitební knížce nebo ve zpěvníčku církevním obsaženo.

Nebo zařazuje-li se do těchto knížek pomocných jiné zrcadlo zpovědní, myslím zcela jiného pořadu a jiných názvů, je tím porušena hrubě zásada didaktická velmi důležitá o *jednotnosti* vyučování — na škodu předmětu!

A s touto kardinální chybou shledáváme se v našich i církevně (bohužel!) schválených modlitebních knížkách nebo v zpěvnících. Jmenuji zde na př. dva nejrozšířenější: Karlachův a Drůbkův.

A ještě když je zpracováno aspoň schopně a vhodně s ohledem na užoučký obzor maličkých poenitentů. Ale shledáváme-li se tu se zrcadlem zpovědním: nejasným, nelogickým, chaotickým a docela věcně nesprávným, pak ptáme se, kde byla církevní censura?

A s takovým zrcadlem zpovědním, někde až skoro humorně (hodí-li se tu říci) sestaveným, setkáváme se v novém vydání Drůbkova zpěvníčku. Nuže, přihlédneme k práci jeho blíže:

Hned v 1. přikázání: Je skutečně hříchem, nemodlit se před jídlem a po jídle? Je hříchem modlit se rychle? A jaký je rozdíl mezi modlití se nepobožně a při modlitbě mysliti na jiné věci?! V 2. přikázání: Svatým věcem v kostele se posmívati — což jinde to hříchem není? Klel jsem; dušoval jsem se a ještě i pronklam jsem — neschází než ještě »hromoval jsem«, a jak jsou všechna ta synonyma nebo odstíny téhož hříchu.

V 3. přikázání: v kostele jsem se ohlížel, šeptal, jiné vyrušoval — proč ne ještě: smál se, dělal posuňky směšné, tahal za ucho, za vlasy, za šaty atd.? Což se to nedá shrnout v jeden pojem: neuctivě se v kostele chovati?!

Ve 4. přikázání: Skoro humorně se tu vyjímá vedle učitelů (!) vytýkání neposlouchal jsem velebného pána! Nebo odmlouvatí a vzdorovatí — což nezdá se, že odmluva je vzdorem?! Zařazeno sem také přelhávání, ale správně patří do 8. přikázání; jinak bychom museli sem zařazovat i domácí krádež a p.

V 5. přikázání: Bil jsem, tloukl jsem — nelze mi ani dohát se jemného rozdílu těchto dvou, jinak hrubých věcí! Byl jsem neupřímný. Posmíval jsem se starým lidem (ne-li do 4.); Rád jsem myslil o lidech zlé věci — patří do 8. přikázání. V 6. a 9. přikázání: Něco ošklivého (sic!) jsem myslil. Dále: Něco nestydatého jsem psal. Autor ani nevěda, nechť, rozlišuje *ošklivý a nestydatý* a k těmž svádí i poenitenty.

Dlužno užiti jednoho výrazu, aby se kajícíci nemátli, a to jasnějšího, užšího, a ne obecnějšího, jako je výraz *ošklivý*!

V 7. a 10. přikázání. Také příliš obecně řečeno: Vzal jsem; lépe snad od-cizil jsem, přivlastnil jsem si. Ci věci jsem kazil, vypůjčené věci (ty patrně nejsou cizí) kazil a opět vypůjčené sešity a knihy (to patrně nejsou věci a cizí) zašpinil a trhal — jaký tu vzájemný rozdíl?! A ještě: zamazal jsem ve škole nábytek a stěny (!) Cizí domy a zahrady jsem špinil (jak ty zahrady špinit, a aby to bylo hříchem, dobře nechápu)!! Psal jsem po domech a stěnách (domy a stěny! celek a část!) A co když nepsal, ale maloval (po případě možno ještě po způsobu autorově přidat také *kreslil*)?! Házel jsem kamením — jak to sem přijde, nevím; jenom hádám, že spisovatel myslil na kamení, které kajícíku nepatřilo. (Snad by to náleželo jako ohrožení zdraví do 5. přík.).

V 8. přikázání: Lhal jsem; zapíral. Nechtěl se přiznati — co tu zbytečných slov! Nebo: Nadával jsem; dával jsem nehezká jména — jakoby, kdo nadává, dával jména hezká!!! V ustanovené posty . . . jak to sem přijde? To patří přece do 5. přikázání! Pan autor sem zařadil hlavní hříchy — nu, je to aspoň pohromadě — ale nepatří sem! A jaký asi dělá rozdíl p. autor mezi: hněvivý a zlostný? Pyšný a pohrdal jsem jinými? Svárlivý a hádal jsem se rád?! (A nad to měli jsme už v 5. nesnášlivý!) Jak sem přichází: Kouřil jsem? (Snad 5.!) A jaký je to hřích: Nerad jsem chodil do školy? Cestou ze školy jsem pokřikoval? (Nedávno v novinách kdosi toto pokřikování doporučoval dětem jako zdravé pro plíce jejich!) Hrál jsem si divoké hry?!

Zakončuje pak zrcadlo zpovědní tím, co mělo býti jeho úvodem: Při poslední zpovědi zpytoval jsem . . . A čteme tu také: zpovídal jsem se neúplně, některý hřích jsem vynechal, tyto dvě věty autor klade vedle sebe beze vztahu, takže dítě může to považovat za dvojí od sebe rozdílný hřích. Kromě toho *„některý“* hřích jestli zpověď neúplnou, nebo přesněji řečenou: neúplnou ano, ale ne neplatnou, svatokrádežnou! A o to se tu jedná. A schází ještě otázka po sv. přijímání a po jiných svátostech!

Tedy závěrečný úsudek musí znít nejen nepříznivě pro takové zrcadlo zpovědní nýbrž i naprosto odmítavě. Je to nebezpečný šlendrián, jakého by se nemělo už trpěti, poněvadž může mít pro budoucí život kajících nebezpečné následky. Mísí se tu na př. hříchy s nehříchy, dětské rozpustilosti, bujnosti cejchují se hned na hříchů pozoruhodné přestupky mravního zákona a t. d. Tím se vychovává svědomí bludné v dítě vidí ve všem hned hřích i tam, kde žádného naprosto není, stává se úzkostlivým a bere se mu všechna radost ze života, uvrhuje se v záдумčivost a melancholii a — díky Bohu nepokračují to v životě pozdějším dále až k nábož. šílenství a k samovraždě. Známe takový příklad jenž právě v tomto kotvil. A proto voláme k cenzuře: Cavete, consules! Vaše je zodpovědnost.

X. D.

Poznámka. Mimoděk zahleděl jsem se na předcházející modlitbu k sv. zpovědi v téměř zpěvníčku: Duše sv. Bože, Duše pravdy (!) Ty zpytuješ srdce i ledví (!) člověka. Tobě nejlépe známy jsou i neodkryté (!) hlubiny duše mé . . . A tak to jde dále. Co věta, to frása! Jednoduchost, srdečnost, žádáme pro dítě. Jasnost a logiku! Stručnost a vždy a ve všem správnost!

Z praxe a různé.

Spolek katechetů v království Českém konal 13 října za hojně účasti *členskou* schůzi, jež se před týdnem pro ochravné předsedovo konání nemohla. Předseda sdělil s přítomnými, že náš poslední návrh minimální osnovy, jeho sestavení a konečná úprava obsahová i vnější setkala se s všeobecnou pochvalou a radostným zájmem u českých i německých katechetů a u veškerého našeho kléru vůbec. Jeho Eminenci podal předseda klérus ve skvostné vazbě. Náš nejdůstojnější Arcipastýř projevil upřímnou radost nad touto zdařilou osnovou, přijal ji a slíbil jí doporučení v Ord. listu. Protože náklad 500 ex. je rozepsán a poptávky se množí, vyžádal si předseda svolení přítomných členů výboru a členů Spolku na objednávku nových 500 ex. Potom dal předseda členům Spolku dle svých nejlepších informací vzácné pokyny pro přítomnou dobu.

Na *členské* schůzi 27. října t. r. za velké účasti svých členů přijal Spolek s nadšením vyzvání svého předsedy ve příčině *upisování III. váleč. půjčky* a usneseno jednomyslně, aby každý člen ze svých služebních a majetkových poměrů upsal co nejvíce a tak projevili opravdovou vlasteneckou svou povinnost; spolu pak jednomyslně uloženo, aby předložen byl výboru návrh na upsání spolkových 1000 K z kmenového jmění.

Katechetský spolek diecése Olomoucké odložil obvyklou valnou hromadu, která konala se vždy o prázdninách, na dobu příhodnější.

Kníž. arcibiskupské gymnasium v Dejvicích s právem veřejnosti otevřelo letošním rokem třetí třídu. Minulého roku bylo v I. třídě 32 žáků, ve II. 37. Výborně způsobilých k postoupení bylo v I. třídě 15, ve II. 14 žáků. První třída vykonala 21 poučných vycházek, druhá 16. Žáci byli denně přítomni mši sv., přijímali měsíčně sv. svátosti, účastnili se májových pobožností a jiných náboženských úkonů. Zdravotnímu stavu žáků byla věnována péče co možná největší. Tělocvik jest předmětem povinným, konány časté lékařské prohlídky, pořádný hry a vycházky. Zdravotní stav žáků byl velmi dobrý.

Naše chloubka. Dr. Alois Musil, proslulý učenec, světoznámý cestovatel po Orientě, profesor Vídeňského učení vysokého byl jmenován dvorním radou. Nový pan dvorní rada býval katechetou v Moravské Ostravě.

Vyznamenání v poli obdržel *Perlik Romuald*, zatímni katecheta při V. ob. šk. chl. na Smíchově a to jak uvádí Věstník vládní (č. 9. r. 1915) záslužný kříž duchovní II. třídy a čestný odznak Červeného kříže II. třídy s válečnou dekorací za zvláštní zásluhy o raněné. Gratulujeme!

Listárna redakce. Na dotazy některých pp. kolegů oznamujeme, že *»Duchovní promluvy k mládeži«*, jež sepsal Emanuel Cívka, jsou dosud k dostání u Em. Cívky, em. prof. náb. v Slaném, nebo v knihkupectví Cyrillo-Method. G. Franci, Praha-I., Melantrichova ul. Sníž. cena 2 K 40 h. Z posudků: *»Neznáme věru pěknějších exhort k mládeži a různým stupňům jejího věku a vzdělání tak zcela přiměřených.«* Vlad. Štastný v *»Obzoru«* r. 1903, č. 5.

Komutace. Katecheta nedaleko Prahy (litoměřická diecése) na škole měšťanské chl. i div. (také na průmyslové) s 2 exhortami, bez aktivního přídavku, měnil by s katechetou diecése pražské nedaleko Prahy.

Nové vydání perikop. K nedávnému dotazu sdělujeme, že nové vydání perikop vyjde nákladem »Dědictví sv. Jana Nepomuckého« v Praze, jak v letošním podíle oznámeno. Ovšem k vydání tomu vyčkati jest doby klidnější a normální, jelikož nyní sazba i papír velice se zdražily. Rukopis však se chystá a bude v novém perikopním vydání, pořízeném dle nového překladu Bible, přihlíženo i ke všem svátkům na Moravě i ve Slezsku.

Pro »Červ. Kříž« složili v pokladně spolku katech. pro království České od 24. září do 24. října dpp. katecheté: *K 23* Mašina Josef, v Kutné Hoře. *K 10* Komárek Frant., ve Vamberku. *K 3-32* Špale Antonín, ve Slaným. *K 1-66* Oliva Arnošt, ve Slaným.

V. Hála,
t. č. pokladník.

VĚSTNÍK KATECHETSKÝ

PŘÍLOHA „VYCHOVATELE“ K XXX. ROČNÍKU.

REDAKTOR JAROSLAV SLAVÍČEK na Smíchově č. 992.

Poznámky k nynějšímu katechismu. — Exhorta na III. neděli adventní. — Z praxe a různě.

Poznámky k nynějšímu katechismu.

(Dokončení.)

12. V *mluvnické formě* katechismu dalo by se mnoho opravovati. Již formulování otázek je namnoze proti pravidlům katechetiky. Verbální otázky pokládají se přece za vadné! A v katechismu jsou; na př. ot. 18. Je-li víry ke spasení třeba? Ot. 24. Stačí-li jenom všeobecně věřit, co Bůh zjevil? A dále otázky 27, 53, 56, 87, 88, 131, 133, 140, 177, 195 atd. Na otázku: Kterak potrestal Bůh pyšné anděly? očekávala by se odpověď: Bůh potrestal pyšné anděly *přísně*. Otázka: *jak* je neurčitá a mohlo by se snadno státi, že dítě dá na ni odpověď směšnou. Podobně lze říci o otázkách: co *znamená*, které jsou namnoze všeobecné.

13. V nové učebnici neměly by býti otázky tištěny tučně (jsouť pomůckou pro učitele) a měly by býti umístěny in margine. Různý tisk podal by krásný mnemotechnický obraz a pěkný přehled celku. Hlavní díly — dvojnásob tučný text, nadpisy oddílů — tučným cicero, věty k zapamatování — tučným borgisem, tučným petitem a garmondem, vysvětlivky — petitovou kursivou. Nynější katechismus toho nemá a přece na vnější formě velice záleží, neboť kniha tak upravená dovede upoutati. Katechismus augsburský má docela i obrazy v textu

14. Obrázky měly by býti originelní, nové a jen zřídka vypůjčené z biblické dějeprawy. Měly by ilustrovati věty zvláště důležité. Illustrace jsou dnes módou. Každý raději sáhne po časopisu ilustrovaném. To lze aplikovati i na katechismus. Obrázky jsou důležitým momentem paedagogickým a jsou s to vštípit náboženské pravdy hluboko v paměť.

15. Pokud se týče hlavních odpovědi t. j. vět, jež třeba memorovati, tu oběma rukama podepisuje Schöniger (autor tohoto článku) to, co napsal o definicích farář Hofer a Pichler, aby byly konstruovány řečí lehkou, lidu obvyklou. Učení se usnadní a času se uspoří. Ale opak toho právě je na př. definice křtu. Naučí se jí žák jen nadaný a těch je pořádku. Ve škole je potřebí plných dvou hodin, aby se jí děti naučily. A ve škole naučiti se musí, ježto mnohé děti katechismu doma nemají. Jaké mrhání času opakovati ji 20—40! A za nějaký čas děti ji opět zapomenou. Což teprve až budou míti školu za sebou. Stačilo by

úplně, naučí-li se dítě odpovědět na otázku: Co činí kněz, když křtí? Lije vodu na hlavu křtěnce a říká při tom slova: »Já tě křtím ve jménu Otce, Syna i Ducha sv. Tomu se naučí jistě hned. A dle toho formulovala by se odpověď na otázku 474. *Křtěnec je 1. očištěn od hříchu dědičného, 2. posvěcen, 3. křtánem (katolickým)*. Anebo pregnančněji: *Křtěnec dostává 1. odpouštění dědičného hříchu, 2. posvěcující milost, 3. trvalý znak katolického křtánem*. To jistě rychleji se vstípi v paměť, než ony čtyři věty v katechismu. Ve vysvětlení (drobně tištěném) řekne se pak — jak i obřad křestní dobře znázorňuje (»zevnější znamení« — voda čistí — že *s dědičným hříchem odpouštějí se také* (byl-li to dospělý) *všecky před křtem spáchané hříchy osobní i tresty (za hříchy) věčné i časné*, takže křtěnec je úplně prost viny i trestu a je jako byli prarodiče v ráji před hříchem a kdyby hned po křtu zemřel dostane se do nebe (jako na př. dítě pokřtěné), aniž by byl podroben zkoušce, jaké Bůh žádal na prarodičích, než je do nebe vzal a že u zkoušku odpouští mu jen s hledem na zásluhu Vykupitelovy, v čemž zračí se velikost nekonečného milosrdenství a že toliko smrti nelze prominouti, která je spravedlivou pokutou za hřích dědičný, aby křtěnec měl účast na obětní smrti Kristově a jako Kristus skrze smrt ke zmrtvých vstání a k novému životu věčné nesmrtnosti dostati se mohl. (To vysvětlení dítěti postačí a vzdělance uspokojí).

Pokud se týče druhého bodu, lze říci, že *milost posvěcující* činí duši svatou, krásnou, dobrou, že Bůh má na křtěnci zalíbení, jako na vlastním synu, ano že jej *přijímá za své dítě* s tou pevnou vůlí, dáti mu i dědictví nebeské. Dokonalost, kterou křtěnec obdržel skrze milost posvěcující, činí jej schopným také, aby Boha dokonale ctil svou věrou v Něho, svou naději v Něho a svou láskou k Němu; dostává tři božské ctnosti víru, naději a lásku.

Třetí, co dostává, je něco velikolepého; *trvalý znak křtánem* (lépe než »nezrušitelný«). Jest *křtánem*, novým stvořením. To značí již celkové ponoření při křtu až po těmě hlavy (dnes polévá se toliko těmě křtěnce, jakoby křtěnec až po těmě hlavy byl ponořen). Starý člověk jakoby ve vodě zahynul a nový člověk z vody vyšel. (křestan). »Vy všichni, kteří v Kristu jste pokřtěni, oblékli jste Krista.« (Sv. Pavel). Křtánem býti je *rodové šlechtictví*, jímž pokřtěný je spřízněn s Kristem. Jakožto *křestan* je i *občanem království Božího na zemi (katolické církve)*. Křtěnec zůstane křtánem na vždy a nepozbude své urozenosti šlechtické a svého práva občanského v království Božím i kdyby po křtu opět zhřešil. Znak křtánem trvá na něm na vždy, vzácná to milost, skrze níž i hříšník jest ještě vždy v jakémsi spojení s Kristem, Duchem svatým a církví. Ta milost brání úplnému roztržení toho spojení křtěnce s Bohem a umožňuje hříšníkovi každý okamžik, aby se smířil s Bohem. Jaká to míra božského milosrdenství!

Dle těch svých poznámek k nynějšímu katechismu, navrhuje p. autor (far. Schöniger) také *osnovu učebnou* katolického náboženství. Jako však mnohé cesty vedou do Říma, nepopírá, že by někdo nemohl navrhnouti osnovy lepší. Nenavrhne osnovy své, nýbrž doporučuje osnovu, dle níž vypracován je *katechismus diecése augsburské (1905)*. Katechismus ten prý namnoze vyhovuje tomu, co bylo nahoře pověděno. Předčí již tím náš katechismus, že vychází od hlavní základní myšlenky: »Na zemi jsme, abychom Bohu sloužili a do nebe se dostali.« Od toho vychází autor a staví tento systém: »Abychom Bohu sloužili, máme: 1. věřiti, 2. plniti přikázání, 3. prostředků milosti užívati a dle toho dělit látku učebnou

na tři hlavní díly: 1. o víře, 2. o naději, 3. o prostředcích milosti. Učení o modlitbě pojal vhodně do třetího dílu (po svátostech a svátostinách).

Patrným pokrokem prý je, že má katechismus augsburský ony »vysvětlivky« drobně tištěné, v nichž uvádí na př. obřady svátostí, doložky praktické — často slovy Písma — a jiné poznámky. Slovem katechismus augsburský ze všech katechismů volí nejsprávnější cestu k cíli. V některých věcech ovšem prý nevymanil se ze starých šablon. Tak vykládá přikázání církevní odděleně od přikázání Božích a praví, že přikázání církevní »také« třeba plniti. Učení o odpustcích klade jako přídavek po svátosti pokání.

Autor však pohřešuje tu (i v jiných pokusech ke katechismu) výklad *úzkého vztahu pravého náboženství (křesťanství) s církví (katolickou)*. Následek toho je prý osu dný moderní blud, že možno jest míti náboženství, ano i býti »take« katolíkem a nedbati církve. Katolíkem ano, klerikálem ne! V tom bludu milliony lidí jest udržováno od liberalismu (svobodomyslnosti), posilováno od protestantismu a nových moderních sekt (theosofů, spiritistů). Snad blud ten nebyl by popletl mnohých a odcizil katolickému náboženství, kdyby ve škole učení o církvi nebralo se jako vedlejší věc, nýbrž vykládalo se v úzké souvislosti s náboženstvím křesťanským. Kdyby našemu katolickému lidu vstúpilo se již ve škole přesvědčení, že lze míti právě náboženství a své povinnosti náboženské plniti, jen v nejužším spojení s církví Kristovou, věru žádný katolický křesťan nestyděl by se býti »klerikálem« a každý katolík považoval by za věc samozřejmou, žiti v nejužším spojení s církví. Nyní čas to napravit! Učení o církvi nemá se přístě jako namátkou při devátém čl. víry probírat, nýbrž má býti základem veškerého vyučování náboženského.

Dr. Hettinger (Apol., 2. díl str. 407, vyd. 1873) vykl: »*Církev je konkrétním zjevením křesťanství. Křesťanství je církví a církev křesťanstvím* (pravým náboženstvím) a to vědomí má proniknouti i ve školním a lidovém vyučování a býti majetkem všech katolických křesťanů. Právě porozumění pro své náboženství je předpokladem pevného náboženského přesvědčení.

Myšlenka, že v církvi Kristově, totiž katolické, vtěleno je právě náboženství totiž křesťanské, má veliký praktický význam.

Na té stěžejní myšlence prý snadno a nehledaně postaviti celý systém vyučování náboženství katolického. *Církev*, viditelná říše Boží na zemi, není *nic jiného, než Kristus jako Bohočlověk pokračující ve svém díle spasitelném* (tajuplné tělo Kristovo).

Od církve přijímáme víru, již Kristus učil; od církve přijali jsme křest a všechny milosti ke svému posvěcení, jichž nám získal Kristus jakožto nejvyšší *kněz* svou smírnou obětí na kříži; od církve nařizují se nám přikázání Boží, která Kristus, božský *král* dal a vysvětlil, bychom dosáhli blaha časného i věčného. *Býti spojen s Kristem v úřadě učitelském, kněžském a královském církve, toť právě náboženství.* Neboť pak jsme spojeni opět i s Bohem. Náboženství jest tedy opětne spojení lidí s Bohem (když se byli lidé odtrhli od Boha hříchem). Je tedy trojí *povinnost náboženská*: 1. *věřiti*, co církev ze svého Kristem svěřeného učitelského učí, abychom *Boha pravým způsobem oslavovali*, 2. *užívatí prostředků milosti*, jež nám církev skýtá ve svém kněžském úřadě svěřeném od Krista; abychom *se očistili od hříchu a posvětili*; 3. *zachovávatí přikázání Boží*, jež nám církev

svého úřadu pastýřského Kristem svěřeného předpisuje a vykládá, abychom dosáhli *království nebeského*.

V těch třech povinnostech náboženských, jež obšírně se mají vyložit ve 3 hlavních dílech, je naznačeno úzké spojení náboženství s církví.

Tak prý křesťané poznají *pravé náboženství, náboženství Krista Vykupitele, křesťanství, jímž s Bohem jsou spojeni skrze Krista v církvi* a dospějí ku přesvědčení, že nesmějí se odtrhnouti od církve, nemají-li se odloučiti od Krista, od Boha a pravého náboženství, pak není možno, aby vinou nedostatečného vyučování náboženského stali se »los von Rom« a církev jako »klerikalismus« zamítali neb docela napadali. Věc opravdu vážná! Tisíce odpadá jich od katolického náboženství, miliony katolíků propadlo náboženskému indiferentismu a mezi nimi i široké vzdělané kruhy. Autor míní, že hlavní vinu na tom má špatný systém, dle něhož jsou zpracovány náboženské knihy pro školy národní a střední.

Kdo osnovu mou dokonale promyslí, praví autor, pochopí, že mu bude nutno od obvyklé šablony upustiti. Náhradou však mu bude snadnější metoda a blízký cíl. *Postupujeme geneticko-historicky a počínáme náboženské vyučování na vyšším stupni* — nové zpracování katechismu týká se totiž vyššího stupně školy národní — *tam, kde jsme přestali na nižším stupni s biblickou dějepřavou*. A není to vlastně nic nového. I náš katechismus začíná první hlavní díl větou: »Křesťansky věřiti jest všecko za pravdu míti, co Bůh zjevil a skrze církev katolickou k věření předkládá.« Tak i katechismus augsburský (po 3. otázce): Máme všecko věřiti, čemu učí *katolická církev*. Před těmito větami měl býti výklad o církvi katolické. Ač se tak nestalo, přece tyto věty ukazují, že metodicky správně musíme začínati učení o katolické církvi a tam začít, kde jsme právě přestali na nižším stupni v biblické dějepřavě. Biblická dějepřava končí (u Schustera a Panholzera) zmínkou o svatě, katolické a apoštolské církvi, terá na skále Petrově založena a pod ochranou Kristovou a pomocí Ducha sv. na konec světa až setrvává.

Začínáme tedy v naší nové náboženské učebnici *s učením o katolické církvi* tím spíše, jelikož vyučujeme žáky, kteří tuto otázku, kterou kněz při křtu položil: »Co žádáš od církve Boží?« mohou zodpověděti: »víru«; tím pochopitelněji jelikož i učitel náboženství vyučuje ve jménu a z nařízení téže církve.

Výklad o církvi, jímž začínáme vyučování náboženské na vyšším stupni, začneme krátkým opakováním z biblické dějepřavy o tom, co Kristus činil po svém z mrtvých vstání jakožto král nové říše a co činili apoštolé. Bylo by si přáti, připojit dále ke skutkům apoštolským nějaké obrazy z církevních dějin na př. utrpení a stálost prvních křesťanů v periodě 300letého pronásledování, císaře Konstantina, vítězný boj proti bludařům, zvláště Luterovi, a proti bludům novým. Nebo tak poněkud překlenula by se ona veliká mezera od doby apoštolské na naše časy a žákům se ukázalo »ad oculos«, že skutky apoštolskými nekončí dějiny církve a že dnešní církev, již žáci náležejí, je táž jako za časů sv. apoštolů.

Pak následovaly by tyto věty jako *úvod*.

1. Církev, již Kristus založil, je církev katolická.

2. Katolickou církev lze poznati nejsnáze dle známky »katolická« a dále že jest jedna, »apoštolská a svatá« (»samospasitelná«). (Známku »katolická« sta-

víme v popředí, protože značí pravou církev Kristovu. Ostatní známky uvedeme jen v rubrice »vysvětlivek«, při čemž zdůrazníme jediné to, co je případné na př. při »jedna«; jednu vrchní hlavu, při »svatá«: svaté a svěťice katolické církve, »apoštolská«: že biskupové a kněží jsou nástupci sv. apoštolů. Znamka »římská« odpadne, neboť každý katolík rozumí slovem »katolická« jen tu církev, jejíž vrchní hlava je v Římě. V rubrice »vysvětlivek« pak řekneme, že vrchní hlava církve od času sv. Petra má sídlo v Římě a že jsou také katoličtí křesťané, kteří mají místo ritu latinského při bohoslužbě ritus řecký a arménský).

3. Katolická církev je viditelné království Boží na zemi, v němž Ježíš Kristus, Spasitel světa žije dále a nás s Bohem v království nebeském spojuje. Tuto větu, kterou autor podtrhuje a pokládá za větu již třeba *memorovati*, považuje za lepší definici než je ta, která je v katechismu nynějším, ač ona odchyľuje se od této valně. Ale jistě *snadněji* ji lze vstřípiti v pamět. A *podstatu* církve vystihuje *důkladněji*. Nazývati církev říší či královstvím Božím, srovnává se i s Písmem. Zaznamenává mnohé výroky a podobenství, kde Kristus mluví o království Božím a myslí církev. Nazývati církev »společnost« znamená prý snižovati její velikost a velebnost. I kdyby si žák pamatoval z navržené definice toliko slova Katolická církev je viditelné království Boží na zemi« má přece jen vždy představu lepší, vznešenější a obsažnější o církvi, než mu značí slovo »společnost«. Neboť býti údem (občanem) říše Boží je něco daleko vznešenějšího než toliko údem spolku. Církev je *viditelným královstvím Božím*. Tím jest řečeno, že církev skládá se z lidí a má vládce, který nařizuje (hlavou církve je papež) a poddané, kteří poslouchají (všichni křesťané, kteří jsou ve spojení s papežem). Jest i královstvím »Božím«, protože ji založil Bůh, Kristus, který jest její hlavou neviditelnou. »Na zemi«, církev je královstvím (říší), které obsahuje všechny země a říše pozemské. Dle analogie světských císařství neb království můžeme žákům docela snadno podati správnou představu o církvi a její velikosti, kráse a velebnosti, což lze učiniti v rubrice »vysvětlivek«.

Význačnou však pro pojem církve jest věta: »v němž (t. j. království) Ježíš Kristus, Spasitel světa, spojuje nás s Bohem v nebesích.« Tím nejen vyjadřujeme pravdu, že církev jest tajuplný Kristus (mystické tělo Kristovo), jenž jako Spasitel dále pokračuje skrze Ducha svatého, ale i že církev je křesťanstvím, pravým náboženstvím, jímž s Bohem nebeským jsme spojeni. Mimo to užíváme slova, jehož Kristus ve svých *podobenstvích* o »království nebeském« užíval, aby naznačil cíl náboženství. *Náboženství je spojení člověka s Bohem.* »Vlastně znovu navázání« toho spojení Kristem Vykupitelem po odvrácení se prarodičů a jich potomků následkem hříchu. Tomu spojení člověka s Bohem vadil hřích se svými následky totiž 1. hříchem prvotným zatemněný rozum a náklonnost vůle ke zlému. 2. ztráta posvěcující milosti, 3. ztráta ráje a nároku na nebe, slovem *ztráta nadpřirozeného obrazu Božího*. Proto lidstvo od Boha odloučené potřebovalo vykoupení.

Syn Boží stal se Vykupitelem lidstva. Ježíš Kristus přinesl opět svým božským učením rozumu světlo a vůli nejsilnější pohnutky k dobrému, ve své božské smírné oběti milosti rozhřešení a posvěcení a jakožto božský král nárok na nebeské království. V církvi tedy pokračuje Kristus ve svém vykupitelském díle pro všechny lidi.

V tom novém pojmu církve pravíme totéž, co nynější katechismus praví ve své definici; ano ještě více, jelikož tou krátkou definicí vyjadřujeme totož-

nost církve s křesťanstvím, pravým náboženstvím. V systematickém spojení náboženství s potřebou vykoupení člověka, s Kristem Vykupitelem a s církví podáme metodicko-paedagogickou práci, již se docílí *správného porozumění* katolického náboženství a *pevného náboženského přesvědčení*. Hlavní je, abychom ono úzké spojení učinili snadno srozumitelným a to se stane lehce jmenovanou definicí.

A k tomu dodáme:

4. Ježíš Kristus žije v církvi dále jako Bohočlověk tím, že apoštolům a jejich nástupcům odevzdal moc svého úřadu učitelského, kněžského a pastýřského a Ducha sv. seslal (vysvětlíme »jako Bohočlověk« slovy: »Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi Proto jdouce, uče všechny národy (úřad učit.) křtíce je ve jménu Otce Syna i Ducha sv. (úřad kněžs.) a uče je zachovávat všecko, cokoli jsem přikázal vám (úřad pastýřs.). Aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa«).

5. Právě náboženství má ten, kdo přináleží církvi katolické, protože v ní spojen je s Bohem skrze Krista. To se vysvětlí takto: *Náboženství je spojení člověka s Bohem*, anebo lépe znovu navázání spojení, přerušeného hříchem prarodičů. Jediné Kristus, jenž jest Bůh a člověk, může nás lidi spojit s Bohem. A to činí skutečně ve své církvi na zemi a to: 1. *v učitelském úřadě* církve dostává se nám učení Kristova, vyššího, neklamného vědění o Bohu jeho zjevení. To vědění je světlem a zjednává síly; světlem k osvěcení rozumu zatemněného hříchem prvotním, silou ku posílení vůle k dobrému zeslabené hříchem prvotním. Toho vědění si zjednáme tím, že *věříme*, co učí církve katolická. 2. *v úřadě kněžském* dostává se nám milostí smírné oběti Kristovy. Milosti ty zjednávají nám očistění od hříchu a posvěcení. Dostáváme je v prostředcích milosti (oběti mešní, svátostech, svátostinách a modlitbě). Těch milostí získáváme skrze *naději* v Boha, když užíváme prostředků milosti v církvi. 3. *v pastýřském úřadě* jsme k tomu vedeni, bychom poslušni byli přikázání lásky, jež v 10 přikázáních Božích podrobněji se vykládají. Tím, že plníme tato přikázání, jež nám církev plnití prikazuje, máme pravou *lásku k Bohu*. — Dle toho tedy trojím úřadem církve jsme s Bohem spojeni *věrou v Boha, nadějí v Boha a láskou k Bohu* a máme pravé náboženství. Protože nás *Kristus* v církvi spojuje s Bohem, nazývá se pravé náboženství *křesťanstvím*. Nazývá se *katolickým křesťanstvím*, protože je toliko v církvi katolické.

2. Katolický křesťan má tři povinnosti náboženské: 1. *Boha oslavovati*, 2. *sebe posvěcovati*, 3. *království nebeského získati*. Katolický křesťan, který má pravé náboženství (od křtu náleží církvi katolické; ve křtu obdržel božské ctnosti víry, naděje a lásky spolu v posvěcující milosti) má své náboženství osvědčovati skutky. Povinnosti, jež má plnit, slovou povinnosti náboženské. *Spadají v jedno s životní úlohou člověka*. Jako vše, tak i člověk je stvořen *ke cti a slávě Boží*. Květiny polní, krása hvězdného nebe, rozmanitá zvířena hlásají Boží krásu, velikost, všemocnost, moudrost a dobrotu. Člověk poznává to, protože poznává Boha jakožto nejvyššího Pána a má svou chválu, svůj dík mocnému Bohu přinášeti, což nerozumní tvorové činí toliko nevědomky. Kristus: »Otče, já jsem tě oslavil.« — *Sebe posvěcovati*. Podobenství o královské svatbě a svatebním rouchu atd. — *Království nebeského dosíci*: »Chceš-li do života vejíti, ostříhej přikázání« atd.

7. Jediné v církvi katolické může křesťan správně plniti své povinnosti náboženské. Tuto větu ještě bychom dali do úvodu, jakožto přechod ku pojednání o následujících třech hlavních dílech. Má také velmi důležitý praktický význam. Má se jí žák vštípit, že není-li spojen s církví, musí utrpěti škodu na svém náboženství a své povinnosti náboženské nemůže plniti anebo jen špatně. Jen v církvi můžeme: 1. *Boha správně oslavovati*, protože nám církev v *učitelském úřadě* přináší pravé poznání Boha, jehož si zjednáváme věrou, protože v *úřadě kněžském*, zvláště ve mši sv. Boha zcela dokonale chválíme, velebíme a děkujeme a protože v *úřadě pastýřském* čest Boží po všechny časy se podporuje nabádáním ku plnění přikázání Božích; 2. *sebe posvěcovati*, protože církev v *učitelském úřadě* nás o tom důkladně poučuje, v *úřadě kněžském*, zvláště ve svátostech poskytuje prostředky ku posvěcení a v *úřadě pastýřském* pečlivě bdí, abychom se hříchu varovali, pokání činili, svaté svátosti přijímali a přikázání Boží plnili; 3. *království nebeského dosíci*, protože nás církev v *učitelském úřadě* správně poučuje o cíli člověka a životě věčném, v *úřadě kněžském* nám přivlastňuje zásluhy pro nebe, v *úřadě pastýřském* přidržuje, přikázání Boží plniti a dobré skutky a ctnosti pěstovati, které přinášejí odměnu pro nebe.

Skizza této osnovy:

Katolické náboženství pro školu a dům.

Úvod.

Katolická církev a náboženství křesťanské.

1. Církev, kterou Ježíš Kristus založil, je katolická církev.
2. Katolická církev poznává se jakožto pravá církev nejsnáze dle známky »katolická«, jakož i dle známek »jediná«, »apoštolská«, »svatá«, (»samospasitelná«).
3. Katolická církev jest viditelné království Boží na zemi, v němž Ježíš Kristus, Vykupitel světa, žije dále a nás s Bohem v nebi spojuje.
4. Ježíš Kristus žije v katolické církvi jako Bohočlověk dále, tím, že dal apoštolům a jich nástupcům úřad učitelský, kněžský a královský a poslal jim Ducha sv.
5. Pravé náboženství má ten, kdo náleží církvi katolické, protože v ní je spojen skrze Krista s Bohem.
6. Katolický křesťan má tři povinnosti náboženské 1. Boha oslavovati, 2. sebe posvěcovati, 3. království nebeské získati.
7. Jen v církvi katolické může křesťan správně plniti své povinnosti náboženské.

I. Díl.

Učitelský úřad církve katolické.

1. Učitelský úřad a moc učící jsou od Krista.
2. Působení Ducha sv. v učitelském úřadě církve. Neomylnost církevního úřadu učitelského.
3. Prameny učení: Ústní podání a Písmo sv.
4. Máme věřit, co katol. církev učí. Víra potřebna ku plnění našich náboženských povinností.

5. Základy náboženství katolického (víry). (V rámci »apoštolského vyznání víry«, jakožto důležitého dokumentu ústního podání, ačkoli se má daleko důkladněji vyložit a doplnit nepoměrně větším počtem pravd z Pisma sv. a ústního podání. Znamé »šestero pravd« obsahuje lecos důkladnější než symbolum.)

1. Bůh jest nejvyšší Pán nebe i země, nejvyšší bytost. Vlastnosti Boží. —
2. V Bohu jsou tři osoby: Otec, Syn a Duch sv.

3. *Bůh Otec* vše stvořil. Člověk je stvořen dle obrazu Božího a účel života jeho, aby: 1. Boha oslavoval, 2. sebe posvěcoval, 3. nebe dosáhl.

4. *Bůh Syn* stal se člověkem a dokonal vykupitelské dílo pro hříšné lidstvo.

5. *Bůh Duch sv.* je Posvětitel, to jest rozdatel milosti v úřadě učitelském, kněžském a pastýřském církve katolické.

6. Po smrti čeká lidi život věčný. Smrt. Soud soukromý. Očistec. Vzkříšení těl v den poslední. Všeobecný soud. Peklo, nebe.

II. Díl.

Kněžský úřad církve katolické.

1. Moc kněžstva odevzdána od Krista apoštolům a jejich nástupcům.

2. Působení Ducha sv. v úřadě kněžském. O milosti (posvěcující a pomáhající). Prostředky milosti.

3. Užívání prostředků milosti jest potřebno ku plnění povinností náboženských.

4. Mše sv.

5. Svátosti. (Křest, biřmov. atd.)

6. Svátostiny. Svěcení a žehnání.

7. Modlitba: Otčenáš, Zdrávas, jiné pobožnosti.

III. Díl.

Úřad pastýřský katolické církve.

1. Úřad pastýřský vykonává papež, biskupové, kněží.

2. *Duch sv.* v pastýřském úřadě církve. Jest *duší církve*, činí církev nesmrtelnou a nezničitelnou. Dává milosti pomáhající v sedmi darech.

3. Úkol úřadu pastýřského: Církev zvěstuje a vykládá přikázání Boží (mravní zákon), bdí nad nábožensko-mravním životem věřících, trestá a odměňuje.

4. Máme církve poslouchati. Neboť nás přidržuje ku plnění našich povinností.

5. Křesťanský zákon mravní. Dvě přikázání lásky. Desatero Božích přik. vysvětlené šíře a prakticky, aby výklad ten podal dobré zpovědní zrcadlo.

6. O mravním zlu. Nepravost.

7. O mravním dobru. Dobré skutky. Ctnosti. Tři božské ctnosti. Mravní ctnosti dle »osmi blahoslavenství«. Mravní dokonalost (svatost). Tři evangelické rady.

8. Církevní tresty a odpustky (dispense, privilegia).

Pozn. O tomto článku v Christl. paed. bl. č. 8, 9, 10, bližší diskussi podáme v příštím ročníku »Věstníku katech.« v článku »Poznámky ku poznámkám« z pera proslul. odborníka v katechetice prof. X. Dvořáka.

Pozn. red.

Exhorta na III. neděli adventní.

Ty kdo jsi?

JOS. PAVLIŠTA z Čes. Třebové.

Dnes vybízí nás sv. evangelium otázkou: »Ty kdo jsi?«, abychom několik okamžiků věnovali sebepoznání.

Výzva: »Poznej sebe sama!« byla napsána zlatým písmem na chrámě Apollinově v Delfách naznačujíc, že sebepoznání jest základem dokonalosti. Proto velicí mudrcové křesťanství nazývají též je nejdokonalejší a nejvzácnější vědou. Sv. Bernard napomíná: »Snaž se poznati sebe, neboť to jest chvalitebnější a prospěšnější než zpytovat dráhy hvězd, léčivost bylin, povahu zvířat i lidí!« Americký pak filosof Thoreau praví:

V své nitro obrať zrak a tisíc krajů tam najdeš nezbádaných, plných tajů a neznámých; sem na cesty se dej a vlastní duše vesmír vyzkoumej!

A přece lidé všemu spíše pozornost věnují, jen ne své bytosti, na každého tvora otočí otázkou: »Ty, kdo jsi?!«, jen ne na sebe.

Proto jako farizeové dnes s otázkou: »Ty, kdo jsi?«, vysílají služebníky své k Janovi, tak i my vyšleme k bytosti své jako vyslance rozum a smysly, abychom odpověď slyšeli. Jan Křtitel odpověděl: »Já jsem hlas volajícího.« Odpověď jeho pak příhodná a krásná jest. Hlas jest pomíjející, trvá okamžik a zaniká v nekonečnu podobně jest i s člověkem.

Na otázku: »Ty kdo jsi?« slyším odpověď královského pěvce vznešeného Davida (ž. 38.): »*Jsem jen poutník před Tebou, Bože, a cizinec jako všichni otcové moji!*« Jestliže poutníkem a cizincem nazývá sebe veliký královský prorok a praotec samého Vykupitele, jenž korunován byl slávou a přízní boží, jak bychom my se odvážili pokládati sebe za vznešené osoby? Jsme jen poutníky, kteří dnes zavítali do pozemského slzavého údolí, aby prošli jím a ocitli se jeden po druhém na návrší nekonečné věčnosti. Zdaž sami toho neříkáme dívající se na těžce nemocného: »Již svou pouť dokonává!« nebo při smrti jeho: »Odešel na věčnost!« Říkává se, že každý z nás má na obloze svou hvězdu života. Proto i někteří básníci život k hvězdě přirovnávají: Jako hvězda nejjasněji zářící rychle spěje k západu, tak i člověk k západu života se chýlí.

A přece lidé tolik na životě vezdejším si zakládají zapomínající této pravdy, jakoby zde věčně žítí měli. Proč tolik tužby a pachtění se po majetku? Proč úporná starost o oděv a ostatní životní potřeby? Proč cti a chvály tolik hledají? Co byste řekli, drazí přátelé, cestovateli, jenž z pustin neznámé nehostinné země spěchá do milé vlasti, ale zdržuje se zbytečně v cizině koupí lesů, bažin, půdy nevzdělané? Zdaž byste mu neradili, aby ryziho zlata, perel, drahokamů si nakoupil a je ve vlasti své dobře zpeněžil? Tak napomíná všecky sv. Petr v listě svém: »*nejmilejší, jako poutníků a cizinců vás napomínám, abyste se zdržovali tělesných žádostí.*« Proto hledme získati co nejvíce záslužných dobrých skutků, abychom je jako vzácné perly a drahokamy Pánu nebes předložití mohli s nadějí na blaženost věčnou.

2. Jinou odpověď na otázku: Ty kdo jsi? nám podává nejmoudřejší z králů israelových Šalomoun. Hostem jednodenním nazývá člověka. Tak smýšleli též sv. Otcové o sobě vyznávající, že jsou jen hostmi na zemi. Jako host zavítá jednoho dne do našeho domu a s námi promluví, se potěší a hned zítra

loučí se, tak člověk sotva na světě se octne, věk života svého zde ztráví, již hned pak odchází na věčnost. Jestliže host někde zdržeti se miní, hned se ho služebník ptá, jak časné má jej probuditi ze spánku, kdy světlo přinést, na kterou hodinu cestovní povoz připravit. Tak sotva člověk se narodí, již na svůj odchod jest upomenut: neboť na křtu sv. svíce se mu podává s napomenutím, aby jako panny moudré opatroval to světlo jasné až do příchodu ženicha nebeského Krista Pána. Ano i před sňatkem, jenž bývá nejradostnější přece chvilkou života, vždy snoubenci se dohadují, jak naloží se s majetkem v pádu smrti jednoho z nich. A tak každý okamžik života nám připomíná pravdu: Jsi jen hostem jednodenním na zemi. Ano dějiny nám ji dosvědčují. Na počátku 17. století působil v italském městě Miláně znamenitý zpovědník a horlivý pastýř křesťanských duší sv. Ondřej Avellin, kněz řádu Theatimů. Týž dne 10. listopadu 1608 začal sloužiti v obvyklou hodinu ranní mši sv., jakmile však se poznamenal sv. křížem a vyslovil první slova stupňové modlitby: »Vejdou k oltáři Božímu!« ranila ho mrtvice. Sklesl do náručí přítomného kostelníka a donesen byv do své jizby zaopatřen ihned sv. svátostmi upíraje pak zraky na obraz Matky Boží blaženě zesnul. Jsme hosty a proto budme připraveni až Hostitel nebeský nás zavolá, abychom oděni jsouce svatebním rouchem milosti věčně se účastniti mohli hodů Beránka Božího.

3. A chceš snad slyšeti odpověď prvního z proroků Isaiáše (k. 40.) na tuto otázku? »*Všeliké tělo jest jako bylina a všechna sláva jeho jako polní květ*«. Co slabšího nad bylinu, co útlejšího nad květ? V létě vedrem vadne, v jaře mráz je zničí. Jak lahodí oku pohled na zelenavá luka, jak milým jest květ lilije, a jen malý úpal stačí a zeleň sežloutne, jen květ utrheš a vadne ti v rukou. Život pak nad květ křehčí, ba nad každou věc. Sklo jest křehké, pozorně-li však s ním zacházíš, věky přetrvá. Života svého šetři sebe více, přece smrt přetrhne jednou jeho nit. Nádobu hliněnou jest též křehká, ale dotekem ji nerozbiješ; člověk jen dotkne-li se nakažlivě nemocného, zničí sama sebe. Vánek květu neškodí, morový dech zkazí život tvůj. Tážeš-li se pak, co bylo příčinou předčasně smrti přátel tvých, slyšíš jen, že pouhý průvan, úpal slunce, nastuzení byly příčinou zkázy mladých těch životů. Jest člověk věru slabší nad bylinu.

Jestliže pak zrakem věčnosti ozářeným pozoruješ život svůj, jak nicotným jej shledáš. Život jest značně zkracován spánkem, strastmi, nemocmi, starostmi, že málo šťastných chvil najdeš i v 70 letém žití. A kdybys radostí světa sebe déle užíval, přece není ti poprán v naprosté jistotě ani jediný celý den, ba ani edna hodina. Zitřejší den jest pro tě nejistý, neboť ho nemáš, minulý den jsi už prožil, nemáš ho též a z dnešního nemáš více jistého než přítomný okamžik. Kdybys tedy byl majitelem nesmírného pokladu, přece pro tento okamžik nemůžeš z něho užiti více než nějaký haliř. Kdo tě tedy nazve právem zámožným? Nikdo. Proto praví sv. Jan Zlatoústý: „Tak jest s každou věcí lidskou, ještě jí neužije a už mizí.“

Jsi denním hostem na světě, příteli, a více ceníš okamžitý požitek nad věčnou blaženost, pečlivě hledáš chvilkové radosti a o věčnou radost nedbáš. Příteli drahý, nekupuj věčné trápení za nepatrnou rozkoš. Ale trpělivě snášej křížek starostí, nemocí a strastí, abys za ně získal korunu slávy a věčného štěstí. Amen.

Z praxe a různé.

C. k. zemská šk. rada v král. Českém vydala počátkem nynějšího školního roku obšírné poučení správám českých škol všeho druhu o soustavném pěstění vlasteneckého ducha a národní svéráznosti bez mlhavých a rušivých představ plemenných. Poučení takové jest ovšem vůbec a zejména za nynějšího válečného stavu u všech národů této monarchie stejně na místě a nemine se zajisté s patřičným účinkem. Jako autor, respektive stylisátor poučení toho uvádí se c. k. zems. škol. inspektor vlád. rada František Bílý, co nejlépe známý paedagogický spisovatel, literární historik.

Církev katolická ve válce světové. V zednářském listě frankfurtském »Freie Wort« vyslovuje se před časem z církve vystoupilý professor Dr. Hugo Koch takto: »Ze všech velkých mezinárodních organizací největší a nejinternacionálnější jest katolická církev. Jak se jí vede v tom zápolení národů?

Rozpadla se i ona v kusy, nebo je ve svých základech ořesena? Odpověď zní: Nikoliv. I ona ovšem nese stopy a jizvy strašných ran této války, ale o vážném ořesení nemůže býti řeči. Katolická církev jest, příliš stará a příliš mnoho zažila, než aby vyjela z kolejí, když jednou zase list světových dějin se obrací. Její stavba jest pevně ucelena a nesoucí ji dogmatická myšlenka tak silná a tak v srdcích millionů zakořeněná, že i bouře světové války nedovede ji vážně otřásti.

Ba právě v dobách velkých převratů a světem otřásajících událostí zvedá se k ojedinelé velikosti, jest klidným bodem v divokém shonu jevů, ve víru událostí. V takových dobách vidí dozrávati svou žej, rozšiřovati svou budoucnost. Jmenovitě papežství, jehož prospěch i zkáza s církví souvisí, umí ve velikých navštíveních národů státí se bezpečným útlukem a záchranou a sklízeti pak za to odměnu. Tak zříme i v této válce ucházeti se vlády o přiznání římské kurie.«

Dr. Koch odsuzuje pak nepřistojnost dnešního podruží papežství kontrole italské vlády. Jistě cenné doznání z péra odpadlíka.

Rakouští Slované. V Köln. Volkszeitung« rozepisuje se Heřman Ritter o poslání Rakouska. Hned úvodem zmiňuje se o chování rakouských Slovanů. Píše: »Svět-

ová válka důkladně rozmetala naděje, skládané Ruskem ve Slované Rakousko-Uherského mocnářství. »Bijí se statečně proti nám a nikterak si nepřejí, býti námi osvobozeni« — doznal nedávno teprve ruský spisovatel hrabě Petrovo-Solovo v »Biž. Vědomostech«. Nejen ve frontě, také doma osvědčují od prvních dnů války Slované svou nenávisť vůči Rusku. Poláci, Čeťové, Chorvati předstihují se v projevech přichylnosti k monarchii podunajské a nadšení pro spojeneckou německou říši.

Trpká nutnost doby umlknouti dala všem druhdy v říši habsburské se vyskytujícími sbatřovacími chvástálům a theoretikům všeslovanské idey a dala těmto Slovanům s hrůznou zřetelností poznati, co vše pro ně jest v sázce a čeho by vítězstvím Rusů pozbyli. . . Státní idea triumfovala v monarchii nad plemennými otázkami národnostní žárlivosti. Historický útvar, společné státní, náboženské a hospodářské tradice a statky ukázaly se nekonečně cennějšími a mocnějšími než jazyková a národní spřízněnost s racami za hranicemi žijícími.«

Mnichovský spolek katechetů ve své schůzi 11. října 1915 vyslechl přednášku *Stieglitzovu*, jejíž téma »*více náboženského života pro naše děti mnichovské*« přilákalo neobyčejný počet účastníků. Na konec řečník shrnul své praktické návrhy v tyto body: 1. všechny školy mnichovské mějtež jednotný program modliteb a písní. 2. čtyři vyšší třídy školy národní (5—8) účastněte se mše sv. v letním období ve dva všední dny týdně. 3. vždy za dva měsíce buďte vedeny ke sv. svátostem. 4. při každé školní mši sv. buďtež pokud možno křesťanské cvičení. 5. katecheté mají děti napomínati, aby se účastnily církevního života a proto buďte v kontaktu s farní osadou svých katechumenů. 6. sv. biřmování dle svého významu a jiných poměrů doby buďtež posunuto na konec školní povinnosti.

Úmrtí mistra katechetiky zaznamenává katechetika německá. Je to prelát dr. *Jakub Schmitt*; nar. 10. září 1834, zemř. 17. září 1915 ve Freiburgu Br. Tamtéž studoval a učitelem jeho byl proslulý Albán Stolz; studia dokončil v Římě, kde byl vysvěcen. Hned potom ve své diecési byl jmenován repetitorem v kněžs. semináři ve sv. Petru, kde měl příležitost vyškolit se v theorii

i praksi katechetické na mistra. Tu vydal známé katechese po celém Německu: »Anleitung zur Erteilung des Erstkommunikanten-Unterrichts«, po prve 1865 a r. 1911 ve 12. vydání u Herdera; dále »Erklärung des kleinen Deharbischen Katechismus« a jeho 3dílné »Erklärung des mittleren D. K.« Obě ta díla vyšla již v 10 vyd. u Herdera. Je předním zástupcem staré školy katechetické a stál přítke proti katechetickému hnutí mnichovskému. R. 1883 byl vicerektorem semináře a r. 1886 sídel. kanovníkem ve Freiburgu. Jeho úmrtím trhá se věhlasný katechetický triumvirát arcidiecése freiburské, z něhož zůstávají Knecht (svět. bisk.) a Dreher (sídel. kanovník).

»Para pacem«. Pod tímto jménem ustavila se ve Vídni společnost vzdělanců (»Rakouský svaz pro všeobecné dorozumění národů«), jež učinila si úkolem připravovati ve válce mír a dorozumění národů. V čele svazu jest člen panské sněmovny, dvorní rada profesor Dr. *Lammasch*, v představenstvu z Čechů universitní profesor Dr. *Jos. Drachovský* z Prahy. »Para pacem« vydal právě 1. a 2. sešit svého orgánu (»Para pacem«, Oesterr. Verband für allgemeine Völkerverständigung, Verbands-Mitteilungen), v němž vedle programových článků (»Co chceme?« a prof. Dr. *Lammasche* »Proti národní nenávisti«) jest uveřejněn zvláště zajímavý přehled po mírovém hnutí mezi národy evropskými, zejména i mezi Němci a Angličany.

»Vychov. Listy« č. 9.

Spolek katechetů středoškolských rakouských ve výborové schůzi 25. října mimo jiné poznamenává, že jistý kollega sdělil, že je zmocněn, aby prohlásil, jakmile prý nový kodex kanonického práva vyjde, že biřmování i bez kmotra bude možné. (Christl. paed. Blätter č. 11.)

Konkurs cen na nejlépe vypracované partie katechismu vypisuje redakce »Christl. paed. Blätter« ve Vídni, dle zásad vyslovených v seš. č. 5., 6., 7., 9. Jedna cena o 50 K a dvě po 25 K, v německé řeči, nejdéle do 15. února 1916 zaslati.

K minimální učebné osnově náboženské pro pětileté školy obecné. Spolek katechetů v království Českém zpracoval »Návrh k minimální učebné osnově pro vyučování náboženství na pětileté škole obecné zavedené na zkoušku ve školním roce 1912—1913« na základě na-

bytých zkušeností a návrhu toho možno netoliko ve školním roce 1915—1916, nýbrž až k vydání definitivní učebné osnovy použítí na zkoušku. Zprávu o použití tohoto návrhu přináší Ord. List pražské arcidiecése z r. 1915 č. 11. str. 129. pod N. E. 13.179 ze dne 5. listopadu 1915.

Spolek katechetů vydal právě II. vydání tohoto návrhu a rozesílá jej ještě těm důst. duchovním správám, které ho dosud neobdržely za 40 h. V knihkupectvích prodává se za 60 h. Členové spolku jej obdrželi zdarma.

Pro Červený kříž zaslali od 24. října do 24. listopadu dpp. katecheté: K 20 Šebestík František, katecheta v Polné; K 8-33 Jelínek Karel, katecheta v Heřm. Městci; K 1-66 Oliva Arnošt, katecheta v Slaným.

V. Hála,
t. č. pokladník.

Z knižního trhu :

1. *Religiönsbüchlein für die Kleinen* (Stieglitz, Kempten 1915, 60 fen).

Má to být »prvůka« katechismu, praktičtější prý Meyových katechesí, ozdobená Fugelovými obrázky kolorovanými, na konci »zповědní zrcadlo« pro malé a mnemotechnické značky, které umožňují zповěd bez listků psaných. Škoda prý, že dosud tato prvůka i katechismus od autora vydaný je »ovocem zapověděným«.

2. *Die biblische Geschichte in konzertierender Behandlung* (Škol. rada Bürgel) I. díl, 100 str., 1 M. Münster pro školy měšť., pokračov., paedag. a j. Dvanáct témat ze St. zákona; tak na př. téma o zajištění assyrs. a babylonského analyzuje: příčina, počátek, bydlíště, konec, proroci, účel, útěcha, následky, význam pro vykoupení lidstva.

3. *Über die Erziehung katolischer Mädchen*. Z anglického do němčiny přeložila Janetta Stuart; s úvodem od vlády. rady dra Willmanna. 242 str., Freiburg Herder, 2-80 M.

Knih o tomto tematě dosud málo, lahodný, náboženský ton vane celou knihou, v níž setkáváme se s názory zdravými, beze vsí změkčilosti. První kapitola o »náboženské výchově« jiná o »studiu a výchově charakteru« další o »základech filosofie katolické, praksi životní, učení, hře, matematice, přírodních vědách, mateřštině, cizích řečech, dějinách, umění, zdvořilosti, vyšším vzdělání žen. Kapitola »praxe životní« má důležité pokyny pro výchovu v ústavech. Autorka má sice na mysli poměry anglické, to však obsahu podstatně se nedotýká.

4. *Mütterlichkeit*, A. Heinen, Gladbach M. 1915, 1-20 M.

Autour ukazuje ránu ne sice smrtelnou ale bolavou na německém těle: mizící zájem pro mateřství. Další otázka: jak vychovávat k mateřství? Jak v opatrovné? škole obecné? pokračovací? ve spolku mládeže, ve spolcích dělnických, služebních, kupeckých?

UČITELSKÁ PŘÍLOHA

K XXX. ROČNÍKU »VYCHOVATELE«.

ROČNÍK XVIII.

REDAKTOR VLASTIMIL JELÍNEK.

Úvodem.

K roku 1915.

Všem našim milým čtenářům a příznivcům budiž upřímný pozdrav a srdečné blahopřání k roku novému, k roku 1915, o jehož dnech nevíme, co v sobě tají a co nám přinesou

Prosme Pána Boha, aby byl s námi, a s důvěrou v Jeho pomoc a v Jeho přispění oddejme se klidně dalším pracím ku prospěchu církve, víry katolické, svého národa a veškerenstva v státu.

Nuže, tedy s tou svrchovanou důvěrou v Boha, s tou obrácíme se s prosbou k našim přátelům, aby nás neopouštěli, aby při nás vytrvali a nové věrné příznivce, přívržence a čtenáře nám získali — při dalším vedení »*Učitelské Přílohy*« ve »*Vychovateli*«.

A skutečně, je toho věru třeba v zápase o existenci listu křesťansky výchovného, abychom se srazili v pevný šik a podali si ruce: katolické učitelstvo i výchově křesťanské přející lid; je toho třeba, máme-li nějakou skutečně pevnou budoucnost míti z naší mladé generace. Nepotřebujeme tuto nutnost mnoho odůvodňovati, příklady potvrzovati, vždyť jeví se toho měrou svrchovanou z jednotlivých zjevů v národě. Vůdce, tlumočníka pro katolické učitelstvo potřebujeme nutně a tím budiž »*Příloha Učitelská*« při »*Vychovateli*« a středem činnosti budiž nám tábor »*Jednoty katolického učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy v království Českém*«, pod jejíž záštitou »*Učitelskou Přílohu*« vedeme a vydáváme.

I v tomto ročníku, dá-li Bůh, věnujme síly své plodné pozitivní práci: polemik nevyhledávejme, ale též se jim nevyhýbejme, a že věčné útoky na víru a náboženství ignorovati nebudeme a ani bez odpovědi je nenecháme, o tom se může každý přesvědčiti už z minulosti, přečte-li si ročníky minulé »*Učitelské Přílohy*« a »*Vychovatele*«.

Tedy ještě jednou: dej Bůh všecko dobré v Novém roce; zdraví, Svě hojně požehnání a naklůň nám nových přátel! Na shledanou s přáteli novými!

S pozdravem:

Redakce »*Učitelské Přílohy*«.

Dítě poslouvej!

Poslušnost jest zlatá ctnost, která tě má provázeti po celý život. A právě naše doba zhýčkala mnohé dítě a odnaučila je poslouchati. Docela jiný charakter vzala na se mládež, který ji nečiní docela šťastnou.

Sami vychovatelé si na to stěžují a Bedřich Paulsen praví »Mládež dneška, výrobek něžného, měkkého, poddajného vychování cítí se nešťastná, potlačená, nepochopená, znásilněná, kdežto dříve přijímala přísnější zacházení s odevzdálostí, ba čilostí.

Zvrácenost výchovy vzhledem poslušnosti udělala mládež přecitlivělou, nesvou a každým slovem uraženou. Řekne-li něco otec nebo matka, hned se dospívající synek zlobí, vzdoruje a ukazuje, že sám sobě dostačí. Jen kdyby mu někdo poskytoval peněžitých prostředků, — v ostatním by si snad postačil. A dceruška pro každou maličkost roní slzičky, chodí po ulicích, až se ubožátka nějaký »hodný pán« ujme a nahradí mu starostlivou matku, která zmizelou hledá všemi směry, kudy voda teče. Za týden se uražená dívčinka vrátí ze »svatební« cesty v náruč mateřskou, kde se to přece jen pěkněji dýchá

Dítě, když se nenaučilo poslouchati, má svízel po celý život. Každý je podřízen vyššímu, — všichni Bohu, — posloucháš-li Tvůrce, musíš v dobrých věcech i vrchnost světskou poslouchati. Kdo se dává uspati v chladné vodě, kdo se otráví, nebo dává přejeti vlakem, aby nemusil býti poslušným, jest sketa, a ne chrabrým vojínem. Ten nikdy neutíká z bojiště, ale vytrvá až do konce, byť i s nasazením života.

Lišty hemží se zprávami, že mnozí z nešťastné lásky skončili život. Spíše by se hodilo, že z neposlušnosti rodičů prchli ze života. Neposlušnost zplodila tragedie rodin, národa i celých států.

Euripides napomíná mládež řka: »Otcova rozkazu nutno poslechnouti.«

A otec má rozkazovati jen tehdy, vidí-li v tom prospěch dítěte, naučí-li se při tom něčemu dobrému.

»Těžce tresce se neposlušnost k otci a jeho rozkazu« (Aischylos).

Sofokles, velký dramatik řecký, o němž se praví, že zemřel z radosti, že zvítězil nad svým sokem při předcítání své tragedie, ukazuje nejvyšší měrou poslušnost ve své hře Antigone. Praví tam: »Ano, takové myšlení nutno chovati v prsou, že vůle otcova ti musí býti nade vše.«

Otec často radí dobře, ale ptáčí mozky nechtějí tomu rozuměti. Vzpomeňme jen na Dim, dceru Jakobovu, která vkročila neprozřetelně, proti záповědi svého otce do města Kananejských a ztratila čest

Paulsen dovozuje, že následkem neposlušnosti úcta k rodičům a učitelům jest dnes menší než v předcházejících generacích, že úcty ke mravu a právu, k uznanému a platnému u dnešní mládeže ubývá.

Na neúctu a neposlušnost dětí stěžují si rodičové zvláště ve zralejším jich věku. »Neposlechnou a neposlechnou,« říkávají. Toto zlo musí býti vzato v otěže hned z mládí. »Podívej se, Pán Bůh se bude hněvati, neposlechnes-li,« řeknou malému neposluchovi. A dospělejší mládež bude mít vzácný vzor v malém Ježíši Nazaretském. Písmo sv. dí: »Sestoupil s nimi a přišel do Nazareta a byl jim poddán.«

Mnohdy teprve tehdy, když synek nebo dceruška dospěje a uchvátí je svět jako dravý proud, jenž odnáší stromy, ploty, domky, — poznají následky neposlušnosti.

»Kdybych byla poslechla,« ozývá se často z úst mnohých, neposlušných slečinek,« zatím co rodičové spí věčný sen v pozeňnané zemi. Kolikrát budou ještě tato slova vyřčena? Kéž by to nebylo ani jednou!

Ve starých čítankách nalezneme řadu básní a článků o poslušnosti, z níž naopak se zase vyvinula úcta k rodičům. Zkoumej jen »Elegie nad hrobem matčiným,« jež napsal Vinařický a Neruda své chudé matičce básně připisuje.

Vliv babičky a matky vidíme v »Babičce« a následek toho byl, že Barunka byla hodnou žačkou ve škole.

Aby dítě s radostí poslouchalo, pěstujme jeho vůli. Pevné vůli vše se zdaří a náklonost k zlému bude potlačena. Co si dítě přinese z ulice, obcování s jinými dětmi, pilně zkoumejme, o tom uvažujme a dětem svým stavme před oči hrozná následky neposlušnosti jiných.

Příklady budou mocnou vzpruhou a zároveň odstrašujícím příkladem dětem!

Jestliže vychovatel vidí radostnou poslušnost, nebude v některých případech skrbliiti pochvalou a za čas nějakou nepatrnou odměnou, která jen poslušnost bude podporovati a živiti.

Tak navykne mládež ponenáhlu poslušnosti. Stopujeme-li životní dráhu zločinců, poznáme, že obyčejně neposlušnost v mladosti byla kořenem všech pozdějších zločinů.

Již slovácké přísloví dí: »Ohybaj mňa mamko, dokud jest mně Janko, až mně bude Jano, nedám se ti mámo.«

Schovívavost uvádí děti k neposlušnosti. Dítě musí poznati, že otec, matka a vychovatel nežádá naprostou poslušnost z nepatrné libůstky, nýbrž proto, že z toho plyne prospěch ne-li okamžitý, alespoň budoucí.

Řekněme dětem, že láska projevuje se poslušností. Mám hochu ve škole slušného, ale přece několikrát byl jsem nucen ho napomínati pro mluvení nebo smích. Setkal jsem se s ním mimo školu, promluvil jsem s ním i zažertoval. Při tom vyvinul se mezi námi poměr velmi přátelský. »Máš mne rád,« žertuji? »Mám,« odpovídá hoch. »Ale málo,« dokládám. »Hodně,« říkává. A tu mu říkám: »Jen buď hodný ve škole, poslouchej a dávej pozor, aby tě všichni měli rádi. Mohu říci, že od té doby nikdy jsem toho hochu nenapomínal. Láska zplodila poslušnost.

Z poslušnosti vyvinou se dobrou jiné ctnosti!

(Pokračování.)

Výbor Jednoty katol. učitelstva českého

a přátel křesť. výchovy v král. Českém se sídlem v Praze sešel dne 8. prosince za vedení předsedy p. říd. učitele *Jos. Kašky*, aby vyřídil některé běžné záležitosti spolkové. Po společné modlitbě věnoval předseda vřelou vzpomínku šest ašedesátému výročí panování Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. Za této řeči předsedově povstali výboři ze svých míst a provolali Jeho Veličenstvu třikrát »sláva«. Akt loyality zanesen byl do protokolu. Dále vzpomenu

předseda úmrtí některých členů spolku a věnoval několik upřímných slov jejich památce. Dále byl čten, schválen a probrán protokol z minulé schůze.

Z dalšího jednání sdělujeme, že bylo usneseno vydati tiskem ve formě kapesního formátu krátké předsedovo poučení o křesťanském pozdravu *»Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!«* Mimo to usneseno vydati *»Katolický gratulant k různým příležitostem pro dívky«*, na němž pracovali Jan Voborský, Ant. Svoboda, Ludmila Grossmannová-Brodská a Anna Simerská.

Po sdělení red. *T. J. Jirouška*, že v roce 1915 usnesl se výbor Družstva Vlast na pořádání slavnosti zasazení pamětní desky na rodný dům v Pánu zesnulého red. a kníž. arcib. notáře Tom. Škrdle v Pleších u Kardašové Řečice, který byl také spoluzakladatelem Jednoty katol. učitelstva českého, bylo usneseno: vyslati k slavnosti zástupce Jednoty, aby tam učinil pozdrav spolku. Také referát ohledně rozšíření a prodeje kalendáře *»Štítiny«* byl s uspokojením vzat na vědomí.

K návrhu p. učitele *Jos. Hrubého* usnesl se výbor gratulovati p. říd. učiteli Emilu Luňáčkovi v Praze VII. k jeho vyznamenání papežským řádem *»Pro Ecclesia et Pontifice«*. — Porada k činnosti v roce 1915 odložena na pozdější dobu. — Po přečtení došlých dopisů uděleny též peněžité podpory členům učitelům z fondu jubilejního.

K přání některých členů věnuje Jednota pozornost působnosti tak zvaným theofistům a jejich literatuře. Do příští schůze výboru uvolil se katecheta dp. *Ant. Suchoradský* o věci referovati.

Na konec následovala přednáška p. učitele *Jos. Hrubého* *»O výchově mládeže pro život ctnostný«*. Přednáška velice pěkná všem se líbila a p. učitel *Jos. Hrubý* požádal, aby ji na valné hromadě Jednoty katol. učitelstva opakoval a pak v *»Učitelске Příloze«* při *»Vychovateli«* uveřejnil, což pan učitel přislíbil učiniti.

Schůzi zakončil pan předseda *Jos. Kafka* s přáním všem členům k svátkům Vánočním a k Novému roku.

Příští schůze výboru koná se třetí neděli v měsíci lednu dne 17. v 10 hod. dopoledne v domě družstva Vlast.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Roztomilé dětské kalendářiky — zvláště pro školní mládež, na rok 1915 vydal spolek na záchranu opuštěné a zanedbané mládeže československé *»Serafinské dílo lásky v Č. Budějovicích«* po 20 hal. Pro svůj pěkný obsah zábavně poučný, případné ilustrace a připojený zápisník s rozvrhem hodin velmi dobře se hodí jako dárek pro školní mládež, které jistě způsobí milé potěšení. Objednávkou vykoná se dobrý skutek, ježto veškeren výtěžek věnuje se na opuštěné sirotky po našich padlých vojinech. Zaslál se aspoň 5 výtisků za 1 K franko. Stačí adresovati lístek: Serafinské dílo lásky v Čes. Budějovicích.

Pište místní kroniky. Tak vyzývá učitelská organizace své členy. Nebylo by zejména naše kněžstvo povoláno k tomu, aby zaznamenávalo v těchto historických chvílích všechno, co v jednotlivých osadách farních a rodinách se stane a co zasluhuje, aby zachováno bylo pokolením příštím na věčnou paměť? A ještě o jednu věc by se mělo kněžstvo naše všude přičinit: Společnou sbírkou v každé farní osadě uhraditi náklad na zasazení pamětní desky na hřbitově se jmény těch, kteří v nynějším krvavém zápase položili životy své za vlast a říši.

Pro sirotky po rakouských vojinech daroval sv. Otec 100.000 fr.

Křesťanská a ethická osobnost.

Úvaha.

Uvažujme také trochu o křesťanské ethice (mravouce) a o osobnosti, je to pro katolického paedagoga potřebné. Tolik jako úvodem — — —

Zasnoubení přirozenosti s milostí není nijak osudné pro mravní samostatnost člověka. Mravní povinnost není nespojitelná se samostatností ducha, nýbrž jen zevnější nátlak a nutkání vnitřní.

Mravní samostatnost jest výronem osobnosti a dle toho také se označuje jako ethická osobnost. Spočívá na metafysické osobnosti, která záleží v samostatném držení rozumné přirozenosti. Když totiž o této samostatnosti a rozumnosti na mravním poli uvažujeme, dospějeme k pojmu ethické osobnosti. Dle stupňů dokonalosti jedince v mravním ohledu má mravní osobnost rozličné stupně ceny. Chvála, že jest někdo osobnost, obsahuje v tomto smyslu uznání, že své mravní vlohy k vysokému vývoji přivedl. Má-li ethická osobnost za předmět vzdělání přirozených mravních vloh, odpovídají křesťanské osobnosti nadpřirozené vlohy a jich vzdělání. Jako milost přirozenost předpokládá, ji neutlačuje nýbrž povznáší, tak se také ethická osobnost křesťanskou osobností nezhodnocuje ani neruší, nýbrž přijímá se jí v jednotu svého životního základu (principu) a povznáší se. Proto jest osobnost, v níž síly křesťanství úplně a nerušeně působí, zároveň i dokonalou ethickou osobností; křesťanská osobnost nevylučuje ethickou, nýbrž ji slučuje. Při tom jest daleka toho, zrušiti individualitu; chce jen odstraniti vše, co na osobnosti jako nedostatek lpí. Proto se lidská společnost, když se vlivům křesťanských výchovateckých a vzdělávacích prostředků podrobuje, neokrádá o originality plny změn; tyto se jí spíše, když byly očištěny ode všeho, co by jim k okrase, k ozdobě nesloužilo, vracejí a slouží tím ještě více k poesii celkového obrazu.

Ani nebeská blaženost neruší osobnosti a nezahlučuje ji. Když písmo sv. a sv. otcové mluví o účastenství na božské přirozenosti, když se praví, že člověk zde na světě nežije již sobě, nýbrž Kristus nebo Bůh nebo Duch sv. žije v něm, má-li blažený vejiti do slávy Pána svého, není tomu rozuměti v pantheistickém smyslu, jako by snad člověk Božstvím byl pohlcen (absorbován) tak, že se vzdává vlastní jsoucnosti a činnosti; naopak milostí a vyšší měrou ještě věčnou blažeností vyvíjí se osobnost k nejvyššímu stupni, když tu v nejvyšše stupňovaném sebevědomí kon nejvyšší formy poznání neustále vykonává.

Z poměru milosti a přirozenosti vyplývá, že člověk bojující za ideál křesťanské osobnosti nezůstává ušetřen bojovati proti tělu, t. j. ke zlému nakloněné přirozenosti. Neboť stav milosti od hříchu dědičného srovnává se v tomto životě s náklonností ke hříchu, která sice sama hříchem není, ale ze hříchu pochází a ke hříchu vede. Ani nejvyšší církevní svěcení a důstojnosti neodnímají beze všeho tyto překážky dobra a nesprošťují povinnosti stálého boje proti slabostem přirozenosti. Proto rozlišování osoby a důstojnosti nebo úřadu vždy za všech časů zachová si své oprávnění a nesmí se v dějinách církve v minulosti a přítomnosti nikdy zapomínati, nemá-li osudné sořisma (nepravý úsudek) podnět dáti k pochybování o božském původu křesťanství. Rovněž z toho vyplývá, že člověk toužící po mravním ideálu sám sebe pozorovati musí, aby poznal nedostatky své individuální přirozenosti, a že sám na sobě pracovati musí, aby se přemohl.

Jestliže konání zbožnosti ve smyslu zevnějších náboženských cvičení neudrží stejný krok s ušlechtním sil svobodné vůle, povstává znetvořený obraz osobnosti, který neslouží náboženství k doporučení. Taková zbožnost kloní se k sebeklamu a k vypínání sebe a může být i karikaturou zbožnosti. Takoví křesťané nejsou osobnostmi ve vznešenějším smyslu slova. Jestliže zbožnost, pravověrnost, věrnost do litery větší jsou než pravdymilovnost, láska k bližnímu a skromnost, tu ještě milost nad přirozeností své zušlechťující panství nerozšířila. »Kolik výčitek by oněmělo,« praví Weisz ve své apologii, »kdyby náboženské a církevní ctnosti plnění přirozených povinností stejně na straně stály! Kdyby zbožnost vždy dokonalým souhlasem s pevností povahy a občanskou spravedlností vážnosti si dobývala, kdyby přívětivá ochota církevní osoby vždy lásky hodné činila, kdyby všichni ti, které nejhorlivěji u sv. svátosti vidíme, zároveň i nejjemnější mravy a bezúhonnou správnost a věrnost v obyčejném životě přede všemi se vyznamenávali, kolik apogetických prací bylo by tím zbytečných.«

Kde však milost v přirozenosti, t. j. v přirozenosti hříchem zeslabené v jistém smyslu překážky své zušlechťující činnosti nalézá a ve své úplné kráse jen částečně vyvíjetí se může, povstávají nepravidelnosti (anomalie) charakteru, živé záhady, osobnosti, které v jednom ohledu jsou veliké, na druhé straně však ukazují poměrně velké nedostatky, které oproti silně vyvinutým dobrým stránkám tím značněji jako nedostatky do očí bijí. Toho druhu bylo asi spojení milosti a přirozenosti u mnohých velice založených povah a historicky znamenitých osobností, jejichž spravedlivé a nestranné posouzení s asketického a psychologického stanoviska obtížné jest, poněvadž se u nich nadpřirozená velikost s lidskou slabostí, hrdinné přemáhání sebe a nezištné obětování sebe s přepjatým sebevědomím a s bezohlednou přisností vůči jiným často směsuje a poněvadž se zdá, že u nich psychologické zákony byly porušeny. Jeroným Savanarola může platiti za klasický příklad tohoto druhu lidských povah. Tak velice ukazuje milost ostatně i zde, že chce přirozenosti vyhověti, a svou úctu před její samostatností, že se za jistých okolností spokojuje částečnou vládou a v této části tím mocnější činnost vyvíjí, čím méně je jí dopřáno ostatní stránky křesťanského ideálu zušlechťiti. (Dr. Rademacher: Gnade und Natur.)

Liga f 6.

Dítě, buď vlastencem !

Miluje-li dítě a vzpomíná na zahrady, nivy, pole a lesy, kde běhávalo, hrálo si a skotačilo, musí nezbytně v útlé srdéčko zakořeniti se i láska k trpící vlasti již tolikrát zhanobené a krví potřísněné.

Vlastenectví nesmí býti dítěti něčím neznámým, ale také ne jen pouhou frásí. Užívají-li někteří lidé slova toho jako bezcenného kamene, nám budiž děmantem.

Ruku na srdce! Špatným bylo by dítě, kdyby nemilovalo vlasti své a národu svému nechtělo sloužiti, tomu národu, který přestál hrůzy nepřátelských hord a krev svou rád proléval, neboť věděl, že krví zbrocená země vydá dvojnásobný počet chrabrých bojovníků a bojovnic. A vydala.

Jedním z největších vlastenců byl Silvio Pellico, který smrtí mučednickou zpečetil život svůj, proseděv nejkrásnější léta svého věku na Špilbergu, jedi proto, že horlil o blaho národa svého.

O planém vlastenčení mluví K. Havlíček a zároveň nám dává poučení, v jakém směru měli bychom býti vlastenci v pravdě. »Ale i nám sprostým lidem začíná již býti na nic z těch neustálých řečí o vlastenectví, o vlastencích a vlastenkách, kterými nás veršem a prosou naši spisovatelé . již drahně let pronásledují. Byl by již čas, aby nám to naše vlastenčení ráčilo konečně z úst vjeti do rukou i do těla, abychom totiž více z lásky pro svůj národ jednali, než o této lásce mluvili, neboť pro samé povzbuzování k vlastenectví, zapomínáme na vzdělání národa

Na jiném místě praví: »Napřed buď každý našinec sám přičinlivý, pracovitý, čestný, vzdělaný člověk a potom teprve vlastenec. Člověk, který páchaje špatné kousky, nad svou ctí se zapomíná, kterak může vyhledávati čest národa?»

Co jest vlastenectví pravé, ukazuje nám bývalý poslanec Dr. Horský: »Nám, katolíkům českým není vlastenectví lichou frásí, není nám zástěrou, kterou »leč- který patentovaný vlastenec« přikrývá své sobecké plány. My vlastenectví své nosíme ne pouze v ústech, nýbrž v srdci, hotovi jsouce za svoji vlast obětovati všechno i poslední krůpěj své krve

Slova ta vryj se v srdce dětské písmem nesmazatelným, by na ně stále pamatovalo, když povinnost káže při každém kroku. Pravým vlastencem může býti jenom člověk ctnostný, který zná své povinnosti, cítí v sobě sílu konati je a chce je vykonati.

Pravý vlastenec nečiní různic, sváry jsou mu »neznámou zemí,« naopak, přičiňuje se, aby nesrovnalosti byly odstraněny, protivníci ruce k vzájemné dohodě si podali, žili v míru a pokoji, neboť jinak práce sebe úpornější nic neznamená a přináší jen ovoce červivé a plané.

Pro nás charakteristické jest, jak projevuje vlastenectví B. Hroboň v citátu V. Hankovi: »Česko má slavnou minulost i v živej paměti i na pyramírách svojho staviteľstva zapisánu. Slovensko má minulost len ako seň a budúcnosť ako nádeju a vjeru. Česko a Slovensko musí se objat v lásce slavjanskej ako se jímá minulost a budúcnosť.«

Vzpomene na tato slova dítě »rodičů vlastenců«, až se bude zase nad Tatru blýskat.

»Pobratří se lidstvo volné, klesnou pouta otroků
a též prapor váš, o bratří, zavlá v jasném vysoku!«

Hlas se dítě rádo k své vlasti, národu i řeči jeho!

Nezraď ničeho z toho a nestyď se před jinými, že pocházíš z národa českého. Český lev ti dodá zmužilosti!

Básník Schiller končí svou »Nevěstu Messinskou« slovy: »Život není největším dobrem, vina pak není největším zlem!« Ale vina by to byla přece nesmírná, kdo poznamenán by byl jako — odrodilec!

»Svět jest otevřenou knihou, jež psána jest rukou Boží a hlásá všemohoucnost a dobrotivost Božskou.« (Masius.) V této knize jest také psáno písmem ohnivým: »Čechem jsi-li, Čechem zůstaň, drahý poklad nemrhej!«

»Nuže, pokud srdce mladé bije,
hledme štěstí vlasti laskavé,
bdící povzbuzujte dřímavé,
teplí chladné, živí vše, co hnije.« (Kollár.)

U příležitosti velkolepých oslav jesuity P. Skargy v Krakově byl za slavnostního večera uspořádán dle známého díla malíře Matějky živý obraz, představující Skargu jako kazatele. Jeden z herců při tom pronesl jedno ze slavných kázání, kde praví Skarga o lásce k vlasti mezi jiným: »Jak byste neměli milovat a ctít nejmilejší matku, která vás zrodila a vychovala! Prokletý, kdo zarmucuje matku svou! A která jest přednější a zákonitější matka než vlast? Matkou jest vám vlast, nikoliv macechou!

Slavený Machar nazývá vlast »zlou macechou« a proto mu prostě nevěřte! Nezapomínejme, co praví Plato: »Člověk se nenarodil, jen aby sobě žil, nýbrž aby sloužil své vlasti.«

»Služ své vlasti, přátelům, vzdají čest tvým popelům!«

Neprodávejme svůj rodný jazyk za bídnou mzdu cizáckou. Hlasme se vždy, že jsme Češi a všude bratry nalezneme.

»Nuž paže k paži, k boku bok, ať zví to širá země, že bratři jsme, že shledá sok v nás jedno svorné plémě. O, věřte, lepší vzejde čas pro českoslávske bratry, až zahřmí zas vše v jeden hlas od Šumavy až v Tatry.« (Čech: Jitíni písně.)

Dítě zůstaň věrno své vlasti, svému národu, své řeči a potom jistě zůstaneš věrno i svému Bohu a králi.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Jednota katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy v král. českém se sídlem v Praze koná v neděli dne 17. ledna 1915 v 10 hodin dopol. schůzi výboru ve spolkové místnosti v domě družstva Vlast v Praze-II. Žitná ulice č. 26 n. v I. posch. Členové výboru se uctivě žádají, aby se do této schůze dostavili.

Ve Vídni zřízena byla při akademickém gymnasiu škola pro jednoruké, která má nyní 24 jednorukých žáků-vojínů, kteří v této válce přišli o levou nebo pravou ruku. Jsou to 4 důstojníci a 20 vojáků.

Povinné vyučování němčiny v Turecku zavedeno bude na všech státních učilištích, aby tak nejdůležitějším způsobem provedeno bylo spojení Turecka s Německem.

Skvělý úspěch válečné půjčky. V Rakousko-Uhersku upsáno bylo válečné půjčky daleko přes 3000 mil. K. Tolik nikdo nečekal.

Stručný nástin liturgiky čili pomůcka k vyučování liturgiky na obecných školách na 12 stránkách, by i chudší žáci si ji mohli zakoupiti, vydala knihtiskárna družstva Vlast. Hodí se dobře pro dpp. katechety a duchovní, kteří vyučují v 5. neb nejvyšší třídě liturgie a byli nuceni ji psáti pro žáky na tabuli, poněvadž si chudší žáci učebnici nemohli zakoupiti. Tato knížečka stojí 100 kusů 4 koruny i s poštovním; každý žák může si ji takto opatřiti, hlavně když dpp. katechetové a duchovní je společně objednají; k zásluce přiloží se ček. Objednávky na družstvo Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n.

Výbor Jednoty katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy pro království České

konal svoji schůzi v neděli, dne 17. ledna o 10. hod. dopol. v zasedací síni družstva Vlast v Praze, za hojného účastenství členstva. Po modlitbě zahájil a vedl schůzi I. místopředseda red. *T. J. Jiroušek*, který věnoval čestnou vzpomínku příteli křesťanských snah právě zemřelému, p. Jos. Brožovi z Kladna.

Protokol z minulé schůze, který přečetl jednatel pan *Bohuslav Šubrt*, byl schválen a probrán. K protokolu bylo konstatováno, že letací list, ličící význam křesťanského pozdravu »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus«, bude co nejdříve z pera předsedy Jednoty, p. říd. učitele Jos. Kafky, tiskem vydán a podobně, až řádně bude upraven, vydá se i gratulant příležitostní. Dále sděleno, že k významování p. říd. kůru a učitele *Em. Luňáčka* bylo Jednotou blahopráno a že poskytnuté podpory členům Jednoty byly již odevzdány.

Při rozhovoru a theosofismu referoval dp. katecheta *Ant. Suchoradský*, pokladník Jednoty, velice případně a celé učení theosofistů vysvětlil dle knih a časopisů theosofisty vydaných. Poznání učení těchto sektářů jest dobrým pro katolické učitelstvo, aby při setkání se s paedagogy, těmto snahám přejícími — i na odpovědi jim bylo připraveno.

Po projednání některých vnitřních záležitostí Jednoty bylo přikročeno k stanovení výroční valné hromady a k zpracování jejího denního pořadu.

Svolání *výroční valné hromady* ustanoveno *na neděli dne 7. března r. 1915 v 10 hodin dopoledne* (dle přání předsedy jednoty) a vypracován tento *denní pořad pro valnou hromadu*

1. Zahájení výroční valné hromady předsedou.
2. Čtení protokolu z minulé výroční řádné valné hromady.
3. Výroční zpráva jednatelská.
4. Zpráva pokladní, účetní a revisorů účtů.
5. Zpráva knihovny.
6. Schválení darů pro r. 1915.
7. Volba předsedy, výboru, náhradníků a revisorů účtů.
8. Volné návrhy a
9. přednáška »O výchově mládeže pro život ctnostný.«

Kandidátní listina doporučuje se členstvu k volbě výboru ve valné hromadě následujícího znění:

Předsedou: Jos. Kafka, říd. učitel ve Zdětíně u Nov. Benátek. *Do výboru*: T. J. Jiroušek, ředitel v Praze; Vlastimil Jelínek, učitel v Břevnově; Bohuslav Šubrt, faktor v Praze; Ant. Suchoradský, katecheta v Praze; Jiljí Březina, ředitel škol; Jan Kalivoda, c. k. prof.; Jos. Hrubý, učitel; Jan Voborský, spisovatel; Bohumil Varhaut, stavitel; Albina Fortýnova, učitelka; Josefa Bayerova, učitelka; Terezie Urbanyi, úřednice, vesměs z Prahy. *Za náhradníky*: Křišťan Havlíček, říd. učitel v Drahotíně; Ant. Prokeš, říd. učitel v Chotěborkách; Alois Brynych, říd. učitel v Uhl. Lhotě; Prokop Sláma, říd. učitel v Prachaticích; Bohumil Havel, učitel ve Vojslavicích a Jan Pelikán, říd. učitel ve Veselíčku. *Za revisory účtů*: Jan Žák, účetní a Frant. Schindler, c. k. gymnasiaľ. profesor v Praze. —

Páni členové a členky se žádají, aby dne 7. března do valné hromady v čteném počtu se dostavili. Valná hromada konati se bude v domě družstva Vlast v Praze, Žitná ul. č. 26 n.

Dítě, uč se spořivosti!

Otázka spořivosti jest důležitá zvláště za našich neutěšených dob, kdy všechny stavy a lidé všech kategorií svolávají veřejné schůze a tam mluví proti drahotě, při tom podávají petice na vlivná místa, aby se stala náprava.

Dostí značný jest rozdíl platů před třiceti lety a nyní, ohromné arcí i potřeby životní.

Spořiti i za našich dob jest třeba, což arcí vylučuje úplně snad hamižné lakomství.

I v Písmě sv. se vypravuje o ženě, která ztratila peníz, úsilovně jej hledala a když našla, svolala sousedky a řekla »radujte se všechny se mnou, neboť našla jsem peníz, který jsem byla ztratila«.

Važme si i nepatrného peníze, nevyhazujme jej za 'zbytečnosti, zvláště tehdy, když jsme jej těžce vydělali. Co vydělám, nemusím lehkomyšlně utratiti.

Schovám dnes groš i zítra — mám již dva a jak to těší dítě, může-li se vykázati uspořenými penězi.

Nebudeš se dítě stále dívati na peníze, nebudeš je počítati stále jako pověstný mlynář, nebudeš mamonářem, ale budeš strádati — spořiti!

Při rozhledu po světě vidíme dva sobě odporující úkazy. Na jedné straně nařikají lidé na bídu o peníze, na druhé straně utrácí zase mnoho peněz na šaty, jídlo, pití, kouření, taneční zábavy, divadla, koncerty, výlety národní a spolkové slavnosti. České přísloví praví: »Kdo šetří, má za tři«. A nynější svět nechce o šetření slyšeti, on myslí, že jest jen proto na zemi, aby užíval rozkoší a zábav, které stojí mnoho peněz; proto jest ve světě tolik dluhů, proto přichází tolik lidí na mizinu, proto jest ve světě tolik bíd, nespokojenosti a rozervanosti. Jistý šedesátiletý rakouský Němec — jak o tom píše časopis »Correspondenz Blatt« vypravoval, když chodil do obecné školy, že psával dle předpisu ve škole tato slova: »Jak lze nabýti zámožnosti? Píli a trpělivostí. A jak jí lze udržeti? Střídmostí a opatrností. Zapamatoval jsem si tato slova a řídil se jimi po celý život a vedlo se mi vždycky dobře«. (Sv. V.)

Jsou záložny, kde si může dítě spořiti i po několika haléřích. Je-li vytrvalý, záhy začne, uspoří dle stávajících tabulek dosti značný obnos, i když sebe méně ukládá. Vytrvalost i při spořivosti přináší růže.

Dítě naučí se spořiti, i když doroste a založí si jednou samostatný domácí krb.

»Kdo miluje svou rodinu — spoř! A kdo máš rád jenom sebe, strádej také, abys na konci svých dnů nebyl na obtíž bližnímu svému«. (Frant. Procházka).

Kdo se vymlouvá, že něčeho nemůže uspořiti, ten nemluví pravdu — nechce. Kdybychom stopovali jeho výdaje, poznali bychom, že vyhazuje na nepotřebné, malicherné trety, zatím co důležité věci mu unikají.

»Dnes povznést se může jen ten, kdo se vyznamenává zvýšenou dovedností i šetrností«. (Dr. Karel Polák.)

Spořiti má bez rozdílu každý člověk, jakéhokoliv vyznání politického názoru.

»Příslušnost k vyššímu stavu nežádá nikterak, bychom se živilí lososy a raky, svoje příjmy i více hrdlem prolévali, spíše nařizuje moudrou umírněností, v rámci toho neb onoho postavení. Ne v malých příjmech, nýbrž v náchyllost k nevázanému životu tkví kořen hmotné i mravní zkázy mnohého mladého člověka. Nepotřebujeme býti indickým fakirem, jenž sám sebe trýzní, ale tomu můžeme se od Indů přiučiti, že člověk nepozůstává jen ze hmoty a že nemá jen po hmotném se snažiti, nýbrž že má také duši a vůli, jež vyžadují vzdělání a mohutnění, chce-li člověk zůstatí pánem svého těla«. (Pravda.)

Jen bohatý národ má budoucnost, národ ze samých žebráků nemůže existovati. Římští císařové uspořili ohromné jmění. Tiberius měl bohatství 500 milionů, Augustus 200 mil., Sulla 151 mil., Lucullus 120 mil.

A Židé převýšili i tyto vládcy a státníky ve spořivosti. Praví se, že jmění Rotschildovo dostoupí r. 1965 takové výše, že by stačilo k výživě 40 mil. lidí.

»Peníze jsou charakter. Úspory znamenají neodvislost sebevědomí a sílu« (Smiles.)

Peníze možno vždy upotřebiti a když by se stalo, že smrt — všichni jsme smrtelní — by nás překvapila, nepřijdou na zmar. Máme tu hodně příbuzné, oslaďme jim snad trpkou skyvu chleba, ne-li, máme dobročinné instituce, jež potřebují peněz a z mnohých úst k nebeským výšinám se ponesou slova modlitby za duši, jež k zmírnění osudu přispěla.

»Stírádejte, abyste mohli býti štědrými«, volá velký mecenáš Josef Hlávka.

Konečně nevíme, zda sami nespotřebujeme v krušných dobách svých úspor. Budeme se spoléhati na milosrdenství bližního? Snad bychom se ani nedočkali. V první řadě spoletněme na sebe a to budeme moci učiniti, když budeme spořivými.

Spořivostí — nejdál dojdeš v neštěstí.

Národ český nemůže se ve spořivosti rovnati národům jiným, jest hodně za nimi. A proč? Poněvadž dosud plně nepochopil cíl životní. »Jen ve spořivosti jest síla«.

Budeme-li ve smyslu tom pracovati, nezhyne národ český, ale povznese se a sláva jeho šířiti se bude každým dnem.

Jděme ve světlých stopách svých praotců, kteří neskrblili a zachovali si přece jmění, jež odevzdali svým synům a dcerám. Ještě v našich dobách nalézáme při vykopávkách hrnce peněz, jež ukryli naši předkové při vpádech hord nepřátelských.

Spořivosti uč se dítě od malička a po celý svůj život nebudeš naříkati na bídný svět!

Děti . . !

Napsal ILJA.

Různé jsou názory lidí o manželství, které zahrnuje otázka »starání se a vychovávání potomstva.« To bývá bodem nejchoulostivějším u moderních manželů, kteří nemají chuti kousnouti do tohoto jablka. Rodiny francouzské holdují systému »dvou dětí«, v poslední době nechtějí dokonce žádných. Querrand byl zasnouben se sl. Codeaux. Krátce před svatbou v důvěrném rozhovoru řekla mu

nevěsta »Vy přece již víte — žádné děti!« »Ale, miláčku, já se žením právě proto, abych měl děti, jednak abych měl zachovatele rodu, jednak aby se vyplnil můj sen, obklopen býti zástupem krásných dětských hlaviček.« »Za koho mne považujete? Nuže, abyste to, milý příteli, věděl, já nechci mítí žádných »harantů«. P. Querrand vzal klobouk a odešel a již se nevrátil. Slč. Codaux žalovala ho na odškodnění a knáhradě škody za zrušené zasnoubení a soud odsoudil ho k jednomu franku odškodnění a k náhradě škody ze vzešlých příprav ke sňatku ve výši 386 franků.

Jak liší se tato francouzská dáma od choti našeho mistra Kubelíka, která doznala veřejně, že ji těší zástup něžných dětských hlaviček. Kdo chce tvrditi opak, nezná účel manželského stavu.

Zdá se, že se vrací doby pohanské, jež charakterisoval dobře veliký spisovatel polský Sienkiewicz. Svět zdál se býti jedinou orgií krvavou a šílenou, kdy ujalo se domnění, že nastal konec ctnosti a vážným věcem a že nadešel čas tance, hudby a rozpustilosti.

Následky nedozírné připravuje si lidstvo, které zabředlo v prostopašnosti a hledí užívati, aniž by musilo plniti své povinnosti. Několikrát se podaří oblouditi přírodu, ale jednou nastane okamžik, kdy i ona hlásí se o svá práva. Smrt obyčejně bývá příčinou nerozumného jednání. Matka kráčí často cestou lehkomyšlných otců a děti zanechává nemoudrému otci, který se o ně starati nebude anebo velmi nedbale.

Kde od sebe odvrhne lidská společnost děti (anděly v lidské podobě), kteří mají jednou starati se o své rodiče a býti chválou Boha a slávou trpící vlasti — kam spěje? Uvažte a odpovězte si sami.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Slezští učitelé na bojišti. Jak »Opavský Věstník« v č. 7. ze dne 22. ledna t. r. oznamuje, že 2140 učitelů ze slezských škol nachází se na bojišti 800 učitelů.

Školství na Moravě. Na 25 českých reálných gymnasiích na Moravě nachází se letos v ročníku 1914—1915 celkem 5527 žáků. Roku 1913—1914 bylo jich 5507, tedy o 20 méně. Na 17 českých reálkách na Moravě jest letos 3232 a loňského roku bylo 2580 žáků. —

Polská střední škola v Prostějově byla právě otevřena. Má 60 žáků a žaček.

Kde jest nejvíce analfabetů. Dle posledního sčítání v Rakousku die statistické komise měli analfabetů (lidí, kteří neumějí číst a psát): Češi 2·38 proc., Němci 3·13,

Italové 10·30, Slovinci 14·65, Poláci 27·36, Maďari 36·39, Rumuni 60·39, Rusíni 61·03, Srbi a Chorvaté 63·67. Průměr činí 16·52 proc.

Moudrý zákaz. C. k. zemská školní rada nařídila, aby půjčování knih zábavných ve školách teď přestalo, aby se nepřenesly nemoce, které teď na jaře jistě vypuknou. Mělo by půjčování knih teď vůbec přestat, zvláště v knihovnách veřejných. Knihami se roznese nejvíce nákazy!

Liga proti klení. »Liga bílé hvězdy« v Irsku rozvíjí utěšenou činnost, aby také nevzdělaný lid odvracela od klení. Tato liga, která rozšiřuje také úcty nejsv. jména Ježíšova a pobožnost k svátosti Oltářní, požívá u Irčanů veliké vážnosti.

Potřeba náboženství modernímu člověku.

B. V.

Před několika lety pokládalo se mnohými mudrlanty náboženství za věc odbytou. Ponechávalo se jen obyčejným lidem, ty ať prý náboženství krotí, ať drží jejich vášně na uzdě, ať drží je v poslušnosti, aby se nebouřili na své představené. K tomuto nazírání na náboženství přispěly hlavně vynálezy na poli techniky. Člověk učinil krok, velký krok v říši přírody, objevena síla elektřiny, s větší jasností a ve větším rozsahu poznány zákony přírodní. To vedlo přirozeně k tomu, že v důkladném prozkoumání přírody a zákonů její se snažil člověk nabýti poznání o svém určení a cíli svého života.

Člověk se chlubil, že v důkladném poznání přírody našel rozřešení otázky života a záhady světové.

Avšak, chyba lávky, člověk, který považoval náboženství za přehnané stanovisko, dnes opět se k němu vrací.

Hrdě hlásal před několika lety Haeckel, že člověku dostačí tři ideály: pravda, dobro, krásno. Než mýlil se hlasatel nové trojice, již chtěl nahraditi Trojici křesťanskou, že lidstvu dostačí tyto fráse obsahu a vnitřné síly prázdné.

Přírodní vědy nedostačily člověku, nedovedly ukojiti jeho hlad po pravdě, neupokojil jej indiferentismus, materialismus, buddhismus a okkultismus. Člověk si přeje něco jistého, stálého.

Paulsen se vysmívá ve »Philosophia militans« (1908 str. 66.) těmto hlasatelům nových názorů životních. »Brzy zde, brzy onde se ozývá volání: zde je Spasitel, tajemný vládce, zázračný doktor, který léčí veškeré zlo nemocné doby. A tisíce vybijají, aby ho uviděli, a ve všech listech oznamují: hleď, již jsme ho našli! Ale po krátkém čase dav se rozběhne, a nikdo neví o tom více.« A pokračuje: »Žádná pochybnost, že toto je nejlepší dispoziční státi se katolíkem; vzpomeň jen, jak mnozí po pustých orgiích libovůle a duševního anarchismu sami od sebe se vrací do lůna samospasitelné církve a zde nacházejí klid.« Těmito slovy uznává Paulsen, universitní profesor, který nejméně přeje katolické církvi, hlad a touhu moderního lidstva po Vykupiteli a Spasiteli a spolu i nutnost vnější autority v tomto chaosu mínění nejrozmanitějších.

Pozorujeme-li návštěvu přednášek, kde se jedná o otázkách theologických, musíme nutně dospěti ku přesvědčení, že člověk dneška je nejméně lhostejným a netečným k náboženství. Edmund Fischer píše v časopise »Neue Gesellschaft« (1907, 147) o ohromné návštěvě přednášek, které pořádali sociální demokraté na thema: »Je Bůh?« Kdo sledoval tato shromáždění, jejich velký a trvalý zájem, který přednášky vzbudily a pozoroval jejich ohlas, musí připustiti, že zde působilo něco jiného, než čistě vědecká zvědavost nebo radost ze sensací nad slovními boji pastorů, něco, co můžeme nazvat: potřebou náboženskou.

Ano, jest to silně doléhající potřeba, která nutí člověka, který se nechce státi vyznavačem Kristovým, aby hledal jinde ukojení urozené touhy náboženské. Marně však se snaží lidstvo nasytit se a upokojiti různými světskými soustavami náboženskými a filosofickými, tyto nedovedou jeho duši uklidniti, dají jí pokoj a spokojenost. O tom přesvědčují nás četné konverse vynikajících mužů všech národů, kteří po dlouhém hledání pravdy a klidu své duše nacházejí obojí v církvi Kristově, v Jeho učení a následování.

Kristus působil a působí na všechny lidi všech věků. Podobného zjevu v dějinách nevidíme; vynikající člověk, genius, dovede na čas zaujmouti a získati část lidstva, avšak pro vždy se to nepodaří nikomu. U Krista vidíme vlastnosti, které mají dosti síly a působivosti. Každá doba, každý člověk si může vybrati, co by se hodilo jemu, co by dovedlo uspokojiti jeho duši.

Právě tato okolnost činí nauku Kristovu všem nejvýš potřebnou a drahou. Bez tohoto nebyl by Kristus lidstvu, čím mu jest, Vykupitelem.

Srdce lidské mimo jiné potřeby a požadavky chová v sobě touhu po vyšší bytosti, bytosti nejdokonalejší. K tomu vede jej vědomí jeho nedostatků, nedokonalostí a slabostí. Aby tyto přemohlo a se zdokonalilo, zjemnilo, potřebuje nezbytně nějakého vzoru, jehož by následovalo a v němž by mělo oporu a povzbuzení ku přemáhání svých slabostí a vášní. Toho neposkytují mu bytosti, které jsou týchž vlastností, ovládaný týmiž nedokonalostmi, nýbrž toho se mu dostává od bytosti nekonečně dokonalé, od Boha — člověka, Ježíše Krista.

Že učení Kristovo má v sobě moc, aby člověka činilo šťastným a vyhovovalo jeho potřebám náboženským, toho svědectvím je nám historie. Jest zajisté zjevem nanejvýš zajímavým, že Kristus naplňoval podivem lidstvo svým učením, vzbuzoval k Sobě u lidí lásku neumírající. Za nauku Kristovu, za Krista svůj život obětovati byli ochotni lidé všech věků. Kristus připoutal neodpoutatelně k sobě každého, kdo jen poněkud okusil, jak sladkým je.

Je takřka nepochopitelné, aby člověk, který někdy stál v šiku Kristově jako věrný jeho vyznavač a ctitel, dovedl se někdy cele od Něho odvrátiti. Pravdu tuto vyslovuje Ibsen ve svém dramatu »Císař a Galilejský«, když klade hrdinovi svého románu Juliánovi Apostatovi do úst slova: »Ty nedovedeš toho pochopiti, jelikož jsi nikdy se nenalézal v moci Bohočlověka. Jest to více, než nějaká nauka, co rozšířil na světě, jest to kouzlo, které jímá smysly. Kdo jednou pod Ním stál — myslím — nevzdálí se nikdy zcela od Něho.«

Žádnému z lidí se nepodařilo učiniti se pro vždy miláčkem lidstva. Člověk dovede snad své okolí, svůj národ, své vrstevníky na čas získati a vzbuditi v nich lásku a úctu k sobě. Zřídka kdy však se mu to podaří déle než po dobu jeho života. Pak pozvolna se naň zapomíná, až upadne zcela v zapomenutí. Příkladem jest nám Napoleon, kterého tisícové milovali, obdivovali, život za něho kladli, když je vodil k vítězství — avšak sotva že osud mu určil vyhnanství, láska změnila se v nenávisť, kletby a zlořečení pokořených národů nastoupily místo lásky a obdivu.

Pouze Kristus dovedl na vždy si získati srdce lidstva. On jediný dovede dáti lidské duši, čeho jí třeba. O Ném platí slova apoštolova »Kristus včera, dnes a na věky.«

Žena a dítě.

ILJA.

U potoka mezi oblázky spatříme kámen. Zdá se nám, že nemá valné ceny, leč znalec pozná, že to achát nebo chalcedon, který po vyleštění u brusiče může zdobiti korunu královskou a dodávati jí lesku.

U lesa nalezneme šípkový keř obsypaný drobnými růžovými kvítky. Vykopneme jej, zasaďme do zahrádky, roubujme a za odměnu dá nám řadu vůni vydávajících květů, jimiž lidé ozdobí svůj šat.

Co dovede člověk s neživou hmotou učiniti, to v jistém smyslu činí žena-matka, když vychovává své dítě a učí je pohlížeti na tento svět. Kdyby je nechala sobě samo, zvrhlo by se a ovocem bylo by padavče nebo růže planá. Leč ona chce mít v budoucnosti bohaté ovoce, musí tedy brzy ruce přiložit k dílu, pokud se dá malý proutek snadno ohnouti.

Tot úkol ženin. Výchova dětí činí ji podobnou andělu.

Friedrich Nietzsche (1844—1900) pravil »V životě ženy jest láska a dítě všecko; její blouznění o emancipaci, její míchání se do literatury, vědy a průmyslu, její soupeření s mužem v zápase o existenci, všecko to zasluhuje jenom útrpného úsměvu. Pro ženu jest to cesta k záhubě a konečnému otroctví, poněvadž ztrácí její svoji tajemnost, poetičnost a kouzlo, ztrácí i svůj význam v očích mužových.«

Jak ženě svědčí v kruhu svých malých dětí, andílků! Jako kuřátka lnou k té, která jim život dala a je vychovává pro chválu Boží a slávu trpící své vlasti.

Má-li zdárně děti vychovati, musí začít brzy z mládi.

Seneka praví »Snadno jest útlou mysl voditi, těžko však nepravosti vykořeniti, které spolu vyrostly.«

Nelze nechati růsti koukol se pšenící, náruživosti s ctnostmi — až do žní. Koukol nutno vytrhati z útlého srdéčka, které jednou, — snad až v dospělosti pozná —, že není přítelem jen ten, kdo chválí a hladí, nýbrž i ten, kdo užívá pokárání a metly.

V tom směru mluví i Quintilian »Musí se mládež v tom směru vzdělávati, kde se neumí ještě přetvařovati a těm, kteří jí velí, na slovo věří. Neboť, jakmile vada utkvěla a zlé se utvrdilo, spíše je zlomíš, než-li ohneš.«

Zahradník ohýbá jen malé, tenké proutky, silné by zlomil, — podobně musí činiti žena-matka. Slovo matčino zmůže u dítěte mnoho. Učiní-li něco dítě, přijde k matce a řekne »Maminko, máš mne ráda? A nebudeš se hněvat, když ti něco řeknu?«

A matka hned vycítí, co se asi stalo. Zajisté dítěti odpustí a jako strážný anděl vede dítě dále po cestách ctnosti a pravdy.

Cestu dobrou neopustí dítě ani, když vyroste a opustí rodný krov dle slov Šalamounových »Mládenec podle cesty své také, když sestará, neuchýlí se od ní.« (Přísloví 22., 6.)

Jistý učenec praví, že vychování člověka již desátým rokem jest dokonáno. Můžeme říci, že za deset let mnoho pravd vštípeno mohlo býti v srdce dítěte a nyní mohou vzpučeti v překrásné květy ctností.

O malém Ježíškovi praví Písmo sv. »Prospíval duchem i moudrostí i milostí u Boha a u lidí.«

V jistém slova smyslu může totéž i dítě pečlivě vychované svou matkou!

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Valná hromada Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy v král. Českém se sídlem v Praze koná se *v neděli dne 7. března 1915 přesně o půl 10. hod. dopoledne* v zasedací síni družstva Vlast v Praze-II. v Žitné ulici č. 26 n. v I. poschodí dvěře 8—9. Kdyby však dostatečný počet členů se o půl 10. hod. nesešel, zahájí a koná se dle stanov (§ 7) tato výroční řádná valná hromada za každého počtu členů *presně v 10 hodin dopol.* Program: 1. Zahájení schůze. — 2. Čtení protokolu z minulé výroční řádné valné hromady. — 3. Výroční zpráva jednotelská. — 4. Zpráva pokladní, účetní a revisorů účtů. — 5. Zpráva knihovni. — 6. Schválení darů pro rok 1915. — 7. Volba předsedy, výborů, náhradníků a revisorů účtů. — 8. Volné návrhy. — 9. Přednáška »O výchově mládeže pro život ctinný«. — Výbor prosí o hojnou účast pp. členů a členek. *Zvláštní pozvání se nerozesílají.* **Výbor.**

Mnohojazyčný papežský úřední list. Od nastolení papeže *Benedikta XV.* množí se případy, že papežské výnosy v »Acta Apostolicae Sedis« bývají uveřejňovány i v řečech moderních, a sice v překladech *authentických.* Tak v čísle 1. ze dne 15. ledna je dekret o válečném modlitebním dni dne 7. února (neděle Sexagesima) uveřejněn v těchto osmi řečech: italsky, francouzsky, anglicky, německy, španělsky, portugalsky, rusky a polsky.

Nadějná mládež. Pravidelně v neděli a ve svátek vrací se mládež obojího pohlaví společně, ve stáří 16—18 roků, k 7. hod. večer z bruslení ze stichovského rybníka u Prostějova domů. Je hrozné poslouchati necudných písní, jež tato nadějná mládež po celé cestě produkuje. Hanbit se musí člověk do duše při pomýšlení, že tato mládež má býti budoucí generací českého národa a nositelkou jeho tradic. Bahno Francie rozlezlo se po naší vlasti a zapustilo hluboko kořeny. Kde je ta doba, kdy naše mládež zpívala krásné národní hymny. Změnil-li se poměr? Bůh sám ví.

Výzva na školní mládež k šetrnosti. Kroměřížský »Pozorovatel« v č. 3. t. r. dne 22. ledna pínáší tuto lokálku: »Aby zbytečně nebyly vyplýtvány naše zá-

soby a aby bylo zamezeno případnému nedostatku chlebovin, byla učiněna náležitá opatření, ale ta mohou mít plný úspěch jenom tehdy, bude-li obyvatelstvo rozumnou spovíostí k tomu přispívati, a bude-li si v tomto směru každý vědom své vlastenecké povinnosti. — Zvlášť u mládeže musí býti buzeno namnoze ještě nevyvinuté porozumění pro velký dosah této otázky. Proto vláda uložila zem. škol. úřadům, aby pečovaly ve školách o náležité poučení. Při tom bylo také nařizováno, aby všechny školy obdržely exempláře písemného poučení, které ve třídách má býti přečteno a vyvěšeno. Poučení zní takto: Již po týdnů a měsíce stojí naši bratři v poli a bojují pro vlast. Naším nepřátelům se jistě nepodaří zvítěziti na bojišti nad našimi udatnými, které ve třídách má býti přečteno a vyvěšeno. Ale teď se pokoušejí nás vyhladověti a proto chtějí k nám znemožniti dovoz železa, které nám nejsou nepřátelskými. Ale ani tento pokus se nezdaří. Máme v zemi potraviny dosti, abychom s nimi vydrželi až do příštích žní, ale musíme s nimi ovšem rozumně hospodářiti a spořiti, a při tom můžete i vy přispět k tomu, aby náš velký boj vítězně skončil. Jest vaší svatou povinností, aby nic, co jest k jídlu, nepřišlo zbytečně nazmar a aby potravinami a také dřívím a uhlím bylo šetřeno. Tím osvědčíte netoliko svoje vlastenectví, nýbrž budete pomáhati i svým rodičům v této těžké době. Šetřte tudíž a spořte chlebem, který vám nebe dává. Budete-li Boží dar míti ve vážnosti jak se patří, pak se vám chleba vezdejšího nebude nikdy nedostávat a nikdy nebudete hladověti. Neodhazujte žádnou skývu chleba, i kdyby již nebyla čerstvá. Nekrájejte si nehospodářsky více chleba, než můžete snísti. Vzpomeňte si na vojiny v poli, kteří by byli často šťastni, kdyby měli toho chleba, jehož si snad vy nevážíte. Spořte také se zeměaky. Mají se vařiti se slupkou a teprve uvařené se mají loupati, kdo je loupe a pak teprve vaří, jest marnotratný. Odpadky kuchyňské nevyhazujte. Zbytky jidel masitých, zeleniny a zeměků buďte používány ke krmení drůbeže nebo je dejte rolníku, který tím může vykrmovati vepře. Děti, buďte spořivými! Tak posloužíte vlasti i svým rodičům!

»Film ve službách výchovy!«

V roce 1910 uspořádala v Drážďanech jistá umělkyně za spoluúčinkování jiných osobností kinematografický večer pod názvem »Svět zvířecí v poesii a životě.« Súčastněný inženýr zakoupil nejlepší obrazy ze života zvířat a vyloučil všechny části nevhodné a nudné. Obrazy představovaly les, vodu, louku, včely při práci, život mravenců, lásku mateřskou u zvířat a j. Scéna představovala les složený z temných sosen, stříbrných bříz a podobnou rozkošnou náladu podzimní. Obrazy doprovázela deklamace básní Böschových, Maeterlinkových, Heblových o zvířatech, jiné zase písně o zvířatech od Schuberta, Schumana a j. Pianista doprovázel obrazy hudbou místy pěknou a povznášející, místy zase zábavnou a žertovnou. Podnik setkal se s neobyčejným úspěchem. Účelem jeho bylo ukázati, že kinematograf dovede velmi mnoho spolupůsobiti při vzdělávání lidu a při výchově mládeže. Žádné slovo ani obraz nedovede vytvořiti takového pojmu o kráse a moci sil přírodních jako »oživený« kinematograf — jako zase na druhé straně pohoršlivým obsahem může způsobiti největší spousty mravní.

O kinematografech bylo během doby často uvažováno z různých hledisek. Lékaři praví, že škodí zraku, což možno odůvodniti trhanými obrazy. U někoho jeví se bolení hlavy, když není zvyklý často navštěvovati kina. Paedagogové praví, že kazí mládež, o čemž mohou se přesvědčiti zvláště soudcové, kteří prodávají činy sotva škole odrostlých zločinců. Dobrodružné činy předváděné v bio byly příčinou zločinu, — zárodky zla.

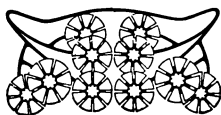
Jako houby po dešti množí se kina a jest zvláštní, že nehledí se navzájem předčiti ušlechtilostí a vkusem, nýbrž sensací. Čím dobrodružnější obrazy, tím lepší návštěva, v neděli a svátek hraje se ve městech pravidelně pětkrát.

Jedině náprava by se stala, kdyby proti špatným biografům byly postaveny dobré s pečlivým výběrem filmů obsahu poučného i zábavného. V Berlíně utvořila se »společnost pro živé obrazy.« Vytkla si úkolem pečovati o zakládání a udržování kinematografických divadel, jež mají předváděti jen bezvadné obrazy.

Jest pravdou, že časem zabloudí i k nám nějaký cestopisný film umělecký nebo přírodní a tu nezbyvá než vésti na podívanou žactvo okolních škol za vedení učitelstva. Než, mnoho-li jich jest a kolikrát jej vidíme do roka? Spíše nápady ztřeštěných mozků vidíme, jen ne uměleckou věc.

V poslední době ujímá se akce nový podnik »Maják« za vedení družstva spisovatelů »Máje«. To by mohlo uplatniti své »umělecké« poslání. Bylo pořádáno představení s přednáškou škol. rady Boh. Bauše, na slovo vzatého odborníka-přírodopisce. Tím bychom ochránili mládež před »nedochůdkaty« filmovými a podali bychom důkaz, že kino může působiti i v duchu výchovném. Obecenstvo musí býti vychováno navštěvovati pěkná představení a pohrdati strojenými, nesmyslnými hříčkami, které kazí oči, snižují mravy, působí nudu a připravují o peníze. Filmem k výchově!

Antonín Ježek.

Dítě, uč se odříkání!

(Kapitola k vychovatelům a dorůstajícím dětem.)

Mládí jest doba učení a přece se mnoho dětem povoluje. Dítě jest zvyklé, že všechno dostane, nač si vzpomene. A když hned není po jeho vůli, dá se do křiku a pláče. Starostlivá matinka hned se dá obměkčiti perličkami, jež i vztekem vytrysknou a kapitoluje před malým robětem. Chyby mládí se mstí v budoucnosti.

Svět si dítě připraví, ale bude to bolestné, až bude svět »hoblovati«¹ dítě.

Učme dítě od malička odříkání v malém, až děti dospějí, odřeknou se i velkých věcí bez trpkosti.

Paulsen stěžuje si na předčasnou požívavost. Mládež nemá již svých vlastních radostí, žijeť životem dospělých. A následkem předčasné požívavosti jest zároveň ochuzení života a vzrůst chtivosti požitků. V umění, mládež navykati požitkům, přivedla to naše doba hodně daleko, ale umění odříkání se za to jest velmi řídkým. Rozmařilost života, umění zábavná a rozptylovací, rovněž i umění choutky a smyslnost dráždící obestírají dnes celý svět, bohaté i chudé, staré i mladé.

A konec jest znechucení života. Kdo jí vybraná krmě, za krátký čas je nebude moci ani viděti, podobně i v životě. Nasytí se světa nepatrné tělo, žádné překvapení již nemůže nastati a proto raději z tohoto světa.

Misseau, veliký nevěrec, chtěl dáti svůj »mizerný«² život za několik haléřů. Labužník Bogestonne promarnil 1/4 mil. franků a potom se v Londýně utopil.

Lidé myslí, že všechno musí míti, všeho okusiti, třeba by to byl prudký jed. A zbraňuje-li kdo, potom berou zbraň do ruky a učiní konec všemu. Blouzníkové odcházejí ze světa, sketové nenaučili se odříkání.

Zapomíná i mládež, že není pánem svého těla, nýbrž někdo jiný — Tvůrce všehomíra. »Není tělo naším majetkem, ale majetkem Božím.«³ (I. Kor.) Dítě nezajíc odříkání jest dítětem moderním.

Senátu amerického státu »Severní Karoliny«⁴ major Graham podal petici četných občanů, v níž žádáno, aby zákonodárci učinili konec rozmarům módy a aby ustanovili jednou pro vždy způsob módy a střih oděvu pro muže, ženy a dítky, zkrátka aby dekretovali jakýsi praktický stejnokroj. Žadatelé, otcové rodin, prohlašují, že nemohou již šatiti své ženy a dcery dle stále se měnících požadavků módy, která je přivádí na mizinu.

Není odříkání v módě, tím méně ve vášních, které na scestí přivádějí dítě a hubí tělesně a duševně.

J. Schicht praví: »Rodičové, kteří chcete své děti a vnuky uchrániti hrozného nebezpečí, zaviněného pohlavními poklesky, učiníte nejlépe, budete-li je odchováti ve zdrzelivosti od alkoholu a kouření tabáku.«⁵

Naučiti dítě odříkání jest práce těžká, ale ovoce sladké.

»Vychovávati v dnešní době dítě ve skromnosti vyžaduje vši matčiny péče a mravního charakteru. Odlož sama všechn přepych a živ především v dítěti záhy mravní sílu, jež může bez závislosti přihlížeti k přepychu, radovánkám a požitkům jiných.«⁶ (Dr. E. Hauf: Dopisy matce.)

Zdá se, že matky nechťejí rozuměti slovům dobře míněným, vidíme to v nesmírné nádhře, kterou zahrnují i své děti.

»Národ se nemenší obranou vlasti na bojištích, ale doma — ztrátou ideálů a rozkošnictvím.« Tak se říká.

Vinu nese celá společnost lidská, která propaguje heslo »vyžítí se«, to znamená, ničeho si neodpírej, popust' uzdu vášním, kam tě ženou, tam se vrhni, byť's i zlámal vaz. Luther-nešťastník veřejně hlásal, že vůle lidská jest ovládána vášněmi a omluvou mu bylo, že musil popustiti vášním, jež ho do záhuby vedly.

Fr. W. Foerster ve své knize »Schule und Charakter« shoduje se s Josefem Mustrem, že ta společnost, která osobní vůli žádného silného odporu neklade, zamezuje tím vývoj silných charakterů. Charakter roste odporem, poněvadž omezování a odpor brání rozptýlení našich sil a nutí k vyvinutí větší energie.

»Vše, co osvobozuje našeho ducha, aniž by nám dalo vládu nad sebou samými, jest škodlivé —« (Goethe).

Havris doznává: »Americká škola spočívá na myšlence, že mravní výchova jest důležitější než rozumová. Sebevláda, základ našich národních institucí, musí býti též základem našeho individuálního žití.

Sebevláda, sebekontrola nejsou však dary okamžiku — spočívají na návyku, který jest výsledkem tvrdého zápasu s tužbami a zlými náklonnostmi. Učiniti žáka mravně samostatným, přivést ho k sebevládě, tento perný úmysl musí pronikati výchovu od začátku do konce.«

V desateru přikázání pro výchovu křesťanské mládeže spadají v tuto stať — druhá, kde stojí psáno: »Vypuzujte ze srdcí dětských především samolibost, ježto jest kořen — pramen — přemnohých hříchů, otužující tělo, mrtvíce žádosti jejich a navykající jich střidmosti a zdrželivosti. 3. Zkoumejte a v uzdu pojímejte zlé žádosti dítek svých, zvláště pak náruživost pohlavní, kterou nezkontrolujete-li, všechny ostatní snahy vaše budou marné. —

Bez boje není vítězství!

Uč se dítě bojovati hned od malička a přemáhání později ve velkých věcech nebude ti těžkým. Pohlédni na svůj vzor — Krista — na němž spatříš, co by's mělo činiti a jak se ovládati.

Celý život řádného člověka jest sebezápór, poněvadž vůle lidská prvním hříchem stala se ochablou a nakloněna byla více ke zlému než k dobrému.

Dítě, ty máš býti malým andílkem, ty jím můžeš býti a když budou tě pronásledovati pokušení, modli se vroucně: » tělo, svět, ďábla přemáhám, na tvá vnuknutí pozor dávám «

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Valná hromada Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy v král. Českém se sídlem v Praze koná se *v neděli dne 7. března 1915 přesně o půl 10. hod. dopoledne* v zasedací síni družstva Vlast v Praze-II. v Žitné ulici č.

26 n. v I. poschodí dvéře 8—9. Kdyby však dostatečný počet členů se o půl 10. hod. nesešel, zahájí a koná se dle stanov (§ 7) tato výroční řádná valná hromada za každého počtu členů *presně v 10 hodin dopol.* Program: 1. Zahájení schůze. —

2. Čtení protokolu z minulého výroční řádné valné hromady. — 3. Výroční zpráva jednatele. — 4. Zpráva pokladní, účetní a revisorů účtů. — 5. Zpráva knihovny. — 6. Schválení darů pro rok 1915. — 7. Volba předsedy, výborů, náhradníků a revisorů účtů. — 8. Volné návrhy. — 9. Přednáška »O výchově mládeže pro život ctinný«. — Výbor prosí o hojnou účast pp. členů a členek. *Zuláštní pozvání se nerozesílají.* *Výbor.*

Účinek alkoholového zákazu na Rusi. Dr. Dušan Makovský, bývalý sekretář hr. Lva Tolstého, sděluje: Tím, že od počátku války všechny krčmy jsou zavřeny, že vodky a piva nikde nelze dostat, jsou bývalí bosí a nazí všichni nyní obutí, oblečení; bývalí opilci se vzpamatovali. Mužové sami nosí domů výdělek, ženy už nemusejí na ně čekat v den výplaty. Přestaly požáry v poměru 4:18, soudy v poměru 1:3; zmražených v továrnách jest o čtvrtinu méně; o rvačkách, vraždách, krádežích není skoro slyšet. Vrátili se k rodinám otcové, kteří celá léta o rodinu nestáli a hýřili někde v Petrohradě. Řemeslníci a továrníci chválí si jakost práce svých střízlivých dělníků a přestala »modrá pondělí«. Ženy si chválí, že mužové ve svátek sedí doma, spravují a čistí chomouty a jiné náčiní, že už nesedí celé dny v krčmě.

Školy kuchařské a pro vedení domácností. Dle sdělení ministerstva veřejných prací jsou již vypracovány osnovy pro školy kuchařské a pro vedení domácností. Budou vydány tiskem.

Školní rok bude ukončen koncem května? Z Vídně se oznamuje: Vzhledem k výjimečným poměrům podmíněným válkou a zejména vzhledem k zdravotním poměrům (možnosti epidemie) uvažuje se v kruzích školní správy o úmyslu, aby byly všechny veřejné vyučovací ústavy letos již koncem května uzavřeny. Konečné rozhodnutí v této záležitosti se ještě nestalo; nejprve musí dojít dobrozdání příslušných míst a korporací. Ale zdá se, ježto podaná dobrozdání budou asi převážně projevovat nutnost předčasného ukončení školního roku, že lze vskutku počítati s uzavřením škol letos koncem května.

Předčasné ukončení školního roku bude provedeno i v *Prusku*. Okresní školní inspektoři obdrželi již příslušné informace a pravomoce.

45.000 německých studentů v poli. Dle právě vyšlého výkazu stojí z říšsko-německého studentstva v poli asi 70%, t. j. 36.000 mužů a 400 žen (ošetřovatelek nemocných). Z 10 tisíc studentů technik je v poli 7—8000. Tedy celkem 45.000 akademických občanů. Kartel katolického studentstva je zastoupen 5000 členy. 200 studentů již padlo; 800 obdrželo železný kříž a jiná vyznamenání.

První lyže v Čechách. Zajímavé je, jak se dostaly do Čech první lyže. Výrobce lyží Haag z Kristianie si opatřil z různých zemí adresáře, dle kterých zasilal cenníky. Tak se stalo, že poslal také cenník na adresu »Bruslarský klub v Praze«. Z koncovky —ski usoudil, že je to spolek pěstující lyžaření. A bruslařský spolek si skutečně první »ski« (vyslovuje se ší) čili po českou lyže objednal.

Kondukerky jezdí od 15. února na moravsko-ostravské elektrické dráze. Po většině zastupují ženy narukovaných zřizenců své manžely. Zřizenců odešlo na vojnu 80%.

Pověra nedostatek víry. Francie pronásleduje katolictví, omezuje bohoslužbu pro vojsko a dokonce zakazuje účast na ní. Za to dává francouzská vláda veřejně vyvěšovati »proroctví« pověstné hadačky madame de Thebes, Francii ovšem příznivá. Těsná souvislost mezi nevěrou a pověrou se i tu znova dosvědčuje.

O tisku a pravdomluvnosti. Lev XIII: »Sklvěle jest, když ti, kteří katolické zájmy v denních listech hájí, neohroženou lásku k pravdě dokazují. Váha důkazů, ale neprudký a urážející tón mají nám vítězství zjednat.«

Do školy s cestovním pasem. Jistě se často nestane, aby žáci musili chodit do školy s cestovním pasem v kapse. Jak oznamují »Innsbr. Nachr.«, je tomu tak u žáků liechtenšteinských, navštěvujících gymnasium v Feldkirchu, protože překročení hranic neutrálního Liechtensteinu je dovoleno jen podle známých předpisů. Předešlý týden musili zůstat gymnasisté doma, protože nebyly jejich pasy dosud vyhotoveny.

Vychovatelské úvahy.

Píše L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

Charakteristickou pro výchovu nynější mládeže jest ta okolnost, že dají li zámožní rodiče své děti někam do bytu (předpokládáme, že hoch či dívka studují), a chudší rodiče opět dcerku do služby a synka na učení, tu hned po krátkém čase ať v písemné či ústní rozmluvě tážají se rodiče dětí po každé takto :

»Jsi spokojen se stravou, s příbytkem, s paní bytnou?« aneb: »Jak s tebou zachází pan mistr? Neutlačuje tě paní, netrpíš hladem a i jinak ještě?«

Takovéto otázky starostlivých rodičů jsou stejně přirozené jako obligátní, ale třebaže byli mezi tazateli lidé jinak řádní a rozumní, dlužno dodati, že málo- kterému z nich napadne také se otázati: »A což, jsou také s *tebou* spokojeni tvoji spolubydlící, pan katecheta, pp. professoři, paní zaměstnavatelka, pan mistr? —

Mohla bych dobře nazvati tento článek: »Výchova dětí jindy a nyní«, majíc toho zkušenost více jak 25letou, kdy poskytovala jsem domov (a mohu říci s dobrým svědomím, že *pravý domov*) odrůstajícím dívkám z nejlepších rodin.

Čeliti choutkám rozmazlených jedináček nebývalo vždy snadno, aniž jsem snad studovala zvláštní vychovatelskou metodu, ale to mohu říci, že s jistým taktem, přísnou laskavostí a s pravým porozuměním pro všechno to, co zajímá probouzející se duše a smysle dívek 15—18 letých, dařilo se mně všechno, Bohu díky, a nejedna svěhlavička, s níž rodiče doma rady si nevěděli, vrátila se jim prospěšně přejinačena.

Nebývalo to věru příliš mnohoslibné, přivedla-li mně venkovská maminka dcerušku, která hned na poprvé počínala si bujně jako hříbátko a jen se nevázně usmívala, vykládala-li starostlivá, utrápená matička:

»Ach věru, ani rady si již nevíme s tím dítětem! Neposlouchá, nic nedá na otce ani na mne, i poučovati by nás chtělo takové vyžle, jakoby kuře bylo moudřejší slepice! Vezměte si ji k vám, napravte jí tvrdou hlavu, my si zatím doma trochu oddychneme.«

Snad ani netušila dobrácká matka, jak nepěkné svědectví vydává těmito slovy o vychovatelské schopnosti rodičů, domnívajíc se svatosvatě, že co ona nesvedla během celé řady rokův, jinému se zdařiti musí za kratičký čas. —

Ale nynější mládež jest úplně jiná, nežli bývala ještě za mladších let nás starých pamětníků. Tenkrát ještě děti ctily a poslouchaly rodiče a dům otcovský býval jim pojmem jakési svátosti rodinné. —

A nyní? Rodiny uvolněny, domácí krby znesvěceny vinou muže či ženy, — někdy obou — a smutně neblahé toho důsledky mstí se potom na dětech,

Neblahá dekadence v literatuře měla také v zápětí úpadek mravnosti u mládeže a skutečně naplňovalo hrůzou bedlivé pozorovatele, co se dělo, kdy pro hochy sotva dětským létům odrostlé byla v rozmluvě i v »básněni« každá žabka ještě školou povinná nikoli dívkou, ale »ženou«, tak ji nazývali; moderní pokrok nijak se nesnažil zdržeti to valící se morální bahno. — Nizko bývalo při pomýšlení, kam to spějeme, jak bude dále?

Jak bude dále? Lidstvo zkoušené nynější dobou navrátí se k Bohu, a všechny »novodobé« proudy odplaví jeden jediný mohutný očišťující proud náboženský,

všem lidem dobré vůle bude opět mnohem lépe, opět si budou moci z plna od-
dychnouti, aniž by je dusila můra obavy z úpadku mládeže. To pomine samo
sebou; požitkářství, které již tolik zla natropilo v životě lidském, povrchnost
a četné malichernosti nebudou mít více místa v srdcích zkušených lidí, kteří
stanou se lepšími, mravnějšími — poněvadž zbožnějšími.

Zdali nefíkali naši pradědové, že počátek moudrosti jest bázeň Boží? A pro
úsměšky to bývalo nevěrcům. Modlářkami a i jinak ještě nepěkně nazývané po-
ctivé, zbožné ženy, které hledaly útěchu před křížem Ukřižovaného ve vroucích
modlitbách. Pod svoji důstojnost by to považoval nejeden zelený mladíček vejít
do chrámu — nuže, a nyní?!

Kde lidé pomoci nemohou při veškeré svojí vůli nejlepší, tam ještě Bůh
vlévá útěchu v srdce rozjitřená, neboť ne nadarmo vyhledávají nyní chrámy mu-
žové a mnohá dívka, která šla dříve na služby Boží pouze a jedině proto, »aby
se snad neřeklo«, či že chtěla ukázati parádní oděv, tiše a zbožně klekáva někde
ve stmělém koutečku chrámovém. A takoví návštěvníci zajisté celou silou své
duše se modlívali. — Ba ano, není tak osudu, aby neměl v zápětí nějaké dobro,
dnes můžeme to viděti všude kolem sebe. Lidé počínají opět žítí po starém způ-
sobu, na venkově se svítí dračkami (k vůli drahotě petroleje), a také to mnoho
znamená, uskovňují-li se lidé ať dobrovolně či nuceně ve stravování, v oděvu
a j. více; zvláště ony hlučné »zábavy« zamítají a těch jest nejméně škoda, bez
toho jen ožebračovaly kapsy lidí lehkomyšlných.

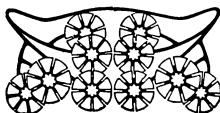
Možno tudíž právem očekávati, že nové pokolení, dorůstající nám pro bu-
doucnost, bude mnohem vážnější a mnohem lépe založeno povahově nežli by
se jinak bylo stalo A nebude to malým duševním i národním ziskem. —

Budiž mi zde dovoleno uvéstí kratičký citát, zasluhující povšimnutí pro
případnou hloubku myšlenky, praví se v něm: »Soužení bylo, jest a bude
v lidstvu, dokud lidstvo se bude dopouštěti špatných skutků a dokud nevypudí
zlo ze svých duší, dokud nebude konati *Boží vůli* — *dokud hřešiti bude* —
a dokud lidstvo bude bédně žít v omylu, že není Boha, že není dobra a není
posmrtného života, a dokud bude jedině zemi naši za jediný svět našeho ži-
vota pokládati.

Zlo se vkrádá světskými věcmi v naši duši a překazí náš krásný, posmrtný
život tím, že se pak musíme k zemi vrátiti a znovu prožívatí to, po čem jsme
toužili, na čem jsme lpěli. A vraceti se musíme tak dlouho, až překonáme touhu
po světském a více si přejeme posmrtného života duchovního, než pozemského
hmotného. — Kéž o tom uvažují lidé!

Lidstvo se nachází stále v bolestné tesklivosti a nebude tak brzy šťastno,
protože doposud neprozřelo temnotou. Zlo příliš lidstvo ovládá a lidstvo mu pod-
léhá. Jest všude zbožňováno lidmi zaslepenými, hovicími rozkošnictví, rozmař-
losti, požitkářství a podobným neřestem. — Kéž by lidstvo prohlédlo!« Potud
K. Buřková-Wanklová v »Ladě«, r. 1915.

(Pokračování.)

Valná hromada

Jednoty česk. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy konána byla v domě družstva Vlast v Praze v neděli dne 7. března 1915 v 10 hodin dopoledne. Schůzi zahájil předseda Jednoty řídící učitel pan *Josef Kafka* modlitbou za zemř. Tom. Škrdl; uvítav přítomné členy a hosty, přečetl jména všech zemřelých členů, načež povstáním přítomných všem vzdána poslední čest. Jsou to následující:

Vldp. Alois Kopecký, bisk. vikář v Nových Hradech, vldp. Karel Kotrbelec, os. děkan v. v. v Hradci Králové, pan Karel Ludvík, říd. učitel v. v. v Praze, vldp. ThDr. Jos. Mrštík, probošt v Poděbradech, vldp. P. A. Wagner, farář v. v. na Strahově, sl. Josefa Mrázová, odb. učitelka v Turnově, Jeho Jasnost Karel kníže ze Schwarzenberka (padl na bojišti).

Dp. *Ant. Suchoradský* prohlásil, že při ranní mši svaté vzpomenul modlitbou všech jmenovaných.

Na to čteny pozdravné přípisy, jež zaslali: Tisková Liga v Praze, Spolek na zakládání katol. knihoven v Praze, katolické spolky v Liboci, politický česko-katol. spolek na Smíchově, Katol. Beseda pro Smíchov a okolí a Odbočka spolku sv. Rafaela v Čechách. —

Dopisy provázeny byly pochvalou přítomných, načež pak jednohlasně usneseno poslati pozdravné telegramy: J. J. p. Frant. knížeti Thunovi-Hohensteinovi, místodržiteli král. Českého, J. E. ndp. kardinálu Leonu ze Skrbenských a Jeho Excellenci p. Vojt. hr. Schoenbornovi následujícího znění:

Jeho Jasnost kníže Thun-Hohenstein, místodržitel král. Českého v Praze!

Valná hromada Jednoty katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy prodchnuta nejlojalnějšími pocity v době vážné přeje vítězství spravedlivé věci říše. Vaši Jasnost svou oddaností a věrností k církvi a trůnu ubezpečuje.

Jednota katolického učitelstva.

Jeho Eminenci nejd. panu Leonu kardinálu Skrbenskému, knížeti arcibiskupu v Praze!

Vzpomínajíc dosavadní milostivé blahovůle, projevuje valná hromada Jednoty katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy svou nejhlubší úctu a oddanost. Své prosby s modlitbami arcipastýře spojuje Jednota katolického učitelstva.

Jeho Excellence Vojtěch hrabě Schoenborn v Praze!

Valná hromada Jednoty katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy v král. Českém děkuje za všechno, co Vaše Excellence pro učitele a učitelky k jich dobru a prospěchu ráčila podniknouti a uskutečniti. S prosbou za další přízeň v úctě oddaná

Jednota katolického učitelstva.

Po těchto projevech četl jednatel Boh. Šubrt protokol minulé řádné valné hromady, kterýž byl po malé změně dp. pokladníkem učiněné jednomyslně schválen. — Týž podával zprávu jednatelskou za uplynulý rok, jíž částečně zobrazena činnost výboru.

Zpráva jednatelská zněla následovně:

Velevážené shromáždění!

V minulé valné hromadě ve své zprávě v úvodu stěžoval jsem si na právě minulý rok 1913 a pln naděje vítal jsem rok 1914. Započal dosti slibně, však v druhé polovici přikvačil válečný ruch a zmařil veškeré naše naděje a plány

naopak přivodil mnoho zármutku. Zašel opět a nový nástupce jeho převzal v plné míře poměry války. Jak mnoho rodin čeká svého syna, otce, bratra neb. alespoň příbuzného, svého živitele — snad marně. Stálé strádání, nejistota a nedozírné zlepšení. Co očekává nás dále, jak vše as skončí? Lépe o tom všem ani nepřemýšleti a prositi raději Všemohoucího za Jeho mocnou ochranu a za brzké a šťastné skončení války.

Činnost naše byla vlivem tísnivých poměrů značně oslabena a bude třeba mnoho doháněti. Vzdor tomu jsme ale nezháleli, konali jsme schůze, v nichž snažili jsme se svorně dosíci toho, co ve prospěch katolického školství a výchovy mládeže učiniti možno. Nevím však, vážené shromáždění, zda bude mi možno alespoň poněkud Vás uspokojiti výtahem vykonané naší práce.

Na prvním místě nutno vzpomenouti jubilea našeho milovaného panovníka, císaře Františka Josefa I. Bůh dopřál mu 66 roků šťastného panování a jest jen litovati, že kruh našich nepřátel nedopřál mu klidu v Jeho podzimu. My přáli bychom mu, by Bůh dopřál vítězství zbráním jeho chrabřým vojinům a on dlouhá léta mohl ještě klidně vládnouti ku blahu celé naší říše.

V prvé (ustavující) schůzi výboru zvoleni mimo předsedu p. říd. učitele Josefa Kafku tito funkcionáři: I. místopředsedou řed. T. J. Jiroušek, II. místopředsedou uč. Vl. Jelínek, pokladníkem dp. Suchoradský a jednatelem Boh. Šubrt.

Za tohoto složení konány v uplynulém roce 4 výborové schůze.

V minulé valné hromadě učinili jsme, vážené shromáždění, projev, slyšenou právě resoluci z protokolu a bylo ustanoveno tuto předložiti Jeho Ex. panu hraběti Vojtěchu Schönbornovi. Učinila tak deputace sestávající ze slečny Albíny Fortýnové, řed. T. J. Jirouška a mé maličkosti. Učinili jsme tak, připojivše prosbu za vzácnou podporu. Jeho Excel. se zájmem vyslechl deputaci naši a propouštěje nás, velice laskavě slíbil, že co jeho možného bude, pro stav učitelský učiní a resoluci naši k ostatním žádostem příloží.

Výbor projevil přání, by chovanci Svato-Václ. ústavu i Učitelského paedagogia stávali se členy Jednoty naší. Však přání toto ztroskotalo, neboť po informaci se řiditelstvím shledáno, že chovanci ústavu i posluchači Učit. paedagogia, dokud jsou zde, nesmějí býti členy jiných spolků. —

Rozesláno při různých příležitostech mnoho blahopřejných přispisů, však i několik smutných kondolencí, jak ani ve spolku býti nemůže.

I letos odešlo na věčnost 7 našich členů, jak již pan předsedající sdělil a Vy jste povstáním vzdali jim poslední poctu. Z Jednoty vystoupilo 12 členů a 1 učitel zase přistoupil. I zde jest pozorovati nynější pohnutou dobu.

Celkový stav členstva jest následující: učitelů a učitelek 82, kněží 117, arcibiskup 1, biskupové 3, laiků 59, konsistoř 1 a spolků 46, tudíž všech členů čítá Jednota 309. Z těchto jest 151 činných, 114 přispívajících a 44 zakládajících.

Jednotu na veřejnost zastupoval náš horlivý II. místopředseda p. uč. Vl. Jelínek, konaje velmi časté přednášky po venkově a tak propaguje Jednotu naši. Žel že povolán byl k povinnosti vojenské a na bojišti jsa těžce raněn, dosud leží nemocen ve zdejší nemocnici. Kéž Bůh dá mu opět zdraví a novou sílu, by mohl dále pracovati na díle křesťanské výchovy.

(Dokončení.)

Valná hromada

Jednoty česk. katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy.

(Dokončení.)

Jednota účastnila se Socialně-literárního sjezdu v Berouně, delegujíc jako zástupce a řečníka svého člena p. uč. Vl. Jelínka. Mimo to zaslán blahopřejný pozdrav.

Výbor stará se i o dobrou četbu katolickou a usneseno vydati leták z pera p. předsedy říd. uč. Jos. Kafky, jednající o křesťanském pozdravu »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus«. Dále pomýšleno na to, by byl vydán pěkný dětský »Gratulant«, kde by dítky našly vhodná přání všem osobám a k různým příležitostem. Požádání katol. spisovatelé i spisovatelky, tito svoje práce zaslali a bude tedy »Gratulant« i leták co nejdříve dán do tisku.

Jako každý rok, tak i letos pořízen za přispění Družstva Vlast kalendář Štítný za redakce p. říd. uč. Jos. Kafky a vzdor nepříznivé době byl pěkně rozprodán.

Rovněž i »Vzdělávací četba« redakcí slovního spisovatele k. a. notáře Al. Dostála rozmnožena o jeden ročník.

Učitelskou Přílohu při »Vychovateli« řídil do svého odvolání vyšší povinností p. uč. Vl. Jelínek. Po jeho odchodu ujal se úlohy té ochotně obětavý redaktor p. T. J. Jiroušek a dosud tuto řídí. —

Také knihovna Jednoty ani letos nezapomněla, nalezla svých čtenářů a dojista že pan knihovník sám nám svoji zprávu podá.

Konány obranné přípravy pro rok 1915, avšak vzhledem k nepříznivé době odloženo vše na dobu pozdější snad v roce 1916.

Družstvo Vlast pomýšlí letos zasaditi pamětní desku svému nezapomenutelnému tvůrci † k. a. notáři Tom. Škrdlovi na rodném domku jeho v Pleších a tu výbor usnesl se vyslati k oslavě této svého zástupce. Bylť zesnulý zakladatelem Jednoty.

Ač jmění naše malé, přece jsme i z toho mála učinili různé dary a to: Spolku na zakládání katol. knihoven 25 K, Tiskové Lize 25 K, dívčímu gymnasiu na Král. Vinohradech 50 K, Učitelskému paedagogiu v Bubenči 50 K a k obrannému roku 1915 opět 50 K.

Na došlé žádosti povolil výbor po správné úradě dvěma učitelům podporu po 30 korunách.

V každé schůzi rozprávají se přednáškové rozhovory a právě v poslední schůzi výboru věnována pozornost otázce theosofické a dp. Ant. Suchoradský velmi poučně rozebral zásady a jich učení a jest si jen přátí, aby i nadále věc tuto sledoval a s námi opět sdělil.

Po schůzi konána vždy kolekta ve prospěch Učitel. paedagogia v Bubenči. Ač jest nás málo, přece během roku několik korunek se seje.

Tímto jsem poněkud naznačil činnost odstupujícího výboru a mám přání, by i nově zvolený výbor pracoval svorně ruku v ruce na společných snahách Jednoty. Ku konci zbývá mi ještě poděkovati všem našim přátelům a příznivcům s prosbou, by i na dále přízeň Jednotě naší zachovali. Dále povinni jsme vzdáti dík slav. družstvu Vlast za laskavé bezplatné propůjčování místností ke schůzím

a valné hromadě a konečně slav. redakcím: Čechu, Vlasti, N. Listům, Vychovateli za ochotné uveřejňování našich spolkových zpráv.

Končím tuto svoji zprávu přáním, a mluvím zajisté ze srdcí Vás všech, by Bůh všemohoucí požehnal zbraním našich chrabrých vojáků, aby křýžený mír vrátil se co nejdříve do domovů a rodin našich. Kéž nás Bůh ochrání všech zhoubných nemocí.

Další činnosti Jednoty naší přeji hojně zdaru a Božího požehnání.

Zdař Bůh!

Pan předseda poděkoval jednateři za jeho zprávu a přítomní schválili ji potleskem.

Na to následovala zpráva účetní, kterouž přednesl pokladník dp. *Ant. Suchoradský*. Jeví se následovně: Jmění na počátku roku 1914 činilo K 2392·15, vydání K 373·35, zbývá pro rok 1915 K 2018·80 a jest uloženo v Městské spořitelně na 4 $\frac{1}{4}$ % K 1514·95, na šekovém kontu K 397·79, v hotovosti K 106·06. Jubilejní fond měl na počátku roku 1914 K 4619·74 a úroky K 194·69, celkem K 4814·43; — Z toho vydání: podpory a remunerace K 150—, zbývá korun 4664·43 a jest uloženo: v Městské spořitelně K 4659·13 a na hotovosti K 5·30.

Po přečtení této pokladní zprávy referoval revisor účtů p. *Jan Zák* za souhlasu p. prof. *J. Schindlera*, že účty bedlivě zkoumali, s doklady porovnali a vše ve vzorném pořádku shledali. Dp. pokladníku za pečlivou práci jeho poděkováno a uděleno absolutorium.

Zprávu knihovni podal red. *I. J. Jiroušek*. Ze zprávy té vysvítalo, že měsícem říjnem proti roku 1913 počet čtenářů a čtenářek knih valně poklesl. Půjčeno bylo během roku 70 svazků knih a to následkem nynější doby, kdy za účelem zpráv z bojišť čtou se více noviny než knihy poučné a zábavné, předpokládá knihovník, že počet vypůjčovatelů knih ještě poklesne. A proto odhodlal se k tomu, zrušiti stanovenou sobotní hodinu k půjčování od 6 do 7 hod. večerní a zavésti půjčování knih vůbec ve všední dni od 8 hod. ráno do 6 hod. večer každodenně v místnostech spolkových, což bude výhodnější pro vypůjčovatele, že mohou si přijíti pro knihy, kdy jim bude možno. Tím výhodněji vyjde se čtenářstvu vsířic a počet čtenářstva se rozmnoží.

Referát vzat valnou hromadou na vědomí a p. předsedající vzdal p. knihovníku dík za jeho ochotu. — Při té příležitosti doporučil p. uč. *Jos. Hrubý* ku koupi velmi pěknou knihu »Edgar«, což usneseno zakoupiti. —

Dalším bodem Valné hromady bylo udělení obvyklých darů. Dp. pokladník jménem výboru navrhl takto: Tisk. Lize 25 K, Spolku na zakládání katol. knihoven 25 K, Českému dívčímu gymnasiu na Kr. Vinohradech 50 K, Učit. paedagogiu v Bubenči 50 K a k obraně v r. 1915 také 50 K. — Návrh tento jednomyslně schválen.

Ku slovu hlásí se p. *Jan Voborský* a jménem Tiskové Ligy srdečnými slovy děkuje za udělenou podporu.

Jednáno o pořádání »Učitelské přílohy« při »Vychovateli« a usneseno, by i na dále nechána v redakci p. uč. Vlast. Jelínka a po dobu jeho choroby uvolil se na požádání práci tu konati redaktor T. J. Jiroušek.

Po provedených zprávách funkcionářů následovaly volby: předsedy, výboru, náhradníků a revisorů účtů a jsou jednohlasně zvoleni: *Předsedou*: Jos. Kafka,

říd. učitel ve Zdědíně u Nov. Benátek. *Do výboru*: T. J. Jiroušek, ředitel v Praze; Vlastimil Jelinek, učitel v Břevnově; Bohuslav Šubrt, faktor v Praze; Ant. Suchoradský, katecheta v Praze; Jiljí Březina, ředitel škol; Jan Kalivoda, c. k. prof.; Jos. Hrubý, učitel; Jan Voborský, spisovatel; Richard Vojáček, c. k. profesor; Albína Fortýnova, učitelka; Josefa Bayerova, učitelka; Terezie Urbanyi, úřednice, vesměs z Prahy. *Za náhradníky*: Křišťan Havlíček, říd. učitel v Drahlíně; Ant. Prokeš, říd. učitel v Chotěborkách; Bohumil Varhaut, stavitel; Prokop Sláma, učitel v Prachaticích; Bohumil Havel, učitel ve Vojslavicích a Jan Pelikán, říd. učitel ve Veselíčku. *Za revisory účtů*: Jan Žák, účetní a František Schindler, c. k. gymnasiál. profesor v Praze. —

Zvolení pánové a dámy funkce své přijali. Dosavadní pan předseda Jos. Kafka, jakkoli se přimlouval, aby více volen nebyl, ale jiný mladší pán, přece k přání shromáždění předsednictví se zase ujal k potěšení všech účastníků schůze.

Po volbě výboru přikročeno bylo k volným návrhům. Na návrh p. učitele *Jos. Hrubého* učiněn Jednotou tento projev: »Členové valné hromady »Jednoty česk. katol. učitelstva« v uvážení nynější nadmíru pohnuté doby, kdy všemocná Prozřetelnost Nejvyššího řídí osudy říše, milé vlasti naší i všech národů, připoujijí vroucí modlitby za Jeho Veličenstvo našeho Nejjasnějšího panovníka, aby dočkal se při pevném zdraví konečného vítězství, čestného míru, rovněž i smíru obou národnostních kmenů zemi naší obývajících, vřelého to dávného přání našeho mocnáře. Bůh žehnej, chraň a posilniž naše chrabré vojiny na přímělu našeho zemského patrona sv. Václava!

Kěž milý Bůh podporuje těž opravdu cenné mírumilovné snahy našeho sv. Otce Benedikta XV., aby žádoucího brzkého splnění došly.

Valná hromada bere též na vědomí zprávu z veřejného tisku o hrdinném chování se učitelů vojinů, a věnuje milou vzpomínku v modlitbách všem padlým učitelům v boji pro celistvost naší říše a naší vlasti. Za těžké utrpení časné a předčasné odchod z tohoto údolí zármutku budiž jim odměnou dopřáno v neskonalé radosti patřiti na Spasitele našeho Ježíše Krista.

S potěšením konstatují členové valné hromady katolického učitelstva, že je v Čechách hojnost učitelů, kteří věrni svému poslání studenty a mládež v duchu nábožensko-mravním pro bohabojný život vychovávají, jsouce takto věrní přísaze, kterouž vykonali.«

Projev za pochvaly jednomyslně schválen a usneseno znění jeho s veřejností sdělit.

Red. *T. J. Jiroušek* neličenými slovy vzpomněl památky před týdnem zemřelé slč. řídící učitelky Antonie Jedličkové v Žižkově, která pro chudinu tamní i pro školní mládež mnoho dobrého učinila. Shromáždění po slovech řečníka projevilo čest památce v Pánu zesnulé.

Dále následovala ještě přednáška p. uč. *Jos. Hrubého*: »O výchově mládeže pro život ctnostný.« Ač již poslední hodina značně pokročila, přece všichni přítomní poutavou tuto přednášku s pozorností vyslechli a p. předseda vzdal přednášejícímu *upřímný dík* za tak důkladnou práci. Po skončení přednášky ujal se slova p. řídící učitel *Křišťan Havlíček* z Drahlína a krásnými slovy rozhovořil se o výchově mládeže a projev il na konec své řeči úplné uspokojení s panem

přednášejícím a přál si, aby přednáška ta v Učitelské Příloze Vychovatele byla uveřejněna, by i širší kruhy mohly ji jako my věnovati svoji pozornost. Slova pana říd. učitele Havlíčka byla provázena pochvalou a usneseno přednášku p. uč. Hrubého uveřejniti. —

K valné hromadě na pozdravné telegramy došly následující odpovědi:

Jednota katol. učitelstva českého v Praze, Žitná ul. 26!

Za věnovanou vzpomínku srdečný dík s přáním hojného požehnání pro šlechtné snahy a práci.

Skrbenský, kardinál-arcibiskup.

Ctěné Jednotě katol. učitelstva českého v Praze!

S upřímným potešením vzal jsem na vědomí zasláný mi projev díků veřejší od valné hromady Jednoty katol. učitelstva a přátel křesť. výchovy a vyslovuji vřelé přání, by i na dále bylo vždy možno, aby snahy učitelstva došly uspokojivého splnění.

Schoenborn.

Následovala řada různých přání a dotazů, kteréžto odkázány novému výboru, načež předseda provolav s přítomnými třikrát slávu: sv. Otci Benediktu XV., Jeho Veličenstvu císaři a králi Frant. Josefu I. a českému nejdůst. episkopátu, zakončil modlitbou tuto valnou hromadu za velmi přátelské nálady.

Po valné hromadě sešel se výbor a zvoleni byli: za I. *místopředsedu* řed. T. J. Jiroušek, za II. *místopředsedu* učit. VI. Jelinek, za *pokladníka* dp. katecheta Ant. Suchoradský a za *jednatele* Boh. Šubrt.

Další činnosti »Zdař Bůh!«

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Pochvalné uznání od nejdůst. kníž. arcibiskupské konsistoře obdrželi tito zasloužilí řídící učitelé: p. Alois Dolejš v Drachkově (šk. okr. sedlčanský) za nábožensko mravní povzbuzování školní mládeže; p. Augustin Tomášek v Nesvačilech u Rožmitálu za svědomité vyučování náboženství a podporu duchovní správy; p. František Hůla v Noutonicích pro vzorné řízení církevního zpěvu a chování při mši sv.; p. Alois Karásek ve Vranovicích (okres rokycanský) vzhledem k pěkným výsledkům za dobu třicetiletého vyučování náboženství. Gratulujeme a přejeme delší bohumilé činnosti jejich plno zdaru.

Neberte malých nerozumných dětí do kinematografů! Je-li program v kinematografech slušný, obsahuje-li příležitostně pěkné ukázky z oboru zeměpisného neb přírodovědeckého, nenamítáme proti tomu ničeho, účastňují-li se takového programu dívky dospělejší, rozumnější, které dovedou obsah pochopiti. Proti tomu ale sluší rozhodně zavrhnutí, když otec nebo matka berou dívky malé, nerozumné, které nedo-

vedou naprosto pochopiti obsah programový. Tu sebou vrtí, křičí, jsou nepokojné a obecenstvu jenom na obtíž. Že jim nesvědčí i atmosféra a trhavé pohyby obrazové, netřeba připomínati. Činí tak hlavně rodiče jen z té pohodlnosti, aby sami se pobavili na úkor zdraví a výchovy dítěte. Nedivme se, že se u tak malých stvořeníček objevují záhy příznaky nervosnosti i všeobecné sevršenosti. Stal se případ, kdy matka vodila důsledně dívku od 10ti do 12 let do divadla. Jednoho večera se milé slečince představení patrně nelíbilo i pravila k matce: »Mami, to je to dnes nudné, vid'!« — Co má potom přinést divadlo příští slečně v 18ti a 20ti letech? Rozumný otec neb matka zřeknou se k vůli dobru dítěte všemožných zábav. Však jim to později bude nahrazeno. Chtějí-li rodiče užiti zábavy, tu svěří jistě dítě osobě moudré k dohledu a jdou sami. Ostatně máme v městě dosti vhodných loutkových divadel, kamž rádi s dítkami zavítejme a pobavíme se též současně. Nesužme dítek takových a zvláště ne 2 i 3 letých v biografech.

Vychovatelské úvahy.

Píše L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

(Pokračování.)

Tamtéž napsala pisatelka těchto řádků úvahu »Charaktery« a poněvadž několik těch skromných myšlenek nabylo na četných místech živého ohlasu a porozumění v kruzích povolanych, i z této úvahy krátký citát uvádím, poněvadž dobře zapadá do rámce úvahy této. Psala jsem: »Bývá to již veliká pohana, řekne-li se o někom, že jest člověkem bezcharakterním, což bývá zrovna tolik, že není hoden důvěry svých bližních.«

»Toť charakterní člověk,« zaslechneme-li takto o někom, mimovolně se na něho díváme se zvýšenou úctou.

Jen škoda, veliká škoda, že dobré charaktery, lidé skutečně dobří a povahově čestní, čím dále více mizejí z našeho života.

— — — Nestátí někomu v slově, obelhati, zklamat někoho, to se našim předkům podobalo téměř přechinu, a nyní? — Bývá to ku všeobecné škodě a zjevem zcela všedním, nad nímž se sice leckdys pozastavíme, ale nepostačili bychom konečně podobné úkazy neblahé zaznamenávat. Dětská výchova prý stále pokračuje (tak se aspoň stále tvrdí, ale je to též skutečně pravdou vzhledem k úžasným faktům odehrávajícím se mezi nedospělými a tančícími nejednou i v soudní síni?!). Ale čím to jest, že ti staří vychovatelé, učitelé, kteří před půl stoletím vyučovali v nepatrných vesnických chalupách, vychovali nám celou řadu vzácných charakterů, jejichž zářivé příklady ještě dnes máme před očima? Tím, že skutečně *vychovávali* (byť někdy i pomocí metly a rákosky) a nikoli pouze *vyučovali*, jak nyní se děje, kdy, bohužel, domov i rodina mnohdy za kratičko sbourá, co svědomitý učitel za dlouhý čas pracně i namahavě vybudoval. Vždyť má-li náš veřejný život ozdravěti, tu již v nejútlejším věku třeba klásti v útlou dětskou dušičku základy příštího neochvějného charakteru a všemožných dobrých vlastností.«

Ano, tak do slova to vyšlo černé na bílém a kdo by mohl tato slova popírat? Jsouť založena na bedlivém pozorování současnosti i zkušenosti mnohaleté.

Již ve škole mateřské po řadu roků měla jsem příležitost pozorovati probouzení se dušičky dětské se všemi do ní vloženými zárodky příštího zla i dobra, a dnes po více než 30 letech vidím, jak správnými byly ony předpoklady, které jsme si utvořily — já i moje sestra až posud působící na škole mateřské — o jednotlivých dětech, o jejich sklonu k životu příštím. Jsou to dnes otcové i matky rodin a téměř všichni posílají nyní zase vlastní dítky na ona místa, do té samé školy mateřské, kde i jim samým vštěpovalo se sémě dobra v útlé dušičky.

Že jsou mateřské školy a opatrovny v ohledu sociálním někdy pravým dobrodiním zvláště v krajinách průmyslových, s tím bude souhlasiti snad každý, jenž pozoruje život rodin dělnických, a nota bene v době nynější život dvojnásobně těžký, když dnes více než jindy jsou nuceny matky přispívat k obživě své rodiny.

Či nebývá to úžasné, jaké množství případů stále zaznamenávají denní listy o neštěstích způsobených drobnými dětmi, kteréž nikoho neměly, kdo by

na ně dohlížel? Zde zapálí a samy v příbytku se udusí či uhoří, anebo padne té neopatrnosti za obět majetek spoluobčanů, jinde spadne dítě s okna několika-patrového domu, jiné se utopí, opaří, vběhne do cesty prudce letícímu povozu — a nebozí, neštěstím i zármutkem postižení rodiče mají pak k tomu všemu ještě opletání s úřady. Uvádím pouze jediný příklad, kdy malého hošíka, pilně školu navštěvujícího (byl čtyřletý) bez vědomí rodičů starší bratr vedl na místě do školky spolu na pastvu kdesi podél železniční tratě. Čilé dítě, aby lépe užřelo jedoucí vlak, rozběhlo se k závorám, kde se ručkama opřelo o dřevěný sloupek. Následkem toho bylo úplné rozdrčení všech dětských prstíků na obou rukou, jak těžká přepážka s hůry silně sklapla.

Neprávem tudíž někteří lidé brojí proti školám mateřským, které vedeny zdravým pokrokem a pečlivými pěstounkami ochrání dítě nejen tělesných úrazů, takže rodiče, zvláště matky, mohou bez obavy jíti za svým povoláním, ale také ušlechti srdéčko a mysl drobného dítěte, z něhož má v budoucnosti vyrůst ku prospěchu veškerenstva užitečný člen společnosti lidské.

Velice staříčký jeden dědoušek, učitel-pensista, trávící zbytek zasloužilého života v kteréši zapadlé visce (byl snad posledním z oněch starých kantorů, kteří za dřívějších časů chodili vyhrávati k muzikám a dům od domu koledovali), jenž vzdor dávno uplynulé osmdesátce neztrácel dobré myslí a humoru přímo prstonárodního, začasté mně říkával s úsměvem:

»Mnozí lidé, kdyby náležitě dovedli mysliti, neposmívali by se hlouposti telete, aniž by to slovo používali za nadávku pro méně čiperné svoje bližní. A to z té jednoduché příčiny, že i z malého a neobratného telátka jedenkrát vzroste silný a statný vůl, jehož by se nikdo neopovážil svévolně a zlomyslně dráždit.« Ovšem to myslel stařeček ve smyslu přenešeném a pravdu toho upirati nelze.

Je-li pravdou, že každý člověk přichází na svět jen s dobrými vlastnostmi a ty špatné že se v něm teprve časem vyvinou, dle toho, jaké jest jeho okolí, v jakých poměrech žije a jakého se mu dostává vychování, tož tím více pravdou jest, že i každá výchova, která nepovznáší, nezjemňuje a nezušlechťuje toho, jemuž se dostává, jest pro něj zlořečením místo požehnáním. Velké vzdělání činí darebáka jen nebezpečnějším, neboť nevzdělaný darebák není tak škodlivý pro společnost, jako vzdělaný.

Nestojí-li tato slova za vážnou úvahu již proto, uvedeme-li si na paměť ony četné a nechvalné případy, které se odehrávali v našem veřejném a politickém životě ještě před nedávnou dobou? Dobře ví a zná svědomitý vychovatel, že jest život lidský jakoby zahradou, každá myšlenka semenem, a co rozséváme budeme i žnouti. A že tomu tak jest skutečně, o tom svědčí ono prstonárodní rčení lidové, které praví: »Kdo seje vitr, klidí bouři.« To známe všichni z vlastní zkušenosti, že dobrý člověk posuzuje své bližní laskavěji a spravedlivěji, než zlý člověk. Kdož se snaží činiti dobré, jest nakloněn smýšleti, že jiných snaha nese se za týmže cílem, a kromě toho nejvyšší učeností jest býti moudrým, a nejvyšší moudrostí jest býti dobrým.

(Dokončení.)

Svědomitost.

Napsal ALOIS DOŠTÁL.

Mezi vlastností, k nimž vychovatel svěřence své navádí, náleží i svědomitost. Mnohdy slyšíme, ten a onen že jest svědomitý, a hned poznáváme, že náležitě a řádně koná své povinnosti, že jest snaživý ve svém počínání, poctivý ve svém jednání.

Této svědomitosti musí se naučiti z mládí, kdy si i jiné vlastnosti osvojuje. A vychovatel nezapomíná i na tento důležitý rys života. Vychovatelem myslíme rodiče, kteří začátky vštěpují dětem svým, učitele světské i duchovní a rozličné pěstouny, kteří místo rodičů u dětí zastupují.

Matka na př. ukládá dítěti lehkou práci doma, tu musí ovšem hleděti, aby tato byla náležitě vykonána. Chybila by, kdyby uloživši dílo, už se o ně nestarala, na vyplnění nedohlížela. Kdyby vědouc, že nebylo vykonáno, přece nedbala, snad se i nad tou nedbalostí svého dítěte usmála. Co se mu podařilo jednou, udělá po druhé i vícekrát, stane se nedbalým a rozkazy rodičů svých na lehkou váhu klásti bude.

Nebyla matka svědomitou, nebude ani dítě svědomité.

Lépe uložit lehkou věc a hleděti, aby byla splněna, než skládati nerozvázně něco nesnadného a pak nestarati se, bylo-li to řádně vykonáno.

Podobně učitel uloží-li ve škole dětem úkol, aby se buď něčemu naučily nebo něco písemně vypracovaly, nesmí naň zapomenouti, naopak musí se přesvědčiti, zdaž to žáci vykonali, musí zkoušeti. Nedbal-li by toho, dítka by brzo odkoukaly slabost svého vychovatele, neučily by se a úkoly psaly ledabyle v domnění, že tyto nebudou prohlíženy. I tu třeba svědomitosti. Proto uloží méně, ale vyžaduje důkladné naučení, ne-li všem, tedy aspoň většině přehledné úkoly, označí chyby, podepíše se na důkaz, že práci viděl.

Doma rodiče mnohdy dětem dívají se do sešitů, čtou v nich, časem pomáhají pracovati úkoly, divný by si činili úsudek o učiteli, jenž by práce domácí ukládal, ale nepřehlížel. Tu by slyšeti bylo i nemoudrou radu, aby žák s ničím se netrápil, když se z toho ve škole účty nekladou.

Katecheta by co sobotu napomínal děti, aby v neděli šly do kostela, ale v pondělí by se nikdy netázal, kdo povinnost onu vykonal; děti by uvykly napomenutí, ale v bezpečí, že nebudou dotazovány, mnohé by službám Božím neobcovaly. Tu nutno rovněž nejenom přikazovati, ale pátrati, kdo v kostele nebyl. Vždycky některé oddělení si vybrati zvláště po pěkné pohodě a tázati se, kdo a proč v kostele nebyl. Nedbalcům ve svém katalogu udělati značku a při stálém zaviněném zanedbávání snížití známku z náboženství.

Důsledným musí býti také vychovatel při ukládání trestu. Ponechá-li někoho ve škole po vyučování, hledí, aby tam žák byl; dá-li co opisovati, vybírá a přehlíží tresty. Aspoň některým spočítá, zdaž skutečně tolikrát napsali větu, která jim byla určena a nedovolí, aby si ji žáci sami a to kratěji formovali. Učitel uložil opsati větu dvacetkrát, nepočítal a příště trestání si počet značně snížili a vychovateli se vysmáli. Tu nejenom klamali, ale vypožorovali, že také lze uložené dílo změnit, v práci si ulehčiti, byli přivedeni k polovičatosti, nedbalosti.

Jindy některý žák tresty vybírá, buď nepřehlíží, buď se s kolegy smluví potom zlo jest mnohonásobnější. Podvádí se na celé čáře.

Svědomitému učiteli kdysi vyskočilo ve hněvu z úst, aby žáci dvěstěkrát větu opsali. Viděl, že je to mnoho, ale sám chtěl zůstatí konsekventním. Navedl katechetu, aby ten vyzvěděl, co se stalo a ve třídě za žáky se přimluvil. A potom na tu přimluvu učitel trest značně snížil. Svědomitý vychovatel počíná si přísně, ale hned netrestá a neukládá trestů krutých a nemožných, aby potom nebyl nucen měniti je nebo docela opomíjeti.

Kdo není uváděn ku svědomitosti v mládí, stává se povrchním, polovičatým, nedbalým. Tyto vady škodí člověku v pozdějším životě, není spolehlivým, jeho práce nebývá dokonalá, jeho jednání není solidní. Nedostatek ten přichází ve známost, stává se charakteristickou známkou povahy. Na takového platí pořekadlo »Učil se devíti řemeslům a desáté žebrotě.« Kolikrát začne to neb ono a dosti prudce, ale nedojde k cíli, práci ledajak odbývá, v slově nestojí a sobě si škodí.

Nebyla-li práce dítěte náležitě vykonána, netřeba hned trestati, stačí rozkaz, aby se práce konala ještě dvakrát až třikrát. Tu pak vychovatel musí mít více trpělivosti než dítě samo.

Jenom aby s ním nerostla polovičatost a povrchnost. Co s takovým člověkem při těžkých světa požadavcích? Nikde neobstojí, ať v jakémkoliv postavení. Jsou lidé, kteří si právě všímají maličkostí a potom soudí o celku. Malá opomenutá věc může zkaziti celé dílo.

Dítě nemusí vykonati mnoho, ale ať je to důkladné. Menší, ale správně provedená úloha dostačuje. Od malých věcí postupuje se k větším a těžším. Ale vždy dílo to svědčí o vytrvalosti, trpělivosti a důkladnosti!

Taková domácí práce potom podporuje školu a jest průpravou pro další život. Čemu kdo přivykne z mládí, bude konati stále. Běda tomu, kdo přivykl povrchnosti, ten nebude ani řádným sluhou, ani řádným pánem. Jako sluha nebude práci konati, jako pán nebude jí rozuměti.

Tomu všemu dítě učiti se musí od nejútlejšího mládí, aby se takřka vžilo a do povahy vliilo. To není věc nepatrná, která by mohla počkati do věku pozdějšího, až by bylo pozdě. Tu nelze ničeho sleviti, ničeho odpouštěti, aby se taková slabost později nemstila. Stujme při svém rozkazu tak dlouho, až práce bude řádně vykonána. Kdyby se vyskytly nedostatky a chyby, nutno žádati, aby se všechno opravilo a doplnilo. Bude-li dítě věděti, že pevně stojíme na řádném provedení, samo se vynasnaží, aby dílo dobré odvedlo. Tato svědomitost, ta touha po dokonalosti s člověkem roste a stane se hlavním rysem lidské povahy.

Vychovatelské úvahy.

Píše L. GROSSMANNOVÁ-BRODSKÁ.

(Dokončení.)

Kdo již v útlém mládí byl veden k tomu, aby dovedl zapíratí různé zbytečné žádosti, ten má nejlepší oporu pro další život, pro klidnou, spokojenou budoucnost. Každý sobík, byť dle domněni lidského žil v nesmírném blahobytu, nebývá šťasten, neznaje onoho šťastně hřejícího pocitu, jaký se zmocní člověka obětavého, pakli i za cenu toho, že sobě mnohé odepře, obdaruje ještě potřebnější, pomůže nuzným.

Veli nám tak sám Kristus, tento příklad neskonale dobroty a věčné lásky a ubohým chudásem lze nazvat každého boháče, jenž nikdy nepočítal, žeť lépe dáti nežli bráti.

Náležitě samozřejmě ku křesťanské výchově, vštepovati dětem veškeré ctnosti, učiti je, že tělo, jsouc schránkou duše nesmrtelné, sice z ohledu zdravotní péče zasluhuje přiměřeného ošetřování, a hlavně, že nutno tělesnou i duševní čistotu člověka uvést v náležitý soulad pro celý jeho život další.

Že všeho moc škodí, vidíme na dětech, jedináčcích, jimž rodiče všechno trpí a dovolují věci, nad nimiž rozumný člověk ustrne. Povšechné nepěkné vlastnosti takových jedináčků zcela přirozeně vyplývají z toho, že tyto děti, nepodléhající kontrole sourozenců, dopouštějí se i takových kousků, jaké by mezi sestrami a bratry vyvolaly hlučné protesty a po případě zakročení rodičů na žaloby druhých dětí. Ale kde není žalobníka, není soudce, a tak nejeden jedináček vyrůstá jako v bavlnce jsa všemožně rozmazlován. »Což kdyby nám toto jediné dítě zemřelo?« děsí se rodiče, a na základě toho poskytují dítěti všechno, na co jen si rozmazlené knourátko zamane.

Škoda, že takovým opičím matkám nenapadne uvažovati, jak v podstatě svému dítěti škodí, prašpatnou službu mu prokazující. Neboť jedenkrát přece musí dítě z domu otcovského, do světa, mezi lidi, a nezachází-li se s ním takovým přepjatým způsobem, jak z domova uvyklo, nesplní-li se každé jeho pošetilé a snad i škodlivé přání, jak cítí se takový nešťastník odstrkovaným, ubohým, utiskovaným, třeba to ani pravda nebylo. A přidruží-li se snad v některém případě k tomu ještě ztráta majetku a mladík či dívka nuceni jsou dobývat si chléb, ačkoli se tomu neučili — a nemají-li oporu v důvěře v Boha, pak jest zcela přirozeno, když z takovýchto pochybně vychovaných dětí bývají moderní rozervanci, sebevrazi anebo zločinci se rekrutují ponejvíce z těchto řad mladých lidí.

Proto pravdou bylo, jest a navždy zůstane, že to nejlepší věno, nejcennější bohatství zanechají rodičové dětem, dají-li jim řádné křesťanské vychování. Také o to největší jmění možno přijíti, ale duševní bohatství nepřijde na zmar, naopak stále hojnějších úroků a utěšených výsledků přináší.

Lidé duševně bohatí, dobře vychovaní, málokdy přijdou do rozpaků i v nejtěžším životním postavení. Jsou-li zchudlími boháči, snadněji vpravují se do nuzných poměrů, jsou-li ode vždy chudí, ale nyní zármutkem a bídou ještě větší stiháni, nalézají útěchu a silnou oporu ve víře.

Tak je tomu a nejnak. Ale jakou oporu má rozmařilec či nevěrec? Nepodobá-li se jeho život (opustí-li ho štěstí) loďce bez vesla, plující po bouřlivém,

širém oceánu? Není-liž jak list se stromu utržený, žalostně zmitáný děsnou víchřicí — osudem?

Platí-li o mnohém na světě a v životě lidském vůbec, že střední cesta jest nejlepší cesta, platí to dvojnásobně při vychovatelství. Učiniti z dětí bytosti přes míru měkké, precitlivělé duševně i tělesně, vymstí se všestranně zrovna jako v otužilém těle duch příliš chladný, srdce zatvrzelé. Vidíme to stále a denně kolem sebe, jak některý člověk jest hypochondrem, na obtíž sobě i jiným, vůbec celému svému okolí! Jiný ve svém sobectví ani nemůže býti jinaký nežli že touží stále po vlastním svém prospěchu, jsa při tom nevlídný a mrzutý. Kdo rád o všem mluví, bývá obyčejně povrchní myslí, kdežto člověka v pravdě ušlechtilého poznáme dle toho, jak miluje přírodu, toto dílo vznešeného Tvůrce, miluje zpěv, má rád malé dítky, jejichž jest upřímným přítelem a neublíží ani zvířatům a nedopouští ničiti stromy, keře a květiny zbytečně trhati.

Četla jsem v kterémisi americkém časopise krásná slova, která zde neváhám uvést:

»Lidský duch je slabý, když neovládá své myšlenky, city, žádosti a vášně. Lidský duch je však silným, když se snaží za všech okolností dosáhnouti dokonalosti.

Vědomá touha a snaha po dokonalosti nenaplnuje člověka nevěrou a duševní pýchou, jak někteří lidé rádi by dokázali.

Naopak. Čím více poznává člověk dokonalost a vnitřní bohatství, složené v hlubinách lidské duše, tím více se naplňuje úctou a oddaností k tvůrčí moci. Jak s tím nesouhlasiti?

Jaké jsou rozmanité ty různé stupnice lidského věku a dítě nutno vychovávat dle na slovo vzaté autority lékařské již v lůně matčině.

Tím řečeno, že nastávající matky mají se vystříhati všeho, co by neblaze pobuřovalo jejich mysl, aby působením rozrušeného organismu tělesného netrpěl také příští tvoreček, jímž Bůh požehnává svazku rodiny, a zdárná rodina bývá nejlepší oporou každého státu.

Jest vůbec známo, jak rády opičejí se děti po jiných lidech a bývá prospěchem, když se použije této okolnosti k podávání nejlepších příkladů, jejichž následováním snadněji, takřka hravě vstípi se ve vnímavé srdéčko mnohem více dobra nežli stálým napomínáním, poučováním anebo dokonce nějakými tresty.

Mnohá matka ani dobře nepozoruje, jak užasně rychle dítě odrůstá, dospívá, poněvadž jest s ním stále pohromadě. Také již o dcerce, dospívající s bystrým rozumem a postřehem, domnívá se mnohá matka, že ji musí vésti stále jako malé děčko, což ve mnohých rodinách zřejmě zavdává příčiny k nespokojenostem a matka s dceruškou sobě se odcizují právě tehdy, kdy dívka měla by nejvíce zapotřebí rady matčiny a velikou chybou pak bývá, svěřují-li dospívající dívky svá různá tajemství nespolehlivým družkám, nesvědomitým služebným. Tomu ať hledí každá rozumná matka vyvarovati a nechať si pomyslí, že mládí má také svoje práva a ustoupí-li matka v něčem zcela nepatrném dceřině úsudku, aniž by z toho vzešla nějaká škoda, upevní tak dceřinu k sobě náklonnost a mladistvou důvěru, a to věru za mnoho stojí a také mnoho znamená v jejich spolitosti rodinné.

Pravidelně oni rodiče, kteří se s dětmi neustále vadějí, mívají také nepo-
slušné potomstvo; dětem neustálé to hubacení ovšední, stávají se vůči tomu

hlostejnými, otupí a tu pak bývají marné i zbytečné nářky na dětskou tvrdohlavost.

Dobrý otec a dobrá matka vědí, jak nejlépe a kdy nutno čeliti nectnostem dětským a odstraňovati jejich vady, někdy pouhým pohledem, pokynem ruky, laskavým slovem zможou více nežli jinde přísná napomínání a citelné tresty. — Tajemství toto spočívá v pravém duchu křesťanském, kterým vedena rodina a a tací rodičové nikdy se nedočkají takového zármutku, aby jim nezdárný syn, necitelná dcera vytýkali i své zplození, jak se někdy i veřejně děje u mládeže odchované odsouzení hodnou dekadenci.

Ze všeho výše uvedeného tudíž patrno, že výchova dětí, má-li zdárně prospívati, vyžaduje mnoho svědomité rozvahy. Bývá to sice úkol těžký, ale záslužný, vedou-li rodiče své děti po stopách pravdy a dokonalosti Bohem přikázané.

»O nadějně mládeži.«

(Několik slov podává ANTONÍN JEŽEK.)

Z Paříže ze dne 24. února 1915 oznámila »Agence Hawasova« zprávu: Čtrnáctiletý školák José Francisco Silva vystřelil dvě rány z revolveru na vůdce demokratů Alfonsa Costu, když chtěl vstoupiti do lisabonského vlaku. Costa nebyl zasažen. Silva byv zatčen prohlásil, že jednal z vlastního popudu.

Nadějná mládež nové doby vychovaná volně bez bázně před Bohem ukazuje se pomalu nebezpečnou jednotlivcům i celé společnosti lidské. Nic jí není svatého a nic nedotknutelného, ani lidský život bližního. Nezná z desatera přikázání Božích ani jedno.

V Neapoli zastřelil při vyučování na gymnasiu studující Amoza svého profesora pro špatnou známku.

Odkud, ptáme se, to vychází nám takového pokolení? Vina bývá na rodičích, mnohdy i na některých učitelích, kteří si ve své pokrokovosti neváží náboženství a zlehčují je před dětmi.

A přece katolické náboženství učí děti počestnosti, nedotknutelnosti života i majetku cizího, vznešenosti citění a lásce k bližnímu.

V Římě konal se r. 1912 sjezd organisace katolické mládeže italské, jemuž předsedal commendatore Pericoli. Předseda vzpomněl ve své zahajovací řeči i hnutí ve prospěch Ferrerův a prohlásil, že italští katolíci nepodávají platonických protestů, nýbrž že zřejmě odpovědi na protikatolické hnutí tím, že ještě lépe a pevněji upraví své organisace. Sv. Otec Pius X. tehdaž přijal účastníky sjezdu a prohlásil, že od něho nemají očekávati výmluvných slov, poněvadž mluví u něho srdce, když hledí na svou nejmilejší mládež. Dával důraz na náboženské vyučování, které dosud není dostatečně oceněno, ale přece jen z něho může vyrůst křesťanský člověk. Mladý člověk má se mnoho učití a proto sv. Otec radí, aby se obíral horlivě studiem, poněvadž vzdělaný katolík jest vyzbrojen lepší a silnější zbraní, než nevzdělaný. Avšak nemá se zapomínati ani na katechismus, poněvadž sám již dostačí, aby udržel na uzdě ty, kteří nedbají náboženství.

Kdyby slova našeho Spasitele utkvěla již ve škole trvale v srdcích mládeže, kdyby bylo pečlivých nábožensky založených vychovatelů, mládež jevila by se zcela v jiném světle. I budoucnost byla by krásnější, jelikož přítomnost jest kolébkou budoucnosti.

Na světě bylo by méně nehodných, více však šlechtných. »Šlechtný člověk raději škodí sobě sám, než by uškodil jiným. Raději snáší potupu, než by si zakoupil dobrou pověst nemravným skutkem nebo zrazením toho, co za nevyhnutelně dobré uznává. (Boh. Klimšová.)

Charaktery dlužno zakládati ve školách. Blahé doby, kdy církev držela ochrannou ruku nad nimi. Poslanec Dittrich v pruském sněmu pravil ve své delší řeči: »Církev jest strážkyní náboženství a proto požadujeme rozhodný vliv církve na školu, jenž musí býti zabezpečen duchovním dozorem na školu. Zda nevyšly ze škol, jež podléhaly dozoru církevnímu, mužové, kteří vybojovali ve válkách slavné vítězství? Nechceme přece s duchovním dozorem provést absolutní panství církve nad školou! Tvzení o panstvíctví církve nad školou jest nesprávnou domněnkou. Žádáme pouze vliv na vzdělání a výchovu naší mládeže, vliv, jenž se stanoviska křesťanské školy a církve od nás žádán býti musí, abychom zabezpečili její křesťanskou výchovu. Naše požadavky nejsou ničím neslýchaným. Odkud tedy odpor proti nim?

Jak trpasličích názorů jsou mnozí protikatolici tvrdice, že klerikalismus jest proti vzdělanosti, že chce býti učitelem vzdělanosti.

Pravíme: »Když od náboženství mládež jest odvracována, není divno, že žák V. třídy obecné školy dovolí si ve své úporné nevázanosti říci: »Co vy mi máte co poroučet?«

Jsou to smutné úkazy, ale takovou výchovou pletou si sami rodičové i učitelé na sebe bič!

Slepice klovou chorobné a zmrzačené druhy, člověk ve své nevyšlovné původnosti souží nešťastné bližní. (Boh. Klimšová.)

Škola musí pracovati s církví, má-li nastati obrod společnosti lidské, ale nutno začít hned, neb se připozdívá a večer se nachýlil. Chvilu, kterou promarníme, nedá se nahraditi!

•Milujme se, buďme svorní,
hlas v mém srdci stále zní!
Proto buď i vašim heslem:
Národ sobě! Národ Kristu
v hodině i poslední!«

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Náboženské cvičení jest povinné. Vrchní konduktér A. Kronich v Ústí nad Labem neposílal synka svého na náboženská cvičení a prohráv u místní, okresní a zemské školní rady, odvolal se k říšskému soudu. Obhájce Kronichův dr. Hübsch tvrdil, že stát nutí jej k náboženskému vyučování, zástupce ministerstva vyučování hájil stanovisko, že *náboženská cvičení nelze oddělit od náboženského vyučování* a že tudíž úřadům přísluší právo, aby rodiče přiměly k tomu, by děti své i nábo-

ženských cvičení účastny nechávali. Říšský soud, jemuž předsedal dr. von Grabmayer, uznal, že neporušuje se náboženská svoboda, když školním dětem se uloží, že náboženských cvičení, jež tvoří nerozdílnou součástku náboženského vyučování, se účastniti musí. (»Čech« ze dne 20. dubna 1915.)

Náboženství na nižších školách uherských má se dle nařízení ministra vyuč. vyučovati v mateřském jazyku.

Dítě pracuj !

A. JEŽEK.

Práce šlechtí člověka !

Kdo pracuje, bývá zachráněn od mnohých pošetilostí a neřestí, neboť zahálka jest matkou hříchu.

Vychovatelé doporučují vřele mládeži práci. »Tělesná práce pomáhala by dobře jinochu v jeho mravním vývoji. V mládí chce každý zdravý chlapec užívat svých tělesných sil. Jest v této době vývoje z ohledů zdravotních škodlivě pro jinocha, že tráví větší část dne při práci tiše sedě a že nechává tělo bez zaměstnání; to jest škodlivě živě silně smyslnost. Právě v letech, kdy smyslnost se rozvíjí a dostavují se proti ní silná pokušení, právě tu má býti tělo nuceno ve jeho práci, jím má býti zlá choutka dušena a jinoch má se učit v potu tváře pracovati.« (Palmgren.)

Práce má býti záchranou dítěte, ono nemá míti ani kdy přemýšleti a hloubat o věcech, které dráždí smysly a vytvářejí obrazotvornost. A proto pracovati má si zvykat dítě dlouho před dobou dospívání.

V. Šmilovský v »Kmotru Rozumci« napomíná »Buď pilný v práci, poctivý v myšlení a jednání, pobožný v srdci.«

V přírodě vládne samý shon a ruch. Dítě chodí často na procházku, výlet, vycházku, ať tam pozoruje pilnou včeličku, která shromažďuje zásoby medu. Mravenec lopotí se nepatrným dřívkem, ptáčekové z jara ohledávají a do pořádku dávají své »salóny«. Přes cestu běhají broučkové a pestří motýlové neunavně přenášejí pel.

»Příroda spásí vás. V té bibli čtete,« volá Sv. Čech.

Pracovati musí každý, nechce-li v stáří žebrať a proto nutno, aby rodičové dávali dětem vzorný příklad a je v práci posilovali. Mezi desíti pravidly uvádí jistý ženský časopis: 1. Neodkládej na zítřek, co můžeš učiniti dnes. 2. Neobtěžuj jiných tím, co sama můžeš udělati.

Smutné bývají konce zahálčivosti.

Hospodář má pole, sám sedí v hospodě a hraje karty. V tom otevrou se dvěře a vejde čeledín. Rozhlíží se kolem a potom zaměří k pantátovi s otázkou, co má dělati. »Ale, jdi k čertu, hospodyně ti to řekne.« Čeledín se podrbne za uchem a praví — »Právě hospodyně mne sem posílá.« »I jdi už a dělej si, co chceš, člověku zrovna »padá karta« a takový bubák ho sem přijde znepokojovat .«

Potom není divu, že obrod národo-hospodářský jest nad míru těžký. Nepracuje hospodář, nemusí ani čeledín.

Ječmen zraje, posečen zmokne a černá, hospodář prodělá tři sta, ale co na tom. Nemá kdy vše svést do stodoly. »A nemáte děti, pantáto, aby vám pomohly?« »Ale mám, teď však nemají kdy!« Jenda šel střílet zajíce, Bohumila hraje piano a Jarmila jezdí tamhle na velocipedu. A pantáto? Ten jen chodí, ruce v kapsách a hubuje na zlé časy.

Pracovitost v národě může se měřiti uloženými vklady. Podivno, proč má každý druhý Dán spořitelni knížku, každý čtvrtý Němec a teprve — dvanáctý Čech.

Kéz by dítěti záhy na mysli tkvěla slova Kaminského

»V mladosti kdo zahálku si chválí,
tomu také jísti netřeba
a kdo v ničem neumí být stálý,
na konec jest často bez chleba.«

Mnoho ideálů zračí se i v té malinké hlavičce, nebořme jí jich, ale posilujme! Splnění všech tvých tužeb záleží na tobě; místo abys na ně hledělo dítě s rukama založenýma, chop se práce, aby sny dosáhly uskutečnění.

Nevracejme se v doby římské, kdy ctěn a vážen byl každý, kdo život svůj v nečinnosti trávil, ale nikoliv ten, jenž si živobytí vydělával prací.

Blaho národa vzroste, přispěje-li k tomu každý jednotlivec, vždyť

»ruce pilné, snaze ušlechtilé
nebe rádo dává dojít cíle!«

Nepracovalo-liš dítě dosud, naprav vše dokud čas, bys mohlo říci jednou, žeš nežilo nadarmo, že jsi nebylo jako trubci, kteří jen vybírají med a živí se zásobami, jež nashromáždí pilné včelky, nýbrž že jsi bylo samo pilnou včelkou, jejíž práci lidé ocení.

Jsou doby, kdy lidstvo odvyká si práci. Spoléhá, že přijde slíbený nerozumnými lidmi ráj a potom, že bude pravá radost na zemi.

Člověk, má-li zdravý rozum, nemůže těmto utopiím věřit. Práce bude nerozlučně spojena s lidským bytím a nemůže-li přirozenost člověka rozdělit, nelze také mysliti člověka, aby nepracoval.

Čas kvapí. K práci, k činům bez ohledu na překážky!

Jen v plodné práci, skryt čin hodný muže,
třesk meče, trofej, tvoř jen vítězů,
ať také na jich hrobech zkvétou růže!
Ó lidstvo! Tvá necht hvězda, ruka dělná
ti podá pít vždy z míru poháru —
a velká pouť tvá bude nesmrtelná! —

»K práci rodí se člověk; práci-li se vyhýbá, nečiní, k čemu se zrodil, k čemu na svět přišel.« (Sv. Bernard.)

Práci rozeznáváme tělesnou a duševní. Každý může se rozhodnouti dle svých schopností pro jednu, nejlépe sloužit oběma. Jedna bude tvým živatelem, druhá spíše zábavou a osvěžením. Ani děvčata ať nezanedbávají se vzdělati.

Fenelon, vychovatel a biskup Cambraský napsal Převládá přímo mínění, že jest nutno přáti pohlaví ženskému jen co nejméně vzdělání. Říkáva se: Děvčatům není třeba učenosti, stala by se marnivá a hrdá. Těm stačí, aby dovedla někdy řídit domácnost a poslouchati bez domluvy manžela *

Zdá se, že život dnešní žádá přece něco více a potom děvčata mají tak bystrý rozum! Nezakopala by takto hřivny Bohem jim svěřené?

Vychováváme mládež pro život ctnostný.

Některé nástiný nábožensko-mravní výchovy.

Napsal JOS. HRUBÝ.

Za důležitou podmínku k utvoření pevného a trvalého katolického přesvědčení považujeme důkladné poznání víry. Kdo víru dobře zná, kdo občasně nahlíží do pravd Pisma svatého, ten musí již sám vnitřním přirozeným, řekli bychom vrozeným citem nabýti přesvědčení, že našel cestu správnou, která ho přivede k cíli.

Právě z nevědomosti náboženské, z nepoznání základních pravd víry vznikají převrácené, řekli bychom systémy věrouk, v kterýchž jest tu a tam jistá část článků i prvků z víry katolické vybraných; nejsou to a nemohou to býti články víry pravé. Sám se tomu chovanec nenaučí, nenaučil se tomu žádný z nás. Vždy řídití se budou poznatky i výklady autoritou osob k tomu povolaných. Ve školách jest to stěžejný předmět náboženství, kterému se chovanec musí učiti na základě řádných výkladů. Nedá se toto vyučování nahraditi nějakou morálkou, kde úzkostlivě vyhýbáno slovům, Bůh, Kristus. Vždyť již Komenský klade velikou váhu na nábožensko-mravní čili ethickou stránku vyučovací.

Ano, dítky naše jsou drahými klenoty našimi, mají býti někdy chloubou našeho národa. A pamatujme, jen národ zbožný, v Boha věřící, doufající, národ mravně vytříbený, řídicí se stěžejnými zásadami víry v Ježíše Krista bude míti slibnou budoucnost, bude míti na různých ustláno, nezahyne. Národ takový bude i snášlivým oproti národnostem jiným i oproti jinověrcům bude tolerantním. Není možný mír mezi národy, jestliže některá strana porušuje hrubou měrou základní pravidla víry a přikázání lásky, jež Spasitel náš, původce Pravdy hlásal. Bůh vložil v útlou duši dítěte již cit, jednak ohledem na svou vlastní bytost, jednak cit k bližnímu.

Tento cit nutno však jako pel v zárodku rostlinky pěstovati, zdokonalovati. V prvé řadě jest to sv. náboženství, jež nás seznamuje s pravidly, přikázáními božími i církevními. Ať se učí děti rády tomuto předmětu ve školách, ať sledují s toužebností výklady duchovního. Dětem se musí též naznačiti, že nestačí jen náboženství učiti, musí se dle něho též i řídití, musí býti opravdově hodnými. Jak nehezky se vyjímá, má-li žák z náboženství známku výbornou, z mravů však nižší stupeň. Průzračně to značí: Učíš se sice velmi dobře náboženství, neřídiš se však dle něho, učitele, učitelku neb duchovního neposloucháš, na ulici neslušně se chováš a jiné nepěkné kousky provádíš, ač dobře víš že dle 4. přikázání Božího a jiných přikázání tak se chovati nemáš!

Poučujme tudíž, aby chování dítek i dospělých bylo v souhlase se známkou výbornou. Jindy je to naopak; žák vykazuje z náboženství známku nižší a je při tom hodný. Pokud to není zaviněno leností, dá se to omluviti. Ve mnohých však případech bývá to úmyslné zavinění. Není vůle, tužby, řádně se učiti a seznamovati s náboženskými poznatky. Hříchu do nebe volajícího dopouští se rodiče, kteří v tom ohledu i k vlastním dítkám jsou netečnými, dokonce snad i nechťí, aby dítko v mravnosti a zbožnosti k Bohu bylo vedeno. Není takových případů sice mnoho, ale ze zkušenosti učitelé vědí, že bohužel přece jsou. Pak ovšem dítě vinno není. Tu Bůh přísně jistě souditi bude rodiče, jako svědce a mravokazitele dítěte. — Ač 4. přikázání Boží velí poslušnost k rodičům, přec

stanoveno jest zákonem mravním a cit Bohem v duši dítěte vrozený dává, že nesmí poslechnouti dítě ani rodičů, ani představených, jestliže tito radí k něčemu hříšnému. Nedávno četli jsme případ, kterak vlastní matka nabádala dítě ke krádeži, často i někteří nesvědomití rodičové chybují, radíce dítěti ke lži nebo podvodu. Jak dobré je, jsou-li obě strany, rodiče i děti, řádně o každém příkázání poučeny. Nejde tu jen o stav přítomný, ale v budoucnu se takovému otci neb matce vše vymstí. Jsou známé případy, že dítě takové do polepšoven, káznic přichází, stal se i případ, že synek zvrhlý, odsouzený pravil: »Měl jsem otce i matku. Neznám jich, ba nechci je vůbec znáti, bídne mne vychovali, do záhuby sami mne uvedli.« Není-li to hrozné a bolné pomyslení. A to je trest časný zde na světě. Jak bude rodičům takovým před Bohem Nejvyšším Soudcem?

Nejen domácí, ale i školní výchova musí býti na mravním podkladu náboženském. Vliv modernistický, kterýž snaží se uchvátiti školství, je chybný, přiči se přímo Bohu, rozumu i vědě samé. Naopak víra, náboženství a věda se navzájem doplňují, místy i kryjí.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Upozornění našemu učitelstvu. Jako léta minulé, i letos vydáme kalendář katol. učitelstva a přátel křesťanské výchovy »*Štítný*« na rok 1916. I prosíme naše učitelstvo, aby již předem na rozšíření tohoto kalendáře pamatovalo.

Způsobilost žen býti svědky slavnostními, při zřizování aktů, listin a svědky totožnosti. V § 3. cis. nařízení ze dne 12. října 1914 se předepisuje: »Ženy mohou býti svědky při zřizování písemných listin a při posledních pořízeních a mohou býti přibrány při zřizování notářských aktů jako svědci aktu, jakož i při soudních a notářských ověřováních aneb jíněm sepisování listin notářských jako první neb jediný svědek totožnosti. Jejich spolupodpis jako svědků na soukromých listinách v nepatrných věcech knihovních může nahraditi spolupodpis mužských svědků.«

Vzácný věk. Řidkého věku 100 let dočkala se v úterý 4. května paní Marie Janská, vdova po učiteli v Klatovech.

Francii ubývá obyvatelstva. »Temps« sděluje, že v první polovici r. 1914 narodilo se ve Francii 331.348 dětí, o 3971 méně, než v téže době r. 1913, kdy se narodilo 335.369 dětí. Poněvadž pak na druhé straně úmrtí přibýlo o 20.845, tož znamená jmenovaná perioda *úbytek* obyvatelstva o 24.816 hlav.

Čtení novin učivem. Pražský »Čech« ze dne 25. dubna v č. 114. přináší tuto zajímavou zprávu: »V obecných a měšťanských školách ve Vidni byla zavedena novota, kterou přinesla nynější válka: Ve všech třídách stalo se čtení novin jaksí předmětem vyučování. Děje se tak tím způsobem, že učitel předčítá zprávy o významných událostech a o činech statečnosti a obětavosti z války nynější a podává k nim náležitý výklad. Předčítání novin má sloužiti za pomůcku při výchově mládeže ke vlasteneckému smýšlení. Noviny předčítají se v hodinách v rozvrhu pro čtení určených a za přestávky. Žákům se toto nové učivo velice líbí a děti sledují s velkou pozorností čtení učitelovo i výklad jeho.«

Stručný výťah z liturgiky, II. rozmnožené vydání, pro žáky obecné školy na 16 str. Prodává se jen za hotové: 100 kusů za 6 korun 40 hal., 50 kusů za 3 kor. 30 hal., a 25 kusů za 1 kor. 70 hal. i s poštovným. — Objednávky vyřizuje nakladatelství Družstva Vlast v Praze-Il., Žitná ulice čís. 26 nové.

Doba her nastává !

ANTONÍN JEŽEK.

Dětské hry řídí se dle příležitosti, věku a spoluhrajících si dětí. V zimních měsících jsou děti odkázány na světelnici, na méně soudruhů a soudružek, tak že nutno omeziti i hry hlučné na tišší. Hrávají děti »mlýnek«, k čemuž jim stačí nepokrytý stůl, kousek prkénka a křída, větší zhotovily si z lepenkového papíru desku, nakreslily čtverce a hrají »vlka a ovce.« Děvčata nalezla si příhodné kaménky a hrají »drábky.« Hoši, aby měli něco »z války«, skládají čepice z novinového papíru, přirezávají si šavle a »koště« slouží jim za »bujného« oře. Skládají lodičky, pouští je na vodu, dovednější je vyřezávají z kůry stromové. Nežli tyto věci začnou robiti, ukáží nám pestré draky z papíru, které pouštějí na silné rezné niti stočené na kuse dřeva. Toť jako triumf jejich umění, věstící nám, že nastalé chladno všechny zapudí v obydlí.

Po celou zimu jest s dětmi potíž, jakmile však počne slunéčko vábiti svými paprsky děti do »zelenající se přírody«, již je nikdo neudrží, — hry hrají prim. Nezavrhujeme hry, přejme jich v hojně míře dětem, jestliže napřed svým povinnostem zadost učinily. Když přijde dítě ze školy, ať se uloženému dobře naučí, vše na příští den do školy si připraví, úlohy napíše a potom dopřejme mu her slušných a mravných. Jestliže lékaři dokazují, že práce duševní mnohem více unavuje než namáhání tělesné, nutno děti vypráhnouti z jha této práce ve školních lavicích a dusných učebnách, kde často dítě i učitel cítí se zmalátnělým. Jsme-li názoru, že jedna hodina duševního namáhání rovná se dvěma hodinám tělesné práce, musíme doznati, že dítě, které denně 3—6 hodin stráviti musí ve škole, pracuje tolik, jakoby 6—12 hodin konalo práci tělesnou. Arciť musíme, — jako učitelé — vzíti za prokázáno, že mnohé dítě ve škole sedí, aniž by na něco z učení mysliho a tím svůj rozum namáhalo a soudnost cvičilo.

Často učitel mluví »pro celou třídu« a za kratičkou dobu se hlásí dítě, ptá se na věc, která před chvílí byla řečena.

Příležitost ku hraní budiž dětem odměnou za píli, snahu a dobré chování. Jan Amos Komenský praví: »Tak budiž hráno, aby nestávaly se hry hlavním dílem života, nýbrž vedlejším. Nebudiž tedy hrám a zábavám dříve dáváno místa, dokud skutečnému zaměstnání nebylo dosti učiněno, právě tak, jako spaní a odpočívání ne dříve, než po zemlení těla pracemi a jako lahůdkám ne dříve, než po sytých pokrmech místo dáváno bývá.«

Není dobře dítě hned vyhnati z bytu pro pohodlí rodičů a nechati je bez dozoru stále si hráti často i mezi zkaženými dětmi. Jako od jablka shnilého nakazí se zdravá, tak od jednoho dítěte nemravnosti propadlého může se pokaziti více dětí.

Přijde-li dítě samo domů, neposílejme je znovu, aby si hrálo, neboť samo uznalo, že vše musí míti svůj konec. Komenský praví »Hra miluje také rozpuštění, protože nikdo tak hračkám oddán býti nemůže, by hra, když jest přílišná, se mu nezošklivila; k zábavám po přestávkách vrací se příjemněji.«

Nedivme se hrám mládeže, nejsou ničím novým, nýbrž opakováním od nejstarších dob. Často si hrají děti, — někdy i dospělí pro zahrátí, — jak jsme četli v novinách »z dopisů vojáků ve válce, na »slepu bábu.« Hra tato slaví již asi 350leté jubileum. Hoši shánívají se po obručích nebo »honí kolo dřevěné.«

To činívali již stateční hoši římští a aby to bylo daleko slyšeti, ověsili je kroužky železnými. Hra »špačkem« jest původu ryze slovanského, arcíť nutno poučiti mládež, že má býti hrán, kde lidé nechodí a potom ne tam, kde by snadno mohla býti v nebezpečí rozbití okna. Kde má mládež na blízku vodu, hází tam »ploské kameny«, které mistrným hodem znovu se vynořují a říkají tomu »házení žabkami« (a na okresu Smíchovském u Vltavy »děláním pokliček«).

Mimo hry, které mládež provádí sama — bez dozoru — jsou ty, jež prováděny bývají — dozorem učitele. Spojeny jsou s vyučovacím předmětem — tělocvikem. Obvyčně půl hodiny se cvičí tělo v pohybech, druhá polovina věnována hře míčem, »na peška« atd. Zábavné pojí se tu s užitečným. Tělocvikem pěstuje se smysl pro krásu těla a ten ve veliké míře vypěstili Řekové. Jejich přísloví znělo »Krásná duše v krásném těle!« Nemyslíli snad na tělo obdařené zvláštní krásou, nýbrž na tělo souměrné, vyspělé, urostlé

K názoru Řeků přiklání se i Boleslav Jablonský, když praví:

»Půvabnější věci není
na prostore země celé,
nežli v plném rozvíjení
krásná duše — v krásném těle.«

Jako při tělocviku všichni poslouchají svého učitele, tak mají činiti i při hře. »Neboť ozdobou hry bývají: mrštnost těla, veselost mysli, řád, hrátí vtipně a pravidelně, vítěziti statečností, nikoliv lstí« (J. Amos Komenský).

Při hře učitel má dozíratí na správnost její, řídití ji a takřka děti učiti hrátí si, neboť i to jest umění. Dr. M. Klosse pravil: »Chlapec, který hrátí si nedovede, jest ubohý, toho politujte.«

Výhoda »sdružení« hry pěstující objevila se na počátku války, kdy mnohá matka ráda by šla po práci, ale závadou bylo jí dítě. Voláno po zřízení opatroven, kde by mohlo dítě žíti bez úhony za pečlivého dozoru až do té chvíle, kdy vrátí se matka z práce. Jest veliká výhoda, může-li se matka vzdáliti a pracovati beze strachu, že se dítěti něco zlého přihodí. Kam s dětmi, není-li opatroven, zahrádek a matka musí se ohlížeti po zaměstnání, aby uhájila živobytí. Na Letné ujali se maličkých a při vzorné péči hleděli i ukojiti jejich malinké žaludky.

Ve Francii již dávno starali se o děti a nešetřili peněz vědouce, že ve »zdravém těle — zdravý duch.« I kongresy konali, kde měly se jeviti výsledky spolků vstříc přicházejících mládeží. Jules Simon na jednom z nich řekl: »Z našich dětí udělali jen stroje na poslouchání a opakování (rozuměti dlužno »ve škole«), kdežto pravě vychování záleží na tom, učiniti z nich muže schopné mysliti a pracovati.«

Jsou rodičové, kteří nechávají své děti hrátí si až do tmy a nejeví o ně starosti, jsou naopak zase takoví, jichž děti mají ukázati »moudrost« svých hlaviček a proto není jim dovoleno hrátí si. Stále musí býti kolem moudré matinky a tatínka, služka přijde pro ně až ke škole a o hře nevědí. Neznají hrátí kuličky, fazole, stavěti z kostek různé domky, roztáčetí vlka. Jsou to děti hodné politování.

Dovolme dětem si hrátí (a ne při tom řvát, až lidem uši zalehají) — pokud čas!

Vychováváme mládež pro život ctnostný.

Některé nástiný nábožensko-mravní výchovy.

Napsal JOS. HRUBÝ.

Všechny předměty vyučovací, jimž se na školách bez rozdílů vyučuje, ať je to tedy obor kterýkoliv, možno vhodným způsobem opřítí jednak přímo, též i nepřímo, příležitostně o nauky náboženské.

Uvědomíme si předem již říšský zákon (ze dne 14. května 1869), který stanoví základní pravidla vyuč. na školách obecných. Tu se praví zřejmě: Účelem školy obecné jest, dítky v mravnosti a zbožnosti vychovávat, ducha jejich vyvíjeti, známosti a sběhlosti, kterých budou k příštímú vzdělání v životě potřebovat, jim poskytovat a takto *základ* položiti, by se z nich stali hodní lidé a občané.

Již tu určitě stanoven jest přesně vychovatelský ráz školy.

Tedy, máme-li vychovávat, musíme mítí základ k této výchově a to jest právě základ nábožensko-mravní. Na tom podkladu možno vychovati vytříbené charaktery pro budoucnost. Největší radost vnitřní, uspokojení pro sebe sama, pro blaho bližních, zvláště však i v trpných chvílích bude mítí vždy pravý katolík. Ano, pevná víra v Boha jest tím nejlepším lékem pro duševní i tělesnou podstatu člověka. Nějaký nezdar, ať v kterémkoliv ohledu, nesmí zvíklati náboženské přesvědčení pravého katolíka. Bohužel, za dnešní doby pohnuté se s takovými smutnými zjevy též shledáváme. Tedy cíl náš musí býti určitý, musíme chovance vychovati nejen pro dobu přítomnou, kdy jej máme stále takřka na očích, nýbrž pro budoucnost, aby i v pozdější době byl stejně věřící, ba aby čím dále tím více poznával své bytí a účelnost svého „já“ na světě. Mnoho záleží tedy na výchově ve škole obecné, tím víc je třeba ostražitosti ve škole měšťanské, střední a na vysokých školách vůbec.

Víru v Ježíše Krista, Pannu Marii a vše, co vznešená víra naše ukládá, nutno utvrzovati již v nejtělejší věku dítěte, aby nevěra a z ní vyplývající různá zla nemohly rušiti ten krásný, harmonický soulad nábožensko-mravní, pro kterýž Bůh tu duši nevinnou stvořil.

Vedle náboženství, jako předmětu hlavního v tom ohledu může mnoho učite již na nejnižším stupni, při věcném učení, či jak se říká prvouce podati. Na středním stupni i vyšším jest vhodná příležitost při výkladech článků mravoučných, i v dějepisných výkladech, šetře při tom miru chápavosti dítek. Tu nutno také spravedlivě a poctivě říci objektivní pravdu a ne zneužití výkladu proti víře naší.

Při čtení, zvláště článků, majících za účel tříbiti mravnost, slušnost, ošetření tělesná a pod. jest právě vhodno poukázati na jsoucnost Boží, na lásku Boží a prozřetelnost Boží vůbec. Při tom oporou jak učitelí světskému tak i rodičům doma jest opravdu vyučování náboženské, řízené ve školách kněžími. Jak vzájemně si tu mohou pomáhati k výchově dítěte, jen když opravdová vůle jest. Radi shledáváme se již v úvodu některých čítanek se články na př.: Otec všeho světa, Jak příroda oslavuje Hospodina. Tu a tam je článek, jenž sloužití má jako vzor poctivosti nebo střídmosti v jídle a pití, tu zas výstražný článek o následcích marnotratnosti. Dobře se tu hodí biblická pojednání jako příprava k některým článkům.

Mluvnice, pravopis a zvláště sloh dávají příležitost uvědomiti chovance, jak Bůh obdařil člověka darem řeči. Tím jest povznesen nad všechny ostatní tvory.

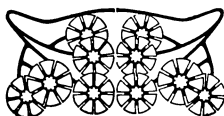
Již z tohoto důležitého fakta, že člověk mluví, nutno usuzovati na jeho výjimečné postavení mezi ostatním tvorstvem. Poukážeme, aby si daru toho vysoce vážili, aby v řeči neustále se zdokonalovali, aby poznávali jednotlivé formy správné mluvy. Při slohu poučujeme, aby myšlenky své sice volně, vždy však způsobem slušným a důstojným vyjadřovali. Trvejme též na tom, aby správně a mluvou ušlechtilou ať doma nebo ve společnosti získali si lásky a sympathií. I tu jest nám Ježíš Kristus vzorem nejlepší dokonalosti. Jak krásně, jakou esthetickou a ušlechtilou formou On své učení lidstvu podal. Můžeme se zmíniti o Ježíši ve 12 letech v chrámu Páně, na jeho působení z moci Boží. A což ta pěkná podobnost, kteráž často předváděl. To jsou právě perly Jeho vznešeného učení. Ty sloužiti nám mohou jako vzory při všech výkladech, jichž účel jest pěstiti mravnost ve smyslu přikázání Božích i církevních.

Pročteme-li důmyslné věty Pisma sv., zkoumáme-li pravdy, jež Kristus ku stálému přemýšlení, jako dědictví po sobě zanechal, podrobíme-li důkladnému studiu i jednotlivé výroky Jeho, tu obdivovati se musíme oné souvislosti, logičnosti a promyšlenosti, s jakouž jsou lidstvu podány, ba konstatovati jest nám, že Ježíš Kristus byl nejlepším učitelem světa, byl nejdokonalejším psychologem i logikem, jak ani jinak nebylo možno, neboť mluvil k lidstvu jako Bůh. Ano učení Jeho zahrnuje v sobě všechny zásady učitelského úřadu. Z těchto zásad nejvíce vyniká trvalost učení Jeho, kteréž je neměnitelné vůbec až do skonání světa.

K rozboru tvaro- i větoslovném hodí se příležitostně i některé citáty z Pisma sv. nebo přísloví o Bohu, mravnosti a slušnosti. Uvádím jen za příklad některá: Bůh lidský rozum převyšuje. — Bůh chce polepšení hříšníka. — Neposmívej se starému, sám budeš stár. — Nejsme dobrými sami ze sebe, nýbrž Bůh sám nám k tomu milost dává. (Zde přiči íme, že za tu milost prositi musíme, dobré skutky pomáhají k získání této milosti a pod.) — Dobré děti kazívají se ve společnosti zlých. (Dodáme, tak jako zdravá jablka nakazí se od nahnilých). — V srdci, v kterém sídlí ctnost, v tom má stan i blaženost. (Na vyšším stupni poznamenejme, že pod slovem ctnost v čísle jednotném míní se soubor všech ctností božských i mravních, tedy víra, naděje a láska, opatrnost, spravedlnost, statečnost, mírnost a t. d.

Tu spojujeme gramatické poznatky též se stránkou výchovnou. Kde je smysl toho zřejmý, nemusíme ani vykládati. Stačí pouze vyřčení věty takové se správným přízvukem a důrazem na slova výrazná. Je-li smysl přenesený, nebo by mohl vésti k výkladu nesprávnému, přičiníme výklad, stačí jen stručná poznámka a děti se dovtipí. — Rozumný vychovatel nezabředne nikdy do dlouhých nebo častých výkladů. Toho není potřeba, výklady takové by sevšedněly, radím dobře k příležitostným a stupni dítek přiměřeným vysvětlivkám.

(Pokračování.)

Hračky!

Píše ANTONÍN JEŽEK.

Jsou zvláštní příležitosti, které nám vtiskují v mysl myšlenku, jak bychom potěšili děti, aby radost jejich netrvala pouze chvilku, nýbrž delší dobu. Přirozeně nastane řeč o hračkách. Ty jsou věrnými společníky dětí! Ba, mají býti ještě něčím jiným, totiž výchovným prostředkem!

Jako v mnohých věcech nastává pochybení, tak děje se i při nákupu hraček, které bývají nákazou charakteru dítěte. Množství jejich bývá příčinou, že dítě je zúmyslně kazí a rozláme. Proto převládá názor nedávati dětem hračky vzácné a drahé, nýbrž spíše primitivní, k nimž obrazotvornost dítěte přimyslí snadno, čeho třeba.

Znamé jsou mlýnky z pestrého papíru, které se větrem točí a jsou lacinou hračkou dětí. I v Paříž bylo slyšeti vyvolávání prodavačů podobných hraček. Osoba, která jimi děti obšťastnila, byla poctivá, chudá vdova, která se živila hotovením rohoží a pletivem k židlím. Byla bez práce a chleba. Dvě její děti plakaly hladem. Nešťastná matka chtěla jim Zahnati zábavou vzpomínku na hlad. Vzala několik proužků rákosových, několik špendlíků a nit, zhotovila křídla mlýnků a foukáním je roztočila. Děti věc zajímala a štkání přestalo. Matka byla potěšena a když zhotovila jich více do zásoby, chodila ulicemi s otrhanými svými dětmi a zpívala »Neplačte děti, utřete oči — pohleďte — mlýnek se větříkem točí«. A nová hračka šla rychle na odbyť. Děti nedočkavě vztahovaly po hračce ruce a matky je kupovaly, čímž uchránily prodavačku i její děti bídy.

Scharrelmann praví v krásné knize »Fröhliche Kinder«: »Nejlacinější hračky jsou nejlepší. A nejlacinější jsou právě ty, které ničeho nestojí, věci to, které patří k dennímu okolí dětí, s nimiž vyrůstají. Mnoho dnešních dětí nenaučilo se ještě hráti. Ony umějí se pouze baviti hotovými hračkami. Než, hotová hračka brzy omrzí. Přemnohé hračky jsou příliš jednostranné, proto brzy ztratí svou přitažlivost. Děti nemohou si hráti jimi dle své chuti. Hrající si chlapec musí býti pánem své hračky. Hračka nesmí u dítěte činiti nároků na dobré zacházení. Čím více způsobů, jimiž si může dítě hráti, tím více nabádá se jeho vynalezavost a obrazotvornost, tím více se líbí.«

Výroba hraček nebo částí k hračkám děje se v zemích rozmanitě.

Známo jest, že Sasko má skoro monopol na porcelánové hlavy a emailové oči loutek. Norimberk zase vyrábí hromadně jejich trupy.

Arcoř laciné, z celulóidu vyráběné druhy loutek pocházejí sice z Francie, ale tyto továrny až na jedinou jsou zavřeny — protože vesměs náležely Němcům.

Scharrelmann radí, aby se dětem dal jen materiál k hračkám: černé prkno s křídou, kousky dřeva, kladívko, hřebíky, barevný papír, lepenka, barvičky, nitě — a dítě ať přemýšlí, co by se dalo z toho nejlépe zrobiti.

Mluvíme-li již o výrobě loutek, setkáváme se s hotovými princeznami, krásně oblečenými, které otvírají oči i zavírají, ba dokonce chvilku chodí a po natažení volají »mama, . mama.« Nescházejí jim ani punčochy, ani střevíce s přeskami se lesknoucími.

Chudobné dítě nemůže míti loutku tak drahou a přece rádo by si také hrálo. Matka nemůže obětovati ani haléře a proto dítě vezme si kus dřeva, nebo

»zouvak« zabalí do peřinky a tak nosí svou »vlastní« panenku, zpívá jí ukolébavku a hýčká — aby »neplakala.« Naivní dítě!

Děvčátka hrajíce si dělávají buchty a koláče z hlíny, prodávají různé věci váží, odměřují.

Hoši hrají si hračkami sobě přiměřenými. U papírníků kupují si archy malované, z nichž umem děti mohou býti sestrojeny domky, kolotoče, zahrady, mlýny atd. Tu cvičí se hoch v dovednosti a praktičnosti. Mnozí vyřezávají různé věci ze dřeva, lepenky, lijí prostičkým způsobem různé podoby ze sádry, nebo hnětou i ve škole z hlíny, za dozoru učitelova, — v zimě místo tělocviků stromy, drůbež, pokladničky v podobě ovoce, čtyřnohá zvířátka, podoby lidské, ba i lodě, vozíky, kříže a j. Viděl jsem mládež při tomto zaměstnání a radost jí zářila z očí, když opásána většinou modrou zástěrou pomocí lžice tvořila na kamenné desce svá umělecká díla.

»Dnešními hračkami,« praví Rosseger v knize »Alpensommer«, neučí se dítě ničemu než ničiti a kaziti.«

To možno říci o hračkách nákladných a za drahé peníze koupených. Ve výkladech zříme celé vlaky, poháněné parou nebo elektřinou, nádraží a signály ozářené, řadu lesknoucích se kolejí, které běží do dále, ztrácí se ve vrchu a zase se vynořuje. Vidíme aeroplány k letu připravené, které dráždí mysl dítěte. Nalezneme celou řadu hraček, které jsou drahé, ale baví dítě pouze chvíli. A tu se osvědčuje slovo Rossegerovo: »Dítě rádo by vědělo, v čem spočívá »tajemství« nákladných hraček, vši moci chce se podívat do vnitřku, poláme věc často drahou, zkazí, rozláme a zahodí. Toť konec drahé hračky!«

Zahozena, zneuznána povaluje se hračka někde, založí se, vyhodí se a koupí se zase nerozumnými rodiči hračka nová snad nákladnější než předešlá.

Nevyhazujme peněz za *drahé* hračky, vzpomeňme na děti chudé a venkovské, zda jim rodiče mohou koupiti tak drahé věci. Právě venkovské děti jsou vynalézavy, najdou si samy zábavu a vyrobí si spoustu hraček často obdivuhodně a mistrně sestavených. Jen trochu odvahy a práce!

I hračka často nepatrná má výchovnou cenu!

Vychováváme mládež pro život ctnostný.

Některé nástinu nábožensko-mravní výchovy.

Napsal JOS. HRUBÝ.

(Pokračování.)

V počtech projevití má chovanec správný úsudek, čímž cvičí se paměť, síla nervstvo ústřední. I tu jeví se síla myšlenková, kteráž dána jest člověku z moci vyšší, nadpřirozené. Ano, člověku dal Bůh do vínku mohutné dary duševní, kteréž nutno znenáhla pěstovati k výkonům těžším a mocnějším. Jest ale ve všech oborech lidské vědy a umění hranice, kdy rozum se zastaví, narazí na překážky neproniknutelné, nevyzpytatelné a upřímně doznati musíme, že dále již nestačíme. Tu šiji skloniti musíme a podrobiti jest se nám moci Nejvyšší — Bohu. Nesmíme stavěti babylonské věže, jak bohužel v novější době někteří činí. Matematiku

a s ní související vědy i astronomie nás v tom oboru dosti poučují. Jsou mnohé záhady nevyzpytatelné, ba můžeme směle říci nikdy nevyzpytatelné.

Přírodověda zastoupena přírodopisem a přírodopyskem chovance měrou velikou přesvědčuje o jsoucnosti bytostí, jež Bůh tvoří, o hmotě, již Bůh způsobil z ničeho. V přírodopysku pozná síly fyzické, síly utajené, poznává zákony přírodní, jež ovládají naši zemi i vztah vzájemnosti mezi světem pozemským a světem hvězdným, z čehož soudí na celkový pořádek světový. Již to faktum dobře naznačuje stvoření a poukazuje na existenci Boha jako Tvůrce. Chovanec dále poznává, že tu musí býti i původce tohoto pořádku světového a to je Bůh. Velice se zamlouvá krásná věta z jedné učebnice (pro školy měšť.), kde se praví: »Nejen hmota, ale i síla je v ustavičném oběhu dle zákonů daných Stvořitelem. On jedině je věčný a nezměnitelný. Když se vše v světě mění, Ty sám jsi bez proměny.« Mnoho člověk vyzkoumal, mnoho, jak předem již uvedeno, zastřeno rouškou tajemnou, mnoho věcí však člověk nikdy nevyzkoumá. — O věcech těch však, které člověk vyzkoumá, o všech vynálezech světa vůbec ode dávna věděl již Bůh, věděl již i Syn Boží Ježíš Kristus. Ano vše věděl a ví dávno od věčnosti. A proč již tehdy nepokročil lid tak daleko, aby vše věděl jako dnes. Bůh zajisté pro radost a zaměstnání lidstva ponechal tyto utajené síly pro další zkoumání, ovšem jen do jisté míry, do mezí schopností a síly, pro kterouž toho neb onoho člověka na světě stvořil a rozmanitými dary jak duševními tak i tělesnými obdařil.

Zeměpis, zabývající se popisováním zeměkoule, jednotlivých říší, zemí a krajin, jest vlastně naukou, jež seznamuje člověka se vším, co Bůh zde na světě z moci své stvořil. Ano, člověk věřící všudy, kamkoliv se noha jeho šine, Boha vidí. Kdo procestoval svět, kdo viděl velehory, kdo obdivoval se krásám moře, ten zamyslí se jistě často nad tou krásou a velebností přírody, kteráž všudy hlásá, jak všemohoucí jest náš Nejvyšší Tvůrce všehomíra. I při vycházkách se svými svěřenci často poukazuje na tuto vznešenou stránku. Tím docílíme toho, že budou si svěřenci naši vážit přírody, světa vůbec, rovněž i života svého, budou i správně upravovati poměr osoby své k přírodě a okolí, v němž se budou v životě pohybovati.

A nyní přistupme k vyučování dějepisnému. Tu seznamujeme chovance své vylíčením všech důležitých událostí, kteréž se od dávných dob zběhly a při tom stav lidstva způsobily. Účel učení dějepisného záleží v tom, aby byli žáci vedeni k tomu, poznati a oceniti osoby a události, které vynikající měrou přispěly rozvoji člověčenstva vůbec a vlasti zvláště. Zároveň má učení to vzdělávati mravní povahu a pěstovati lásku k vlasti, národu, panovníku a dynastií. Učení to na odívání šlechtěné skutky předků našich a panovníků, jak o tom svědčí čítanky pro školy obec. a měšť. Dějepisné poznatky musí se vhodně pro ten který stupeň rozvrhnouti. Již na nejnižším stupni výklady z biblické dějeprovby třibí se mravní povaha žáků. Tu vlastně budí se cit náboženský. Na středním stupni, počínaje od III. tř., budí krásně dítkám zobrazeno, kterak naši předkové z pohanství ku křesťanství přešli, jak si víry své vážili. Článků nadšených je v té příčině dosti. Jméno sv. Václava bude chovancům našim vždy zlatým písmem zářiti do budoucnosti jako vzor *zbožnosti a vlastenectví vůbec* a i národnostní snašivosti. A což výklady ve třídách vyšších a i na škole měšť. Ty musí býti zvláště pečlivě sestaveny, promyšleny tak, aby se neminuly účelem, neboť veliký vliv

mívají na další chování člověka v životě. Nebude snadné, ba nemožné získati člověka historicky vzdělaného záhubným snahám střetěnců politických. Ano nestane se anarchistou, by nebylo nižádného řádu světového, nebude mít snahu odstraniti všechnu morálku, založenou na autoritě, nebude zamítati společenský řád.

Z toho, co předem uvedeno, plyne, že musí se říci chovanci dle schopnosti jeho duševních, tedy ne předčasně, ryzí a objektivní pravda, nepřekrucovaná. Nesmí mítí výklady takové úkol štvavý proti té neb oné kastě. Pravdou je, že náš národ ve stol. 14. ukázal se nepřátelům v síle mohutné, heroické, pravdou ale také je, že pohnutky k válce té byly nešťastné. Poukázati musíme na stinné a neblahé účinky války této. Jaký způsoben tu převrat a následek toho — utvoření nových odštěpných sekt náboženských. Poctivý a svědomitý historik nedá se strhnouti odpůrci naší vznešené víry, aby dedukoval v neprospěch naší církve, kteráž tehdy ničeho nezavinila, jen to, že nemohla s odchýlnými některým články bludného učení toho ničeho mítí. A poklesky, kterých se někteří příslušníci různých stavů dopouštěli, církev i tehdejší vláda byla by zajisté rádně potrestala, nebylo třeba tak ostrého vystoupení. Mnozí nezalci neuváží též i dobu tehdejší. Posuzují a porovnávají dobové poměry tehdejší s nynějšími. Tehdy vůbec všechny přestupky a přečiny trestány byly daleko přísněji než v době novější.

(Pokračování.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Cizí příslušníci na rakouských školách. Vzhledem na nynější mimořádné poměry nařídilo ministerstvo vyučování, aby na všech školách a na veškerých soukromých ústavech bez ohledu na to, zda požívají práva veřejnosti či nic, byli činými pouze učitelé, kteří jsou rakouskými státními příslušníky a pokud vyučují na školách těch příslušníci států, s nimiž Rakousko je ve stavu válečném, aby případy ty byly co nejpečlivěji a nejzvrubnější přezkoušeny. Výjimky mají se připustiti pouze tenkrát, když jest záruka, že dotyční učitelé jsou důvěry hodni a že jest jistota, že mládež jim svěřenou povedou v duchu vlasteneckém. Dále nařídilo ministerstvo, aby také všichni žáci a žákyně, jichž rodiče jsou příslušníky státu, s nímž naše říše vede válku, nebyli na veřejné a soukromé školy připuštěni a aby případy, v nichž děti zmíněných rodičů byli již přijaty, byly pečlivě prozkoumány.

»Nepřítel je v zemi — mládeži na nohy!« Pod tímto nadpisem přináší lublaňský »Slovenec« článek, v němž upozorňuje na nebezpečné množství *chroustů* a vyzývá slovinskou mládež od 10 do 18 let,

aby se dala neprodleně *proti tomuto žravému nepříteli do boje.*

Kterých druhů písma se nesmí užívat v dopisech dopravovaných poštou. Z tiskové kanceláře ministerstva války dochází o užívání nedovolených druhů písma v dopisech poštou toto sdělení: »V poslední době množí se případy, že poštou docházejí nebo se odesílají dopisy psané těsnopisem, tureckým, hebrejským, cyrilským, ba i známkovým písmem. Poněvadž dle odst. 74. předpisů pro poštou (E-47) jest zapovězeno užívání nekontrolovaného písma nebo řeči, tajného písma a těsnopisu při zásilkách poštou dopravovaných, nesmějí býti takové zásilky úřady poštou ani přijímány, ani vydávány.«

Mohou psáti ústy. Berlínský zubní lékař dr. Grünberg sestavil zvláštní přístroj, který umožní bezrukým, nebo ochromeným, že budou moci psáti ústy. »Berl. klin. Wochenschrift« přináší fotografický snímek člověka bezrukého, písícího ústy a zároveň uvádí případ jistého bezrukého, absolventa reálky, který po tříměsíčním učení naučil se psáti ústy tak dokonale, že byl přijat na techniku.

Hluboký význam »Rakouské národní hymny.«

Řeč přednesena p. učitelem J. o s. Hrubým ve schůzi výboru Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy pro král. České v Praze, dne 19. července 1915.

Pohnutá doba nynější, kdy válečná vichřice se všech stran těžce doléhá na naši říši, ještě úžeji a pevněji semkla všechny kmeny národnostní této slavné říše. Plně osvědčuje se krásné heslo jeho Veličenstva: »Spojenými silami«. S chloubou může pohlížeti náš Nejjasnější panovník na věrnost svých poddaných všech stavův. Zvláště v době této jest na učitelstvu, aby v míře chápavosti dítek přiměřeně, vysvětlilo hluboký význam »Rakouské národní hymny« tak, aby mládež vždy s úctou nazírala k rodu, z něhož pochází Jeho Veličenstvo náš císař pán.

V době nejbližší propůjčí milostivý Bůh našemu císaři pánu věku ctihodného 85ti let. Pohlédneme-li perspektivně zpět do minulosti, tu obdivovati musíme, s jakou heroickou silou náš vzorný vladař všechna ta mnohá utrpení, kteráž Bůh na něho seslal, trpělivě snášel a co dobrého a záslužného ve prospěch říše naší vykonal. Snaha Jeho vždy směřovala k míru. A ejhle! právě v nejvyšším věku dočkati se musil ještě takové mír rušící války. Jest v tom snad vůle Boží, neboť koho Bůh miluje, křížem ho navštěvuje. Dopřeje milostivý Bůh, že i tento těžký osud s pomocí Jeho jako vždy Jeho Veličenstvo vítězně snese. Utrpením vede cesta k vítězství. Tím více se tedy zvláště nyní modleme:

Zachovej nám, Hospodine,
Císaře a naši zem!
Dej, ať z víry moc Mu plyne,
ať je moudrým vladařem.

Z opravdové víry v Boha, kterou náš císař pán nejhlubší měrou osvědčil při Eucharistickém sjezdu vídeňském, čerpá náš panovník sílu a moc k moudrému řízení celé naší říše. Ve všech vážnějších chvílích, týkajících se říše této vždy k Bohu útočíste běže. Činí tak, jako Jeho slavný kdysi předchůdce, nezapomenutelný náš »Otec vlasti«, Karel IV.

Hajme věrně trůnu Jeho
proti nepřítelům všem.

Slova ta přichází nyní po tak dlouhém panování Jeho Veličenstva plně k platnosti. Proč bojují naši vojíní? Pro našeho císaře a krále, pro zachování trůnu jeho, jehož osud jest zároveň osudem celého soustátí rakouského, bojují pro celistvost a zachovalost říše, neboť v této celistvosti kotví i spása naší země české.

Plňme věrně povinnosti,
chráňme právo počestné.

Možno s hrdostí doznati, že všechny stavy plní opravdu až k vyčerpanosti velice obezřele své povinnosti, moc obranná užívá k ochraně svého práva prostředků počestných. Rakousko-uherská říše byla dlouho shovívavou oproti svému hlodajícímu nepříteli za Dunajem na jihu. Než, když míra trpělivosti překonána, nezbylo jiného vyhnutí. Nastala potřeba jíti v boj. A to v boj statečný o čest a blaho naší říše. A v boj ten se jde s ochotností naprostou.

Při tom vzpomínáme vítězné slávy vojsk rakouských z minulosti, zejména mnohých vítězství za Leopolda I., Marie Teresie, císaře Františka I. a v Itálii za našeho hrdinného panovníka.

Vskutku nyní přišla doba, kdy jmění, krev i život obětovati jest za císaře a za vlast.

Jměním rozumí se nejen všechen majetek movitý i nemovitý, získaný pilností občanů, miní se též i propůjčení hodnosti, postavení i povolání jednotlivců, pro něž jest vlastně stát hlavním zdrojem a živitelem. Zdaž nemá tedy stát práva požadovati v případě napadení nepřitelem ochrany od svých? Zajisté, že ano.

(Dokončení.)

Vychováváme mládež pro život ctnostný.

Některé nástiný nábožensko-mravní výchovy.

Napsal JOS. HRUBÝ.

(Pokračování.)

Podobně správně nutno osvětliti i poměry v 16. a 17. stol., kdy opětně část národa českého opouštěla víru svou a přidržovala se učení zvrácených.

Co tu bylo sekt. A dnes? Vidíme jak vítězně víra katolická veškeré ty svízele a útisky snesla a bohudík i na dále vítěziti bude, neboť Bůh jest stále s církví a neopustí ji i v době nejkritičtější. Víme dobře všichni, že Bůh nás zkouší, Bůh sesílá i na církev rozmanitá utrpení, které musí lidstvo dobrou svou vůlí přemoci a ukázati, že miluje Boha svého, Tvůrce svého, že miluje Ježíše Krista a v jeho duchu i na dále žiti chce, tak jak On sám velí.

Též všechny dovednosti, tedy psaní, kreslení a z nich vyplývající umění malířské, kreslířské, sochařské a pod. pokud jsou v souhlase se zákonem mravním, jsou darem Božím. A což hudba? a zpěv? Říkáme někdy: »Toť božská hudba, toť zpěv božský a ne nadarmo. Hříchu však ale dopouští se ten, kdo daru toho zneužije proti Bohu zpíváním písní rouhavých a neslušných. I na tuto stránku musíme příležitost dítky upozorniti. Při této příležitosti ohlašuje se nám vzpomínka na zesnulého skladatele hudebního Dvořáka. Týž často do kostela chodil. Tázan jsa proč tak činí, pravil: »Jdu poděkovati Bohu, za ten dar, kterým mi obmyslil.«

Ústa dítěte jsou v první řadě určena k tomu projevovati již záhy zpěvem chválu a úctu Bohu. Nechť naučí se dítka některým vhodným a povznášejícím písním duchovním i na paměť. Jsou písně, které v trudných dobách života vzpruží sílu lásky a odevzdanosti do vůle Nejvyššího, vzbudí touhu po žití šťastném, spokojeném, vzbudí touhu po životě, jímají-li člověka myšlenky zoufalé. Taková píseň nadchne tak, že onen v nynější době tak často jmenovaný osobní životní magnetismus, ovládaný Bohem samým, při pevné víře a důvěře v Boha, rozhodně opět přijde, je-li seslaben sesílá a jako zázračný balsám ozdraví jak duši, tak i tělo. Uvedu na př. píseň, kterouž by měl znáti každý a ta účinek taký má. Ano je to píseň »Tvůrce mocný nebes země.« Za příklad stůj zde sloha: Souží-li mne nedostatek, k Tobě budu volati, sejmež úzkost, spraviš zmatek, když Tě budu vzývati; velíš, bychom jako k Otci v bédách k Tobě volali, a v Tvé lásce a v Tvé moci neustále doufali. — Svět-li proti mně se bouří, Otče! budu volati, pomoz, ukroť tuto bouři a nedej mi klesati. I vyslyšíš moje lkání, vytrhneš mne z úzkosti, snad i změníš súčtování v pramen hojné

radosti. A což, jak mocná je část V slohy: Když jest nejhůř, Ty jsi nejbliž. Ty znáš v bídě přispěti; u Tebe je pomoc nejspiš, kdo se k Tobě přivětí. Vůbec celá tato vzpružující píseň uvádí nás opravdu v rajske sdružení s Bohem, z něhož nás nikdo nevypudí.

Ku vzpružení síly při chorobách jak tělesných, tak i při rozervanosti duševní mocně působí známá píseň Bože před Tvou velebností. Hlavně místo O, Ježíši, nejsem hoden, bys ráčil přijít ke mně, však nicméně jen rcí slovem a jistě uzdravíš mne; v Tebe věřím, v Tebe doufám, Tebe nejvš miluji, že jsem zhřešil, oplakávám a srdečně lituji.

Touha po ozdravení duševním i tělesném, po klidu, touha po Kristu Pánu krásně spjata jest s třemi božskými ctnostmi vírou, nadějí a láskou. Je to krátce projádřeno, však tak ušlechtile. A když slovo zpěvem vyjádřeno, s povznesenou myslí k Bohu rozhodný účinek blaha dostavití se musí. Nebývá to ovšem někdy hned, musí stále a stále s vroucností často opakováno býti. Nezoufati, doufati, neztráceti nikdy mysl i při největším třeba nezdaru toť musí býti životním heslem věřícího. A což píseň: Mé jsi potěšení, můj Ježíši! Tu zvláště 4. sloha je významná: Jeho jsou vše dary, cožkoliv mám, Jeho jsou milosti, to dobře znám; Jeho jest má duše v hříšném těle, od Něho všecko mám propůjčené.

Takové písně, ať naše děti umí nazpaměť. S radostí a láskou budou je vždy zpívat. Při tom doporučuje se i slohy tyto, jakož i slohy všech zpívaných písní dobře vyložit. Tak státi se může ve škole, též i doma od hodných, zbožných rodičů, jimž není výchova dětí jejich lhostejnou.

Nejinak jest i s tělocvikem. I tomuto předmětu nutno řádně pozornost věnovati, i tu musíme přihlížeti, aby vývoj tělesný konal se znenáhla, aby cvičení byla tak volena, by skutečně zdravotního účele se dosáhlo. Nesmí býti cvičení forsírovaná, přehnaná, nesmí se také stupňovati počet některých cviků až přímo k nesmyslným výdržům, dlouhým běhům. Rozhodně zavrhnouti dlužno přemrštěné hraní kopané, ba i tenis a jiné sporty pěstujtež se v mírnosti. Musí tu býti úměrnost, pro každého jednotlivce platí v tomto ohledu určitý systém, kterýž si časem každý sám zdokonalí. Jsou ovšem dobré některé systémy jako na př. Müllerův, Proškův, chvalně známé i některé školy, kde se zdravotní tělocvik pěstuje. Nesmí se ale zapomínati, že z těchto systému nutno pro každého jednotlivce vybrati jen to prospěšné. Co by cvičenci mohlo škoditi, toho zdržeti se musí, stačí též zdrženlivost časová. Co srdečních vad, co úrazů způsobeno přemrštěností takovou, o tom ví dobře lékaři. Jenom tělocvikem moudře řízeným, při němž dbáno též náležitého dýchání, jenom takovým tělocvikem posílíme tělo, aby v něm zakotvil zdravý duch. V novější době doporučují se též zvláštní cvičení dechová, při nichž se radí dech *delší dobu* zadržovati. To rozhodně jest škodlivé, nepřirozené, ba časem i asthmu přivoditi může. Mohou se konati cviky dýchání se založením rukou v záhlaví ale s dechem přirozeným poněkud hlubším. Tedy systém hlubokého dýchání jest výtečný a zvláště v přírodě doporučitelný spojený s procházkami.

Takový tělocvik též i v ohledu náboženském úplně vyhovuje, neboť v V. přikázání Božím se zapovídá všeliké nezřízené s tělem zacházení. I při výkladech o těle lidském, zdravotvědě a životosprávě zmínku v tom ohledu učiniti můžeme. Ba někdy se nám hodí příležitost ukázati na život Krista Pána jako člověka. Byl vzorem čistoty, sám apoštoly k čistotě naváděl, sám jim před slavností ve-

likonoční i nohy myl. Šimon Petr tehdy nechtěl, aby mu Pán Ježíš nohy umyl. Pak ale na výzvu Spasitelovu poslechl a žádal nejen mytí noh i rukou a hlavy. Tu pravil Ježíš: Kdo se vykoupal, nepotřebuje, leč jen nohy mýti ale jest čist celý. Na východě se vůbec před slavnostními hostinami koupávali. Cestou ovšem nohy si pošpinili prachem neb blátem i umývali jim nohy v předšní služebnici nebo otroci vodou, též i pomazali mastí. Že tímto umýváním noh mysl Ježíš Kristus i očišťování duševní, rozumí se samo sebou. Tak jako mnohá přísloví a podobenství Spasitelova mají význam skutečný a přenesený, tak i časté úkony Jeho mají tuto obojí vlastnost.

(Dokonceň.)

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Výbor Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy pro král. české, konal dne 18. července svoji schůzi za vedení předsedy p. říd. učitele *Jos. Kafky* ze Zdětína. Po přecházení, probírání a schválení protokolu z minulé schůze ujal se slova p. učitel *Jos. Hrubý* a přednesl vlasteneckou řeč na thema hymny rakouských národů, která hlučnou pochvalou a potleskem byla odměněna. Řeč tuto přinášíme na jiném místě tohoto listu a upozorňujeme na ní své čtené pp. čtenáře. — Místopředseda p. *I. J. Jiroušek* podal pak návrh, aby ct. výbor veřejně prohlásil, že se připojuje k loyálnímu a vlasteneckému prohlášení zástupců katolických stran a korporací ze dne 16. července v Praze což jednomyslně a nadšeně bylo schváleno. Dále referovali p. *T. J. Jiroušek* a dp. katecheta *Ant. Suchorádský* o své audienci jménem jednoty u Jeho Excellence p. místodržitele král. českého hr. Coudenhove začož jim výborem poděkováno. Říd. učitel p. *Jar. Smutkovy* usneseno vyslati deputaci s blahopřáním k vyznamenání záslužným pap. křížem »Pro Ecclesia et Pontifice« a rozhodnuto, aby Jednota i letos vydala poznovu na rok 1916 kalendář »Štítný« a kromě kalendáře i postrádaný »Český Gratulant« pro katol. českou mládež. Když byly vyřízeny ještě některé vnitřní spolkové záležitosti skončil předseda schůzi za provolání slávy Sv. Otci Benediktu XV., Jeho Veličenstvu císaři a králi Frant. Josefu I. a Nejdůst. českému episkopátu.

Český Gratulant. Vínek mládeži české od předních katol. spisovatelů a básníků vydá v těchto dnech Jednota katol. učitelstva českého. Knížka bude bohata na blahopřání,

příležitostné řeči a nápisy do památníků a j. jakých doposud v českých knížkách toho druhu jsme postrádali. Cena K 1*20 hal. a poštou K 1*30 h. v administraci družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. č. 26 n. Doporučujeme k hojným objednávkám.

Vlastenecký projev Sdružení katolických profesorů českých. Valná schůze Sdružení katolických profesorů českých, konaná 5. července v Olomouci, v jednotném dojemném nadšení projevila nejuctivěji a nejoddaněji nezlomnou věrnost Jeho Veličenstvu a celému nejjasnějšímu panujícimu rodu, jakož i radost nad vítěznými zbraněmi našeho chrabrého vojska. Při této příležitosti poukázala valná schůze na to, že Sdružení katol. prof. českých upřímnou svou snahou: hájit křesťanský názor ve výchově i v životě soukromém a veřejném, šíří a združňuje ve studující mládeži středo- i vysokoškolské pravě vlastenectví a úctu k nejvyšší autoritě, čímž dojista plní v nejvyšší míře úmysl Jeho Veličenstva. Katolické profesorstvo české nadále v tomto směru kráčetí hodlá. — Uvedený projev vlastenecký předložila v pondělí s prosbou o tlumočení na stupních Nejvyššího trůnu J. Exc. panu místodržiteli deputace Sdružení katol. prof. čes. (místopředseda šk. r. prof. Doležal, pokladník prof. Vévoda a jednatel prof. dr. Kratochvíl), uvedená posl. drem. Hrubanem. Při tom přednesla deputace J. Exc. jako předsedovi zemské školní rady prosbou, aby působil pokud možno k umožnění pravidelného vyučování na středních školách, což velmi blahovlně slíbeno. Také prosba o urychlení služební pragmatiky profesorské vzata J. Exc. vliďně na vědomí a slíbeno věc urychlit.

Hluboký význam »Rakouské národní hymny.«

Řeč přednesená p. učitelem Jos. Hrubým ve schůzi výboru Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy pro král. České v Praze, dne 19. července 1915.

(Dokončení.)

Nejen vojínové v poli konají svatou povinnost k císaři, říši a k nám všem vůbec, též obyvatelstvo přímo nebojující musí jiným způsobem přinést ve prospěch říše oběti. A jsou to oběti neméně důležité. Vždyť hlavně na těchto obětích závisí také boj. Poskytováním i propůjčováním majetku dle své možnosti, upisováním válečné půjčky, darováním plodin a jiných živin, sbíráním kovů, tím vším ukazují jednotlivci lásku k vlasti, říši, císaři. Dále trpělivým očekáváním do klidných poměrů v budoucnosti, poučováním těch ubohých, kteří snad nemají tolik schopnosti i vzdělání, aby pochopili význam tak těžké doby. Lidstvo musí se uskrovnovati v počitcích, aby zamezen byl hlad, musí souhlasit s různými opatřeními vládními, která se nesou ku prospěchu zdravotnímu. Při tom dbáti jest pravidla, čím je kdo vzdělanějším a zámožnějším, tím je i zodpovědnějším za své jednání. Vzpomeňme jen, že všichni občané, zvláště poplatníci již za doby míru konají svou povinnost, státu musí přispívati určitými dávkami, daněmi. Sám Ježíš Kristus, Spasitel náš, pravil těm, kteří jej v té příčině polapiti chtěli: Dávejte císaři, co jest císařovo a co jest Božího, Bohu. — Za doby války musí appellovati stát na větší, sesílenější ochotnost občanstva.

Vždy generace přítomná chrániti musí generaci příští a připraviti pro ni půdu lepší. To jest svatou povinností. Děje se tak u jednotlivců, v rodinách, státi se tak musí i u jednotlivých národů tuto říši obývajících.

Čeho nabyl občan pilný, vojínové zbraní zastávají a hájiti jsou povinni. Pak jest možno, aby za okolností klidných, za míru silný duch pro umění i vědu se zmáhal, jasně skvěl. Z toho důvodu vznášíme další prosbu k Nejvyššímu:

Bože! slávy rač popřáti,
žehnej vlasti milené:
Slunce Tvé nechť v míru svítí
na Rakousko blažené.

Tužba po míru čestném a trvalém ovládejž nás pod sluncem spravedlnosti Boží.

Národové rakouští dokázali při pevné svornosti pohotovost v každou chvíli. Všecky drobnější a malicherné i vážnější neshody dřívější rázem pominuly, že nehrozí dnes říši nebezpečí. Nuže, řídme se dále opravdu heslem vytčeným ve čtvrté sloze velice významné:

Stůjme k sobě každou chvíli,
svornost jenom moci dá;
spojené kde vládnou síly,
snadno vše se vykoná.

Ano spojené bez ohledu na národnost i konfesi, společně tak jako se ruka k ruce vine, tiskne, dospějí národové rakouští určitého, kýženého výsledku, cíle. Pak se dobré prospěšné dílo, ať kterékoliv, jistě podaří.

Vychovávejme mládež k účtě k domu císařskému, stavme občas na odív slavné činy z minulosti. Upozorněme, aby žactvo, kdekoliv se naskytne příležitost vhodná, kdy vystihnou slavnostní chvíli, náladu při hraní neb zpěvu »Rakouské

národní hymny«, vstalo se svých míst, hlavy obnažilo a v slušném pozorném postoji ji vyslechlo, dle okolností i zapělo s myslí vždy ušlechtilou a povznesenou. Tak se staniž nejen v chrámu Páně ale i v jiných místnostech slavnostních, koncertních síních, divadle; též při koncertech zahradních, kdy hudební sbor počne hymnu hráti.

Projevující tak úctu k zeměpánu, vykonáváme rovněž skutek veliké úcty a lásky k Bohu a sami k sobě vnitřním milým uspokojením.

Říš Rakouská nepomine:

Sláva vlasti, Císaři!

Podobně zachovejme se a i mládež poučujme slušně povstati a hlavy obnažiti při zpěvu české hymny »Kde domov můj«, jakož i při chorálu svato-václavském.

Těmito skromnými sice ale významnými úkony naznačujeme též otcovskou lásku k Bohu, panovníku, říši a vlasti.

Vychováváme mládež pro život ctnostný.

Některé nástiný nábožensko-mravní výchovy.

Napsal JOS. HRUBÝ.

(Dokončení.)

Ježíš Kristus jest nám i vzorem pro životosprávu. On zachovával po celý život svůj tu nejpřísnější střídmost v jídle a pití.

On též často se postil a tím dal příklad i nám, abychom i my tak činili. Tímto odpíráním si požitků ukážeme, že máme Spasitele svého rádi, tím získáme od něho jistě zásluh vedle blahodárného účinku zdravotního, o němž se také i lékaři proslavili. I při slavnostních příležitostech, jako na př. při svatbě v Káni Galilejské, účastnil se veselostí, zachovávaje jako Bůh ten nejdůstojnější klid, jako člověk těšil se z blaha jiných. A jakou stravu jedl? Dle všech známek smíšenou. On správně nám naznačuje zlatou, střední cestu při životosprávě. Zkoušejte všecko, toho nejlepšího se ale přidržte, bylo jeho heslem. On jedl chléb, zeleninu, ovoce, ryby, maso, pil víno ale v míře co nejskromnější, co stačilo hlavně k výživě těla a udržení jeho v tepelné rovnováze. On přirozeným způsobem nám naznačil i cestu k utužování a sebezapírání. Byl nejlepším lékařem jak duševním tak i tělesným. Měl tedy jako Bůh nejobsáhlejší dokonalost, měl všechny dobré vlastnosti v míře největší; je nám tudíž i nejlepším vzorem nejen jako Bůh ale také i jako člověk. — A tak pozorujeme vůbec, že každá dobrá myšlenka naše, každé mínění a hnutí, skutek dobrý a ušlechtilý, vše, co tvoří inteligenci naší a chovanců našich, pokud srovnává se se zákonem daným Bohem samým, opravdu z moci Boží jest. Z jeho moci a vůle na svět jsme přišli, z jeho moci a síly žijeme, z jeho vůle povznášíme se k cílům vyšším. A při tom dal nám Bůh vůli svobodnou, abychom sami rozhodovali, co dobré, co prospěšné, špatné, hříšné. Je tudíž nesprávné mínění některých lidí vzdělaných a nadaných, že svou jedinečnou vlastní silou vyšvihli se v různých oborech. Ano silou svou, za pomoci síly mocnější, vyšší, Boží. Víme také ze zkušenosti každodenní, že ně-

kteří lidé nevzdělání a nešlechetní domohou se jistých prospěšných postavení a výhod tohoto světa, ano i při tom špatný příklad dávají lidem. A tu zříme, jak nemoudře zavádějí zjevy takové katolíky, v pevné víře ne dosti utvrzené. »Co mi platná víra, když vidím, jak ten neb onen, snad ani v Boha nevěří, neb ctnostný není jako já, a přec se mu daří dobře, lépe než mně,« tak usuzuje. Kdo má dobrou náboženskou vytríbenost, nedá se nikdy tím zklamat i másti. Je to zkouška pro něho, zda neblomně vytrvá. Jinak Bůh je a bude rozhodujícím soudcem a ne my slabí tvorové pozemští. V pevnosti víry vychovávejme i svěřenou mládež, tedy nábožensky mravně. Nedbejme a neposlouchejme hlasu lidí, kteří mají názor vychovávat mládež, ať je to pro kteroukoli víru. Až bude velký, ať se přidrží čeho chce! praví některý k víře lhostejný katolík. Opět jiný: Náboženství je věc vedlejší. Já mám svůj náhled, své náboženství, ať si každý věří podle svého vnitřního přesvědčení jak chce.« Ano, takový je rozvrat, takový chaos, pravý Babylon. Jaká nesvědomitost by byla, vychovávatí dítky pro stav v budoucnosti tak rozervaný. Toho dopustiti nesmíme. Nebyly by dítky v budoucnu úplně spokojenými a šťastnými. Bez opravdové víry v Boha cítily by se v dobách kritických opuštěnými, ba i ztracenými, byť byly nevím jak vzdělanými a učenými. Nepřipravme jim trpnou půdu, pro tak ubohý sebeklam. Vychovávatí bez Boha znamená přímou vzpouru proti Bohu, jež nezůstane bez osudných následků. Když dítko, jinoch, dospívající dívka opouští dráhu ctnosti, hned budme na stráži, poučující, nestačí-li to, požádejme vlivnou osobu o zprostředkování. zvláště hned v počátcích propuknuvšího zla nevěreckého hledme je vymaniti z tohoto stavu. Bohužel v mnohých případech se to též někdy nepodaří. Tu útočiště vezmem k modlitbě. — Proto vychovávejme dítky, jinochy a dívky v náboženství, uctivosti k Bohu, utvrďme je ve víře, připravujme půdu pro ctnostný život, ve kterém kotví největší štěstí světa. Budou ještě spokojenými a budou i jiné tak oblažovati. Ba nelekejme se i nezdaru, kdy pravidla ušlechtilosti znenáhla v ně vkládáme a zříme, že nepadají na půdu jistě úrodnou, ne dosti připravenou, někdy bohužel jinými rušnými vlivy kaženou. Však přijde doba, kdy duše vzpomene se a vzpomene moudrých rad rodičů, učitelů duchovních i světských. Nezahyne potom duše ta, nezoutá si. Vychovávejme tudíž mládež nábožensky mravně ve víře zakladatele jejího Ježíše Krista, všechny mohutnosti duševní i tělesné opírejme příležitostně o nauky náboženské. Budeme i my velice šťastnými, že duši nejen pro život vezdejší jsme připravili, ale pro cíl ten nejvznešenější a nehlavnější, pro Boha samého. Ať prosí dítky často za dar Ducha sv. při všem počínání i při učení. Ať prosí zvláště po svatém biřmování o udělení a utvrzení veškerých milostných darů nejen pro dobu přítomnou, kdy svátost tu přijímají, ale pro dobu celého života jejich. Památku tuto ač často na myslí mají, neboť tu teprv stávají se opravdovými bojovníky a obhájci svaté víry. Budme jisti, že budou ve světě svědomiti, budou kontrolovati své jednání, nedopustí se jistě hrubých a těžkých poklesků. Budou též dbalými i pověsti své, kteráž bude v pravdě životem po jich žití vůbec.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Český gratulant, více blahopřání k svátkům členům rodiny, k slavnostem ve škole, k slavnostem Svato-Václavským, k slavnostem stromkovým, dále různé vítací řeči, nápisy do památníků atd., vyšel právě péčí a nákladem Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy pro král. České ve sličné úpravě o 150 stranách. V tomto gratulantu uloženy jsou práce: Lud. Grossmannové-Brodské, Anny Simerské, P. Ant. Svobody, P. Al. Dostála a Jana Voborského. — Cena za výtisk 1 K 35 h poštou a při osobní koupi v administraci družstva Vlast (Praha-II. Žitná 28) prodává se za 1 K 20 h. — Doporučujeme. Spisek tohoto druhu pro naši katolickou mládež až dosud jsme postrádali.

Zemská školní rada v Dolních Rakousích a tamní zemský výbor připojil se k akci zemských školních rad v Čechách a ve Slezsku za účelem pravidelného zahájení nového školního roku.

Pro náboženskou výchovu vyslovil se pruský princ Oskar ve spise: »O zimní bitvě v Champagni.« Píše tam: »Bojujeme také proti jinému nepříteli, proti zhoubnému materialismu, proti jedu, který ničí síly národa. Je třeba tvrdé výchovy mládeže, je třeba vychovávat ji v dětinné zbožnosti, ve víře v Boha, jenž řídí lidské osudy.«

Školní mládež musí navštěvovatí bohoslužby. Touto záležitostí zabýval se říšský soud opět. Vrchní průvodčí A. Kronich v Ústí n. L. byl pokutován ústecskou okresní školní radou, poněvadž nevyhověl vyzvání, aby svého syna, navštěvujícího obecnou školu, poslal na náboženské cvičení. Jeho odvolání k zemské školní radě bylo zamítnuto, i stěžoval si u říšského soudu na porušení ústavou zaručených politických práv svobody víry a svědomí. Zástupce žalobců dovolával, že vyučovacím předmětem je prý vždy náboženské vyučování a ne náboženské cvičení. Základní státní zákon, který zaručuje úplnou svobodu víry a svědomí a donucování k účasti na církevních úkonech výslovně vylučuje, (!) je základním zákonem, který nemůže prý být změněn žádným nařízením. Zástupce ministerstva vyučování odpověděl, že vyučování náboženství na obecných školách

bylo svěřeno církvi a že k náboženskému vyučování náleží nejen vyučování samo, ale také udržování náboženského a mravního smýšlení, už proto musí býti náboženská cvičení součástí nábož. vyučování. Říš. soud pod předsednictvím dra Grabmayera **zamítl stížnost.** V odůvodnění bylo zdůrazněno, že podle říšského zákona pro obecné školy musí se děti účastniti vyučovacích předmětů. Náboženská cvičení tvoří nerozlučnou součástku náboženského vyučování, proto musí děti také choditi na náboženská cvičení.

Otázka náboženských cvičení škol. mládeže. Říšský soud zabýval se opět případem obchodního zástupce Gustava Suchánka z Král. Vinohrad, který byl trestán za to, že nechtěl poslati své dítě školu povinné na náboženská cvičení a z trestu se odvolal ku nejvyšší instanci. Zástupce ministerstva vyučování dr. Lev Schiedlbauer prohlásil, že dle říšského školského zákona je vyučování předmětu »náboženství« závažné právě tak jako předmětů ostatních. Předmětem »náboženství« nerozumí se však vyučování v užším smyslu, nýbrž také náboženská výchova. K této však patří součastňování se na náboženských cvičeních. Při náboženských cvičeních neběží o donucování k církevním úkonům, nýbrž o vychovávací povinnost školy i rodičů, kteří nesmějí se odvoláváním na svou bezkonfesnost vymýkat své povinnosti a nařízením státním v této příčině vydaným. Není ponecháno libovůli jednotlivců, aby se stavěli mimo zákon s odůvodněním, že to nebono zákonné opatření (na př. placení daně, vojenská povinnost a j.) přiči se jich svědomí. Říšský soud přidal se k vývodům státního zástupce.

Zavedení policejní hodiny pro mládež v Německu. Ježto v Německu zločinnost mládeže za války vzrostla následkem nedostatku otcovské péče, zavedena byla ve velkých městech *policejní hodina pro mládež.* Jakmile se rozsvítí, musí veškerá mládež býti z ulice odstraněna. Vzrůst zločinnosti mládeže připsuje se hlavně *morovému zápachu kinematografů,* které mládež bez energického dohledu otců hojněji navštěvuje.

»Dívčí výchova.«

(Posuzuje ANTONIN JEŽEK.)

Výchova dívčí není snadnou, jest třeba, aby matka stále pamatovala na budoucnost, která kyne jejímu dítěti. Předem již ví, kam asi osud děvče zavěje, k čemu se hodí a na jak dlouho asi sahají prostředky, jimiž by bylo možno vzdělání dívky uskutečniti. Záhy má býti děvče přidržováno k těm pracím, které jsou nezbytné v domácnosti a nesmyslné jsou omluvy matek, že se děvče ještě dosti nadělá. I kdyby snad jednou nepotřebovala děvčata pracovati sama, rozumí-li práci, bude moci služebné poručiti a ta bude si vážiti své paní, která nejen snad pedantsky dovede poručeti, nýbrž práci také rozumí.

Matky svěřují malé děti svým dcerkám, aby je chovaly, hýčkaly a s nimi si hrály. Tento úkol nutno zcela schvalovati, vždyť děvče takto připravuje se bezděky na úkol, který jako matka bude musiti zastávati. Toto jest pouze přípravou do dohledného budoucna. Byly doby, kdy děvčata vdávala se již v 18ti letech. Jak by mohla tak mladá paní vychovávatí zdárné děti, kdyby se toho bývala doma nevěšmala. A přece nesmíme upříti, že děti byly dříve vychovány lépe než za našich »moderních« dob.

•Bohužel, málo se toho dbá. Dívka, která dosud hrála na piano, četla romány, deklamovala básně, mluvila s chloubou o básnících, řešila kdož ví jak složité, těžké početní úkoly, vyšívala drahocenné koberce a j., provdá se a za krátko postavena jest před jeden z nejtěžších problémů, »vychovávati dítě«. Nemá ponětí o vývoji jednotlivých duševních schopností, ba nezná ani tělesných potřeb svého dítěte — miláčka. Nevědomě některé city dítěte docela nechá zajiti, protože se jí zdají špatnými, jiné až do škodlivých krajností zase pěstuje. Odchovává nedobře, aniž by věděla, že tak činí. Požaduje od dítěte pravdomluvnosti a sama je třeba přelhává, hrozí tresty, které nikdy nevykoná. Není-li to věc žalostná, když převrácený způsob výchovy v zápětí má duševní nebo tělesnou záhubu dítěte. A přece ani slovíčka poučného o tom, jak vychovávatí děti, se nikde nepovídá těm, kteří časem rodiči mají býti. Osud nového pokolení svěřuje se nerozumnému zvyku, popudlivosti a choutkám nahodilým anebo i pokynům nevědomých chův a předpojatým radám babiček. Kdyby někdo začal vésti obchod neznaje se v počtech a účetnictví, žasli bychom nad jeho odvahou a hleděli bychom u něho vstříci neblahým koncům. Nebo, kdyby někdo, kdo lékařství nestudoval, usadil se někde jako lékař, divili bychom se jeho smělosti a litovali bychom jeho nemocných. Když však rodiče, jichž úlohou jest vychovávatí dítky, tuto těžkou úlohu podnikají, aniž by dosti málo na to pomýšleli, které jsou zásady výchovy tělesné, výchovy mravní a duševní, jimiž by oni spravovati se měli, tu nenapadne nikomu podiviti se nemoudrým těm lidem a polkovati jejich obětí« (Herbart Spencer).

Herbart Spencer promluvil nám od srdce, ale nanesl mnoho stínu ve své pravdy. Nedá se arcí říci, že by mluvil bez rozmyslu. Jsou chyby při výchově děvčat. Jak se má děvče vpraviti v nový život, společný s mužem, jestliže nikdy nepomyslelo, že bude musiti obstarávati celou domácnost, práti, vařiti, uklízetí atd. A co říci o výchově dítěte? Má žena smysl pro dítě, ale to nestačí, nemá-li praktického výcviku, jak dítě ošetřovati a o ně pečovati. Nutno záhy vyvíjeti nejen schopnosti duševní, ale i tělesné. A. Simerská v Olomouckém ča-

sopisu «Eva» (roč. XII.) píše o pěstování smyslů u dětí a nabádá k pěstění zraku, sluchu, čichu, chuti a hmatu. »Cvičme a pěstujme všechny smysly dítěte. Co v mládí zanedbáme, v pozdějších letech již se nedohoní, leda snad za cenu velkého úsilí a namáhání. Naučme dítě užívatí všech smyslů dokonale, ne polovičatě a ledabylo. Tím položíme nejjistější základ k šťastné budoucnosti dítěte.«

Výchova duše i těla musí ubírat se stejnou cestou. Vzorem dítěti budiž matka sama, která nejvíce chvil s dítětem prožije. Matka musí býti vždy pravdomluvnou a splnitelnou, ať již něco slíbí odměnou, nebo hrozí trestem! Obraz matky nutno zřítí v dítěti, ona musí předcházeti příkladem. Proto jsou nezvedené děti, že rodiče nestáli za mnoho a jak ony budou jednou vychovávatí své děti? Hrůzo pomysli! Marnivému životu navyklá matka bude mít zase marlivé děti, ba byly příklady odstrašující, že podobná matka i dcerku svou k darebnému životu sváděla.

(Dokončení.)

Výchova věrnosti k povinnostem po škole.

V nedávných dnech skončil se školní rok. Je to vážná doba pro mnohé děti, které vychodily školu, ježto nastává jim počátek doby, ve které jim vážný život, čili pravdivěji a lépe řečeno — *nastává jim úkol o životní existenci.*

V dnešní době jen ten může se zdarem počítati, *který si je vědom svých povinností a tyto poctivě vykonává.* Přichází tedy otázka, přinášejí-li si děti již ze škol věrnost k povinnosti? — Nikoliv, zde rozhoduje ocenění mladíka či dívky, s jakým prospěchem školu ukončili, jaké předměty přednášeny ve škole se jim líbili, *aby mohli učiniti tak první zdařilý krok v životní dráhu,* aby stali se schopni tvořiti a jako řádní členové lidské společnosti aby vynikli.

O výchování těchto vlastností *mají pečovatí rodiče doma,* v prvé řadě matky. Žádný umělec nezapočne své dílo s takovou úsilovností a takovou oddaností jako matka, když započne se starati o výchovu svého děčka. Nejen matčina krev proudí v tkáně dítěte, ale proudí i krev mnohých jeho předků v žilkách jeho a jisté náklonnosti, náruživosti už tlí v jeho mladém těle. Jistá pravda jest, že z jablkového semene bude jen jablko, ale nikdy hruška, ale toto semeno musí padnouti do úrodné země, musí míti slunko a světlo a žádný víchř nesmí je zbaviti útlých kořínků. Ani výchova nesmí víc, ani méně učiniti. Ona není stavu pravé základy charakteru děček vyvinouti, musí u nich býti však pěstován, poskytnouti jim svobody, aby se zplna a pevně mohly vyvinouti. Milující matka nikdy nesmí zapomenouti, že ani její pečlivé, mateřské ruce mají ochránit děčko od vnějšího světa. Vnější, proudící život, na kterém dítě běře účast od počátku, má své pilníky, ku kterým mateřská láska nedosáhne. — Neří matkám možno vésti děti ustavičně na pravé cestě, ale jsou schopny a mohou upevňovati v nich sílu k nalezení pravé cesty. Dítě se má učit, aby zadost učinilo svým povinnostem, ne proto, že rodiče si tak přejí, ale proto, aby přišlo k vědomí, že vykonáváním svých povinností způsobuje radost, kdežto opominuté ztrpčuje jenom život. Dnešní způsob domácí výchovy není ten pravý, poněvadž práce u nich nevzbuzuje radost a to je proto, že od prvního okamžiku dítě vedeme po nepravé cestě, z přílišné lásky k dítěti hledíme odstranit i tu nejmenší překážku

s jeho cesty, ulehčujeme mu práci. Potom se nemůžeme diviti, když dítě i zodpovědnost za práci hledí svalit na plece jiného. Nesmíme chtít, aby naše děti staly se beznárokovými lidmi, kteří rádi vidí pracovati jiné ruce za sebe, neboť vyrostou z nich lidé nesamostatní jak v konání, tak v úsudku. Je zapotřebí, aby ihned v dětském věku jsme jim vštepovali vážnost života. Dítě má samostatně pracovati, samo snášeti starost a zodpovědnost za své jednání, neboť těžko v tomto pozná radost v práci, cit povinnosti a zodpovědnosti. Bystré mateřské oko má pozorovati činy svého dítěte, kormidlo, kterým duševní stav jeho řídíme, dítě nesmí pocítit nikdy. Dítě má býti ustavičně v té domněnce, že všecko jeho konání vychází z jeho vlastní síly.

Takovýmto konáním dosáhneme toho, čeho dosáhnouti jsme chtěli, to jest vzbuditi v děcku pocit radosti ku práci a věrnost k jejímu vykonávání, neboť skončení školy neučiní z děcka pravého člověka, ale zdárná výchova věrného konání *povinností*.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

•**Štítný kalendář na rok 1916.** Kalendář tento vydává Jednota katolického učitelstva a přátel křesťanské výchovy. I tento kalendář, jako byl jiná léta, jest bohatě ilustrován se zajímavým a vzdělávacím obsahem. Jeden exemplář prodávati se bude za 1 K. Ojednávký adresují se na administraci družstva Vlast v Praze-II. Žitná ul. 26 n.

•**Český Gratulant.** Vínec mládeži české od předních katol. spisovatelů a básníků vydala Jednota katolického učitelstva českého. Knižka jest bohatá na blahopřání, přiležitostné řeči a nápisy do památníků a j., jakých doposud v českých

knihách tohoto druhu jsme postrádali. Cena 1 K 20 hal. a poštou 1 K 35 h. Objednávky vyřizuje administrace družstva Vlast v Praze II. Žitná ul. č. 26, n. Doporučujeme k nojným objednávkám.

Dobrá myšlenka. V několika obcích rak. Slezska je starým zvykem, že kmotr nebo kmotra dává na podzim nebo nejbližšího jara svému křtěnci vsaditi ovocný strom, hochu jabloň a děvčeti hrušku. Jest to laciná, za to vděčná, ušlechtilá i užitečná vzpomínka dítěte na svého kmotra nebo kmotřičku a lze krásný zvyk ten co nejvšeji doporučiti k napodobení i v Čechách a na Moravě.

(Z a s l á n o.)

Veškeré pro českou sekci došlé obnosy budou rozděleny Českou Zemskou komisí pro ochranu dětí a péči o mládež v království Českém.

Zemská úřadovna pro království České.

Vdovský a sirotčí pomocný fond veškeré ozbrojené moci pod vysokým protektórátem Jejich císa. a král. Výsosti pana arciknížete Leopolda Salvatora a paní arcikněžny Blanky a za čestného předsednictví Jeho Eminence pana kardinála Lva ze Škrbenských, knížete arcibiskupa Pražského a Jeho Jasnosti paní Anny Berty kněžny z Lobkovic. Telefon č. 5899. PRAHA-II., Václavské nám. č. 1. (Český odbor.) Pošt. spoř. 143.300.

Vzdejte dík naší armádě za skvělá vítězství tím, že dle svých sil podporujete pozůstalé po padlých hrdínech.

Provolání!

Rakousko-Uhersko bojuje ve světových dějinách o jediný existenční boj.

Vysoké sázce, o kterou se jedná, odpovídá u naší slavné armády, která staroslavnou naši říši brání proti daleko početnějšímu nepříteli, nevyrovnatelné hrdinství, nejradostnější obětavost, jaré a nezlomné snášení neslýchaných námah a strádání.

Vůči výkonům našich vojinů v poli jeví se všechno nepatrným, co činiti mohou ti, kdož nejsou ve svazku armády a nebojují s nasazením vlastního života a zdraví za vítězství a čest naší vlasti.

To jediné, co jest v naší moci, jest možnost pečovati o raněné a nemocné a ujmouti se vdov a sirotků padlých hrdinů, jichž udatenství jediné vděčíme zachování a nerušené trvání naší hospodářské existence.

Červený Kříž pečuje o raněné a nemocné. Úřadovna válečné péče stará se především o sbírání milodarů pro bojující naše vojsko.

Náš fond, který s nejmilostivějším schválením Jeho Veličenstva císaře a krále pod protektorátem Jeho cis. a král. Výsosti nejjasnějšího pana arciknížete Leopolda Salvatora a Její cis. a král. Výsosti nejjasnější paní arcikněžny Blanky se ustavil, má za účel pečovati a starati se o vdovy a sirotky po našich padlých hrdinech a poskytnutím vydatných prostředků způsobiti, aby naši v poli stojící vojínové viděli osud svých rodin zajištěn.

I když zaopatření vdov a sirotků po padlých vojínech jest především povinností státu, jest tu přece až do zahájení státní pomoci větší či menší časová mezera, v níž byly by rodiny, jimž jich živitelé byli smrtí vyrváni, vydány starostem a nouzi; rovněž je přirozenou stránkou poměrů okolnost, že státu jest umožněno podporování pouze v obmezeném rámci, jenž vyžaduje pak delší účinné pomoci z prostředků soukromých.

Zde pomoci je svatou povinností všech, kdož zůstali ve vlasti!

O podporu našeho účelu obracíme se k nejširší veřejnosti; bez rozdílů stranických a národnostních, jež v tomto boji o existenci úplně ustupují, daruj každý, co mu možno, dle svých sil a prostředků.

I když mnoho v tomto směru bude vykonáno a milodary dostoupí značné výše, přece musíme stále toho si býti vědomi, že to, co sejde se na hmotných příspěvcích — daleko jest a zůstane za tím, co pro vlast a pro nás všechny koná každý jednotlivý v poli stojící vojin.

Všechny dary, zemské úřadovny docházející, určeny jsou výlučně pro vdovy a sirotky po padlých vojínech, kteří měli domovské právo v království Českém.

Zvláštních přání dárců, aby věnovaný peníz rozdělen byl mezi vdovy a sirotky po vojínech výlučně té či oné národnosti neb mezi vdovy a sirotky po vojínech ze zvláště určených měst, povolání a pluků, bude dbáno co nejprísněji.

Dary pro náš fond přijímají veškeré banky a pošt. spořitelna (konto č. 143.300).

Dnešnímu výtisku tohoto listu přiložen jest současně složní lístek pošt. spořitelny k laskavému poukázání darů. Každý nepoužitý složní lístek znamená hmotnou ztrátu pro vdovy a sirotky.

Veškeré našemu fondu odvedené částky budou sjeleny vysokému protektoru, Jeho cis. a král. Výsosti nejjas. panu arcivévodovi Leopoldu Salvatorovi a v novinách uveřejněny. Poděkovací přípisy za větší dary budou Její cis. a král. Výsosti nejjasnější paní arcivévodkyni Blankou vlastnoručně podepsány.

Svátek Jeho Veličenstva císaře a krále nemůže býti důstojněji oslaven, nežli četnými dary pro pozůstalé po těch, kdož pro vlast položili na poli cti svůj život. Vdovský a sirotčí pomocný fond veškeré ozbrojené moci. — Zemská úřadovna pro království České. (Český odbor.)

Čestné předsednictví: Kardinál Leo *Skrbenský*, kníže-arbíbiskup Pražský, Anna Berta kněžna z *Lobkovic*, roz. hraběnka Neipperková.

Členové předsednictví: Mary hraběnka *Coudenhoveová*, Adelheida hraběnka *Schönbornová*, Arnoštka kněžna *Thun-Hohensteinová*, dr. Karel *Groš*, starosta král. hlav. města Prahy, vládní rada František *Bílý*, předseda České zemské komise pro ochranu dětí.

Výkonný výbor a členský výbor. (Následují podpisy.)

»Dívčí výchova.«

(Posuzuje ANTONÍN JEZEK.)

(Dokončení.)

Chce-li matka vychovati řádné děti, musí sama přiložit ruce k dílu. Nesmí svrhovati se sebe toto »sladké« jho a vkládati je na bedra lidí cizích. Od služebných dítě se dobrému obyčejně nepřiučí, mnoho si dovolí, stává se malým tyranem. Slyší neslušná slova, řeči a v okolí nezdravém pomalu zhrubne. Napravovati to jde z těžka. »Není nic těžšího, jako člověka zle navedeného, zle navyklého lépe chtít navést a vyučiti« (Komenský).

Musíme-li pečovati o duševní vývoj dítěte, nesmíme zanedbávati ani vývoj tělesný. Každá matka chce mít zdravé, silné a zdatné děti. Rousseau praví: »Účelem výchovy tělesné u hochy jest síla, u děvčete zdraví a vnada.«

Mají-li býti děvčata řádnými, jak Rousseau míní, pak nutno, aby matka zjedнала si náležitých vědomostí. Na ženském sjezdu v Berlíně konaném v roce 1913 zcela vážně učiněn byl návrh, zda by nebylo dobře zavést pro všechny ženy zkoušku, dříve než se vdají. Účelem jejím by bylo přesvědčiti se, jsou-li pro manželské povinnosti dostatečně připraveny. V Novém Yorku jest jakási universita pro ty, které chtějí šiji svou podřídit jhu manželskému. Mezi jiným vyučuje se tam výchově a zdravotědě dětí. Důkladnost této školy zrači se v tom, že trvá čtyři semestry. V Chicagu byl již dávno zřízen při škole odbor pro dívky škole odrostlé, který má za účel vychovati děvčata k povinnostem mateřským. Na pohyblivých modelech učí se děvčata koupání, živení a uspávání dětí, připravování pokrmů, lůžka, čištění a větrání dětského pokoje. Školy tohoto druhu se nadmíru osvědčují.

V »Paedagogických Rozhledech« Anna Čermáková navrhovala, aby nauka o výchově útlého dítěte stala se předmětem vyučování na dívčích obecných a měšťanských školách. Většina dnešních matek odkázána jest ve výchově dítěte v útlém věku na přirozený instinkt, na vzpomínky z dětství sourozenců a na radu starších. Náprava může nastati jen zavedením nauky o dítěti do škol. Nauka o dítěti mohla by býti částí učení přírodopisného v posledním ročníku škol měšťanských. V Německu podobný pokus učinil Kurt Dix. Probral se základy nejprve tělesný vývoj dítěte, potom zmínil se o dětských nemocích a probral vývoj životních projevů a pohybů ve věku nejútlejším a posléze počátky duševního života člověka.

U nás podobných škol postrádáme, náhradou mají býti snad různé kursy s řadou přednášek. Ve Vídni konány byly pod názvem »Vzdělávací kursy pro ženy«. V řadě přednášek nalézáme také themata závažná jako »O výživě a péči kojence« (přednášel Dr. Robert Dahne), »Matka jako první učitelka dítěte« (Dr. Alfred Kolisko), »Nemoci dětské« (Dr. Passini) a j.

Jest rozdíl výchovy dřívější a dneška.

Na to poukazuje veliký paedagog, na slovo vzatý Dr. Fr. W. Förster: »V minulých dobách byla výchova domácí daleko více střediskem lidského vzdělání než dnes, tím vliv žen nabýval sám sebou velikých rozměrů; dnes abstraktní vzdělání rozumové zabírá mládeži téměř všechny čas a proto ve výchově převládá také vliv mužského rozumu.«

Nemůžeme arcíť chtít, aby žena odhodila vědomosti, jestliže ji to baví poučiti se a snažiti se vyniknouti třeba i nad muže, ale dříve nutno, aby si osvojila náležitých vědomostí, kterých skoro jistě bude moci upotřebiti v životě rodinném. Jak neútno a nevlídno tam, kde žena často ráda by něco učinila správně a dokonale — leč schází příprava. Ta jest základem veškeré výchovy.

Ženy katolické jsou ve svém svědomí zavázány vychovati své dcerušky pro blaho národa, protož nutno zanechat i zbytečných malicherností a začíti na pevném, nerozbořném základě, který jediný může vésti k cíli!

Hluboký význam dvou důležitých proseb »Otčenáše«.

Napsal JOSEF HRUBÝ.

Spasitel náš Ježíš Kristus často se modlil k Otci svému nebeskému. I nás naučil modlitbu, kterouž my k trůnu Nejvyššího vysílati máme, chceme-li v potřebách jak duševních, tak i tělesných dojíti ukonejšení. Jak významná, mocná v účinku je modlitba Páně Otčenáš, to pochopiti může duše opravdově věřící. Jaká obdivuhodná moudrost skrývá se ve všech slovech vznešené modlitby té, kteráž po všechny věky, co svět světem, bude všem národům bez rozdílu poskytovat útěchu. Každá prosba má svůj hluboký význam; ve všech vzpomenu to v krátkosti všeho, co pro život člověka a jeho konečný účel a cíl jest potřeba.

Modlíme se: »Buď vůle Tvá, jako v nebi, tak i na zemi.« Milými, skromnými a stručnými slovy Ježíš Kristus naznačil, že ve všem našem počínání spoléhati jest nám na vůli Toho, jenž Jej na svět poslal. Člověk, tvor křehký, podrobený hříchům a rozmanitým vášním, často opomíjeje vůle Boží touží přes vůli tuto, sám ji přemoci, snaží se mnohdy i způsobem svým zákonům světským i církevním odporujícím svou vůli, své plány prosaditi stůj co stůj. A hle! pojednou vidí se ve svých plánech a cílech zklamán. Bůh vůli svou zmařil jeho bludné počínání tak, jako zmařil pýchu Babylonských. Vypočítavý rozum lidský je často překvapen náhlým obratem moudrého řízení Božího, ať je to člověku vnod nebo ne. Hra štěstí, neštěstí, radosti, žalosti, zdaru, nezdaru je jistě v rukách Božích. Bůh dobře ve své prozřetelnosti i spravedlnosti ví, jakou měrou má člověka chvílemi radostnými i utrpnými, v kterém čase a místě navštívit nebo zkoušeti. A kdyby člověk, nepatrný to tvor proti širošířému vesmíru, dělal co chtěl, snad i reptal proti moudrému řízení Božímu, kdyby i v hříšnosti své se Bohu rouhal, nic mu nepomůže.

Marné by bylo jeho reptání. Konec konců doznati musí jako člověk Jsem slabým červem, proti Bohu nic nezmohu. Co činiti? Co zbývá? Je tu záchrana? Je! Milý Bůh vložil v nás jednu dobrou zbraň proti zlořečené pyšce a tou je *pokora*. Tato ctnost nás povzbuzuje ať ve štěstí, ať v zármutku. Dopřeje-li nám Bůh chvíli radostných, štěstí, hned si uvědomíme, že Bůh byl příčinou toho, klekáme na kolena a děkujeme za toto neskonale dobrodiní. Nestáváme se pyšnými. Dopouští-li na nás utrpení ať jakékoliv, ve formě rozmanité, jak v životěездеjším pozorujeme, zvláště v tom případě nemalomyslníme, koříme se opětně Bohu, vědouce, že nás tímto nez darem nebo neštěstím zkoušel, uznáváme sla-

bost oproti mocnosti Nejvyššího, ponížíme se před Ním a vroucně prosíme, aby od nás metlu bédnou brzy odvrátil.

Nesplní-li Bůh přání naše, je to jistě vůle Boží, nutno se se stavem tím naprosto smířiti. Těšiti se musíme, že nás Bůh za to těžké utrpení, jemuž takřka podléháme, odmění v nebesích, vždyť Spasitel náš Ježíš Kristus slovy krásným zaručil: »Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi kříž svůj a následuj mne.« — Právě utrpením jest nám otevřena brána k vítězství. Buďme tedy rádi, když trpíme.

Pošetilý ale člověk ten, kterýž soudí: »Proč pak mě Bůh nevyslyšel, proč nevyhověl prosbě mé, vždyť byla tak skromná a ne tak těžko k vyplnění.« Zkoumejme své nitro. Vmysleme se do situace, že by bývalo vyhověno.

Zda bychom nezpyšněli, zda bychom na Boha nezapomněli, zda by ten zdar nebo to štěstí, které jsme si chtěli vyprositi, nezměnilo se časem v pravý opak. Uvědomíme-li si tudíž pevně a přesvědčivě vždy přítomný stav, ve kterém se ocitáme, nereptejme proti Bohu, zachovejme si ve všech případech víru v Boha, kterouž podporujeme dle možnosti skutky dobrými. Tedy ne vzdorem a nevděkem proti Bohu. Při nezdaru a neštěstí osvědčujeme naopak velikou, opravdovou, dětinskou lásku k Bohu. Věřte, že když ne hned, časem se vše v blahost a radost změní. Vše vkládejme do rukou Božích. Jak On v nebi určí, tak ať se děje zde.

Pohnutá doba, ve které se nyní nacházíme, nás pobádá k důslednému projevování prosby další:

»Chléb náš vezdejší dejž nám dnes.« Lidstvo nyní v pravdě poznává důležitý význam modlitby Kristovy a modlí se tak vroucně a přesvědčivě, že Bůh jistě smiluje se a chléb nám neodejme. Pomněme ale, že dle slov Spasitelových nestačí toužiti jen po chlebě vezdejším. Není dokonalým křesťanem, kdo jenom zde na zemi spásu vidí, když chleba má, touha jeho nésti se musí výše ku končinám nadhvězdám. Hledá tedy Boha, hledá Ježíše Krista, touží po něm jako děcko po matce své, jako rybička po vodě živé. A tímto chlebem živým jest Kristus Svátostný. Jeho více než kdy jindy zvláště v dobách těchto hledejme.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Vřesová sbírka na Král. Vinohradech, provedená u příležitosti oslavy jmenin Jeho Veličenstva školní mládeži za dozoru učitelstva ve prospěch sirotků po padlých vinohradských vojácích, vynesla 1107 K 40 h. Vybráno bylo 14.679 mincí: 10 dvoukorun, 68 korun, 1628 dvacetihal., 5492 desetihal., 6979 dvouhal. a 502 h. Popud ke sbírce i myšlenku vřesového odznaku dal c. k. okr. školní inspektor Josef

Libický, pořadatelem a účetním byl učitel Jindř. Petřík. Vřes natrhala a ochotně zaslala mládež škol v lesnatých krajích okresu jilovského.

Veřejná knihovna Jednoty průmyslové dovršila dne 2. srpna t. r. *osmdesátý rok* svého nepřetržitého účinkování jakožto stále otevřený veřejný ústav vzdělávací. Ačkoli cifry nemají náležité průkazné váhy pro dosvědčení užitku některého zřídla

vzdělávacího, sluší přece poukázati k tomu, že za těch 80 let vynaložila Jednota (nečítaje podíl na její celkové režii) značně přes 500.000 korun přímo na zařízení, doplňování a správu knihovny, v níž vystřídalo se bezmála $1\frac{1}{2}$ milionu čtenářů, kterýmž vydáno okrouhle $2\frac{3}{4}$ milionu svazků. Za nynější těžké doby jsou zvláště vítány všechny dary k účelům doplňování a udržování této knihovny. I zaznamenáváme s projevem veřejných díky, že na knihovnu věnovali: Statutární protektor Jeho Excel. pan hrabě Max *Coudenhove*, c. k. místodržitel v král. Českém, 200 K, mimo to speciálně na bibliotéku cukrovarství sl. *První česko-moravská továrna na stroje* 50 K. Konečně pak někteří příznivci věcné dary na knihách a časopisech. Čítárny jsou otevřeny a bezplatně přístupny každého všedního dne o 14 hod. odpo. do 8 hod. večer, v neděli a ve svátek od 6 do 12 hod. dopoledne.

Třicáté úmrtí výročí B. Roezla.

Dne 13. t. m. bylo tomu 30 let, co (13. října r. 1885) na Smíchově zemřel český zahradník a sběratel cizokrajných rostlin Benedikt Roetzl, rodák horoměřický (narozen 12. srpna r. 1824). R. 1854 vydal se do Mexika, aby si zařídil obchod s cizokrajnou florou. Zároveň založil tam školu pro pěstění evropských ovocných stromků. Procestovav střední a jižní Ameriku, nasbíral Roetzl na statisíce nádherných orchidejí, které vyvážel do Evropy a dobyl si slušného jmění tímto obchodem. Mnohé rody těchto spanilých květin byly teprve Roetzlem poznány a jeho prostřednictvím v našich sklenicích pěstovány. Po četné zkušenosti v cizině vrátil se do vlasti, kde stal se záhy předsedou Spolku českých zahradníků a vydavatelem časopisu „Flora“. Tomuto vynikajícímu odborníku a sběrateli cizokrajné květeny postavil po jeho smrti mezinárodní komitét zahradnický pomník na Karlově náměstí v Praze.

Čeho je třeba v dohledu na děti.

Místní školní rada v Jičíně vydala výzvu k rodičům, která zní: »Rodičové! Válka přes rok trvající a nepřítomnost otců-vojínů mají zhoubný vliv na chování mládeže mimo školu. Zvláště v době letošních prázdnin byly tyto zjevy velice patrné. Aby se tomu zabránilo, žádá místní školní rada co nejsnažněji rodičů: 1. Nedovolujte svým dětem potulovati se zbytečně po ulicích a pobývati mimo domov v době letní po osmé

hodině večerní, v době pozdější po hodině sedmé! 2. Dozírejte přísně k tomu, aby mladí hoši nemarnili peněz a nekazili si zdraví kouřením. 3. Nedovolujte dětem prodávati mezi vojskem cukrovinky, cigarety, pohlednice a jiné. 4. Nevoďte děti do hostinců, kaváren a biografů. Rozumná láska nepovoluje slepě každé tužbě dětské, nýbrž dovede mnohé odepřiti pro ukáznění jeho. Zvláště děvčat, matky, ochraňujte, aby nepřišla k mravní zkáze! Místní policie nebude trpěti na nádraží chlapců, kteří ča to způsobem nepřístojným nabízejí se k donáске zavazadel, neboť je známo, že vydělané peníze prohrávají, prokouří, ano i propijí. Rodiče postižených dětí budou voláni k zodpovědnosti. Místní školní rada v zájmu řádné výchovy mládeže — budoucích to občanů — a v zájmu v dobré pověsti zdejšího města doporučuje pánům rodičům: 1. Přidržíte děti k domácím pracím a k úkonům v pracovních čtách školních. 2. Nabádejte jich k ušlechťující čestě a k opakování školního učiva. 3. Velmi se doporučuje, aby mládež pobývala co nejvíce ve volné přírodě, tužila se hrami a pochody, silila se koupáním a plaváním. To vše bez dozoru však zvrhne se i v bezuzdnost. Proto lze s povděkem doporučení, aby mládež naše byla svěřována jednotám, tělocvičným. Posléze k rodičům, jimž děti jsou jediným bohatstvím a životní nadějí, obracíme se s upřímnou výzvou, aby věnovali svým dětem největší péči výchovnou. Matkám pak, jež mají muže v poli, doporučujeme, aby v potřebách výchovných s důvěrou se obracely k učitelstvu svých dětí.«

Vyznamenání. Vdp. Boh. *Jiráček*, katecheta a kurát zál. nemocnice na Král. Vinohradech obdržel diplom a bronzovou medaili Červeného kříže, kterou mu jménem J. V. propůjčil J. C. V. p. arcivévoda František Salvátor.

Při udělení studijních stipendií má se dle výnosu ministerstva vyučování co možná dáti přednost oněm studujícím, kteří se jako vojini vyznamenali před nepřítelem nebo byli raněni, nebo jejichž otcové v boji padli.

Turečtina předmětem vyučovacím. V německých středních školách v Berlíně zavádí se turečtina jako nepovinný předmět. Z důvodů obchodních jistě fakt pozoruhodný.

O četbě.

Uvažuje ANTONÍN JEZEK.

Jest nesporno, že mládež i lidé dospělí bývají vychovávání tiskem, který se jim stal denním chlebem, arcíť ne vždy záživným a vydatným. Jako žaludek bývá pokažen chlebem špatným, tak duše bývá každá nezdravou četbou.

Četba má podíl na vývinu charakteru dítěte. Doma vezme do ruky každý list — zvláště obrázkový — a již slabikuje, byt s počátku se zřejmou námahou a pomalostí.

Když dítě chodí do školy, často nerozumný otec posílá dítě pro noviny, které ono po cestě domů slabikuje. Bývají to někdy i listy, které sejí v duši dítěte koukol místo zlaté pšenky pravdy a účty. Je-li někdy ve škole řeč o události působící rozruch, dítě hned se přihlásí, že to »stálo ve Večerníku.« Často i knihy má zabalené v podobném listu, přehlíží-li to učitel. A místo aby dítě dávalo pozor, čte v listu vysázené zprávičky vypočtené na vkus nízkých vrstev.

Jest veden již několik let boj za očistu literatury a opatření lidu dobré četby. A má se začítí od nejmenších. V roce 1911 byl v Berlíně založen spolek pro zřizování čítáren pro děti. Podobný spolek byl o něco dříve založen v Jeně a v Hamburku. V Saské Kamenici dala městská rada do rozpočtu na rok 1911 obnos 18.000 K na zaopatření vhodného čtení pro školní mládež. Uznala, že jen dobrou četbou dá se bojovati proti špatné četbě.

K tomu podotknul jeden z českých časopisů toto: »Na různé také — vlastenecké účely se u nás sejde peněz dosti, ale vydání dobré knihy by zajistě zkrachovalo. Deklamuje se o záchraně dětí, ale dáti jim pěknou knihu, na to se nevzpomíná.«

»Chraňte se bezbožecké a nemravné četby,« napomínal nás Papež Lev XIII.

Dítě nerado pročítá dlouhé statě, má radši něco kratšího, žertovného, pohádky, báchorky atd. Dobrou četbu nalezne v »katolické kuchyni,« která mu podá stravu záživnou, mravnou, prochnutou zásadami náboženskými a vlasteneckými. Rádo bude listovati v »dětských« časopisech jako jsou Vzdělavací četba katolické mládeže, Český jinoch, Rajska zahrádka, Pán přichází, Anděl strážný, Záchrana mládeže.

Dospělejší mládeži můžeme dáti do rukou dílo mnohého českého, katolicky smýšlejícího spisovatele, jímž bude povzneseno a nadšeno pro dobro a krásu. Nebudou jím rozněcovány vášně a náruživosti, nýbrž sílena láska k Bohu, k národu a k vlasti.

Mládež vychovaná lehce ohlíží se arcíť po erotičtější četbě, při níž málo se myslí, ale více prožívá. Z knih napsaných nějakým Arcybaševem, Daudetem vane jen zkáza mravů a popuštění uzdy vášním. Nerozumný jinoch a nic nemyslicí děvče domnívají se ve svých mladých hlavách, že děj se skutečně odehrál a nevzpomenou, že spisovatel chytá ptáčky nezkušené na sladounký med, který neshromáždily pravé včelky, ale jež ve své »umělecké laboratoři« s příchutí pikantnosti pro nezkušený mladý svět připravil. A nachytá se mladých lidí dosti, ještě více jich tomu jako skutečnosti věří, zatím co kouzelník doma se směje nad svou »chytrostí,« již snad leckoho i do záhuby zavekl. Sv. Alfons praví: »Zakažte svým dětem přísně čísti romány, neboť romány škodí dětem často více, nežli knihy zjevně nemravné; zanechávají ve mladých lidech jistě neslušné dojmy, které je dráždí ke hříchu.« I sám svobodomyslný Rousseau říkával »Dívka, která jest čistotná, jistě nečetla nikdy románů.«

Když bylo Rousseauovi osm let, ztratil matku, která mu zanechala dědictvím knihovnu skládající se z nevěreckých knih. Rousseauovi se líbily a záhy ztratil víru i mravnost.

Když Goethe vydal román »Utrpení Werthera«, mladí lidé v Německu se střeleli. Toť následky neblahé četby!

V odborném časopise vychovatelském napsal kdosi noticku pod heslem »Co čte školní mládež?« A píše toto: »Zdá se, že již nelákají a netěší indiánské romány, nasytila se již »Buffalo-Bil,« nyní čte detektivní romány, které naplňují fantastickými plány, srdce otupují a cit úplně pošlapou.

Znamenitým prostředkem k zamezení této literární nákazy bylo — nevydávati takové spisy, které mládež přímo svádí k hříchu.

Již roku 1911 vydalo předsednictvo spolku rakousko-uherských knihkupců provolání ke svým členům, v němž ve srozumněním se spolkem německých knihkupců v Lipsku vybidlo své členy k potírání literatury, která poškozují mravnost lidu a ohrožuje fantasií mládeže.

Vědecká díla najdou málo čtenářů, za to laciná, vypočtená na rozrušení mysli mnoho. A knihkupci — nakladatelé mají mnohem větší zisk z nepatrného na pohled dílka než z práce pilného snažení vědeckého.

A nyní slovo na konec:

Máme dosti spisovatelů pro mládež dospívající. Spisy těch doporučujeme mládeži. Půjčujeme jí knihy vzácné ceny mravní, aby jí byla povznesena nad tuto hroudu plnou svízeli, všednosti a ohavnosti. Dobrá kniha bude perlou v životě mládeže, která ji bude povzbuzovati k následování po cestách pravdy, dobra a krásna. Tím vyzdobena mládež nebude se již cítiti nesvou, odstrčenou, nýbrž nabude síly a odvahy snést obtíže, svízele a zármutek s křesťanskou oddaností.

Mládeži nemůžeme ovšem odňati četbu, učiníme jí však aspoň četbu spásnou pro život časný i věčný!

Střídmost v jídle, střídmost v pití, dělá dlouhé žiyobyťi.

»Non vivimus, ut edamus et bibamus, sed edimus et bibimus, ut vivamus« : nežijem, abychom jedli a pili, ale jíme a pijeme, abychom žili. Tak zní pravidlo dávnověkých filosofů, a dle této zásady žije v celé říši živočišné každý tvor. Každé zvíře od nejmenšího do největšího ji jenom tehdy, když má hlad, a jenom aby se nasytilo; pije jenom tehdy, když má žízeň a jen tolik, aby žízeň ukojilo. Ba i dravá zvěř vraždí jenom tehdy, má-li hlad anebo v sebeobraně. Toliko o tigru se vypravuje, že vraždí a pije krev při každé příležitosti bez potřeby, jenom aby vraždil a krví se opíjel. Tuto pověst dlužno však přičísti spíše na vrub různým povídačkám a strašnému jménu »tigr«.

Jedině pán přírody, člověk k obrazu Božímu stvořený, žije jinak! Tvor Boží, v přírodopisu vědeckým jménem »Homo sapiens — člověk rozumný« nazvaný, nemá tolik sebeopanování, tolik morální síly a tolik zdravého rozumu, aby nejedl, hlavně pak aby nepil více než třeba, aby nepil tolik, až mu to škodí.

Zdravý lidský rozum praví, že rozumný člověk má zachovávat alespoň onu střídmost, kterou dávnověcí filosofové doporučovali. — Každý věřící křesťan měl by však střídmost pokládati za ctnost, kterou mu samo náboženství přikazuje. Za střídmost pokládáme při pití lihových nápojů omeziti pití na nejmenší míru a dovésti se

vždy opanovati. Máme-li žízeň, nemusíme si pít naprosto odepírat; ale nesmíme zapomínat, že dobrá voda uhasí žízeň zrovna tak jako pivo. Čistá voda je dar Boží, která má před jinými nápoji tu přednost, že rozum nekalí a zdraví nekazí. Někomu však škodí už, pije-li docela málo lihovin. Jmenovitě to platí o dětech. Jakmile pozorujeme, že nám pít třeba jen trochu málo škodí, máme se ho ihned vzdát.

Pít zakázáno není a můžeme se k němu odhodlati dle rozhodnutí naší soukromé vůle. Avšak při všem, co dovoleno, nutno křesťanu brát různé věci v úvahu. Nutno vždy brát zřetel na zdraví, střizlivost, na povolání, na rodinu, na finanční prostředky; dále i na nebezpečný vliv alkoholu na mravnost a morálku, který tento vykonává. Jest to prostě příkazem chytrosti, býti opatrným a mírným při požitcích toho, co dovoleno a raději se toho vzdát zcela, pozorujeme-li, že nám to na duchu nebo na těle nějak škodí.

Zvyky společenské dnes lidi přímo svádí k pití; mnoho lidí stane se nejdříve otroky společenských ohledů. Pak už je malý krok jenom k otroctví alkoholu, této zkázy duše i těla. Velikým dobrodincem člověčenstva by se stal ten, kdo by odstranil hloupý zvyk, že v každé skoro společnosti se musí pít.

Má-li se stát náprava, musí příroda a zdravý rozum lidský znovu nabýti svých práv. Lidé musí znovu přivyknout větší zdrželivosti, musí se stát střizlivějšími a v požadavcích skromnějšími. Rozum musí zvítězit nad slepou vášní, a znovu se musí uplatnit zásada: pít se má dle žízně a ne víc, než příroda vyžaduje. Čím více alkoholu obsahuje nápoj, tím větší opatrnost nutná, a tím méně se ho má pít. Pravým ale jedem mezi nápoji je kořalka, která působí zlobně jako mor. Proto se máme vystříhati každé kapky této ďáblovy vodičky. Zvláště při panuicím vedru je účinek alkoholu nanejvýš zlobný a daleko menší kvantum jeho stačí k zeslabení smyslů i zmožení těla. Představme si člověka těžce pracujícího za takových veder, jako u nás panují, plného alkoholu. Čím více pije, tím více se potí; čím více se potí, tím víc slabne a tím více se »posilňuje«; konečně se posilní tolik, že klesá a často zmírá. Za takových parných dnů by mělo být všude postaráno o dostatek dobré studené vody a zakázáno pít veškerých líhových nápojů bez výjimky.

Dle našeho skromného mínění bylo by i u opilců názorné vyučování na místě. »Verba movent, exempla trahunt«, slova pohnou, příklady zde odstraší. Vidí-li i notorický piják vrávorati jiného ulicí a je-li ve stavu střizlivém, jistě se také s hnusem odvrátí a řekne si: »tohle bych já neudělal ani za nic!« Jakmile ale začne pít, rozum se mu alkoholem zkalí, že ani na jiné dobře nevidí. Jak může mít tedy tolik autokritiky, aby v takovém stavu dovedl posoudit sám sebe. Snad by se dalo mnohému zlu zabránit, kdyby každý takový notorický piják viděl aspoň jednou sám sebe v pohyblivých obrazech, jak vypadá v opilství. Snad by se docílilo dobrých účinků tím — aspoň u lidí, které možno posud řaditi mezi »homines sapientes.«

Co platná všechna sebekrásnější slova, když ti, kterých se to v první řadě týká, je nečtou a i když pochopí a uvěří, zvolají stejně s jedním z největších učenců: »Video meliora proboque, deteriora sequor!« Vidím věci lepší, chválím je, ale dělám ty horší! —

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Cís. král. zemská školní rada pro král. České zaslala *všemu učitelstvu škol středních, národních a ústavů učitelských, veřejných i soukromých oběz-ník*, v němž mimo jiné se praví: Učitelstvo české, kdykoli bylo mu uloženo, zúčastniti se věci obecně dobrých, státu i zemi prospěšných a vlasteneckých, vždy ochotně propůjčilo své síly k takovéto práci. Jsme přesvědčeni, že i tentokráte plně a čestně vyhoví výzvě, kterou se na ně obracíme, a to tím spíše, že jde tu o nejvyšší zájmy státní, vojenské a vlastenecké vůbec. C. k. vláda předložila národům našeho mocnářství k upisování třetí, daně prostou 5 1/2 % válečnou půjčku, jejíž vlastenecký účel, jakož i vysoké zúročení již samy doporučují účast na této subskripci. Způsob, jakým učitelstvo může a podle svých sil má být činnou ve prospěch hojného upisování třetí půjčky válečné, jest trojí: 1. *vlastní, co nejvydatnější upisování*; 2. důtklivé vyzývání žáků a zprostředkování jejich upisování; 3. poučování řiších kruhů místních i okolních a nabádání jich k upisování, jakož i nápo-moc při uzavírání obchodů s upisováním souvisících. Veřejné vyhlášky i časopisné články obsahují poučení, jak lze se upisování válečné půjčky účastniti. Účasti české školy na této tak eminentně vlastenecké akci dosáhne se jistě velévýznamné podpory pro právem očekávaný skvělý prospěch třetí válečné půjčky, což českému učitelstvu zajistí ke cti sloužití bude, a proto očekává zemská školní rada se vši důvěrou, že c. k. okresní školní rady (ředitelstva) budou moci o výsledku této práce učitelské podati podle poměrů jednotlivých míst a škol *zprávy veskrze co nejpříznivější*.

Může-li učitel být bez vyznání. Říšský soud jednal v úterý o stížnosti učitele obecné školy ve výslužbě Ant. Matouška z Mor. Budějovic, podané proti rozhodnutí ministerstva vyučování, při čemž šlo o otázku, zdali učitel, jenž se stal bez vyznání, pozbyl schopnosti k úřadu učitel-skému. Učitel Matoušek vystoupil u příleži-tosti svého šňatku z církve katolické a stal se bez vyznání. Rodiče školních dítek po-dali na to školním úřadům stížnost, v níž poukazovali na to, že učitel, jenž se stal bez vyznání, není s to, aby vykonával svou povinnost, dítky mravně nábožensky

vychovávat. Okresní i zemská školní rada rozhodla, že Matoušek, ježto je bez vyznání, není už schopen k úřadu učitel-skému, a Matoušek byl na to přeložen do výslužby. Rozhodnutí to bylo ministerstvem vyučování potvrzeno. Proti tomuto rozhodnutí podal Matoušek k říšskému soudu stížnost, v níž uvádí, že tím bylo porušeno ústavou zaručené právo na svobodu víry a svědomí a právo vykonávati úřad učitelský. Zástupce ministerstva vyučování dovodil, že zde nejde o vykonávání státoobčanských práv, nýbrž o povinnost učitelovu. Učitel má povinnost plniti předpisy a podmínky úřady nadřízenými stanovené. Protože jednání po-davatele stížnosti, že jsa bez vyznání ne-bude již s to dítky mravně nábožensky vy-chovávat, a že pozbyl důvěry rodičů, uznala zemská školní rada, že jsou dány důvody, aby byl dán do výslužby. Říšský soud uznal, že rozhodnutím v odpor vzatým nebylo porušeno právo svobody víry a svě-domí a právo vykonávati úřad učitelský. Ministerstvo vyučování, neuznávajíc Ma-touška následkem stížnosti rodičů za schopna k úřadu učitel-skému, neporušilo jeho svo-bodu víry a svědomí, nýbrž vykonalo jen dozorčí právo a svou dozorčí povinnost. Nesmí se zneuznati, že stěžovatel nastoupiv úřad učitelský převzal jistá práva a povinnosti a že si vzhledem na to musí uložit i jistá omezení a že rozhodnutí úřadů škol-ních se stalo následkem poměrů vzniklých z jeho jednání, kteréžto poměry nemohly úřady školní změnit. Rozhodnutí o otázce, zdali stěžovatel tím, že vystoupil z církve kato-lické a stal se bez vyznání, pozbyl schopnosti vykonávati dále úřad učitelský, zůstává po-necháno volnému uvážení správy vyučovac.

Je povinností každého národa uctí-vati svaté patrony zemské. Jsou to velikáni, které Bůh sám vyznamenal a oslavil a k nimž se i předkové naši po staletí utíkali o pomoc a přimluvu. V Čechách je to především svatý Václav a sv. Jan Nepomucký. Zlosti nevěrců se bohužel podařilo za posledních 20—30 let, že zvláště na sv. Jana český národ zapomíná a to k veliké své škodě. Jistě že ponížení a oslabení národa (ne-svornost a vzájemná nenávisť domácí) jsou jen následek a trest za to, že se Čechové provinili proti svaté památce svých sv. pa-tronů národních.

Neučme děti lháti!

Napsal ANTONÍN JEŽEK.

Jedna z velice nepěkných vlastností mládeže jest lhání, které často doprovází celý život člověka a ten nemůže se této nectnosti nikterak zbaviti. Uvykl jí příliš z mládí a ona skoro srostla s jeho přirozeností.

Lež spřáteluje se s dítětem, když ještě nerozeznává dobře všech předmětů kolem sebe a zrak, sluch i ostatní smysly je klamou. Dítě pojmá-li představu věci chybně a sděluje-li to jiným, úmyslně arcíť nelže, ale dává se lehce klamati, ba i na bludnou cestu uvéstí. Jistý učitel ukázal dětem peníz a dal jej »kolovati« po třídě. Když mu byl vrácen, rozkázal, aby jej děti nakreslily a připomněl, aby při kreslení daly pozor, na kterém místě byla v penízi dírka. A skoro celá třída onu díрку nakreslila, — kterou peníz ve skutečnosti neměl, — mimo několik hochů, kteří se zmásti slovy učitele nedali. V dětství bují mnoho obrazotvornosti, která se musí držeti na uzdě a případně uhlazovati. Přijde doba, kdy dítě bude státi jako veřejný svědek a bude záležeti, aby řeklo ryzí pravdu a neřikalo snad pouze »mně se zdálo, že to bylo takhle.« Vše musí míti známku ryzosti a pravdy. Co potom řeknu, za to stojím před Bohem i lidmi!

Jsou však lži svévolné, jichž mládež se dopouští jedině proto, aby unikla trestu, nebo aby dosáhla nějakého dobra. V mnoha případech vina padá zpět na rodiče. Děti učí se od otce a matky, kteří navádějí služebné, aby je před nevíтанou návštěvou uchránili. »Řekněte, že nejsme doma«, stačí, když to slyší děti. Ony správně soudí: »Může-li otec a matka lháti, můžeme lháti také!« A také to činí.

Pamatujme a připomínejme dětem, že lživá ústa zabíjejí duši, totiž, že jest těžkým hříchem, kdo se dopouští lži.

Někteří rodičové docela děti ke lži navádějí. V zimě potuluje se hoch bez obuvi Prahou a žebra. Soucitným lidem slza se skoro zaleskne v oku při vyprávění o nouzi doma, nemoci otcově a již každý milosrdenstvím jat sahá po tobolce, aby byť i nepatrně něčím ubožákovi přispěl. . . V kratičké době se ukázalo, že hoch byl lhářem, asi z návodu rodičů a žebráním podporoval jejich lenošení.

Co nářků slyšelo již dláždění, o něž se svévolně rozbil džbáněk, aby upozornil kolemjdoucí, že dítě bude krutě ztrestáno od matky, která zatím za rohem stojí a pozoruje, jak její dítě jest mistrem v pouštění džbáneků a ve lhání.

Dítě nosí po domácnostech psaní, kde jest plno proseb a nářků, otec nemocen, matka churava, řada dětí volá po chlebě. . . a vše jest čirá lež, která, když se neosvědčí, přinese i několik ran na záda dítěte.

»Na chleba, prosím,« ozve se za vámi a dali byste »capartovi«, kdybyste ze zkušenosti neznali, že si místo něho koupí kornoutek cukroví, pomoranč nebo podobnou mlsku.

A s dítětem lhavost roste, ani škola jí nepřemůže; ze lži, snad kdysi nevinné, stala se strojená a vyvinuje se na zarputilou a nanejvýše drzou. Dítě se vám dívá přímo do očí a drze lže, tak že byste tomu snad uvěřili. . .

Jest nutno stále dítě vésti a napomínati: »Miluj pravdu« — »miluj pravdu«, — »braň pravdu«, — »hledej pravdu« — atd. A jestliže tato hesla nejen utkví dí-

těti v mysli, ale i vstřebají se v krev, potom teprve dítě pozná, že za žádnou cenu nesmí lháti, ale že pravdou vedeno bude moci vykonati mnoho v životě.

Čím hrníček načichne, tím páchne i v budoucnosti. Co se v srdci dítěte zahnízdí, často i vinou rodičů, toho nerado zanechává, ale naopak to bejlí pěstuje a rozmnožuje.

Krásně to naznačuje básník Alfred de Musset :

»Srdéčko dítěte hluboká jest studna.

První-li pramen bahna do ní naplaví,

všech moří voda jí již kalu nezbaví,

hloubka jest děsná a bahno jest až u dna.«

Nechtějme lháti ani tehdy, když víme, že budeme hubováni a trestáni! Vždy mluvmе svatou pravdu a ta nás osvobodí! Když se přiznáme a budeme činu svého litovati opravdově, spíše dosáhneme odpuštění a prominutí. Na to musíme vždy mysliti a rodičové zase musí ukázati, že dovedou pravdu oceniti a neházejí jí do jednoho koše se lži.

Slyší-li děti z úst rodičů slova: »budeš-li mluvit pravdu, nebudeš potrestáno,« nutno, nemá-li se dítě zatvrditi, aby byl slib dodržen, byť i pravda zdrá-sala srdce rodičů a naplnila je největším rozhořčením. Jinak by dítě — potrestáno byvši — vícekrát pravdy nezjevilo, poněvadž by prostě sliby považovalo za chyby a ztratilo by zcela důvěru ve vyplnění.

Dobře, vyplení-li se lhavost co nejdříve ze srdce dítěte a na její místo nastoupí-li opravdová, dětská upřímnost, která činí dítě roztomilým v očích všech a nejvíce u těch, kteří byli této roztomilosti příčinou.

Pravdou vychováváme k životu!

Dozor učitelstva na žactvo při náboženských úkonech.

Napsal JOSEF HRUBÝ.

Závazné druhé církevní přikázání: »V neděli a zasvěcené svátky vždy celou mši sv. pobožně slyšeti,« vztahuje se nejen na dospělé, též i na dítky, jakmile k rozumu poněkud dospěly, tedy na dítky školou povinné od šesti let počínaje. Církev ovšem ve shodě s úřady školními je srozuměna a ničeho nenamítá, jest-liže účastní se služeb Božích dítky teprve od třetí třídy počínaje. Do té doby ovšem vykonávají *rodiče*, jimž výchova dítek není lhostejnou, dohled v této příčině *sami* a chodí s nimi do kostela, byť i ditko nemělo ještě té pravé náboženské vystříbenosti a toho citění. To časem naším přičiněním jistě se vypěstuje. Vzpomeňme na příklad mladého kněžíce sv. Václava, kterýž sv. Ludmilou k tak dokonalé náboženské vystříbenosti veden byl. A což naši dávní předkové Slované, Poláci a jiní. Jak ti vůbec k tomu úměrnému křesťansko-katolickému přesvědčení přišli? Zajisté že ne náhle, nýbrž průběhem času. Stálým poučováním, připomínáním si správného výkladu evangelia, důležitosti a nevyvážitelné cennosti obětí mše sv. a sv. svátostí, určitých výkladů jednotlivých přikázání Božích i církevních dospěje se k nábožensko mravní ukázněnosti.

Odtud vysvětlujeme, že v našem národě vlasteneckém a bohatýrském povstalo zvláště v prvých dobách tolik žen a mužů zbožných, jež ctíme nyní jako

světice a světce, jako patrony zemské. A víme o nich též, že byli pevnými charaktery, vzory to naprosté poslušnosti k autoritě jednak nejvyšší Boží, k autoritě náměstka a hlavy církve papeži i k autoritě světské. V této účtě a vážnosti s autority svých nadřízených musí i vychovatelé dítky vésti. Jak blažen je každý přednosta úřadu, když jeho úředníci nebo personál jest spolehlivý, povinností svých dbalý a jeho přání v rámci zákonitosti poslušný. Jakou radostí je naplněn vidí-li, jak mají k němu úctu, kterouž i on rovnou měrou příznivostí a odměnou splácí.

Pojem nadřízenosti i podřízenosti, vyššího k nižšímu byl, je a bude vždy ve světě, jinak by ani svět světem pravým nebyl. Dobře v písmě sv. se praví: Není mocnosti leč od Boha a ty, které jsou, od Boha zřízeny jsou.

Výchova mládeže nésti se musí vedle stěžejných dvou hlavních přikázání křesťanské lásky i k porozumění i pochopení těchto známek podřadných sice, ale nad míru důležitých. Učitelé musí vésti mládež k mravnosti, zbožnosti, což ovšem děje se též řádným *dozorem* při církevních úkonech, spíše užijme výrazu jemnějšího dohledem na mládež. S počátku musí obyčejně učitelé na dítky dozíratí; jakmile docílí kýženého výsledku, stává se dozor ten klidným dohledem, ba dobrá vůle učitelů i učitelek korunována bývá výsledkem ještě mocnějším, přátelským doprovodem do chrámu páně, kde žáci i učitele společně jsou povinni vzdáti Nejvyššímu čest a dík za vzájemnou pomoc.

Učitelská konference ovšem rozhodne se o způsobu, jakým by nejlépe, hledě hlavně dle počtu žactva, zařízen byl dozor. Že nejdůkladnější dozor je ten, kde každý učitel jde se svou třídou, je samozřejmo. Učitel dozírající na své žáky zná nejlépe slabosti některých žáků, dovede již svým úměrným pohledem udržeti kázeň, takže nemívá častých příčin k zakročení.

Jinak se věc má, střídají-li se učitelé ze tříd jiných. Tu nutno upozorniti ve třídách, kde dozírající učitelé neučí na bezpodmínečnou poslušnost žáků ku všem dozírajícím učitelům. Dozor musí býti již ve škole, kde se děti scházejí, řádný, neboť již na přípravě k vedení do chrámu Páně mnoho záleží. Děti chovejte se před školou i ve škole slušně, netrpme běhání po třídě, každý seď na svém určeném místě, mírné rozprávky jim ovšem dovolíme, nikdy ale výstředné kousky, neboť rozvášněná mládež v kostele obyčejně ráda v bujnosti své se zapomíná, ano zapomene i na důstojnost a velebnost místa posvátného. Často se zmiňme dětem, že již ve škole slušně se chovati a vyjadřovati mají, vždyť škola je posvěceným místem.

Ve zpěvníku mají žáci již označené písně, které se zpívají budou. Ba je dobře i upozorniti na slohy, které se zpívají budou, aby nevznikl chaos. Jsou písně, kde po pozdvihování se zpívají písně odlišné, na př. při písni »Tobě Pane na Výsosti«, »Odpočnutí lehké« a j. Tu se upozorní, že se po pozdvihování zpívají slova jiná.

Ředitel školy musí se dobře dohodnouti v té příčině s varhaníkem a ten po případě i s duchovním. Jaká je to radost, když vzájemně ve shodě pro úctu Boží pracují. S potěšením možno říci, že ve většině škol v Čechách shoda mezi učitelstvem a duchovním panuje. V první řadě je to chvalitebné v zájmu velké úcty k Bohu, k dětem a i veřejnosti vůbec. Učitel světský i duchovní nikdy nevyhne se kontrole dětí i veřejnosti. Děti dobře vypořádají, zda učitel i kněz jsou ve shodě, lidé v kostele přítomni i při zbožné modlitbě přec letmo postřehnou,

jak učitel se chová, jak dítky k zbožnosti nabádá. Nemá-li některý učitel bohužel pravého přesvědčení, bude aspoň tak rozumný, aby aspoň formálně zachoval pravidla účty a pohoršení.

Je-li ve škole kaple, tu ovšem je dohled na žáky nejlepší.

Nástup do kostela vzdálenějšího při větším počtu dětí děje se nejlépe čtyřstupem, před kostelem samým ve dvojstupu.

Na ulici nejlepší přehled má učitel, jde-li za žáky posledními. Před kostelem však dobře učiní, mění-li místo a jde s prvním párem na stanoviště. Jinak se stává, že se dítky v řadě prvé rozbíhají a řádně nesřaďují. Na půl kroku mají býti od sebe nejméně vzdáleny, aby mohly kleknouti. Proč by nemohl na př. učitel v tělocvičně nacvičiti předpravně volný chod a seřazení žáků pro ustálený vzorný nástup v kostele, ba i řádný poklek, obraty v levo zpět a pod. Při tom ovšem hleděti dlužno k rozlehlosti kostela, poloze hlavního oltáře, lavic a vchodu. Učitel neb učitelka i v kostele do lavic sednouti má tak, aby zase celou třídu svou přehlédli. Pak se nestane, že by žáci šeptali, se ohlíželi nebo i dokonce jedli a jiné nepřípadnosti konali. — Vždyť to těší i ostatní věřící, pozorují-li slušnou, vyříbenou mládež. Je-li příležitost k sednutí, zvláště když je chrám poloprázdný, dovolíme, aby si dítky sedly s připomenutím, přijde-li osoba starší, aby ihned krajní postoupil místo. Ve škole při vhodné příležitosti sdělíme jim, jakou úctu měli Řekové a Římané před lidmi starými. Podobně jsme i my povinni tak činiti.

Vyrušuje-li některý žák, tu musí napomenutí býti co možno nenápadné, vždy s pomýšlením důstojnosti domu Božího. Co se týče trestání, doporučuje se spíše vlivné přátelské poučování, v málo případech trestání přísnější. Tím docílili bychom pravého opaku i otupování citu náboženského, kdežto nám se jedná o vzbuzování a podněcování toho citu, což možno jenom jemnou domluvou. Veškeré pohyby učitele v kostele při napominání i zakročování buďte nenápadné, klidné a důstojné.

O jednotlivých důležitých částkách mše svaté jsou ovšem v prvé řadě děti poučeni katechetou tak, aby věděly, kdy mají kleknouti, kdy vstáti, býti se v prsa. Učitel světský má v tom býti ale též ochotně nápomocem. Ve škole, před kostelem i v kostele příležitostně a klidně upozorní svěřence své. Ba sám má i vzorným příkladem předcházeti. Nemá se styděti, nemá býti predsudkářem, nýbrž tytéž úkony co žáci konati i sám nejen snad z povinnosti, nýbrž z vnitřního přesvědčení, kteréž u pravého učitele, vychovatele má býti náboženské. — Tím větší cenu však úkony ty míti budou, jestliže na stupni středním přičiní se i výklad proč a v jakém významu se úkony ty činí. Vysvětlí jim. Při evangeliu, kdy kněz je na pravé straně oltáře, povstáváme, sv. křížem se znamenáme na znamení účty k slovu božímu, vyznáváme veřejně tím své pevné přesvědčení, nestydíme se za víru, kterouž v srdci nositi jsme povinni a dle ní se řídit.

(Pokračování.)

Upozornění. Výbor Jednoty katolického učitelstva českého a přátel křesť. výchovy v král. Českém sejde se v neděli, *dne 28. listopadu* t. r., přesně v 10 hod. dopol. ve sborově družstva Vlast v Praze-II., Žitná ul. 26 n. Páni členové se uctivě žádají o hojnou návštěvu.

Dozor učitelstva na žactvo při náboženských úkonech.

Napsal JOSEF HRUBÝ.

(Pokračování.)

Při »Sanctus« se prvně zvoní, čímž se upozorňuje na nejvýznačnější část mše sv. Tu žáci ještě klekají. Jakmile má nastati pozdvihování, klekají žáci na *obě kolena*. Úcta k sv. hostii, Tělu a krvi Páně samého to Ježíše Krista vyžaduje, aby každý se ponížil před ním a klekl i uznal Jeho svrchovanost. Správně praví se v epištole sv. Pavla k Filipenským: »Protož i Bůh povýšil ho (Ježíše Krista) a dal jemu jméno, kteréž jest nad všeliké jméno, aby ve jménu Ježíše každé koleno klekalo, nebeských, zemských i pekelných a každý jazyk aby uznával, že Pán Ježíš je v slávě Boha Otce.«

Upozorníme dítky přátelsky, aby před Tělem Páně vždy a všude na obě kolena klekaly a tak na jevo svou pokoru před Pánem vyjádřily.

Námítka snad o ušpinění šatu jest naprosto nicotná. Právě v té době, kdy sestupuje Ježíš Kristus na oltář k oběti, v té chvíli musí se mysl naše odtrhnouti od všeho světského, od malicherností a věnovati své myšlenky jedině Jemu pravému to Bohu.

Dítky klekají, sv. křížem se žehnají a třikráte se bijí v prsa. Jak nepěkně se vyjímá, když při pozdvihování některý člověk uprostřed klečících věřících stojí sám. Takový má jíti aspoň stranou, aby nebyl rušen celkový náboženský dojem. Omluvou ovšem může býti nemoc, kdy někdo nemůže kleknouti. Jinak jest to ale svědomí každého věřícího, které ho má vésti k obzvláštní účtě Boží. Je to vlastně tělocvičný výkon. A tu chvíli žáci jistě vydrží a to z lásky k Ježíši Kristu. Již tím vykonávají věřící vůbec nepatrnou sice měrou skutek záslužný, neboť pravdou zůstává, že víra bez skutků jest mrtva. Bůh, jenž veškeré jednání naše vidí, jsa vševědoucí, jistě prosbám našim dle možnosti vyhoví, zvláště je-li si vědom naší naprosté pokory a ponížení. — Modlití se mají přiměřeným tempem, tedy ani rychle ani zdlouhavě s vnitřným pomýšlením na význam té které modlitby.

Při sv. požehnání, závěrečném to úkonu mše sv. žáci klečí s vědomím plným, jistým a určitým, že klečí před Ježíšem Kristem, jenž tu jest živý tělem i krví svou. To ovšem vyžaduje častější výklad učitele jak duchovního, než i příležitostný námět a poučování učitelem světským.

Neznáme opravdu na světě od doby nastoupení Krista Pána na nebesa cennějšího vědomí, jako toho, kteréž nám Pán náš jako trvalou upomínku na sebe zanechal — sv. Eucharistii. Snaha naše směřujž k tomu, vycvičiti dítky s vnitřným opravdovým citovým pojímáním kořiti se nejsvětější Svátosti oltářní vždy a všudy, tedy na př. při 40ti hodinové pobožnosti, nebo nese-li kněz sv. Eucharistii k těžce nemocnému, při průvodu o Božím Těle a jiných slavnostních chvílích.

Dítky i dospělí mají klečeti a zůstatí v kostele do té doby, než kněz uloží Nejsvětější Svátost oltářní do tabernakulu. Právě účty k Pánu nemá i slušnosti nedbá, kdo odchází ještě dříve a zády k Němu obrácen opouští chrám Páně. Pak se říká někdy obvyklá závěreční modlitba nebo se poklekne a způsobným obratem v levo odchází bez hluku. — Účastní-li se bohoslužby větší množství

děti, doporučuje se pořádek odchodu obrácený než při příchodu. Odchod z kostela budiž opět volný, jeden dvojstup od druhého as na půl kroku, děti stále buďte upozorňovány na důstojnost místa, kteréž opouštějí, nesmějí hlasitě mluvit, hlučet, je-li s jich strany nějakého vysvětlení zapotřebí, děj se to vždy klidně a šeptem. Zpívati mají pokud možno v kostele dítka všechny. Zpěv budiž mírný, ne však přidušený, zvučný tedy as v prostřední síle fortissima. Ústa otvírejte plně na způsob písmeny O. Ze zkušenosti učitelů jest známo, že nedaří se dobře zpěvu velice zdoluhavému, tempo písni musí býti poněkud rychlejší, za to varhaník jednotlivé vložky dle potřeby prodlouží. Podobně i modlitby proneseny buďtež volně i stejnoměrně s krátkými oddechovými přestávkami, tedy nikdy rychle ani příliš zdoluhavě. V té příčině bývají potíže se žáky tříd nižších.

Než si zvyknou, dobře když nějaký čas mlčí a v duchu se modlí. Připomenutí, že na vnitřní smysl modlitby mysliti mají a tím se státi opravdově zbožnými, že zbožným není, kdo jen rychlá slova říká, aby byl s modlitbou brzy u konce, musí se dětem často, velmi často uváděti. Názor některých učitelů tvrdících nemožnost vzbuzení pravého citu náboženského je velice pochybný. Je to podobně jako s učením. Bude-li učitel jistou partii ať v počtech neb v mluvnici po řádném výkladu důsledně probíráti a častěji opakovati, docíliti musí přec u většiny žáků dobrého výsledku. Tak se to má i s tímto citem náboženským. Důsledným připomínáním, nabádáním, povzbuzováním i kontrolou náboženských úkonů, hlavně též vlastním příkladem učitelovým vzbudí se jistě též u většiny žáků tato vlastnost, jež má neomylný, jistý a blahodátný vliv i na ostatní duševní mohutnosti dítěte.

Je-li tato snaha podporována též mocně z domova, můžeme mluvit o jistém vítězství ctnosti proti smyslnosti dětské. Toto nabádání díti se musí ovšem způsobem milým, šetrným i v případech, kde pozorujeme tvrdší odpor, na němž nemá mnohdy dítě viny.

Též děti jiných vyznání náboženských učitel katolický neopomene vésti k plnění svých povinností.

Optá se jich, zda byly ve svém kostele i jakým jiným způsobem vykonaly uloženou pobožnost.

Tyto dotazy, s kterýmiž mimochodem řečeno mnoho času se nezabere, konejtež se hlavně před vyučováním, aby tím pravidelný chod vyučovací rušen nebyl.

Než jdou děti k sv. zpovědi a přijímání, není-li jiných přání pp. katechetů, upozorněme a důsledně na tom trvejme, aby dítka přicházely v čistém slušném oděvu k těmto významným úkonům. Netrpme zvláště v době letní, aby chodily v trikách bez kabátů nebo boso. Úcta k Bohu vyžaduje též i projevení úcty v slušném oděvu. Ujijme tu vhodného příkladu asi následovně: »Kdybyste se milé dítka chystaly navštívit tetičku, strýčka neb řekněme nějakého velkého pána, od kterého si slibujete mnoho dobrého, snad i vyřízení vaší skromné žádosti, jak se obléknete? Zajistě, shledáte ten nejlepší, čistý a nejvhodnější oblek, abyste od něho byly laskavě přijaty a učinily dobrý dojem. Pomyslete si jistě: Co by říkal, kdyby viděl, že mám šaty nebo boty rozedrané? Uvažte nyní, že předstupujete před Pána Nejvyššího, před Boha, jenž jest Pán všech pánů, král všech králů, jest nejmocnější všech, nesluší-li se k němu obzvláště na tu krátkou chvíli předstoupiti v oděvu slušném a čistém? Namítnete, že nemáte

takového šatu, jen byt i starší, je čistý a spravený. Přistupování k sv. přijímání v triku neb jiných titěrných oblecích je neslušné.

Chování se žactva musí býti obzvláště slušné, neboť přicházejí dívky přímo do styku s Ježíšem Kristem. Význam tohoto spojení ovšem řádně vysvětlí katecheti, ale přec jen tu a tam příležitostně sluší se i od učitele nějaký vhodný námět, povzbuzení, zvláště o skutečné, určité přítomnosti Kristově ve sv. hostii. Věřte, majíce dívky takové pevné utvrzení, jak rády budou přistupovati k stolu Páně. Nebudou zbytečně hlučeti, s utajeným dechem toužiti budou přijímati Toho, jenž jest životem jich života. Byt i u mnohých nebylo ještě toho pevného a snad i pravého náboženského přesvědčení, nevadí, vždyť Bůh ve své prozřetelnosti spojí se s duší jejich a odpouští tu a tam malá nedopatření, znaje velice dobře jako Bůh vševědoucí tuto křehkost, vlastně slabost dětskou, kteráž jest přípravou nastávajícího zdokonalujícího se člověka vůbec.

Trvejme též na tom, aby měly dívky k těmto úkonům zpěvníky neb modlitební knížky i pobízejme je k opravdové smířující modlitbě. Při sv. zpovědi žák nejbližší budiž dosti vzdálen, aby neslyšel zpověď svého druha. Žák ten ať klečí a modlí se. Ostatní žáci nejlépe počtem 4 klidně se v stoje modlí. Z kostela odcházejí žáci se znamením sv. kříže, před chrámem nepovykují, jdou klidně domů. Mají-li hříchy vyznačené písemně, upozorníme na hříšnost ukazování a chlubení se počtem jich. Lístky se před kostelem nezahazují, neroztrhávají, nýbrž doma spálí. Občasný dohled z kostela mimo chrám je potřebný.

Je významný slavnostní den v roce, kdy církev slaví památku ustanovení Nejsvětější svátosti oltární spolu s přítomností Pána Ježíše, svátek Božího Těla. Ten den účastní se všechny dívky slavnostního průvodu tohoto, i jest též svatou povinností, aby pokud to možno všichni členové sboru učitelského tohoto průvodu se účastnili. Projevují-li tak opravdovou úctu a lásku k Pánu Nejvyššímu, očekávatí jistě mohou i úctu a lásku od Jeho dítek, kteréž rodiče jako vzácný poklad rádi učitelům, vychovatelům mládeže svěřují. Při průvodu samém, není-li počasí, jež by zdraví ohrožovalo, sluší se, aby žáci měli klobouky s hlavy. Tvoří-li děti špalír, při příchodu průvodu obnaží žáci hlavy. Před Nejsvětější svátostí žáci klekají na obě kolena a bijí se v prsa. Je-li místo pro poklek nevhodno, dovolme jim ustoupiti stranou nebo mohou si podložití šátek. Rozhodně ale kleknouti se má; tímto úkonem právě hlavně vyzná každý svou víru v přítomnost Ježíše Krista v Eucharistii. Doporučitelná píseň pro průvod ten jest „Chval Sione Spasitele“.

Kde ovšem tomu poměry dovolují, je dobře, když jsou děti přítomny celé slavné mši sv. i s průvodem. Ve vyšší třídě při výkladu o Solné Komůře zvláště však o jezeru Hallstadtském má učitel vhodnou příležitost vyložití dětem, kterak dojemným a krásným způsobem oslavují tento den tamní horalé. Na čtyřech stranách jezera jsou postaveny oltáře, ku kterýmž přijíždějí procesí po lodích ověncených chvojí, květinami a ozdobených prapory. Tu jsou oltáře v pravdě na znamení, že všickni národové světa od všech stran světových jako jedno těleso v církví katolické uctívají Nejsvětější svátost. I u nás v Čechách důstojným a povznášejícím způsobem oslavuje se tento svátek, zvláště v Praze na Hradčanech i na venkově, na př. v Železném Brodě, kde obzvláště pěkně se v průvodu vyjímají staré zachovalé korouhve cechovní.

Jiný průvod je prosebný čili křížový. Žáky je dobře již předem upozorniti na zpívání písně Bože Abrahamův. Žáci, kteří mají školní kancionály, kde je píseň ta dvojí, upozorní se na tu starší, která je u nás obvyklou, kde 2. sloha začíná slovy »My, jenž v Tě věříme«. Označena jest v kancionále velkém římskou dvojkou. Stručný refren »Pane Bože náš!« se v 5. a 13. sloze mění a zní »Pán Bůh buď s námi«. Mimo to zpívají se litanie ke všem svatým. Neupozornění má za následek, že jsou děti náhle v kostele nebo při průvodě překvapeny, nevědí co říkati a odpovídati mají. I tu musí býti připravenost.

Podobný průvod je na den sv. Marka.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

Výbor Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy v král. Českém konal svoji správní schůzi v neděli dne 28. listopadu 1915 o půl 11. hod. dopol. ve spolkových místnostech v domě družstva Vlast v Praze II., (Žitná ul. č. 26 n.). Předseda p. řídící učitel **Josef Kafka** zahájil schůzi uvitáním přítomných a přednesl nadšenou vlasteneckou řeč, v níž vzpomínal blížíciho se velepamátného dne 2. prosince t. r., kdy Jeho Veličenstvo císař a král František Josef I. dostoupí 67. roku svého panování v říši rakousko-uherské za velikého jásotu všech věrných národů pod Jeho otcovským žezlem žijících. »Bůh dej všecko dobré — končil předseda svoji řeč — Jeho Veličenstvu, aby dočkal se stkvělého vítězství nad nepřáteli říše a dlouhého zdraví na další dráhu života!« Řeč předsedova vyslechnuta všemi přítomnými a provázena povoláním slávy milovanému mocnáři. Zároveň usneseno, slavnostní tento akt zanést do protokolu a odeslati blahopřejný list prostřednictvím c. k. zeměpanského úřadu na patřičné místo. — V dalším jednání vyřízeny vnitřní záležitosti spolkové jakož i došlé dopisy. Místopředsedovi jednoty p. T. J. Jirouškovi gratulováno k jeho 30ti letému katolickému redaktorství. — K J. M. ndp. Jos. Vlasákoví, nově zvolenému velmistru řádu křížovníckého s červ. hvězdou, přednese blahopřání jménem výboru zvláštní deputace. K uctění památky Jeho Eminence ndp. Fr. S. kard. Bauera v Pánu zesnulého shromáždění povstali po vzpomínce předsedové a usneseno, vysloviti Nejdůst. kapitole písemnou soustrast. Předložený exempl. kalendáře »*Slitný*« jakož exemplář »*Českého Gratulanta*« vy-

daných péčí Jednoty, velice se líbily. Venkovští katoličtí učitelé a přátelé křesťanské výchovy se prosí, aby přičinili se o rozšíření obou tiskopisů. Příští schůze koná se v lednu r. 1917.

Omezení počtu učebnic. Se zřetelem na zbytečně velké množství mnoha pro vyučování na obecných a měšťanských školách a na učitelských ústavech a na ústavech pro vzdělání učitelek určených učebnic a učebních prostředků a vzhledem na změny uvedených učebních pomůcek, které jsou tím vyvolávány, a často nejsou nutné, a do nichž si interesanti tudíž nikoliv neprávem stěžují, nařídil ministr vyučování okružníkem, zaslaným všem zemským školním úřadům, aby budoucně při rozhodování o přípustnosti nových textů a učebních prostředků bylo obzvlášť pbáno otázky, zda jest toho potřebí. Úřední zkoumání a podávání dobrozdání o takových učebních pomůckách bude se tudíž především musit zabývat i touto otázkou. V aprobačním řízení bude jen pokračováno, a sdělení o dobrých zdáních, která byla podána o takových učebních pomůckách, budou učiněna nakladatelům, resp. autorům za účelem oprav a přepracování budoucně jen tehdy, jestliže vydání dotyčné učební pomůcky odpovídá potřebě, anebo lze-li se od něho nadíti ve vyučování takového pokroku, pro něž by vydání bylo skutečně kžéným.

Vzrůst studentstva v Rakousku. Pozoruhodno jest, že počet obyvatelstva v Rakousku vzrostl od r. 1893 do r. 1913 jen 16 proc., a že zvýšil se v té době počet studentů středoškolských o 116 proc., totiž ze 74.382 stud. v roku 1893 na 160.733 roku 1913.

Dozor učitelstva na žactvo při náboženských úkonech.

Napsal JOSEF HRUBÝ.

(Dokončení.)

Někdy však i při nejlepší přípravě k úkonům svátostným i při řádném dozoru přec tu a tam stane se nějaké nedopatření, vzniklé jednak omylem nebo z nedorozumění, nebo přítomností osob úmyslně nebo bezděčně rušících pořádek, přeroknutí v modlitbě, vadou varhan i jinými okolnostmi. Je povinností učitele, aby žáky upozornil na nicotnosti takových malicherností, sdělil jim, že veliká láska k Bohu, Ježíši Kristu si zaslouží, aby se opanovali, bezděčný smích potlačili, vůbec aby se v kostele slušně chovali. Vždyť lidské jest chybiti a moudré chybu uznati.

Též pamatovati se má již předem ve škole, co žáci činiti mají, když se jim udělá špatně nebo přicházejí mdloby, zvláště u žáků, kteří k chorobám podobného druhu jsou náchylni. Cítí-li se ještě dosti silnými, odcházejí na čas nebo vůbec domů sami. Je-li případ vážnější, tu upozorní jeho nejbližší spolužák učitele ihned a ten vše ostatní zařídí nebo pošle s ním jiného žáka k doprovodu. Takým opatřením vyhneme se vzrušení, kteréž v kostele bývá nepříjemné. Žáci pozdě přišlí radí se vždy vzadu u své třídy.

Učitel nebraň a neprojevuj nelibost ve škole při opozdění se (pokud se tak neděje pravidelně často) některých jeho žáků k ministrování. Takovou dovolenou udělme ochotně, naopak mějme radost, je to vyznamenání pro toho žáka, vždyť jest v bezprostřední blízkosti Pána všech Pánů.

Ostatně mají kněží mnohdy opravdu potíž s výběrem žáků pro tento podřízený úkon bohoslužebný.

Je odporučitelné voliti žáky dbajících čistoty a mravů dobrých, jinak pro žáka poněkud neklidného může býti tento úkon vzpruhou ku klidnosti.

Vzpomeňme, že pro tento úkon se rády i osoby z vyšších kruhů obětují, že se zaň nestydí; v této válce světové knížata i hrabata v poli ráda při mši sv. kurátům poslouží a to z úcty k Bohu. Známo též, že mladý knězic sv. Václav rád ministroval.

Konečně sluší se i zmíniti o tom, jak vyhoví žáci druhému přikázání církevnímu, když nejsou společné služby Boží. Tu ovšem katecheta, příležitostně ředitel nebo učitel třídní, zvláště před svátky hlavními, upozorní dítky, aby samy nebo v průvodu rodičů do chrámu Páně šly i posvátné obřady, kteréž zvláště v době velikonoční nad míru významné jsou, sledovaly, aby všudy vzorně se chovaly a tím posloužily i dobré pověsti školy, z které jsou.

Vyžadují-li si děti dovolenou od společných služeb Božích na výlet, je dobré připomenutí o povinnosti jíti do chrámu Páně buď časně ráno před odjezdem nebo v místě, kam jedou. Je-li to nemožno, tedy mají se aspoň pomodlit a touhu vzbuditi. Též o prázdninách hlavních mají dítky této povinnosti dostáti, na což ovšem v prvé řadě dbáti mají rodičové, jsouce tak před Bohem zodpovědni za své jednání. S potěšením dlužno znamenati, že mnohá prázdninová sdružení, na př. »Feriální osady« v tomto směru vyhovují tak, že pěstouni rádi svěřence své do chrámu Páně vedou.

Jako zvláštní význačné dny v roce, na které i ve škole možno upozorniti, jest krásná májová pobožnost, při iž učitelé nedozírají. Přec je dobré zmíniti se o prospěšnosti aspoň občas navštívit chrám Páně a vzdáti tak čest Matce Boží. Podobná je pobožnost konaná v měsíci červnu k Nejsvětějšímu Srdci Páně. Před slavností vzkříšení na hřbitovech nebo přede dnem »Dušiček« poučíme dítky o způsobném se chování u hrobu a opatrnosti s rozžatými svíčkami. Blíže chrámu žáci nehlučte, nepovykujte, též hry neprovazujte.

Ku slavnostním bohoslužbám a jiným vzácným příležitostem, na př. v den jmenin neb narozenin Jeho Veličenstva doporučuje se vůbec učitelstvu přijíti v oděvu černém, v kravatě černé neb bílé, v klobouku rovněž černém.

Na takový šat záhy má si nastávající učitel pamatovati. Právě, že se málokdy potřebuje, vydrží dlouho a uplatní jej i při svých soukromých významných dnech, na př. přísaze, audienci, svatbě a pod.

Veřejnost pak, zvláště na venkově vždy s úctou pohlížeti bude na učitele, který dbá na slušnou i případnou úpravu svého šatu.

Je-li některý z učitelů dobrým varhaníkem, má-li zvláště velkou praxi v doprovodu, ať s radostí i z přesvědčení vyhoví; je-li potřebí, zahraje při mši sv. S upřímností a uznáním doznáváme, že výkon učitelů i varhaníků je jeden z nejčestnějších, nejušlechtilejších a nejkrásnějších, byl i někde byla odměna za něho skromná. Takový učitel neb ředitel z lásky k Bohu, dětem a věřícím rád obětuje tu chvilku a nevyhýbá se. Úkon tento není nikterak zahanbující.

Tím větší jest ještě cena jeho, jestliže učitelé vyznající se v hudbě a zpěvu účastní se zpěvem i hudebními nástroji při mši sv. figurální nebo zazpívají-li o velikonocích společně i s některými občany pašije. A což nacvičí-li učitel s dětmi vhodné vložky, o vánočním období koledy, vycvičí-li si děti nebo dospělí k zpěvu při křesťanském pohřbu! Za tuto krásnou snahu a obětavost zaslouží si tací učitelé, aby byli posuzováni, aby se jim vytýkalo nedůstojné počínání nebo nevhodnost toho úkonu pro jich stav? Myslíme, kdybychom se ptali širší veřejnosti, zodpověděla by tuto otázku skoro všeobecně záporně.

Naopak učitele tento úkon šlechtí, ba tací učitelé konají tuto funkci jako skutek lásky k Bohu a tím i duši své k prospěchu. Není také hanbou, když se učitel v kostele s dětmi hlasitě pomodlí, zazpívá-li při průvodu a pod.

Naopak hanbou moderní doby je, že mohou se takové názory klamně cpáti do hlav ještě nevinných a mladých učitelů. Nespátřujeme v tom žádné zpátečnictví, žádnou nepokrokovost. My vracíme tyto výtky — právě zpátečnictvím a nepokrokovostí jest omezovati učitelům tyto úkony, jež vznešené jsou. Není potom divu, že laici s radostí chopí se této funkce. Tím není však nikterak řečeno, že v nevážnosti by byl učitel, který snad neumí z rozmanitých příčin hráti na varhany. Nikoliv. Týž zase zajisté, je-li moudrým, jiným způsobem pro úctu a lásku Boží prospěje. Proto jen rozšatně, učitelé nestyďte se konati tak krásný úkon, jako je církevní hudba, úkon to nad míru důstojný a povznášející.

Dozírejte též i na mládež na kůru a ochotně s ní zapějte.

Velice mile vítal jsem pěknou úvahu p. J. Kuhna, ředitele kůru v Turnově, uveřejněnou dne 8. září v čas. Čechu, ve které vlastně zdůrazňuje uměleckost hry na varhany a varuje před diletantstvím. V pravdě varhany, kteréž byly již r. 170 př. Kr. v Alexandrii vynalezeny, působí z hudebních nástrojů dojmem

nejmocnějším. Jak jest tedy nemoudré brojiti proti učitelům, kteří svědomitými hudebními učiteli na ústavech pro tak vznešený úkol byli připraveni. Praze i mnohým obcím v našem království slouží ku cti, že chlubit se mohou znamenitými varhaníky, virtuosy z řad učitelských. Ti jistě budou stále věrni svému krásnému hudebnímu nástroji a poslouží tak k veliké úctě a slávě Boží, kteráž tím větší ještě jest, když učitel, varhaník s upřímným náboženským přesvědčením a zanícením zbožný lid v lodi chrámové shromážděný při mši sv. doprovází. —

Z úvahy této jest zřejmo, jak důležitým jest zdánlivě nepatrný dozor učitelstva v chrámu Páně při mši sv. neb jiných náboženských úkonech a obřadech. Jeť dozor ten jednou z podstatných částí služební povinnosti vytčené v §§ 10. a 71. školního řádu vyučovacího i § 110, kde učitelé i ředitelé škol skládají v tom smyslu přísahu.

Je tedy dozor ten nepřímou sice, ale důležitou částkou řádného jinak vyučování, je rovnocenný s ním, je-li ovšem řádně a svědomitě prováděn.

Nemůže se potom učitelstvu vytýkati nikdy nějaká netečnost, nečinnost a pohodlnost, že má prázdnou. Uvádím to vzhledem k veřejnosti. Kněžstvo, faráři i katecheti dobře znajíce mnohdy obtíže, které s dozorem spojené jsou, uznávají jistě plnou měrou šlechetnou a ochotnou snahu těch učitelů, jimž záleží na nábožensko-mravní výchově, ti nikdy nebudou učitele posuzovati.

Utrpností, lítostí však naplnění by byli znehodnocováním nebo úmyslným vyhýbáním snad i dokonce styděním se učitelstva za tuto povinnost. Byla by to jednak nesvědomitost vzhledem k duchovním, též i mnohdy oproti vlastním jich kolegům povinnosti této se vyhýbajícím. Učitel ať uváží, že je proto vlastně učitelem. Tedy pryč se všemi předsudky, jež jsou hlavně překážkami dráhy životní, pryč se vším malicherným škorpěním, pryč s všekou nicotnou rozladěností mezi duchovenstvem a učitelstvem. Rozum do hrsti a při dobré vůli, tužbě ušlechtilé rádo dá nebe dojiti cíle, rádi svorně docílíme výsledku krásného, vychovati ze svěřených dětí řádné lidi a členy lidské společnosti, což při svorném ve škole spolupůsobení hravě docílíme.

Tolik dovolil jsem si nastíniti o dozoru učitelstva i doufám, že skromné tyto mé náměty dojdou u většiny učitelstva ocenění, neboť sledují opravdu vznešený cíl.

Konejme vše, seč síly naše, stačí pro úctu a lásku Boží. Tedy i ten skromný dozor, který vykonávej učitelstvo bez rozdílu rádo, nevystihujtež učitelé v tom nějaké ponížení oproti knězi, kterýž koná též jen svou povinnost, ku které ho Prozřetelnost určila. Tedy ruku k ruce, svorně učitel i kněz pracujte ve prospěch toho krásného, vznešeného cíle. Pak jistě nemine vás odměna, již zde na zemi blaženým uspokojením, že jste dítky v bázni a úctě Boží vychovali, ještě větší však ocenění čeká vás u Toho, jenž nás všechny jako dítky jediného Otce považuje. Tímto přičiněním získáme poklad nejcennější.

RŮZNÉ ZPRÁVY.

„Květy lásky“, sbírka básní. Učitelstvo okresu smíchovského a okresní komise pro péči o mládež na Smíchově vydaly péčí p. c. k. okr. škol. inspektora Bedř. Halaburty spis „Květy lásky“, sbírku básní obsahu vlasteneckého a loyálního. Čistý výnos věnován jest ve prospěch sirotků po padlých vojácích. Spis určen jest mládeži a hodí se velmi dobře k slavnostem loyálními a zvláště ke dni 2. prosince. Prodává se za 30 haléřů. Objednání lze za hotové přímo u c. k. okres. škol. rady na Smíchově. Okresní školní rady upozorňujíce na tento spis, doporučují, aby byl pro mládež hojně zakupován, a aby i pro žákovské knihovny byl opatřen.

Nařízení ohledně žákovských knihoven ve školách. Ředitelům a správčům obecních a městských škol a učitelských ústavů bylo nařízeno: „Aby ihned vykonali přehledku veškerých knih ve školních knihovnách. Přítště smejí přijíti do knihoven těch pouze knihy, které se nikterak nedotýkají dětek v ohledu státním a mravně náboženském. V knihovnách smejí býti jen knihy psané ve smyslu dynastickém a budící lásku k rakouské vlasti. Rovněž nesmjej se trpěti knihy, které by nevzbuzovaly snášenlivost v duchu národním. Správce knihovny musí ručiti zemské školní radě za doslovné plnění tohoto nařízení.“ — Zcela v pořádku. Revise knihoven žákovských byla už svrchované potřebná.

Skvělé vysvědčení katolickým školám v Americe. Stanley Hall v Sev. Americe, známý psycholog a prezident Clarkovy

university, byl ještě r. 1909 jeden z největších odpůrců náboženské výchovy mládeže, ale dnes vidí, jak se klamal. Píše: „Ač protestant, mám přece za to, že u mládeže úspěšná mravní výchova bez náboženského elementu je nemyslitelná. Dnes doznávám katolíkům úplně, že to byl přehmat, státní školu tak sekularisovati (sesvětšiti), že se stala semeništem bezbožnosti. Francie jest odstraňujícím příkladem pro ovoce beznáboženské školy. Žádám důtklivě, aby náboženství v americké škole zas nabylo svého bývalého místa. Katolíci jednali moudře v této věci a všechny lid at povstane jako muž a trvá na tom, aby náboženství, tak podstatný výchovný element, nebyl vylučován.“

Přidavky učitelské r. 1916. Úřední „Pražské Noviny“ oznamují: Mimořádné, do pense nevpočítatelné přidavky, které byly učitelským osobám veřejných škol národních výnosem ze dne 23. června 1915 povoleny až do 31. prosince 1915, dlužno také na dobu kalendářního roku 1916 vypláceti dle zásad, stanovených výnosem ze dne 26. ledna 1914 tím způsobem, že den 31. prosince 1915 bude rozhodným. C. k. okresním školním radám se ukládá, aby neprodleně vyměřily obnosy dle toho vypadající a za účelem včasného jich poukázání vše potřebné úředních berních úřadů ihned zařídily a to tak, aby každému oprávněnému bezvýjimečně byl zatím přídavek současně se služným za měsíc leden 1916 vyplacen.

Obsah „Učitelské Přílohy“ v roce 1915.

Redakční: Úvodem. 1.

Dostál Alois: Svědomitost. 31.

Grossmannová-Brodská Ludmila: Vychovatelské úvahy 21, 29, 33.

Hrubý Jos.: Vychovávejme pro život ctnostný. 39, 43, 47, 50, 54.

Hluboký význam „Rakouské národní hymny“. 49, 53.

Hluboký význam dvou důležitých proseb „Otče náš“, 62.

Dozor učitelstva na žactvo při náboženských úkonech. 71, 73, 77.

Ježek Ant.: Dítě poslouchaj! 2.

Dítě, vlastencem buď! 6.

Dítě, uč se spořivostí! 10.

„Film ve službách výchov“

Dítě, uč se odříkání! 18.

„O nadějně mládeži.“ 35.

Dítě pracuj! 37.

Doba her nastává. 41.

Hračky! 45.

„Dívčí výchova.“ 57, 61.

O čestě. 65.

Neučme děti lháti! 69.

Iija: Děti...! 11.

Zena a dítě. 14.

—J.— Střídmost v jídle, střídmost v pití, dělá dlouhé živobytí. 46.

Výchova věrnosti k povinnosti po škole. 58.

L. † 6: Křesťanská etická osobnost. 5.

B. V.: Potřeba náboženství modernímu člověku 13.

Výbor Jednoty katol. učitelstva českého. 3, 9.

Valná hromada Jednoty katol. učitelstva českého. 23, 25.

Zasláno: Zemské úřadovny pro kr. České (vdovský a sirotčí fond veškeré ozbrojené moci) v Praze. 59.

úzné zprávy v každé příloze.